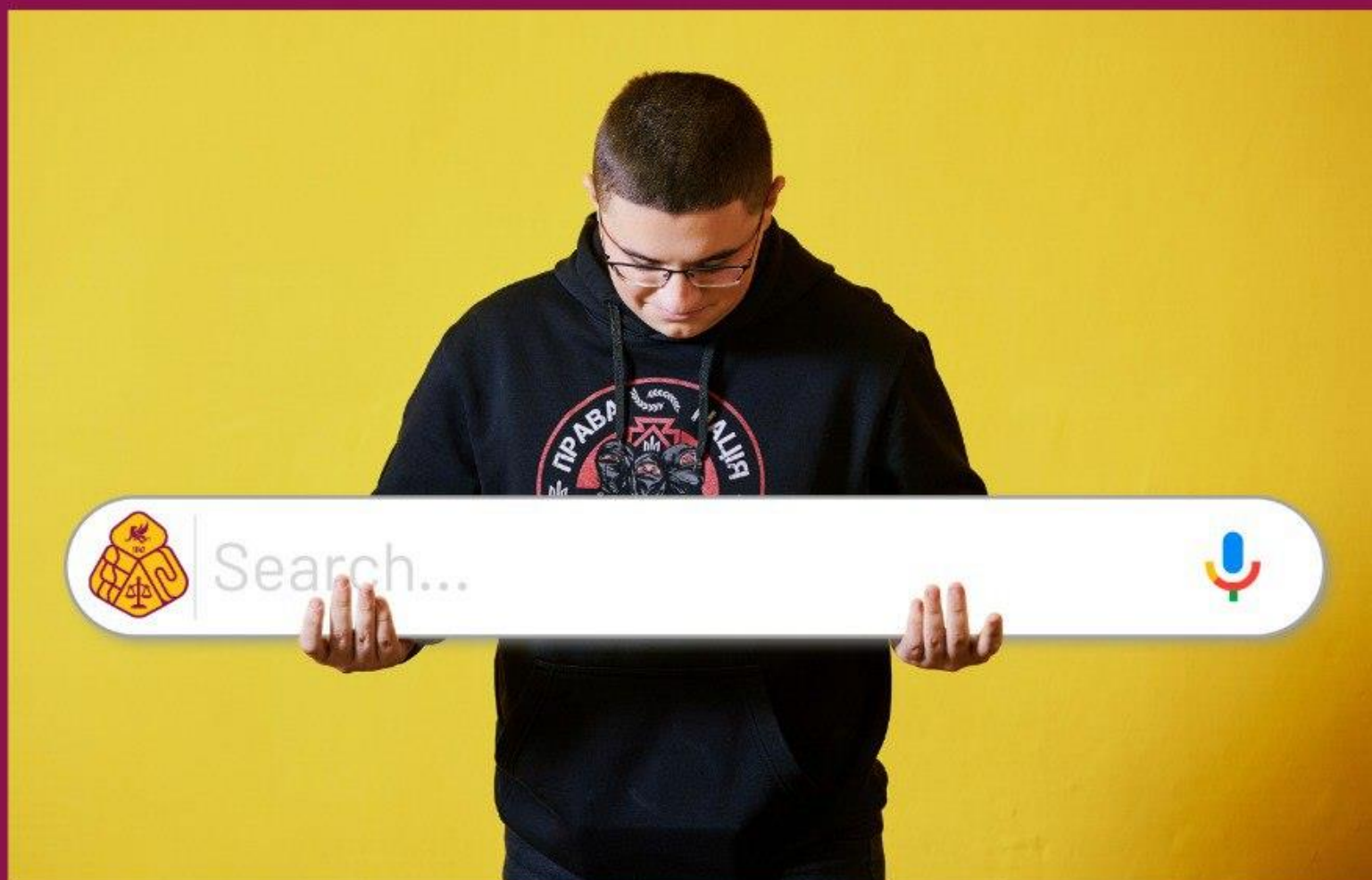

IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка»

22–23 ЛЮТОГО 2024 РОКУ
ПОЛТАВА 2024

ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» (Україна)
Полтавський державний аграрний університет (Україна)
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (Україна)
Полтавський державний медичний університет (Україна)
Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна)
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Україна)
Миколаївський національний аграрний університет (Україна)
EDCI College of Education (США)
University of Louisiana at Lafayette (США)
Аріельський університет (Ізраїль)
Білостоцький університет (Польща)
Університет Яна Євангелісти Пуркинє (Чехія)
Школа іноземних мов та літератури Університету Ланьчжоу (Китай)

IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка»

Збірник тез доповідей

22–23 лютого 2024 року

м. Полтава

Програмний комітет:

Кононець Н. В., д. пед. н., доцент; завідувачка аграрно-економічного відділення ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»; доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ;

Гриньова М. В., член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, ректор, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка;

Підліснюк В., д.хім.н., професор кафедри хімічної екології та технологій очистки довкілля Університету Яна Євангелісти Пуркіне, Усті над Лабем (Чехія);

Бунецька І. М., викладач іноземних мов у Школі іноземних мов та літератури Університету Ланьчжоу (Китай);

Grynyov R., Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Faculty of Physics, Ariel University (Israel);

Осадченко І. І., д. пед. н., професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України; візитовий професор Білостоцького університету (Польща);

Samsonov P., Associate Professor, PhD, College of Education, University of Louisiana at Lafayette (USA);

Доценко Н.А., д. пед. н., професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет;

Жамардій В. О., д.пед.н., доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет;

Онїко В. В., д. пед. н., професор кафедри будівництва і професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет;

Нестуля С. І., д. пед. н., директор Навчально-наукового інституту лідерства, професор кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;

Солошич І. О., д.пед.н., доцент, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського;

Ткачова Н. О., д. пед. н., професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.

Організаційний комітет:

Карманенко В. В., к.пед.н., директор ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»;

Балюк В. О., к.пед.н., заступник директора з навчальної роботи, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»;

Верезомська С. Ж., к.і.н., ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»;

Стаценко Д. В., к.і.н., ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»;

Колєсник В. В., викладач інформаційних систем і технологій, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету».

Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 лютого 2024 року). – Полтава : ФКУЕП ПДАУ, 2024. – 724 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка», що присвячені висвітленню актуальних питань теорії й практики реалізації концепції ресурсно-орієнтованого навчання як нової освітньої парадигми та особливостям створення сучасних електронних освітніх ресурсів, педагогічних технологій, авторських методик навчання в Україні та за її кордонами.

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

ЗМІСТ

Секція 1. Євроінтеграційний ракурс сучасної освітньої парадигми

Бабенко І. В. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЛІДЕРА-МЕНЕДЖЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ	16
Бовсуновський В. М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВЧИТЕЛІВ ЯК ЕФЕКТИВНА СТРАТЕГІЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	18
Большая О. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	20
Варакіна Т. П., Решта Т. М. ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСНОВА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	22
Васюта Ю. М., Мось М. І. АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ	25
Гриньова М. В., Гриньов Р. С. СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ КІМНАТИ В ШКОЛІ ЯК ЗОНИ КОМФОРТУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	28
Гриньова М. В., Школяр С. П. ДЕЯКІ ВАЖЕЛІ МОТИВАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТИ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	33
Гурба П. П., Кононець Н. В., Балюк В. О. АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ	38
Дмитренко К. А., Кононець Н. В. АКТУАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	41
Драгунова В. В. АНАЛІЗ СТАНУ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ	45
Ємельяненко Г. Д., Абизова Л. В., Маслова Ю. В. РОЛЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ	49
Завалко А. О., Кононець Н. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	50
Ільченко О. Ю. З ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ	54
Іонова О. М. ВАЛЬДОРФСЬКА ОСВІТА ТА ПІДГОТОВКА ОСОБИСТОСТІ ДО МАЙБУТНЬОГО ЖИТТЯ	58
Карманенко В. В. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	61
Кононець Н. В. РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ (RESOURCE-BASED LEARNING): ЗАКОН «Н-О»	63
Кононець Н. В., Балюк В. О. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ТА ІНТЕГРОВАНИЙ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»	67
Кононець Н. В., Балюк В. О., Кіяшко С. Г., Сорока С. І. ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ	71
Куліш І. М., Некоз І. В., Королюк Г. О. ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	74
Куторжевська С. Р., Кіяшко С. Г. СТЕЙКГОЛДЕРСЬКИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В КОЛЕДЖІ	78

Лагай О. В., Пивовар Н. М. СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	81
Лічова Л. М., Димарь Н. С. CLIL: ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СУЧАСНИХ УЧНІВ	86
Лялін А.В., П'ятигора Л.С., Шпильовий В. Д. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В ОСВІТІ	91
Мізяк О. В., Собченко Т. М. ФОРМУВАННЯ БІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: СТРАТЕГІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	94
Міщенко Н. В., Пивовар Н. М. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ЗАКЛАДОМ НА ОСНОВІ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ	95
Мокляк В. М., Петренко Л. М. ЗНАЧЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	99
Овчаренко Н. А. ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	104
Петренко Т. В., Безкоровайна О. Л. ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	106
Петришин О. В., Донченко В. І. САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ ОНОВЛЕНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	108
Срібний С. В., Рудченко О. О., Гуляєв О. В., Земляний В. В. АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ	113
Ткаченко А. В., Сєдаков О. В. МАКАРЕНКОЗНАВСТВО: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДИСКУРС	119
Тодорова І. С. ПОКАЗНИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	123
Чемерис І. М. EMPOWERING FUTURE JOURNALISTS: NURTURING MEDIA LITERACY SKILLS IN THE DIGITAL AGE	127
Чень Цюньцун. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЇ «ВЧИТЕЛЬ»: ЧИННИКИ ВПЛИВУ	129
Черевань Є. А., Кононець Н. В. ПОНЯТТЯ КРЕАТИВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ	131
Школяр Т. А. АСПЕКТИ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УЧАСТІ В ПРОГРАМАХ РОЗВИТКУ РІЗНОГО РІВНЯ	133
Школяр С. П., Кошесєва В. О., Ван Сі. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В ОСВІТІ	137
Школяр С. П., Шпильовий В. Д. ІНТЕГРАЦІЯ КЛЮЧОВИХ СТРАТЕГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДО КОНТЕКСТУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ	140
Школяр С. П., Шпильовий В. Д. СТРАТЕГІЯ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В ОСВІТІ ТА КОНСАЛТИНГ ВІНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО	142
Шпильовий В. Д., Школяр С. П. ЕВОЛЮЦІЯ ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ	146
Штефан Л. А., Полтавець Р. Р. СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ	151
Якименко В. М. МІГРАЦІЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ	153
Яцків Л. Ф. ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАПОРУКА ПІДГОТОВКИ УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	155

Секція 2. Сучасні навчальні ресурси та цифрові технології в освітньому процесі

Danylyuk S. S. FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS' INFORMATION COMPETENCE BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES	158
Holubnycha L. THE EXPERIENCE OF USING CHATGPT IN COMPOSING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES TESTS	161
Rudyk O.Yu., Hlyadyk O. V., Kolisnyk R. V., Yastremskyi Yu. Yu. MODERN EDUCATIONAL RESOURCES ON THE EXAMPLE OF SOLIDWORKS	163
Samsonov P. H5P THROUGH THE EYES OF IN-SERVICE AND PRE-SERVICE TEACHERS	168
Антоненко А. І. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ	175
Антонець А. В., Петрова А. В. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЕЛЕКТРОННІ ПРОЄКТИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	178
Ван Чжен. ЦИФРОВІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	181
Воробйова О. А. ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА ЦІКАВОГО УРОКУ	183
Ворожбіт-Горбатюк В. В. ВІРТУАЛЬНИЙ ХАБ МЕНТОРСЬКОЇ ПІДТРИМКИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ	188
Галицька Р. Р. МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ	190
Галицька Р. Р., Тереховська В. М. ПРОГРАМА LEARNINGAPPS ЯК ЗАСІБ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ	196
Гриненко І. О., Коваленко Н. М. ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	199
Доценко Н. А. СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ	203
Дубина Д. А., Гриненко І. О. СТВОРЕННЯ YOUTUBE КАНАЛУ ДЛЯ ПОКРАЩЕНОГО ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	204
Жданова-Неділько О. Г. ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ІСТОРІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ» ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УПРАВЛІНЦЯ	209
Золотаренко Т. О., Васютіна Т. М. ІНТЕРАКТИВНІ ON-LINE РЕСУРСИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ	213
Ільченко О. Ю., Шевченко М. В. СУЧАСНІ ОНЛАЙН РЕСУРСИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	216
Канівець І. М. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЄКТУВАННЯ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ПОШУКУ АУДИТОРІЇ ТА ЕВАКУАЦІЇ З БУДІВЛІ	218
Кіндій Д. Д., Король Д. М., Кіндій В. Д. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	221

Клименко Б. В. ВПЛИВ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ НА СУЧАСНЕ НАВЧАННЯ	226
Кононенко Ж. А., Кужим В. А. ДИДАКТИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА MS EXCEL ДЛЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ЕКОНОМІКИ	228
Косенчук Н. П., Дімітрова І. В. ІНТЕРАКТИВНИЙ РОБОЧИЙ ЗОШИТ ДЛЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	231
Криворучко І. І., Ковтанюк М. С. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ	234
Куленко О. А. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКЛАДУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКАХ З ХІМІЇ	236
Куріпта О. С., Кононець Н. В. КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ В СУЧАСНОМУ ЦИФРОВОМУ СОЦІУМІ: ДИДАКТИЧНИЙ КОНТЕКСТ	240
Лагола І. М. ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	243
Левицька Т. О. INTERACTIVE SYSTEM FOR STUDYING EXPLOSIVE ITEMS	248
Левков А. А., Курило А. І., Колісник К. В. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЗМІНА ПАРАДИГМИ У СВІТІ ОСВІТИ	250
Лукіна Л. Р. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ	252
Мадані М. М. ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ	254
Марюхніч Т. Л. ДОПОВНЕНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	256
Медведєва А. О. ВІРТУАЛЬНІ МОВНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСІБ РЕСУРСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ	259
Мось М. І. УПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВІДПОВІДНО ДО УМОВ РИНКУ ПРАЦІ	262
Ночовна Н. В., Кухарчук О. П. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (ЗА ПРОФІЛЬНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ЯК НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	266
Онопрієнко О. В. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ EDUTEN У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	268
Пискун А. С., Котко К. В., Худолій І. І. SKY VIEW FREE ТА STAR WALK 2 ЯК ОДНІ З НАЙКРАЩИХ БЕЗКОШТОВНИХ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ЗОРЯНИМ НЕБОМ ТА ПЛАНЕТАМИ	271
Савченко А. Л. РОЛЬ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	273
Синєок Г. О., Хміль Н. А. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ NO-CODE ТА BRMN 2.0 НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В КЛАСАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	277
Смолянчук Н. М., Заліська А. А. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	278
Тітова Л. О. DESMOS STUDIO ЯК ЗАСІБ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ	280
Фурсов І. С. ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ В ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБАХ НАВЧАННЯ	283
Харченко С. Є., Лавецька О. В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	286

Холодняк О. В. НАВЧАЛЬНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	290
Циганенко Я. С., Кузьменко А. І., Кононец Н. В. ВПЛИВ ЧАТУ-GPT НА НАВЧАННЯ	292
Черненко О. О., Шустваль А. С. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	293
Чжоу Ань, Чжан Ітін. ІННОВАЦІЇ ЦИФРОВИХ МУЛЬТИМЕДІА ДЛЯ КИТАЙСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	297
Шеріпбаєва Н. С., Колокольцева А. В. ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ	299
Шуліка О. С. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК МОТИВУВАЛЬНИЙ РЕСУРС	302

Секція 3. Педагогічні технології ресурсно-орієнтованого навчання

Skinder N. AI POWERED LEARNING: REVOLUTIONIZING EDUCATION	305
Ткachenko O. V., Zhukova M. Yu., Kokovs'ka O. V. EARLY PROFESSIOGENESIS AS A MEAN TO LEARNING MOTIVATION ENFORCEMENT IN THE PSMU STUDENTS	306
Барбінова А. В. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КОМАНДОТВОРЕННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	307
Бондар Д. О. ВАЖЛИВІСТЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА У ЦІЛОМУ	309
Бородай Е. М. КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» У КОНТЕКСТІ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	311
Боярський Д. Е. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ В ГУРТКАХ	314
Бульченко Д. В. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У ЗАСТОСУВАННІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ	317
Вовкушевська О. В., Масюк О. М., Титаренко Л. І. ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	320
Вовчик О. В. ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ВІДЕОКОНТЕНТУ ДЛЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	322
Волкова Л. М., Гладченко О. М. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	325
Галицька Р. Р., Ханас М. Р. СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ДІЛОВОЇ БЕСІДИ	329
Гафіна Т. П., Яцук В. В., Шпильовий В. Д. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ: ОСНОВИ ЛЮДСЬКОЇ ЗДАТНОСТІ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ТА ПРОЄКТІВ	332
Глотова Л. І. РОЛЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ	335
Гриньова М. В., Величко Р. М. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ КАЙДЗЕН	337

Гуляєва Д. С., Павленко Ю. О., Чобітько О. В. РЕАЛІЗАЦІЯ SMART-КОНЦЕПЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ	340
Гуріна С. С., Смолянчук Н. М. ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	341
Іщенко В. Л., Горбуньова С. О. INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR TRAINING COMPETITIVE SPECIALISTS AT FOREIGN LANGUAGE CLASSES	344
Іщенко І. С., Большая О. В. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ	347
Іщенко І. С., Большая О. В., Школяр С. П. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТАХ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ДЛЯ СФЕРИ МАТЕРІАЛЬНОГО І НЕМАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	349
Іщенко К. М., Худолій І. І. ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ»	352
Кобилінська М. М., Голованова Е. Ю. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	355
Кокарьова А. В. STEM-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	357
Косовський С. В. ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	360
Костевський О. Е. МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»: РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД	365
Куленко О. А. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДІ В УМОВАХ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ХІМІЇ	367
Москаленко О. Ю. ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	372
Наклюцька Н. Я., Галицька Р. Р. ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	375
Нестуля О. О., Нестуля С. І. ТЕХНОЛОГІЯ ДІЛОВИХ ІГОР ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	379
Новописьменний С. А. МЕРЕЖЕВИЙ ПРОЄКТ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	383
Осадча О. Г. ГЕЙМІФІКАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ	385
Паламарчук С. В. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	387
Петраш Р. В., Петраш О. В. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ	389
Пилипенко Л. О. ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ	393
Пурай О. А., Кононець Н. В. МЕТОДИКА SMART У КОРПОРАТИВНОМУ НАВЧАННІ HR МЕНЕДЖЕРІВ	396
Семеновська Л. А., Рамусь М. О. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	399

Смоковська Є. І. ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	404
Сокіл А. А. РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ В КОЛЕДЖІ	408
Співак С. М. ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ	410
Старікова Л. П., Юркевич О. ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСНО– ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ІДЕЯМИ Г.С. СКОВОРОДИ У КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	412
Сухомлин А. А., Весніна Л. Е., Запорожець Т. М., Сухомлин Т. А. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ФІЗІОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	417
Твердохліб Г. В. РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	420
Фурсов І. С. ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА НАД ЗВИЧАЙНИМ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД	423
Харченко О. В. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	425
Шарлай Н. М., Соколенко В. М., Весніна Л. Е., Єрошенко Г. А. ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	427
Шевченко А. С., Говтвяниця А. О., Колеснік В. В. ІГРОВІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»	431
Шкіль С. О. ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ	433
Щербань І. В. ТЕХНОЛОГІЯ «3І: ІНТЕГРАЦІЯ, ІНІЦІАТИВНІСТЬ, ІНТЕРАКТИВНІСТЬ» ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ (МСП)»	437
Яковишена Л. О. KEYС-МЕТОД У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	441

Секція 4. Проблеми виховання сучасної молоді: ресурсно-орієнтований підхід

Bohdanova N. H. DEVERSITY FORMS OF SPIRITUAL AND CULTURAL EDUCATION OF YOUTH STUDENTS IN MODERN UKRAINE	446
Бровко Л. В., Стеценко О. О. СУЧАСНІ ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	450
Волкова Н. І. К.Д.УШИНСЬКИЙ ПРО СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ	453
Горбатюк А. А. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В АСИНХРОННИХ ДИСТАНЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ПІД ЧАС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	457
Гуль О. А. ІДЕЯ НАРОДНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ К. Д. УШИНСЬКОГО	459

Каюн В. О., Харченко Т. О., Дашевська Т. В., Перун С. В. ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ФУНКЦІЯ МУЗЕЇВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	462
Косенчук О. Л., Головка А. Ю. ГРА В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ К. Д. УШИНСЬКОГО	464
Лядський І. К. СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ГОРМЕЗИС ЯК БАЗОВІ МЕТА-SKILLS ДЛЯ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ	467
Міщенко В. А. РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	469
Молчанова К. К., Лупаренко С. Є. БУЛІНГ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	472
Моргуль О. М., Балюк В. О. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНИХ БАР'ЄРІВ У СПІЛКУВАННІ НА СТУПІНЬ КОНФЛІКТНОСТІ ПІДЛІТКІВ	475
Мороз Н. В., Мороз А. А. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	477
Соснова В. А., Негода С. А. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА-МЕДИКА	480
Ященко В. В., Щербань І. В. ВИКОРИСТАННЯ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ	481

Секція 5. Інформаційно-освітнє середовище навчального закладу

Bilotserkivets I. P. DIGITILIZED EDUCATIONAL ENVIRONMENT: CONDITIONS FOR ADAPTIVITY	484
Grynyov R. CREATING AN ECOLOGICAL AND DEVELOPMENTAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT: THE EXPERIENCE OF ARIEL UNIVERSITY (ISRAEL)	485
Rudyk O.Yu., Vavrenyuk V. O., Nemesh I. M., Pidgurnyak V. O. MOODLE AS AN INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION	486
Soloshych I. THE MODEL OF FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE ELECTRICAL SPECIALISTS AS A DIRECTION OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION	491
Бацуровська І. В., Баранова О. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	493
Горбенко О. А., Іванов Г. О., Степанов С. М. РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩА	495
Даниско О. В. СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗМІШАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕХНОЛОГІЯ SAMR	498
Доценко Н. А., Полянський П. М. ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ІЗ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	501
Кір'янова М. С. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ	503
Матвійчук О. Є. РОЛЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	508

Медведєва М. О. ВИКОРИСТАННЯ CLASSROOMSCREEN В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	510
Моренко В. М. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	512
Мосійчук Г. С., Куденчук Л. А. ПЛАТФОРМА MOODLE ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗРОБКИ І РОЗМІЩЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ОНЛАЙН-МАТЕРІАЛІВ ВИКЛАДАЧА	516
Плеша В. І., Крутяк М. Б. ЗВИЧАЙНІ ТА НЕДОКУМЕНТОВАНІ МОЖЛИВОСТІ СИСТЕМИ MOODLE У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНИХ КОМПОНЕНТ	521
Чжан Вей, Школяр С. П. ДЕЯКІ РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СПРЯМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КНР	525
Школяр С. П., Гура М. В. БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ФОНДИ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В МОДЕЛІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	528

Секція 6. Інноваційні методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців

Rudyk O.Yu., Vasylyshyn D. V., Grynkov S. A., Popov A. M. INNOVATIVE LEARNING METHOD USING SOLIDWORKS	534
Tkachenko O. V., Chentir W., Bourtal Ya., Baidi A., Darkouch A. DEPENDENCE OF ORGANISM SENSITIVITY TO EXTERNAL FACTORS ON HUMAN TYPOLOGICAL BELONGING	538
Vesnina L. E., Tkachenko O. V., Sokolenko V. M., Shlykova O. A. SOME PEDAGOGICAL APPROACHES TO TEACHING THE TOPICS ON HEMOSTASIS SYSTEM FOR INTERNATIONAL FACULTY APPLICANTS IN PHYSIOLOGY AND LABORATORY DIAGNOSTICS	540
Бажан Є. А. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ "БІОЛОГІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ" В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	543
Бацуровська І. В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОФІЗИКИ	545
Близнюк А. Р., Балюк В. О. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	547
Булага К. М. МЕТОДИКА ПОБУДОВИ ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ВИХОВАНЦЯМИ ДИТЯЧОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ	549
Бунецька І. М. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ КНР	552
Галицька Р. Р., Ковальчук Н. М. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	557
Галицька Р. Р., Харчук Я. Я. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)	561

Гомля Л. М., Гуляєв М. С., Новописьменний С. А., Школяр С. П. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ	565
Горда Т. М. ПЛАНУВАННЯ МОНИТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ФІЗИКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	572
Гордієнко О. В., Пенькова О. В. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА «ЗДОРОВА ЗЕМЛЯ, ЗДОРОВА РОСЛИНА, ЗДОРОВА ЛЮДИНА» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ	574
Дрига О. В., Кононець Н. В. ФОРМИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ З УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	577
Ємець А. В., Скріннік Є. О. ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ЕРГОТЕРАПІЇ ТА ЕТАПІВ ЇХ ФОРМУВАННЯ	582
Жамардій В. О., Гордієнко О. В. ПАУЕРЛІФТИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ДІВЧАТ-СПОРТСМЕНOK	585
Івашенко О. Д., Копанцева Л. М., Стрижак С. В., Стрижак Д. О. КОНСУЛЬТАЦІЙНА РОБОТА З ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ЗАОЧНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ	586
Ісаков Р. І., Герасименко Л. О. KEYC-МЕТОД ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»	588
Кириленко С. А. ІНФОМЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ БАКАЛАВРІВ ПРАВА: СУТЬ ПОНЯТТЯ	590
Кобилинська М. М., Лимар М. О. СКЛАДАННЯ ПРОФЕСІОГРАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ ПІДСУМКУ ЗАСВОЄНИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»	592
Колеснік В. В. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЛОГІСТИКИ	594
Коношенко О. Я. ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	598
Коритько О. С., Зобенько І. В., Шпильовий В. Д. РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНОЇ КАМПАНІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ AI	599
Кузьменко А. І., Маслак В. В., Коношенко О. Я. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТИВАННЯ: РИЗИКИ ТА ГАРАНТІЇ ДЛЯ ІНВЕСТИРІВ В УКРАЇНІ	602
Куліш І. М., Зінченко А. В. ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОГО ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ	606
Куліш І. М., Рогульська А. В., Глушенко А. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОГО ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	610
Купіна І. О., Радченя І. В. РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ «ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА ЗІ СПЕЦМЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ» ТА «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»	614
Лимар М. О., Дорогобід О. С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ ПАНАСА МИРНОГО ТА ІВАНА БЛИКА «ХІБА РЕВУТЬ ВОЛИ, ЯК ЯСЛА ПОВНІ?»	616

Листопад Н. П. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ НАВИЧОК ПЕРШОКЛАСНИКІВ	619
Магда В. Д., Коношенко О. Я. МОНОПОЛІЯ І КОНКУРЕНЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ ЯК ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»	621
Марюхніч Т. В. МОВЛЕННЄВО-ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ	623
Мехед О. Б. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ БІОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»	626
Мішкулинець О. О. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ	628
Мороз Н. В. МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВОКУЛЬТОРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІКИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ	632
Ольховська О. В., Черненко О. О. ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НАПРЯМУ «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»	634
Ольшанська Т. І., Овсієнко Ю. І. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА	635
Оніпко В. В. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	637
Осадченко І. І., Данилюк О. К. ПСИХОДИДАКТИЧНІ УМОВИ ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	640
Пастух А. В., Галицька Р. Р. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯ	642
Перебийніс Ю. В. ДИДАКТИЗАЦІЯ АНГЛОМОВНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА ДО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ	645
Сбітнєва С. О. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	649
Семко Л. П. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ В 7-9 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	653
Сільничий О. М., Овсієнко Ю. І. ПРО РОЛЬ І МІСЦЕ SOFT SKILLS У ПІДГОТОВЦІ АГРОІНЖЕНЕРА	657
Скрипніков А. М., Рудь В. О. УСКЛАДНЕНІ KEYС-СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ КЛІНІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПСИХІАТРІЇ	660
Соколенко В. М., Весніна Л. Е., Шарлай Н. М., Шевченко К. В. ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	663
Стаценко Д. В. ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ ПРО ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УРСР ПОВОЄННИХ ЧАСІВ)	666
Стегній Т. М. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗФПО ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ	670
Стрижак Д. О. РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАВЧАННІ ХІМІЇ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ХІМІЇ	672
Стрижак С. В. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ХІМІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	674

Счастливцева І. В. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	677
Таранцева О. О. РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКУМУ З ТЕАТРАЛЬНОГО ТАНЦЮ	679
Тихонович Н. О., Ільченко О. Ю. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	682
Циганенко Я. С., Коношенко О. Я. ДОСЛІДНИЦЬКЕ ЗАВДАННЯ «ЦІНА ТА РИНКОВА РІВНОВАГА» ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»	684
Циганенко Я. С., Кузьменко А. І., Худолій І. І. РІЗНИЦЯ МІЖ WINDOWS 10 ТА WINDOWS 11: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	686
Циганок В. О. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ – ОСНОВА СТУДЕНТСЬКОГО ПРОГРЕСУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ	688
Шайхаєва О. М. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ ТА ОБ’ЄКТ ОХОРОНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	690
Шевченко В. П. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	693
Шевченко М. В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	696
Шемчук Н. К. ІННОВАЦІЯ ОСВІТИ – ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ ПРОЦЕС ЗМІН	698
Ярешко А. Г., Куліш М. В. ІННОВАЦІЇ В МЕДИЦИНІ І МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ	702

Секція 1. Євроінтеграційний ракурс сучасної освітньої парадигми

Бабенко Ірина Василівна

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЛІДЕРА-МЕНЕДЖЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ

Як зазначає вчена Л. І. Скібіцька, феномен лідерства «...виявляється інтегратором цілого ряду серйозних проблем сучасного менеджменту. Зокрема, різко зросла швидкість змін бізнес-середовища, що призвело до необхідності перегляду знаменитої дилеми «менеджер або лідер»: ...практично будь-який менеджер повинен... володіти мистецтвом лідерства. Щодо особистості, то найбільш імовірними напрямками розвитку теорії лідерства будуть розробки концепцій емоційного інтелекту» [2, с. 1].

Таким чином, основні, фундаментальні цінності лідера-менеджера в ідеалі мають впливати з наявності його – і добре розвинуеного – емоційного інтелекту (EI або EQ), котрий вчені Peter Salovey (Yale University) та John D. Mayer (University of New Hampshire) визначають як «...підмножину соціального інтелекту, котрий передбачає уміння стежити за своїми й чужими почуттями та емоціями, розрізняти їх і використовувати цю інформацію, аби керувати своїм мисленням і діями» [4, с. 189]. Менеджер саме з таким «соціальним» (емоційним) інтелектом має наступні спеціальні компетентності [1]: позитивно ставиться до перемін в організації; спочатку вислуховує, потім – говорить, не поспішаючи з висновками; не тільки творчо, але й креативно ставиться до справи, тобто вміє втілювати свої творчі задуми в життя, діяльність організації, котру очолює; неперфекціоніст; вміє щільно концентрувати увагу, різноманітні свої здібності, фокусувати їх на вирішенні нагальних проблем у відповідні моменти; не зациклюється на помилках: ні на своїх, ні на чужих; вміє перенаправити свій гнів: використовує власну енергію задля справи, а не для того, аби «зігнати зло» на підлеглих; періодично робить паузи в роботі, дотримуючись балансу поміж напруженою працею і відпочинком-релаксом.

Стосовно вміння прийняття управлінських рішень як головної функції лідера-менеджера, Даніель Гоулман також відзначає роль саме емоційного інтелекту як основної цінності особистості лідера-менеджера: «У прийнятті нами рішень беруть участь дві різні здатності мислення: раціональна та емоційна. Емоційний розум реагує на те, що відбувається навколо, набагато швидше, ніж раціональний. Це допомагає в особливих ситуаціях одразу почати діяти, виключаючи довгі аналітичні роздуми. У процесі еволюції емоційний розум був необхідний людям для прийняття таких рішень, як: «Чи можу я з'їсти це, чи воно з'їсть мене?» Логічно, що в такій ситуації не до довгих роздумів. Так емоційний розум допомагав нашим предкам виживати, будучи своєрідним радаром для визначення небезпеки. За суттю, у нас два розуми: один – думає, інший – відчуває. Емоційний розум бере участь у логічному мисленні так само, як і

раціональний. Емоції вказують неупередженій логіці потрібний напрямок і допомагають прийняти оптимальне рішення. Погано розвинений EQ навіть за високих інтелектуальних показників може стати перешкодою у досягненні успіху» [1].

Коли ж врахувати, що оскільки лідер-менеджер неминуче за суттю своєї посади і за покликанням (лідерські якості впливають з характеру – вроджених його властивостей, – адже тип нервової системи – явище генетично детерміноване) займається створенням або втіленням проєктів (а чи й тим, і іншим водночас), слід пам'ятати: в перекладі (з латини) «projectus» – «кинутий наперед». Тож так само «виправдовується» тлумачення не лишень управлінського проєктування як процесу, результат котрого націлений на перспективу, спрямований на вирішення актуальної проблеми, але й – на трактування ролі самого лідера-менеджера в цьому ділі: управлінця, який також – неминуче – самим цим проєктом, цією справою буде «кинутим наперед», а для цього – буде змушений створити з колективу команду, тобто колектив односторонців. Для того лідеру-менеджеру треба мати у своїй душі (і плекати) такі фундаментальні духовні цінності, як-от: любов та повага до інших, окрім себе, людей; повагу до чужого життя та здоров'я; розуміння та повагу до інвайронментальної парадигми тощо. Окрім того, як переконана Л.І. Скібіцька, «Особисті цінності успішного керівника полягають у намаганні й здатності впливати на інших людей; високих моральних стандартах; прагненні до успіху, фізичного і психологічного здоров'я; впевненості у собі; піклуванні про оточуючих; комунікабельності; оптимізмі та безкорисливості» [2]. На жаль, «...часто доводиться констатувати, що в деяких особистостей прагнення до влади є спробою компенсувати якісь комплекси неповноцінності, меншовартості. ...подавлені підсвідомі імпульси стають прихованим мотивом жадоби до керування...» [там же]. Для того, аби виявити рівень емоційного інтелекту можливо використати спеціальне тестування [3].

Із врахуванням усього вище вказаного, менеджеру цілком можливо стати лідером формальним і неформальним одночасно та без прикрого ефекту емоційного вигорання добігати поставленої перед своєю командою мети. Тобто «кинутий наперед» – однозначно – буде лідером-менеджером. Чітке усвідомлення такого характеру цієї ролі в управлінні організацією є також одним з наріжних каменів глибоких підвалин наукового поняття менеджменту, зверхцінністю в уяві про свою роль в організації самого лідера-менеджера. А вміння плідно попрацювати навіть з абсолютно неорганізованою групою людей, перетворивши їх у справжню команду задля досягнення позитивного результату та виконання поставлених перед нею цілей, втілення у реалії життя свого проєкту, тобто креативності в роботі, а не «творчого» словоблуддя, є тією цінністю лідера-менеджера, котра підвищує прибуток у всіх розуміннях цього слова, у тому рахунку й в тому, що з «прибутком» виявляються власні духовні цінності управлінця: новатора, стратега й тактика водночас, свого роду педагога,

людини із надзвичайно розвинутими здібностями до найрізноманітніших комунікацій.

Список використаних джерел

1. Гоулман Даніел Емоційний інтелект. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/emociyniy_intelekt_deniel_goulman_kravchuk_a.pdf (дата звернення: 18.12.2023).
2. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depositary/Оцифровані%20документи/ЛІДЕРСТВО%20ТА%20СТИЛЬ%20РОБОТИ%20МЕНЕДЖЕРА.pdf> (дата звернення: 12.09.2023).
3. Schutte Self-Report Emotional Intelligence Test, SREIT. URL: https://www.eztests.xyz/tests/schutte_sreit/ (дата звернення: 09.10.2023).
4. Peter Salovey Yale University, John D. Mayer University of New Hampshire Emotional intelligence. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG> (дата звернення: 19.12.23).

Бовсуновський Вадим Миколайович

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВЧИТЕЛІВ ЯК ЕФЕКТИВНА СТРАТЕГІЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досить довго, робота психологічної служби в українському закладі освіти була направлена на здобувачів. Поза увагою психологів лишалася робота педагогічних працівників, які є безпосередніми учасниками освітнього процесу.

Положення про психологічну службу в системі освіти України говорить, що соціально-педагогічна підтримка надається всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей, завдань системи освіти. Основним завданням психологічної служби є забезпечення психологічної безпеки, надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім учасникам освітнього процесу [3].

Під час пандемії COVID-19 українським вчителям довелося переходити до дистанційної роботи в режимі реального часу без попередньої на те підготовки. Педагоги опанували нові технології та були вимушені інтегрувати свої методичні розробки в систему дистанційної освіти. Методичний інструментарій розроблявся та вдосконалювався роками та був розрахований на очне навчання. Тому вчителям довелося опановувати нові методики викладання у віртуальному просторі.

Широкомасштабне вторгнення росії, окупація територій, знищення навчальних закладів, життя під час воєнного стану, вимушена евакуація, ракетні обстріли населених пунктів - усе це значним чином вплинуло та впливає на вчителів та суспільство в цілому. Тривожні стани, апатія, депресія, панічні напади, постравматичні стресові розлади, невмотивована агресія є доволі розповсюдженим явищем в педагогічному колективі також.

У таких умовах досить важко, без сторонньої фахової допомоги, підтримки знайти в собі ресурс та відновити рівень професійної компетентності. Тому,

сьогодні, українськи вчителі потребують особливої уваги, допомоги та психологічного супроводу своєї професійної діяльності [2].

Психологічний супровід - системна діяльність психолога спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-консультативних і психотерапевтичних умов, що сприяють розвитку знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню, нормалізації стосунків з метою успішної інтеграції та самореалізації особистості [1].

У психологічному супроводі присутні три компоненти:

- той хто супроводжує (психолог);
- той кого супроводжують (дитина, вчитель);
- шлях, який пройшли разом (спільний простір).

Отже, психологічний супровід - це двосторонній процес. Практичний психолог може надавати індивідуальну консультацію або ж працювати з групою (тренінг).

Помилково було б вважати, що психологічний супровід вчителя - це лише період адаптації молодого спеціаліста або нового працівника на робочому місці. Звісно, адаптація є важливою частиною психологічного супроводу, але далеко неосновною.

Практичний психолог виконує консультативну функцію по відношенню до всіх учасників освітнього процесу. Це означає, що вчителі мають змогу отримати професійну допомогу у вирішенні проблем навчання та виховання, комунікації з учнями та батьками, вирішенні конфліктних ситуацій [3].

Психолог допомагає вчителям, які опинилися в складних життєвих обставинах або перебувають у кризових ситуаціях (постраждали від військових дій, пережили насильство або природні чи техногенні катастрофи, важку хворобу). Попередження та профілактика професійного вигорання є також важливим напрямом роботи практичного психолога в освітньому закладі.

Для особистісного та професійного розвитку людині потрібен наставник. Здійснюючи психологічний супровід психолог виконує таку роль, адже допомагає педагогу знайти сили для подолання професійних труднощів та тяжких життєвих ситуацій.

Психологічний супровід передбачає проведення тренінгів, розвиваючих занять або регулярних зустрічей з педагогічним колективом. Наприклад, щотижневі зустрічі можуть бути короткотривалими (до 60 хв.). Як правило, на таких заняття психолог створює умови для отримання зворотного зв'язку від вчителів за допомогою методу рефлексії.

Відповідно до поставленого запиту, психолог проводить тренінг. На психологічному тренінгу вчителі покращують свої професійні навички, долають розбіжності, знаходять підтримку та сили, опановують нові методики роботи. Такі заходи сприяють емоційному розвантаженню, створюють умови для особистісного та професійного росту, покращують рівень емоційного благополуччя учасників та запобігають професійному вигоранню.

Отже, в сучасних умовах українські вчителі стикаються зі значними психофізичними та психоемоційними навантаженнями. Вони потребують психологічної підтримки.

Психологічний супровід вчителів створює умови для відновлення цілісності особистості в умовах загрози життю та здоров'ю та сприяє особистісному та професійного розвитку педагогів. Внаслідок такого впливу може покращитись педагогічна самоефективність вчителів та емоційне благополуччя педагогічного колективу.

Список використаних джерел

1. Мушкевич М. І. Поняття супроводу у сучасній психологічній науці. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб.наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2011. Т. XIII, серія 1. С. 287–294.
2. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція): практ. посіб. / В. Г. Панасюк та ін. Київ: УНМЦ, 2022. 192 с.
3. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>. (дата звернення: 02.02.2024).

Большая Оксана Вікторівна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Впровадження інновацій у освітній процес відбувається надшвидкими темпами, а сам процес переходу до інноваційної освіти європейського рівня потребує наявності висококваліфікованих працівників нової генерації, що мають здатність швидкої адаптації до сучасних непередбачуваних умов, трудової та соціальної мобільності, використання інноваційних технологій. Сучасний стан становлення інноваційної економіки вимагає суттєвої трансформації системи економічної освіти по підготовці фахівців з економіки. Цифрові технології та інноваційна діяльність стали невід'ємною складовою сучасної освіти та важливим компонентом у процесі формування професійної компетентності.

Рушійною силою цифрової економіки є людський капітал (human capital) тобто знання та таланти, навички та вміння, досвід та інтелект людей. Специфіка трудових ресурсів, інтелектуального розвитку та використання їх людського потенціалу мають вплив на спрямованість та глибину розвитку економіки в цілому. Чим вище розвиток людського капіталу, тим більше підстав для розвитку отримує наука, політика, культура, мистецтво і інші різновиди людської діяльності. У значній кількості міжнародних рейтингів Україна за рівнем розвитку людського капіталу займає значно вищі місця, ніж за рівнем економічного розвитку і доходів [1].

Розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту, блокчейну та інших інновацій у повсякденному житті є важливим фактором у процесі формування конкурентоспроможності мікро- та макроекономічних систем у

цифрову епоху. Країни, які ведуть успішну політику по формуванні інноваційних засад розвитку освіти, створюють цифровий простір для навчання та забезпечують підготовку висококваліфікованих фахівців в ІТ галузі, отримуючи конкретні переваги на світовому ринку ІТ-продуктів та інших сферах. Постійний розвиток інноваційних цифрових технологій навчання сприяє створенню здорової конкуренції у освітній сфері та реалізації принципів доступності освіти для кожного в умовах безпекових загроз та стає передумовою для створення нових робочих місць і залученню інвестицій, а на цій основі і економічного зростання національної економіки [2].

Цифрова трансформація створює перспективи запуску інноваційних технологій, які здатні забезпечити стійкість та інклюзивність національної економіки. Рух України у напрямі євроінтеграції із послідовним виконанням узятих на себе зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію у сфері цифрової трансформації дає можливість трансформувати сектори економіки та збільшити різноманітність нових прикладних програм та комерційних послуг, чим створюється стимул для появи стартапів, які пропонують нові бізнес-моделі та продукти чи послуги. За підтримки Проєкту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» Міністерство цифрової трансформації спільно з Міністерством освіти і науки презентували в грудні п. р. Глобальну інноваційну візію WINWIN до 2030 року, яка окреслює ключові напрями розвитку країни у внутрішньо- та зовнішньополітичному контекстах. Серед пріоритетних тематичних напрямів візії визначено: medtech, edtech, AI, економіка без кордонів, biotech, greentech, кібербезпека, напівпровідники, fluid есоному, цифрова економіка, agritech та ін. Стратегічні цілі для розвитку України як високотехнологічної цифрової держави визначено у результатах комплексного та систематизованого дослідження ринку «IT Research Ukraine 2023: Адаптивність та стійкість під час війни», що уможливить активне впровадження та реалізування масштабних досліджень ІТ-індустрії. Розвідку здійснив Львівський ІТ-Кластер у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» [3].

Упродовж 2023 року Україна провела селфскринінг, відповідно отриманим результатам були визначені пріоритетні напрями для реалізації у сфері цифрової політики: розвиток електронних комунікацій, кібербезпеки, е-ідентифікації, електронної комерції та розвиток цифрових послуг [4].

Цифрові технології у різних галузях економіки дозволять згенерувати нові продукти та послуги на основі інновацій та створення нових операційних платформ. Головна мета полягає у тому, що вони мають надати нового поштовху для розвитку сфери малого та середнього підприємництва і підвищити його конкурентоспроможність завдяки таким факторам: розвитку цифрових навичок у населення та працівників підприємств зокрема; надати допомогу у формуванні чіткого плану цифрової трансформації для кожної галузі економіки на основі чіткого SWOT-аналізу та планування перспектив розвитку на основі виявлених

недоліків; формування інфраструктури підтримки цифрових трансформацій через роботу центрів підтримки технологічних та цифрових інновацій; застосування економічних інструментів для стимулювання та заохочення бізнесу до імплементації цифрових технологій; врахування комплексності програм цифрової трансформації [5].

Важливими досягненнями у сфері цифрового розвитку експерти називають: появу Міністерства цифрової трансформації України, створення та підвищення законотворчої активності Комітету цифрової трансформації України, запуск порталу державних послуг та мобільного застосунку «Дія», збільшення кількості електронних публічних послуг, розвиток сфери електронних комунікацій та вдосконалення системи надання електронних довірчих онлайн, збільшення кількості ініціатив у сфері цифрової освіти, розробка стратегії («дорожньої карти») інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу [6].

Список використаних джерел

1. Тропіна І. Цифрова трансформація економічної освіти в умовах інформаційного суспільства. URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/110>
2. Безлепкін Г. Технологічні засади імплементації цифрових інноваційних технологій у сфері освіти. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3199/3122>
3. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Грудень 2023 року. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-hruden-2023>
4. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС (ACQUIS ЄС). URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-UA.pdf>
5. Фесіна Ю. Цифрова трансформація економіки: європейський досвід та вітчизняні перспективи. URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36319/2/FMZKPNES_2021_Fesina_Y-The_digital_transformation_84-87.pdf
6. Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? URL : http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf

Варакіна Тетяна Павлівна

Решта Тетяна Миколаївна

ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСНОВА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сутність і сенс гуманітарної політики держави Україна, як і в усьому нинішньому – глобалізованому – світі ґрунтується на баченні людини як центру соціумної гармонії, її розвитку.

Ідеї гуманітарно-творчої, духовної місії сучасної освіти у контексті українського державотворення послідовно розвивав і розвиває вітчизняний професор В. Г. Кремень у численних своїх працях, присвячених саме

людиноцентризму [3, 4]. На чільне місце він висуває не знання і освіту – вони розглядаються ним тільки як шлях до розвою людяності й духовності. Вихователь – головне джерело розвитку майбутньої духовності дитини.

Серед основних елементів формування людяності вітчизняні педагоги виділяють наступні ідеї, принципи:

- ідеї гуманізації, гуманітаризації;
- створення умов для розкриття творчих здібностей;
- соціалізація особистості як громадянина України;
- формування соціальної активності;
- розвиток потреб,
- досвіду самовиховання;
- відродження інтелектуального (розумового й емоційного), духовного і творчо-креативного потенціалу;
- виховання толерантності, поваги до людей, народів, країн.

Лишається тільки наповнити ці ідеї, принципи конкретними змістом, формами та втілювати їх у життя.

Формуючи так зване і прийнятне на Заході нове суспільство – суспільство знань, доведеться по-новому переглядати всю систему побудови освіти: від дитячого садка до докторатури.

Державі у її гуманітарній політиці нині, під час воєнного стану, активно допомагають органи місцевого самоврядування. Багато десятиліть тому, ще у 1963 р. про таку їхню роль пророче написав професор, доктор наук Юрій Панейко у своїй унікальній книзі „Теоретичні основи самоврядування”, виданій фактично у вигнанні, в місті Мюнхен (ФРН): „...Громади не повинні ухилятися від завдань, які хоча би тільки релятивно поліпшували соціальні стосунки в громаді. Тому управи громади щораз частіше приділяють увагу практичним розв’язкам соціальних проблем. І на цьому полі відкривається широка, може, й тяжка, але вдячна діяльність самоврядних об’єднань. Само собою зрозуміло, що потреба соціальної політики виникає передусім у більших скупченнях населення, тобто в більших містах. Однак, з розвитком культури також і менші комунальні об’єднання, ідучи за прикладом більших міст, муситимуть розвинути свою соціальну політику” [5, с. 133].

І ще з того приводу цей автор писав: „Сьогодні ідея самоврядування і свободи громади не полягає у відмежуванні від держави... у відокремленні себе китайським муром... а в щонайактивнішій участі у державному житті і в полегдженні державних справ. Правильно ототожнювати свободу громади з правом до співучасті в державній адміністрації ” [там же, с. 135 – 136].

Те саме можна утверджувати й в стосунку щодо активної допомоги державі (у її гуманістичних устремліннях) громадських організацій, товариств тощо. Приміром, як це робить нині Товариство Червоного Хреста України. У його розробці гуманітарної освіти головними тематичними блоками нині зараз є наступні:

„– Поведінкові зміни: програми „Молоді – агенти у поведінкових змінах”, „Життєві навички”, курс „Вирішення конфліктів та ненасильницьке спілкування”;

– Активне громадянство: „Школа соціальних ініціатив”, методика розробляння і реалізації соціальних проєктів „Спринт”;

– Доступ до освіти, що полягає у тому, аби реагувати на порушення діяльності освітнього сектору в ситуаціях конфлікту та насильства, забезпечуючи безпечний доступ для дітей, вчителів та сімей;

– Гуманітарне лідерство: курси „Лідерство”, „Менторство”, програма „Гуманітарна дипломатія і адвокація” [2].

Важливою частиною діяльності Товариства Червоного Хреста України на підмогу державі у гуманітарній освіті є освіта у кризових ситуаціях. Вона передбачає підтримку і зміцнення навіть цілих громад (за допомогою реалізації програм гуманітарної освіти на етапах підготовки до кризової ситуації, під час неї, реагування та відновлення після кризи).

В Україні нині, у зв’язку з війною проти агресії рф, суттєво посилилася роль окремо взятої людини як у політичному, економічному, так і соціумному житті, адже наша держава гостро затребувала того, а також вимагає і далі від народу його власної цілісної політики гуманітарного розвитку, адекватної воєнним, а також – модернізаційним викликам.

Гуманітарний розвиток – це саме та модель розвою, що зорієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини, соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації усіх інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини, нації.

Щодо вимірів переходу до гуманітарного нашого розвою, то:

– по-перше, в політичному вимірі перехід до нового, гуманітарного, розвитку передбачається досягнення високих щаблів свободи особистості і – водночас – її повної готовності взяти відповідальність: за батьківщину, за родину, що зараз і стається: і на фронті, і в тилу;

– по-друге, в економічному вимірі гуманітарний розвиток значить постійне зростання частки інтелектуального продукту у загальному національному, затвердження інноваційності у якості домінуючої моделі економічної поведінки;

– по третє, у вимірі соціальному гуманітарний розвій значить забезпечення для людини усіх передумов реалізації її творчих та креативних потенцій;

– по-четверте, у культурному вимірі гуманітарний розвиток, то – забезпечення розвою творчо-креативних здібностей людей, актуалізацію історико-культурної, автентичної нашої спадщини та забезпечення вільного доступу усіх до високих надбань культури, збереження її різномайття.

Виходячи з такого – людиноцентристського – підходу, повинно відбуватися формування політики потенцій: в нашій вітчизняній освіті, профреалізації, конкретно-адресній охороні здоров’я, соцзахисті.

Отож, основним принципом гуманітарного розвитку України бачимо: „...людиноцентризм як цілісну систему поглядів, що визначає самоцінність

людини, усі її можливості у якості критеріїв оцінювання ефективності держави, зрілості соціальних інституцій... права людей на розвій особи, здібностей; забезпечення реальності прав і свобод... прагнемо сформулювати на глобалізованій арені сучасності достатньо конкурентоспроможну націю” [1].

Звичайно, у всього нашого суспільства попереду багато роботи стосовно того, а особливо – підтримки української сім’ї, а це означає підтримку й народжуваності, котра, до мови, на сьогодні впала в Україні до найкритичнішої позначки: деякі автори пишуть, що ми у цьому аспекті на найостаннішому місці у всьому світі.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К., Либідь. 1997. 376 с.
2. Гуманітарна освіта. URL: <https://redcross.org.ua/humanitarian-education/> (дата звернення: 25.09.2023).
3. Кремень В. Г. Проблеми сутності національної ідеї, людини, людиноцентризму в суспільстві і державі, широко обговорюються в різних аудиторіях, в науковому та інформаційному просторі... URL: https://zn.ua/ukr/science/filosofiya_lyudinotsentrizmu_yak_teoretichna_skladova_natsionalnoyi_id_eyi.html (дата звернення: 12.05.2023).
4. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. К., Грамота. 2010. 576 с.
5. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. ФРН, м. Мюнхен, в-дво Українська Вільна Академія Наук в Німеччині. 1963. 160 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/25298/file.pdf> (дата звернення: 17.10.2023).

Васюта Юлія Михайлівна
Мосць Михайло Іванович

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

У світі динамічних змін та стрімкого розвитку технологій, система професійної підготовки фахівців потребує оновлення та впровадження інноваційних методик навчання. Класичні методи, орієнтовані на пасивне засвоєння знань, вже не дають бажаного результату. Натомість, інноваційні підходи ставлять акцент на активній участі студентів у навчальному процесі, розвитку їхніх критичних та аналітичних здібностей, а також на формуванні практичних навичок, необхідних для успішної роботи.

В епоху швидких технологічних зрушень та непередбачуваних змін, система професійної підготовки фахівців вимагає оновлення, адже освітні програми часто не відповідають актуальним потребам ринку праці. Це може бути пов'язано з найрізноманітнішими причинами, такими як: бюрократичні процедури, що ускладнюють внесення змін до програм; недостатня комунікація між закладами освіти та роботодавцями; недостатня практична спрямованість (навчальні дисципліни більш зосереджені на теоретичних знаннях); недосконала гнучкість, оскільки досить часто відсутня можливість обирати курси, які відповідають інтересам та потребам здобувачам освіти. Подані фактори можуть

призвести до втрати інноваційного потенціалу, збільшення безробіття та розриву між потребами ринку праці та підготовкою кадрів, що загрожує якості та ефективності не тільки освіти, а й розвитку суспільства, конкурентоспроможності економіки, соціальному розвитку в цілому. Саме тому наразі повинна відбуватися перебудова освітнього процесу на користь тих форм навчання, які не лише забезпечують нагромадження знань та умінь, а й створюють умови для формування навичок майбутніх фахівців у певній галузі, здатності до самостійного прийняття рішень, розвиток готовності до саморозвитку, відповідальності за свій рівень освіти та знань.

Адже як зазначав провідний доцент Б. Гривнак у своїй статті «Парадигма особистісно-орієнтованого навчання на початку нового століття»: «студент у процесі особистісно-орієнтованого навчання виступає суб'єктом не тільки навчання, але і життя. Він повинен не тільки вчитися і засвоювати пропонований йому матеріал але і вчитися жити та приймати рішення у конкретних практичних ситуаціях. Головна мета студента - навчитися використовувати власний практичний досвід. Таким чином, можна зробити висновок, що однією з тенденцій сучасної освітньої парадигми, зумовленою новою філософією освіти, є підготовка спеціаліста нової генерації, який би мав належну базу знань для успішної орієнтації в будь-якій ситуації протягом усього періоду активного життя» (Гривнак, 2010, с. 143).

Успішність працевлаштування випускників закладів освіти – це не лише показник ефективності освітньої системи, а й запорука розвитку економіки та добробуту суспільства. Проте, значна кількість випускників стикається з труднощами при переході від навчання до роботи. Пов'язано це з невідповідністю навичок та знань, отриманих у освітніх установах, потребам ринку праці, а також з недостатньою адаптацією випускників до реальності. Необхідно удосконалювати систему оцінювання знань та навичок випускників, щоб вона давала роботодавцям чітке уявлення про їхню кваліфікацію. З метою покращення освітніх програм, пропонується комплексний захід, який поєднує моніторинг трудової сфери та співпрацю з роботодавцями. Державні органи та освітні установи повинні спільно формувати систему моніторингу попиту та пропозицій на ринку дипломованих фахівців за основними напрямками підготовки. Це допоможе виявити тенденції та нові обставини, які впливають на розвиток цього сегменту ринку праці. Навчальний заклад має розвивати партнерські відносини з роботодавцями у сфері підготовки фахівців. Це включає визначення необхідних обсягів підготовки, розробку освітніх стандартів та узгодження кваліфікаційних характеристик з потребами конкретних галузей та технологічних процесів.

Інститут соціального партнерства – це особлива взаємодія між освітніми установами з усіма суб'єктами ринку праці: великими корпораціями, представниками малого й середнього бізнесу, регіональними органами влади та громадськими організаціями. Саме він може забезпечити максимальне узгодження та реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу: населення, роботодавців та освітніх установ. Важливо стимулювати активність громадян у

вирішенні проблем освіти та підготовки фахівців, які дійсно потрібні економіці України. Також важливим завданням навчального закладу є налагодження ефективної системи профорієнтаційної роботи, запровадження більш досконалої, незалежної системи тестування абітурієнтів. Це допоможе визначити відповідність спеціальності, яку вони обирають, їх здібності та нахили, а також можливості опанування навчальної програми та розвитку творчого потенціалу.

Названі заходи сприятимуть більш збалансованому та узгодженому функціонуванню системи освіти та ринку праці, що дасть змогу нагромаджувати та ефективно використовувати людський капітал України.

Аналіз науково-педагогічних джерел дає підстави стверджувати, що проблема формування й розвитку діагностувальної компетентності майбутніх педагогів недостатньо розв'язана. Серед науковців немає одностайності та чіткості щодо її структури та змісту (Ягупов, Плохута, 2021, с. 208). Одним із ключових напрямків у процесі пошуку цікавої подачі матеріалу є контекстне навчання. Це підхід, що передбачає моделювання предметного і професійного контексту майбутньої професійної діяльності спеціаліста за допомогою різноманітних методів та засобів. Засвоєння абстрактних знань відбувається шляхом їх використання у реальних ситуаціях, що відтворюють той контекст, в якому вони будуть застосовуватися. Методика дозволяє надати знанням цілісності, системної організованості та особистісного смислу. Вирішення модельованих завдань сприяє кращому засвоєнню теоретичних знань та набуттю практичного досвіду, стимулюючи пізнавальні та професійні мотиви студентів. Такий підхід сприяє розвитку особистості, відповідаючи її внутрішнім потребам у самореалізації та самовдосконаленні.

Зокрема, важливо зазначити, що ефективне використання інноваційних методик навчання потребує не лише відповідної методичної підготовки викладачів, але й сучасного матеріально-технічного оснащення навчальних закладів. Разом із тим, варто відзначити, що сучасні реалії ринку праці, окрім глибоких знань та фахових навичок, вимагають від випускників цілого ряду інших компетенцій. Цей ряд включає психологічну стійкість, емоційний інтелект, лідерські якості, вміння працювати, як в команді, так і самотійно.

Безумовно, не можна не згадати про стрімкий розвиток штучного інтелекту та технічний прогрес, включаючи використання онлайн-технологій у навчальному процесі. Проте, навички спілкування та співпраці з людьми, саме на практиці, стають все більш цінними в трудовій сфері. Саме тому важливо, щоб навчальний план включав у себе різноманітні комунікативні курси, наприклад, з психології та менеджменту, які сприятимуть адаптації випускників до мінливих умов, вирішенню конфліктів та розвитку їх емоційного інтелекту.

Включення наведених елементів до освітніх програм допоможе випускникам не лише успішно навчатися, але й будувати перспективну кар'єру. Знання з психології стануть цінним доповненням до їхніх фахових компетенцій, роблячи їх більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Оволодівши технологією прийняття рішень, свободою вибору, особа матиме можливість ефективніше адаптуватися в умовах постійних суспільних змін. Прийняття парадигми особистісно-орієнтованої педагогічної системи є особливо важливим для України, адже сучасний світ динамічно змінюється, а разом з ним і потреби ринку праці. Тому щоб залишатися конкурентоспроможними, випускники освітніх закладів повинні володіти не лише базовими знаннями, а й набором компетенцій, що відповідають актуальним потребам роботодавця. Під важливими професійними якостями розуміють ті характеристики технічних спеціалістів, що ефективно впливають на успішність їх фахової діяльності, сприяють самоактуалізації та самореалізації, як фахівців кваліфікованого рівня, серед яких слід назвати розвинене мислення, скрупульозність у роботі, винахідливість, мобільність, уміння доносити правильно думки та ідеї, а також вправно знаходити та впроваджувати нове в практику. Суть суб'єктного компонента полягає в усвідомленні себе суб'єктом фахової діяльності і суб'єктного ставлення до себе як до професіонала – фахівця технічного профілю, основними показниками якого є професійна самооцінка та свідомість, перспективна «Я-концепція», саморефлексія та практична суб'єктність.

Адаптація освітніх програм до потреб ринку праці – це постійний процес, який потребує спільних зусиль з боку освітніх закладів, роботодавців та самих студентів. Зміни в технологіях, соціальній динаміці та економіці створюють нові виклики та можливості, які потребують постійного оновлення та модернізації навчальних програм. Лише шляхом активної реакції на ці зміни можна забезпечити якісні вміння випускників, що будуть конкурентоспроможними на ринку праці та готові до викликів сучасності.

Список використаних джерел

1. Гривнак Б. Парадигма особистісно-орієнтованого навчання на початку нового століття. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Івано-Франківськ. 2010. Вип. 42. С. 138-144.
2. Ягупов В., Плохута І. Діагностувальна компетентність майбутніх фахівців як предмет науково-педагогічного дослідження. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Випуск № 46 том 2, Київ, 2021. С. 215.
3. Кириленко С. В., Ївженко Ю. В., Вознюк О. В. Нові технології навчання: наук. - метод. збірник. *Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2016. Випуск 89. Частина 1. С. 264.

**Гриньова Марина Вікторівна
Гриньов Роман Станіславович**

СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ КІМНАТИ В ШКОЛІ ЯК ЗОНИ КОМФОРТУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Нині багато хто вважає, що вчительська кімната є місцем відпочинку викладачів під час перерви та між змінами (якщо школа працює у дві зміни). Звичайно, це так, але крім цього тут відбуваються обмін думками викладачів,

засідання Ради школи, дискусії, вирішення поточних питань організації освітнього процесу, поповнення педагогічних знань. Також у цій кімнаті зберігаються методичні матеріали, посібники, документи тощо.

Відтак, дослідивши сучасні вимоги до обладнання учительської кімнати, ми вирішили впровадити певні зміни щодо устаткування, які будуть позитивно впливати на діяльність педагогів та виконувати певні функції оздоровлення. У основі проєкту «Сучасне обладнання учительської кімнати в школі як зони комфорту сучасного вчителя» лежить рішення використовувати метод «зонування» (Сагайдак, Гриньова, 2020). Тобто, розгляд приміщення учительської кімнати, яке розділене на дві частини: офіційно-ділову і зону для відпочинку і спілкування (рис. 1).

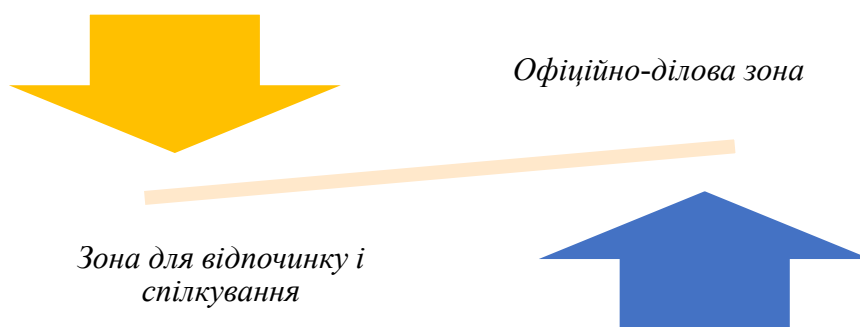

Рис. 1. Учительська кімната в школі як зони комфорту сучасного вчителя

У момент розробки цього проєкту ми звернули величезну увагу на психологічно комфортне облаштування для вчителів школи. Найголовнішим задумом стали світлі стіни з нейтральними, спокійними шпалерами сірого, бежевого чи білого кольору. Така кольорова гама створює атмосферу спокою та затишку, допомагає зосередитись, не дратує та не відволікає вчителя на сторонні справи. Учительська кімната повинна мати екологічні металопластикові вікна достатнього розміру. Такий вибір допоможе уникнути шкідливого впливу на здоров'я вчителя та забезпечить якісну звукоізоляцію. Окрім цього такі вікна забезпечать добре освітлення, що також є не менш важливим.

Шкільні меблі учительської кімнати повинні задовольняти потреби вчителів у комфортному відпочинку. Від того як відпочине викладач під час перерви, залежить не тільки якість самого педагогічного процесу в школі, але і самопочуття вчителя в цілому. Нервові напруження вчителя під час шкільних занять величезне, і якщо не вживати заходів щодо його зниження під час змін, то може наступити стан перенапруження, для зняття якого необхідні спеціальні медичні засоби. Тому стільці в учительській кімнаті повинні забезпечувати максимальний комфорт.

По-перше, для оснащення учительської кімнати радимо вибирати стільці з м'якою спинкою та сидінням.

По-друге, слід звертати увагу на стілець з сидінням досить коротким, щоб сидниці діставали до нижнього краю спинки або заднього вигину сидіння. Сам

стілець повинен бути досить низьким, щоб ноги діставали до підлоги без зайвого тиску в області стегон.

По-третє, важливо вибрати стілець або крісло з сидінням, нахиленим вперед, що забезпечує природну позицію, що зберігає велику мобільність тіла і знижує тиск на легені й черевну порожнину. Сидіння має підтримувати правильний вигин хребетного стовпа – це має бути подвійне S, що необхідно для здійснення нормальної викладацької діяльності протягом усього робочого дня в школі. Спинка сидіння повинна забезпечувати рівномірний розподіл тиску на поверхні зіткнення. Окрім цього, матеріали, з яких виготовлені вчительські меблі, повинні бути екологічно чистими, стійкими до дії теплої води та мийних засобів, а також мати низьку теплопровідність.

Учительська кімната – також місце підготовки вчителів до наступних уроків. Отже, для роботи з навчально-методичними посібниками та для написання конспектів необхідні письмові столи. Ідеально підійдуть моделі з висувними ящиками, в яких вчителі можуть зберігати свої навчальні матеріали та особисті речі. Однак в учительській часто проводять і педради, тому тут ми радимо встановити один довгий круглий конференц-стіл для проведення засідань, який також використовується і вчителями. Конструкції вчительських столів, стільців та інше обладнання повинні бути не лише комфортабельними, але й відповідати вимогам безпеки, що пред'являються до всіх шкільних меблів. Так, ми виключаємо все, що створює небезпеку травм під час переміщення по класній кімнаті. Таким чином, вибираючи меблі для учительської кімнати, ми зупинилися на тих, які в першу чергу є зручними та безпечними як для роботи, так і для відпочинку.

Для проведення педагогічних рад, зборів і презентацій учительська кімната має бути обладнана комп'ютером, проектором, інтерактивною дошкою. Це допоможе викладачам швидко та якісно вирішувати будь-які завдання, що стосуються роботи й проводити семінари з колегами з інших міст і навіть країн. Стіл для комп'ютера ми рекомендуємо обирати по можливості великим. Це головна умова, бо коли місця ледве вистачає для розміщення всієї техніки, то про ергономіку можна просто забути, а вона є вкрай важливою, задля створення безпечної діяльності людини. Висота такого столу має бути десь на рівні середини живота при прямій посадці, коли п'ята і носок стоять на підлозі, стегно розміщується паралельно їй, а спина пряма.

Крім інтерактивного устаткування, в учительській кімнаті необхідно встановити оргтехніку: комп'ютери, планшети, принтери, ноутбуки, адже надзвичайно важливо, щоб під час перерви педагоги могли роздрукувати чи відсканувати навчальний матеріал до уроку або знайти необхідну інформацію до певної теми в Інтернеті. Яскраве сонячне світло породжує відблиски на моніторі, тому краще передбачити жалюзі.

Для зберігання шкільних документів, навчально-методичних матеріалів, класних журналів тощо учительську кімнату необхідно облаштувати спеціальними меблями – стелажам, шафами, тумбами різних конфігурацій. Дані

меблі розробляються з урахуванням головних законів ергономіки, причому ми звертаємо увагу не тільки на якість і дизайн, а й, в першу чергу, на ступінь їх комфортабельності й відповідність всім європейським стандартам. що є особливо важливим. Меблі для комплектації учительської кімнати мають бути виготовлені з високоякісного матеріалу товщиною 16 мм або 22 мм, зазвичай використовують деревину. При виробництві корпусних меблів слід використовувати тільки імпорتنі деталі. Продумані з точки зору ергономіки меблі підвищують ефективність праці, забезпечують здоров'я співробітників, активізують їх творчий процес та просто сприяють створенню сприятливого психологічного клімату в колективі. А результат вельми значний – успіх в освітньому просторі школи. Задля заповнення простору ми радимо прикрасити стіни учительської кімнати різноманітними стендами. Однак потрібно пам'ятати, що вкрай обтяжений інформацією навколишній простір не буде сприятливо впливати на роботу вчителя. Тому прикрашати стіни потрібно раціонально.

У наш час, для оформлення приміщення в навчальному закладі, виготовляються стенди різного спрямування, однак ми визначили, які серед них є найбільш привабливими серед споживачів та будуть доцільнішими для облаштування учительської кімнати.

- *Методичний куточок.* Стенд на якому знаходяться найважливіші матеріали для педагогів, що сприяють покращенню особистих знань, умінь та навичок, а також брошури різного характеру та змісту й інша інформація, що стосується даної тематики.

- *Кадрова робота.* Висвітлює інформацію про найрізноманітніші курси підвищення кваліфікації, найближчі атестаційні заходи, а також зображує досягнення вчителів у їх професійній діяльності.

- *Край вчителя.* Стенд, що надає змогу ознайомитися з методичною інформацією того чи іншого напрямку, що є найдоцільнішою для педагогів. Також на ньому зображують навчальний матеріал, графік консультування та розклад занять і гуртків.

- *Додаткова інформація.* Стенд на якому висвітлюється повсякденна інформація про працівників школи, її вихованців та життя закладу в цілому.

Необхідно також пам'ятати й про те, що будь-який стенд для організації простору учительської кімнати повинен бути виготовленим з матеріалів першої якості. Окрім цього зауважимо, що важливі відомості доцільно розміщувати з лівої сторони приміщення, а поточну інформацію – з правої. Особливу увагу слід приділяти й тексту. Він повинен мати чітко подане значення та якісний розбірливий вигляд. Оскільки кожен зі стендів несе в собі надзвичайно важливу інформацію, то найбільше уваги необхідно звертати на змістове навантаження та зовнішній вигляд.

Зона відпочинку в учительській кімнаті обов'язково має бути відділена від ділової офісної зони. Ми пропонуємо зробити це оригінально оформленою секційною стійкою з індивідуальних шафок для вчителів, де вони зможуть

зберігати зошити учнів, методичну літературу та особисті речі. Ця стійка має і декоративне, і суто функціональне значення, тому є своєрідною «знахідкою» проекту. Зона відпочинку повинна бути устаткована затишним м'яким диваном, кріслами та журнальним столиком. Доречно облаштувати невеличку бібліотеку, яка буде містити довільну літературу. Особливий настрій тут створюють кімнатні рослини. Барна стійка відокремлює «кухонну зону», де знаходиться необхідна побутова техніка: мікрохвильова піч, кавоварка, електрочайник, мініхолодильник і кулер з водою.

У композиції інтер'єру має бути так зване «перетікання простору»: підлога і стеля візуально переходять з однієї зони в іншу, але в той же час об'єднані своїми площинами. Це досягається за рахунок покриття підлоги: робоча зона викладена плиткою, а в зоні відпочинку - ламінат. Стеля, покритий гіпсокартоном, об'єднує частини і створює площину для розміщення світильників. Вибудовується певний ритм освітлення: в діловій зоні світло більш яскравий, а в зоні відпочинку - м'який, приглушений. Подібний прийом візуально розширює простір учительської кімнати.

Наприкінці зазначимо, що велике значення у створенні зони відпочинку має колористика приміщення. Тож рекомендуємо використовувати зелений і бежевий колір. Зелений психологічно позитивно впливає: він асоціюється зі свіжістю природи, заспокоює, знижує напруження емоції, має здатність концентрувати увагу. Бежевий колір нейтральний, візуально комфортний. Світлий спокійний тон підлогового покриття пом'якшує кордони між окремими зонами. Чудовим доповненням інтер'єру стануть такі деталі: настінні годинники, стійка для кімнатних рослин, керамічні кашпо і вази, акваріум, фортепіано. Словом, комфортно і красиво. Зона відпочинку має стати місцем, де вчителі шукають поради, підтримують один одного, радіють успіхам. Тут часто лунають жарти і сміх, а це, в свою чергу, допомагає вчителю бути позитивним, енергійним і щасливим упродовж усього робочого дня.

Список використаних джерел

1. Гриньова М. В. Модель підготовки майбутнього вчителя для педагогічної діяльності в Новій українській школі. *Моделі підготовки майбутнього вчителя до Нової української школи: колективна монографія* / М. В. Гриньова, І. В. Бабенко, О. В. Большая, Р. М. Величко, С. Я. Гриньов та ін.; за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава. 2021. С. 6-15.
2. Гриньова М.В., Сагайдак В.Р. Зона професійного комфорту вчителя. *Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* / За загальною редакцією проф. Пилипенка С.В. Полтава: Астроя, 2020. С.86-87
3. Сагайдак В. Р., Гриньова М. В. Облаштування зони комфорту для сучасного вчителя в Новій українській школі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Біорізноманіття: теорія, практика, формування здоров'язбережувальної компетентності у школярів та методичні аспекти вивчення у закладах освіти»* / За загальною редакцією проф. Оніпко В.В. Полтава: Астроя, 2020. С. 75-77
4. Сагайдак В. Р., Гриньова В. С. Створення зони комфорту для вчителя в новій українській школі. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. Вип. 26. С. 175-180.

ДЕЯКІ ВАЖЕЛІ МОТИВАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТИ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Сьогодення вимагає постійне вдосконалення управління закладом освіти в напрямку забезпечення його розвитку. Системний підхід передбачає застосування моделі як ідеального відображення існуючої системи розвитку закладу освіти. Досвід наукових досліджень свідчить про те, що ідеальні моделі можуть бути представлені у вигляді знаків, символів, схем, графічних рисунків, які по суті є елементами моделі (системи). Отже, ідеальні моделі є гіпотетичними, оскільки вони виконують функцію аналога або образу реального об'єкта моделювання, в якому для спрощення досягнення поставленої мети як результату управління виокремлюють найважливіші елементи (показники), визначають, аналізують, дають оцінку їх кількісних та якісних характеристик в статичності та динаміці [1].

Розглядаючи результати виконання цільових показників діяльності закладу вищої освіти відповідно до умов контракту з Міністерством освіти і науки України (Гриньова М.В., 2023), проаналізуємо важелі мотивації інноваційної діяльності ЗВО на прикладі публічного звіту ректора полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, який затверджено на засіданні зборів (конференції) трудового колективу ПНПУ імені В. Г. Короленка 28 грудня 2023 року. При цьому, як основні елементи моделі (системи) розвитку закладу освіти аналізувалися наступні:

збільшення кількості годин навчальних занять для здобувачів вищої освіти ЗВО, які проведені англійською мовою (крім мовних дисциплін);

збільшення кількості навчальних і виробничих баз практик та розширення можливості соціального партнерства із роботодавцями;

збільшення кількості здобувачів вищої освіти, які брали участь у програмах міжнародної академічної мобільності (тривалістю не менше 1 місяця за календарний рік);

кількість штатних науково-педагогічних працівників, які брали участь у програмах міжнародної академічної мобільності або програмах закордонних стажувань (тривалістю не менше 1 місяця за календарний рік);

залучення іноземців та осіб без громадянства до навчання, у тому числі громадян країн-членів ОЕСР;

збільшення кількості навчальних аудиторій, які оснащені мультимедійним обладнанням або іншим спеціальним обладнанням, яке забезпечує виконання функцій мультимедійного обладнання;

запроваджено системи показників ефективності в контрактах заступників керівника ЗВО та керівників структурних підрозділів;

зростання кількості створених та належним чином оформлених об'єктів інтелектуальної власності;

збільшення кількості здобувачів вищої освіти, підготовка яких здійснюється за дуальною формою навчання;

збільшення кількості здобувачів вищої освіти, що навчаються в закладі вищої освіти за програмами подвійних дипломів.

В контексті виконання вищенаведених цільових показників Звіт про діяльність Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка у 2023 р. містив також такі наступні компоненти як стан дотримання законодавства в освітній діяльності університету, діяльність університету із забезпечення якості освіти.

Слід зазначити, що застосовуючи важелі мотивації інноваційної діяльності як елементи моделі (системи) розвитку закладу освіти, діяльність ПНПУ імені В. Г. Короленка із забезпечення якості вищої освіти загалом, якості освітніх програм та якості освітньої діяльності зокрема здійснюється на основі широкого залучення до цих процесів здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, роботодавців, випускників освітніх програм, академічної спільноти. Результати проведених моніторингових заходів цієї діяльності свідчать про присутнє розширення форм та зростання рівня залученості зазначених груп стейкхолдерів до заходів і процедур забезпечення якості вищої освіти в університеті.

Реалізація заходів і процедур забезпечення якості вищої освіти та якості освітньої діяльності Університету у 2023 році передбачала мотивацію інноваційної діяльності всіх його структурних підрозділів та включала:

— *Щорічний моніторинг, перегляд і оновлення освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних і педагогічних працівників:*

□ щорічне самообстеження освітніх програм, результати якого були розглянуті на засіданні ректорату (11 вересня 2023 р.);

□ аналіз результатів реалізації ОП: результатів щорічного оцінювання здобувачів поточного, семестрового контролю, атестації, ректорського контролю результатів навчання (результати ректорського контролю були розглянуті на засіданні вченої ради від 30 червня 2023р.);

□ аналіз даних анонімного анкетування здобувачів та НПП про якість ОП, результатів анонімного анкетування здобувачів про якість викладання на ОП (результати анкетування «Якість освіти очима бакалаврів» були розглянуті на засіданні ректорату від 12 червня 2023 р.; результати анкетування «Якість освіти очима магістрів» були розглянуті на засіданні ректорату від 30 січня 2023 р.; результати анкетування «Якість освіти очима аспірантів» були розглянуті на засіданні ректорату від 13 березня 2023 р.; результати анкетування «Якість освіти очима наукових керівників здобувачів ОНС «Доктор філософії»» були розглянуті на засіданні ректорату від 13 листопада 2023 р.; результати анкетування «Якість освіти очима викладачів» (заслухано на засіданні

ректорату);

□ аналіз даних анонімних опитувань: «Ресурсне забезпечення та умови навчання очима здобувачів ПНПУ імені В. Г. Короленка» та «Ресурсне забезпечення та умови праці очима викладача ПНПУ імені В. Г. Короленка» – заслухано на засіданні вченої ради від 29 листопада 2023 р.;

□ аналіз даних анонімних опитувань випускників: «Якість освіти очима випускників ОС «Бакалавр»» – заслухано на засіданні ректорату від 12 червня 2023 р., та «Якість освіти очима випускників ОС «Магістр»» – заслухано на засіданні ректорату від 13 березня 2023 р.;

□ аналіз даних опитувань зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців) (результати анкетування «Якість освіти очима зовнішніх стейкхолдерів: перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні» заслухано на засіданні ректорату від 10 квітня 2023 р.; результати анкетування «Якість ОНП та якість освіти в аспірантурі очима роботодавців» заслухано на засіданні ректорату від 10 квітня 2023 р.;

□ перевірка інформаційного та навчально-методичного забезпечення на дистанційних платформах MOODLE та WORKSPACE FOR EDUCATION заслухано на засіданнях вченої ради 30 січня 2023 р. та 05 червня 2023 р.;

□ аналіз наповнення інституційного репозитарію ПНПУ імені В. Г. Короленка навчально-методичними працями викладачів – заслухано на засіданні Вченої ради від 05 червня 2023 р.;

□ аналіз інформативності електронних сторінок сайтів кафедр за два семестри – заслухано на засіданнях ректорату від 15 травня 2023 р. та 11 вересня 2023 р. відповідно;

□ перевірка кваліфікаційних робіт на антиплагіатній програмі – заслухано на засіданні Вченої ради;

□ укладання проєктів ОП та розміщення їх у відкритому доступі на сайті Університету;

□ громадське обговорення проєктів ОП;

□ укладання оновлених ОП та їхнє зовнішнє рецензування;

□ затвердження ОП у встановленому порядку, введення в дію, розміщення на сайті Університету;

За цією процедурою у 2023 році були переглянуті, оновлені й уведені в дію:

– 48 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;

– 39 освітніх програм другого (магістерського) рівня вищої освіти;

– 10 освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії.

— *Залучення до забезпечення якості вищої освіти та якості освітньої діяльності Університету здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, роботодавців, академічної спільноти:*

З метою, зокрема, мотивування інноваційної активності до процедури із забезпечення якості вищої освіти в університеті упродовж звітного періоду залучали здобувачів вищої освіти:

– 87 здобувачів ОС «Бакалавр», 83 здобувачів ОС «Магістр» та 13

здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії», входили до складу робочих груп з перегляду й оновлення освітніх програм;

- здобувачі також включені до вчених рад факультетів та вченої ради університету, де вони представляли інтереси студентства та аспірантів і трансливали їхню думку стосовно ключових індикаторів якості вищої освіти та освітніх програм;

- здобувачі представляли студентство та аспірантів в органах студентського самоврядування, у раді молодих учених, у студентському науковому товаристві, фокусом інтересів яких є якість отримуваної вищої освіти;

- 97 здобувачів усіх трьох рівнів вищої освіти здійснили перевірку результатів, власним підписом, щорічних анонімних анкетувань студентства і аспірантів щодо якості освіти, якості викладання, ресурсного забезпечення та умов навчання;

- упродовж 2023 р. 1276 студентів бакалаврату, 418 студентів магістратури та 83 аспірантів взяли участь в анонімних анкетуваннях, оцінивши свою задоволеність 97 освітніми та освітньо-науковими програмами. Якість викладання 1644 навчальних дисциплін, якість проведення 93 практик, ресурсне забезпечення та умови навчання. 401 випускник бакалаврату оцінив 42 освітні програми бакалаврського рівня і 475 випускників магістратури оцінили 38 освітніх програм магістерського рівня.

— *Стимулювання наукової, творчої, інноваційної членів колективу передбачала залучення до забезпечення якості вищої освіти науково-педагогічних і педагогічних працівників Університету:*

Кожен викладач має можливість відверто і безперешкодно висловити свою думку про якість освіти, оцінити освітні програми, якість їхнього ресурсного забезпечення, стан реалізації основних політик в галузі освітньої діяльності ЗВО, оцінити умови праці та підтримку викладацької діяльності, висловити рекомендації та критичні зауваження щодо поліпшення якості освіти у 2023 р. через онлайн-анкетування:

- «Ресурсне забезпечення та умови праці очима викладача» (жовтень – листопад 2023 р.)

- «Якість освіти очима наукових керівників здобувачів ОНС «Доктор філософії»» (вересень-жовтень 2023 р.)

- «Якість освіти очима викладача» (жовтень-листопад 2023 р.).

Як зазначалося вище серед основних елементів моделі (системи) розвитку закладу освіти є створення об'єктів права інтелектуальної власності науково-педагогічних і педагогічних працівників Університету, стимулювання та мотивування їх до актуальної творчої діяльності в сфері інновацій. Аналіз показав зростання кількості створених та належним чином оформлених об'єктів інтелектуальної власності, зокрема свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір до 23, що на 30% більше порівняно з відповідним показником 2021 року. Слід зазначити, що авторами більше 10 років тому була розпочата активна робота спільно із студентською молоддю з метою їх мотивації до інноваційної

діяльності по створенню об'єктів авторського права в проектній діяльності [2-13], а деякі з них враховані при реалізації госпрозрахункової теми «Модель професійної підготовки майбутнього вчителя Нової української школи», номер державної реєстрації 0119U002281 (керівник НДР: Гриньова Марина Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна, член-кореспондент НАПН України).

Аналізуючи деякі важелі мотивації інноваційної діяльності як елементи моделі розвитку закладу освіти, слід зазначити, що вони прямо та опосередковано впливають на престиж ЗВО на ринку освітніх послуг загалом в Україні та світі, а також на підсумки вступної кампанії зокрема. Контингент студентів Університету станом на 1 грудня 2023 року становить 6764 особи: 3675 – на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (денна форма – 2567, заочна форма – 1108), 3089 – на другому (магістерському) рівні вищої освіти (денна форма – 1429, заочна форма – 1660). Найбільшим факультетом за кількістю здобувачів є педагогічної і мистецької освіти, найменшими – історії та географії; комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки.

Активно ведеться політика залучення іноземців та осіб без громадянства до навчання, для цього існують новостворені відповідні підрозділи. У 2023/2024 навчальному році до Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка на навчання вступили 78 іноземців. З них 14 навчається на спеціальності 053 Психологія, 21 – на спеціальності 073 Менеджмент, 14 осіб на спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, 13 – на спеціальності 051 Економіка, 9 – на спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), 3 особи на спеціальності 013 Початкова освіта, 2 – на спеціальності 024 Хореографія, та по 1 студенту на спеціальностях 014.04 Середня освіта (Математика) та 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Усі студенти навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Ураховуючи минулорічний набір (28 студентів) наразі в університеті навчається 106 іноземців.

Список використаних джерел

1. Моделі підготовки майбутнього вчителя до Нової української школи: колективна монографія / І. В. Бабенко, В. В. Барбінов, А. В. Барбінова та ін.; за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава. Астроя, 2021. 407 с.
2. Св. №65280 від 11.05.2016 р. Гриньова М.В., Школяр С.П., Арканова А.А. Авторський екскурсійний маршрут територією ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби» (на основні досвіду іноземних країн).
3. Школяр С.П., Гриньова М.В., Арканова А.А., Гомля Л.М. Спосіб декоративного відтворення ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби», Патент України №109845 від 12.09.2016 р, Заяв. №u201602548 від 16.03.2016 р.
4. Св. №68184 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Кривенко В.В. Менеджмент соціального проекту «Залучення територіальної громади Полтави до функціонування місцевого дендропарку як рекреаційного та еколого-просвітницького центру».
5. Св. №68182 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Мастюх К.В., Гриньова В.С. Прагматичні аспекти розвитку емоційного інтелекту студентської молоді.

6. Св. №68183 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Мастюх К.В. Менеджмент авторського соціального проекту «Зелений туризм для всіх».
7. Св. №67939 від 23.06.2016 р. Гриньова М.В., Оніпко В.В., Боловацька Ю.І., Школяр С.П., Мастюх К.В., Арканова А.А. Зелений кизилловий ансамбль садиби В. Г. Короленка: науково-популярні нариси.
8. Св. №71590 від 24.04.2017 р. Гриньова М. В., Школяр С. П., Арканова А. А. Інтелектуальний потенціал схеми регулювання транспортного руху у межах основних автодоріг міста.
9. Св. №75484 від 21.12.2017 р. Гриньова М. В., Ходунай В. В., Школяр С. П. Методи залучення полтавської студентської громади до оздоровлення ландшафту музею-садиби І. П. Котляревського в м. Полтава.
10. Св. №75483 від 21.12.2017 р. Гриньова М. В., Дрижд В. І., Школяр С. П. Організація роботи керівника об'єднаних територіальних громад, спрямованої на вибір молоддю педагогічної професії (на прикладі Білоцерківської сільської та Семенівської селищної ОТГ).
11. Св. №85033 від 30.01.2019 р. Мороз А. В., Гриньова М. В., Школяр С. П. Збереження людського капіталу в об'єднаній територіальній громаді засобами співпраці з педагогічним університетом (на прикладі Засульської об'єднаної територіальної громади).
12. Св. №93726 від 06.11.2019 р. Величко Р. М., Гриньова М. В., Гриньов Р. С., Школяр С. П. Технологія озеленення подвір'я закладу освіти як основа екологічного навчання і виховання учнівської та студентської молоді.
13. Св. №111586 від 03.02.2022 р. Гриньова М. В., Жданова-Неділько О. Г. Пивовар Н. М., Тарасевич Н. М. Ткаченко А. В., Школяр С. П. Словник термінів з курсу «Основи педагогічної майстерності».

Гурба Поліна Павлівна
Кононець Наталія Василівна
Балюк Вікторія Олександрівна

АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Якісна професійна підготовка студентів у коледжі повинна спиратися на безперервну самоосвіту, ознайомлення з сучасними методами наукового дослідження, а отже, на формування науково-дослідницької компетентності як важливого складника професійної компетентності випускника незалежно від освітньо-професійної програми, яку він опановує.

Науково-дослідницька компетентність фахівця тлумачиться як здатність до пошуково-аналітичної, науково-дослідницької діяльності та характеризується бажанням до саморозвитку, самореалізації, здатністю знаходити рішення в різних складних професійних ситуаціях (Kononets, Nestulya, Soloshych, Zhamardiy, Odokienko, 2021).

Науково-дослідницька діяльність студентів (НДДС) – це навчання студентів основам дослідницької праці, прищеплення їм творчих навичок виконання наукових досліджень під керівництвом викладачів (Кривцова, 2015). Активізація НДДС у коледжі спрямована на формування науково-дослідницької компетентності, розвиток системи інтелектуальних, логічних, аналітичних і

творчих здібностей особистості. Тут важливим завданням постає єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи.

Правильно організована і спланована НДДС у процесі навчання в коледжі виконує низку функцій: освітню, мотиваційну, професійно-орієнтаційну, розвивальну.

З метою активізації НДДС у ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» створено студентське наукове товариство (СНТ КУЕП), метою якого є розвиток наукового потенціалу в коледжі, організація НДДС, студентської активності у наукових гуртках та підтримка їх участі у науковому житті. СНТ КУЕП сприяє всебічному розвитку наукової, творчої та винахідницької активності студентів, розвитку наукового мислення та дослідницьких навичок, залученню обдарованих студентів до наукових досліджень, ознайомленню молодих науковців з основами методології та методами наукових досліджень, а також входженню студентів до наукової сфери.

Ключові напрями діяльності СНТ КУЕП подано на рисунку 1.

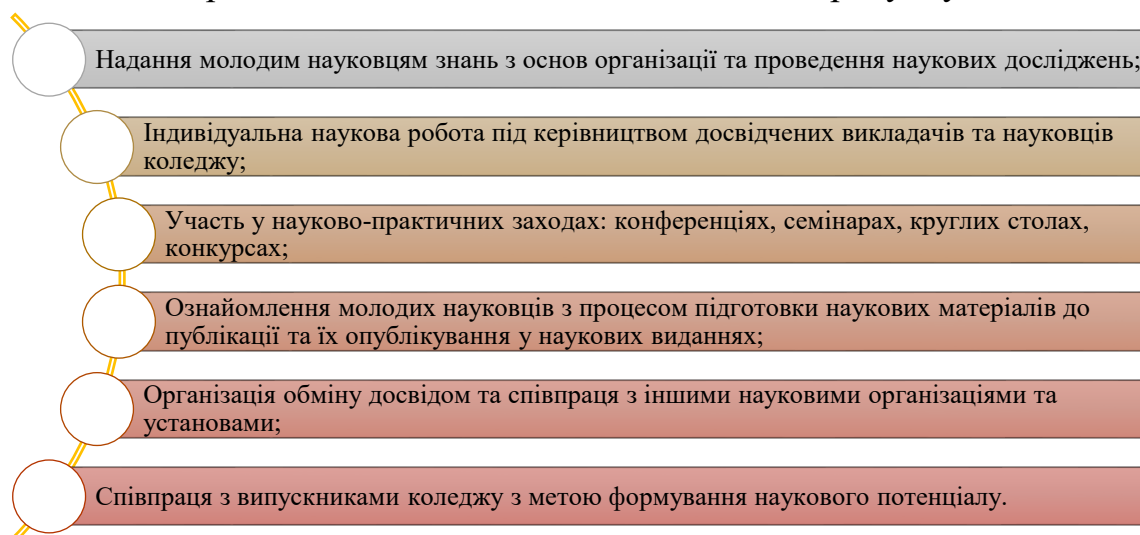

Рис. 1. Напрями діяльності СНТ КУЕП

Активізація діяльності СНТ коледжу насамперед забезпечена створенням наукового гуртка "КУЕП науковий" – добровільною організацією студентів, які виявили бажання опанувати навички проведення наукових досліджень за різними напрямками (секціями) і успішно поєднують таку діяльність із навчанням. Така форма наукової діяльності студентів спрямована на розширення їх наукового потенціалу у вільний від навчання час або спеціально наданий час.

Однією із секцій наукового гуртка є секція «ІТ та ресурсно-орієнтоване навчання», діяльність якої висвітлена на офіційній сторінці освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства (рис. 2)

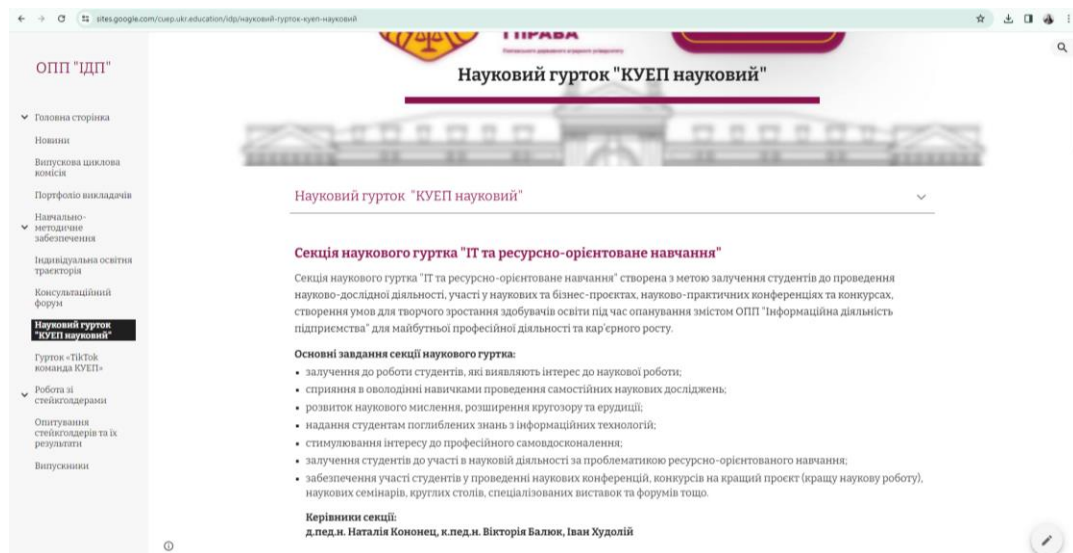

Рис. 2. Секція наукового гуртка «ІТ та ресурсно-орієнтоване навчання» (основні завдання)

На сторінці секції наукового гуртка «ІТ та ресурсно-орієнтоване навчання» можна детально ознайомитися із її діяльністю та результатами спільної партнерської роботи студентів і викладачів різноаспектної науково-дослідної тематики (рис.3).

Рис. 3. Секція наукового гуртка «ІТ та ресурсно-орієнтоване навчання» (наукові дослідження студентів)

Таким чином, активізуючи роботу наукових гуртків як осередків діяльності студентського наукового товариства у фаховому коледжі, створюються умови для підвищення якості освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Кривцова М. С. Шляхи активізації науково-дослідної діяльності студентів. *Економічні аспекти розвитку країни: сучасний стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. економ. спрямування*. Тернопіль, 2015. С. 56-59.

Дмитренко Катерина Андріївна
Кононец Наталія Василівна

АКТУАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Особливості підготовки майбутніх фахівців з інформаційної діяльності підприємства досліджено у працях В. Балюк, А. Зленко, А. Іващенко, Н. Кононец, В. Колесніка, І. Худолія та ін. На підставі вивчення праць науковців виокремимо актуальні стратегії навчання у професійній підготовці фахівців з інформаційної діяльності підприємства (рис. 1):

Рис. 1. Актуальні стратегії навчання у професійній підготовці фахівців з інформаційної діяльності підприємства

- *Проектне навчання*: студенти працюють над реальними проєктами з інформаційних технологій, що дозволяє їм отримати практичний досвід і вміння вирішувати реальні проблеми.
- *Використання сучасних цифрових технологій*: використання в навчальному процесі онлайн-курсів, веб-семінарів, відкритих онлайн-ресурсів та інших інноваційних засобів навчання.
- *Командна робота*: студенти працюють у командах, що дозволяє розвивати навички співпраці, комунікації та розв'язання проблем.
- *Практичне навчання*: акцент на практичних заняттях, лабораторних роботах та стажуваннях у компаніях з інформаційних технологій для отримання реального досвіду.
- *Ресурсно-орієнтоване навчання*: врахування індивідуальних потреб та інтересів студентів, щоб забезпечити їм максимально ефективне навчання, а також консолідація інформаційних освітніх ресурсів, електронних засобів навчання в інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти.

Ці стратегії сприяють покращенню якості підготовки фахівців з інформаційної діяльності підприємства та готовності їх до викликів сучасного ринку праці. Зараз розглянемо їх детальніше.

Проектне навчання є однією з ключових стратегій у професійній підготовці фахівців з інформаційної діяльності підприємства. Цей підхід передбачає використання реальних проєктів з області ІТ, над якими студенти працюють під керівництвом викладачів або стейкхолдерів. Основні переваги проєктного навчання включають:

- Практичний досвід: студенти отримують можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, розвиваючи навички роботи з реальними завданнями.

- Командна співпраця: проєктне навчання сприяє розвитку комунікаційних навичок, співпраці та лідерських якостей, оскільки студенти працюють у командах.

- Проблемне мислення: учасники проєкту змушені розв'язувати реальні проблеми, що сприяє розвитку креативності та аналітичних здібностей.

- Підвищення мотивації: робота над цікавим проєктом може стимулювати студентів до більш активного навчання та досягнення кращих результатів.

- Практична користь: результатом проєктного навчання може бути створення реального продукту або розв'язання конкретної проблеми, що може бути корисним для студента та його майбутньої кар'єри.

- У цілому, проєктне навчання є ефективним методом для покращення якості підготовки фахівців з інформаційної діяльності підприємства та готовності їх до викликів сучасного ринку праці.

Використання сучасних цифрових технологій в навчанні майбутніх фахівців з інформаційної діяльності підприємства є ключовим аспектом для підготовки студентів до роботи в цій сфері. Деякі з технологій, які можуть бути використані в процесі навчання, включають:

- Системи управління базами даних (СУБД): Навчання студентів роботі з СУБД дозволяє їм вивчити основні принципи зберігання, обробки та доступу до даних на підприємстві.

- Системи електронного документообігу: Використання таких систем допомагає студентам навчитися ефективно організовувати та обмінюватися документами в електронному форматі.

- Бізнес-аналітика та великі дані: Вивчення інструментів для аналізу великих обсягів даних дозволяє студентам розуміти, як використовувати дані для прийняття стратегічних рішень на підприємстві.

- Хмарні технології: Знання про хмарні сервіси дозволяє студентам розуміти переваги та можливості збереження та обробки даних у хмарних сервісах.

– Інтерактивні платформи для спільної роботи: Використання таких платформ допомагає студентам працювати разом над проєктами, обмінюватися ідеями та спільно розв'язувати завдання.

Використання цих технологій у навчанні з інформаційної діяльності підприємства допомагає студентам отримати практичний досвід роботи з сучасними інструментами, які вони зможуть успішно застосовувати на практиці після завершення навчання.

У підготовці фахівців з інформаційної діяльності підприємства **командна робота** грає важливу роль. Оскільки інформаційна сфера вимагає великої кількості знань та навичок, співпраця у команді дозволяє поєднати різноманітні експертизи та досвід учасників для досягнення кращих результатів. Основні переваги командної роботи у підготовці фахівців з інформаційної діяльності на підприємстві:

– Розширення знань: Учасники команди можуть доповнювати один одного своїми знаннями та досвідом, що сприяє більш повному розумінню проблеми або завдання.

– Швидкіше вирішення завдань: Командна робота дозволяє розподілити відповідальність та обов'язки між учасниками, що дозволяє швидше та ефективніше вирішувати завдання.

– Стимулювання креативності: Взаємодія з іншими учасниками команди може стимулювати креативне мислення та сприяти генерації нових ідей.

– Розвиток комунікативних навичок: Учасники команди навчаються ефективно спілкуватися, слухати інших, висловлювати свої думки та доводити свої ідеї до сприйняття інших.

Практичне навчання в підготовці фахівців з інформаційної діяльності на підприємстві є дуже важливим етапом у процесі навчання. Це дозволяє студентам отримати практичні навички та досвід роботи в реальних умовах бізнесу. Ось деякі можливі напрями практичного навчання для фахівців з інформаційної діяльності на підприємстві:

– Стажування: Студенти можуть проходити стажування на підприємствах з великим обсягом інформаційних потоків, де вони зможуть отримати досвід роботи з інформаційними системами, базами даних, аналізом даних тощо.

– Проектна робота на підприємстві: Студенти можуть брати участь у проєктах на підприємствах, де вони мають можливість застосовувати свої знання та навички у реальних ситуаціях. Це може бути розробка нової інформаційної системи, впровадження нових технологій тощо.

– Проведення досліджень: Студенти можуть проводити дослідження на підприємстві з метою аналізу інформаційних потоків, оцінки ефективності систем управління інформацією, вивчення потреб користувачів тощо.

– Участь у тренінгах та семінарах: Студенти можуть брати участь у тренінгах та семінарах, які проводяться на підприємстві для покращення їхніх навичок та знань у галузі інформаційної діяльності.

Практичне навчання на підприємстві допомагає студентам отримати реальний досвід роботи, розвинути свої професійні навички та готуватися до майбутньої кар'єри в галузі інформаційної діяльності.

Стажування у сфері інформаційної діяльності може бути дуже корисним для студентів або молодих спеціалістів, які цікавляться сферою інформаційних технологій, медіа, бібліотечної справи, журналістики та інших галузей, пов'язаних з обробкою та поширенням інформації. Під час стажування в інформаційній діяльності студент може отримати наступні переваги:

1. Поглиблення знань: стажування дозволяє студентам практично застосовувати свої теоретичні знання в реальних умовах роботи, що допомагає їм краще зрозуміти та запам'ятати матеріал.

2. Розвиток навичок: під час стажування студент може отримати практичний досвід у роботі з інформаційними системами, базами даних, медіа-технологіями та іншими інструментами, що є важливими для професійного зростання.

3. Збільшення шансів на працевлаштування: успішне стажування може стати першим кроком до отримання постійної роботи в галузі інформаційної діяльності, оскільки воно дозволяє студентам побудувати контакти та встановити зв'язки в цій галузі.

4. Отримання цінного досвіду: стажування допомагає студентам отримати цінний досвід роботи в реальних умовах, що може бути корисним при подальшому працевлаштуванні та професійному розвитку.

Ресурсно-орієнтоване навчання – це цілісний підхід до навчання, який акцентується на створенні й використанні широкого спектру навчальних матеріалів та ресурсів, які сприяють самостійному навчанню студентів. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити студентам доступ до різноманітних джерел інформації, які допоможуть їм засвоювати знання та навички, а також стимулювати й мобілізувати внутрішні ресурси студента на освіту упродовж усього життя. Основні характеристики такого навчання:

– Самостійність: студенти мають можливість самостійно обирати ресурси для вивчення матеріалу, що відповідає їхнім індивідуальним потребам та інтересам.

– Різноманітність: навчальні ресурси можуть бути представлені у різних форматах, таких як відеоуроки, онлайн-курси, електронні підручники тощо, що дозволяє студентам вибирати найбільш зручний для них спосіб вивчення.

– Активна участь: студенти активно залучаються до процесу навчання, шукаючи та аналізуючи інформацію самостійно, а також спілкуючись з однолітками та викладачами.

– Оцінка результатів: студентам надається можливість оцінити свої знання та навички через самооцінку або завдання, які дозволяють перевірити їх розуміння матеріалу.

– Саморегуляція: студенти вчаться ставити мету та досягати її, обираючи для цього різноманітні шляхи, ресурси, інформацію, технології, а також техніки саморегуляції навчальної діяльності (Гриньова, Кононець, 2018).

Ресурсно-орієнтоване навчання може бути ефективним способом стимулювати самостійне навчання та розвиток критичного мислення серед студентів. Цей підхід дозволяє студентам активно взяти участь у процесі навчання та забезпечує їм можливість розвивати навички пошуку та аналізу інформації, які є важливими в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В., Кононець Н.В. Саморегуляція як основа ресурсно-орієнтованого навчання студентів у вищій школі. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : матеріали II Всеукр.наук.-практ. Інтернет-конференції*; укл. Н. В. Кононець, В. О. Балюк. Полтава : КУЕП ПДАА, 2018. URL: <https://rbl3d.forumotion.me/t194-topic>
2. Зленко А., Іващенко А. Підготовка фахівців сфери документаційного забезпечення управління та інформаційної діяльності: історичні передумови та перспективи. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2020. №1(12). С. 145-170.
3. Кононець Н., Балюк В., Худолій І. Підготовка студентів освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» до виробничої практики на базі ТОВ «Епіцентр К». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти: збірник наукових праць Всеукр.наук.-практ.інтернет-конф.* (м. Полтава, 24-25 травня 2023 р.) / редкол.: Антоненко А. В. (голова ред.) Полтава : ПДАУ, 2023. С. 141-144.
4. Кононець Н., Балюк В., Худолій І., Колеснік В. Ресурсно-орієнтована модель формування цифрової компетентності майбутніх фахівців з інформаційної діяльності підприємства у процесі вивчення основ програмування. *Витоки педагогічної майстерності: зб.наук.праць*. Вип. 31. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 104–111.

Драгунова Віра Валентинівна

АНАЛІЗ СТАНУ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Умови, в яких сьогодні функціонує система освіти України, визначається як умови невизначеності. Підкреслимо, що в умовах невизначеності та швидкого наростання суспільних загроз освіта є невід'ємною складовою розвитку суспільства і відіграє головну роль у суспільному прогресі. Саме освіта покликана стати основним засобом формування здатних до вирішення нових проблем фахівців, джерелом знань, методів, інструментів сталого розвитку трансформації суспільства.

В умовах Євроінтеграційних прагнень України заклади вищої освіти вимушені постійно еволюціонувати, перебудовуватися, вдосконалюватися, впроваджувати інноваційні технології, що потребує чимало зусиль, знань та вмінь. Ускладнення соціально-економічних процесів на сучасному етапі розвитку нашої країни викликало необхідність передання знань, досвіду, вмінь,

методів управлінської діяльності в самостійну сферу економічних відносин, що в свою чергу сприяло формуванню національного і міжнародного ринку консалтингу.

Зростання попиту на консалтингові послуги обумовлює вдосконалення інституційних інструментів взаємодії держави, науки і освіти на підвищення якісної професійної активності закладів вищої освіти. Заклади вищої освіти займають одну з найбільших ніш освітнього консалтингу, експертної діяльності та консультування в галузі фундаментальних досліджень та інноваційних розробок.

Термін «консалтинг» використовується як у державних, так і в громадських установах, де намагаються досягнути максимальної мети при мінімальних витратах. Тому науковий статус цього поняття має різні професійні модифікації. Об'єктивна основа консалтингу проявляється у відокремленні послуг від діяльності. До основних категорій консалтингу потрібно віднести поняття організаційного процесу та функцій управління, рівнів управління, методів менеджменту, стилів керівництва (лідерства), управління колективом (групою), маркетингові комунікації тощо. Обсяг організаційного управління, особливо у великих установах, значний і потребує відповідного розподілу.

Таким чином, консалтинг є самостійним видом діяльності, якому притаманні характерні ознаки, зокрема: діяльність, яка здійснюється виключно суб'єктами управлінської діяльності; основним видом діяльності є надання рекомендацій з вирішення проблем та впровадження їх у практичну діяльність.

Провідною метою консалтингу є допомога, наприклад, у формулюванні реальної мети діяльності, або в досягненні визначених цілей та розв'язанні поставлених завдань тощо (Рябова).

Потребує уваги той факт, що в науковій літературі поняття консалтинг, консалтингова діяльність, в цілому консультування вважаються тотожними і розглядаються як надання фахової консультаційної послуги суб'єктам господарювання різних сфер.

Зазначимо, що консалтингова діяльність має не лише характер функціональної системи управління, а являє собою самостійну галузь науки й діяльності, спрямовану на формування й забезпечення досягнення будь-якою організаційною структурою цілей шляхом раціонального використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Консалтингова діяльність є порівняно новим поняттям і становить самостійну галузь управлінської науки та професійної діяльності, спрямовану на формування й забезпечення умов розвитку закладу вищої освіти.

Сучасні тенденції та нововведення в освіті вимагають інноваційних підходів до управління закладом вищої освіти. Реалії сьогодення вказують на потребу розробки теоретичної бази та інструментів управління, спрямованих на впровадження консалтингової діяльності. Євроінтеграційні прагнення України вимагають від закладів вищої освіти створенням адаптованого організаційно-економічного механізму діяльності, зорієнтованого на розробку й модернізацію

перспективного, конкурентоспроможного закладу, перебудову організаційно-планової підготовки менеджменту, підвищення рівня проєктування, зміну стилю управління. Класифікація видів консалтингової діяльності в закладах вищої освіти в умовах Євроінтеграційних прагнень держави за різними критеріями наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Види консалтингової діяльності в закладах вищої освіти в умовах Євроінтеграційних прагнень України

<i>Предметна класифікація</i>	<i>Фази життєвого циклу ЗВО</i>	<i>Зміст та значення для проблеми менеджменту</i>	<i>Форми професійної допомоги</i>
Операційний консалтинг	Пректуючий консалтинг.	Професійна допомога у вирішенні технологічних та організаційних проблем реалізації операційної функції діяльності ЗВО; поточні питання менеджменту;	Консультування (надання порад, рекомендацій, експертних висновків).
Організаційний консалтинг	Компенсуючий консалтинг.	Професійна допомога спрямована на підвищення якості менеджменту.	Аутсортинг персоналу (виконання певних функцій персоналу).
Корпоративний консалтинг	Пректуючий консалтинг.	Професійна допомога з вирішення поточних питань корпоративного менеджменту; розв'язання проблем організації та мотивації суб'єктів діяльності, організаційної культури й організаційного розвитку.	Навчання (проведення семінарів, тренінгів тощо).
Кадровий консалтинг	Особистісно-- професійний розвиток персоналу.	Професійна допомога з оптимізації управління трудовими ресурсами.	Коучинг.
Маркетинговий консалтинг	Антикризовий консалтинг. (професійна	Професійна допомога, що спрямована на досягнення ЗВО ринкових цілей через побудову його ефективної взаємодії.	Навчання (проведення семінарів, тренінгів тощо).

Фінансово-бухгалтерський консалтинг	Перетворюючий консалтинг.	Професійна допомога у сфері облікової, фінансової та інвестиційної діяльності, управління інвестиційними проєктами й фінансовими ресурсами, підготовка та експертиза інвестиційних проєктів, фандрайзинг.	Проектування (підготовка та впровадження консультаційних проєктів).
Інноваційний консалтинг	Сценарний консалтинг.	Професійна допомога в сфері інноваційної діяльності та інноваційного розвитку ЗВО.	Іррадіація (удосконалення, розвиток інноваційного менеджменту та освітньої системи ЗВО).
Консалтинг у сфері інформаційних технологій	Перетворюючий консалтинг.	Професійна допомога з питань автоматизації, програмного забезпечення управлінських процесів.	Навчання (проведення семінарів, тренінгів тощо).
Оцінюючий консалтинг	Стратегічно-оперативний консалтинг.	Професійна допомога з проблем менеджменту.	Проектування (підготовка та впровадження проєктного менеджменту).
Міжнародний консалтинг	Стратегічно-інноваційний консалтинг.	Діяльність з надання професійної допомоги з питань їх зовнішньоекономічної діяльності ЗВО.	Консультавання, проектування, навчання.

Зазначимо, що кожен із видів консалтингової діяльності в закладах вищої освіти в умовах Євроінтеграційних прагнень держави за предметною класифікацією керується діями менеджерів з надання допомоги у розв'язанні проблем суб'єктів діяльності з функціонування та розвитку закладу вищої освіти.

Отже, беручи до уваги вищезазначене, опираючись на твердження багатьох науковців, в умовах Євроінтеграційних прагнень України в системі вищої освіти спостерігаються глобальні зміни та перетворення. Традиційна освіта неспроможна вчасно реагувати на гострі проблеми та повною мірою задовольняти потреби суспільства. Саме тому впровадження консалтингової

діяльності в закладах вищої освіти є необхідною умовою технологічних, економічних та соціальних перетворень, які сприяють трансформації вітчизняної освіти до світового освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
2. Перспективи розвитку освіти в Україні: соціологія однієї ілюзії. Режим доступу: https://smartpoll.agency/?gclid=CjwKCAiA3_BwE
3. Драгунова В.В. Концепція проектування консалтингової діяльності як інструмент підвищення конкурентноспроможності закладу вищої освіти у системі неперервної освіти. *Наук. фах. журн. «Імідж сучасного педагога»*. 6(213) 2023.
4. Рак Ю.А. Розвиток конкуренції на ринку консалтингових послуг України: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.03; Київський нац. торговельно-економічний університет. Київ, 2015. 25 с.
5. Рябова З.В. Консалтинг у закладах освіти в умовах невизначеності. *Адаптивне управління: теорія і практика: електронне наукове фахове видання, серія «Педагогіка»*. Випуск 13(25), 2022. Режим доступу: <file:///C:/Users/user/Downloads/500-Article%20Text-1051-1-10-20230127.pdf>
6. Vira Drahunova, Svitlana Yakymenko, Marianna Sukholova, Anatolii Konokh, Nataliia Levchenko, Nataliia Bozhok. Theoretical Problems of Designing Pedagogical Technologies in Higher Education Institutions // *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.21 No.12, p. 469-472. December 2021.

Ємельяненко Ганна Дмитрівна
Абизова Лариса Віталіївна
Маслова Юлія В'ячеславівна

РОЛЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ

Розглядається роль філософської рефлексії у процесах євроінтеграції та її вплив на формування сучасної європейської ідентичності.

Безперечно, у контексті євроінтеграції, філософська рефлексія виявляється не лише як інтелектуальний експеримент, але й як стратегічний інструмент для розуміння, оцінювання та формування сучасного європейського проекту. Філософія відіграє ключову роль у формуванні освітніх стратегій. До того ж, філософські ідеї про демократію, права людини, толерантність та культурне різноманіття є основою для визначення цілей та цінностей освітньої системи, яка має відповідати вимогам європейських стандартів.

Європейська інтеграція передбачає співпрацю та взаємодію різних культур та цінностей. «Культура відображає не тільки національний спосіб побуту, життя, творчості, але й мислення, відношення до світу, це і є національні символи, корі втілюються в атрибутах нації, продовжуючи емоційні відгуки національної спільноти» [3, с. 154]. Варто зазначити, що й освітній процес в цьому контексті відіграє значущу роль у вихованні толерантності, взаєморозумінні та культурної відкритості. Європейська інтеграція створює

виклики для освітньої системи країн, зокрема, вимагає адаптації до європейських стандартів та впровадження нових педагогічних методик. Проте це також відкриває нові можливості для розвитку освітнього сектору та підвищення його якості. Філософська рефлексія допомагає розкрити сутність та значення явищ, які виникають у процесі євроінтеграції, вона дозволяє глибше розуміти ідеї та цінності, які лежать в основі європейського об'єднання, а також визначити виклики та перспективи цього процесу.

Сьогодні філософія створює основу для формування сучасної європейської ідентичності, яка ґрунтується на принципах свободи, демократії, прав людини та культурного різноманіття. Філософська рефлексія допомагає визначити ці цінності та впровадити їх у практичне життя. Треба зазначити, що філософська рефлексія впливає на політичні процеси в Європі, визначаючи пріоритетні напрямки розвитку та стратегії взаємодії між країнами-членами Європейського Союзу. У контексті євроінтеграції, філософська рефлексія сприяє міжкультурній комунікації та взаєморозумінню між різними культурами й національностями.

У висновках зауважимо, що філософсько-світоглядні аспекти євроінтеграції відіграють важливу роль у формуванні сучасної освітньої системи. Вони визначають цілі, цінності та методи навчання, які сприяють побудові єдиного європейського освітнього простору та підтримують розвиток громадянського суспільства. Отже, філософська рефлексія в євроінтеграційному контексті є важливим інструментом для розуміння та вдосконалення процесів європейської інтеграції, вона допомагає визначити цілі та цінності, які лежать в основі європейської спільноти, та сприяє розвитку толерантного, відкритого та гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2013. 120 с.
2. Філософія інтеграції: Монографія / За заг. ред. В.Д. Бондаренка та Ф.Г. Ващука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 544 с.
3. Філософія освіти і науки: навч. посіб. / І.С. Алексейчук та ін. 2-ге вид. переробл. та доповн. Слов'янськ, 2019. 365 с.

**Завалко Анастасія Олександрівна
Кононець Наталія Василівна**

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Вплив цифрової трансформації на суспільство й освіту актуалізує зміни в системі фахової передвищої освіти, щоб забезпечити підготовку нового покоління фахівців. Окрім професійних навичок, майбутні спеціалісти повинні володіти креативністю, адаптивністю, критичним мисленням, самостійністю у

прийнятті рішень, цілеспрямованістю, а також бути готовими до професійного росту і застосування цифрових технологій у різних професійних ситуаціях. Під час навчання у закладі освіти студент має розвивати навички критичного мислення, проводити самостійні дослідження, використовуючи нові методи дослідження й самоосвіти, ефективно планувати навчальну й майбутню професійну діяльність та здобувати нові знання для особистого професійного росту. Таким чином, підготовка студентів у коледжу орієнтована не лише на освоєння професійних знань, а також на розширення цих знань та отримання навичок їх застосування в нових ситуаціях. Основний акцент робиться на розвиток особистої активності, креативності, критичного мислення, навичок спілкування та співпраці, а також на здатність до самонавчання та розуміння доцільності використання потенціалу цифрових технологій у професійній сфері.

У системі фахової передвищої освіти та цифровізації освітнього процесу креативність кожного студента може бути сформована й розвинена завдяки створенню відповідних умов.

Вивчення праць учених (В. Биков (2019), Н. Кононец (2021). Т. Ланіна (2022), Н. Олейнікова (2021), О. Пінчук (2019), та ін.) уможливило визначити низку умов формування креативності сучасного студента в умовах цифровізації освітнього процесу (рис.1):

- ✓ консолідація педагогічних інновацій в освітньому середовищі коледжу;
- ✓ посилення позитивної мотивації студентів до творчої діяльності у навчанні;
- ✓ використання проєктних технологій у процесі вивчення освітніх компонентів освітньо-професійних програм;
- ✓ креативне використання цифрових технологій та інтернет-сервісів;
- ✓ актуалізація гурткової й науково-дослідної роботи студентів.

Рис. 1. Педагогічні умови формування креативності сучасного студента в умовах цифровізації освітнього процесу

Так, у ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» консолідація педагогічних інновацій в

освітньому середовищі коледжу передбачає проведення для студентів тренінгів, зустрічей зі стейкхолдерами, майстер-класів, конкурсів, інформаційно-просвітницьких акцій, інтернет-олімпіад та інших активностей, мобільного й змішаного навчання, які також сприяють посиленню позитивної мотивації студентів до творчої діяльності у навчанні. Детальніше про усі активності можна знайти на сторінці <https://www.facebook.com/acup.poltava.ua> (рис. 2).

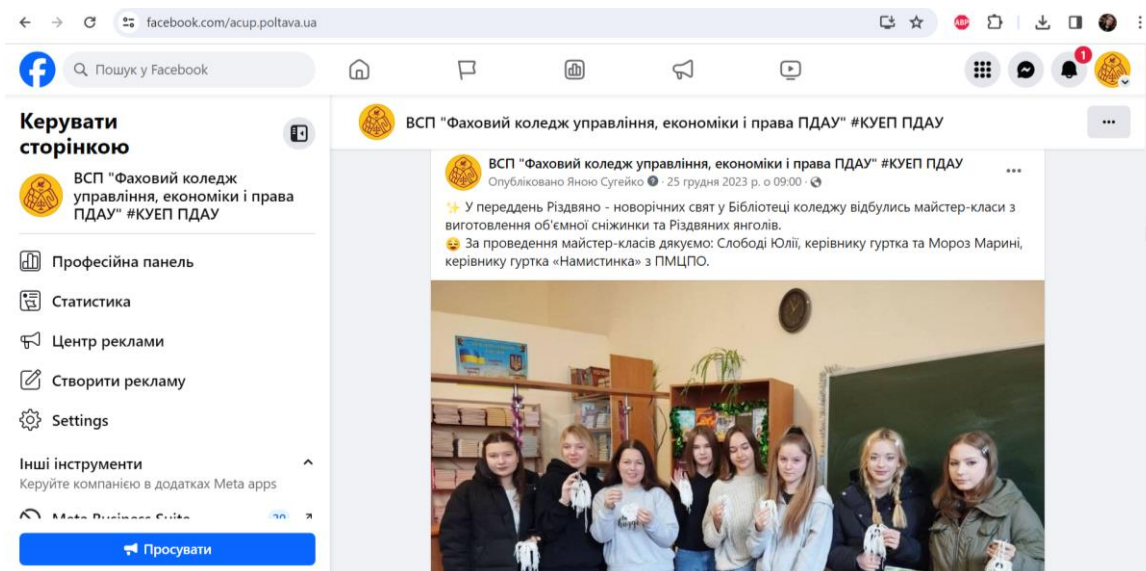

Рис. 2. Сторінка коледжу

Проведення занять з навчальних дисциплін відбувається з використанням проектних технологій (монопроекти, мультидисциплінарні проекти, вебквести тощо). Так, у коледжі уже традиційно проходить студентський форум мультидисциплінарних проектів «Фізика, інформатика, ІТ і не тільки» (рис. 3).

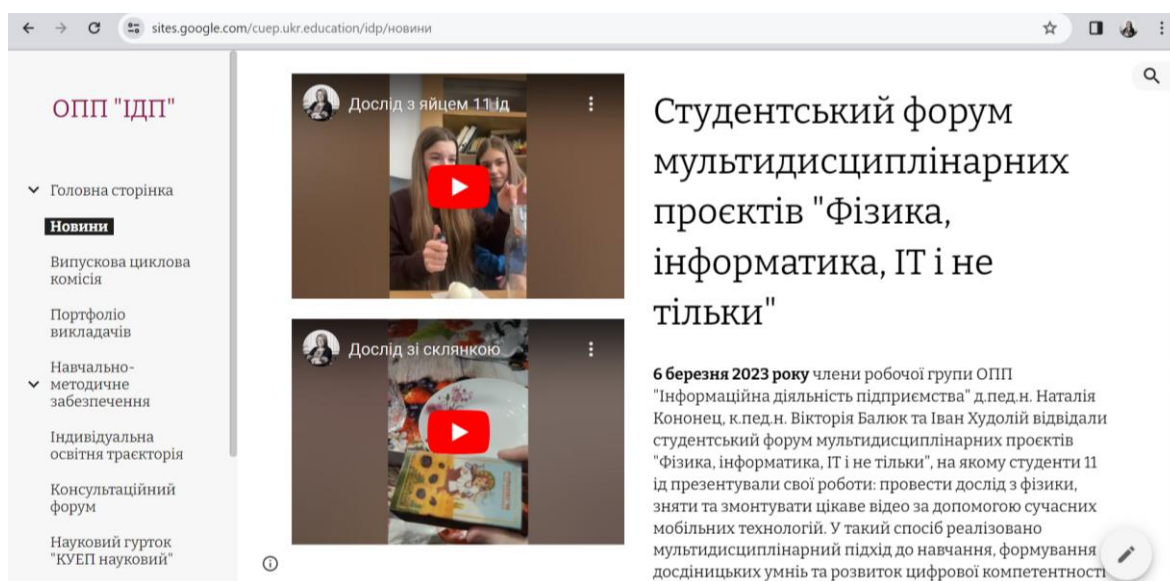

Рис. 3. Студентський форум мультидисциплінарних проектів «Фізика, інформатика, ІТ і не тільки»

Реалізація інших педагогічних умов (креативне використання цифрових технологій та інтернет-сервісів; актуалізація гурткової й науково-дослідної роботи студентів) відбувається як під час занять, так і під час роботи гуртків, зокрема, формуванню креативності студентів сприяє:

1) участь у секції наукового гуртка «ІТ та ресурсно-орієнтоване навчання», котра створена з метою залучення студентів до проведення науково-дослідної діяльності, участі у наукових та бізнес-проектах, науково-практичних конференціях та конкурсах, створення умов для творчого зростання здобувачів освіти під час опанування змістом ОПП Інформаційна діяльність підприємства для майбутньої професійної діяльності та кар'єрного росту (рис. 4);

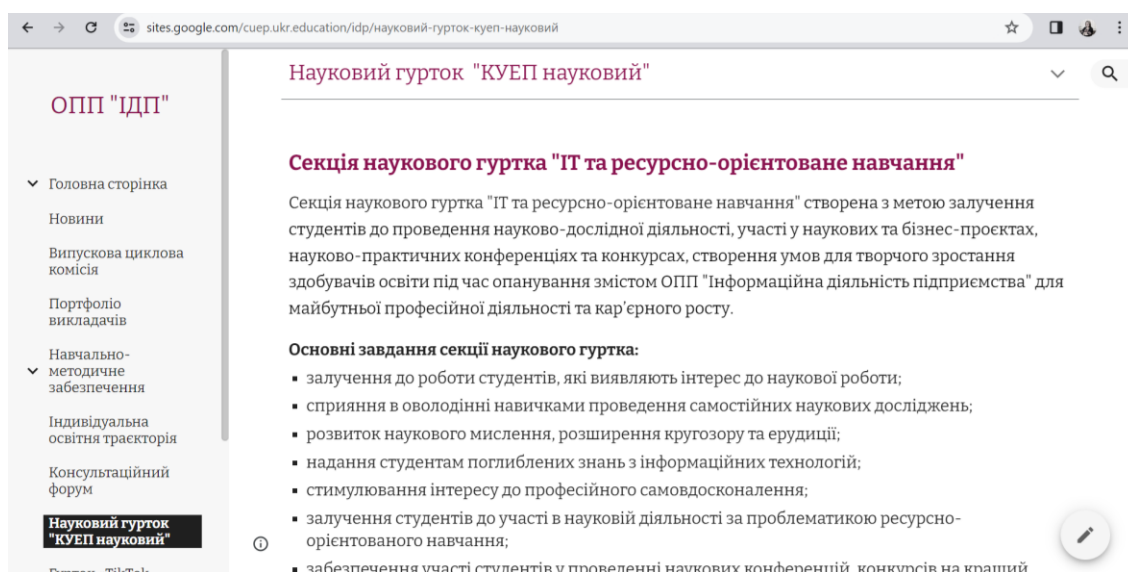

Рис. 4. Сторінка «Науковий гурток «КУЕП науковий»» офіційного сайту ОПП Інформаційна діяльність підприємства <http://surl.li/pahud>

Підкоеслимо, що в коледжі створено науковий гурток "КУЕП науковий" – добровільна організація студентів, які виявили бажання опанувати навички проведення наукових досліджень за різними напрямками (секціями) і успішно поєднують таку діяльність із навчанням. Така форма наукової діяльності студентів спрямована на розширення їх наукового потенціалу у вільний від навчання час або спеціально наданий час.

2) участь у роботі гуртка «ТікТок команда КУЕП» (рис. 5), метою якого було створити команду креативних контентмейкерів, забезпечити умови для творчого професійного зростання здобувачів освіти, реалізовувати стратегію позиціонування коледжу в освітньо-інформаційному просторі; навчити здобувачів освіти ОПП "Інформаційна діяльність підприємства" засобами гейміфікації та практико-орієнтованих проєктів позиціонуванню бренду в мережі й онлайн-маркетингу.

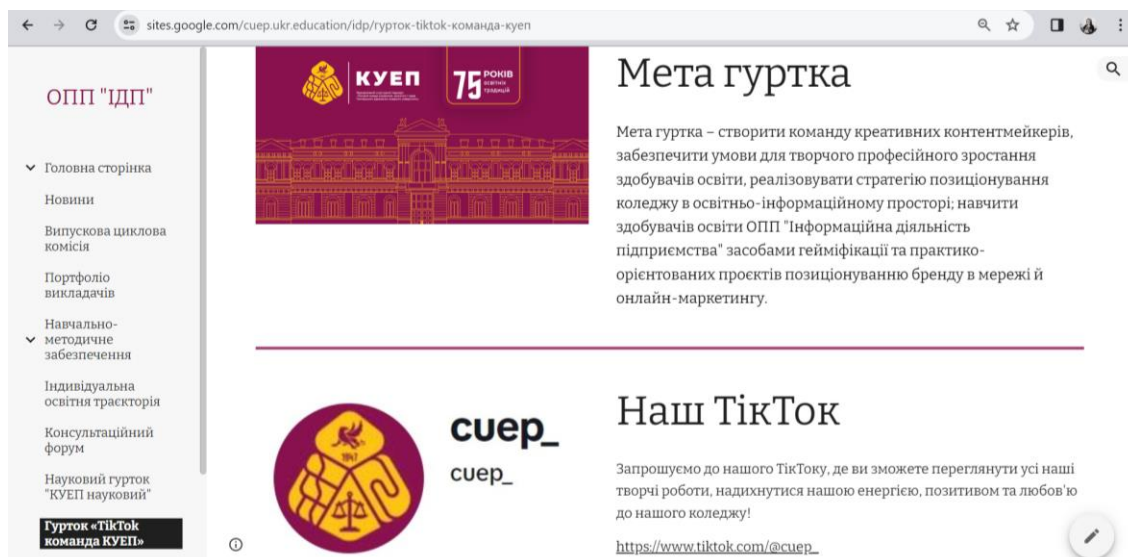

Рис. 5. Сторінка «Гурток «ТікТок команда КУЕП»» офіційного сайту ОПП Інформаційна діяльність підприємства <http://surl.li/pahvg>

Резюмуючи, відмітимо дієвість сукупності педагогічних умов формування креативності сучасного студента в умовах цифровізації освітнього процесу (консолідація педагогічних інновацій в освітньому середовищі коледжу; посилення позитивної мотивації студентів до творчої діяльності у навчанні; використання проєктних технологій у процесі вивчення освітніх компонентів освітньо-професійних програм; креативне використання цифрових технологій та інтернет-сервісів; актуалізація гурткової й науково-дослідної роботи студентів), а також зазначимо, що перспективи подальших досліджень убачаємо у розширенні як переліку педагогічних умов, так і інструментарію їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Ланіна Т.О. Педагогічні умови розвитку креативності студентів на заняттях з постановки голосу *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. №1 (80). С. 217-221.
2. Олейнікова Н., Кононец Н. Мобільне навчання студентів як креативна стратегія організації сучасного освітнього процесу. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLIV Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2020 рік* (м. Полтава, 30–31 березня 2021 р.) : у 2 ч. Полтава : ПУЕТ, 2021. Ч. 2. С. 338-341.
3. Цифрова трансформація відкритих освітніх середовищ: колективна монографія / [кол.авторів]; за ред. В.Ю. Бикова, О.П. Пінчук. К.: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 186 с.

Ільченко Олена Юріївна

З ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Сьогодні, в умовах Нової української школи, принцип зв'язку теорії і практики є одним із провідних в організації освітнього процесу, адже мета школи – сформувати в учнів «ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими

знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті» [3]. А тому серед компетентностей, які мають набути учні школи: вільне володіння державною мовою; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність й ін. [3]. Тож сьогодні, крім універсального комбінованого уроку і класно-урочної системи, все більшої актуальності набувають методи / системи / технології самореалізації учнів такі як: перевернутий клас, метод проєктів, кейс-метод, віннетка-план, дальтон-план та ін. Аналіз цих освітніх систем, умов та інструментарію їх ефективного впровадження в сучасній школі потребує окремого наукового дослідження.

Отже, зв'язок педагогічної теорії і практики – факт незаперечний. Історичні і сучасні освітні практики переконують та підтверджують його доцільність і необхідність. «Педагогічна енциклопедія» (за ред. І. Каїрова, Ф. Петрова, 1966 р.) діалектичний зв'язок теорії і практики визначає наступним чином: «по-перше, теоретичне і практичне навчання ніколи не повинні замикатися в свої, особливі рамки; й, по-друге, теоретичне навчання має бути організовано таким чином, аби його процес і результати, за можливості, ставили перед учнями актуальні проблеми практичного характеру. Розв'язання практичних задач, у свою чергу, має не лише ставити за мету конкретизацію теоретичних знань, але й створювати потребу здобуття нових знань, визначати нові пізнавальні цілі, формувати пізнавальне ставлення до дійсності» [4, с. 540].

Реалії сьогодення в Україні переконують, що в сучасних умовах, поки що, не досягнуто належного рівня єдності теорії і практики у підготовці вчителя: терміни багатьох видів практик скорочені, пропедевтична педагогічна практика, як один із найважливіших і визначальних видів практики студентів, у багатьох університетах відсутня, через брак коштів не завжди проводиться практика в школах сільської місцевості тощо. Водночас, Закон України «Про освіту» (2017 р.) наголошує і акцентує на тому, що метою сучасної освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [2]. Реалізація цієї мети вимагає оновлення головних завдань професійно-педагогічної підготовки здобувача вищої освіти і, зокрема, вчителя. Ці зміни стосуються нових освітніх стандартів, кваліфікаційних моделей і методичних систем професійної підготовки фахівців за рівнями «бакалавр» і «магістр».

Враховуючи багатий і потужний досвід Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка щодо підготовки педагогічних кадрів і, зокрема, досвід кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, пропонуємо наступні рекомендації щодо посилення ефективності цієї роботи:

У площині підвищення професійного і загальнокультурного рівня та педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти:

1. Вдосконалення професійної спрямованості викладання педагогіки та інших дисциплін через обов'язкове знання викладачем освітньої програми тих предметних спеціальностей, на яких він викладає навчальну дисципліну (мета, основний фокус освітньої програми, її орієнтація, особливості і унікальність, сфера працевлаштування випускників, загальні і фахові компетентності, програмні результати навчання, передреквізити і постреквізити освітніх компонентів відповідно до дисципліни, яку викладає, або практик, які проводить).

2. Оновлення і вдосконалення змісту програм і навчально-методичного забезпечення педагогіки та інших дисциплін через уведення нових тем і змістових модулів; оновлення і корегування змісту програм і методичних матеріалів виробничих практик, враховуючи актуальні проблеми освіти і виховання, сучасні тенденції і прогнози розвитку освітньої політики тощо.

3. Робота викладача над формуванням стійких мотивів студентів до навчання, які, за належних педагогічно доцільних умов, трансформуються у їх внутрішню потребу працювати в школі. Зосередження зусиль викладачів на посиленні мотиваційної готовності студентів до професійної педагогічної діяльності в сфері освіти.

4. Постійне прагнення викладача до підвищення професійного і загальнокультурного рівня, педагогічної майстерності, до саморозвитку і самовдосконалення, безперервної освіти упродовж життя. Формування усвідомлення необхідності знання практики шкільного життя і тенденцій розвитку шкільної освіти.

У площині розроблення нових та перегляду / оновлення діючих освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і магістрів:

1. Збільшення кількості кредитів на вивчення навчальних дисциплін: «Педагогіка», «Методика виховної роботи», «Педагогіка старшої і вищої школи». Прагнення до збереження сталості годин, відведених на опанування освітніх компонентів.

2. Уведення до переліку освітніх компонентів освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта навчальних дисциплін: «Підготовка до роботи в літніх оздоровчих таборах», «Історія педагогіки», «Персоналії в історії української педагогіки»; в системі підготовки магістрів спеціальності 014 Середня освіта – «Проблеми світової сучасної педагогіки», «Менеджмент в освіті», як обов'язкових освітніх компонентів.

3. Збільшення кількості кредитів на виробничу педагогічну практику (літня). Збільшення кількості кредитів на виробничу педагогічну практику,

зокрема на модуль «Виховна робота» (в системі підготовки бакалаврів і магістрів) з метою посилення виховної складової педагогічного процесу.

4. Уведення до освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 014 Середня освіта на всіх факультетах, як обов'язкового освітнього компоненту, навчальної (пропедевтичної) педагогічної практики у школах.

5. Врахування в освітніх програмах інтересів стейкхолдерів щодо удосконалення і покращення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, активне залучення стейкхолдерів до роботи в методичних комісіях з оновлення діючих та розроблення нових освітніх програм.

6. Врахування в освітніх програмах підготовки майбутніх учителів вимог і завдань Нової української школи, дотримання відповідності освітніх програм сучасним вимогам ринку праці тощо.

У площині удосконалення механізмів забезпечення надання якісних освітніх послуг:

1. Урізноманітнення та впровадження нових шляхів і форм забезпечення єдності, балансу, оптимального співвіднесення теорії і практики у професійній педагогічній підготовці майбутнього вчителя.

2. Продовження і зміцнення традицій кафедр Університету проведення науково-практичних конференцій (семінари, круглі столи, конгреси тощо) із залученням авторитетних учених-теоретиків і освітян-практиків, які б піднімали актуальні питання забезпечення якості вищої педагогічної освіти і, зокрема, єдності теорії і практики у підготовці здобувачів вищої освіти.

3. Зміцнення зв'язків кафедр методик із кафедрами педагогіки та психології Університету. (Цю пропозицію свого часу висувала А. М. Бойко [1, с. 8], вважаємо її доцільною і корисною до застосування і в умовах сьогодення, з урахування особливостей сучасних реалій освітнього процесу).

4. Відповідність стандартів вищої освіти України професійним стандартам, зокрема, професійним стандартам вчителя закладу загальної середньої освіти.

5. Удосконалення роботи Університету в системі «стейкхолдер-університет», «стейкхолдер-факультет», «стейкхолдер-освітня програма».

6. Подальше систематичне проведення Університетом моніторингових заходів («Якість освіти очима студентів бакалаврату», «Якість освіти очима студентів магістратури», «Якість освіти очима науково-педагогічних працівників (викладачів)», «Якість освіти очима роботодавців (зовнішніх стейкхолдерів)», їх урізноманітнення та впровадження нових форм анкетування і опитування.

7. Розширення в діяльності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка системи зв'язків із виробництвом – з відділами освіти, школами, системою профтехосвіти та ін. Збереження Університету як важливого осередку, що координує, інтегрує і скеровує взаємодію цих структур.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. Шляхи забезпечення єдності теорії і практики у підготовці вчителя. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Полт. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2002. С. 8.
2. Закон України «Про освіту» (2017). *Освіта. UA*. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231>
3. *Нова українська школа*. (2016). URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. *Педагогическая энциклопедия* / Глав. ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. Т. 3. Москва : Советская энциклопедия, 1966. С. 540.

Іонова Олена Миколаївна

ВАЛЬДОРФСЬКА ОСВІТА ТА ПІДГОТОВКА ОСОБИСТОСТІ ДО МАЙБУТНЬОГО ЖИТТЯ

ЮНЕСКО визнала вальдорфську школу школою XXI століття у зв'язку з тим, що вона на практиці розв'язує широке коло актуальних освітньо-культурних проблем, а саме: цілісний розвиток дитини, її «голови, серця, рук»; здоров'язбереження школярів; навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами; формування соціальної активності й мобільності; нівелювання будь-яких нерівностей (соціальної, релігійної, національної, расової тощо); запобігання асоціальних явищ; соціалізація дітей і молоді з девіантними формами поведінки тощо. Тим самим вальдорфська школа здійснює повноцінну підготовку дітей до майбутнього життя.

Ефективна підготовка особистості до подальшого життя як місія і пріоритет вальдорфської школи, за Рудольфом Штайнером (фундатором школи), вимагає врахування двох основних полюсів, між якими відбувається процес навчання й виховання: з одного боку, закономірності розвитку дитини й відповідний повільний темп їх змінювання; з іншого боку, соціально-культурні умови, що оточують дітей і змінюються достатньо швидко. Отже, перед вальдорфською освітою висувуються два основних завдання: забезпечення у процесі навчання й виховання гармонійного розвитку дитини та врахування умов, у яких зростають школярі [3].

На розв'язання означених завдань спрямовуються всі структурні компоненти системи вальдорфської освіти, насамперед, навчальний план школи як взаємопов'язана сукупність академічних (загальноосвітніх), художньо-естетичних та ремісничо-прикладних дисциплін, що сприяє цілісному розвитку особистості та забезпечує тісну взаємодію теоретичного та практичного навчання з реаліями навколишнього середовища.

Так, заняття ручною працею і ремеслами (в'язання, вишивання, шиття, виготовлення іграшок, предметів побуту, квітникарство, садівництво, будівництво, гончарство, сільськогосподарські роботи, обробка дерева й металу тощо), ефективно впливаючи на розвиток інтелектуальних здібностей дитини, виховують терпіння, старанність, гарний смак, формують уміння впевненого

володіння різними техніками та технологіями в різноманітних галузях людської діяльності. Досягти цього можна лише точною та предметною працею з виключенням ігрових моментів, тобто справжнім ремеслом, а не аматорськими розвагами.

Багаторічні заняття мистецтвом (малювання, живопис, евритмія, ліплення, декламація, співи, гра на музичних інструментах, участь у хорах, оркестрах, драматичних постановках тощо) розраховані на дітей із різними здібностями, а не лише на тих, хто художньо обдарований. І, незалежно від того, яку професійну галузь обере випускник вальдорфської школи, розвинуті образне уявлення й фантазія, внутрішня рухливість, витончене почуття прекрасного необхідні в будь-якій сфері людської діяльності.

За наявності широкого спектру видів мистецьких занять художньо-естетичний компонент органічно інтегрується до вивчення академічних дисциплін, особливо в початкових класах, де навчання математики, рідної мови, природознавства, іноземних мов, історії тісно пов'язується з малюванням форм, евритмією, музикою, живописом, ліпленням, рецитацією, театром тощо.

Неформальне включення в освітній процес мистецького світосприйняття, гармонійне поєднання «академічного з прекрасно-естетичним», синтез наукового й художнього підходів до розгляду навчального матеріалу – усе це характерні риси й подальшого навчання у вальдорфській школі. Такий підхід до академічної освіти надає більш глибокий сенс кожному навчальному предмету, сприяє розвитку внутрішньої мотивації й позитивної самооцінки школярів, уможливорює розуміння й відчуття прекрасного та потворного, морального й аморального у світі, допомагає особистості уявити перспективи майбутнього, що відрізняється від теперішнього.

Щодо вальдорфського технологічного інструментарію, то у площині досліджуваної проблеми найбільший інтерес викликають художньо-образний (1–5 класи) і феноменологічний (6–12 класи) методи викладання як шляхи пізнання, що ведуть до наукового розуміння цілісної дійсності з одночасним збереженням і підтримкою творчо активної основи особистості. Завдяки таким підходам учні вивчають факти, явища, їх властивості не в готовому вигляді (абстрактно, узагальнено), а конкретно (ніби «створюючи заново»), розглядаючи кожне нове явище або предмет із різних боків, установлюючи різноманітні властивості даного об'єкту та його зв'язки з іншими. Це сприяє розвитку активності та самостійності школярів, що є необхідною основою для переходу від навчання до самоосвіти.

Не меншу зацікавленість викликає використання активно-практичних індивідуальних і групових проєктів – як з окремих предметів, так і міжпредметних. Так, темами для проєктування в початкових класах часто є такі: «Спорудження будинку», «Вирощування хлібу», «Моя родина», «Моя школа», «Мої друзі», «Світ навколо нас» тощо. Старшокласники здійснюють фундаментальні проєкти за власним вибором. Деякі школярі обирають художню (музика, живопис, скульптура, театр тощо) або ремісничо-практичну галузі, інші

– висувають для себе наукові завдання і проводять серію природничо-наукових експериментів. Практика свідчить, що для такої роботи вальдорфські учні мають усі передумови, оскільки завдяки самостійному мисленню вони не просто запам'ятовують факти, а завжди хочуть проникнути якомога глибше, побачити за окремими явищами ціле, єдине, систему. Виявляючи підвищений інтерес до людини та Всесвіту, особливо небайдужими й активними вони стають, якщо йдеться про подолання людських життєвих проблем за допомогою наукових методів. Їхня потреба давати власні оцінки в питаннях пізнання призводить до того, що нерідко у вільний час вони займаються проблемами, пов'язаними з науковими інтересами.

Важливе значення має також застосування якісного оцінювання досягнень результатів навчально-пізнавальної діяльності школярів, що передбачає перенесення акцентів з контролю й оцінювання учнів на самоконтроль й самооцінювання. Позбавляючи дитину зайвих дидактогенних страхів і стресів, якісна оцінка стимулює особистісну інтелектуальну активність учня, усвідомлення й співвіднесення власної діяльності з діяльністю оточення.

Високі досягнення вальдорфської школи у підготовці вихованців до подальшого життя підтверджуються міжнародними незалежними порівняльними педагогічними дослідженнями (зокрема TIMSS, PISA), результатами експертних статистичних оцінок фахівців різних країн (Австралія, Данія, Ізраїль, Німеччина, Фінляндія, Швеція, Швейцарія тощо) [1, 2].

Вальдорфська освіта сприяє вихованню особистості з індивідуальним розумінням речей і явищ навколишнього світу, самостійним і відповідальним діянням, впевненістю і повним надій поглядом на майбутнє.

Досить значний відсоток випускників вальдорфських шкіл, де немає ніякої селекції, успішно складають абітур (державні іспити, що надають право на вступ до вищої школи), зокрема в Німеччині, – на 20–30 % більше, ніж у середньому по країні. Переважна більшість колишніх вальдорфських школярів мають високу конкурентоспроможність на ринку праці, вдало роблять фаховий вибір, здатні розвинути професійні перспективи (за різними оцінками, до 75–85 % задоволені професійною діяльністю). Тому закономірно, що, за даними ЮНЕСКО, серед випускників вальдорфських шкіл майже немає безробітних, як немає людей з асоціальною поведінкою (злочинців, наркоманів, алкоголіків).

Щодо професійної орієнтації, то для переважної кількості колишніх вальдорфських учнів вельми значним пріоритетом є критерій соціальної відповідальності та стремління займатися соціальними професіями. Так, у Німеччині 28 % випускників працюють в освіті та соціальній сфері (при чому професію вчителя обрали 14,6 %, що порівняно з іншим населенням зустрічається в 5 разів частіше), 12 % – у медицині, 12 % – у мистецтві й лінгвістиці. З усього розмаїття професій найчастіше обирають саме соціальну сферу (освіта, медицина, соціальна терапія тощо) і вальдорфські випускники в інших країнах. Це зумовлено соціальною спрямованістю вальдорфської освіти,

шкільними святами, концертами, спектаклями, завдяки чому учні можуть пережити сильні відчуття спільності з людьми, які оточують їх.

Водночас варто відзначити, що це лише статистика. На практиці же колишніх вальдорфських школярів можна зустріти в самих різних сферах суспільного життя, де вони працюють ініціативно й з готовністю взяти на себе відповідальність.

Список використаних джерел

1. Gidley Jennifer M. Holistic Education and Visions of Rehumanized Futures. *Research on Steiner Education*. 2010. Vol. 1. N. 2. P. 139–147.
2. Ionova O.M. The formation of person's health: experience of Waldorf school. *Pedagogics Psychology Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports*. 2013. Vol.10. P. 35–40.
3. Steiner Rudolf. *Erziehungskunst Methodisch-Didaktisches* (GA 294). Dornach/Schweiz: Rudolf Steiner Verlag, 1990. 196 S.

Карманенко Василь Васильович

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У програмі авторських курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Особистісні й професійні компетенції сучасного педагога» першим модулем є модуль «Розвиток професійних педагогічних та освітніх компетентностей» (рис. 1).

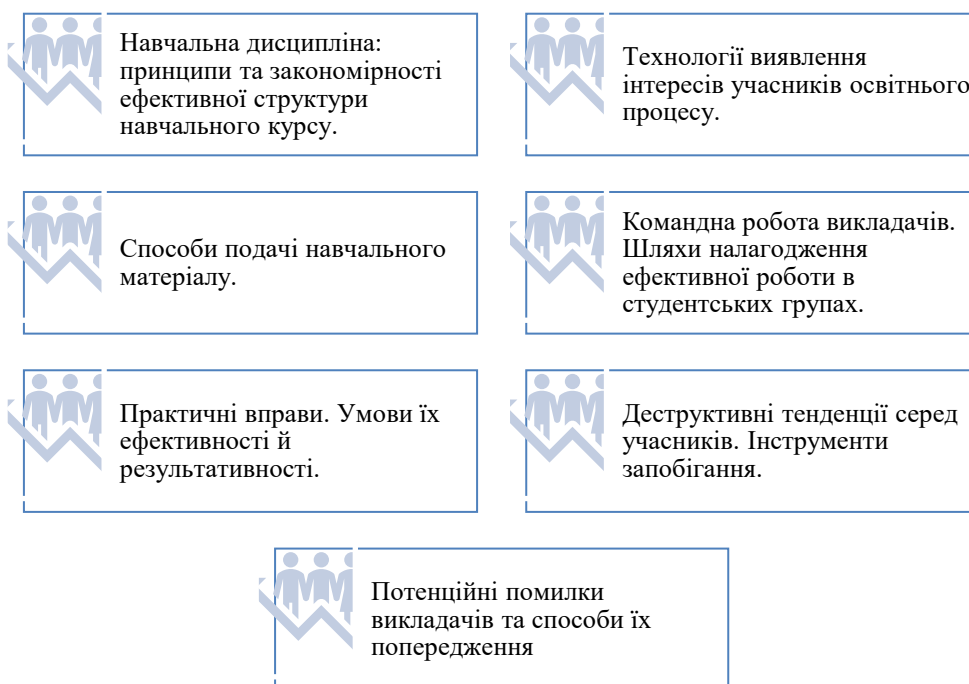

Рис. 1. Зміст модуля 1 «Розвиток професійних педагогічних та освітніх компетентностей»

Важливим напрямом програми є розвиток особистісних, професійних та громадянських якостей педагогів. Продуктивність роботи викладача під час проведення занять лежить в площині ефективного наповнення та виправданої структури навчального курсу, оскільки постійне оновлення навчального контенту, набору педагогічних методик і технік подачі навчального матеріалу визначає рівень засвоєння нових знань, розвиток вмінь, навичок і компетенцій студентом – споживачем освітніх послуг. Робота в Модулі 1 передбачає:

- Відпрацювання технологій виявлення інтересів учасників освітнього процесу, які дозволяють динамічно реагувати на потреби студентів, вносити коригуючі дії у процес вивчення навчальної дисципліни, з урахуванням освітніх, соціальних та професійних показників студентів / учасників освітнього процесу.
- Опанування нових та удосконалення уже відомих способів подачі навчального матеріалу, в тому числі класичні, інтерактивні, тренінгові технології та методики залучення.
- Способи та алгоритми конструювання практичних вправ, формулювання умов їх виконання з урахуванням стартових інтелектуальних, фахових та компетентнісних позицій споживачів, інструменти оцінки результатів.
- Принципи та алгоритми роботи з деструктивними студентами / слухачами / учасниками. Інструменти попередження та запобігання проявів деструктивності.
- Визначення переліку потенційних помилок педагогів, шляхів їх попередження, алгоритми застосування коригуючих дій.

Методичні інструменти, які доцільно застосовувати під час викладання модуля «Розвиток професійних педагогічних та освітніх компетентностей», зображено на рисунку 2.

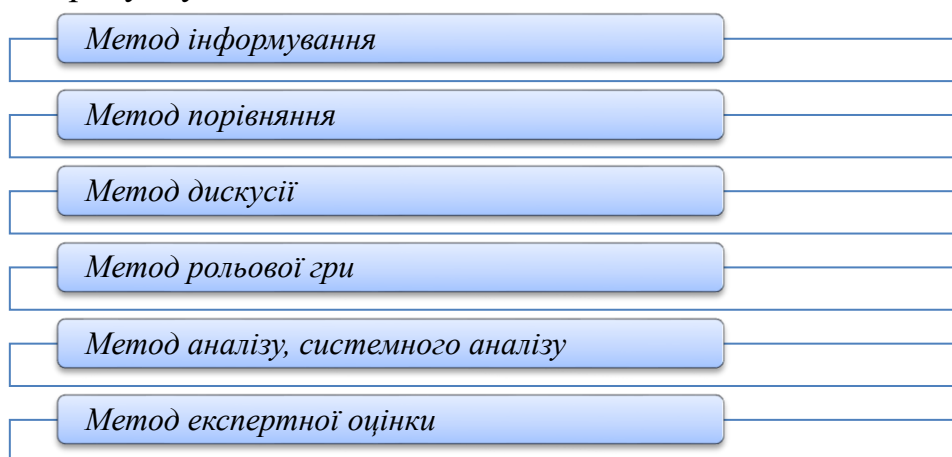

Рис. 2. Методичні інструменти модуля

Метод інформування використовується для надання більш повної інформації з конкретної проблеми. Він розширює коло сприйняття світу й допомагає побачити явище в певній системі.

Метод порівняння – один із найбільш розповсюджених у наукових дослідженнях. Він допомагає визначити подібності й відмінності. Результативне порівняння має відповідати двом критеріям: об'єктивна схожість явищ; розгляд найбільш важливих ознак.

Метод дискусії використовується при обговоренні проблеми, що викликає суперечливі точки зору. Дискусія відрізняється від будь-яких суперечок аргументованістю: опонент представляє свою позицію співрозмовникові, спираючись на конкретні факти.

Метод рольової гри використовується для відтворення найбільш близької до реальності ситуації. Він уможливорює не лише відпрацювання якоїсь навички, але допомагає зняти психологічну напругу. Рольове спілкування – це спілкування носіїв певних соціальних ролей, яке будується за визначеними в суспільстві нормами. У різних сюжетах рольової гри, людина відчуває себе впевненішою в реальній життєвій ситуації. Гра використовується для відпрацювання професійних ситуацій, для обміну думками та знаннями..

Метод аналізу, системного аналізу використовується для реальної оцінки стану речей, ситуації взаємовпливу лідера й послідовників, для стимулювання глибокого усвідомлення учасниками взаємодії мотивів своєї поведінки та поведінки членів групи.

Метод експертної оцінки використовується як процедура отримання оцінки проблеми на основі суджень спеціалістів-професіоналів. Вважається, що групова думка більш точна, ніж індивідуальна. Метод застосовується для отримання якісних оцінок, ранжування за заданими критеріями.

Список використаних джерел

1. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононец Н.В. Дидактика лідерства: сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 591 с.
2. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. / О.О. Нестуля, С.І. Нестуля, В.В. Карманенко. К.: Знання, 2013. 287 с.
3. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера. Уроки видатних підприємців : навч. посіб. / О.О. Нестуля, С.І. Нестуля, В.В. Карманенко. К.: Знання, 2013. 358 с.
4. Основи лідерства. Практикум. Видання четверте. Перероблене та доповнене / Нестуля О. О., Нестуля С. І., Карманенко В. В. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. 126 с.

Кононец Наталія Василівна

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ (RESOURCE-BASED LEARNING): ЗАКОН «Н-О»

Інформаційні технології, цифрова трансформація соціуму й галузі освіти виступають основним фактором змін та водночас умовою забезпечення якості освітнього процесу на різних рівнях: на концептуально-цільовому, організаційно-управлінському, змістово-технологічному, дидактико-

методичному, спонукаючи педагогів до перебудови й удосконалення усіх освітніх систем.

Вирішуючи актуальні освітні завдання, педагоги різних країн світу (R. Arifanti (2023), R. Febriani (2015), K. Fikri (2015), N. Sitanggang (2015), S. Suratno (2015), S. Raupu (2023), St. Zuhairah (2023) та ін.) активно упроваджують *концепцію ресурсно-орієнтованого навчання* (resource-based learning), котра, завдяки стрімкому розвитку цифрових технологій набула полівекторності у її застосуванні: цифрова дидактика, теорія і методика професійної освіти, професійна підготовка майбутніх фахівців різних спеціальностей, розробка цифрового навчально-методичного забезпечення, моніторинг якості освітнього процесу, підручникотворення, освітній консалтинг тощо (рис. 1).

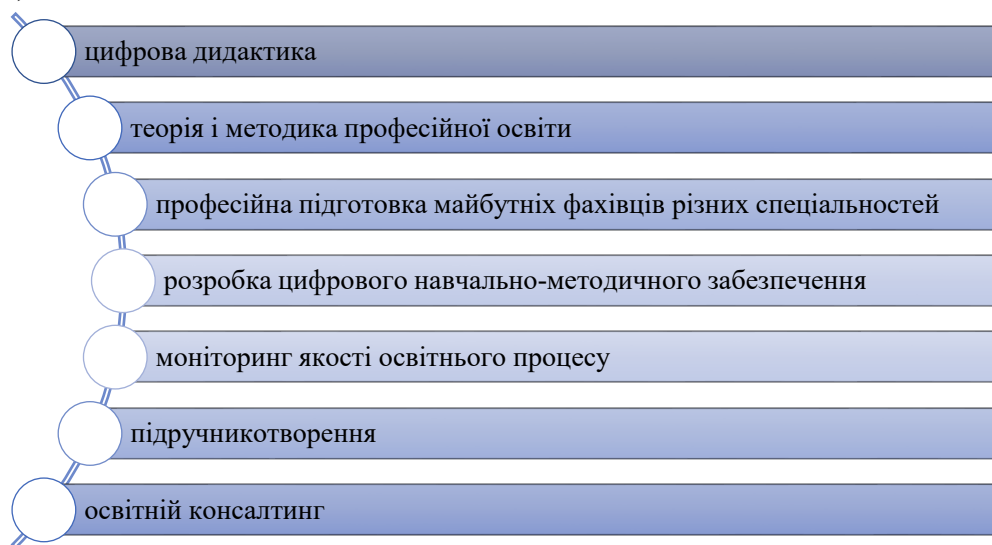

Рис. 1. Полівекторність упровадження концепції ресурсно-орієнтованого навчання

Ресурсно-орієнтоване навчання (resource-based learning) розглядається як динамічний процес формування у тих, хто навчається, здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку, дослідження, практичного застосування інформаційних ресурсів та цифрових технологій (цифрова, дослідницька, самоосвітня компетентності).

Ресурсно-орієнтоване навчання базується на використанні педагогічних інновацій та сучасних цифрових технологій, стимулює консолідацію внутрішніх ресурсів особистості для мотивації до освіти впродовж усього життя та консолідацію усіх ресурсів закладів освіти, визначає нову роль тріади «студент-викладач-бібліотекар» та забезпечує їх новими дидактичними інструментами, актуалізує діяльність бібліотек та активізує професійно-навчальну діяльність бібліотекарів, створює нові моделі процесу навчання й осучаснює традиційні методики.

Торкаючись розвитку вектору «ресурсно-орієнтоване навчання – цифрова дидактика», доцільно динамічно відслідковувати й адаптовувати *дидактичні*

орієнтири «3Н: навчати, навчатися, навчитися» (рис. 2), які слугують індикатором ефективності ресурсно-орієнтованого навчання у цифровому освітньому просторі.

Рис. 2. Розвиток вектору «ресурсно-орієнтоване навчання – цифрова дидактика»

Конструкт «Навчати» уміщує зміст навчання, форми, методи, засоби, принципи, закономірності, цифрові і педагогічні технології, здатні забезпечити дієву й ефективну модель ресурсно-орієнтованого навчання у певному контексті.

Конструкт «Навчатися» вказує, що ресурсно-орієнтоване навчання покликане стимулювати самостійність того, хто навчається, підвищення мотивації до самоосвіти, орієнтувати на освіту впродовж усього життя.

Конструкт «Навчитися» характеризує результативність ресурсно-орієнтованого навчання: той, хто навчається, має стати успішним у цифровому соціумі, у професії, у колективі, у досягненні мети через застосування трансверсальних навичок.

Дослідження науково-практичного дискурсу ресурсно-орієнтованого навчання уможливило виокремлення його *трендів*: цифрові технології, дистанційні технології, педагогіка свободи і співпраці, мережева співпраця, мікронавчання, мобільне навчання, змішані моделі навчання, цілісне персоналізоване навчання, технології формування трансверсальних навичок, ресурсно-орієнтовані методики навчання.

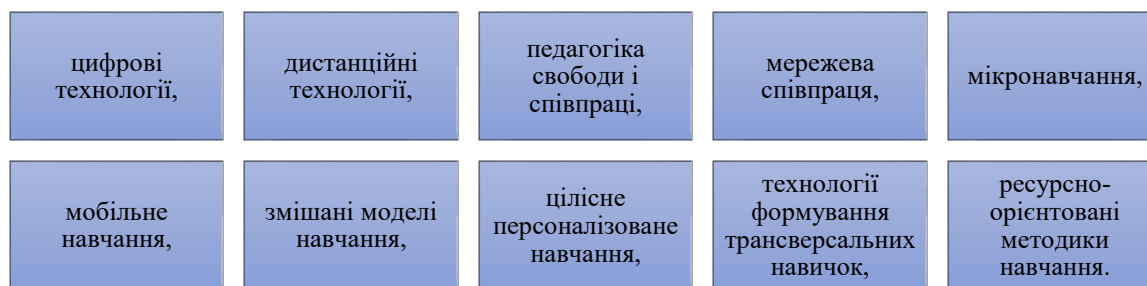

Рис. 3. Тренди ресурсно-орієнтованого навчання

Тренди ресурсно-орієнтованого навчання визначають напрями та еволюцію використання законів дидактики у сучасному цифровізованому освітньому процесі. Відмітимо, що законом у дидактиці називають внутрішній суттєвий зв'язок явищ навчання, який зумовлює їхній вияв і розвиток (Березюк, Власенко, 2017, с. 18).

Багаторічне упровадження ресурсно-орієнтованого навчання на практиці зумовило можливість визначення **Закону Н-О** (рис. 4).

Рис. 4. Закон Н-О в ресурсно-орієнтованому навчанні

Закон Н-О – дієвий закон, який діє у педагогіці, дидактиці, методиці професійної освіти, у житті. Практика свідчить, що кожен учитель чи викладач, працюючи у складних умовах пандемії і війни, опановуючи дистанційні технології, адаптовуючи свій професіоналізм до змішаного формату навчання, неодноразово ставив перед собою питання про ефективність освітнього процесу з позиції «переваги-недоліки». Про це свідчить у значна кількість наукових праць, у яких дослідники аналізують той чи інших метод, засіб, технологію з позиції «переваги-недоліки».

Спробуйте вдатися до аналітики, керуючись **Законом Н-О**. Згідно цього закону:

Немає Недоліків – є Особливості.

Не шукай Недоліки – вивчай і використовуй Особливості.

Не концентруйся на Негативі – адаптуй Особливості до Обставин.

Резюмуючи, зазначимо, що в ресурсно-орієнтованому навчанні, а також і в дидактиці загалом, **Закон Н-О** скеровує нашу думку на усвідомлення того, що в існуючих формах, методах, засобах, технологіях навчання немає недоліків, а є особливості, які підходять/не зовсім підходять до певних умов, тож їх варто адаптувати до розмаїття умов і реальності освітнього процесу у закладі освіти, використовувати на повну потужність їхні ресурси задля реалізації мети і досягнення позитивного результату.

Список використаних джерел

1. Дидактика: теорія і практика. Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних факультетів / О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
2. Кононец Н.В. Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 22. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. С. 103-107.
3. Febriani, R., Suratno, S., & Fikri, K. (2015). The Effect of Resource Based Learning (RBL) Combined with Snowball Throwing Model on Metacognition and Biology Learning Outcomes. *Journal of Education*, 2(2), 26-32.
4. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
5. Kononets N., Ilchenko O., Zhamardiy V., Shkola O., Broslavska H., Kolhan O., Padalka R., Kolgan T. Software tools for creating electronic educational resources in the resource-based learning process. *Journal for Educators, Teachers and Trainers JETT*. 2021. Vol. 12(3). P. 165–175.
6. Risky Arifanti, D., Raupu, S., & St. Zuhaerah, T. Penerapan Model Pembelajaran Resource Based Learning untuk Menstimulus Pemikiran Kreatif Matematis Siswa . *Kognitif: Jurnal Riset HOTS Pendidikan Matematika*. 2023. № 3(2). P. 97-113.
7. Sitanggang, N. D. H. (2015). Comparison of the Effectiveness of the Resource Based Learning Method with the Discussion Method on Biology Learning Outcomes. *Formative: Educational Scientific Journal MIPA*, 3(2).

**Кононец Наталія Василівна
Балюк Вікторія Олександрівна**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ТА ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Основою для розроблення освітньо-професійної програми є стандарт освіти відповідного рівня (за наявності) і вона містить: вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою; перелік освітніх компонентів та їх

логічну послідовність; загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти.

У ході наукового пошуку та власної практики розробки освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» (розроблена згідно вимог Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.) та Стандарту фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня – фаховий молодший бакалавр, галузь знань 07 Управління та адміністрування, спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, що затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. № 704) з'ясовано, що *компетентнісний підхід* до розробки цієї програми зумовлює необхідність дотримання відповідної структури, у якій пріоритети визначаються технологічною ланкою: формулювання мети (характеристики компетентностей) → шляхи формування компетентностей → підбір змісту матеріалу (рис. 1).

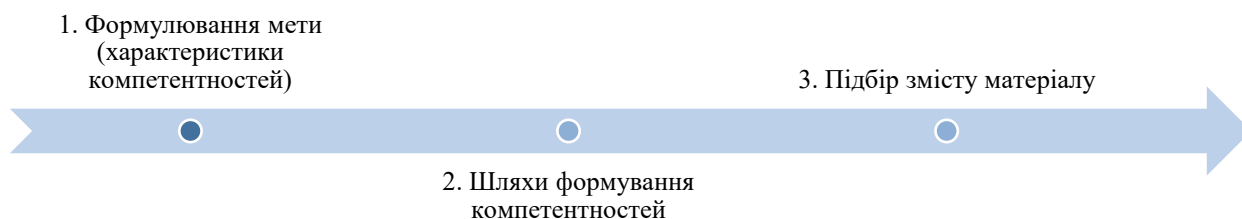

Рис. 1. Технологічна ланка при розробці освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства»

Так, технологічна ланка при розробці освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» передбачає проходження наступних кроків:

1. *Формулювання мети* виноситься на перше місце: описуються характеристики компетентностей як мети програми (дисципліни);

2. *Шляхи формування компетентностей* (інтегральна, комплекс загальних та спеціальних компетентностей) є другим кроком, на якому пропонуються й характеризуються форми, методи, засоби їх формування;

3. *Підбір змісту матеріалу*, який сприятиме розв’язанню конкретних завдань і розвитку в майбутніх фахівців – фахових молодших бакалаврів з інформаційної діяльності підприємства окреслених компетентностей (з урахуванням тенденцій на ринку праці в освітній галузі, сучасних концепцій та парадигм, як-от: цифровізація освіти, демократизація освіти, лідерська управлінська парадигма, концепція ресурсно-орієнтованого навчання, освіта упродовж усього життя тощо).

Інтегрований підхід до розробки освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» базується на дидактичному принципі інтеграції навчання для формування компетентностей, визначених в освітній програмі, і полягає в орієнтації освітнього процесу в коледжі на сучасні вимоги суспільного розвитку, формування цілісної системи знань у галузі 07 Управління

і адміністрування, професійного світогляду майбутнього фахівця з інформаційної діяльності підприємства, поєднання інтегративного й диференційованого підходів до навчання, освіти протягом життя. Саме такий підхід, на нашу думку, забезпечить ефективність процесу формування визначених у програмі компетентностей.

Погоджуючись із І. Сіняговською (2013), що головна ідея інтеграції знань в освітньому процесі полягає в тому, щоб об'єднати навчальний матеріал у певну цілісну систему, визначити взаємозалежності між навчальними дисциплінами, розкрити міжпредметні зв'язки, наголосимо, що сам перелік компонентів освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» та їх логічна послідовність (табл. 1), який відбиває цикли обов'язкових освітніх компонентів, що формують загальні, спеціальні компетентності та вибіркові освітні компоненти (за вибором здобувача фахової передвищої освіти) є прикладом інтеграції навчання, оскільки кожна з дисциплін цих циклів є складником цілісної системи знань, умінь і навичок, які формують визначені у програмі компетентності, тісно переплітаються одна з одною, розкривають міцні міжпредметні зв'язки.

Таблиця 1.

**Перелік освітніх компонентів освітньо-професійної програми
«Інформаційна діяльність підприємства»**

Код о/к	Освітні компоненти ОПП (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота тощо)	Кількість кредитів ЄКТС	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові освітні компоненти ОПП			
Обов'язкові освітні компоненти, що формують загальні компетентності			
ОК 1	Історія та культура України	3	Екзамен
ОК 2	Українська мова за професійним спрямуванням	3	Екзамен
ОК 3	Іноземна мова за професійним спрямуванням	5	Екзамен
ОК 4	Вища математика	4	Екзамен
ОК 5	Фізичне виховання	5	Залік
ОК 6	Інформатика та комп'ютерна техніка	6	Екзамен
ОК 7	Навчальна практика з інформатики і комп'ютерної техніки	3	Захист звіту
ОК 8	Економічна теорія та економіка підприємства	4	Екзамен
ОК 9	Екологія	2	Залік
ОК 10	Безпека життєдіяльності та охорона праці	3	Залік
Обов'язкові освітні компоненти, що формують спеціальні компетентності			
ОК 11	Вступ до спеціальності	1	Залік
ОК 12	Основи підприємницької діяльності	3	Екзамен
ОК 13	Фінанси підприємства	3	Залік
ОК 14	Бухгалтерський облік та оподаткування	3	Залік
ОК 15	Планування та організація діяльності підприємства	3	Залік
ОК 16	Статистика	3	Залік
ОК 17	Інформаційний бізнес	4	Екзамен
ОК 18	Офісні системи і електронний документообіг	4	Екзамен
ОК 19	Інтернет-технології в інформаційній діяльності	4	Екзамен
ОК 20	Електронна комерція	4	Екзамен
ОК 21	Організація торгівлі	3	Залік
ОК 22	Основи алгоритмізації та програмування	4	Екзамен
ОК 23	Нормативна база інформаційної діяльності підприємства	3	Залік
ОК 24	Страховання	3	Залік

ОК 25	Інформаційна діяльність підприємства	4	Екзамен
ОК 26	Інформаційні системи і технології на підприємстві	4	Екзамен
ОК 27	Управління інформаційними ресурсами	4	Екзамен
ОК 28	Навчальна практика з інформаційних систем і технологій на підприємстві	3	Захист звіту
ОК 29	Навчальна практика з інформаційної діяльності підприємства	3	Захист звіту
ОК 30	Виробнича практика	6	Захист звіту
	АТЕСТАЦІЯ	1	
Загальний обсяг обов'язкових освітніх компонентів:		108	
Вибіркові освітні компоненти ОПП (за вибором здобувача фахової передвищої освіти)			
ВК 1	Дисципліна за вибором здобувача 1	3	Залік
ВК 2	Дисципліна за вибором здобувача 2	3	Залік
ВК 3	Дисципліна за вибором здобувача 3	3	Залік
ВК 4	Дисципліна за вибором здобувача 4	3	Залік
Загальний обсяг вибірових освітніх компонентів:		12	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОПП:		120	

Детальніше ознайомитися зі змістом освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» можна на її офіційному сайті (рис. 2).

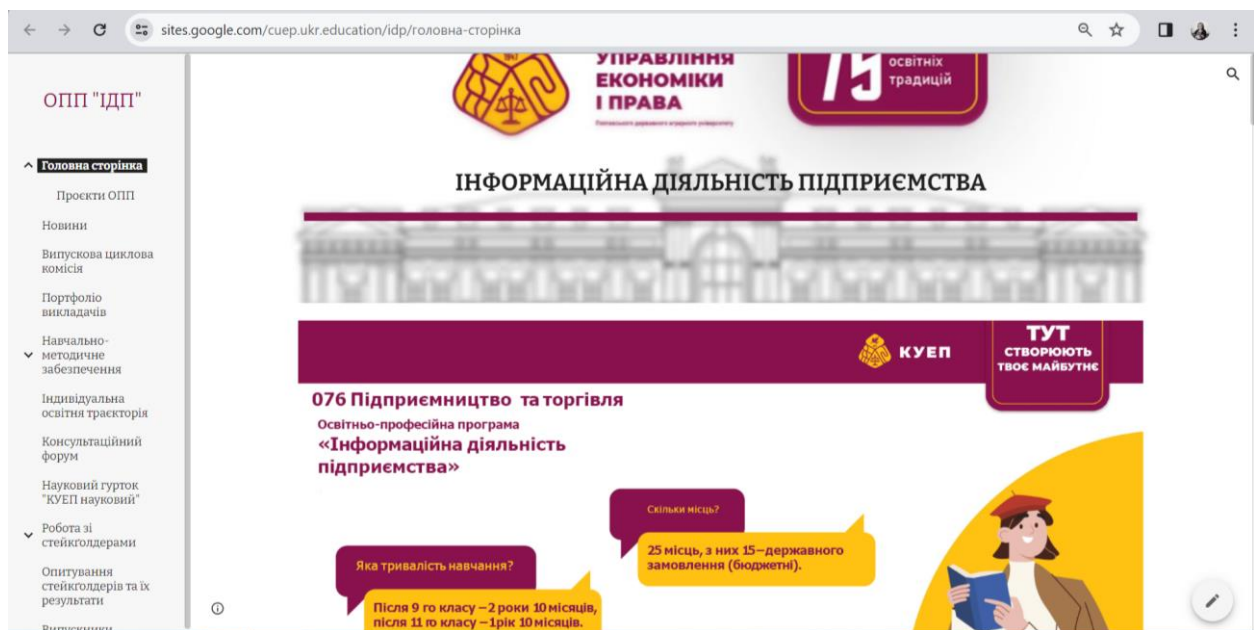

Рис. 2. Сайт освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства»

Відтак, інтеграція змісту освіти під час підготовки фахових молодших бакалаврів з інформаційної діяльності підприємства обраної освітньої програми є процесом об'єднання різногалузевих знань (суспільно-гуманітарні, економіко-математичні, фінансово-економічні, організаційно-управлінські, підприємництво, торгівля, цифрові технології у професійній діяльності, дисципліни комп'ютерного циклу та ін.) на основі взаємопроникнення їх

елементів, зміцнення та ускладнення зв'язків між ними, утворення нової цілісності – змістового компонента навчання фахових молодших бакалаврів з інформаційної діяльності підприємства як конкурентноспроможних фахівців, здатних до професійної діяльності у сучасних реаліях.

Підкреслимо, що освітньо-професійна програма «Інформаційна діяльність підприємства», яку пропонує наш коледж, зорієнтована на формування умінь та навичок оперувати інформаційно-комунікаційними технологіями як ключовим інструментом управління, генерування та примноження потенціалу підприємства чи галузі (Кононець, Балюк, Худолій, 2023).

Таким чином, створено та змодельовано таку освітньо-професійну програму підготовки фахових молодших бакалаврів з інформаційної діяльності підприємства в освітньому середовищі коледжу, яку оптимізовано до соціальних потреб сучасного суспільства та ринку праці.

Список використаних джерел

1. Кононець Н., Балюк В., Худолій І. Підготовка студентів освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» до виробничої практики на базі ТОВ «Епіцентр К». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Полтава, 24-25 травня 2023 р.) / редкол.: Антоненко А. В. (голова ред.) Полтава : ПДАУ, 2023. С. 141-144.
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2020 № 918. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0918729-20#Text>
3. Методичні рекомендації розроблення освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки здобувачів фахової передвищої освіти. Режим доступу: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/Metodichni_rekomendacii_rozroblennya_OOP_FPO_2022.pdf
4. Сіняговська І. Ю. (2013). Визначення ключових понять проблеми інтеграції змісту навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія "Педагогіка"*. 2013. Вип. 215(203). С. 28–31.

**Кононець Наталія Василівна
Балюк Вікторія Олександрівна
Кіяшко Світлана Григорівна
Сорока Світлана Іванівна**

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Педагогіка партнерства нині має важливе значення як вектор реалізації гуманістичного, студентоцентрованого, творчого, стейкгоल्дерського підходів до проєктування й організації освітнього процесу.

Новий зміст фахової передвищої освіти щодо співробітництва педагогів орієнтує викладачів, батьків та інших зацікавлених осіб на особистісний

розвиток студентів, на поважне ставлення до кожного учасника освітнього процесу. Актуальність зазначеної проблеми досить очевидна, оскільки фаховий коледж має ініціювати новий зміст та форми реалізації педагогіки партнерства, глибше залучати стейкхолдерів до побудови освітньої траєкторії студентів.

Педагогіка партнерства орієнтує коледжі на розвиток цілісної особистості. У цьому контексті проголошується прагнення розвивати внутрішні ресурси та можливості студентів для досягнення максимального й повного особистісно-професійного розвитку. З іншого боку, педагогіка партнерства консолідує різні методологічні підходи до організації освітнього процесу в коледжі: *компетентнісний, інтегрований, системний, технологічний, гуманістичний, студентоцентризований, творчий, стейкхолдерський, ресурсно-орієнтований* (Koponets, Ilchenko, Mokliak, 2020).

Так, у педагогіці партнерства відносини викладачів зі студентами будуються таким чином, щоб дати студентам нові стимули й мотивацію, закладені у навчанні, залучити їх до спільної роботи (навчальної, виховної, науково-дослідницької, волонтерської та ін.) та творчої паритетної взаємодії, спрямованої на опанування усіма освітніми компонентами.

Педагогіка партнерства, зазначають науковці, передбачає перехід від педагогіки вимог до педагогіки відносин. Це означає, що дещо змінюється стиль відносин викладача та студентів: не забороняти, а спрямовувати; не керувати, а співкерувати; не примушувати, а переконувати; не командувати, а організовувати; не обмежувати, а надавати свободу вибору (Жосан, Войтко, 2022, Калько, 2020).

Практичний досвід реалізації педагогіки партнерства у ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» (КУЕП) уможливив виокремити такі ключові напрями (рис. 1).

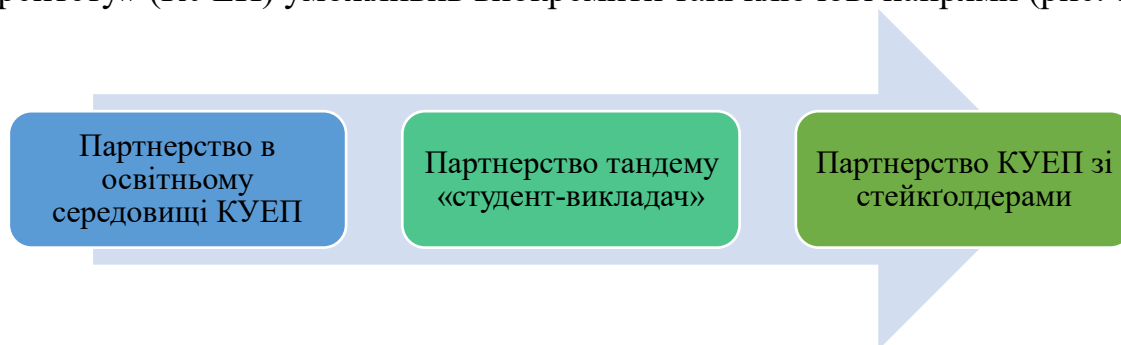

Рис. 1. Напрями реалізації педагогіки партнерства в КУЕП

Питанням реалізації педагогіки партнерства в КУЕП присвячуються освітні івенти: методичні ради, семінари, круглі столи. Так, студенти разом із викладачами були учасниками круглого столу «Педагогіка партнерства: формула якісного освітнього процесу в КУЕП», на якому розглядалися основні принципи педагогіки партнерства в КУЕП, перспективи спільного конструювання комфортного освітнього середовища, залучення стейкхолдерів до навчального процесу тощо (рис. 2, 3)

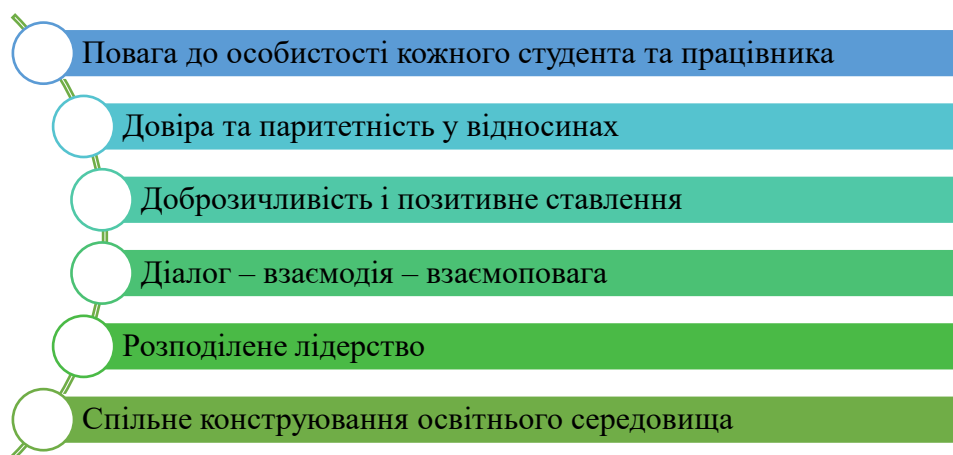

Рис. 2. Основні принципи педагогіки партнерства в КУЕП

Рис. 3. Круглий стіл «Педагогіка партнерства: формула якісного освітнього процесу в КУЕП»

Педагогіка партнерства в КУЕП – це простір успішного студентства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття, довіри, проектування та створення комфортного освітнього середовища. Вона є складовою якісної професійної підготовки студентів за усіма освітньо-професійними програмами, спрямованої на те, щоб побудувати довіру між коледжем, студентами, батьками, стейкхолдерами та суспільством.

Список використаних джерел

1. Калько І.В. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості в контексті Нової української школи. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. Вип. 21. Т. 1. 2020. С. 33-35.
2. Педагогіка партнерства: реалії та перспективи : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського, 11-12.10.2022 / уклад. О.Е. Жосан, В.В. Войтко. Кропивницький, 2022. 378 с.
3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

**Куліш Ірина Миколаївна
Некоз Ірина Веніамінівна
Королук Галина Олександрівна**

ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Процеси інтеграції та глобалізації соціально-економічної сфери країн Європи та світу мають значний вплив на сферу освіти. Останні десятиліття освітяни переглядають підходи до освітнього процесу, оновлюють методи та прийоми викладання й навчання та шукають шляхи підвищення ефективності освітнього процесу. Сучасне освітнє середовище характеризується залученням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, інноваційними методами викладання та навчання, спрямованими на співпрацю викладача та студента, на розвиток навичок 21-го століття.

Однією з інновацій сучасного освітнього середовища є предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL), спрямоване на поєднання вивчення змісту та мови, покращення як якості вивчення мови, так реформування освітніх програм [1]. CLIL визначають як подвійно-орієнтований освітній підхід, при якому додаткова мова використовується для вивчення та викладання змісту та мови, сприяючи як предметній, так і мовній компетентності студентів (Maljers, Marsh, Wolff, Genesee, Frigols-Martín, Mehisto, 2010). Як зазначають фахівці, визначення білінгвальної освіти залишається основним питанням для обговорення [2].

Дослідники стверджують, що підходи CLIL застосовують у 30 Європейських країнах, як основний метод в освітньому процесі або як пілотні дослідження [3]. В той же час, підходи CLIL значно різняться в різних країнах завдяки освітнім та лінгвістичним особливостям кожної конкретної країни (Wolf, 2002, Coyle, 2007). Методисти виокремлюють наступні спільні риси різних підходів CLIL: цільова мова в освітній програмі; ряд дисциплін, які викладають, застосовуючи цей підхід; поєднання іноземної мови і регіональної мови; сфера застосування CLIL охоплює історію, географію, природничі та соціальні науки; оцінювання застосування CLIL - практично відсутнє [3]. Дослідження щодо ставлення викладачів до впровадження методології CLIL свідчать про те, що значна кількість викладачів вбачають більшу перспективу застосування даного підходу у закладах вищої, а не середньої освіти [4], проте, вивчаючи досвід впровадження методології CLIL та аналізуючи досвід країн, які цілеспрямовано застосовують підхід CLIL на різних етапах освітнього процесу, все більше освітян впевнюються в перевагах застосування підходу та його вплив на мотивацію та результати навчання як предмету, так і іноземної мови.

Характеризуючи методологію CLIL, дослідники зазначають спільні цілі з іншими підходами в методиці та педагогіці. Однією з характерних рис CLIL є студентоцентроване навчання, що є характерною рисою інноваційного навчання у світовому освітньому просторі. Такий же підхід, наприклад, характерний і для

навчання мови на основі завдань (task-based learning), що зосереджується на використанні автентичної мови та на проханні учнів виконувати важливі завдання, використовуючи цільову мову; і для кооперативного навчання (cooperative learning), ґрунтованого на співробітництві у групах; або для проектних технологій у навчанні (project-oriented learning), які базуються на системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку в освітньому процесі. Крім цього, методологія CLIL має риси конструктивізму, базуючись на теорії активної побудови або створення своїх знань, що є характерною рисою навчання на основі запитань (inquiry-based learning), що представляє собою активне навчання, що починається з постановки запитань, проблем чи сценаріїв; або один з його видів – навчання на основі відкриття (discovery-based learning) [5]. Спільні риси інноваційних підходів доводять спільність цілей освітнього процесу на сучасному етапі розвитку суспільства, спрямованих на розвиток фахових та соціальних навичок студентів, необхідних для успішного кар'єрного розвитку у 21 столітті.

Незважаючи на різноманітні підходи до впровадження CLIL, досвід країн та наукові дослідження в цьому напрямку свідчать про позитивні результати застосування цієї методології. Методологія CLIL поєднується з проблемних навчанням в Японії та має позитивний вплив на мотивацію студентів щодо вивчення англійської мови університеті [6]. Позитивні результати в успішності студентів італійським методистам надало поєднання CLIL з перевернутим навчанням, яке базується на засвоєнні матеріалу студентами вдома та практичне його відпрацювання на заняттях [7]. Ефективність застосування CLIL підтверджують дослідники Італії, виокремлюючи такі необхідні аспекти як методологія студентоцентризму, цілеспрямовано розроблені матеріали та різноманітні способи оцінювання освітнього процесу [8].

Інтегроване навчання змісту та мови у вищій освіті полягає у викладанні навчальної дисципліни засобами іноземної мови та вимагає ретельно розробленої навчальної програми. Найбільш реалістичною моделлю методисти розглядають поєднання англійської мови професійного спрямування (ESP – English for Specific Purposes) та викладання певної дисципліни англійською мовою (EMI – English Medium Instruction) [9]. При цьому, така модель поєднує декілька етапів або блоків: 1) англійська мова професійного спрямування як підготовчий етап до інтегрованого навчання змісту та мови, метою якої є підготовка студентів до майбутнього вивчення змісту засобами англійської мови до того, як розпочнеться вивчення певної дисципліни англійською мовою; 2) англійська мова професійного спрямування як складова програми певної дисципліни англійською мовою, метою якої є розвиток спеціальних мовленнєвих навичок та умінь; 3) інтегроване навчання змісту та мови, в якому англійська мова використовується як засіб навчання певного розділу, певної дисципліни або всієї програми [9].

Оскільки в «Інтегрованому навчанні змісту та мови» поняття змісту йде першим, воно передбачає наповнення навчального процесу змістом конкретного

предмету, який оформлюється засобами мови. Інтегроване навчання логопедії та англійської мови, наприклад, передбачає отримання знань з предмету «Основи логопедії» одночасно використовуючи і вивчаючи англійську мову. Студенти сприймають мовні моделі при читанні та аудіюванні багато разів, а потім відтворюють їх усно та у письмовій формі.

При плануванні занять інтегрованого навчання основ логопедії та англійської мови, розглядаються чотири ключових аспекти:

- Зміст (тема з основ логопедії, наприклад, Speech and Language Disorders)
- Спілкування (мова логопеда, наприклад, рекомендації щодо вправ при порушенні артикуляції)
- Умова (навички мислення, наприклад, узагальнення видів тренувальних вправ)
- Культура (міжкультурні зв'язки, техніки вправлення) [3].

Поєднання цих чотирьох аспектів забезпечує змістове наповнення та організацію навчального процесу з інтегрованого навчання. Припускаємо доречність використання рідної мови в рамках останнього аспекту, оскільки деякі дефініції та тлумачення явищ з попереднього досвіду студентів варто озвучувати як англійською, так і рідною мовою для ефективності розуміння та оперування цими поняттями.

Підготовка конкретного заняття за методикою CLIL, на нашу думку, буде включати декілька основних кроків, а саме:

- визначення лексичного наповнення теми;
- визначення організаційних форм навчального процесу;
- визначення системи оцінювання [10].

Перший етапом планування інтегрованого заняття виступає розгляд лексичного наповнення теми. В інтегрованому навчанні основ логопедії та англійській мові застосовується як мова спеціального призначення (спеціальні терміни та термінологічні висловлювання), так і мова загального призначення (загальні лексичні та граматичні одиниці, структури, які необхідні для загального спілкування у навчальному процесі).

Другий етап підготовки CLIL заняття пов'язаний з розглядом організаційних форм подачі мовного матеріалу та чотирма видами мовленнєвої діяльності (читанням, аудіюванням, говорінням та письмом). Лексичні завдання організовуються на рівні слова (терміну, термінологічного висловлювання, словосполучення) та на рівні фрази (речення). Для прикладу пропонуємо вправи:

- 1) прочитайте фрагмент тексту та знайдіть англійські еквіваленти поданих українських словосполучень (рівень слова, словосполучення);
- 2) перекладіть наступні англійські терміни та термінологічні висловлювання рідною мовою (рівень слова, словосполучення);
- 3) погодьтеся або спростуйте наступні твердження (рівень фрази, речення);
- 4) дайте відповіді на запитання (рівень фрази, речення);

5) знайдіть визначення до наступних понять логопедії (рівень фрази, речення).

Способи скаффолдингу, тобто, інструменти підтримки студентів, можуть включати речення-кліше та зразки фраз для формулювання спеціальних висловлювань іноземною мовою. Способи заохочування студентів продукувати мовлення іноземною мовою можуть охоплювати різні типи запитань англійською мовою (загальні, альтернативні, розділові та спеціальні), які допоможуть формулювати спочатку відповідь, а потім і власне висловлювання засобами іноземної мови.

На початковому етапі заняття застосовуються рецептивні види мовленнєвої діяльності, студенти сприймають матеріал через зоровий (читання) та слуховий (аудіювання) канали. Оскільки спеціальний зміст предмету надається засобами іноземної мови, вважаємо доречним поєднувати і читання, і озвучування нового матеріалу для підвищення ефективності навчального процесу. На наступних етапах навчального процесу підключаються репродуктивні види мовленнєвої діяльності (письмо та говоріння). Враховуючи, що засіб спілкування - іноземна мова, доречно спочатку застосовувати письмову форму, яка надає студентові більше часу на обдумування при недостатньо автоматизованих іншомовних навичках з поступовим озвучуванням написаного та багаторазовим повторенням, що стане надійною базою для формування навичок спочатку підготовленого, а потім непередбаченого мовлення.

Щодо організації навчального процесу, застосовуються як групові види, так і робота у підгрупах, парах та індивідуальна. Індивідуальна робота надає можливість і час студентові самостійно обдумувати зміст та виконувати завдання. Поєднання парної та групової роботи служить одним із способів скаффолдингу, оскільки передбачає допомогу студентів один одному, враховуючи різний рівень іншомовної підготовки, а також застосування отриманих знань на практиці.

Наступний етап підготовки до проведення CLIL заняття передбачає визначення гнучкої системи оцінювання, яка буде враховувати як предметне виконання завдання, тобто спеціальний зміст, так і мовне оформлення завдання, тобто правильне використання англійської мови для виконання завдання. На нашу думку, загальний бал може включати дві оцінки, тобто, охоплювати спеціальну (логопедичну) та мовну складові.

Таким чином, інтегроване навчання змісту та мови у вищій освіті полягає у поєднанні вивчення фахового змісту та іноземної (в даному випадку, англійської) мови та вимагає ретельно розробленої навчальної програми. При плануванні занять інтегрованого навчання основ логопедії та англійської мови, розглядаються чотири ключових аспекти: зміст (тема з основ логопедії, наприклад, Speech and Language Disorders); спілкування (мова логопеда, наприклад, рекомендації щодо вправ при порушенні артикуляції); умова (навички мислення, наприклад, узагальнення видів тренувальних вправ); культура (міжкультурні зв'язки, техніки вправлення). Підготовка конкретного

заняття за методикою CLIL, на нашу думку, буде включати декілька основних кроків, а саме: визначення лексичного наповнення теми; визначення організаційних форм навчального процесу; визначення системи оцінювання.

Список використаних джерел

1. European Framework for CLIL Teacher Education. Retrieved from: <https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2008-2011/EuropeanFrameworkforCLILTeacherEducation/tabid/4444/Default.aspx>).
2. Coyle, D. (2007) CLIL: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 10(5):543-562.
3. Canado, M.L.P. (2011). CLIL research in Europe: Past, present, and future. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 15(3):1-27.
4. Riskhulova, D.A. (2021). Uzbek Teachers' Attitude towards Implementation of CLIL Methodology in Primary and Secondary Schools. *Academic Research in Educational Sciences*. V.2. Issue 6. <https://cyberleninka.ru/article/n/uzbek-teachers-attitude-towards-implementation-of-clil-methodology-in-primary-and-secondary-schools>.
5. Yang, W., Yang, L. (2021). The CLIL/ICLHE Approach and its Recent Developments. *English Teaching and Learning*.
6. Parsons, M. and Caldwell, M. (2016). Student Attitudes to CLIL Lessons Utilizing a Problem-based Approach to English Language Education at University in Japan. 51(2). P. 31-47. Retrieved from http://file:///E:/Downloads/3_parsons.pdf.
7. Capone R., Sorbo M.R., Fiore O. (2017) A Flipped Experience in Physics Education Using CLIL Methodology. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. https://www.researchgate.net/publication/311676027_A_Flipped_Experience_in_Physics_Education_Using_CLIL_Methodology).
8. Fernandez, R.F., Halbach, A. (2009). Analysing the situation of teachers in the CAM bilingual project after five years of implementation Conference: Symposium on Content and Language Integrated Learning (CLIL). At: Universidad del País Vasco. https://www.researchgate.net/publication/319109932_Analysing_the_situation_of_teachers_in_the_CAM_bilingual_project_after_five_years_of_implementation.
9. Barbara Schmidt-Unterberger. The English-medium paradigm: a conceptualization of English-medium teaching in higher education. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Volume 21. Issue 5. 2018. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13670050.2018.1491949>
10. Tarasenkova N., Akulenko I., Kulish I., Nekoz I. Preconditions and Preparatory Steps of Implementing CLIL for Future Mathematics Teachers // *Universal Journal of Educational Research* 8(3), February, 2020. – P. 971-982.

**Куторжевська Софія Романівна
Кіяшко Світлана Григорівна**

СТЕЙКГОЛДЕРСЬКИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Стан розвитку нашої країни, позиція держави стосовно фахової передвищої освіти зумовлює зміни, які пов'язані з посиленням вимог до компетентностей та програмних результатів навчання майбутніх випускників закладів фахової передвищої освіти. Сьогодення потребує фахівців із логічним мисленням, творчою уявою, здатних швидко пристосовуватися до змін на ринку праці, а також, максимально використовувати отримані компетентності та

результати навчання в сучасних умовах. В умовах сьогодення найбільш важливим стає питання забезпечення якості практичної підготовки здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти. Адже поєднання теоретичних знань та практичних навичок під час підготовки фахівців, є запорукою успішного працевлаштування. Важливою складовою частиною освітнього процесу є саме виробнича практика, яка сприяє зростанню та зміцненню теоретичних знань, поліпшенню, удосконаленню та закріпленню програмних результатів навчання, становленню професійної незалежності здобувачів освіти, оволодінню та засвоєнню ними передовими технологіями в галузі. На нашу думку, у закладах фахової передвищої освіти приділяється мало уваги використанню виробничої практики як засобу працевлаштування випускників. А тому виникає необхідність пошуку сучасних методів організації виробничої практики.

Виробнича практика – це поєднання теоретичної підготовки з процесом формування практичних навичок здобувачів освіти для полегшення їх виходу на ринок праці, це спроба отримати зворотний зв'язок з боку підприємств і організацій, що приймають студентів на практику, а також здобуття додаткової інформації про те, над чим потрібно попрацювати майбутнім випускникам, щоб відповідати сучасним вимогам ринку праці. Метою виробничої практики є дослідження напрямків функціонування та організації діяльності суб'єктів господарювання – баз практики. В процесі проходження виробничої практики здобувачі освіти закріплюють, розширюють, поглиблюють знання із освітніх компонентів освітньо-професійної програми напрямку підготовки, здобувають досвід їх застосування і творчого підходу до вирішення актуальних проблем на підприємстві; розвивають творчу індивідуальність, отримують навички роботи за професією. Практика допомагає студентові глибше усвідомити правильність свого професійного вибору, визначитися з професійно важливими якостями майбутньої роботи.

Кожне підприємство зацікавлене у фахівцях, здатних якісно виконувати свої обов'язки одразу після закінчення навчання, тому виникає необхідність у формуванні єдиного освітнього простору ефективної взаємодії закладів фахової передвищої освіти та суб'єктів господарювання. Формування єдиного європейського освітнього простору передбачає узгодження вимог роботодавця до компетентностей та програмних результатів навчання у відповідності з стандартами фахової передвищої освіти. Реалізація формування єдиного освітнього простору передбачає встановлення взаємодії елементів «заклад фахової передвищої освіти – майбутнє підприємство-роботодавець» на основі компетентнісного підходу до організації навчального процесу та партнерства.

Водночас, реалізуюючи компетентністний підхід до навчання, у ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» для якісного проведення виробничої практики активно впроваджуються *стейкхолдерський підхід*, котрий аналізує й ураховує вплив виробничої практики на працевлаштування випускників коледжу, а також передбачає застосування нових практико-орієнтованих засобів і технологій

навчання, партнерську взаємодію зі стейкхолдерами, оновлення методичного, організаційного та кадрового забезпечення, орієнтацію на подальше працевлаштування, професійне становлення й розвиток (рис. 1).

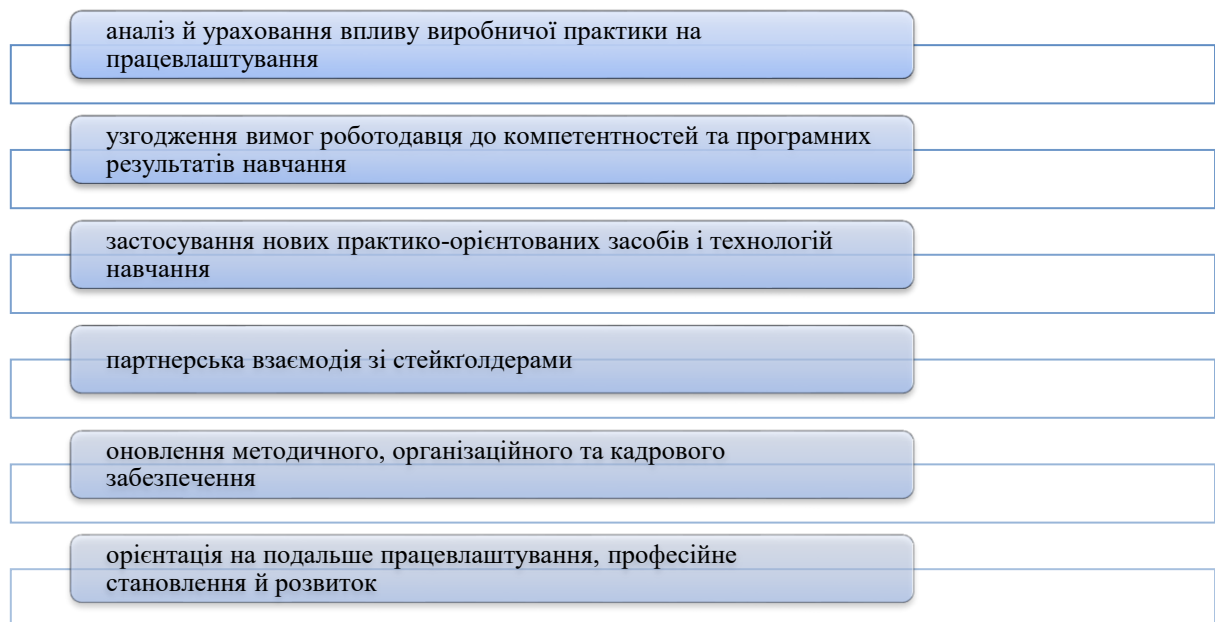

Рис. 1. Реалізація стейкхолдерського підходу до організації виробничої практики в коледжі

Удосконаленню виробничої практики сприяють інформування напередодні практики здобувачів освіти, підтримання зв'язків викладачів з роботодавцями щодо підведення підсумків та особливостей її організації, підведення підсумків за результатами проходження практики. Щорічні конференції за результатами проходження виробничих практик відбуваються у співпраці викладачів коледжу, студентів та керівників баз практики. Студенти по завершенню практики готують доповіді з використанням сучасних інформаційних технологій за актуальними питаннями, які досліджувалися під час проходження практики.

Але з метою покращення результативності проведення практики та поліпшення підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності необхідно запроваджувати виїзні заняття за окремими дисциплінами та екскурсії на нові об'єкти. Все це необхідно для ефективного використання взаємодосвіду, що може сприяти підвищенню якості підготовки студентів, так як провідні підприємства оснащені сучасною технікою та мають високий рівень кадрового складу [1; 3].

Організація партнерської співпраці закладу освіти та суб'єктів господарювання повинна забезпечувати проведення досліджень з актуальних проблем у галузі, проведення практичних занять за окремими дисциплінами з використанням матеріально-технічної бази, підбір тематики для виконання курсових робіт, що є актуальною для підприємства. Для вирішення проблеми,

пов'язаної з працевлаштуванням випускників, необхідно розробити програму, згідно з якою випускник буде мати можливість отримати роботу там, де він проходив практику. На практиці студент повинен мати можливість застосовувати набуті знання, та безпосередньо бути учасником робочого процесу, що дозволить опанувати спеціальністю, проявити вміння приймати рішення та орієнтуватися у складних виробничих умовах. Роботодавці в цій ситуації зможуть обирати кращих студентів для роботи на своїх підприємствах [2].

Сучасний випускник іде працювати на підприємства, в яких можуть вирішуватися специфічні завдання, що вимагають практичної підготовки, яка може бути реалізована тільки в межах конкретного підприємства. Отже, випускник повинен приймати рішення іноді і в нестандартних ситуаціях, які не моделювалися у коледжі, а виникають тільки в реальному виробничому середовищі. В умовах функціонування ринку трудових ресурсів основним критерієм для оцінювання випускників закладів фахової передвищої освіти є їх реальна професійна кваліфікація та компетентність, які забезпечують конкурентоспроможність та професійну мобільність фахівців.

Список використаних джерел

1. Арінушкіна Н. С., Грищенко Т. М. Компетентнісний вплив виробничої практики на працевлаштування випускників: Вісник ХНАДУ, вип. 86, 2019, т. II С. 135–140.
2. Бондаренко В. В., Шапар В. Б., Риков С. Л., Безродна Л. М., Симонова Г.А. Працевлаштування випускників ВНЗ: проблема чи перспектива : монографія. Харків : Міська друкарня, 2015. 184 с.
3. Кононець Н., Балюк В., Худолій І. Підготовка студентів освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність підприємства» до виробничої практики на базі ТОВ «Епіцентр К». *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Полтава, 24-25 травня 2023 р.) / редкол.: Антоненко А. В. (голова ред.) Полтава : ПДАУ, 2023. С. 141-144.

**Лагай Олена Вікторівна
Пивовар Ніна Михайлівна**

СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Різні аспекти даної теми за різних часів стали основними розробками наукових розвідок таких наших вітчизняних учених, як-от: Б. Андресюк, М. Баймуратов, О. Батанов, В. Борденюк, Ю. Панейко, О. Пастовенський, В. Погорілко, І. Шоробура, Я. Жовнірчик, інших шукачів у науці. Не стояли осторонь різноаспектних розробок цієї теми й зарубіжні вчені – це М. Барбер, Т. Бартік, А. Браун, Б. Веллман, Р. Вестбрук, Р. Гілот, Е. Гутман, М. Даймонд, Д. Дьюї, Е. Ентвістл, Д. Конант, Р. Лінч, В. Мархлевські, Дж. Ст. Мілль, С. Нагель, Т. Найт, А. Нейл, О. Процак, А. де Токвіль, Дж. Хекман, інші науковці. Їхні

концепції і лягли у підвалини сучасних уявлень як учених, так і суто практиків од місцевого самоврядування.

Концепт „Нової української школи” – офіційно – „Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти „Нова українська школа” на період до 2029 року (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р)” [4] та приналежний до неї „План заходів на 2017 – 2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти „Нова українська школа” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 903-р) представлені громадськості МОНУ кілька років тому перед прийняттям нових законів про освіту. Й з тих пір ця Концепція упроваджується у реалії нашого життя, настійливо втілюючи головну ідею: дитиноцентризм, що є практично новим, навіть дещо революційним словом на вітчизняних теренах педагогіки та психології.

Для того, аби нові постулати стали сповна прийнятими суб’єктами освітнього процесу, потрібен ще деякий час, адже будь-який соціум не здатен миттєво сприйняти нові ідеї, котрі генеруються „зверху” або ж іззовні. Але дитиноцентризм має бути, згідно з Концепцією, ментально вбудованим у поняття, свідомість і підсвідомість дитини з її раннього віку щодо приналежності й обов’язкової постійної взаємодії із територіальною громадою (через сім’ю, дитсадок, школу), де вона живе, виховується.

Для ознайомлення широкого загалу із вищевказаними історичними документами, для педагогів, менеджерів, батьків та громадськості й досі у доступній формі (через інтернет, за допомогою публікацій у пресі, на телебаченні та радіо) поетапно розтлумачується незвична для багатьох людей ідеологія головних змін в освітніх закладах України, але в жодному своєму сенсі не перетворюючись на новий догматично-схоластичний документ. А оскільки нині в Україні відбувається процес децентралізації влади, одним із надскладних завдань для територіальних громад є робота з переосмислення й перебудови суспільних відносин закладів освіти і територіальної громади. До створення справді спроможних, життєздатних громад управлінням освітою, функції виконавчих органів сільських та селищних рад у сфері освіти полягали у реалізації другорядних завдань для забезпечення шкіл (як наприклад, організація підвозу учнів тощо). На відміну від райдержадміністрацій, органи місцевого самоврядування територіальних громад – автономні, нині мають усі повноваження, у тому рахунку – й у сфері менеджменту освіти. Тож органам місцевого самоврядування усіх громад разом з отриманням бюджетних преференцій та управлінських повноважень необхідно буде взяти на себе складне завдання створення ефективного управління системою освіти.

Законодавці, вчені-освітяни, службовці з МОНУ доступно представили уявлення стосовно того, як буде відбуватися в умовах децентралізації влади, надання органам місцевого самоврядування великих повноважень щодо розвитку вітчизняної освіти НУШ (2, 1, 4, 5, 6), побудоване на ідеях дитиноцентризму й

виховання на глибинних, національних, сімейних, за суттю своєю – автентичних цінностях українського суспільства.

Надзвичайно важливо що у „Концепції...”, сказано й про те, що нинішні школярі – учні Нової української школи – повинні успішно (оптимістично) взаємодіяти із навколишнім реальним світом, а школа як соціальна інституція має отримати справжню (а не задекларовану чиновниками міфічну автономію), юридичні й фактичні права, самостійно-активно взаємодіяти з державними установами, громадськими утвореннями, громадськістю загалом тощо. Одні з головних положень Концепції – якраз ті, де вказується напряму й опосередковано, що юним не достатньо надавати вже готові знання, а набагато важливіше й значиміше для майбутнього (перш за все – їхнього ж) навчити добувати їх самотужки, тобто привчити і самостійно вчитися протягом усього життя. Адже, як критично звучить у Концепції, „За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці у найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися упродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Але українська школа не готує до цього. Матеріал підручників затеоретизований, переобтяжений другорядним фактологічним матеріалом” [4, с. 4]).

Концепція НУШ конкретно вказує і на одні з головних недоліків старіючої вітчизняної школи: „Учителі використовують переважно застарілі дидактичні засоби. Педагогів деморалізує низький соціальний статус та рівень оплати праці. Учитель не має справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання. Збільшується цифровий розрив між учителем і учнем. Багато педагогів ще не вміє досліджувати проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки, спільно працювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проектах тощо” [там само]. І це підтвердила сумна практика самого початку роботи нашої освіти в надзвичайно тяжких умовах з початку весни 2020-го року навали на Україну пандемії covid-19, а потім, у лютому 2022-го року – і широкомасштабної терористичної агресії рф проти нашої країни, коли педагоги старшого покоління не змогли працювати дистанційно. Тож найбільшою і найживотрепетнішою ціллю НУШ стає організація так званого „компетентнісного навчання.

Раніше ж, а потім – і паралельно з тим у надрах суспільної самосвідомості й підсвідомості часом визрівала ідея справжнього, а не задекларованого владою самоврядування. Так, ще у 1963-у році, практично у вигнанні, у місті Мюнхені (ФРН), у незалежному в-дві „Українська Вільна Академія Наук в Німеччині” видана надзвичайно оригінальна наукова праця Юрія Панейка – професора, доктора наук, котрий оприлюднив світовому загалові свої „Теоретичні основи самоврядування” – книгу, в якій цей справжній патріот України написав: „...Громади не повинні ухилятися від завдань, які хоча би тільки релятивно поліпшували соціальні стосунки в громаді. Тому управи громади щораз частіше приділяють увагу практичним розв’язкам соціальних проблем. І на цьому полі

відкривається широка, може, й тяжка, але вдячна діяльність самоврядних об'єднань. Само собою зрозуміло, що потреба соціальної політики виникає передусім у більших згуртуваннях населення, тобто в більших містах. Однак, з розвитком культури також і менші комунальні об'єднання, ідучи за прикладом більших міст, муситимуть розвинути свою соціальну політику" [7, с. 133].

І це пророче казання висловлено наче сьогодні – надзвичайно актуальне. Далекоглядний автор багато десятиліть тому з приводу нинішнього дня України ще так утвердив свою думку: „Сьогодні ідея самоврядування і свободи громади не полягає у відмежуванні від держави... у відокремленні себе китайським муром... а в найактивнішій участі в державному житті і в полегшуванні державних справ. Правильно ототожнювати свободу громади з правом до співучасті в державній адміністрації ” [там само, с. 135 – 136].

Отож, наразі можна тільки дивуватися й захоплюватися тим, як генії українського патріотизму дбали про наш реальний новітній день, вказуючи: „Чільне місце в розвитку новочасного європейського самоврядування посідає *громада* (виділено авт.) Вона є головним предметом науки про самоврядування. Треба пам'ятати, що комунальне самоврядування, яким воно виступає сьогодні в окремих державах, не є в науці права готовим, чітко визначеним поняттям. Воно є результатом довгої історичної еволюції, при чому скристалізувалося в минулому столітті. Хоча природні підстави для самоврядування існували, без сумніву, в усі епохи державного життя. І то є вистраждана... віками – українська правда, і то є вже і наше власне життя, котрим нам необхідно сьогодні розумно розпорядитися” [там само]. Те ж можна утверджувати й у стосунку щодо активної допомоги державі (у її гуманістичних устремліннях) громадських організацій, товариств тощо, котрі стоять на підмозі державі, взаємодіючи із нею, у цей нелегкий час „жорсткої невизначеності” (повномасштабна агресія РФ проти України на тлі пандемії covid-19) [3].

Стратегії розвитку громад можуть бути різними [9, с. 1], але жодній з них, як ми розуміємо, не уникнути нинішніх освітніх проблем, а тому взаємодіяти з освітніми закладами доводиться усім. Це означає, що лишень „...вибір методики опрацювання стратегії перш за все залежить від організаційного потенціалу громади. Типова і повсюдна практика для органів місцевого самоврядування у Європі – залучення зовнішніх експертів до роботи над нетиповими і нерутинними завданнями. Використання зовнішніх ресурсів особливо характерне для малих органів місцевого самоврядування, які не можуть дозволити собі утримувати на постійній основі персонал зі специфічною кваліфікацією. Великі ж громади, з потужними відділами освіти, мають достатньо кваліфікованого персоналу, щоби самостійно розробляти стратегію, залучаючи експертів до виконання специфічних завдань, як-от: проведення сесії зі SWOT-аналізу чи аналіз статистичних і фінансових даних” [там само, с. 7].

Оскільки ж НУШ має стати однією з найбільш ефективних моделей шкіл не тільки в минулій історії України, але й у майбутній, то просто зобов'язана вирости саме з інноваційних освітніх закладів сьогодення, котрі уповні здатні

вже нині щонайбільш ефективно вирішувати проблеми стосовно реформування освіти, підготовки випускників з високими компетентностями як продукту НУШ у партнерстві школи з територіальною громадою (а це – і свого роду батьківська та прабатьківська її спільнота). А різноманітні, різнобічні сенси й сутність такого феномену управління школою – у тому, що менеджер її спільно зі шкільною командою, представниками тергромади, її громадських структур повинен упроваджувати в життя державно-громадську (або ж громадсько-державну) модель управління. Обов'язкове при тому – посилення ролі саме громадських структур, тісна перманентна взаємодія із громадою. У підсумку очікування – якраз такі школи й забезпечать становлення „...юних громадян як суб'єктів демократії, оскільки їхньою метою є не просто надання освітніх послуг учням, але й розвиток місцевої громади, залучення батьків та мешканців до вирішення освітніх, культурних, соціальних та інших проблем, які є як у школі, так і в громаді. Це дієвий механізм об'єднання активних, творчих людей, котрі орієнтуються на ідеали громадянського суспільства, на демократизацію як освіти, так і всіх сфер соціального життя, на перетворення шкіл у просвітницько-культурні центри громад. Школа є ініціатором розвитку громади, підтримує вільний обмін думками між учасниками освітнього процесу, оцінює потреби мешканців та місцевості, де вона розташована, бере участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також забезпечує зворотній зв'язок щодо прийнятих рішень з боку громади; залучає нових партнерів для створення широкого спектру послуг для дітей, молоді, сімей та членів громади” [10].

Отже, НУШ тут виступить у зовсім новому обличчі, громадською і громадянською інституцією, оздоровчим, культурним центром для мешканців (будь-якого віку) громади, відкритим особливим центром її розвитку, адже нова освіта від НУШ має стати громадсько-орієнтовною, сприяючи відкриттю нових можливостей не тільки для своїх учнів, але й для окремих громадян, для їхніх родин у цілому, для громадських організацій, приватних осіб, тобто особливих підопічних, незвичних для старої школи. Усі вони зможуть за бажанням стати партнерами щодо виконання вимог соціуму реалізації потреб і школи, і громади. Через таку співдію зміцнюватимуться не лише школа, громада, але і їхні родини. Школа ж отримає значно більше реальнішої допомоги від усієї тергромади, а та, за своєю чергою, – від школи. На допомогу, зазвичай, при нагоді матимуть змогу прийти влада, комерційні структури, добровольчі товариства тощо.

Різнобічна робота шкіл, співпрацюючих із територіальною громадою, де знаходяться історично, позитивно впливатиме на формування дійсно активнішої громадянської позиції учнів, вчителів, їхніх батьків і родин у цілому, сприятиме посиленню чуття відповідальності, зростанню самооцінки, самоповаги. Поступальний розвиток громади не забариться при такому розкладі справ, адже нові й нові покоління отримуватимуть у ній при вигідній взаємодії ключові компетентності, а саме: „...ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та

працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя” [4].

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : Кол. монографія за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. К., Атіка. 2007. 864 с.
2. Аналіз впровадження реформи середньої освіти „Нова українська школа”. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2018, 30 с. URL: <https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2019/01/nush.pdf>. (дата звернення: 24.07.2023).
3. Кардаш Н. Г., Пивовар Н. М. Акцент на людино-центристській парадигмі при прийнятті управлінських рішень в умовах жорсткої невизначеності (пандемія Covid-19 та повномасштабна війна з РФ). Витоки педагогічної майстерності. 2023. У друці.
4. Концепція Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 27.09.2023).
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти „Нова українська школа” на період до 2029 року (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р). URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/> (дата звернення: 18.09.2023).
6. Магась-Демидас Ю. І. Концепція „Нова школа” – крок до покращання реалізації права на освіту : Збірник за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції „Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції”. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/24592> (дата звернення: 13.08.2023).
7. Лист МОНУ № 2/3-2-392 від 27.10.2003 р. Щодо проекту Типового положення про батьківську раду та батьківський комітет у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/122852_122852 (дата звернення: 08.08.2023).
8. Остапенко О. Г., Барановська Т. М. Територіальні громади як первинний суб’єкт місцевого самоврядування та реалізації муніципальної політики : Електронний журнал „Державне управління: удосконалення та розвиток”, включений до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління. Дніпровський державний аграрно-економічний ун-т, вид-во ТОВ ДКС-центр. Харків, ХНАДУ. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=909> (дата звернення: 23.08.2023).
9. Стратегія реформування освіти в Україні (рекомендації з освітньої політики). К., К.І.С. 2003. 296 с.
10. Управлінська взаємодія закладу освіти і громади : Онлайн-підручник Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-vzaemodia-zakladu-osviti-ta-gromadi-213918.html> (дата звернення: 23.07.2023).

Лічова Любов Миколаївна
Димарь Наталія Сергіївна

СЛІЛ: ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СУЧАСНИХ УЧНІВ

Усесвітні процеси глобалізації та інтеграції охоплюють різноманітні сфери діяльності людини: фінансову, інформаційну, комерційну. Освітня парадигма сучасного світу нерозривно пов’язана з цими процесами. Вони вимагають від освіти нового підходу, який би готував молоде покоління до життя в

мультикультурному та глобалізованому світі. Наша країна йде шляхом євроінтеграції, який є стратегічним напрямком розвитку України та передбачає, окрім іншого, гармонізацію освітньої системи з європейськими стандартами. Реалізація цього завдання передбачає:

- Впровадження інноваційних методів навчання.
- Використання автентичних матеріалів та ресурсів.
- Розвиток міжкультурної комунікації та толерантності.
- Підготовку учнів до життя та роботи в європейському просторі.

До методів, які сприяють вирішенню цього завдання, належить CLIL (Content and Language Integrated Learning). Це інноваційний підхід до навчання, який поєднує вивчення предметного контенту з мовною підготовкою. Зазначений метод має ряд переваг:

- Підвищення мотивації та зацікавленості учнів: вивчення мови стає більш практичним та значущим, коли воно пов'язане з цікавими та актуальними темами.
- Розвиток гнучкості та креативності у мовленнєвій діяльності: учні вчаться використовувати мову в різних контекстах та для різних цілей.
- Формування стійких знань та навичок практичного застосування мови: CLIL сприяє розвитку не лише рецептивних, але й продуктивних мовних навичок.
- Покращення міжпредметних зв'язків: CLIL допомагає учням бачити зв'язок між різними предметами та краще розуміти світ навколо.
- Підготовка до життя та роботи в європейському просторі: CLIL сприяє розвитку комунікативної компетенції, яка є необхідною для успішного життя та роботи в Європі.

Уроки CLIL включають одночасне опанування предмету та мови. Навчальні матеріали розробляються таким чином, щоб стимулювати учнів до сприймання та розуміння як наукового матеріалу, так і іншомовних особливостей, спонукати їх до активного використання іншомовного матеріалу, створювати для учнів можливість зануритися в реальні ситуації. Навчання за таким підходом не лише поглиблює розуміння мови та предмета природничого циклу, але й розвиває критичне мислення та готовність до активної участі в сучасному світі. Цей підхід дозволяє створювати освітні програми, які відповідають вимогам сьогодення та сприяють формуванню глобального громадянина.

На наш погляд, прикладом вдалого поєднання предметів для уроків CLIL можуть слугувати німецька мова та географія, адже вони мають багато спільних тем. Наприклад, вивчення лексичної теми «Одяг» можна поєднати з темою «Погода», розглянути синоптичні карти, представлені німецькою мовою, а також провести експеримент із пляшками з гарячою водою та різними частинами одягу, метою якого є показати учням на практиці принципи теплопровідності та ізоляції.

Ще одним прикладом цікавого поєднання є інтеграція лексичної теми «Природа» із вивченням різних гірських порід та мінералів. Учні не лише знайомляться з німецькими назвами цих корисних копалин, а й вчать описувати за запропонованим планом фізичні особливості та особливості за зовнішніми ознаками різних порід. При цьому іноземна мова виступає інструментом для отримання та передачі інформації.

Поєднання деяких тем може бути неочікуваним, проте це лише сприяє більш креативному підходу до вибору матеріалів та створення завдань для заняття. Пропонуємо ознайомитися з фрагментом конспекту такого уроку.

Тема уроку: Unterwasser-Geburtstagsparty. (Підводна вечірка на день народження)

Очікувані результати (як досягнення учнів) з іноземної (німецької) мови:

Учні знатимуть:

- назви підводних живих організмів.

Учні вмітимуть:

- писати запрошення на день народження;
- розуміти фахову лексику в контексті;
- детально розуміти відтворену інформацію;
- використовувати різні стратегії навчання (передбачення, малюнки як допомога для розуміння змісту);
- за допомогою опорних таблиць описувати експеримент.

Очікувані результати (як досягнення учнів) з фахового предмету (географія):

Учні знатимуть:

- біорізноманіття океанів.

Учні вмітимуть:

- розрізняти поняття «солоність води», «проміле», «нектон», «бентос» та «кораловий риф» ;
- порівнювати живі організми різних типів та особливості їх проживання в океані;
- аналізувати особливості різних форм життя залежно від зміни середовища проживання;
- аналізувати значення живих організмів в екосистемі планети.

Кількість академічних годин: 2.

Рівень знань з ІМ: A1.2

Мовний інвентар:

Іменники	Дієслова	Прикметники
die Muschel, die Koralle, der Blauwal, die Qualle, der Tintenfisch, der Clownfisch, die Schildkröte, das Seepferdchen, der Delfin, der Hai, der Seestern, der Seeigel, die Krabbe, das Rote Meer, das Karibische Meer, das Weddellmeer, das Plankton, das Nekton, das Benthos	Einladen, stattfinden, erkennen, gießen, stülpen, anzünden	Im, unter, auf, über

Обладнання: інтерактивна дошка, презентація до уроку, смартфони для виконання вправ на інтернет ресурсі <https://www.mentimeter.com/de-DE>, wordwall.net, вода, стакан, свічка, барвник, тарілка, сірники.

Навчальні матеріали:

1. Wir neu A2: курс для вивчення німецької мови. Навчальний посібник. К.: Вид-во «Методика Паблішинг», 2016. 144 с.

2. Бойко В.М. Географія: підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.М. Бойко, С.В. Міхелі. Харків: СИЦІЯ, 2014. 256 с.

Роздатковий матеріал: друковані аркуші з завданнями (Додаток 1-10), кольорові папірці, маркер, клей.

Форми роботи: П – пленум, РП – робота в парах, ГР – групова робота, СР – самостійна робота

Фаза	Зміст	Методи, прийоми	Обладнання тощо	Розвиток комунікативних умінь	Розвиток ключових компетентностей	Форми роботи
2.	Введення в іншомовну ситуацію: прослуховування пісні і виконання вправи до неї: Hört dem Lied zu und ergänzt den Text mit den passenden Wörtern.	Метод «Lückentext»	https://www.youtube.com/watch?v=QrwmOX2huUY , додатки 1, 2	сприймання на слух, усна взаємодія	вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами; компетентності у галузі природничих наук	РП П
3.	Мотивація навчання. Учитель ІМ : Heute haben wir eine Geburtstagsparty. Dieses Fest findet unter dem Wasser statt. Jetzt schreibt ihr Einladungen zur Party für eure Freunde.	Метод «Lückentext»	додаток 3	сприймання на слух, усна взаємодія		СР П
4.	Ознайомлення з темою уроку: Учитель ФП з учнями створює хмару слів, що пов'язані з океаном та його частинами.	Інформаційно-рецептивний метод	додаток 4, 5	сприймання на слух, зорове сприйняття усна взаємодія		ГР П
5.	Фізкультхвилинка «Cucumber dance»	Руханка	відео: http://surl.li/fdssx	сприймання на слух, зорове сприйняття	здатність спілкуватися іноземними мовами; культурна компетентність, здатність спілкуватися іноземними мовами; культурна компетентність	П
9.	Experiment «Kerzenpumpe » Експеримент «Помпа зі свічки» Хід проведення експерименту детально описаний у додатку.	Метод «Experiment» Експеримент	додаток 6, склянка, холодна вода, харчовий барвник, тарілка, сірники	сприймання на слух, зорове сприйняття усна взаємодія		СР П ГР
11.	Заповнення протоколу. Учні використовують опорну схему для опису експерименту.	Заповнення протоколу	додаток 7	сприймання на слух, зорове сприйняття	вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами;	ГР ГР СР П

	Формулювання висновків за результатами експерименту.		усна взаємодія, писемне продукування	математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані зі здоровим способом життя	

Додатки до уроку

Додаток №1

Dei Liedertext zum Mitsingen:

Zwei Dörfer unserer Welt, die liegen unterm Meer,
Und deren Lebensraum ist überhaupst hier.
Ob Pflanzen oder ob Säugetier –
im Meer ist alles klein und manchmal sogar wir;
Doch bevor ich , da schau ich nochmal hin.

Refrain:
Sind die Welten nicht zu
ist die Stimmung nicht zu groß?
Keine
Kann man mich vom Strand noch
Zieht auch ja kein Sonnenstrahl?
Ach, ich habe keine Fische!
Oh ja, heute noch: dann geht es doch schon an.
Im Meer ist gar viel das hat du schon geschmeckt.
Am Grund ist es nicht flach, das hat man bald entdeckt;
wie ein Land, das gibt's im Wasser auch.
Erforscht Meer tief sind Menschen schon getaucht.
Doch bevor ich schwamm, da schau ich nochmal hin.

Refrain:
Das Meer ist ein Zuhause, drum wirf kein Müll hinein.
Der unserer Welt soll immer sauber sein.
Das Meer ist ein Zuhause, drum wirf kein Müll hinein.
Das Wasser unserer Welt soll immer sauber sein.
Und bevor ich schwamm, da schau ich nochmal hin.

Refrain:

Додаток №2

Der Liedertext zum Mitsingen (Lösung):

Zwei Dörfer unserer Welt, die liegen unterm Meer,
Und deren Lebensraum ist überhaupst hier.
Ob Pflanzen oder ob Säugetier –
im Meer ist alles klein und manchmal sogar wir;
Doch bevor ich schwamm, da schau ich nochmal hin.

Refrain:
Sind die Welten nicht zu groß?
ist die Stimmung nicht zu groß?
Keine
Kann man mich vom Strand noch sehen?
Zieht auch ja kein Sonnenstrahl?
Ach, ich habe keine Fische!
Oh ja, heute noch: dann geht es doch schon an.
Im Meer ist gar viel das hat du schon geschmeckt.
Am Grund ist es nicht flach, das hat man bald entdeckt;
wie ein Land, das gibt's im Wasser auch.
Erforscht Meer tief sind Menschen schon getaucht.
Doch bevor ich schwamm, da schau ich nochmal hin.

Refrain:
Das Meer ist ein Zuhause, drum wirf kein Müll hinein.
Der unserer Welt soll immer sauber sein.
Das Meer ist ein Zuhause, drum wirf kein Müll hinein.
Das Wasser unserer Welt soll immer sauber sein.
Und bevor ich schwamm, da schau ich nochmal hin.

Refrain:

Додаток №3

Liebe(r)

Bald feiere ich meinen Geburtstag. Ich
möchte dich herzlich zu meiner
Unterwasser-Geburtsstagsparty einladen.

Wann:
Die Party findet am statt. Sie
dauert von bis zum Uhr.
Wo:
Wir fahren
Wir werden während der Party zusammen
tanzen, ... und

Gib mir bitte Bescheid, ob du kommen
kannst. Ich freue mich auf dich!!!

Dein(e)

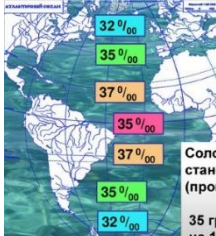
Додаток №4

Go to
www.menti.com
Enter the code
4358 5708

Or use QR code

Додаток №5

Солоність вод океану

полярні широти
помірні широти
тропічні широти
екваторіальні широти

Солоність вод у морях і океанах становить в середньому 35 ‰ (промille)

35 грам хімічних речовин на 1 літр води

Додаток №6

Інструкція до експерименту
«Помпа зі свічки»
(Kerzenpumpe)
Хід експерименту

Для того, щоб дослідити зміну тиску повітря за різної температури, необхідно:

1. Провести учням інструктаж із правил техніки безпеки під час експерименту.
2. Зафарбувати воду в склянці будь-яким барвником.
3. Помістити свічку в середину тарілки чи миски. Якщо свічка не може стояти самостійно, потрібно прикріпити її за допомогою пластиліну
4. Налити підфарбовану воду в тарілку
5. Запалити свічку

Додаток №7

6. Переверніть скляну банку вгору дном і помістіть її над свічкою.

7. Уважно спостерігайте. Що відбудеться після того, як погасне свічка.

8. Сформулювати висновки та заповнити протокол експерименту.

Висновок: У результаті проведеного експерименту стає зрозумілим, що після того, як повітря охолонуло, стиснулося, воно змусило піднятися воду.

Füll das Protokoll aus.

Titel des Experiments (Назва дослідження/ експерименту)		"Kerzenpumpe"
Namen/Name der Forscher (Імена/ім'я дослідників/а)		Name:
Beginn des Experiments (Початок дослідження/експерименту)		Zeit:
Ende des Experiments (Кінець дослідження/експерименту)		Zeit:
Erforschte Frage (Досліджуване питання/ Об'єкт експерименту)		
Material des Experiments (Матеріал дослідження /експерименту)		kaltes Wasser, rote Farben
Werkzeuge des Experiments (Інструменти дослідження/ експерименту)		ein Glas, eine Kerze (Teelicht), ein Teller, Streichholz
Verlauf und Ergebnisse des Experiments (Хід дослідження/експерименту та результати)		
Schreibe die Sätze		
Schritt 1		gießen etwas Wasser in den Teller wir
Schritt 2		das Teelicht wir vorsichtig auf die Wasseroberfläche anzünden setzen
Schritt 3		das Glas stülpen wir über das brennende Teelicht
Schritt 4		Beobachten. Was passiert?
☐ die Flammen der Kerze erhitzen die Luft im Glas. ☐ die Flammen der Kerze kühlt die Luft im Glas. ☐ Heiße Luft braucht weniger Platz als kalte. ☐ Kalte Luft braucht weniger Platz als heiße. ☐ Wenn die Luft kalt wird, füllt das Wasser das Glas. ☐ Wenn die Luft heiß wird, füllt das Wasser das Glas.		

Поєднання CLIL та євроінтеграційного ракурсу відкриває нові можливості для розвитку сучасної освітньої парадигми. Цей підхід дозволяє не лише дати учням знання та навички, необхідні для успішного життя в 21 столітті, а й сприяє формуванню європейської ідентичності та почуття приналежності до європейської спільноти. Навчання за таким підходом не лише поглиблює розуміння іноземної мови та навчального предмету, але й розвиває критичне мислення та готовність до активної участі в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. CLIL в Україні. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/ver/ciu.html> (дата звернення 19.02.2024).
2. STEM – content learning in German – with CLIL. URL: https://www.goethe.de/en/spr/unt/kum/clg.html?wt_sc=clil (дата звернення 19.02.2024).

Лялін Андрій Володимирович
П'ятигора Лілія Сергіївна
Шпильовий Василь Дмитрович

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В ОСВІТІ

Стратегічне планування в освіті є ключовим інструментом для досягнення довгострокових цілей та адаптації до змін у навколишньому середовищі, збільшує можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня, базується зокрема на аналізі національних особливостей бізнес-спілкування та новаторських ініціативах розвитку освітньої організації [1-4]. Цей

процес включає в себе кілька важливих кроків, кожен з яких спрямований на формування ефективної стратегії, яка відповідає потребам і цілям освітньої організації [5]:

- аналіз внутрішніх сильних та слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз, при цьому важливо зібрати інформацію з усіх відділів та врахувати думки всіх зацікавлених сторін, включаючи студентів, випускників, викладачів та зовнішніх партнерів;

- чітке розуміння та артикуляція візії та місії університету можуть стати потужним інструментом для відмінності від конкурентів та залучення потенційних студентів, а також визначення цінності освітньої організації, її культури та поведінки співробітників та студентів;

- ідентифікація основних проблем та визначення пріоритетів дозволяє зосередити ресурси та зусилля на найважливіших цілях і завданнях;

- перетворення стратегічного плану на реальність (важливо розбити план на менші, більш конкретні завдання для кожного відділу, визначити відповідальних осіб та терміни виконання);

- встановлення механізмів контролю та оцінки досягнення цілей стратегічного плану, що дозволяє своєчасно виявляти відхилення від запланованого та вносити необхідні корективи у стратегічний план.

Стратегічне планування в освіті має свої особливості, які включають необхідність врахування унікальних цілей освітньої організації, специфіки навчального процесу та вимог до якості освіти. Важливо також звертати увагу на зовнішнє середовище, яке включає законодавчі норми, тренди в освіті та потреби ринку праці.

Для успішного впровадження стратегічного планування необхідно залучення всіх заінтересованих сторін, включаючи викладачів, студентів, адміністрацію та зовнішніх партнерів, до процесу планування. Такий підхід дозволяє врахувати різні точки зору та забезпечити підтримку стратегічних ініціатив усіма членами освітньої спільноти.

У роботі [6] докладно описано підхід до стратегічного управління та планування у вищих освітніх закладах, акцентуючи на використанні різноманітних інструментів для розробки стратегії. Особливу увагу приділено аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, виявленню обмежень та стратегічному вибору моделей дій для досягнення мети.

Описані інструменти включають:

- ключові показники ефективності (KPI), що дозволяють побудувати каскадну модель стратегічної мети;

- процесно-орієнтоване управління для точного розподілу витрат і прийняття рішень;

- збалансовану систему показників для переведення місії та бачення в кількісні вимірювання;

- бенчмаркінг для порівняння витрат і продуктивності;

- ключову компетенцію для інвестицій в унікальні навички;

венчурне фінансування для інвестицій в нові продукти;
теорію заінтересованих сторін для проектування взаємодії груп та індивідів;

модель досконалості EFQM для оцінки рівня розвитку організації та планування вдосконалення;

Постійне поліпшення "Кайдзен" для безперервного вдосконалення процесів.

Також акцентовано на теорії обмежень, яка допомагає зменшити невизначеність і зрозуміти цілісну картину ситуації для стратегічного планування.

Стратегічне планування описане як процес, що включає усвідомлення незадоволеності та наявності проблем, прийняття рішення про створення стратегії, формування бачення, місії, аналіз середовища, виявлення обмежень, вибір стратегічних моделей дії, постановку цілей та завдань, розробку стратегій і програм, реалізацію стратегії, контроль і моніторинг, та перегляд стратегії.

Цей підхід наголошує на необхідності комплексного аналізу та адаптивного планування для ефективного стратегічного розвитку вищих освітніх закладів, підкреслюючи важливість інтегрованого підходу, що враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Опубліковані тези є фрагментом досліджень студентського гуртка «Формування проєктних пропозицій в регіональних програмах інноваційного розвитку» (науковий керівник Школяр С.П., доцент, кандидат технічних наук, наукові консультанти з питань: стандартизації - Шпильовий В.Д., доцент, кандидат технічних наук; проектно-кошторисної документації - Школяр Т.А., інженер, аналітик консолідованої інформації).

Список використаних джерел

1. Школяр С.П., Шпильовий В.Д. Формування в майбутніх менеджерів здатності до управління інноваційними проєктами. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. Випуск 30. С.184-191.

2. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів* (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.306-310.

3. Школяр С.П. Міжнародний проєктний маркетинг: порівняльний аналіз національних особливостей бізнес-спілкування. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.245-250.

4. Школяр Сергій, Досвід новаторських ініціатив у розвитку проєктного маркетингу організації. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка,

2023. С.25.

5. Strategic planning in education: some concepts and steps. Chang, Gwang Chol, Education Sector UNESCO. ED/EPS/2006/PI/11. 2006. 23 p.

6. Марухленко О.В. Стратегічне планування у вищих освітніх закладах. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 256-265.

**Мізяк Олександра Віталіївна
Собченко Тетяна Миколаївна**

ФОРМУВАННЯ БІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: СТРАТЕГІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному світі, де глобалізація і міжкультурна взаємодія стають все більш нормою, формування білінгвальної компетентності виявляється ключовою складовою успіху. Білінгвальність не лише збагачує індивідуума культурно та інтелектуально, але також відкриває двері до нових можливостей в освіті, кар'єрному зростанні та міжнародному спілкуванні. Розглянемо ключові аспекти формування білінгвальної компетентності, від стратегій до викликів та перспектив.

Білінгвальна компетентність охоплює не лише здатність розуміти та використовувати дві або більше мов, але й глибоке розуміння культур, що стоять за цими мовами. Вона передбачає вміння взаємодіяти ефективно, використовуючи різні мовні та культурні контексти [1].

Стратегії формування білінгвальної компетентності

- Раннє навчання: Введення мовного навчання на ранніх етапах розвитку сприяє набуттю носієм мови більшої легкості та природності в опануванні мови [4].

- Іммерсія: Потоплення у мовному середовищі, де мова використовується в повсякденному житті, сприяє швидкому вивченню та засвоєнню мови [3].

- Культурний контекст: Розуміння культур, пов'язаних з мовами, допомагає уникнути мовних недорозумінь та сприяє культурній взаємодії [5].

Виклики формування білінгвальної компетентності

- Мовна суперечність: Можливість змішування мов та виникнення мовних помилок може призвести до неправильного сприйняття повідомлень або навіть до втрати мовної ідентичності [2].

- Недооцінка культурних відмінностей: Неврахування культурних особливостей може призвести до непорозумінь та конфліктів у міжкультурній комунікації.

Перспективи розвитку білінгвальної компетентності

- Технологічні інновації: Використання технологій у навчальному процесі дозволяє створювати інтерактивні та індивідуалізовані програми для навчання мови [3].

- Міжнародна співпраця: Розвиток міжнародних програм обміну студентами та викладачами сприяє активній мовній практиці та культурній обміні [1].

Формування білінгвальної компетентності є складним процесом, що вимагає систематичного навчання, використання різноманітних стратегій та усвідомлення культурних відмінностей. Інвестування у цей процес відкриває двері до нових можливостей та сприяє глибшому розумінню різноманітності світу, в якому ми живемо.

Список використаних джерел:

1. Baker, C. (2011). Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. Multilingual Matters.
2. Cummins, J. (2008). BICS and CALP: Empirical and theoretical status of the distinction. In Encyclopedia of language and education (pp. 71-83). Springer, Boston, MA.
3. García, O., & Li, W. (Eds.). (2014). Translanguaging: Language, Bilingualism and Education. Palgrave Macmillan.
4. Grosjean, F. (2010). Bilingual: Life and Reality. Harvard University Press.
5. Wei, L. (2018). Multilingualism: A Very Short Introduction. Oxford University Press.

**Міщенко Наталія Вікторівна
Пивовар Ніна Михайлівна**

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ЗАКЛАДОМ НА ОСНОВІ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ

З другої половини XX-го, а особливо з початку XXI-го сторіччя все голосніше, й у глобальному масштабі, зазвучали голоси, що декларують проблеми людини як біовиду та соціумно-цивілізаційної істоти у всіх її аспектах існування. Але від декларацій до втілення ідей – завжди великі відстані. Та недивлячись ні на що, у колективній свідомості людства відбувається перехід до новітніх парадигм розвитку. Людство починає розуміти: перш за все сама людина з усіма її проблемами і надіями – головна мета цивілізаційного поступу. І це починає утверджуватися у всіх сферах буття, а особливо – в освітній сфері, у педагогіці. Адже людиноцентризм як такий стає і нашою стратегією руху [2, 3].

На сьогодні головним напрямком державної політики в освіті є саме особистісно зорієнтована її модель [5]. Представники різних шкіл менеджменту світу, як ми дослідили, вважають: у сучасних умовах менеджмент має позиціонувати себе ресурсом розвитку горизонтальної організаційної системи, аби управління забезпечувало оптимізацію прийняття рішень тими, кого вони стосуються безпосередньо. Водночас, під прийняттям людиноцентристського управлінського рішення розуміється саме той план дій, що приймається самостійно й кожним суб'єктом управління. Отже, у розумінні головного сенсу менеджменту є істотні зміни: коли раніш керівництво розуміли як сухе адміністрування, тобто суто беззаперечне командування зверху, то у сучасній теорії та практиці оцю управлінську дію вже розглядають як таку, що

найповніше віддзеркалює в собі саме людські аспекти, й – соціального управління, а також роботу управління виключно сумісно з людьми, спільнотами, колективами тощо, і – без прикрих винятків.

Тобто на зміну філософії жорсткого впливу в керуванні освітою нам являється новітня філософія, основні риси котрої, перш за все, такі:

- взаємодія і співробітництво – партнерство на рівних;
- створення гуманістичних передумов та умов для успішності;
- модернізований освітній процес, усіляке його матеріальне й духовне забезпечення [1].

Стратегічною ж ціллю будь-якого освітнього закладу в широкому тлумаченні бачимо розвиток кожної дитини у довгому процесі її виховання, навчання, практично – безкінечному, коли враховувати освіту як діяльний процес упродовж усього життя. Серед основних елементів формування людяності виділяються такі ідеї, принципи:

- ідеї гуманізації, гуманітаризації;
- створення умов для розкриття творчих здібностей;
- соціалізація особистості як громадянина України;
- формування соціальної активності;
- розвиток духовних, культурних потреб,
- досвід самовиховання;
- відродження інтелектуального (причому обох інтелектів: розумового й емоційного), а також – духовного і творчо-креативного потенціалу [4].

Формуючи так зване і прийнятне на Заході нове суспільство – суспільство знань, необхідно по-новому переглядати всю систему побудови освіти, починаючи з дитсадка, а також – формування трудового потенціалу педколективу. Основні напрямки роботи щодо формування таких потенцій педагогів перш за все пов'язані з наступним:

- вивченням їхньої спільності,
- реальної згуртованості,
- можливості перетворення колективу в команду та здійснення командних креативних проєктів на основі того,
- педагогічних та життєвих ціннісних установок, що вже склалися,
- мотивацій до творчої праці,
- позитивним психологічним мікрокліматом,
- реалізацією кожним членом колективу індивідуальних устремлінь [5].

Потенційні умови нашого Професійно-технічного училища № 31 м. Полтави для здійснення проєкту вдосконалення управління ним на засадах людиноцентричності, на перший погляд, цілком задовільні. Це державний освітній заклад 2-го рівня акредитації, котрий увіходить до системи професійно-технічної освіти України і забезпечує реалізацію потреб громадян оволодінням робітничими професіями, кваліфікаціями – відповідно до держстандартів, веде підготовку кваліфікованих робітників за денною формою навчання на основі повної загальної середньої освіти та базової без отримання повної загальної

середньої освіти. Заклад має власні давні традиції, адже заснований у 1968 р.

Професії, за котрими здійснюється підготовка фахівців, ліцензовані й атестовані в установленому порядку. Це робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків; кравець; перукар (перукар-модельєр)-манікюрник; перукар (перукар-модельєр) – візажист; секретар керівника (організації, підприємства, установи), адміністратор. Усього учнів – до 500 осіб; педагогів, майстрів та представників обслуговуючого персоналу – 50 чоловік. Стосовно гендерного складу 90% їх – жінки, вікового – близько 35-ти років.

Училище функціонує як єдина освітньо-виховна структура. Є педагогічна, інструктивно-методична, адміністративна ради, що також діють на засадах чинного законодавства. Враховується психологія такого складного, бо в основному жіночого колективу, задля того, аби в ньому головним став саме людинознавчий, людиноцентристський підхід, котрий веде до перетворення колективу в команду – тобто в колектив односторонців, які дружно, мотиваційно працюють на одну мету і в світоглядному аспекті враховують філософію людиноцентризму – основний засіб усвідомлення людиною сутності перш за все своєї власної особистості. Ми запроєктували удосконалення управління освітнім закладом на засадах людиноцентристського підходу як переформатування трудового колективу училища на команду, котра працюватиме не просто творчо, а креативно: втілюватиме свої власні творчі задумки щодо покращання роботи у реальне життя, А ще члени команди будуть довіряти одне одному, кожен ототожнюючи себе з командою, будуть упевненіші у своїх силах та ефективності спільної цілеспрямованої роботи.

Головний психологічний секрет успішності цього процесу в тому, що подібні команди повинні мати високий рівень саме командного емоційного інтелекту (EI або EQ), на необхідності чого наголошується і такою вітчизняною державною установою як Інститут модернізації змісту освіти [4], і деякими Наказами МОН України. Емоційний інтелект, до речі, визначається як всеохоплююче усвідомлення і розуміння емоцій: власних, інших людей; застосовується при прийнятті управлінських рішень, регулюванні та самоврядуванні трудових колективів, що є надзвичайно важливим аспектом командної роботи. Через методи роботи над згуртованістю команди й підвищення самооцінки окремих ідивідуумів досягається створення або значне підсилення морального духу окремих людей і команди в цілому, підвищення продуктивності праці, її успішності.

Відтак, ми запроєктували вдосконалення управління Професійно-технічним училищем № 31 міста Полтави саме на засадах такого підходу в людиноцентризмі як розвиток емоційного інтелекту. Перш за все запланували на розгляд колективу училища „Проєкт удосконалення управління професійно-технічним училищем № 31 м. Полтави” на засадах людиноцентричності” (тобто проєкт перетворення колективу в команду). Мета цього „Проєкту...” – підсилене новітніми технологіями переформатування колективу училища (педагогічного, виробничого, персоналу загалом) в команду на основі людиноцентристського

підходу; виконавці – колектив училища на чолі з його головним менеджером – директором; термін виконання: 2024 – 2026 рр. Завдання Проекту – розробка конкретних заходів щодо втілення його мети в життя:

- діалогізація управлінського спілкування;
- ініціювання змінення особистості педагога у процесі його самоосвіти, саморозвитку;
- співробітництво керівника й педагогів;
- використання і життєвого, суб'єктивного досвіду педагога як джерела його розвою, а не лише виробничого;
- залучення керівника до цінностей, потреб, проблем буквально кожного педагога його команди;
- зумовленість взаємодій керівника та підлеглих на засадах адаптації до особистісних особливостей педагога;
- вибудовування змістів, сенсів взаємодій на емоційно-психологічній, емпатійній основі, котра переважає над раціональністю.

Стратегічною ціллю системи фахового зростання педагогічних, науково-педагогічних працівників може ставати забезпечення умов їхнього безперервного професійного розвитку й саморозвитку, формування відповідних тому потреб. Цього досягають шляхами реалізації цілої низки тактичних цілей:

- розробки, запровадження соціальних мотивацій,
- актуалізації індивідуальних потреб у безперервному підвищенні професіоналізму посеред усіх категорій педагогічних працівників;
- створення відповідних умов задля утримання фахівців у сфері педагогічної діяльності,
- розвою післядипломної освіти, включаючи у нього перманентне, хоча й іноді дискретне, з виїздами в обласні, столичні, приміром, освітні центри підвищення кваліфікації, розробляння засад і технологій навчання дорослих;
- підвищення уваги до проблем персонального розвою педагогічних, науково-педагогічних працівників, а передусім – до тих змін, що відбуваються у процесах професійної діяльності.

Одним із головних завдань менеджменту в „Проекті...” вбачаємо створення відповідних умов праці для усього персоналу, що й виявляє свій позитивний вплив на мотивацію діяльності людей. Основним принципом людиноцентристського розвитку українського суспільства загалом бачимо: людиноцентризм як цілісну систему поглядів, що визначає самоцінність людини, усі її можливості у якості критеріїв оцінювання ефективності держави, зрілості соціальних інституцій... права людей на розвиток особи, здібностей; забезпечення реальності прав і свобод. І ми, освітяни, зі свого боку, у своїй сфері прагнемо сформулювати на нинішній – глобалізованій арені сучасності – достатньо конкурентоспроможну націю.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів : Освіта Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. К. 2008. № 32/33. С. 10 – 11.

2. Ковальчук Віра Людиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини. URL: file:///C:/Users/Александра/Downloads/obrii_2014_1_11.pdf (дата звернення: 04.06.2023).

3. Кремень В. Г. Проблеми сутності національної ідеї, людини, людиноцентризму в суспільстві і державі, широко обговорюються в різних аудиторіях, в науковому та інформаційному просторі... URL: https://zn.ua/ukr/science/filosofiya_lyudinotsentrizmu_yak_teoretichna_skladova_natsionalnoyi_id_eyi.html (дата звернення: 12.05.2023).

4. Saukh Petro Chumak Liudmyla. Ten Top Problems of Education. From Cognitive Dissonance to the Algorithm of the Future Renaissance. Education: Modern Discourses. № 1. 2018.

5. 7 ways to recognize high-potential employees for your organization. URL: <https://www.herohunt.ai/blog/recognize-high-potential-employees> (дата звернення: 24.09.2023).

**Мокляк Володимир Миколайович
Петренко Леся Миколаївна**

ЗНАЧЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

STEM-освіта символізує початок нової епохи та відмову від застарілої предметної системи на користь інтегрованого навчання. А саме такий підхід (вміння логічно і математично мислити, наукове розуміння природи і сучасних технологій, впевнене користування інформаційно-комунікаційними технологіями, обізнаність і самовираження у сфері культури тощо) на 100 % відповідає концепції Нової української школи, формує в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві, та навички, затребувані у XXI столітті.

Нині в Україні відбувається становлення нової системи освіти, яка зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній і інформаційний простір [1; 2]. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

На відміну від багатьох традиційних педагогічних методів і підходів, розвиток життєвих навичок має на меті позитивні зміни у поведінці учнів. Тому він передбачає зміни не лише у знаннях, а й у ставленнях і навичках, які стимулюватимуть ці бажані поведінкові зміни.

З-поміж позитивних змін, закладених освітньою реформою, педагоги та керівники закладів називали, зокрема, новий зміст освіти, зміну освітніх стандартів, більшу свободу педагога, дитиноцентризм, педагогіку партнерства, сучасне освітнє середовище, більшу автономію закладу освіти, справедливе фінансування, демократичне управління закладом.

STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Ланцюжок «від теорії до практики» у STEM зазвичай зворотний: спочатку – гра, придумування та майстрування пристроїв і механізмів, а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії і нових знань. Навички критичного мислення та наукові

знання, отримані в результаті навчання за STEM, дозволяють дитині вирости новатором – двигуном розвитку людства.

Дослідження показали, що позакласні заходи та заходи, присвячені науці, технологіям, інженерній справі та математиці (STEM) можуть позитивно вплинути на учнів як у класі, так і вдома [3]. Приклади таких заходів включають вечори STEM, табори STEM та командні заходи, орієнтовані на STEM. Ці заходи дають учням можливість займатися STEM поза звичайними заняттями у класі.

Крім того, позакласні заходи STEM надають учням та батькам можливість покращити своє розуміння предметів STEM. Вони мають можливість навчитися заняттям, якими можуть займатися вдома. Практичні заняття, які закріплюють концепції, вивчені в класі, допомагають учням розвивати навички, що передаються, які використовуються в багатьох професійних галузях. Коли учні беруть активну участь у позакласній діяльності з STEM, вони з більшою ймовірністю займатимуться STEM-професіями, коли стануть дорослими [3].

Позакласні заходи та заходи STEM дають учням можливість брати участь у практичних заняттях з цих предметів поза звичайними класами та/або навколишнього середовища. Навчальна програма STEM – це комплексний метод викладання природничих наук, технологій, інженерії та математики замість традиційного викладання кожного предмета окремо. Такі заходи, як клуби робототехніки та командні змагання, клуби STEM, вечори STEM, табори STEM та інші, стають все більш популярними по всій країні. Студенти, які беруть участь у позакласних заходах STEM, зазвичай мають більш позитивний погляд на предмети STEM та розуміють їх [4]. Цей позитивний погляд поширюється і на традиційне класне середовище, де предмети викладаються незалежно, що призводить до величезного успіху та розуміння [3]. Участь у заходах STEM також може сприяти розвитку корисних навичок, які можна застосувати до різних предметів, видів діяльності та майбутньої кар'єри. STEM-заходи, такі як команди робототехніки, вимагають, щоб учні навчилися працювати у командах. Робота в командах та невеликих групах вимагає, щоб учні стали більш ефективними комунікаторами [8]. Студенти повинні не тільки брати на себе відповідальність за покладені на них обов'язки, але вони повинні довіряти та залежати від своїх товаришів за командою, щоб досягти максимального успіху у цій діяльності. Студенти також розвивають навички вирішення проблем, які вимагають від них винахідливості та стають більш незалежними мислителями.

Вчителі більшою мірою беруть участь як координатори, які допомагають учням виконувати завдання, але учні навчаються, проходячи процес наукового та інженерного проектування [8]. Результат найчастіше призводить до кращого розуміння та більш високої компетентності у предметі. Під час «Ночі STEM» викладачі залучали учнів до різноманітних заходів, які не лише навчали стандартів STEM, а й заохочували учнів використовувати м'які навички, що сприяють командній роботі. У ході одного із занять учні створили системи фільтрації води, використовуючи різні надані їм побутові матеріали. Студенти

профільтрували воду та розчин Kool-Aid, і їм було доручено відокремити Kool-Aid від води, щоб повернути рідині чистий колір.

Під час цього експерименту студенти змагалися у командах по дві людини і мали поділитися один з одним своїми ідеями, щоб сформулювати план, який, на їхню думку, принесе найкращі результати. Завдяки цьому студенти освоїли процес інженерного проєктування, щоб створити ефективну фізичну систему фільтрації. Однак, як і в багатьох інших заходах, які проводяться протягом ночі, учням доводилося використовувати м'які навички, такі як ефективне спілкування, щоб працювати разом у команді для виконання завдань. Учні та батьки отримують користь від участі у позакласних заходах STEM. У ході одного заходу учням та батькам було доручено сконструювати ракету, використовуючи йоржики для труб, соломинки та інші матеріали. У цьому завданні учасники змагалися у тому, хто зможе сконструювати ракету, використовуючи надані матеріали, яка зможе пролетіти через кімнату далі за всіх. Цій діяльності сприяв полковник армії США Ел Найлс, пілот гелікоптера армії США. Полковник Найлс надав професійні знання та досвід, відповівши на питання про аеродинаміку та можливості майбутньої кар'єри. Батьки були щасливі та зацікавлені працювати разом зі своїми дітьми, щоб поборотися за найкращу ракету. Такі заходи, як вечори STEM та табори STEM, дозволяють учням та батькам працювати один з одним та навчатися, змінюючи різні види діяльності. Часто батьки можуть бути відірвані від навчання, яке відбувається у класі їхньої дитини. Тим не менш, позакласні заходи STEM часто дозволяють батькам у веселій та захоплюючій формі вивчати різні стратегії та види діяльності, корисні для навчання їхніх дітей [4]. Кар'єра у сфері STEM є найшвидшою в світі, і ця тенденція, за прогнозами, збережеться. Вчителі мають бути готовими підготувати учнів до кар'єри, яка ще не визначена. Раннє знайомство з практичним навчанням з предметів STEM збільшує шанси студентів продовжити кар'єру, пов'язану зі STEM, або здобути вищу освіту в майбутньому [5]. Вчителі повинні впроваджувати інноваційні методи, щоб мотивувати та заохочувати учнів відповідати цим майбутнім вимогам [5]. Дослідження показують, що діяльність та заходи STEM мають позитивні результати [6]. Багато шкіл по всій країні реалізували ці заходи, але учні у районах з низькими доходами та низькою успішністю історично відчують брак послуг, незважаючи на найбільші потреби у ресурсах. Завдяки знайомству з кар'єрою STEM та підвищенню рівня володіння предметними навичками STEM такі учні можуть бути підготовлені до задоволення потреб майбутньої робочої сили [6]. Позакласні заходи STEM дають учням більш позитивний погляд на зміст предметів та викладачів, які викладають ці предмети [7]. За сприяння Інституту педагогіки НАПН України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» концептуальні засади STEM-освіти були враховані при створенні нової системи навчання в 5–6 класах НУШ, в яких узгоджено зміст 20 предметних модельних навчальних програм, навчально-методичне забезпечення, діяльнісний і прикладний характер навчання, зорієнтований на результат. Міністерством освіти і науки України

схвалено альтернативну програму «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» для використання в закладах дошкільної освіти (лист від 14 липня 2020 року № 22.1/12-Г-274), що спрямована на формування культури інженерного мислення у дітей дошкільного віку. Заклади освіти успішно реалізують в освітньому процесі програми, методичні ідеї, розробки, що було створено та апробовано у рамках Всеукраїнського освітнього інноваційного проєкту «Я – дослідник» для якісної природничо-математичної освіти школярів. У ході реалізації проєкту досягнуто значних результатів, зокрема, розроблено та апробовано педагогічну модель організації навчально-дослідницької діяльності здобувачів освіти з використанням ІТ- та STEM-підходів; розроблено та схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах предметними комісіями Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України близько 30 навчально-методичних посібників серії «Я – дослідник» для учнів 2–9 класів. Серед яких: варіативний курс «STEM-Lab» для учнів 5–9 класів, навчально-методичний комплект з наборами мікроелектроніки на основі micro:bit: «Інформатика з micro:bit», міні-STEM лабораторія «Моя STEM лабораторія на основі MICRO:BIT» тощо. Невіддільною складовою STEM-освіти є мережа STEM-центрів, STEM-лабораторій (у тому числі віртуальних), де передбачені окремі зони для коучингу, проведення дослідно-експериментальної роботи, запровадження STEM-навчання учнівської молоді різного віку. Оснащення STEM-центрів/лабораторій здійснюється відповідно до Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій (наказ МОН від 29.04.2020 № 574, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07.05. 2020 за № 410/34693). Ефективним ресурсом став Всеукраїнський науково-методичний віртуальний STEM-центр, освітнє середовище якого є сучасною інноваційною платформою, що презентує передовий педагогічний досвід і теоретичні узагальнення через інтеграцію STEM-підходу до формування дослідницьких робіт. Міністерством освіти і науки України спільно з Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти», Благодійним Фондом «Фонд освітніх ініціатив» було започатковано створення регіональної розподіленої мережі обласних STEM-центрів та їх локальних філій (мережеві ресурсні центри), що дасть змогу сформувати організаційні на та науково-методичні механізми підтримки сталого розвитку STEM-освіти в Україні. Робоча група (наказ ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 02.09.2021 № 71) сформувала базу для створення дієвої інфраструктури – мережі Хабів освітніх Hi-Tech, які мають визначити умови для отримання необхідних освітніх послуг учнями, їх батьками, включно з організацією можливості набуття цифрових компетентностей. Супутня ціль створення хабу – асиміляція внутрішньо переміщених осіб у місцевій спільноті за рахунок надання діалогової платформи для зняття можливої напруженості. Освітній хаб як центр освіти та STEM-середовище має унікальні можливості для отримання комплексного результату. Одночасно надається доступ до якісної освіти, готуємо фахівців професій XXI століття та позитивно впливаємо на

гармонізацію внутрішньо переміщених осіб у нових громадах. Всеукраїнський інноваційний освітній проєкт забезпечить ефективну реалізацію концептуальних засад Нової української школи. Результатом проєкту стане системний підхід щодо навчально-методичного забезпечення STEM-центрів, удосконалення підготовки педагогічних працівників, формування STEM-компетентностей здобувачів освіти. Враховуючи реалії сьогодення щодо розвитку основних STEM-напрямів та освітнього STEM-середовища: розвиток інфраструктури, розширення соціального діалогу між освітою та стейкхолдерами, розробка навчально-методичного і ресурсного забезпечення, реалізації освітніх програм STEM-спрямування для розвитку та кар'єрного супроводу молоді було створено робочу групу (наказ ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 02.09.2021 № 71 «Про утворення робочої групи з розроблення інноваційного освітнього проєкту щодо реалізації концептуальних засад Нової української школи та забезпечення доступу до якісної STEM-освіти»), яка ініціювала реалізацію інноваційного освітнього проєкту за темою «Організаційні та науково-методичні умови створення STEM-центрів» на базі закладів освіти України на 2022–2027 роки. Відділ STEM-освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» систематично проводить ґрунтовні дослідження щодо стану розвитку STEM-освіти в Україні у рамках науково-дослідної роботи за темою: «Теорія і практика впровадження STEM-освіти» (№ 0117U006232). Теоретико-методологічні засади розвитку STEM-освіти публікуються у науково-педагогічних працях, серед яких: фахові наукові видання, збірники матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій (рекомендованих до друку Вченою радою Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»); збірники методичних матеріалів «STEM-школа», «STEM-тиждень».

Отже, впровадження STEM – це спосіб допомогти сьогodнішнім дітям завтра стати новаторами, цілеспрямованими, творчими і надійними ланками команди, суспільства, країни. Така система освіти вчить жити в реальному світі, вміти реагувати на зміни, критично мислити, бути творчою особистістю.

Переваги STEM-освіти:

А. Когнітивний розвиток.

Освіта STEM допомагає учням розвинути навички вирішення проблем, заохочуючи їх критично мислити, аналізувати дані та розробляти інноваційні рішення складних проблем. Розвиваючи креативність і критичне мислення, STEM-освіта надає студентам когнітивні інструменти, необхідні для вирішення проблем у їх особистому житті, кар'єрі та суспільстві загалом.

Б. Кар'єрні можливості.

Оскільки світовий попит на професіоналів STEM продовжує зростати, зростає потреба в кваліфікованих працівниках у різних галузях, таких як охорона здоров'я, інформаційні технології та відновлювана енергетика. Освіта STEM готує студентів до високооплачуваної роботи, надаючи їм знання та навички, необхідні для досягнення успіху в цих конкурентоспроможних сферах.

С. Економічний ефект.

STEM є рушійною силою для інновацій, що сприяє розвитку технологій і наукових відкриттів, які покращують якість нашого життя та економічне процвітання. Інвестуючи в освіту STEM, країни можуть підвищити свою національну конкурентоспроможність і забезпечити собі стабільне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Ворона Л. І. Розвиток позашкільної освіти в Україні: огляд наукових джерел. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Збірник наукових праць Класичного приватного університету*. 2020. Т. 1, № 71. С. 102–107.
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці : Букрек, 2022. 140 с.
3. Baran E., Bilici S. C., Mesutoglu C., Ocak C. Moving STEM beyond schools: Students' perceptions about an out-of-school STEM education program. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*. 2016. 4 (1). P. 9–19.
4. Baran E., Bilici S. C., Mesutoglu C., Ocak C. The impact of an out-of-school STEM education program on students' attitudes toward STEM and STEM careers. *School Science and Mathematics*. 2019. 119 (4). P. 1–13.
5. Bellingham K. Encouraging STEM careers. *SecEd*. 2009. Vol. 2009, No. 3.
6. Deming D. J., Noray K. L. STEM Careers and the Changing Skill Requirements of Work Faculty Research Working Paper Series. Cambridge : Harvard Kennedy Scholl, 2019.
7. Harper, Weston & Seymour, 2019. Student Responses to Problematic STEM Teaching Methods. *Talking about Leaving Revisited*. P. 149–195.
8. Khanlari A., Mansourkiaie F. Using robotics for STEM education in primary/elementary schools: Teachers' perceptions 2015. *Computer Science & Education (ICCSE): proceedings 10th International Conference on 2015/7/22*. P. 3–7.

Овчаренко Наталія Анатоліївна

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах сьогодення професія юриста відіграє особливу роль в житті суспільства, адже саме юрист займається вирішенням складних проблем соціально-політичного, економічного та міжнародного характеру. Діяльність більшості напрямів нашого суспільства практично неможлива без професійної діяльності фахівців-юристів. Володіння юристом більш ніж однією мовою є значною перевагою під час працевлаштування, а знання англійської мови вже стало невід'ємною умовою за замовчуванням. При доборі персоналу перевага надається спеціалістам з вільним володінням англійською на такому ж високому рівні, що й українською.

Володіння іноземною мовою здатне істотно підвищити ефективність наукових досліджень, вивчення зарубіжної кореспонденції, наукових праць, публікацій для юриста-практика та надати набагато кращі перспективи на ринку праці. Надаючи юридичні послуги іноземному клієнту знання мови автоматично

позбавить багатьох можливих мовних бар'єрів під час співпраці та взаєморозумінні. Великою перевагою це стане і під час підвищення професійного та ділового рівня завдяки участі в різних конференціях, практикумах, вебінарах, семінарах, а також під час проходження закордонних стажувань. Юрист, як майбутній висококваліфікований фахівець в галузі права, повинен вміти не лише спілкуватися іноземною мовою, а й володіти вміннями та навичками професійного спілкування іноземною мовою, яке включає в себе передусім ведення ділових переговорів англійською мовою в усній та письмовій формі. Комунікація, і в більш вузькому розумінні, спілкування, – це не лише засіб досягнення певної мети і не просто обмін інформацією між її учасниками; це процес набагато глибший і ширший, адже саме в комунікації знаходить вияв індивідуальність кожної особистості, яка вільно володіє словом, розмірковує, вміє позиціонувати себе на ринку праці. Це динамічний процес створення нової спільності, стан людського буття, спосіб людського існування; це, власне, саме життя, процес, в якому вербальними і невербальними засобами мови конструємо не тільки свою соціальну реальність, а й своє власне «Я» (Остапенко, 2018).

Головною метою навчання іноземної мови у закладах вищої та фахової передвищої освіти полягає у формуванні у студентів іншомовної професійно-спрямованої комунікативної компетентності – розвиток та вдосконалення комунікативних умінь та навичок для спілкування в усній та письмовій формі у межах професійної сфери і тематики, визначених програмою для кожного фаху, дотримуючись традицій і норм, усталених у країні, мова якої вивчається.

Ученими (І. Савка, О. Семенов, Л. Насіленко, Т. Яремко та ін.) виділяються різні види компетентностей: іншомовна, мовна, комунікативна, соціокультурна, предметна, психологічна, лінгвістична, професійна, професійно-комунікативна. До більш детального розгляду беремо саме іншомовну, якою, на думку багатьох вчених-лінгвістів та викладачів-філологів, мають оволодіти студенти в процесі вивчення іноземної мови. Загалом, науковці потрактовують дефініцію “іншомовної компетентності” як сформованості у тих, хто вивчає іноземну мову, практичних навичок усної та письмової мови, слухання, розуміння, читання; вміння застосовувати ці навички для вирішення комунікативних задач. Саме на всі ці елементи слід звертати особливу увагу під час вивчення іноземної мови, правильний підбір літератури, практичних вправ, розподіл тем для усної та письмової роботи допоможуть майбутнім юристам максимально оволодіти цією компетенцією. Д. Беґека розглядає поняття іншомовної комунікативної компетентності як інтегрованого результату знань і практичних умінь з різних видів мовленнєвої діяльності, що є ключовою складовою компетентнісної парадигми іншомовної освіти, а майбутній фахівець має бути зорієнтований на реалізацію її вимог. У контексті компетентнісного підходу передбачається зміщення акцентів від накопичених нормативно визначених знань, навичок і умінь до практичного формування і розвитку майбутнім магістром у студентів усіх видів іншомовного мовлення (Беґека,

2015). Студентам-юристам – майбутнім фахівцям в галузі права – необхідно набути іншомовної професійно-спрямованої комунікативної компетентності, яка вважається сформованою, якщо майбутній фахівець використовує іноземну мову, щоб самостійно отримувати і розширювати свої знання і досвід. Володіння юридичною лексикою підвищує результативність праці, допомагає комфортно почуватися у колективі, розмовляти з колегами спільною мовою, наповненою професіоналізмами (Савка, Яремко, 2020). Це ж стосується й іноземної мови, під час вивчення якої важливим є формування правильності професійного мовлення правників на заняттях з професійної комунікації англійською мовою. Грамотна, фахова, логічно вибудована мова – це невід’ємна риса майбутнього юриста. Вміння вести ділові переговори, робити публікації в наукових джерелах, готувати публічні виступи, застосовувати певні форми ведення дискусії, обговорювати загальнонаукові та професійно-орієнтовані теми.

Тож для майбутнього фахівця в галузі права іншомовна професійно-спрямована комунікативна компетенція є певним рівнем освіченості та колом знань, які дають змогу ефективно вирішувати будь-які проблеми, що виникають в процесі використання іншомовних засобів, і в подальшому для сприяння професійного самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Бегека Д. А. Підготовка майбутніх магістрів іноземної філології до формування фахової комунікативної компетентності студентів педагогічного університету: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 259 с.
2. Остапенко І. В. Комунікативні бар’єри національної та громадянської самоідентифікації молоді в різних підсистемах соціальної взаємодії. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2018. Вип. 41. С. 115-125.
3. Савка І.В., Яремко Т.І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права. *Інноваційна педагогіка*. 2020. №20. Т. 3. С. 101–104.
4. Семеног О. М., Насіленко Л. А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. Суми, 2015. 324 с.

**Петренко Тетяна Володимирівна
Безкоровайна Оксана Леонідівна**

ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Практики змішаного і дистанційного формату організації освітнього процесу, у тому числі й дослідницької роботи здобувачів вищої освіти різних рівнів, актуалізує значущість ресурсно-орієнтованого навчання як педагогічної технології. Інноваційність ресурсно-орієнтованого навчання, за справедливим визначенням Н. Кононець, визначається потенціалом цієї технології для неперервної освіти, системної дослідницької діяльності [2]. Технічні можливості, інформаційно-комунікаційні технології і відкрита наука

уможливили наукову співпрацю представників різних культур, етносів і носіїв різних ціннісних орієнтирів [3]. Ресурсно-орієнтоване навчання сприяє досягненню якості освіти за умови системної крос-культурної спрямованості усіх навчальних і дослідницьких комунікацій учасників освітнього процесу у закладі освіти. Безумовно, ресурсно-орієнтоване навчання в концептуальній єдності з ціннісними орієнтирами крос-культурної комунікації є базисом успішної освіти наукового спрямування. Потенціал ресурсно-орієнтованого навчання для організації навчання через дослідження, дослідної роботи здобувачів вищої освіти різних рівнів найповніше розкриває критерії якості розроблених освітніх програм: самооцінювання освітньої діяльності закладу освіти, освітнього середовища, практик оцінювання здобувачів освіти, організації педагогічної діяльності, спілкування з освітніми цілями. В усіх цих критеріальних ознаках якості розроблення освітніх програм прослідковується комунікативний процес. Крос-культурний аспект таких комунікацій в навчанні через дослідження передбачає елементи згуртованості здобувачів вищої освіти: міжкультурну сумісність, цілеспрямованість у прагненні порозуміння, групову згуртованість і психо-емоційний комфорт в усіх формах комунікацій. У цьому аспекті ми спиралися на опис освітянських практик Т. Собченко, В. Ворожбіт-Горбатюк, Н. Зозулі [1].

Ресурсно-орієнтоване навчання як інноваційна технологія передбачає особистісну сумісність, операційно-рольове порозуміння, комунікативну єдність у використанні вербальних і невербальних засобів комунікації під час проведення евристичних бесід і вирішення пізнавальних проблем, спільних навчальних і дослідницьких експериментів, ведення спостережень. У цьому ключі варто забезпечити варіативність моделювання, свободу в побудові алгоритмів процесів і об'єктів дослідження. Фіксація підсумків проведених досліджень і експериментів для подальшого аналізу та оцінки має узгоджуватися з попередньо визначеними критеріям спільного бачення цілей і очікуваних результатів. Для цього неабиякого значення набуває комплекс персональних якостей дослідника, серед них виділимо: здатність системно розвивати базові знання і компетентності у галузі ІКТ, ЦТ, мовної підготовки, високий рівень розвитку таких якостей, як допитливість, цілеспрямованість, працелюбність, спостережливість, зацікавленість, почуття новизни, доброзичливість, здорове честолюбство, пунктуальність у виконанні плану, графіків дослідної роботи і спілкування, обов'язковість, відповідальність і надійність, організаторські здібності, комунікабельність. З-поміж цих якостей звернімо увагу на цілеспрямованість, яка, на наш погляд, є системоутворювальною з огляду на ресурсно-орієнтоване навчання.

Ознаки цілеспрямованості як якості, значущої для крос-культурної комунікації під час навчання через дослідження: упевненість у правильності обраного напрямку дослідження, вміння чітко визначати мету і очікуваний результат, навички розроблення і дотримання плану, опори на внутрішню автономну мотивацію під час подолання труднощів. Формувати

цілеспрямованість у такому змістовному значенні доцільно починати із опанування техніками самодіагностування. Наступний етап: осмислення і свідоме демонстрування усвідомленої навчальної, дослідницької відповідальності. Неабиякого значення у контексті ресурсно-орієнтованого навчання набуває практика формування і підтримки емоційного інтелекту через спокійну присутність (радість серця – за Г. Сковородою), коли критерії успіху визначаються виключно персонально. Вбачаємо доцільність тренувань, наприклад: вправи з енергії бажань, вироблення рефлексу впевненості, візуалізації себе в очікуваному результаті, техніки: «помилочка», «робити те, що страшно», розмежування намірів і дій для підтримки життєдіяльності, дій для досягнення мети. На завершальному етапі важлива гармонізація цілеспрямованості і гнучкості через формування навички аналітики цілей інших учасників крос-культурної комунікації.

Отже, цілеспрямованість – ознака, яка є системною для організації крос-культурної комунікації під час навчання через дослідження. Ресурсно-орієнтоване навчання акцентує увагу на особистісну сумісність, операційно-рольове порозуміння, комунікативну єдність учасників навчального комунікування.

Список використаних джерел

1. Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т., Зозуля Н. Науковий гурток в реалізації ідеї навчання через дослідження здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти (з досвіду ХНПУ імені Г.С.Сковороди). *Теорія та методика навчання та виховання*. Харків, 2021. Вип. 50. С.19-29. <https://doi.org/10.34142/23128046.2021.50.02>
2. Кононець Н. Реалізація концепції ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі: створення та використання електронних ресурсів. *Дидактика : часопис : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи»*, 12-13 листопада 2019 р. Полтава, 2020. № 20. С. 22–24.
3. Кононець Н. Кроскультурний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути: тези доп. І міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 1-2 серпня 2019 р.)*. Дніпро. 2019. С. 292–297.

Петришин Олександр Володимирович
Донченко Вікторія Іванівна

САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ ОНОВЛЕНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні перетворення, що відбуваються в українському суспільстві, зумовлюють значні зміни в системі вищої освіти, зокрема переосмислення цілей вищої освіти, підвищення вимог до компетентностей майбутніх фахівців, що сприяє активізації інноваційних процесів у освітній сфері. У ст. 18 Закону України «Про освіту» вказується, що складниками освіти дорослих є безперервний професійний розвиток.

На сучасному етапі становлення національної системи освіти головним є розвиток особистості, здатної до визначення особистісних способів самореалізації, саморозвитку, самоосвіти й самоствердження як в професійній кар'єрі так й життєдіяльності. Суспільство нині потребує кваліфікованих фахівців спроможних до активного сприйняття нового, до безперервного особистісного та професійного самовдосконалення. Тому сучасна вища освіта поряд з якісною професійною підготовкою передбачає всебічний розвиток особистості кожного студента спроможного до особистісного розвитку.

Достеменно, у зв'язку з інтеграцією вищої освіти України до європейського освітнього простору, актуалізується проблема формування нового типу особистості, активної, здатної до творчого пошуку, безперервної самоосвіти та самовдосконалення. У складних умовах суспільних змін найефективніше працює людина, світоглядна позиція, соціальна активність якої є рушієм та перетворювачем історії. Перманентність й оновленість вищої освіти та її якісне підвищення значною мірою залежатиме від рівня професіоналізму майбутнього фахівця, у структурі якого більшість науковців розглядають професіоналізм самовдосконалення. Існування означеної проблеми висуває нові вимоги до системи вищої освіти як ключового інституту з формування такої особистості. Цей процес має бути забезпечений як теоретично, так і практично. Тому дослідження проблеми особистісного самовдосконалення є актуальним і невідкладним завданням. Виникає необхідність комплексного вивчення проблеми самовдосконалення особистості, а відтак – аналізу визначених підходів задля уточнення поняття «професійного самовдосконалення особистості» [1].

Також актуальність проблеми професійного самовдосконалення майбутніх фахівців підсилюється низкою суперечностей. По-перше, модернізація сучасної системи освіти зумовила появу нового типу фахівця, проте молоді фахівці у самовдосконаленні своєї майбутньої професійної діяльності відчують труднощі щодо вибору способів досягнення перспективних цілей, здійсненні об'єктивного самоаналізу та внесенні власних коректив у цей аналіз, що й обумовлює необхідність вже на етапі професійної освіти формувати готовність фахівців до професійного самовдосконалення. По-друге, відчутні суперечності між соціальним запитом на фахівця здатного до неперервного професійного самовдосконалення та недостатнім рівнем його сформованості у випускників вищої школи. Вітчизняні дослідники приділяють значну увагу самовдосконаленню особистості в розрізі з майбутньою фаховою підготовкою. Проте, відсутня єдність у визначенні поняття «самовдосконалення» та його структурі, у зв'язку з чим, автори досліджень акцентують увагу на його окремих аспектах чи сутнісних характеристиках.

Аналізуючи різні підходи до визначення структури професійного самовдосконалення, ми дійшли висновку, що багато дослідників вважають його основними складовими самоосвіти та самовиховання.

Структура професійного самовдосконалення майбутнього фахівця складається з трьох основних блоків: змістового блоку, професійного самовдосконалення (удосконалення професійно-значущих рис особистості; самоосвіта та самовиховання); практичного блоку (застосування отриманих знань та умінь на практиці) і блоку особистісних змін. Зокрема, це стосується і професійного самовдосконалення майбутніх лікарів.

В процесі дослідження даної проблематики ми виявили, що професійна підготовка майбутніх лікарів недостатньо готує їх до практичної діяльності, до реальної роботи з клієнтами; вивчення теорії не завжди поєднується із вміннями студентів реально виконувати функції майбутнього лікаря; приділяється недостатня увага до процесу самовдосконалення студента як особистості і професіонала.

Професійне самовдосконалення – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції і розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку.

Отже, аналіз провідних наукових джерел засвідчує той факт, що питання професійного самовдосконалення в сучасній вищій освіті набуває пріоритетного значення. Особливо важливим для сучасної системи освіти постає забезпечення умов для становлення та розвитку особистості. Тому питання самовдосконалення в освітньому середовищі перебуває на пріоритетних позиціях у сучасних наукових дослідженнях [1].

Ураховуючи те, що професійне самовдосконалення завжди є результатом усвідомленої взаємодії студентів з конкретним соціальним середовищем і при цьому вони реалізують потребу виробити в себе такі особистісні якості, які забезпечували б успіх у навчальній, професійній діяльності й у житті взагалі, професійне самовдосконалення майбутніх лікарів ми визначаємо як цілеспрямовану, систематичну й високоорганізовану діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні професійних знань, розвитку умінь, здібностей, професійно значимих якостей особистості лікаря з метою підвищення кваліфікації й особистісного зростання.

Отже, основними напрямками професійного самовдосконалення майбутніх лікарів вищих навчальних закладів визначені такі: 1) розвиток світоглядної та позиційної визначеності, моральності, розширення свого кругозору; 2) удосконалення професійних якостей; 3) формування загальної, технічної, правової культури, естетичних та фізичних якостей; 4) постійне оновлення знань, удосконалення практичних навичок та вмінь; 5) формування навичок самостійної роботи над собою, здатності до постійного самовдосконалення, усталеної мотивації професійного та особистісного розвитку; 6) опрацювання вміння керувати власною поведінкою, потребами та почуттями, оволодіння методами та прийомами емоційно-вольової саморегуляції тощо [2].

Ми підтримуємо думку науковців про те, що професійне самовдосконалення лікаря відбувається за такими етапами.

Перший етап – самопізнання та прийняття рішення займатися самовдосконаленням. Самопізнання – це складний процес визначення фахівцем власних здібностей та можливостей, рівня розвитку професійних якостей. Воно відбувається за такими напрямками: а) самопізнання у системі соціально-психологічних відносин, в умовах професійної діяльності та вимог, які ця діяльність пред'являє; б) вивчення рівня професійної компетентності, що відбувається шляхом самоспостереження, самоаналізу власних вчинків, поведінки, результатів діяльності, самоперевірки у певних умовах професійної діяльності; в) самооцінка, що виникає на основі співставлення набутих професійних знань, умінь, навичок та професійних якостей з вимогами професійної діяльності. На основі самопізнання, в результаті глибинного переживання внутрішньо особистісного конфлікту у фахівців виникає рішення займатися самовдосконаленням, створюється модель майбутньої роботи над собою.

Другий етап – планування та визначення програми самовдосконалення. Планування самовдосконалення – це багатозначний процес, який пов'язаний з визначенням мети та завдань професійного самовдосконалення як на перспективу, так і на певні етапи професійної діяльності фахівця; з визначенням основ, що організують діяльність з самовдосконалення (розробка особистих правил поведінки, вибір форм та методів роботи над собою).

Третій етап – безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань, пов'язаних з роботою над собою. Цей етап потребує високо розвинутих вольових якостей, адже базовою умовою успішного професійного самовдосконалення фахівця є систематична та цілеспрямована робота. Важливо те, що переважна більшість лікарів вважають професійне самовдосконаленням головнішим чинником успішної професійної діяльності та професійного розвитку особистості, тоді як тільки одна п'ята з них дійсно починають якусь практичну діяльність у цьому напрямку.

Четвертий етап – самоконтроль та самокорекція цієї діяльності. Сутність діяльності фахівця на цьому етапі полягає в тому, що він контролює роботу над собою, постійно здійснює рефлексію та на цій основі своєчасно долає можливі відхилення реалізованої програми від тієї, що була задана, вносить певні корективи в план подальшої роботи.

Існування самого процесу професійного самовдосконалення лікаря залежить від його мотиваційного спрямування – сукупності прагнень та умов, що його детермінують, спрямовують та регулюють на всіх етапах перебігу.

Проведений теоретичний аналіз проблеми професійного самовдосконалення особистості дозволяє обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують актуалізацію потреби студентів у професійному самовдосконаленні та їх готовність до роботи у цьому напрямку в умовах вищого навчального закладу. Для того, щоб успішно керувати процесом

самовдосконалення, необхідно вирішити двоєдине завдання – створювати відповідні умови повсякденної професійної діяльності й формувати у людини відповідні потреби та мотиви». З урахуванням цього можна стверджувати, що важливою педагогічною умовою формування готовності майбутнього лікаря до професійного самовдосконалення є формування у нього мотивації, потреби у цьому [2].

Отже, зважаючи на вищевикладене, проблеми професійного самовдосконалення особистості майбутнього лікаря дозволяють обґрунтувати методичні рекомендації, що забезпечують актуалізацію потреби студентів у професійному самовдосконаленні та їх готовність до роботи у цьому напрямку в умовах вищого навчального закладу. Визначені в ході дослідження основні структурні та змістовні характеристики професійно-важливих якостей особистості майбутнього лікаря, що забезпечують успішну його діяльність, корелятивно взаємозалежні, взаємозумовлені та характеризуються інтегральною цілісністю їх формування та розвитку. Серед них особливе місце займає фізична культура особистості, що включає основні складові: знання та інтелектуальні здібності; фізична досконалість; також впливає на особистісні та психофізичні якості студентів, сприяє розвитку психологічних якостей: впевненості у собі, емоційної стійкості, твердості характеру, самоконтролю. Вирішити ці завдання дозволить виховання відповідних морально-вольових якостей особистості.

Отже, провідним компонентом професійного самовдосконалення є воля, яка забезпечує адаптацію внутрішнього світу особистості до суспільних умов, які її оточують. У процесі вивчення й аналізу проблематики в межах нашого дослідження, нами опрацьовано теоретико-методологічні джерела, що стосуються вольових якостей особистості. Вивчаючи цілеспрямованість як вольову якість, ми з'ясували, що поняття «воля» як елемент системи морального виховання бере початок з античності для пояснення виникнення певних дій, позбавлених бажання їх виконувати. Також ми переконані, що людина повинна мати силу волі, силу почуттів, обов'язково вірити в себе; лише тоді вона зможе чогось досягти, коли вірить у своє майбутнє. Таким чином, шлях особистості до досконалості можливий у контексті людського самовизначення, самоствердження та цілеспрямованості. Джерелом цілеспрямованої вольової діяльності індивіда є об'єктивний світ. Відбитий крізь призму внутрішніх умов суб'єкта (потреби, інтереси, бажання), об'єктивний світ створює для нього можливість ставити різні цілі, приймати рішення тощо.

У професійній діяльності роль волі, в цілому, і вольових якостей, зокрема, дуже значна, так як в процесі праці часто виникають зовнішні і внутрішні труднощі, без подолання яких діяльність не може бути успішною. Разом з тим необхідно визнати, що значення тих чи інших вольових якостей, таких як цілеспрямованість, рішучість, ініціативність і самостійність, наполегливість і завзятість, самовладання і витримка, нерівноцінна для різних професій. Роль і значення тієї чи іншої вольової якості визначається характером діяльності, особливостями професійного середовища, специфічними труднощами.

За результатами аналізу психолого-педагогічної літератури, словників та енциклопедій можна зробити висновок, що цілеспрямованість – це позитивна вольова якість, яка виявляється у здатності людини керуватися у своїх діях і вчинках загальними і стійкими цілями, обумовленими її потребами і переконаннями. Цілеспрямовані люди мають чітко прогнозовану поведінку, спрямовану на досягнення поставленої мети; вони діють твердо і рішуче.

Адже цілеспрямованість як вольова якість дає людині змогу планомірно й зосереджено діяти, прагнучи до досягнення мети; за допомогою виховання цілеспрямованості з'являється потреба ставити цілі і завдання, можливість проектувати шляхи їх досягнення, забезпечується вольова готовність до їх реалізації. Виховання цілеспрямованості у майбутніх лікарів набуває значення ще й тому, що при цьому інтенсивно формуються моральна свідомість та емоційна сфера, потреба у самовихованні та самоосвіті тощо. Це дає нам змогу визначити процес виховання цілеспрямованості як такий, що передбачає здатність особистості керуватися у своїх діях і вчинках віддаленими цілями, обумовленими власними потребами й переконаннями; свідомо, на основі потреби мотивів, вибирати діяльність; ставити цілі (мету) та досягати їх; концентрувати вольові зусилля у процесі майбутньої професійної діяльності та уміння аналізувати її результати.

Отже, професійне самовдосконалення це системний процес з переворення майбутнім лікарем власної особистості. Сучасні заклади вищої медичної освіти потребують створення та функціонування такого типу освітнього середовища, яке безпосередньо впливає на розвиток та становлення особистості майбутнього лікаря. І зробити це можливо за допомогою реалізації завдань удосконалення морально-вольових якостей у процесі становлення фізичної культури особистості.

Список використаних джерел.

1. Вайніленко Т. В. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту : зб. наук. пр. Сер. «Педагогіка і психологія»*. Чернівці: Рута, 2005. Вип. 278. С. 13–20.
2. Дудікова Л. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх медиків до професійного самовдосконалення. *Зб. наук. пр. Херсон. держ. ун-ту; редкол.: Є. С. Барбіна та ін.* Херсон: Вид-во ХДУ, 2009. № 54. С. 289–293.

**Срібний Сергій Володимирович
Рудченко Олексій Олексійович
Гуляєв Олександр Валентинович
Земляний Віталій Валентинович**

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ

Світова практика підприємницької діяльності доводить важливість використання об'єктів права інтелектуальної власності у прийнятті та реалізації

управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентно спроможності суб'єкту господарювання. Актуальним є проведення аналізу сучасного стану елементів системи права інтелектуальної власності в інноваційній діяльності організацій, показників активності національних і іноземних заявників в цій сфері (Школяр, 2023). Опубліковані тези є фрагментом досліджень студентського гуртка «Об'єкти права інтелектуальної власності в управлінні проектами» (науковий керівник Школяр С.П., к.т.н., доц.) [1-5], які проводяться на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Таким чином дослідження проводяться в рамках завдань управління закладу вищої освіти як ієрархічної структури, висвітлених у публічних виступах ректора ЗВО (Гриньова, 2023). Саму ієрархічну структуру розглядаємо як багаторівневу форму організації об'єктів з чіткою приналежністю об'єктів нижнього рівня певному об'єкту верхнього рівня на прикладі ПНПУ імені В.Г. Короленка: «університет-факультет-кафедра» (Рис.1).

Рис.1. Фрагмент ієрархічної структури ЗВО (на прикладі ПНПУ імені В. Г. Короленка: «університет-факультет-кафедра»)

Об'єктом дослідження є елементи системи права інтелектуальної власності в інноваційній діяльності організацій, предметом дослідження – аналіз ролі об'єктів права інтелектуальної власності у підвищенні якості прийняття та реалізації проєктних рішень. Проходження виробничої управлінсько-дослідницької практики та участь у діяльності гуртка на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна як структурному підрозділу університету дало змогу вивчити дослідницькі принципи, методи, досвід прийняття та реалізації проєктних рішень з урахуванням сфери інтелектуальної власності. Так у роботі використано традиційні дослідницькі принципи: історизму, об'єктивності, політичної нейтральності, світоглядного плюралізму, системності, багатофакторності, всебічності, толерантності та поліметодичності. Дотримання дослідницьких принципів стало можливим завдяки методам: комплексного аналізу, емпіричного, порівняльного, системно-структурного, аналітико-синтетичного, логічного, аналогії, конкретних досліджень, статистичного.

Використовувався досвід, отриманий на протязі багатьох років щодо реалізації проєктів кафедри у програмах державного та регіонального рівня, розробки програм Полтавської області, аналізу стану їх реалізації та розвитку, реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності.

Досліджувався багаторічний досвід в сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності наукового керівника Школяра Сергія Петровича, кандидата технічних наук, доцента, професора Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член-кореспондента Академії будівництва України, Патентного повіреного України, Відмінника освіти України (Рис.2). Застосовувався власний досвід авторів реального сектору в сфері реального сектору економіки.

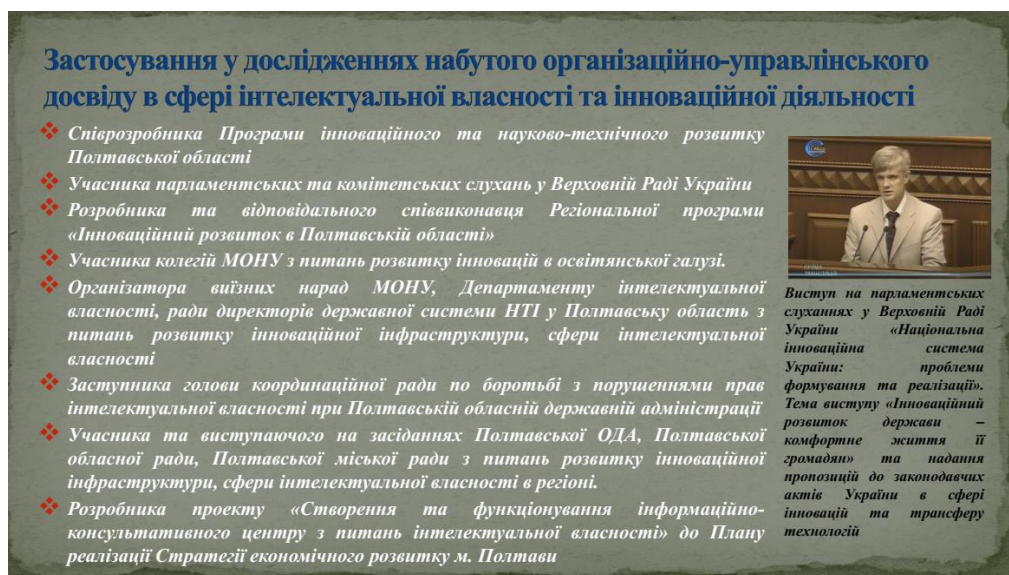

Рис.2. Досвід в сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності

Розглядаючи основні показники використання об'єктів права

інтелектуальної власності в суспільному виробництві товарів і послуг слід зазначити, що незважаючи на форс-мажорні обставини, сфері інтелектуальної власності вдається не тільки відновлюватись, а й розвиватися. Національні винахідники, інноватори, креатори та бізнес продовжують підтримувати економіку держави та створювати новий інноваційний простір в країні.

За 9 місяців 2023 року відбулося значне підвищення кількості надходження заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ) в Україні (Табл.1).

Таблиця 1

Показники за даними Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»

	2019	2020	2021	2022	2023 ²	2023 до 2022
Усього надійшло	39119	27930	30437	16310	23506	144,1%
Винаходи	3007	2276	2428	1933	2076	107,4%
Корисні моделі	7059	4025	3095	1706	2505	146,8%
Промислові зразки	1958	1494	1471	649	840	129,4%
Торговельні марки (за національною процедурою)	27095	20135	23443	12022	18085	150,4%

Деякі перелічені показники за даними Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» показані на Рис.3-5.

Рис.3. Динаміка реєстрації ОПВ у 2019-2023 роках (9 місяців)

Порівнюючи кількість заявок на винаходи від національних та іноземних заявників слід зазначити, що винахідницька активність іноземних заявників впродовж 9 місяців 2023 року продовжує переважати активність національних заявників, як і в останні 4 роки. Частка заявок, поданих національними заявниками, збільшилась на 8,7%, порівняно з 9 місяцями 2022 року, і становить 34,7% від загальної кількості (Рис.4.).

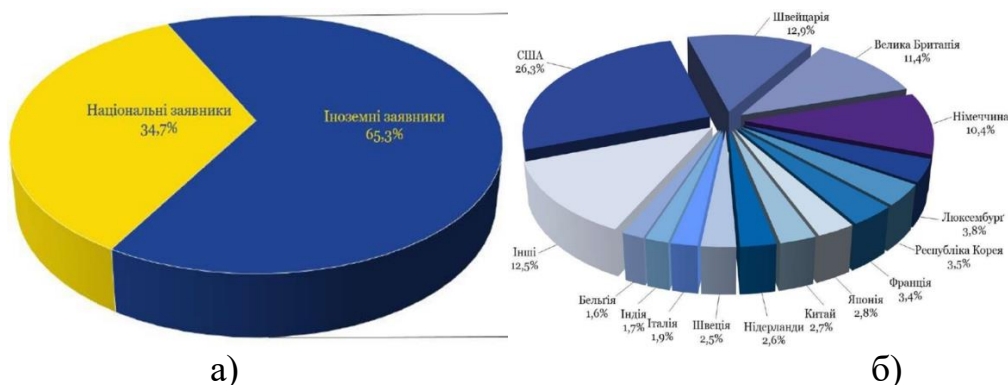

Рис.4. а) Порівняння кількості заявок на винаходи від національних та іноземних заявників; б) Активність іноземних заявників на винаходи

Лідерами серед іноземних заявників за 9 місяців 2023 року, як і в попередньому році, залишилися Сполучені Штати Америки (–12,7% порівняно з минулим роком), Швейцарія (+6,1%), Велика Британія (+13,1%), Німеччина (–4,1%). Варто звернути увагу на значне збільшення заявок від Республіки Корея (+77,8%) та Швеції (+54,5%), але водночас суттєво зменшилась кількість надходження заявок з Китаю (–44,6%).

Аналізуючи активність бізнесу, зауважимо, що торговельні марки є ключовим елементом у розвитку та популяризації кожного підприємства, дозволяють споживачам відрізнити їх товари і послуги на ринку. Лише за 2021 рік у світі було подано майже 14 мільйонів заявок на торговельні марки. Кращим доказом вагомості реєстрації торговельної марки є вартість відомих брендів.

Серед національних компаній з найвищою кількістю заявок на ТМ за даними Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» визначені: ТОВ «Спейсикс» (Київ); АТ «Фармак» (Київ); ПрАТ «ОБОЛОНЬ» (Київ); ТОВ «Рівергейт» (Дніпропетровська обл.); ТОВ «Дельта Медікел» (Київська обл.); ТОВ «КІДІСВІТ» (Дніпропетровська обл.); ТОВ «Геймдев» (Київ); ТОВ «СЛОТС Ю.ЕЙ.» (Київ); ТОВ «Українське тютюнове виробництво» (Рівненська обл.); ТОВ «НАТУРПРОДУКТ-ВЕГА» (Тернопільська обл.).

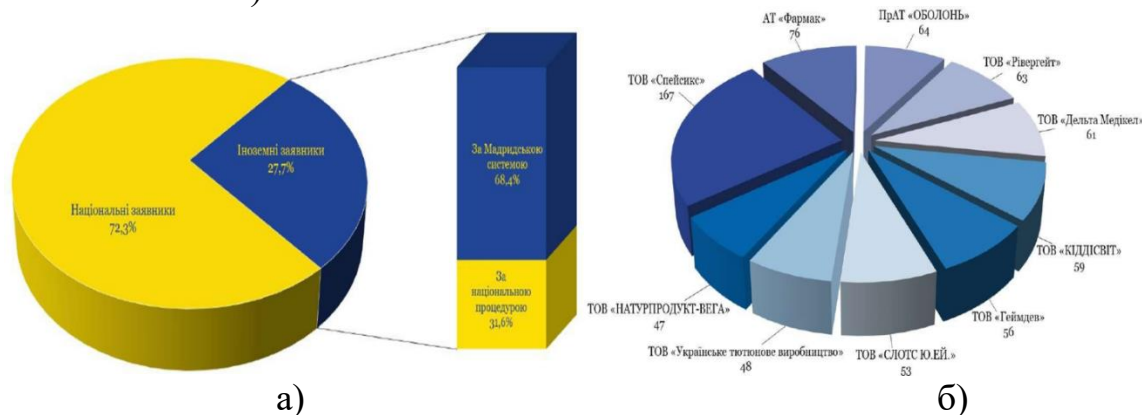

Рис.5. Аналіз активності бізнесу: а) Порівняння кількості заявок на торговельні марки від національних та іноземних заявників; б) Національні компанії з найвищою кількістю заявок на ТМ

Аналіз деяких елементів системи інтелектуальної власності в інноваційній діяльності організацій, основних показників використання об'єктів права інтелектуальної власності в суспільному виробництві товарів і послуг показав, що незважаючи на форс-мажорні обставини, сфері інтелектуальної власності вдається не тільки відновлюватись, а й розвиватися. Національні винахідники, інноватори, креатори та бізнес продовжують підтримувати економіку держави та створювати новий інноваційний простір в країні. При цьому слід зауважити, що є необхідність в подальшому підвищити наведені показники саме серед заявників полтавського регіону, в тому числі науково-педагогічних працівників Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка з використанням досвіду Патентного повіреного України, про що було прийнято рішення ректором під час наради з питань розвитку інноваційної діяльності Університету.

Список використаних джерел

1. Срібний С. В. Аспекти інтелектуальної власності при прийнятті проєктних рішень. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.)*. «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: *Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.)* / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.277-279.
2. Срібний С.В., Школяр С.П. Аспекти прогнозування в процесах управління проєктами: патентний аналіз. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 206-207.
3. Школяр Сергій, Гуляєв Олександр, Інтелектуальна власність як мотиваційний складник проєктної діяльності в освітньому просторі. *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору: світовий і вітчизняний вимір: Програма III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27 жовтня 2023 р.)*: Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. С.5.
4. Гуляєв Олександр, Школяр Сергій, Освітні та інформаційні технології формування ділової активності менеджера з управління проєктами. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.)*: Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.31.
5. Срібний Сергій, Школяр Сергій. Елементи патентного аналізу процесах підготовки керівника проєктами. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.)*: Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.31-32.
6. Земляний Віталій, Школяр Сергій. Аналіз підходів формування професійної культури майбутніх менеджерів. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.)*: Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.33.

МАКАРЕНКОЗНАВСТВО: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДИСКУРС

Європейська і світова наука про А. Макаренка за час свого існування об'єктом уваги обирала різні аспекти життєвого і творчого шляху видатного українського педагога-письменника. Аналітичні оцінки багатьох питань теоретичних напрацювань Антона Семеновича, глибинний філософсько-освітній, історико-педагогічний і соціально-психологічний контекст його творчості репрезентувала у своїх роботах ціла плеяда вітчизняних і закордонних учених. Їх заслугою стало розкриття інноваційного потенціалу макаренківської концепції виховання, осучаснення досвіду педагога, розробка методології використання його педагогічних ідей у реформуванні освітньої практики другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Показовим є те, що 1988 р. ЮНЕСКО ініціювала святкування по всій планеті 100-річчя з дня народження Макаренка та внесла його ім'я разом із іменами Джона Дьюї, Георга Кершенштейнера та Марії Монтессорі до четвірки педагогів, що визначили спосіб педагогічного мислення ХХ століття. На перетині 2-го і 3-го тисячоліть у рейтингу ЮНЕСКО Макаренко знову посідає почесне місце у трійці кращих педагогів світу 2-го тисячоліття – разом з Я. А. Коменським і Д. Дьюї. Варто також відмітити, що найбільший у світі макаренкознавчий науковий центр, лабораторія «Makarenko-Referat», була ще в далекому 1968 році організована при Марбурзькому університеті (ФРН).

Відома вітчизняна вчена Н. Дічек виокремлює три головні рушійні мотиви звернення до спадщини А. Макаренка у ХХ столітті: **перший** – біографічно-описовий, завдання якого полягало у висвітленні його життя й педагогічної діяльності, основних виховних постулатів, тобто ознайомити читача з літературно-педагогічною спадщиною Антона Семеновича як видним видатним явищем освітньої галузі; **другий** – прагнення і вітчизняних, і зарубіжних дослідників зрозуміти, у чому сила його виховного успіху, обміркувати виховну стратегію педагога з метою адаптувати певні конструктивні ідеї та методи до сучасного виховання, використати його теоретико-практичні положення для створення на їх основі адекватних новітнім соціально-історичним умовам моделей виховання; **третій** мотив розгортався в контексті інтересу до СРСР (і позитивного, і негативно-інвективного), зокрема й до історії розвитку освіти в радянський період, яку не можна відтворити, не заглиблюючись у творчість педагогічних персоналій [1].

Тривала, насичена теоретичними і ідеологічними колізіями історія вивчення спадщини видатного педагога свідчить про те, що світовий макаренкознавчий процес є повноцінною і вагомою часткою розвитку загальної історії педагогіки, при цьому він характеризується притаманними лише йому закономірностями, протиріччями та тенденціями.

Ще у 1998 році в часопису «Педагогіка і психологія» академік І. Зязюн підкреслював, що 1990-ті роки принесли нове, більш осмислене, спокійніше і глибинніше розуміння діяльності А. Макаренка. Вчений представив загальний огляд тенденцій міжнародного макаренкознавства, з якими воно зустріло 21 століття і які в своїх головних рисах ми спостерігаємо і сьогодні:

1) розгляд А. Макаренка як видатного педагога ХХ ст., чия діяльність і педагогічні погляди виходять за межі 20–30-х років минулого століття та значно вплинули на становлення й розвиток виховних систем у різних країнах;

2) розширення масштабів освоєння спадщини А. Макаренка в часі і просторі завдяки дослідженням його аксіологічних, філософсько-соціологічних, психологічних аспектів;

3) активізація уваги учених до дослідження внеску А. Макаренка в розвиток теоретико-методологічних основ педагогіки;

4) сприйняття досвіду А. Макаренка не лише як історичної цінності, універсальної системи виховання, а й як інструмента вивчення, розуміння нормопричин багатьох проблем сучасного виховання молоді, джерела створення сучасної ефективної системи соціального виховання, яка відповідала б актуальним потребам нашого часу;

5) активізація історико-біографічних досліджень, завдяки чому вченими накопичено великий фактичний матеріал, що значно розширив наші уявлення про своєрідність особистості А. Макаренка, умови становлення його концепції виховання і дав змогу взятися за систематизацію й осмислення одержаної інформації для створення нової біографії видатного педагога, заповнити «білі плями»;

6) деідеологізація педагогічного внеску А. Макаренка, що стало наслідком зникнення гострої конфронтації різних соціальних систем;

7) прагнення до осмислення гуманістичної позиції А. Макаренка в умовах суперечності суспільного розвитку;

8) аналітичне вивчення, систематизація праць А. Макаренка [2].

Ідеї, досвід, особа і життєдіяльність Антона Макаренка продовжують викликати зацікавленість учених і в 21-му столітті. По суті світовий макаренкознавчий процес, що триває вже понад вісімдесят років, не виявляє тенденцій до занепаду – пропонуються нетрадиційні методологічні підходи, виникають нові концептуальні ідеї, відкриваються невідомі джерела, з'являються молоді імена.

Впевнено утвердившись в новому столітті, міжнародне макаренкознавство продовжує свою дослідницьку, популяризаційну і практико-орієнтовану активність. З висоти сьогоднішніх позицій ця наукова галузь може доволі об'єктивно оцінити як свої здобутки, так і прорахунки, виокремити тенденції власного розвитку, спрогнозувати перспективні шляхи. Ретроспективний погляд на драматичні колізії вісімдесятирічних пошуків «справжнього Макаренка» є повчальним прикладом для тих, хто тільки починає своє наближення до долі і справи видатного педагога-письменника.

За словами Н. Дічек, досвід і теоретична педагогічна спадщина А. Макаренка не лише не забуті, вони переконливо ввійшли до світового педагогічного знання й освітньо-історичного процесу, і не лише як факт історії, але і як зібрання цінних теоретико-методичних ідей, здатних збудити творчу уяву представників сучасного науково-освітнього дискурсу [1].

Звертає на себе увагу, що майже всі ключові пункти ідейного протистояння Макаренка з сучасною йому радянською системою освіти пов'язані з його авторською інтерпретацією саме тих універсальних педагогічних пріоритетів, які ми сьогодні ототожнюємо з поняттям європейських цінностей. «Не може бути виховання, – говорив Макаренко, – якщо не зроблено центральну установку про цінність людини». Пропонуємо три виховних інваріанти Антона Семеновича, що ілюструють відповідний вимір його етичної самосвідомості.

Верховенство права. Треба відзначити, що організація діяльності керованих Макаренком інтернатних виховних установ являла собою унікальний правовий феномен. В результаті тривалої роботи над вдосконаленням організаційних засад педагогічного процесу і в трудовій колонії, і в дитячій комуні поступово сформувалася доволі складна, але ефективна система функціонування *трьох базових форм буття права*: ідеї права (правосвідомості), правових норм і правової практики.

Що стосується першої з цих форм, *правосвідомості*, то для її формування Макаренком і його колегами була передбачена ціла низка засобів: категорична вимога педагогічного персоналу, виховання почуття обов'язку перед колективом, забезпечення доступу до середньої освіти, викладання теорії моралі (теорії вчинків), система покарань, вправлення в правовій поведінці тощо. До *правових норм* відноситься передусім Конституція – доволі специфічний і деталізований продукт регламентації господарських потреб виховної установи, педагогічний результат співтворчості вихованців і вихователів. І особливо яскравими та сповненими педагогічними колізіями були в досвіді Макаренка форми *реалізації правовідносин (правової практики)*, драматизм яких не в останню чергу посприяв літературному успіху «Педагогічної поеми».

Повага до людської гідності. Особливо гостра полеміка з представниками ідеологічних і освітніх інституцій у Макаренка відбувалася навколо такої відстоюваної ним виховної категорії, як честь. Сутність цього конфлікту педагог доволі експресивно виклав у одному із листів 1928 року: «До вас приводять занедбаного хлопця, який уже й ходити розучився, треба з нього зробити Людину. Я піднімаю в ньому віру в себе, виховую у нього почуття обов'язку перед самим собою, перед робітничим класом, перед людством, я говорю йому про його людську та робочу честь. Виявляється, це все ересь. Потрібно виховати класову самосвідомість (між нами кажучи, навчити патяти за текстом підручника політграмоти)» [5].

Згадуючи про навчання в Полтавському учительському інституті, Макаренко неодмінно із захопленням говорив про свого наставника – директора Олександра Волніна, від якого майбутній видатний соціальний педагог-

реформатор сприйняв головне положення власної педагогічної віри: якнайбільше вимоги до людини і якнайбільше поваги до неї. Повага виступала наскрізною категорією його виховної системи, певним імперативом педагогічного середовища керованих ним закладів. Навіть серед головних положень системи дитячого самоврядування зафіксовано, що дисципліна, заснована на примусі від імені колективу, обов'язково повинна бути пов'язана з повагою до вихованця й до його роботи.

Послідовність Макаренка у відстоюванні принципів поваги до людської гідності розповсюджувалася навіть на сферу кохання: «Той, хто здатний ставитися до жінки зі спрощеним безсоромним цинізмом, не заслуговує на довіру як громадянин: його ставлення до спільної справи буде так само цинічним, йому не можна вірити до кінця» [3].

Свобода і безпека особистості. Як відомо, поступово із педагогічного безсилля і напруженої боротьби перших, не зовсім успішних, років діяльності Макаренка в царині «соціального виховання» народився безцінний педагогічний досвід, зміцніло і загартувалося нове соціально-педагогічне утворення – винайдений ним так званий виховний колектив, що об'єднує педагогів і підлітків у складній системі відповідальностей і повноважень: «захищаючи колектив у всіх точках його зіткнення з егоїзмом особистості, колектив тим самим захищає і кожен особистість і забезпечує для неї найбільш сприятливі умови розвитку».

Тут варто згадати показовий факт: педагогіка радянської доби адаптувала під свої ідеологічні канони відомий вислів Макаренка щодо сутності виховання – «в колективі, через колектив», – додавши до нього зовсім немакаренківську формулу «для колективу». Взагалі слід визнати, що в процесі розробки макаренківської спадщини були, на жаль, втрачені важливі аспекти в його розумінні колективу, і під впливом домінуючої в певний період трактовки цього поняття відбулося суттєве викривлення того змісту, який укладав у нього сам педагог – що зрештою призвело до різного роду інсинуацій стосовно його спадщини в цілому.

По суті, виховний колектив, це оптимальна зв'язуюча ланка між особистістю, що розвивається, і суспільством. У найзагальнішому вигляді можна так визначити дві його головні функції: захист дитини від деструктивних, руйнівних чинників суспільства та забезпечення її повноцінного виховання через задоволення суспільних і індивідуальних потреб. Вибудовуючи власну педагогічну дію за логікою «від колективу до особистості», Макаренко говорив: «тільки виховуючи колектив, ми можемо розраховувати, що знайдемо таку форму його організації, при якій окрема особистість буде і найбільш дисциплінована, і найбільш вільна» [4].

Припускаємо, що багато аспектів слова с справи Антона Макаренка так і залишаються надто контраверсійними для більшості із наших сучасників, але ми переконані, що українська наука, яка свого часу доволі різко критикувала його ідеї з ідеологічних, політичних і навіть етичних позицій, має певну заборгованість перед світовим історико-педагогічним процесом щодо

неупередженого і прискіпливого аналізу ідей свого видатного земляка з точки зору відповідності їх тому універсальному етичному стандарту, який ми називаємо європейськими цінностями.

Список використаних джерел

1. Дічек Н. Нове-старе в сучасній зарубіжній макаренкіані. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 2 (76). С. 221–235.
2. Зязюн І. А. Міжнародна Макаренківська асоціація: проблеми і досягнення. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 1 (18). С. 235–238.
3. Міхно О. Справжній Макаренко. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/196235498.pdf>
4. Ярмаченко М. Д. Сучасність педагогічної спадщини А. С. Макаренка: До 100-річчя з дня народження. Київ : Т-во «Знання» УРСР, 1988. 47 с.
5. Makarenkos Briefwechsel mit Gor'kij. Marburg, 1990. XXV, 90, 160 s. (Opuscula Makarenkiana Nr 11).

Тодорова Ірина Степанівна

ПОКАЗНИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах загострилося питання розвитку психологічної культури усіх суб'єктів освітнього процесу, тому що саме вона обумовлює здатність витримувати підвищену психоемоційну напругу, забезпечує внутрішньоособистісну та міжособистісну рівновагу, діалог та толерантність у професійному спілкуванні. Розвинена психологічна культура викладача є неодмінною умовою оволодіння діалогічним стилем педагогічного спілкування задля успішної реалізації студентоцентрованого підходу в освіті та створення безпечного освітнього середовища. Доброзичливе позитивне ставлення до студентів має доповнюватися повагою до їх гідності, думки, інтелектуального і духовного потенціалу. Зацікавлене і своєчасне реагування викладача на психічні стани та емоційні проблеми студента має об'єднуватися з його здатністю до педагогічної рефлексії та до предикативної емпатії (дозволяє передбачити реакцію іншого) задля пошуку педагогічно доцільного способу розв'язання різноманітних педагогічних ситуацій. Розвинена психологічна культура викладача має значний вплив на ефективність взаємодії зі студентами у навчальному процесі, забезпечуючи йому здатність:

- створювати атмосферу взаєморозуміння та відкритості, сприяє здатності чітко та доступно пояснювати матеріал і вести діалог, що сприяє легшому засвоєнню знань;

- ефективно вирішувати конфлікти та знаходити конструктивні рішення, виявляти спокій та терпимість, спрямовані на пошук спільного рішення, а не на силу та конфронтацію;

- підтримувати та мотивувати студентів, розуміти їхні індивідуальні потреби та створювати умови для розвитку їхнього потенціалу;

- створювати освітнє середовища, де студенти відчують себе комфортно та безпечно, можуть вільно висловлювати свої думки, задавати запитання та ділитися власними переживаннями.

Розвинена психологічна культура допомагає створити умови, сприятливі для покращення якості навчання, підвищенню мотивації студентів, їхньому особистісному та професійному розвитку. Особливого значення вона набуває у роботі зі здобувачами освіти, які постраждали внаслідок війни, є внутрішньо переміщеними особами, або особами, що набули інвалідності, ветеранами, членами родини військових тощо.

Психологічну культуру можна розглядати як сукупність засобів, що дають людині змогу підтримувати оптимальний рівень свого психічного, соціального та професійного функціонування. Формування психологічної культури сприяє зрілості особистості, гармонізації її стосунків із собою та з іншими людьми. Інтегральним проявом психологічної культури можна вважати здатність поставити себе на місце іншої людини, змодельовати варіанти імовірних емоційних та поведінкових відгуків на ситуацію, зрозуміти зміст внутрішньої картини світу партнера по спілкуванню та обрати найбільш оптимальні способи взаємодії з ним. Психологічна культура починається з психологічної компетентності, з розуміння людиною себе та своїх особистісних якостей, зі здатності керувати собою у емоційно напружених ситуаціях.

Психологічна культура дає людині змогу витримувати складні життєві обставини та травматичні події, підтримувати й укріплювати своє психічне здоров'я, відтак розвиток психологічної культури всіх учасників освітнього процесу – це важливий напрямок роботи психологічної служби навчального закладу. Психологічна допомога та емоційна підтримка має, передусім, бути скерована на підвищення психологічної культури студентів та науково-педагогічних працівників, розвиток компетентності щодо надання першої психологічної допомоги та самопомоги. Процес набуття психологічної культури може відбуватися за допомогою різних методів та форм, найчастіше це:

- участь у спеціалізованих семінарах та тренінгах з психології освіти, міжособистісних відносин, розвитку емпатії, емоційного інтелекту тощо;
- здобуття вищих (або додаткових) освітніх ступенів, пов'язаних із психологією та педагогікою;
- самоосвіта та систематичне опрацювання літератури з психології, педагогіки та конфліктології, вивчення сучасних досліджень та публікацій у галузі освіти та психології;
- отримання консультацій від психологічних фахівців або наставників щодо розвитку міжособистісних навичок та роботи зі студентами;
- участь у супервізії або фокус-групах для обміну досвідом з колегами;
- проведення педагогічної рефлексії та регулярних самооцінок своєї роботи та взаємодії зі студентами, аналіз складних ситуацій та пошук способів їх подолання;

- відкритість до зворотного зв'язку, активне слухання, створення можливостей для студентів висловлювати свої думки, побажання та скарги стосовно навчання та взаємодії з викладачем, врахування отриманої інформації для вдосконалення своєї роботи;

- навчання задля підвищення міжкультурної толерантності та інклюзивної компетентності тощо.

Рівень розвитку психологічної культури кожного окремого учасника освітнього процесу є важливим для підтримки та збереження психічного здоров'я усіх інших. Психологічна культура закладу освіти в цілому є результатом взаємодії та синергії зусиль усіх учасників освітнього процесу – і студентів, і науково-педагогічних працівників, і, в першу чергу, керівників. Отже, розглянемо за якими параметрами можна оцінювати та розвивати психологічну культуру освітнього закладу.

Психологічна культура закладу освіти, як наукове поняття, пов'язане із більш широкою проблемою, яка активно розробляється менеджментом – організаційною культурою. Але, разом з тим, для більш чіткого виділення саме психологічної складової в культурі організації виникає необхідність відокремити психологічну культуру як частину загальної культури організації. Це дозволить зосередити зусилля практичних психологів на діагностиці та розвитку саме психологічної культури організації в цілому та у її окремих працівників.

Організаційна психологічна культура визначається, перед усім, тим, наскільки враховані психологічні аспекти в будови процесів діяльності закладу освіти. Організаційна психологічна культура формується на засадах системного підходу до створення сприятливого та здорового психосоціального середовища для всіх учасників освітнього процесу та охоплює усі аспекти соціального життя закладу – визначеність та суспільно значущість цілей, цінностей та норм, наявність умов для особистісної й професійної самореалізації, екологічність стилю міжособистісної та професійної комунікацій, наявність та доступність ресурсів для емоційної підтримки та психологічної допомоги тощо.

Спочатку, представимо основні критерії та показники, за якими можна оцінювати розвиток психологічної культури організації *з позиції працівника*.

По-перше, це рівень відкритості комунікації та взаєморозуміння, якій визначає чи існує в організації атмосфера довіри, коли працівники можуть висловлювати свої думки та ідеї без страху критики або осуду?

По-друге, практика сприяння розвитку та самореалізації – чи надає організація можливості для освіти, навчання та професійного зростання працівників? Чи підтримується їхній особистісний та професійний розвиток?

По-третє, турбота про ментальне здоров'я та уважність до потреб працівників – чи проявляють керівники та колеги увагу та чутливість до емоційних та психологічних потреб працівників, чи наявна структура психосоціальної підтримки?

У-четвертих, практика визнання та нагородження – чи є ефективний зворотній зв'язок, створена система винагород та визнання, чи справедливо оцінюються успіхи та досягнення працівників?

У-п'ятих, чи існує культура відкритості до нових ідей та підходів, адаптивність до змін, нововведень, інноваційних технологій?

У-шостих, наявність спільних цінностей та місії, чи визначені та відомі всім працівникам основні цілі та цінності організації?

Далі, окреслимо психологічну культуру університету з *позиції студентів*, для яких вона, перед усім, виявляється у тому чи відчують вони, що в університеті панує атмосфера довіри, підтримки та безпеки; чи існують університетські програми психологічної допомоги та емоційної підтримки для студентів? Якою є якість взаємодії з викладачами та співробітниками – чи відчують студенти, що викладачі доступні для консультацій та допомоги, на якому рівні знаходиться комунікація з викладачами, чи є можливість задавати питання та висловлювати власні думки? Які можливості для самореалізації та особистісного розвитку здобувачів освіти налагоджені в університеті, чи існують програми або заходи, спрямовані на розвиток навичок управління стресом, адаптацією та саморозвитком; чи є можливість для участі студентів у наукових проектах, гуртках та заходах тощо? Не менш важливим також є критерій наявності культури взаємопідтримки, діалогу, співробітництва у міжстудентській взаємодії. Наскільки уважним та непримиренним є студентський колектив до проявів насильства, нерівності, академічної недоброчесності? Чи розроблені дієві механізми для вирішення конфліктів та захисту прав й інтересів студентів? Чи існують можливості для участі студентів у процесі прийняття рішень, пов'язаних з навчальним процесом та управлінням університетом тощо?

Ці та інші параметри можуть слугувати основою для проведення опитування працівників та студентів з метою оцінки психологічної культури університету. Отримані дані допоможуть ідентифікувати сильні та слабкі сторони, а також розробити стратегії для подальшого вдосконалення психологічної культури ЗВО, сприятливого для благополучного та успішного навчання та особистісного розвитку студентів.

Освітнє середовище, в якому панує психологічна безпека та підтримка, є ефективним запобіжником професійного вигорання, надихає до творчості, до професійного розвитку, підвищує ефективність роботи науково-педагогічних працівників. Психологічна культура впливає на якість управління, здатність керівництва до ефективного попередження та вирішення конфліктів, до побудови робочого середовища сприятливого для збереження та підтримки психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу.

Розвинена психологічна культура університету впливає на якість навчання та психологічний комфорт студентів, сприяє їхньому особистісному розвитку, самореалізації та готовності до вирішення життєвих завдань. Стан психологічної культури стає важливим критерієм вибору закладу освіти й для батьків, які

оцінюють університет також й по тому, наскільки там створені безпечні для фізичного та психічного здоров'я їхніх дітей умови для навчання та розвитку. Університети з високою психологічною культурою, зазвичай, приваблюють як студентів, так й науково-педагогічних працівників. Роботодавці оцінюють якість підготовки випускників університету, зокрема, й за рівнем розвитку «м'яких» навичок, здобуття яких найкраще забезпечується в закладах із високим рівнем психологічної культури. Отже, стан психологічної культури належить до сфери інтересів всіх стейкхолдерів, оскільки вона є вагомим чинником, що визначає якість та результати навчання, імідж, репутацію та конкурентоспроможність університету на ринку освітніх послуг, а його випускників – на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Особливості формування психологічної культури працівників освіти в інформаційному суспільстві : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2017. 199 с.
2. Розвиток психологічної культури особистості в процесі безперервної освіти / кол. авт.; під ред. С. Б. Кузікової, Г. Є. Улунової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 224 с.
3. Шаповалова В. Розвиток психологічної культури викладачів закладів вищої освіти на курсах підвищення кваліфікації. *Теорія і практика управління соціальними системами*. №1, 2019. С. 41-49.

Чемерис Інна Михайлівна

EMPOWERING FUTURE JOURNALISTS: NURTURING MEDIA LITERACY SKILLS IN THE DIGITAL AGE

In the contemporary digital era, where information is abundant yet susceptible to manipulation, the article "Empowering Future Journalists: Nurturing Media Literacy Skills in the Digital Age" delves into the critical role educators play in preparing students to navigate the complexities of the media landscape. Rooted in media literacy principles, the exploration outlines strategies aimed at fostering critical analysis skills to combat fake news and resist disinformation.

One effective strategy involves integrating media literacy into educational curricula, as suggested by David Buckingham [1]. Buckingham emphasizes the creation of dedicated lessons addressing the identification of credible sources, fact-checking methodologies, and understanding bias in media reporting. Equipping students with the skills to critically evaluate information and encouraging cross-referencing across various sources becomes fundamental in this approach.

Real-world case studies and interactive workshops, a strategy endorsed by Sam Wineburg [2], offer practical insights into recognizing tactics employed by purveyors of fake news. By exposing students to instances of misinformation and guiding them in dissecting unreliable elements in articles or posts, educators can enhance their ability to discern trustworthy information from deceptive sources.

Diversifying information sources, another key strategy highlighted by Henry Jenkins [3], is essential for developing a comprehensive understanding of a topic.

Emphasizing the importance of consulting multiple outlets with different perspectives broadens students' knowledge base and helps identify potential biases present in different media channels. By incorporating these strategies into the curriculum, educators empower students to actively engage with media content, fostering a generation of journalists capable of critical analysis and responsible journalism.

The article further delves into the intersection of media literacy and language proficiency in English for Specific Purposes (ESP) classes, echoing the sentiments of Olena Byndas [4]. By integrating media literacy into language learning, students not only enhance their English proficiency but also develop the analytical skills necessary for responsible journalism. Assignments involving critical analysis of news articles, fact-checking exercises, and discussions on journalistic ethics are proposed as effective ways to reinforce language proficiency and media literacy skills.

To provide a practical application of media literacy, the article introduces an analysis of headlines, drawing inspiration from the works of media scholars like Neil Ceramella and Elizabeth Lee [5]. By examining language devices in headlines, such as hyperbole, sensationalism, specificity, conciseness, and informativeness, students gain practical experience in discerning how these elements influence public perception. This exercise not only reinforces media literacy skills but also contributes to a deeper understanding of the rhetorical strategies employed in journalistic writing.

In conclusion, the article emphasizes the pivotal role of media literacy in shaping the future journalists of the digital age. Advocating for collaboration between educators, media professionals, and fact-checkers, the article calls for the integration of media literacy into educational curricula. This holistic approach ensures the continued progression of journalism in an ever-evolving media landscape, fostering critical thinking and ethical information practices among the upcoming generation of journalists.

References

1. Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning, and Contemporary Culture*. Polity Press. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/242298855_Chapter_Three_of_Media_Education_Literacy_Learning_and_Contemporary_Culture
2. Wineburg, S. (2016). *Why Learn History (When It's Already on Your Phone)*. University of Chicago Press. Retrieved from: https://press.uchicago.edu/dam/ucp/books/pdf/course_intro/978-0-226-35718-8-introduction.pdf
3. Jenkins, H. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. MIT Press. Retrieved from: <https://direct.mit.edu/books/oa-monograph/3204/Confronting-the-Challenges-of-Participatory>
4. Byndas O. M. (2021). STRATEGIES FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' MEDIA LITERACY FORMATION IN LEADING COUNTRIES OF THE WORLD. *PEDAGOGICAL ALMANAC*, (49), 116-121. <https://doi.org/10.37915/pa.vi49.263>
5. Ceramella, N., Lee, E. (2008). *Cambridge English for the Media*. Retrieved from: <https://www.scribd.com/document/389622744/Cambridge-English-for-the-Media-pdf-Color/>

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЇ «ВЧИТЕЛЬ»: ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Проблема формування ціннісного ставлення до майбутньої професії була предметом дослідження науковців усього світу. Ще у минулому столітті ця проблема стала предметом вивчення не тільки педагогів, а й психологів. Найбільш значущими у межах нашого дослідження є праці американських та європейських дослідників: Дональда Сьюпера, Д. Елізур, Л. Голдберг, С. Гуастелло, Роберта Кнуп; китайських науковців Ван Цзян, Лі Нінг, Лі Цзян Ліцзюнь, Пей Ченгю, Хе Йі, Чао Пінг, Ху Юруй; українських вчених В. Огневюк, В. Партоли, Н. Смолянюк, Т. Собченко, І. Цимбалюк та інших.

У останній чверті XX століття американські психологи активно сперечалися щодо уточнення поняття «ціннісне ставлення до професії» та що на нього впливає. Так Д. Сьюпер, а потім і його послідовник Д. Елізур обґрунтовували думку, що саме середовище, у якому навчається або працює особистість є основним чинником впливу на формування ціннісного ставлення до професії.

Спираючись на досягнення попередників Ш. Шварц розробив власну класифікацію таких факторів впливу. Він виділив чотири основні категорії: чинників що впливають на ціннісне ставлення до професії: інтроверсія (внутрішні), екстраверсія (зовнішні), соціальні цінності та цінності престижу.

Сучасний китайський дослідник Ху Юруй узагальнив досвід провідних американських та європейських дослідників та представив наступну класифікацію згаданих чинників, що дозволило окреслити фактори впливу більш повно та сучасно:

- інтровертовані та самовизначальні;
- екстравертовані та матеріалістичні;
- самореферентні;
- егоцентричні;
- самовизначальні;
- самореферентні та соціально-релевантні.

Ху Юруй схиляється до думки, що у ціннісному ставленні до професії може домінувати як очікування індивідуума від професії, розуміння її значимості у суспільстві, тощо (саме те, що вкладають у зміст ціннісного ставлення українські науковці) так й індивідуальні потреби, бажання, інтерес.

У порівнянні з американськими та європейськими дослідниками, науковці КНР дещо пізніше почали досліджувати проблему ціннісного ставлення до професії, що в першу чергу було пов'язано соціально-економічним рівнем розвитку країни в останню чверть XX століття. Втім, вже починаючи з самого кінця XX ст. (1996 р.) перші наукові розвідки щодо зазначеної проблеми розпочалися у КНР.

Так, дослідник Нін Вейвей узагальнив цінний досвід провідних світових соціальних психологів та адаптував його враховуючи соціальні, економічні, психолого-педагогічні особливості Китайської республіки. Він розробив власну систему формування ціннісного ставлення до професії та узагальнив фактори впливу на вибір професії. У процесі наукового пошуку Нін Вейвей висунув припущення, що у різних груп людей можуть бути суттєві відмінності у ціннісному ставленні до професії, і що це явище є досить індивідуальним, тобто не носить загальний або ж типовий характер. Таку ж думку у своїй роботі («Зміни в професійних цінностях сучасних студентів коледжів та освітня орієнтація») висунув і китайський науковець Ван Цзянь, який підкреслив, що кожна людина, що обирає чи здобуває професію безумовно має «власні унікальні компроміси».

Ми поділяємо думку згаданих науковців та глибоко переконані, що ціннісне ставлення до майбутньої професії залежить і від особистісних здібностей та якостей здобувача, наприклад: адаптивність людини до життєвого та робочого середовища, ставлення до праці уцілому, особливості поведінки, тощо.

На етапі сучасного розвитку освіти у КНР на окрему увагу заслуговує формування ціннісного ставлення до професії вчителів. У країні, на усіх рівнях, а найперше на державному, докладається максимум зусиль для того, щоб професія стала престижною, затребуваною. А в закладах освіти, у яких готують майбутніх вчителів, створено усі педагогічні умови, що сприяють усвідомленню здобувачами її цінності.

Ціннісне ставлення до майбутньої професії являє собою усвідомлення здобувачем професійної поведінки, очікувань суспільства від вчителя, прогнозованість результатів професійної діяльності, вибудовування власної світоглядної системи.

Серед чинників, що впливають на вибір професії вчителів та відповідно на формування ціннісного ставлення до неї Юань Лісінь вбачає психологічні, матеріальні та духовні фактори. Втім, слід зауважити, що науковець на перше місце виносить саме психологічні, ще раз підкреслюючи фактори людської поведінки, її якостей.

Виходячи з вищезазначеного, сучасні здобувачі, які обирають професію педагога здебільшого характеризуються такими якостями як відкритість (що проявлятиметься у виявленні цікавості до усього нового, у готовності до експериментування та апробацій інноваційних підходів до викладання музики), відповідальність та сумлінність (що проявлятиметься у сумлінному виконанні професійних обов'язків, старанності, лояльності, легкій адаптації до професії вчителів), схильність до компромісів (що дозволить швидко вирішувати конфліктні ситуації або взагалі їх уникати), орієнтованість на зовнішній світ та оточення (екстраверти) (що проявлятиметься у легкому встановленні контактів, товариськості, ентузіазмі, оптимізмі). Усі ці риси дозволять успішно, професійно та результативно організовувати освітній процес, бути спокійним та емоційно стабільним у спілкуванні з керівництвом школи, вчителями, батьками та учнями.

Не зважаючи на те, що проблема формування ціннісного ставлення до професії вчитель та визначення чинників, які на неї впливають, була порушена ще у кінці минулого століття, до тепер китайські науковці і досі досліджують проблему лише на теоретичному рівні (не маючи чіткої єдності класифікації чинників впливу) та аналізують емпіричні дослідження інших країн.

Список використаних джерел

1. Партола В.В., Смолянчук Н.М., Собченко Т.М. Поняття ціннісного ставлення майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Т. 2. Вип. 21. С.165–168.

2. 贺伟婕, 胡春梅, 葛宁领悟社会支持对全科师范生的职业成熟度影响: 职业认同的中介作用 (Хе Вейцзе, Ху Чунмей, Ге Нін Сприйняття впливу соціальної підтримки на кар'єрну зрілість вчителів загальної практики: посередницька роль професійної ідентичності. URL: <https://www.hanspub.org/journal/PaperInformation?paperID=52875>

3. 工作价值观结构研究的进展和趋势 陈红雷 周帆 心理科学进展 2003, 11 (6) : 700~703 (Чен Хонглей Чжоу Фан Прогрес і тенденції в дослідженнях структури трудових цінностей. *Успіхи психологічної науки* 2003, 11(6): С. 700-703).

4. 有关教师职业价值的简短谈话 (Коротка розмова про професійні цінності вчителів) URL:<https://www.wenmi.com/article/pwtlod01kwoj.html>

5. 关于音乐教师工作价值观平衡的研究综述胡语芮 现代教育与实践 第 4 卷第 11 期 2022 年 135 -137 (Ху Юруй Огляд досліджень щодо балансу цінностей роботи вчителів музики. *Сучасна освіта і практика* Том 4 № 11 2022 С.135-137)

**Черевань Єлизавета Артурівна
Кононець Наталія Василівна**

ПОНЯТТЯ КРЕАТИВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ

Сучасні науковці переконують, що креативність є важливим фактором успішної творчої діяльності особистості, умотивованої прагненням до саморозвитку, самоствердження й самоосвіти, що у підсумку є конкурентноспроможною характеристикою майбутнього фахівця. У системі фахової передвищої освіти творчі можливості кожного студента, закладені природою, мають бути розвинені та педагогічно скоординовані, а коледж має закладати фундамент для розвитку креативності майбутнього фахівця та визначати вектор руху цього процесу.

Важливим є розуміння поняття креативності. На підставі аналізу праць науковців (О. Антонова (2012), Е. Манівлець (2012), С. Литвиненко (2006) та ін.) систематизовано визначення дефініції «креативність» (рис. 1):

Рис. 1. Трактування поняття «креативність»

Узагальнюючи праці дослідників, визначаємо поняття *креативності сучасного студента* як стійкої особистісної характеристики, яка детермінує його здатність до творчості у навчанні та інших видах діяльності, пов'язаних із майбутньою професією, здатність до імпровізації, фантазії, асоціацій, генерування оригінальних і корисних ідей, нестандартного мислення та готовність сприймати нове.

Е. Манівлець (2012) у своїх дослідженнях виокремлює ключові параметри креативності (рис. 2):

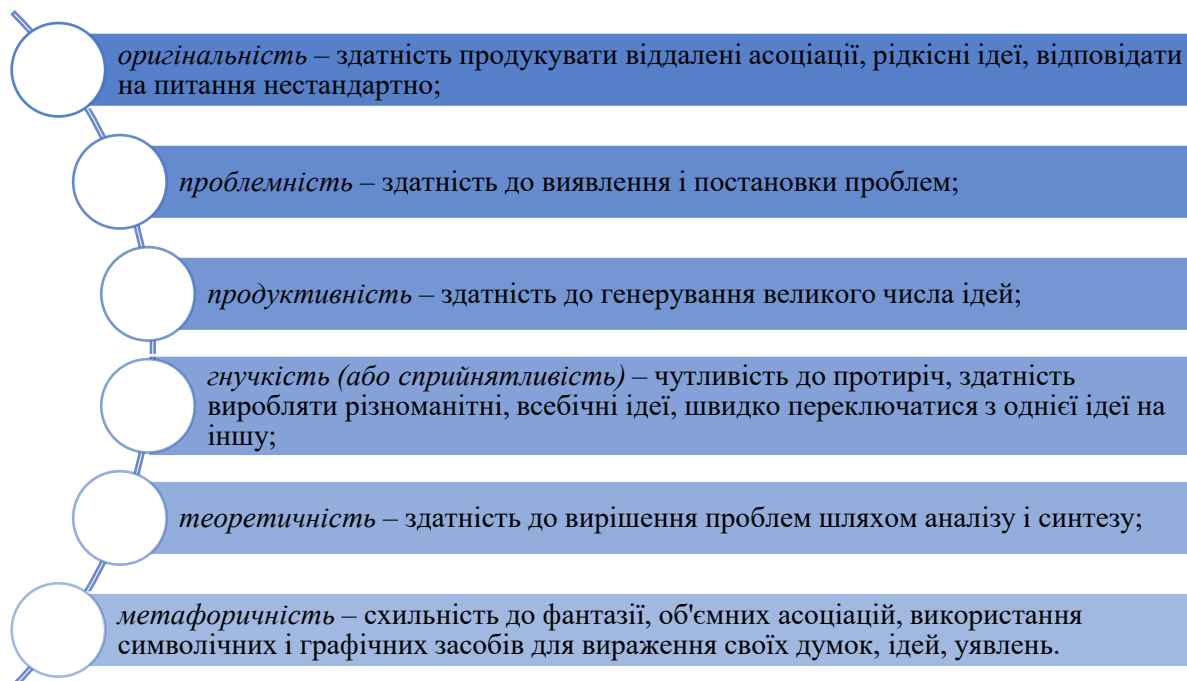

Рис. 2. Ключові параметри креативності

Подальший аналіз наукових праць дав можливість виокремити та схарактеризувати компоненти креативності сучасного студента (рис. 3):

Рис. 3. Структура креативності сучасного студента

Так, **мотиваційно-самоосвітній компонент** креативності віддзеркалює сукупність мотивів до творчої діяльності у навчанні та інших видах діяльності, пов'язаних із майбутньою професією, до активної навчально-пізнавальної діяльності з орієнтацією на самоосвіту й отримання нових знань; **інформаційно-когнітивний компонент** креативності характеризує здатність до творчості у навчанні та інших видах діяльності, пов'язаних із майбутньою професією, готовність до роботи з інформацією у всіх формах її представлення та здатність сприймати нові знання; **процесуально-аналітичний компонент** креативності визначає здатність до аналізу інформації, отриманої під час навчання та самоосвіти, здатність до генерування оригінальних і корисних ідей, здатність до управління творчим процесом; **особистісно-адаптивний компонент** креативності характеризує здатність до імпровізації, фантазії, асоціацій, нестандартного мислення, уміння швидко адаптуватися до нових умов.

Список використаних джерел

1. Антонова О.Є. Креативність у структурі педагогічної обдарованості сучасного педагога. *Андрагогічний вісник*. 2012. № 3. С. 19-30.
2. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. *Збірник наукових праць полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія "Педагогічні науки"*. Вип. 3 (50). Полтава, 2006. С.215-219.
3. Манівлець Е. Є. Креативність як невід'ємна складова розвитку творчого потенціалу студента. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 304-308.

Школяр Тетяна Альбертівна

АСПЕКТИ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УЧАСТІ В ПРОГРАМАХ РОЗВИТКУ РІЗНОГО РІВНЯ

Інноваційна діяльність закладу вищої освіти передбачає багатовекторність його функціонування в царині надання сучасних конкурентоспроможних освітніх послуг, які базуються на засадах стратегічного управління закладом, показниках наукової активності науково-педагогічних працівників, студентів, розвинутій матеріально-технічній базі. Зрозуміло, що зберігаючи стратегічний пріоритет, - автономність університету як наріжний камінь функціонування його

структури, керівництво закладу має спрямовувати зусилля колективу на участь в програмах розвитку [1, 2] на тактичному та оперативному рівнях.

В статті представляється інформація, яка торкається участі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка у програмах розвитку різного рівня на предмет отримання фінансової допомоги університету як осередку, що надає послуги учасникам освітнього процесу. Також представлена інформація щодо деяких науково-дослідних розробок, спрямованих на підтримку проектів територіальної громади, на території якої знаходиться університет [3].

Розглядаючи діяльність університету як цілісної системи в рамках проектного підходу нами проведена декомпозиція, а саме обрані та погоджені на рівні керівництва пріоритетні напрямки за якими є потреба та потенційна можливість отримання допомоги, подаючи заявки, проектні пропозиції для участі в державних, регіональних, грантових програмах розвитку, в тому числі країн Європейського Союзу.

На сьогодні об'єктами обраних напрямків є: матеріально-технічна база університету, перш за все його будівлі та споруди, інженерні системи експлуатації; культурна складова; студентство.

На першому етапі проведений аналіз відкритих джерел масової інформації про існуючі програми, строки їх дії, умови участі в них, терміни подачі заявок, проектних пропозицій, вірогідні суми допомоги. Також були проаналізовані програми, в яких із своїми проектами університет брав участь раніше, або бере участь на сьогоднішній день. Наведемо деякі з них в за поточні три роки.

Так, відповідно до компоненти «Міські перетворення» у Спільній ініціативі Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Мери за економічне зростання» (M4EG) у жовтні-грудні 2022 року науковцями університету були підготовлені 3 грантові заявки щодо поліпшення матеріально-технічної бази Університету, а саме обладнання ботанічного саду. Також оформлена грантова заявка ПНПУ імені В.Г. Короленка на Конкурс грантів “Сад для Перемоги” Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Крім того, згідно депутатського звернення депутата полтавської районної ради Полтавської області у червні 2021 р. науковцями університету були підготовлені та надані два проекти, спрямовані на виділення коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища Полтавської області для здійснення природоохоронних заходів щодо ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Дубовий Гай». Захист проектів був здійснений на засіданні постійної комісії Полтавської обласної ради з питань екології та раціонального природокористування.

Також, згідно листа Виконавчого комітету Полтавської міської ради у серпні 2020 року на ім'я ректора науковцями університету були підготовлені два проекти. На сьогодні реалізований проєкт «Створення та функціонування інформаційно-консультативного центру з питань інтелектуальної власності» до

Плану реалізації Стратегії економічного розвитку м. Полтави на період 2021-2023 роки [4-6].

За напрямком «студенство» слід зазначити, що в якості профорієнтації студентської молоді науковцями університету була оформлена проектна пропозиція для участі у сьомому урбаністично-культурному фестивалі «МАЙСТЕРНЯ МІСТА 2023» про місто і його суспільство. Організаторами фестивалю є: КО «Інститут розвитку міста» Полтавської міської ради при підтримці проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні II», що впроваджується німецькою урядовою компанією «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH» за (фінансової) підтримки урядів Німеччини та Швейцарії.

Системний підхід дозволив виявити комплекс проблем та особливостей при отриманні допомоги. Перш за все слід зазначити, що реалії сьогодення та існуюча законодавча база України дозволяє отримувати допомогу юридичним та фізичним особам на розвиток своєї діяльності. При цьому у випадку університету для отримання допомоги слід розділяти юридичні особи: державної форми власності (університет) та громадські організації. Науковці університету також можуть приймати участь у різних грантових програмах як фізичні особи, проте їх фінансування напряму не відноситься до університету. До речі інформація про участь представників університету висвітлюється на його сайті на постійній основі.

Торкаючись більш конкретно матеріально-технічної бази університету на предмет участі в програмах щодо отримання грантів слід зазначити, що проводиться постійний моніторинг існуючих програм та грантів. Він показав, що на сьогодні виникла можливість університету прийняти участь зокрема у Конкурсі проектів термомодернізації громадських будівель серед українських міст в рамках програми «Енергоефективність громадських будівель в Україні» (URBEE). В рамках останнього підготовлені заявочні документи з проектною пропозицією проведення заходів з енергозбереження фасаду навчального корпусу, що безперечно не тільки сприятиме значному зменшенню витрат опалення приміщень в зимовий період, а й також поліпшило б зовнішній вигляд фасаду навчального корпусу.

Крім того була підготовлена проектно-кошторисна документація на ремонт будівель гуртожитків з метою участі проектних пропозицій університету в подальших конкурсах та програмах, а також фінансової підтримки Міністерства освіти і науки України. Розроблялася перед проектна кошторисна документація модернізації їдальні університету, проведено попереднє обстеження декількох приміщень університету на предмет можливості їх переобладнання під спортивні. В межах цієї роботи проводиться обстеження приміщень, визначаються обсяги робіт з метою визначення їх вартості та відповідності їх критеріїв для участі в майбутніх конкурсах.

Також проведено попереднє обстеження стану даху навчального корпусу на предмет експлуатаційних якостей конструкцій покриття та розрахунку

вартості необхідних обсягів ремонту, виконана проектно-кошторисна документація на заміну вікон актової зали як потенційна заявка на майбутні конкурси. Обстежені балкони гуртожитку на предмет запобігання аварійного стану, запропоновані способи усунення дефектів з меншими матеріальними та фінансовими затратами, тут участь у конкурсах не передбачена. Задля залучення спонсорської допомоги виконані розрахунки обсягів ремонтних робіт кабінету фізики та складений попередній кошторис.

Нарешті, щодо культурної складової. На сьогодні в межах напрямку культурних ініціатив нами проводиться моніторинг діяльності державної установи Український культурний фонд на предмет проведення ним грантових конкурсів. Пріоритетними напрямками його діяльності є виділення грантових коштів державним підприємствам на розвиток культури, популяризацію культурної спадщини, якою володіє й наш університет.

Вже в цьому році підготовлена проектна пропозиція кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна ПНПУ імені В.Г. Короленка в Програму участі ЮНЕСКО на 2024-2025 роки щодо підтримки Українського народного хору «Калина» імені Григорія Левченка. Також колективом авторів на чолі з ректором Гриньовою М.В. створена та відповідним чином оформлена документація: акт стану збереження для складання охоронного договору на пам'ятку архітектури місцевого значення - навчальний корпус Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка з Управлінням культури Департаменту культури, молоді та сім'ї Полтавської міської ради, департаментом культури і туризму Полтавської облдержадміністрації, Міністерством культури України.

Деякі результати досліджень використовуються в подальшій роботі, а також враховані у звіті за 2023 р. ректора Гриньової Марини Вікторівні (Гриньова М.В., 2023), в якому опубліковані результати виконання цільових показників діяльності закладу вищої освіти відповідно до умов контракту з Міністерством освіти і науки України.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В., Школяр С.П., Ткаченко А.В. Особливості підготовки менеджерів у сфері міжнародного проектного маркетингу. *Проектування безпечного середовища інноваційний підхід: колективна монографія* / за редакцією доктора педагогічних наук О.М. Топузова, доктора економічних наук С.В. Захаріна, доктора педагогічних наук М. В. Гриньової. Полтава. 2023. 374 с.

2. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.)*. «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.306-310.

3. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 1 (170). С. 37–41.

4. Школяр С. П. Щодо права інтелектуальної власності в Плані реалізації Стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади. *Гуманістичні орієнтири професійного становлення вчителя: Макаренківська традиція і місія нової української школи : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2021. С. 246-247.*

5. Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 285-286.*

6. Школяр С.П., Новописьмений С.А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М.В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258-259.*

**Школяр Сергій Петрович
Кощесєва Вікторія Олегівна
Ван Сі**

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В ОСВІТІ

Інтенсифікація міжнародного співробітництва економічних суб'єктів впливає на процес підготовки майбутніх менеджерів в сфері міжнародного освітнього маркетингу. Він є одним з найважливіших напрямків розвитку бізнес-середовища, і при своїй відносній виокремленості вимагає постійного залучення нових інноваційних методик у практиці, науці та освіті маркетингу. Міжнародний маркетинг являється вершиною маркетингу, а сучасна підготовка майбутніх менеджерів до маркетингової діяльності потребує системного дослідження, проєктного підходу до апробації та реалізації новітніх освітянських технік та технологій на базі стандартів національного та міжнародного рівня з урахування стратегічних програм розвитку глобалізованого світу. Слід зазначити, що важливість підготовки менеджерів в сфері міжнародного маркетингу освітньої галузі визначається швидкою інтеграцією всіх процесів сучасної економіки [1]. Однак, на сьогодні ми вбачаємо як інтеграцію, так і протистояння двох векторів: східного та західного в конкурентній боротьбі, при чому не тільки в економічній сфері, а й сфері гарячого протистояння.

Реалізація класичних концептуальних моделей міжнародного маркетингу при підготовці менеджерів передбачає інтеграцію маркетингових функцій зі спорідненими сферами і процедурами міжнародного бізнесу. Таким чином, міжнародний маркетинг слід сприймати як інтеграційну управлінську функцію, методологічним базисом якої є принципові положення економічної теорії та міжнародної економіки, допоміжними інструментами до якої слугують

прикладні сфери реалізації форм міжнародної діяльності і яка є інтегрованим втіленням різнопланових проявів маркетингового управління, менеджменту. Однією з особливостей підготовки майбутніх менеджерів є саме акцентування її в рамках проєктного підходу на вивченні людського потенціалу, формах перетворення його в людський капітал, спроможний створювати інноваційну конкурентоздатну продукцію як на внутрішніх, так й на міжнародних ринках.

Слід зазначити, що інтернаціоналізація передбачає розвиток стійких економічних зв'язків між країнами і фірмами з різних країн, вихід процесу відтворення за рамки національних кордонів, вона має наступні стадії: місцева, початкова розвитку: росту: багатонаціональна. Таким чином, в стані миру міжнародна діяльність таких суб'єктів ґрунтується на використанні таких форм міжнародного маркетингу: як імпортерний, експортерний, зовнішньоекономічний, транснаціональний маркетинг, мультирегіональний, глобальний.

При підготовці фахівців слід враховувати проблеми міжнародного проєктного маркетингу, до яких необхідно віднести: різні культура, менталітет, ділові традиції, стандарти; різні економічні системи і ступінь відкритості ринку; різні умови збуту; валютні проблеми; різні політичні і правові системи; економічні і соціальні відмінності; різні умови і передумови використання виробів; різна ситуація з конкуренцією. З огляду на це, можна констатувати, що глобалізаційні процеси міжнародного маркетингу та пов'язані з ними соціально-економічні трансформації сучасного інформаційного суспільства, які проходять в умовах світової конкуренції на ринках товарів і послуг, вимагають координації фахівців різних рівнів, а також крім того, що слід враховувати, різних національних уподобань, для ефективного вирішення заходів проєктів і програм як державного, регіонального рівня, так і міжнародного, наднаціонального [2-4].

Враховуючи те, що на сьогодні другою, а то й першою економікою в світі є Китай, який активно веде потужну експансію щодо завоювання міжнародних ринків, і тим самим його бізнес-середовище, менеджмент є потенційним партнером при реалізації проєктів, маркетингової діяльності, міжнародного проєктного маркетингу, розглянемо його особливості у якості прикладу. На сьогодні це актуально ще й тому, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент». Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проєктами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР, пройшовши навчання у Пекінському інституті нафтохімічної технології, Науково-технічному коледжі Ваньфан Хенанського політехнічного університету, університету Саньмін, Гуандунському професійному коледжі пошти та телекомунікацій, Пекінському університеті пошти та телекомунікацій. При цьому, слід зазначити, і це враховується при підготовці майбутніх менеджерів, що китайські студенти на рівні бакалавра вже мають технічні спеціальності, а саме: хімічна інженерія та технологія, інженерія електронної інформації, дизайн продукції, комунікаційна

інженерія. Звичайно, при підготовці, потрібно враховувати те, серед дисциплін технічного циклу, які вивчали сьгоднішні магістранти в період навчання на бакалавраті, є й специфічні, що характерні для такої країни східного способу виробництва та комуністичного вибору, гуманітарні дисципліни, серед яких: ідеологічно-моральне виховання і основи права; вчення династії Цинь і школа думок; вступ до думки Мао Цзедуна, теорія Ден Сяопіна і думки трьох попередників; нарис сучасної історії Китаю; практика Марксизму; міжособистісні відносини; оцінка сучасної китайської традиції, основи економіки; мистецтво; військова підготовка; ситуації та політика; розвиток і планування кар'єри; нарис сучасної історії Китаю; практика думки Мао Цзедуна і соціалізму з китайською характеристикою; оцінка французького кіномистецтва; Гоміньдан на Тайвані; творча методика; основні принципи Марксизму; освіта психічного здоров'я; каліграфія; бойові мистецтва (для чоловіків); любов і сексуальне життя студентів; режим мислення та інновації, математика; історія промислового дизайну; сучасна світова економіка і політика; військова теорія; історія світової архітектури; чесність і самовдосконалення та ін. [5].

Особливості міжнародного маркетингу в освіті, зокрема в напрямку підготовки іноземних студентів із КНР передбачають врахування таких перед реквізитів як вищезазначені дисципліни гуманітарного циклу, як безперечно впливають на діловий етикет майбутнього фахівця з Китаю.

Список використаних джерел

1. Школяр С.П. Міжнародний проєктний маркетинг: порівняльний аналіз національних особливостей бізнес-спілкування. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.245-250.

2. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні. *Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»* / Упор. Г.О. Андрощук, М.М. Шевченко. К.: Парламентське вид-во, 2007. С.60-62.

3. Школяр С.П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2015. С. 230–235.

4. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів* (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.306-310.

5. Хуан Сяньхуей, Школяр С.П. Врахування передреквізитів при підготовці майбутніх менеджерів проєктної діяльності. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій*

**Школяр Сергій Петрович
Шпильовий Василь Дмитрович**

ІНТЕГРАЦІЯ КЛЮЧОВИХ СТРАТЕГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДО КОНТЕКСТУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Питання інтеграції ключових стратегічних моделей до контексту управління освітою передбачають використання системного підходу, який повинен враховувати сучасні концепції, в тому числі економіки навчання при підготовці фахівців-менеджерів, формування в майбутніх менеджерів здатності до управління інноваційними проектами, новаторського педагогічного досвіду менеджменту, використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня, опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі [1-7].

Інтеграція моделей PEST і SWOT у стратегічне планування освітніх організацій є ключовим елементом для розуміння зовнішнього середовища і внутрішніх можливостей, а також для ідентифікації стратегічних напрямів і прийняття обґрунтованих рішень [8]. Обидві моделі доповнюють одна одну, дозволяючи освітнім організаціям виявити важливі тренди, виклики та можливості, які впливають на їхню стратегічну перспективу.

Ключовим в моделях PEST і SWOT є їх важливість у стратегічному управлінні, зокрема в розробці ефективних стратегій для організацій. Ці аналізи допомагають організаціям краще розуміти зовнішнє середовище, в якому вони діють (PEST), і внутрішні сильні та слабкі сторони (SWOT), що є критично важливим для виживання та процвітання в сучасному динамічному бізнес-середовищі. PEST-аналіз дозволяє організаціям аналізувати політичні, економічні, соціокультурні та технологічні фактори, які можуть впливати на їхню діяльність. Це забезпечує важливі інсайти для ідентифікації можливостей та загроз зовнішнього середовища, що є ключовим для розробки стратегій, які дозволять організації адаптуватися та вижити в змінних умовах. SWOT-аналіз, з іншого боку, зосереджується на внутрішньому середовищі організації, допомагаючи ідентифікувати її сильні та слабкі сторони, а також виявляти зовнішні можливості та загрози. Це критично важливо для визначення стратегічних пріоритетів і ресурсів, які потрібні для досягнення цілей організації. Інтеграція аналізів PEST і SWOT у стратегічне управління дозволяє організаціям розробляти комплексні стратегії, які враховують як зовнішнє середовище, так і внутрішні компетенції. Використання цих аналізів разом надає організаціям змогу:

- краще розуміти широкий контекст своєї діяльності;

- виявити ключові фактори, які можуть впливати на їхню стратегію та оперативні рішення;
- розробляти гнучкі та адаптивні стратегії, що дозволяють ефективно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі;
- забезпечувати більш виважене та обґрунтоване прийняття стратегічних рішень, максимізуючи використання внутрішніх ресурсів та можливостей.

Таким чином, інтеграція PEST і SWOT аналізів є важливим інструментом стратегічного управління, що допомагає лідерам організацій визначати, як найкраще використовувати свої сильні сторони, мінімізувати слабкості, використовувати зовнішні можливості та захищатися від потенційних загроз.

Адаптація теоретичних моделей до специфіки управління освітою відіграє ключову роль у досягненні стратегічних цілей освітніх організацій. Освітній сектор має свої унікальні виклики та потреби, які відрізняються від традиційного бізнес-середовища. Ці особливості вимагають спеціального підходу до стратегічного планування та управління, що робить адаптацію теоретичних моделей необхідною для їхньої ефективності. Ось декілька аспектів, які підкреслюють цю важливість.

Теоретичні моделі, які були адаптовані до контексту освіти, краще відповідають специфічним цілям та місії освітніх інституцій. Це дозволяє керівництву більш точно визначати стратегічні напрямки розвитку та покращувати якість освітніх послуг.

Освітні організації взаємодіють з широким колом зацікавлених сторін, включаючи студентів, батьків, викладачів, урядові агенції та суспільство в цілому. Адаптовані моделі допомагають краще розуміти та задовольняти їхні потреби, сприяючи створенню більш включної та відповідальної освітньої системи.

В умовах обмежених ресурсів, характерних для багатьох освітніх інституцій, адаптовані моделі стратегічного управління дозволяють ефективніше розподіляти наявні кошти, людські та матеріальні ресурси, максимізуючи їх вплив на навчальний процес.

Освітній сектор постійно зазнає впливу змін у технологіях, політиці, соціальних тенденціях та економічних умовах. Адаптовані теоретичні моделі забезпечують більшу гнучкість та здатність освітніх організацій швидко реагувати на ці зміни, зберігаючи свою актуальність і ефективність.

Адаптовані моделі стратегічного управління можуть сприяти культурі інновацій в освіті, заохочуючи розробку нових підходів до навчання, викладання та управління, що підвищує конкурентоспроможність і привабливість освітніх програм.

Тому інтеграція ключових стратегічних моделей до контексту управління освітою не лише підвищує ефективність стратегічного планування, але й сприяє створенню більш адаптивних, інноваційних та відповідальних освітніх

організацій, здатних досягати своїх стратегічних цілей в динамічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Школяр С., Шпильовий В. Формування в майбутніх менеджерів здатності до управління інноваційними проєктами. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. Випуск 30. (Серія «Педагогічні науки»). С.184-191.
2. Гриньова М.В., Школяр С.П., Ткаченко А.В. Особливості підготовки менеджерів у сфері міжнародного проєктного маркетингу / *Проектування безпечного середовища інноваційний підхід: колективна монографія* / за редакцією доктора педагогічних наук О.М. Топузова, доктора економічних наук С.В. Захаріна, доктора педагогічних наук М. В. Гриньової. Полтава. 2023. 374 с.
3. Школяр С. П., Бабенко І. В. Врахування концепції економіки навчання при підготовці фахівців-менеджерів. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference*. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2022. Pp. 286-293.
4. Бабенко І., Школяр С., Дзекун Ю. Новаторський педагогічний менеджмент як освітня теорія і практика. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022. Випуск 29. (Серія «Педагогічні науки»). С. 5-9.
5. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвяченій 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.)*. «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.306-310.
6. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2015. С. 230–235.
7. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 356–361.
8. P2M: A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation. Third Edition. *Project Management Association of Japan (PMAJ)*. June 2017. 427 p.

**Школяр Сергій Петрович
Шпильовий Василь Дмитрович**

СТРАТЕГІЯ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В ОСВІТІ ТА КОНСАЛТИНГ ВІНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО

Роль стратегічного менеджменту в досягненні цілей освітньої організації полягає у визначенні довгострокових цілей, розробці планів їх досягнення та адаптації організації до змінюваного ринкового середовища як внутрішнього, так і зовнішнього – міжнародного [1]. В цьому контексті важливими є елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів, зокрема з точки зору визначення їх управлінської ролі в міжнародному маркетингу [2], при цьому

безумовно є необхідність всебічного використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня: від регіональних, державних до міжнародних, в тому числі грантових [3]. Зазначимо, що з точки зору інтернаціоналізації як розвитку стійких економічних зв'язків між країнами і фірмами з різних країн, виходу процесу відтворення за рамки національних кордонів визначення аспектів підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі [4] є базовими у формуванні в майбутніх менеджерів здатності до управління інноваційними проектами в міжнародному маркетинговому середовищі [5].

Науковці міжнародний маркетинг в освіті визначають основні стадії інтернаціоналізації: місцева, початкова, розвитку, росту, багатонаціональна. При цьому міжнародна маркетингова діяльність ґрунтується на використанні таких форм міжнародного маркетингу: імпорتنний, експортний зовнішньоекономічний, транснаціональний, мультирегіональний, глобальний. Зазначимо, що стратегія міжнародного маркетингу в освіті повинна враховувати спільні та відмінні риси внутрішнього та міжнародного маркетингу, а також еволюцію міжнародного маркетингу, що проходить три основні стадії: внутрішній → експортний → міжнародний стадії маркетингу. Сама специфіка міжнародного маркетингу полягає у його відмінностях від внутрішнього маркетингу: внутрішній маркетинг передбачає маркетингову діяльність, націлену на внутрішній (основний для освітньої організації) ринок, тоді як міжнародний маркетинг являє собою маркетингову діяльність закладу освіти за межами національних кордонів.

Окреслимо деякі спільні риси міжнародного та внутрішнього маркетингу, які на думку науковців є наступними [7]: універсальність наукової концепції ринку і його елементів (життєвий цикл товару, попит, пропозиція, рівновага тощо); єдиний склад факторів зовнішнього середовища; використовуються ті ж методи дослідження попиту, пропозиції, діяльності конкурентів, аналізу діяльності; єдині інструменти маркетингу, стратегії, ціни, реклами тощо; єдина мета. Серед відмінних рис міжнародного та внутрішнього маркетингу, як потрібно враховувати при формуванні стратегії маркетингу, це ті, що викликані специфікою ринків (соціально-економічні, психологічні, національно-історичні особливості попиту), серед них: проблема адаптації продукції до умов її споживання, природно-кліматичних умов тощо; труднощі в дослідженні ринку, оцінці сильних позицій місцевих підприємств; складність, обов'язковість врахування усіх елементів середовища; проблеми, пов'язані з вибором форм експансії (експорт, СП, відкриття виробництв, продаж ліцензій та ін.); можливість вибору ринку або виходу з нього; необхідність виділення внутрішньої і зовнішньої обстановки в кожній країні.

Отже, підготовка менеджменту на стратегічному рівні передбачає фокусування на проблемах міжнародного маркетингу та усвідомлення їх майбутніми фахівцями, а саме: різні культура, менталітет, ділові традиції, стандарти; різні економічні системи і ступінь відкритості ринку; різні умови збуту; валютні проблеми; різні політичні і правові системи; економічні і

соціальні відмінності; різні умови і передумови використання виробів; різна ситуація з конкуренцією. При підготовці ми погоджуємося з думкою багатьох вчених та виходимо з того, що сам стратегічний менеджмент об'єднує такі основні функції, як планування, організація, мотивація та контроль, і доповнюється постановкою мети, комунікацією та стимулюванням. Ці функції виконуються через процеси комунікації та прийняття рішень, що відображають специфіку менеджменту як особливого виду управлінської діяльності. Зазначені функції доповнюються такими, як регулювання, мотивація, стимулювання, які відображають специфіку менеджменту в освітній сфері. Важливість стратегічного менеджменту в міжнародному маркетингу посилюється з урахуванням ролі суб'єктивного фактора і ринкової специфіки управлінської середовища в сучасних умовах, що дозволяє дивитись на освітню організацію з точки зору довгострокової перспективи, а не лише на основі тимчасової вигоди чи швидких рішень. Це включає аналіз внутрішньої та зовнішньої ситуації, формулювання місії та цілей, розробку стратегічного плану, а також їх реалізацію та контроль за результатами. Стратегічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні зв'язку між цілями освітніх організацій та обраною лінією поведінки для їх досягнення, що особливо актуально у контексті постійних змін у сучасному світі.

Розробка та імплементація стратегій маркетингу та менеджменту в освітніх організаціях включає кілька ключових аспектів, які є важливими для успішного стратегічного управління. Загальноприйняті підходи до розробки та впровадження стратегій в освіті можуть включати: використання інструментів аналізу, таких як PEST (Політичні, Економічні, Соціальні, Технологічні фактори) та SWOT (Сильні сторони, Слабкі сторони, Можливості, Загрози), для ідентифікації важливих факторів, які можуть вплинути на організацію; чітке формулювання місії та візії освітньої організації, які вказують на її основні цілі та напрямки розвитку; встановлення конкретних, вимірюваних, досяжних, релевантних та часово обмежених цілей, які допомагають досягти місії та візії організації; розробка програм та проектів, що дозволяють організації досягти визначених стратегічних цілей; регулярний перегляд та оцінка виконання стратегії для забезпечення її ефективності та внесення необхідних корективів; ефективне управління змінами, пов'язаними з впровадженням нової стратегії, включаючи залучення та мотивацію персоналу.

Ці етапи є фундаментальними для будь-якої організації, що прагне розробити та успішно реалізувати стратегічний план, особливо в контексті освітніх установ, де потрібно враховувати специфіку навчального процесу, потреби студентів та вимоги регуляторних органів.

Критично важливим для ефективного стратегічного управління та досягнення поставлених цілей є взаємозв'язок між стратегією та місією в освітніх організаціях. Стратегія, що заснована на чітко визначеній місії та орієнтована на зовнішнє середовище, дозволяє організації розвиватися в потрібному напрямку та адаптуватися до змінних умов. Стратегічне планування передбачає розробку

специфічних стратегій для досягнення цілей організації і цей процес має бути орієнтований на перспективу всієї організації, враховуючи потреби внутрішнього та міжнародного ринків, розвиток галузі та рівень конкуренції. Важливо, щоб стратегія була гнучкою та передбачала можливість її перегляду, модифікації та трансформації залежно від змін у зовнішньому маркетинговому середовищі. Стратегічне управління включає визначення довготермінових перспектив, реалізацію стратегічних заходів та контроль за їх виконанням. Воно вимагає наявності чіткої місії, яка коригується під впливом зовнішніх факторів, та врахування діяльності конкурентів, характеру продукції, наявності ресурсів та потенціалу розвитку. Також взаємозв'язок між стратегією та місією освітньої організації є ключовим для її успішного стратегічного управління. Місія організації визначає її ідентичність і роль у суспільстві, відповідаючи на питання «Хто ми?». Вона обґрунтовує, чому основні зацікавлені сторони мають підтримувати організацію, пояснюючи важливу роль або мету, яку організація відіграє в суспільстві. Стратегія ж, з іншого боку, визначає, як освітня організація досягне своєї місії та візії, вказуючи на конкретні дії та ініціативи. Вона включає в себе розробку конкретних цілей, які мають бути досягнуті, та визначає способи їх виконання. Цілі повинні бути специфічними, вимірюваними, амбітними, реалістичними та обмеженими у часі, щоб забезпечити ясність, прозорість та відповідальність. Тож стратегія і місія взаємодіють, створюючи єдине бачення розвитку освітньої організації. Місія забезпечує фундамент і мотивацію для стратегії, в той час як стратегія пропонує конкретні шляхи реалізації місії. Важливо, щоб обидва елементи були узгоджені та спрямовані на одну мету, щоб уникнути конфліктів та забезпечити ефективне досягнення поставлених цілей.

Важливим інструментом забезпечення виконання результатів стратегії внутрішнього та міжнародного маркетингу в освіті є інноваційність, а тим самим конкурентоспроможність запропонованих освітніх послуг, які передбачають активізацію винахідницької діяльності науковців ЗВО при виконанні науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок, захист об'єктів права інтелектуальної власності при їх здійсненні, отримання компетентних консалтинг послуг в цій сфері через залучення інституту патентних повірених України. На сьогодні в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка на забезпечення розпоряджень ректора Гриньової Марини Вікторівні запланована подальша активізація винахідницької діяльності із залучення консалтингових послуг Патентного повіреного України з точки зору, зокрема, виконання цільових показників діяльності закладу вищої освіти відповідно до умов контракту з Міністерством освіти і науки України, і як наслідок підвищення конкурентоспроможності Університету на ринкові освітніх послуг. Слід зазначити, що враховується й інноваційний розвиток полтавської територіальної громади, на території якої розташований Університет [1, 8, 9]. Науковцями ЗВО надавалися консалтингові послуги в сфері інтелектуальної власності бізнес-структурам регіону в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В., Школяр С.П., Ткаченко А.В. Особливості підготовки менеджерів у сфері міжнародного проєктного маркетингу / *Проектування безпечного середовища інноваційний підхід: колективна монографія*. Полтава, 2023. 374 с.
2. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2015. С. 230–235.
3. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.)*. «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: *Всеукр. наук.-практ. семінарів* (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.306-310
4. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 356–361.
5. Школяр С., Шпильовий В. Формування в майбутніх менеджерів здатності до управління інноваційними проєктами. *Витоки педагогічної майстерності: журнал*. Полтава, 2022. Випуск 30. С.184-191.
6. Школяр С. П. Врахування важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію при підготовці менеджерів до маркетингової діяльності. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 220–225.
7. P2M: A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation. Third Edition. *Project Management Association of Japan (PMAJ)*. June 2017. 427 p.
8. Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.)*. С. 285-286
9. Школяр С.П., Новописьменний С.А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М.В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258-259.*

**Шпильовий Василь Дмитрович
Школяр Сергій Петрович**

ЕВОЛЮЦІЯ ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ

В умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій, проєктне управління діяльністю набуває все більшого значення у сфері інноваційних систем, що вимагає відповідності до міжнародних стандартів, які забезпечують уніфіковані підходи та методології. У цьому контексті, важливим є розуміння

основних міжнародних стандартів у сфері управління проєктами, таких як "A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide)", розроблений Project Management Institute (PMI) та "A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation (P2M)", розроблений Project Management Association of Japan (PMAJ). Обидва стандарти відіграють ключову роль у формуванні глобальних практик управління проєктною діяльністю, також у розробленні інноваційних методик навчання в процесі професійної підготовки фахівців. Проте, слід відзначити, що вони мають істотні відмінності у підходах до управління проєктною діяльністю, особливо коли мова йде про інноваційні системи.

Порівняльний аналіз PMBOK Guide та P2M з метою виявлення їх основних відмінностей та спільних рис дозволяє виявити тенденції еволюції цих основних стандартів в сфері управління проєктною діяльністю інноваційних систем. Зокрема, на еволюції методологічних аспектів, орієнтацій на інновації, а також на еволюції їх практичного застосування у реальних проєктах, що дозволяє оцінити вплив кожного зі стандартів на ефективність управління інноваційними проєктами та програмами, враховуючи специфіку сучасного динамічного бізнес-середовища.

Виявлені тенденції мають важливе значення для практиків, які прагнуть оптимізувати процеси своєї діяльності. Розуміння ключових відмінностей та спільних рис стандартів PMBOK Guide і P2M відкриває нові перспективи для розвитку ефективних стратегій управління проєктною діяльністю інноваційних систем, адаптованих до потреб сучасного глобалізованого світу.

Слід відмітити, перш за все, еволюцію змісту різних редакцій кожного із стандартів. Якщо PMBOK Guide 5th Edition та більш ранніх редакцій встановлює основу управління проєктами, поділяючи сферу управління проєктом на групи процесів та області знань, наголошуючи на значенні процесного підходу, то PMBOK Guide 7th Edition зазнає значної переорієнтації з процесного підходу на принципи та домени управління проєктами. Він акцентує на гнучкості, стійкості та цінності для заінтересованих сторін, впроваджуючи принципи управління проєктами. Аналізуючи еволюцію від PMBOK Guide 5th до 7th Edition, можна побачити зсув від жорсткої структури до більш гнучкого та принципового підходу. Це відображає зміну у світових практиках управління проєктами, де адаптивність та здатність швидко реагувати на зміни в умовах невизначеності стають ключовими.

PMBOK Guide 7th Edition від PMI представляє собою значний відхід від традиційного процесно-орієнтованого підходу попередніх видань. Зосереджуючись на цінності, яку проєкт має принести зацікавленим сторонам, це видання прагне бути більш адаптивним і гнучким у відповідь на швидко змінюване проєктне середовище. Ключовими елементами PMBOK Guide 7th Edition є:

- принципи, що включають створення цінності, системне мислення, лідерство, співпрацю тощо;

- аспекти, необхідні для ефективного управління проєктами такі як стратегія, бізнес, заінтересовані сторони, команда, життєвий цикл проєкту, планування, роботи проєкту, доставка, вимірювання;
- розширення поняття методологій управління проєктами, що містять різні моделі як традиційні, так і адаптивні, гібридні;
- важливість системного мислення у управлінні проєктами; адаптивність в управлінні проєктами та гнучкість у виборі підходів і практик;
- етика та професійна відповідальність.

Сьогодні PMBOK Guide 7th Edition представляє собою сучасний погляд на управління проєктами, акцентуючи на адаптивності, принципах та доменах замість жорстких процесів і процедур. Цей підхід має на меті зробити управління проєктами більш гнучким і здатним адаптуватися до будь-якого проєктного контексту, пропонуючи інструменти для створення максимальної цінності.

Що ж стосується "A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation" редакції 2001 року, то зміст зосереджено на інтеграції інноваційних підходів в управління проєктами, надаючи рамки для залучення нововведень у корпоративному середовищі. У "A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation" редакції 2017 року послідовно розширено попередню версію, включаючи оновлення, що відображають сучасні тенденції управління інноваціями та проєктами, зокрема, вплив цифровізації та глобалізації. Порівняння цих редакцій стандарту "A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation" виявляє розвиток інтеграції інноваційних стратегій у процеси управління проєктами. Оновлення 2017 року акцентує на важливості технологічних інновацій та необхідності гнучкої адаптації до глобальних тенденцій.

"A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation" 3rd Edition, 2017, є комплексним джерелом, розробленим для підтримки професіоналів у сфері управління проєктами та програмами, спрямованим на інновації в корпоративному середовищі. Цей стандарт розглядається як фундаментальний референдум для професіоналів, які займаються місією та виконанням проєктів, пропонуючи унікальну систему знань з управління програмами та проєктами.

В цілому PMBOK Guide 7th Edition є сучасним поглядом на управління проєктами, акцентованим на адаптивність, принципи та домени замість жорстких процесів і процедур. Цей підхід має на меті зробити управління проєктами більш гнучким і здатним адаптуватися до будь-якого проєктного контексту, пропонуючи інструменти для створення максимальної цінності. Він також відображає зростаючу потребу в професіоналах з широким баченням і здатністю адаптуватися до змінюваного навченого суспільства, наголошуючи на важливості інновацій, системного мислення та взаємодії між різними компонентами для успішного управління проєктами та програмами.

Порівняльний аналіз стандартів управління проектами "A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation" різних років видань та різних редакцій PMBOK Guide, свідчить про наступне.

- Управління проектами та програмами є динамічною дисципліною, що розвивається залежно від змін у технологіях, бізнес-потребах та методологіях. Порівняльний аналіз дозволяє виявити, як змінились підходи до управління проектами та програмами з часом, відображаючи адаптацію до нових викликів та можливостей.

- Зіставлення стандартів дає змогу визначити найефективніші методи та практики, що були розроблені або вдосконалені з часом. Це сприяє вибору оптимальних підходів для сучасних проектів і програм.

- Перехід від PMBOK 5-ї редакції, що була більше орієнтована на процеси, до 7-ї редакції, що акцентує на принципи та цінності, відображає зміну фокусу на більш гнучке та адаптивне управління проектами.

- Еволюція стандартів сприяє неперервному професійному розвитку фахівців у галузі управління проектами та програмами, надаючи їм інформацію про останні тенденції та розробки в цій сфері.

- Застосування актуальних підходів та методик з різних стандартів підвищує ефективність управління проектами та програмами, забезпечуючи краще задоволення потреб зацікавлених сторін та досягнення цілей проектної діяльності інноваційних систем.

- Адаптація до глобальних трендів у світі, де технологічні інновації та глобалізація невпинно впливають на управління економічною діяльністю допомагає зрозуміти, як міжнародні стандарти відповідають на ці зміни та як їх можна ефективно інтегрувати в локальні практики.

Узагальнено, порівняльний аналіз стандартів управління проектами та програмами є ключовим для вдосконалення методологій, підходів та інструментів управління, дозволяючи професіоналам залишатися на вістрі основних тенденцій в управлінні проектами та інноваціями.

Слід описати ключові відмінності між цими двома стандартами.

Орієнтація та фокус:

- P2M зосереджений на інтеграції інновацій у процеси управління проектами та програмами. P2M підкреслює важливість стратегічного бачення, інновації та створення цінності для підприємств;

- PMBOK Guide надає загальноприйнятий набір термінології та стандартів для управління проектами. Він фокусується на процесах, областях знань і практиках, які є необхідними для ефективного управління проектами.

Структура та компоненти:

- P2M включає комплексний підхід, що охоплює не тільки управління проектами, але й програмами. P2M поділяється на кілька ключових секцій, включаючи управління проектами, програмами та сегментами проектного управління, з акцентом на інновації та створення цінності;

- PMBOK Guide організований навколо областей знань та груп процесів, що включають ініціацію, планування, виконання, моніторинг та контроль, та закриття проекту. PMBOK Guide надає детальний опис кожного процесу та його взаємозв'язків.

Методологічний підхід:

- P2M надає більш гнучкий і адаптивний підхід, що дозволяє інтегрувати різноманітні методики управління проектами та програмами з метою впровадження інновацій та нових технологій;
- PMBOK Guide зосереджується на стандартизації процесів управління проектами, надаючи чіткі рекомендації та найкращі практики, які можуть бути застосовані в різних галузях та проектах.

Цільова аудиторія:

- P2M звертається до ширшого кола фахівців, включаючи керівників проектів та програм, інноваційних менеджерів та вищого керівництва, які прагнуть інтегрувати інноваційні підходи в управління своїми проектами та програмами;
- PMBOK Guide є довідником для керівників проектів у різних сферах, які шукають стандартизовані процеси та практики для підвищення ефективності управління проектами.

Хоча стандарти P2M та PMBOK Guide представляють два різних підходи до управління проектами та програмами, кожен з яких має свої унікальні особливості та акценти. Вони відіграють важливу роль у сфері управління проектами, пропонуючи різні перспективи та інструменти для досягнення успіху в проектах та програмах. Вибір між P2M та PMBOK Guide залежить від конкретних потреб проекту, організаційної культури та стратегічних цілей організації.

Отже, еволюція стандартів у проектному управлінні відображає ширший тренд у бізнесі та технологіях: перехід від ієрархічних, жорстко визначених процесів до більш адаптивних, гнучких та принципово орієнтованих підходів. Це вказує на зростаючу важливість інновацій, адаптивності та залучення заінтересованих сторін у сучасному управлінні проектами та програмами. Такі висновки підкреслюють важливість вибору відповідного стандарту в залежності від специфіки проекту, стратегічних цілей організації та необхідності інтеграції інновацій. Осмислене використання цих стандартів може значно підвищити ефективність управління проектами та програмами, сприяючи успішній реалізації інноваційних ініціатив, а також розробляти та впроваджувати інноваційні методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. P2M: A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation. Third Edition. *Project Management Association of Japan (PMAJ)*. June 2017. 427 p.
2. P2M: A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation. Third Edition. *Project Management Association of Japan (PMAJ)*. October 2005. 420 p.
3. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide) Fourth Edition. *An American National Standard ANSI/PMI 99-001-2008*. 2008.467 p.

4. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide) and the Standard for project management - Seventh edition. ANSI/PMI 99-001-2021. 2021. 274 p.

**Штефан Людмила Андріївна
Полтавець Роман Романович**

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ

До закладів вищої освіти Франції належать: університети, вищі та спеціалізовані школи. Так, у Франції існує 70 державних університетів. Їхня назва пов'язана з містом або регіоном в якому вони знаходяться. Якщо мова йде про великі міста, в яких працює кілька університетів, то до назви ЗВО додається його номер та додаткова назва, наприклад: Університет Ліон 1 Клод Бернард та інші [1].

До структури французьких університетів належать факультети (Unité de Formation et de Recherches), які здійснюють підготовку фахівців за такими спеціальностями, як: філологія та мови; точні науки та технології; економічні та суспільні науки; гуманітарні та суспільні науки; спортивна та фізична діяльність; медицина; теологія тощо.

Варто наголосити на тому, що окремі напрями підготовки можуть здійснюватися й у спеціалізованих інститутах, які функціонують при університетах на правах факультетів. В університетах Франції можна отримати такі основні дипломи про вищу освіту державного зразка, як:

- лісанс 1, 2 та 3 (включає три роки навчання з отриманням диплома, після закінчення кожного року студент отримує академічну довідку про успішність). Повний курс лісанс 3 відповідає рівню диплома бакалавра в Україні;
 - майстер 1 (охоплює один рік навчання після лісанс 3);
 - майстер 2 з наукових досліджень або професійний – відповідають диплому магістра;
 - диплом доктора наук (передбачає 3 роки навчання у докторській школі)
- [2].

Необхідно наголосити на тому, що останнім часом простежується тенденція не розділяти магістратуру на два дипломи – майстер 1 та майстер 2. Для отримання диплома магістра студент повинен навчатися повні два роки й здобути диплом майстер 2.

Для вступу до університету Франції не потрібно складання вступних іспитів. Зарахування відбувається на підставі таких критеріїв, як-от:

- рівень володіння французькою мовою;
- мотивація та професійні плани на майбутнє;
- наявність вільних місць.

З метою вступу на другий рік магістратури M2 претендентам можуть запропонувати пройти співбесіду з приймальною комісією, щоб уточнити їхні мотиви та професійні плани на майбутнє.

Зарахування до навчання в спеціалізованих інститутах при університетах може відбуватися за результатами вступних іспитів.

Оскільки французькі державні університети опікуються та фінансуються державою, студенти оплачують лише частину реальної вартості навчання – це так званий реєстраційний внесок. Наприклад, починаючи з 2019/20 навчального року, Міністерство вищої освіти і досліджень установило наступний розмір реєстраційного внеску щодо державних університетів, який сплачують французькі студенти (170 євро на рік за лісанс, 243 євро на рік за майстер і 380 євро на рік за докторантуру).

Вищі школи – одна із особливостей системи вищої освіти Франції. Ці школи було створено на початку XIX століття. Вони існують разом з університетами та сильно відрізняються від них. До особливостей діяльності вищих шкіл належать:

- зарахування лише за результатами вступних іспитів;
- невеликий щорічний набір, який складає близько 30-50 осіб;
- обмежений перелік спеціальностей порівняно з університетами;
- тісний зв'язок з підприємствами;
- платне здобуття освіти [3].

Вищі школи надають високий рівень професійної підготовки. Випускники зазначених шкіл входять до управлінської еліти Франції й інших країн.

Вищі школи існують як приватні, так і державні. Державні – належать до відповідного міністерства, а саме: Міністерства у справах молоді, Міністерства вищої освіти та досліджень, Міністерства оборони, Міністерства технічного забезпечення та ін.

Вартість навчання у вищих школах складає від 2770 до 20000 євро на рік і вище.

Так, у Франції існує близько 240 інженерних шкіл. Зарахування до цих шкіл відбувається на конкурсній основі після дворічних спеціалізованих підготовчих відділень. Повний термін навчання для отримання диплома інженера складає 3 роки [1].

Інженерні школи пропонують освітні програми двох типів:

- програма Grande Ecole з отриманням диплома інженера передбачає 3 роки навчання французькою мовою. Зарахування на цю програму відбувається за результатами вступних іспитів після дворічного навчання в університеті або на дворічних підготовчих відділеннях;

- нова програма Bachelor-Master охоплює 3 роки навчання для здобуття диплома бакалавра, потім ще 2 роки – для здобуття диплома магістра.

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, Вищі комерційні школи та школи управління пропонують навчальні програми, які найбільш повно відповідають сучасній економічній ситуації і новим методам управління. Цими школами опікуються місцеві Торгово-промислові палати. Навчальними планами передбачається обов'язкове професійне стажування на підприємствах від 3 до 6

місяців. Як і інженерні школи, школи бізнесу пропонують навчальні програми двох типів.

У Франції також існують 3 вищі педагогічні школи, які не видають дипломи, але готують до складання кандидатського іспиту для роботи викладачем або для вступу до аспірантури. До системи вищої освіти Франції також належать 4 ветеринарні школи. Тривалість навчання в них становить від 4 (базова освіта) до 7 років після проходження курсу спеціалізованої дворічної підготовки та складання вступних іспитів (приймають тільки 400 абітурієнтів на рік) [2]. До складу вищих шкіл входять і: Національна школа адміністрації; Паризький інститут політичних наук; Національна школа хартій (щорічний набір – близько 15-20 осіб); Вища національна школа інформаційних наук та бібліотек.

Як свідчить проведене дослідження, зарахування до зазначених шкіл проходить за конкурсом, охоплює кілька етапів та потребує ретельної підготовки. Необхідно звернути увагу на те, що до системи вищої освіти Франції також належать спеціалізовані школи. Це: школи мистецтв; архітектурні школи; школи дизайну інтер'єру; школи ландшафтного дизайну; школи фотографії; кінематографу та аудіовізуальних мистецтв; журналістики; театральні; кулінарні; туризму та готельної справи; школи з парамедичних спеціальностей; школи соціального сектору. Як правило, вступні іспити в зазначені школи відсутні, зарахування відбувається за конкурсом досвіду та портфоліо. Інколи вступникам необхідно брати участь у творчих конкурсах та пройти співбесіду з приймальною комісією [3].

Таким чином, до системи вищої освіти Франції належать: університети, вищі школи та спеціалізовані школи.

Список використаних джерел

1. Левченко Ю. В. Система вищої освіти у Франції. Вінниця: Вінницький національний технічний університет, 2015. 21 с.
2. Хміль О. Особливості системи вищої освіти у Франції. *Молодь і ринок*. 2010. No 9. С. 95-99.
3. Education in France; a selective system based on maths; universities and «grandes écoles»; the French educational system; the Shanghai trauma. URL: <https://www.understandfrance.org/France/Education.html> (Last accessed: 15.02.2024).

Якименко Вікторія Миколаївна

МІГРАЦІЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ

Враховуючи міграційні процеси, які відбуваються в світі взагалі та Україні зокрема, актуальним та доцільним є вивчення зазначеного явища як соціально-педагогічного процесу. Як відомо, більш вразливою категорією населення виступають діти мігрантів та болючим питанням є їхня інтеграція в нове суспільство. По-перше, така ситуація надає можливість дітям мігрантів реалізувати свій потенціал та забезпечити довготривалу соціальну, економічну і

політичну участь у житті суспільства. По-друге, інтеграція сприяє вихованню толерантності, прийняттю та поважливому ставленню до різноманітності, розвиває здатність особистості долати певні упередження, страхи й стереотипи стосовно «інших».

Процес інтеграції дітей мігрантів можна розглядати як багатоаспектне явище з залученням різноманітних суб'єктів (сім'я мігрантів, діти, школа, вчитель, однолітки, представники місцевої громади та ін.), яке впливає на мікро-, мезо- та макро- рівні життя в суспільстві.

У цілому, інтеграцію можна розглядати як триступеневий процес, на який впливають як особливості країни походження, розмір, роль та функціонування спільноти мігрантів у приймаючому суспільстві, так і характеристики країни перебування, що відрізняються за своєю міграційною політикою (структура груп мігрантів та ступінь прийняття мігрантів) [1].

Порушуючи питання інтеграції дітей мігрантів до умов суспільства, необхідно пам'ятати, що діти мігрантів не є однорідною соціальною групою. Навпаки, вони є різними з точки зору минулого досвіду, сьогодення і майбутніх прагнень. Вони відрізняються і за своїми правами, оскільки до зазначеної групи входять економічні мігранти, діти біженців, шукачі притулку, легальні й нелегальні мігранти. Вони також мають різне культурне і мовне походження, приналежність до різних етнічних груп та відрізняються за статтю, віком, соціально-економічними умовами, культурним і соціальним капіталом тощо.

Разом із цим, діти мігрантів вважаються особливо вразливими категоріями через незнання мови, мають достатньо низький соціально-економічний статус сімей, недоступність до соціальних мереж та ін., що сприяє їхньому соціальному відчуженню [2].

Внутрішня неоднорідність відображається і в різноманітності сучасних дискусій про дітей – представників сімей мігрантів, які порушують широкий спектр тем та методологічних підходів у наукових дослідженнях і стосуються різноманітної регіональної і національної політики щодо учнів мігрантів.

У наукових колах однією з актуальних проблем, яка порушується навколо мігрантів, виступає питання ідентичності, ідентифікації та диференціації між «ми» і «ними», ролі релігії та сім'ї в інтеграції учнів мігрантів, добробуту й психічного здоров'я, ролі освіти в адаптаційному процесі, усунення бар'єрів для успішної інтеграції в освітній процес та суспільство.

У наслідок узагальнення науково-педагогічних джерел дістали висновку, що велика кількість фахівців розглядає міжособистісну й інституційну дискримінацію як одну з основних перешкод щодо успішної інтеграції в освітній процес.

Дослідження, які проведені в різних країнах Західної Європи, підтверджують, що відкриті фізичні форми насильства стосовно дітей із сімей мігрантів зустрічаються не часто, в той час, як більш вишукані форми агресії – словесне переслідування, знущання і грубість – широко поширені й мають місце в шкільних умовах [3].

Проведені дослідження також наголошують на тому, що саме етнічне походження рідко виступає причиною міжетнічного насильства та, як правило, пов'язане з іншими критеріями, такими як особистісні характеристики, низький економічний статус та ін. Велика кількість науковців приходить до висновку, що дискримінаційне ставлення з боку однолітків і вчителів має негативний вплив на загальне самопочуття дітей мігрантів, їхні академічні успіхи, соціалізацію, самооцінку, психічне здоров'я та ін.

Разом з тим, позитивні стосунки між учнями і вчителями надзвичайно важливі з позиції протидії можливим негативним ефектам, що безпосередньо не пов'язані зі шкільним середовищем, а пов'язані з поганими сімейними стосунками і низьким соціально-економічним статусом.

Стосовно учнів біженців варто наголосити на тому, що взаємини з навчанням у школі надзвичайно важливі для дотримання загальних принципів інтеграції, досягнення успіху з питань інтеграції й організації освітнього процесу.

Таким чином, для успішної інтеграції дітей мігрантів у нову спільноту важливою є тісна взаємодія їх з учнями, вчителями, шкільними колективами, громадськими групами.

Список використаних джерел

1. Garcés-Mascareñas, Blanca and Penninx, Rinus. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Cham: Springer Nature. 2016.
2. Dežan, Lucija, and Sedmak, Mateja. Policy and practice: The integration of (newly arrived) migrant children in Slovenian schools. *Annales, Historia et Sociologia*, 30(4): 559–574. 2020.
3. Arun, Shoba, Bailey, Gavin et al. *Contemporary Debates on Migrant Children Integration. Migrant Children and Communities in a Transforming Europe*. (Project Report). Koper: Znanstveno-raziskovalno središče Koper. Accessed 1 September 2020. URL: www.micreate.eu/wp-content/pdf/WP2/Contemporary%20Debates%20on%20Migrant%20Children%20Integration.pdf.

Яцків Любов Федорівна

ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАПОРУКА ПІДГОТОВКИ УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Останні нелегкі часи вимагають швидких та ефективних змін у всіх сферах життя, в тому числі і в освіті. Роботодавці вимагають від молодих спеціалістів володіння іноземними мовами, бажання і вміння швидко навчатися та адаптуватися до нових умов, а також хочуть реального практичного досвіду. Головною умовою успішної адаптації випускника на виробництві, безумовно, є високий рівень його професійної підготовленості, який залежить, в першу чергу, від кадрової складової навчального закладу, професійного рівня його педагогічних працівників.

В сучасному освітньому середовищі педагоги стикаються з необхідністю адаптуватися до вимог сучасного світу, де інформація надзвичайно швидко змінюється. Одним із ключових напрямків є використання педагогічних

технологій ресурсно-орієнтованого навчання, які сприяють активному залученню здобувачів освіти до процесу навчання та розвитку їхніх творчих здібностей, критичного мислення та вміння працювати з інформацією.

Сучасні педагогічні технології покликані вирішити проблему відставання освіти від стрімкого розвитку інформаційних та технологічних галузей в Україні. Такий підхід розширює організацію навчання, залучає до освітнього процесу викладачів, здобувачів освіти, стейкхолдерів з усіма їхніми ресурсами. Це дозволяє максимально реалізувати потенційні можливості суб'єктів процесу. Поєднання зовнішніх та внутрішніх ресурсів дозволяє зробити навчання в сучасних освітніх закладах комфортним та якісним. Прикладами практичного застосування ресурсно-орієнтованого навчання є:

- використання інтернет-ресурсів для створення веб-квестів, онлайн-досліджень та віртуальних лабораторій для поглиблення знань здобувачів освіти з конкретної теми;
- створення колективних проектів: формування групових проектів, де студенти мають можливість взаємодіяти, обмінюватися думками та досліджувати тему разом;
- використання інтерактивних методів: застосування ігрових технологій, дебатів, рольових ігор для активізації студентів та залучення до процесу навчання.

У навчально-виховному процесі повинні використовуватися різні засоби і технології навчання з урахуванням співпраці викладача і студентів. Ідея співробітництва, діалогу, партнерства у взаємовідносинах суб'єктів навчальної діяльності – одна з основних у педагогіці останніх років. Проте її реалізація в практичній діяльності відбувається з великими труднощами. Важливо в процесі співпраці сприяти формуванню у студентів відносин партнерства на основі персональної відповідальності, незалежності, спільного творчого пошуку і взаємної зацікавленості. Партнерські відносини «викладач – студент» вимагають використання нетрадиційних засобів навчання, спільної пошукової діяльності викладача і студента, високих морально-ділових стосунків. Сенсом спільної діяльності або взаємодії в партнерстві є співробітництво його учасників. У партнерських взаєминах відбувається перебудова рольових відносин викладача та студента у рівноправні.

У Стрийському фаховому коледжі ЛНУП майбутні ІТ-спеціалісти залучаються до обслуговування комп'ютерної техніки, створення програмних продуктів для покращення навчального процесу, розробки електронної бібліотеки, сайту методичного кабінету та багатьох інших видів роботи. Кращі студенти працюють лаборантами починаючи з третього курсу, поєднуючи навчання з практичною діяльністю. Наші студенти мають можливість проходити виробничу практику на кращих комп'ютерних фірмах міста та району, які є потенційними роботодавцями.

Все більшого поширення набуває дуальна форма навчання. Заклади передвищої освіти знаходять підприємства-партнерів, з якими спільно готують

фахівців нового покоління. Циклова комісія професійної підготовки спеціальності «Комп'ютерні науки» та інформатики має укладені договори про співпрацю з багатьма стейкхолдерами регіону. Це дозволяє залучати їх до обговорення освітніх програм, проводити спільні науково-практичні конференції, заняття на виробництві. Студенти мають можливість працювати, а лекції відвідувати дистанційно. Всі, хто отримає таку дуальну освіту будуть мати змогу обирати собі напрями кар'єри та роботодавців, бо будуть значно кваліфікованішими за більшість випускників і мабуть, навіть і фахівців із досвідом. Дуальна форма навчання в Україні інтегрує в себе все найкраще, що вже існує в Європі. Вона заслуговує на увагу студентів і навіть вже чинних фахівців, бо якість такого навчання набагато вища і можливостей у таких студентів значно більше. Дуальна освіта дозволяє студентам отримати практичний досвід, який є важливим для подальшого працевлаштування. Вони вивчають сучасні технології та робочі процеси, мають можливість стажуватися в потенційних роботодавцях та збагачують свій професійний досвід. Студенти звикають до роботи в колективі, до робочого місця. Система дуальної освіти наближає усіх до розуміння, якої кваліфікації, яких знань потребує конкретно цей роботодавець від працівника. Під ці потреби підтягується (хоч і не одразу) навчальна програма. А в результаті шлях студента до майбутньої професії, час реальної підготовки фахівця скорочується, бо ж часто-густо трапляється – приходить молодий спеціаліст на першу роботу і його треба перенавчати.

Отже, партнерська співпраця учасників навчально-виховного процесу, як складова ресурсно-орієнтованого навчання є підходом, який робить акцент на потребах, інтересах та можливостях здобувачів освіти. Цей підхід активно використовує різноманітні навчальні ресурси, такі як інтернет, бібліотеки, мультимедійні матеріали, групову співпрацю тощо, для створення стимулюючого навчального середовища. Педагогічні технології ресурсно-орієнтованого навчання сприяють розвитку критичного мислення, творчих здібностей та інформаційної грамотності здобувачів освіти. Використання цих технологій є запорукою успішного розвитку особистості та готовності до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Смирнова М. Є. Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2022. 140 с.
2. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita>.
3. <https://it-kharkiv.com/dualna-osvita-yak-tse-i-dlya-kogo/>.

Секція 2. Сучасні навчальні ресурси та цифрові технології в освітньому процесі

Danylyuk Serhiy Semenovych

FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS' INFORMATION COMPETENCE BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES

A characteristic feature of modern society is a large flow of information, which doubles every 72 hours. Therefore, the training of a modern teacher of foreign language education, as well as any school teacher, must meet the requirements of the time, one of the main competencies of which has become not only professional, but also digital competencies.

In recent years, significant attention has been paid to the use of digital technologies in education, with the help which students' motivation to learn through the use of electronic textbooks, interactive information technologies that combine text, graphics, sound and video enhances [2].

A harmonious combination of traditional teaching tools with the use of digital technologies in the form of presentations, computer games and interactive exercises can significantly increase students' motivation to study and thereby reduce learning time.

New generations of students are increasingly focused on modern sources of information, digital educational technologies, virtual means of communication for their personal growth, since the presentation of educational information in a digital form has a complex impact on the student – interest in learning increases, the range of knowledge expands, the quality of education improves, feedback between the teacher and students improves [3].

Digital technologies are actively used in many areas of the economy and, first of all, in vocational education:

- system of training and retraining of teaching staff;
- informatization of the process of training and education;
- equipping the education system with technical means of informatization (computers, multimedia projectors, etc.);
- interaction between teacher and student.

Currently, professional pedagogy and education are at an important stage of digitalization of the entire education system, the introduction of innovative methods, techniques and forms of working with students into pedagogy. The introduction of digital technologies into the theory and practice of pedagogy helps to increase the effectiveness of students' learning, but the problem of competently combining the methodology of teaching the subject with information, communication and digital learning technologies arises. Information technologies must satisfy such basic principles of professional pedagogy as preliminary design, reproducibility, goal setting, and integrity.

Despite the fact that digital technologies in professional pedagogy are a fairly young area, they are developing very dynamically. They are being actively introduced into the educational process at all levels of education – schools, colleges, universities. Thus, a number of Ukrainian universities have introduced curricula and courses that actively use digital technologies in the learning process. In addition, the informatization of education and Internet technologies have led to the rapid development of a new form of learning – distance learning, which is the highest degree of informatization of education today [3].

Currently, according to experts in the field of vocational education, a modern teacher must be able to use modern information technologies and multimedia equipment to conduct the educational process. Digital technologies are of great assistance in developing a number of future teachers' competencies, one of which is digital competence. The ability to find the necessary information, structure it and prepare educational content for a lesson is one of the factors in improving the quality of education.

Digital technologies are a promising direction in the field of developing students' information skills. Quick search and simple perception of a wide variety of information in the process of using computer technologies in students' educational process increases its intensity. New digital technologies that are actively developing on a global scale will soon change our understanding of IT capabilities.

The advantages of digital technologies in education include the following:

- provide instant access to the necessary information and develop important skills in working with sources;
- contribute to the formation of information culture;
- help the teacher to automate or to simplify the performance of a number of tedious duties;
- ensure greater accessibility of education through the use of distance education;
- allow the use of didactic tools in various forms of education.

The use of digital technologies allows us to make the educational process more perfect.

One of the most promising and widely used digital technologies today is a digital educational resource (DER), which combines a wide variety of means of presenting information, combined in one structure. The alternation of text, graphics, video and audio tracks, interactive exercises and test questions allow you to present information in the most visual and easily understandable form.

Another form of presenting information is a presentation. In the generally accepted sense, a presentation is demonstration material for public speaking. A computer presentation is a file that contains documents prepared in the form of a sequence of slides in a logical manner, united by a topic and general design principles.

Digital technologies are often used in the form of multimedia. The methodological strength of multimedia lies precisely in the fact that it is easier for a student to be interested and learn when he perceives a coordinated stream of audio and visual images. Presentations are actively used during presentations at conferences,

defense of scientific projects, diploma, master's and doctoral theses. Electronic presentations can be considered as a visual didactic teaching tool and a multimedia projector as a technical training tool. Electronic presentation of educational information is especially well represented in electronic textbooks, since electronic textbooks are considered to be independent didactic teaching aids that enable students to independently study the subject. This is especially actively used during distance learning. [1].

Media presentations can be used at any stage of organized events:

- indicate the subject, – when studying new materials and / or consolidation;
- as an accompanying explanation;
- as an information and educational tool;
- repetition and generalization of the studied material.

So, the presentation allows you to:

- improve the quality of educational and developmental work;
- quickly and clearly depicts things that are difficult or impossible to express in words;
- forms motivation and maintains interest in the process of educational activities;
- makes the process of information transfer diverse;
- improves performance impact.

Various types of presentations can be used by students in an individual, group or frontal format.

Taking into account all the mentioned above, it becomes obvious that it is necessary to improve the didactic, methodological and communicative components of the structure and content of the educational process in order to bring the model of pedagogical interaction closer to the format that is most organically perceived by modern generations of students. It is the construction of the educational process based on digital technologies that will, in our opinion, allow us to update the traditional learning process and stimulate the interest, emotional and communicative involvement of students, especially teenagers.

E-learning is increasingly being used as an effective and efficient learning material in many areas of education. E-learning helps to improve teachers' qualifications, to conduct distance learning, to retrain staff, and others. E-learning is based on the integration of pedagogical and infocommunication technologies, and is also an independent type of training [2].

With a variety of electronic materials and the ability to continually update through the teacher's website, students can find the information they need, perfect for independent learning and a variety of academic settings [3].

Additional general benefits of e-learning include promoting social learning through synchronous modern communication formats (e.g., instant messaging, chat, video conferencing) as well as asynchronous communication (e.g., e-mail and forums).

Digital technologies provide the opportunity to develop your knowledge from the basic ideas and theories that form the structure of construction and thought, to the

intuitive mechanisms that organize life, provide the opportunity to participate and discuss ideas.

Let's summarize the results of the study – new developments in the field of e-learning and increasingly advanced digital learning technologies have had a significant impact on the entire education system, from schools to universities. It is very important to instill digital technology skills in future school teachers during their studies at the university and to develop digital competence during their studies, since today's children belonging to generation Z are fluent in any gadgets and learning using digital technologies will only motivate them in the learning process [3].

Thus, digital technologies contribute to the acquisition of knowledge and skills necessary for living and working in modern society. They allow students to adapt to information flows, increase computer literacy of the population, and contribute to the acquisition of the 21st century skills.

References

1. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №2(66). С. 132–151.
2. Толмач М. Цифрові технології в освіті: можливості й тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. №4(2). С. 159–171.
2. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет. 2022. 150.

Holubnycha Liudmyla

THE EXPERIENCE OF USING CHATGPT IN COMPOSING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES TESTS

One of the significant features of the modern world is quick development of new technologies and among the most innovative and promising one is artificial intelligence (AI), in particular ChatGPT. It appeared not long ago and has been available in Ukraine only since February 2023. And academic staff of universities immediately started to look for its advantages for teaching their students. As the app is famous among others for generating texts, sentences, questions and so on, we decided to try it and check its efficiency in making up tests for English for specific purposes in order to simplify teachers' work.

Our experience of using ChatGPT concerns developing a new course of English for specific purposes for Magistrates' students as well as a textbook for this course and it was described in "ChatCPT for Professional English Course Development" (Kostikova et.al, 2024). However, the material related to composing tests was not included, although each unit of the textbook placed two types of tests.

So, with the help of ChatGPT we generated these types of tests. The aim of the first one was to train active vocabulary. Such tests were embodied into 30 sentences (in each textbook unit) with gaps that have to be filled with the only suitable word among four ones placed after the sentence. To try the AI we, firstly, asked the app to

generate five sentences with each of given active words. Then we chose the best ones. But we decided to make exercises with multiple choice ourselves as we were not satisfied with the received from ChatGPT results. Probably we did not manage to formulate the task correctly.

Another type of tests was aimed at self-examination in reading and comprehension and the use of the language (both vocabulary and grammar). These tests were in a text form and comprised of 5 texts (for each textbook unit). We had two requirements for the app: 1) all the texts had to be taken from the official British sites; 2) all the texts had to contain the specified words (our active vocabulary, which we defined for each unit).

The first text had to be of 500-600 words length, divided into five logical parts with their own titles. According to the authors' idea, the titles would be mixed, added three more titles (that should be close in meaning but not suitable for any of the parts), and placed separately immediately after the text. The task for the students would be "to align the titles with their respective sections within the text". So, we asked the AI to find two texts meeting these requirements for each unit according to its topic. ChatGPT managed with this task rather good. Moreover, as we needed only one such texts for part *Testing* of each unit, we could choose the better variants.

For the second text had to be of 400-500 words length and the task that we were going to put for the students was "to find correct answer for the questions among four given options". So, the subsequent directive provided to the AI was to locate multiple texts of a specific length, certain subject matter from the specified websites. As per the authors' plan, five supplementary texts were required. Moreover, it is important to note that sometimes our task involved adapting the texts. In such a way we got the necessary second texts for each unit. The next was to prepare the questions for these texts. We instructed ChatGPT to generate ten questions for each text. The application generated multiple variations for each text. The authors chose only five questions per text, deeming this quantity sufficient. Then we tried to formulate the assignment to get answers for these questions so that one would be correct and three more incorrect. Yet we had to amend most of the received selections. It is possible that our initial task formulation for ChatGPT might have been inaccurate.

The third text had to be of 300-350 words length. The authors' idea was to cut down some parts of the text sentences (each cut down part was from three to six words), mix them (there were five cut down parts), add three more parts (that should be close in meaning but not suitable grammatically for any sentence) and place them immediately after the text. The students' task was "to fill the gaps in the text". In this case the instruction for ChatGPT was only to find necessary text for each unit and the authors cut down the parts and did all the following operations themselves.

The fourth and the fifth texts were similar in requirements to the AI as it had to look for the texts of the same length from the mentioned sites with the specified words. Then the authors cut down some active words (five) from the text (the fourth text) and grammar units (five) from the text (the fifth text). The students' task was similar to the previous: "to fill the gaps in the texts"; but if the tasks of the third text was aimed at

reading and comprehension paying attention to grammatical structure of the sentences, the tasks of the fourth and the fifth texts were directed to using the language.

In order the students could practice use of English vocabulary, for each cut down word from the fourth text we had to find three words either with similar writing or pronunciation or the words that are synonyms (but not used in that context) or antonyms or the words from the same topical group that cannot be used in the gap. Mostly we did this task ourselves but sometimes we had to ask the help of the app, which managed with it quickly and easily.

As for the grammar units from the fifth text, we tried to cut down the words to practice different grammar (not very difficult but often applied in B2 level). For each cut down word we gave three incorrect grammar units without ChatGPT. So, the students had to choose from four options: one correct and three incorrect.

Thus, the experience of using ChatGPT for making up English tests with educational purposes has shown that this app is effective and simplifies teachers' work.

References

1. Kostikova, I., Holubnych, L., Besarab, T., Moshynska, O., Moroz, T., & Shamaieva Yu. (2024). ChatCPT for Professional English Course Development. *International Journal of Interactive Mobile Technologies (iJIM)*, 18(02). P. 68-81.

**Rudyk Oleksandr Yuhymovych
Hlyadyk Oleksandr Vitaliyovych
Kolisnyk Roman Volodymyrovych
Yastremskyi Yuriy Yuriyovych**

MODERN EDUCATIONAL RESOURCES ON THE EXAMPLE OF SOLIDWORKS

Digital educational resources are modern teaching tools, presented in electronic format, the use of which is aimed at increasing the efficiency of the educational process and fulfilling the main tasks of training and education.

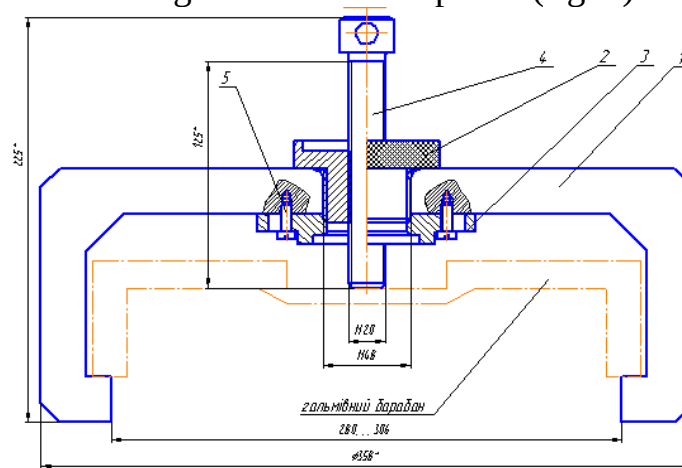
The new generation of engineers needs the tools to successfully solve complex professional problems. SolidWorks provides students, educators, and researchers with professional software, local support, and access to a large user community [1].

SolidWorks sets the industry standard for design and development and offers the ideal software platform for entry-level professionals—a fully integrated design and engineering analysis suite [2].

The SolidWorks portfolio includes CAD capabilities for 3D-mechanical design, design verification, simulation, data management, visualization, and more [3]. In addition, it allows you to quickly move from concept to advanced analysis and hypothesis testing, and provide valuable optimization insights at no additional cost, regardless of the material or use environment [4].

The main condition for high-quality and fast disassembly of machines is the provision of workplaces with correctly selected tools and devices (grip) necessary for

this purpose. Therefore, the authors of [5] using SolidWorks carried out strength calculations of the grip of the designed brake drum puller (fig. 1).

1 – delight; 2 – threaded sleeve; 3 – hub; 4 – screw; 5 – M6 bolts

Figure 1 – Brake drum remover

Continuation of the study of the workability of the puller, namely, the determination of the strength characteristics of its threaded sleeve, is described in work [6].

The hub (item 3 in fig. 1) is the next part of the brake drum puller, for which we check its operability.

The general method of building a solid-state model of the hub in SolidWorks is shown in fig. 2. Next, go to the SolidWorks – SolidWorks Simulation application and start a new static study.

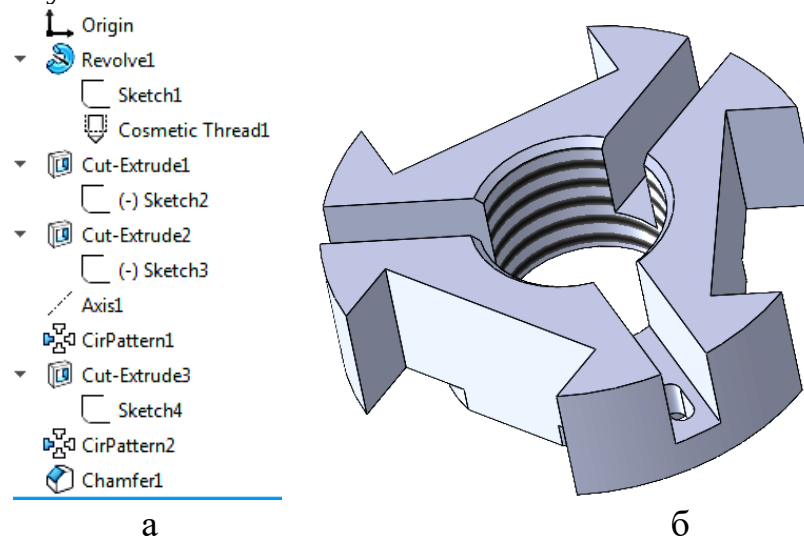

Figure 2 – The general method of building a solid model of the hub in SolidWorks (a) and its model itself (b)

We assign the material from which the hub is made - steel 20 DEST 535-88, select the places of fastening of the hub model (in this study - the fixed geometry) and apply external loads to it (fig. 3) - under the condition of the specified safety factor $n = 5$.

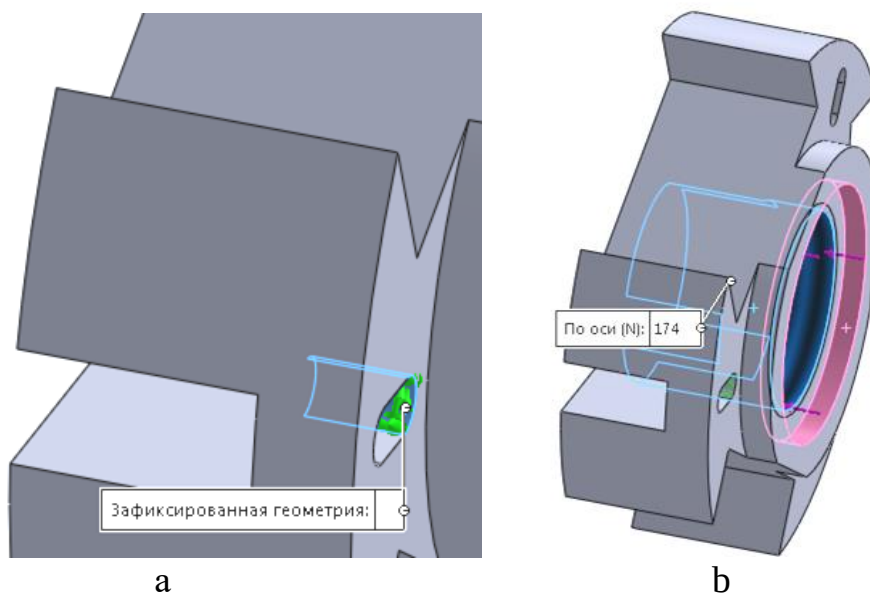
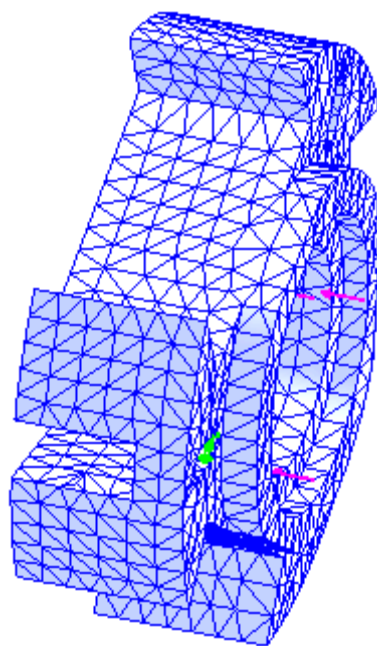

Figure 3 – Fixing the hub model (a) and forming a picture of the loads acting on it (b)

We create a grid on the hub model (fig. 4).

Grid type	Grid on a solid
Partition used:	Standard grid
Automatic grid compaction:	Off
Enable grid autocycles:	Off
Jacobian points for high quality grid:	4 Points
Item of size:	5,5638 mm
Tolerance:	0,27819 mm
Grid quality:	High
Total nodes:	13030
Total items:	7609
Maximum aspect ratio:	6,7662
% of elements with aspect ratio < 3:	98,8
% of elements with aspect ratio > 10:	0
% distorted elements:	0
Time to complete mesh (hh:mm:ss):	00:00:05

a

b

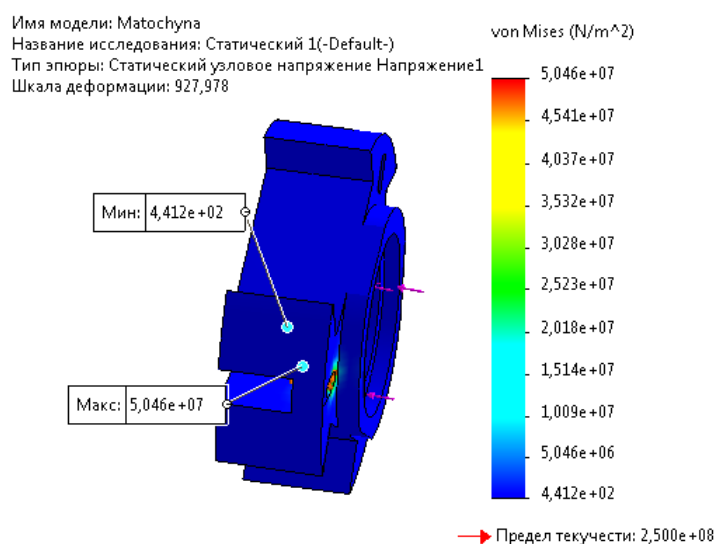
Figure 4 – Grid parameters (a) and its display (b) on the hub model

Calculations determine the resulting forces and reaction moments acting on the hub, and the results of the analysis are available in the "Results" folder of the research tree:

- stress parameters of the hub model according to Mises (fig. 5);

Имя	Тип	Мин	Макс
Напряжение1	VON: Напряжение Von Mises	4,412e+02N/m ² Узел: 11248	5,046e+07N/m ² Узел: 1294

a

b

Figure 5 – The calculation results (a) and the contour plot of the total von Mises stresses of the hub model (b)

– parameters and diagram of URES total displacements of the hub model (fig. 6);

Имя	Тип	Мин	Макс
Перемещение1	URES: Результирующее перемещение	0,000e+00mm Узел: 1	1,351e-02mm Узел: 260

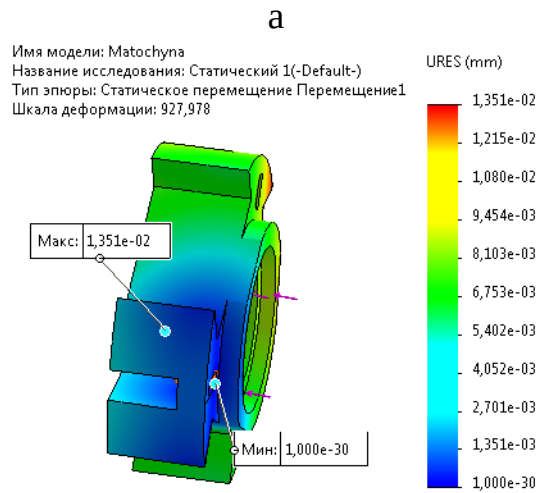

Figure 6 – The calculation results (a) and the contour plot of the URES total displacements of the hub model (b)

– diagram of equivalent deformations of the ESTRN hub model (fig. 7);

Имя	Тип	Мин	Макс
Деформация1	ESTRN: Эквивалентная деформация	1,883e-09 Элемент: 7561	1,037e-04 Элемент: 484

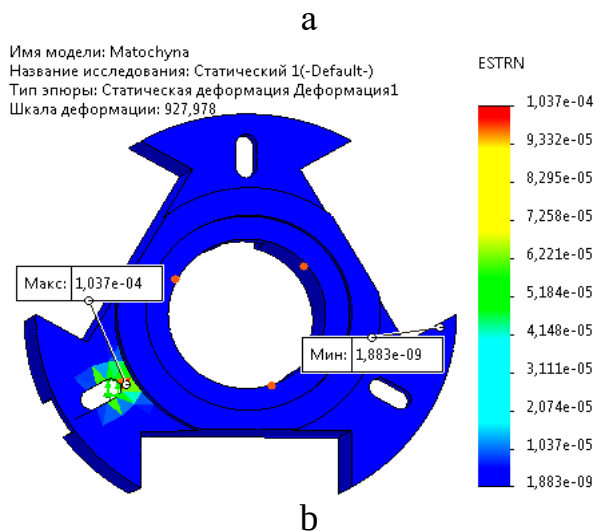

Figure 7 – The calculation results (a) and the contour plot of the total deformations of the ESTRN hub model (b)

– FOS margin of safety diagram of the hub model (fig. 8).

Имя	Тип	Мин	Макс
Запас прочности1	Авто	4,955e+00 Узел: 1294	5,667e+05 Узел: 11248

a

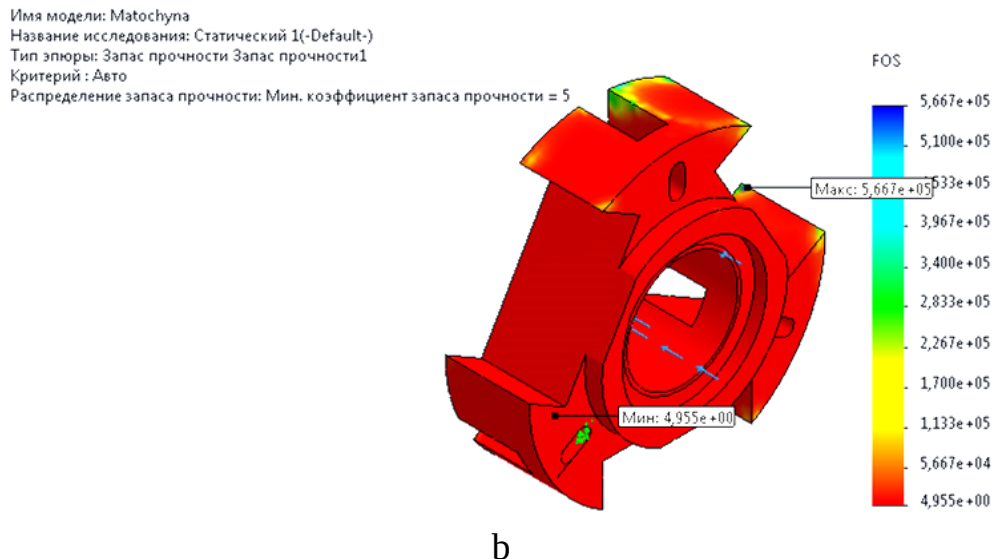

Figure 8 – Calculation results (a) and a contour plot of the FOS margin of safety of the hub model (b)

Thus, with a specified safety factor $n = 5$, the maximum force that can be applied to the hub is 174 N.

References

1. SolidWorks. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/SolidWorks>
2. Рудик О. Ю., Диха О. В. SolidWorks як інноваційний засіб вивчення дисциплін автомобільного профілю. *Системні технології*. №3 (128). 2020. С. 21-35.
3. Псьол С., Диха О., Рудик О., Голенко К. Застосування комп'ютерного моделювання для розрахунків автомобільного транспорту. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки* / гол. ред. О. В. Діденко. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2023. № 1(32). С. 148-170.
4. Rudyk O. Yu., Korzun V. V., Antonov A. A. The use of innovative technologies as a means of enhancing student learning. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 року). Полтава: ПУЕТ, 2023. С. 1068-1073.
5. Рачок Р. В., Рудик О. Ю., Лонський А. О. Застосування SolidWorks для підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. Черкаси: ЧНУ, 2019. С. 248-250.
6. Рудик О. Ю., Страпачук Ю. В. Дослідження працездатності різьбової втулки знімача гальмівного барабана. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. Черкаси, 2020. С. 261-263.

Samsonov Pavel

H5P THROUGH THE EYES OF IN-SERVICE AND PRE-SERVICE TEACHERS

1. What is H5P?

H5P is a free and open-source content collaboration framework based on

JavaScript. H5P is an abbreviation for HTML5 Package and aims to make it easy for everyone to create, share and reuse interactive HTML5 content. It is a plugin for the existing publishing systems that helps the creator to make more interesting content like presentations, interactive videos, games, and quizzes. H5P has been used by teachers, practitioners, and content creators worldwide. It is especially effective for online teaching.

There are multiple types of H5P

A. Text based content types:

1. Fill the blanks: creating a task with missing words in a text
2. Drag the word: creating text-based drag and drop tasks
3. Mark the words: creating a task where users highlight words
4. Essay: creating Essay with instant feedback

Picture 1. Example of text-based H5P. Drag and drop task.

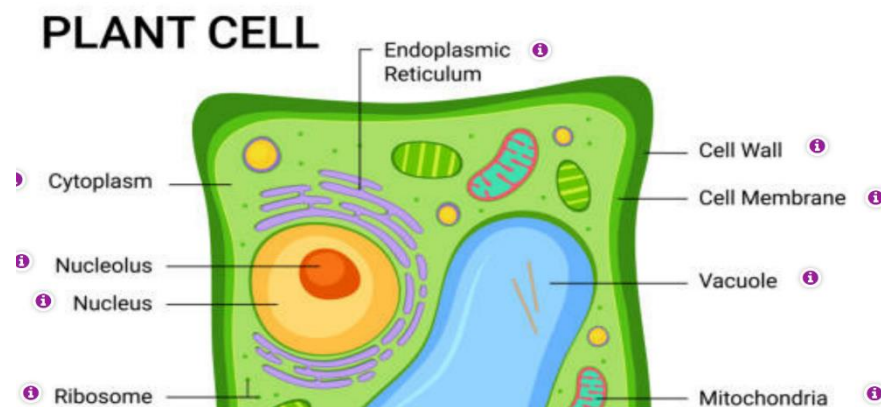
B. Question-based content types

1. True-false question: creating True/False questions
2. Multiple choices: creating flexible multiple-choice questions
3. Single choice set: creating questions with one correct answer
4. Quiz: creating sequence of various question types
5. Personal quiz: creating personality quizzes
6. Summary: creating tasks with a list of statements

Picture 2. Example of question-based content types

C. Image-based content types

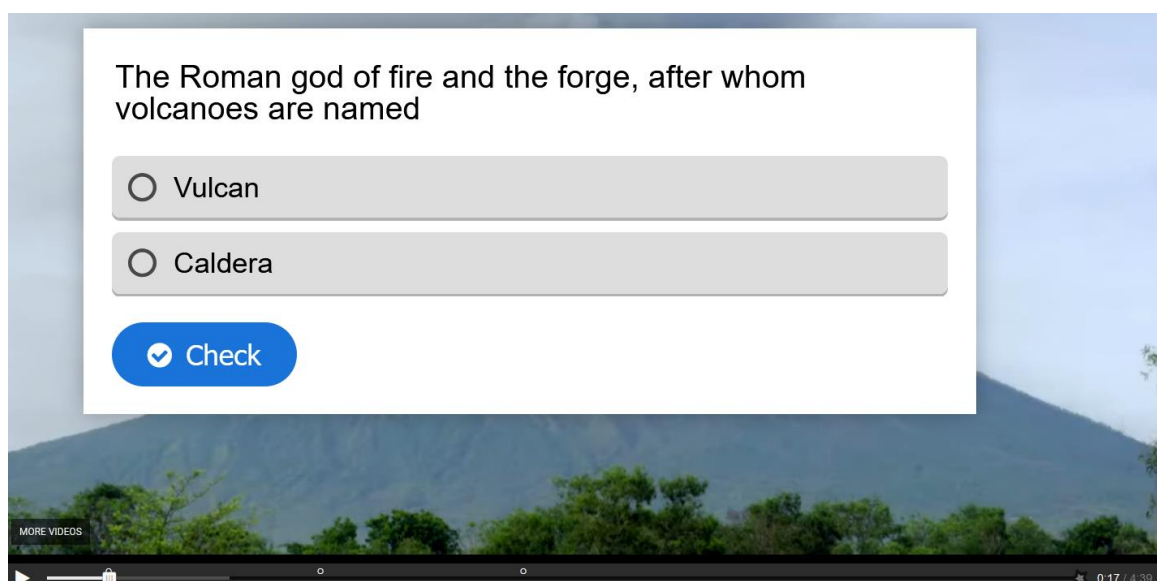
1. Drag & drop: creating drag & drop tasks with images
2. Find the hotspot: creating image hotspots for users to find
3. Find multiple hotspots: creating many hotspots for users to find
4. Image hotspot: creating an image with multiple image hotspots
5. Image sequencing: placing images in the correct order
6. Agamotto: creating a series of images and explanations
7. Collage: creating a collage of multiple images
8. Image slider: creating an image slider easily
9. Timeline: creating a timeline of events with multimedia
10. Image juxtaposition: creating interactive images

Picture 3. Example of image-based H5P

D. Complex content types

1. Interactive video: creating videos with enriched interactions
2. Course presentations: creating a presentation with interactive slides
3. Column: column layout for H5P content
4. Documentation tool: creating a form wizard with

Picture 4. Example of an interactive video

There are other different types of H5P, but we listed the most common.

2. The study

In this study two groups of students (pre-service and in-service) were taught applications of H5P in school. After the course the students were offered a survey in which they described the advantages and disadvantages of the program, its potential effectiveness, and prospects for its use in their own classes. The survey was approved by the university's IRB committee. Most respondents agreed that H5P is a powerful instructional tool with great potential in school teaching.

Here are the questions and responses:

Q1 - 1. As compared to the regular Moodle-based tools (assignments, forums, labels, etc.), I as a student rank H5P teaching effectiveness as:

1	More effective	33.33%	6
2	Just as effective	55.56%	10
3	Less effective	11.11%	2

Q2 - As a future teacher I plan to use H5P in my future teaching:

1	Most certainly	33.33%	6
2	Certainly	33.33%	6
3	Probably	22.22%	4
4	I am not sure	11.11%	2
5	I will not use H5P in my teaching	0.00%	0

Q3 - 3. Which of the following H5P do you consider the most effective (select no more than 5):

1	Interactive video	12.50%	9
2	Multiple choice	15.28%	11
3	Question set	2.78%	2
4	Quiz	9.72%	7
5	Fill in the blanks	13.89%	10
6	Drag the words	9.72%	7
7	Column	2.78%	2
8	Drag-and-drop	5.56%	4
9	Accordion	1.39%	1
10	Dialog cards	0.00%	0
11	Flash cards	9.72%	7
12	Mark the word	0.00%	0
13	Arithmetic Quiz	4.17%	3
14	Find the hotspots	1.39%	1
15	Interactive image	8.33%	6
16	Image choice	2.78%	

Q4 - Describe the opportunities offered by adding H5P interactivity to video (2-3 sentences):

It can keep students engaged in the learning. It can also help the students make sure they are understanding the lesson.

I think it is a really good way to gauge student learning as they are watching the video as compared to after watching the video, as students may forget things as the video goes on. I also think that it is a good way to make sure the students are paying attention throughout the entire video.

It makes it more engaging for the students. Engagement is advanced both visually and kinesthetically.

The opportunities in my opinion are endless, the students get to do fun activities for each of the lessons they are learning. The teachers can set up activities for the students, making class time and learning more fun.

Utilizing the interactive features of H5P in videos empowers educators to convert passive watching into dynamic and engaging learning experiences, accommodating a range of learning styles and preferences. Something as simple as embedding quizzes within a video using H5P allows for the creation of interactive assessments.

I think that offering H5P interactivity to a video ensures your students will actually watch and pay attention to it. It also creates a more engaging activity for them to participate in so they do not feel like they are wasting their time. I think it is an effective formative assessment for students.

By adding H5P to a video, students are more engaged in the video. Students have to pay more attention and actually think about what is being shown.

Interactive videos are extremely useful for being able to check for student understanding during the video. one of my other favorite parts of interactive video is you could add links to other videos and resources to further supplement information.

The opportunities offered by adding H5P interactivity to video is to make sure the viewer is paying attention to the video and allow the student to jog their memory. Interactive videos are a great way that I have gained memory and this has made it effective within the classroom.

I like that you can take any video from the internet and imbed questions and thought bubbles. Normally you would have to create your own video but this creates less work.

Adding interactivity to videos, teachers can create engaging and educational learning experiences. Interactive videos encourage active participation, so viewers are more engaged into the content.

H5P offers the opportunity for students to practice their content knowledge. like all other sources. It gives students the opportunity to try and try until they get it right.

It allows students to be able to rewatch the video or replay parts. Also, it gives them something to picture while hearing the information. Students are also able to pause and read interactive parts if they like so they can focus better.

One opportunity is that you can have whoever is watching the video stop at certain points to answer questions. Another opportunity is that whoever is watching the video can retry the questions until they get them right.

By using this, students will be able to get a better learning experience. It will also help teachers create fun interactive assignments that the students will enjoy. This carnally bring learning to a whole new level.

The opportunities offered by adding H5P interactivity to the video is that it gives a different perspective for students to learn. It includes some type of instructional video with activities to interact with during the video. This allows the teacher to see where his/her students are at in the learning process of that lesson.

Adding H5P interactivity to video enhances engagement by allowing viewers to actively participate in the content. Viewers can answer questions, make choices, and interact with the video's elements, which promotes active learning and knowledge retention. This interactive approach provides immediate feedback, adapts to individual responses, and transforms passive video consumption into an engaging and personalized learning experience.

Learning, and knowing what you are learning while watching the video.

Q5 - Describe the advantages and disadvantages of H5P in teaching/learning (2-3 sentences):

An advantage is changing up the way we teach to keep students involved. A disadvantage could be technological problems causing them not work.

Some of the advantages is that you can attach them almost anywhere and they are very effective in gauging student knowledge. The disadvantages, however, is that they can be time consuming to make and may not always transfer correctly.

It requires a little more work on the teachers' part to make the H5P's. It allows the students to learn in a way through technology that is familiar to them, since that is where most literacy lies in today society.

The advantages of H5P were being able to do a wide variety of advantages in teaching and learning. Providing an open-source platform for creating interactive and engaging content within a web browser. Its key strengths include ease of use, versatility across various learning management systems, and the ability to enhance learner interactivity through a wide range of content types.

H5P elevates engagement by integrating interactive elements into educational materials, fostering a more dynamic and participatory learning environment. Crafting interactive content using H5P may pose a learning curve for educators unfamiliar with the platform, potentially necessitating time and training.

I really like the idea of using H5P as a bellringer. I think it would be a quick and easy way to implement a bell ringer or exit ticket for my students. I think one disadvantage is that it is easy for students to copy each other's answers from.

An advantage is that H5P offers a different type of instruction. One disadvantage is that it could be distracting for students or belittle lecture time.

The main advantages is that activities are able to be in smaller bite size chunks. This means students are less likely to get overwhelmed. The online aspect is attractive to students in the younger generations as they are enriched with technology. Id say one of the only disadvantages is that this isn't a program where i found more complicated assignments could be given, its defiantly more useful for younger grades but is applicable on every level.

The advantage with H5P in teaching/learning is memory jogging qualities. A disadvantage with H5P is it's normally only 5 questions, there should be more questions to jog the memory.

I think a disadvantage currently is that not many people know about it or how to work it which can make for "bad" H5P experiences for both the teacher and the students. I think an advantage is being able to take someone else's videos or ideas but still be able to build on those things with the use of H5P

Advantages include increased engagement, students receive instant feedback, and H5P is super easy to use. Disadvantages include limited complexity, reliable on the internet, and possibly required maintenance and updates.

I believe the advantages of H5P I stated in the above title box, but I do see a huge disadvantage. LPSS (Lafayette Parish School System) has all H5P content and websites blocked so nobody can use it in the school system.

The only disadvantage I can think of is it may be hard to tell if students truly understand content because depending on the activity, they could get correct answers right away or could look up information. An advantage is that it can assess students but not add the pressure of a quiz or homework on a student since it could be seen as a game.

One advantage of H5P in teaching/learning is that it can be fun for you and your students. One disadvantage of H5P in teaching/learning is that sometimes making certain projects on H5P can be complicated.

A disadvantage could be that some students might not have internet where they are. Some students do not have the luxury of internet at home or even a computer to use at hometown complete these assignments. This would mean that all assignments would have to be completed during class time which could cut into the teaching.

The advantages of H5P in teaching and learning is giving a different perspective for both the teacher and the learner. The disadvantage is that it could take the teacher more time creating it for those students. Teachers are busy and they may not always have the time to create an assignment; some take longer than others.

Advantages of H5P in teaching/learning include its ability to create interactive and engaging content easily, fostering active learning and knowledge retention. It provides instant feedback, adaptability to individual needs, and supports various content types. However, potential disadvantages may include a learning curve for instructors to create H5P content and limited complex interactivity compared to dedicated e-learning authoring tools. Additionally, it may require internet access, limiting accessibility in certain environments.

There are many advantages to using H5P. This is a FREE website that allows teachers to make many activities. I feel that there is so much to do on here. A disadvantage is that it may be hard to work.

3. *Conclusions*

All respondents agree that H5P content offers effective, engaging and interactive activities. The most popular types of H5P content were interactive video, multiple choice, fill in the blanks and drag-and-drop activities.

The respondents suggest that the advantages of the H5P tools are enhanced interactivity, greater student involvement and immediate feedback. The disadvantages listed are: designing H5P activities can be challenging and time-consuming for some teachers; Internet is critical and if it is not available or unreliable then most H5P can be useless; some respondents feel that students can easily exchange the correct responses to the questions or puzzles. However, almost unanimously the respondents (in-service and pre-service teachers) agree that H5P is a great tool.

References

1. Official H5P site <https://h5p.org/>
2. A great site created by the H5P enthusiasts. <https://app.lumi.education/> The site contains instructions on designing and applying H5P, multiples samples and suggestions.

Антоненко Анастасія Ігорівна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Практичні навички є основою медичної освіти, адже саме вони гарантують ефективний догляд та лікування пацієнтів. Сучасні виклики у сфері охорони здоров'я вимагають пошуку інноваційних шляхів удосконалення практичної складової підготовки майбутніх медиків.

Одним з таких перспективних напрямів є впровадження цифрових технологій як інструменту формування професійних компетентностей здобувачів медичної освіти. Водночас, потребує подальшого дослідження питання розробки ефективних методик застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) саме для моделювання клінічних ситуацій.

Використання цифрових технологій (комп'ютерних програм, інтерактивних вправ, навчальних платформ) сприяє кращому засвоєнню здобувачами освіти практичних навичок та підвищує якість їх практичної

підготовки; дозволяє отримати доступ до матеріалів з будь-якого пристрою в зручний для них час та працювати разом над вирішенням клінічних завдань і розвивати навички командної роботи. Застосування ІКТ допомагає викладачу ефективно організувати освітній процес в умовах дистанційного навчання; спостерігати за динамікою навчання здобувачів освіти; аналізувати їх помилки та досягнення [1].

З метою покращення засвоєння матеріалу з анатомії та фізіології, на практичних заняттях здобувачі освіти виконують інтерактивні вправи з візуалізацією за допомогою програм Anatomy learning і Eye Anatomy. Вправи допомагають краще уявити анатомічні структури; значно полегшують запам'ятовування; допомагають зрозуміти та пов'язати структуру органа з його функцією. Така робота на практичному занятті підвищує зацікавленість здобувачів освіти дисципліною, сприяє їх активній участі та взаємодії під час навчання (Рис. 1).

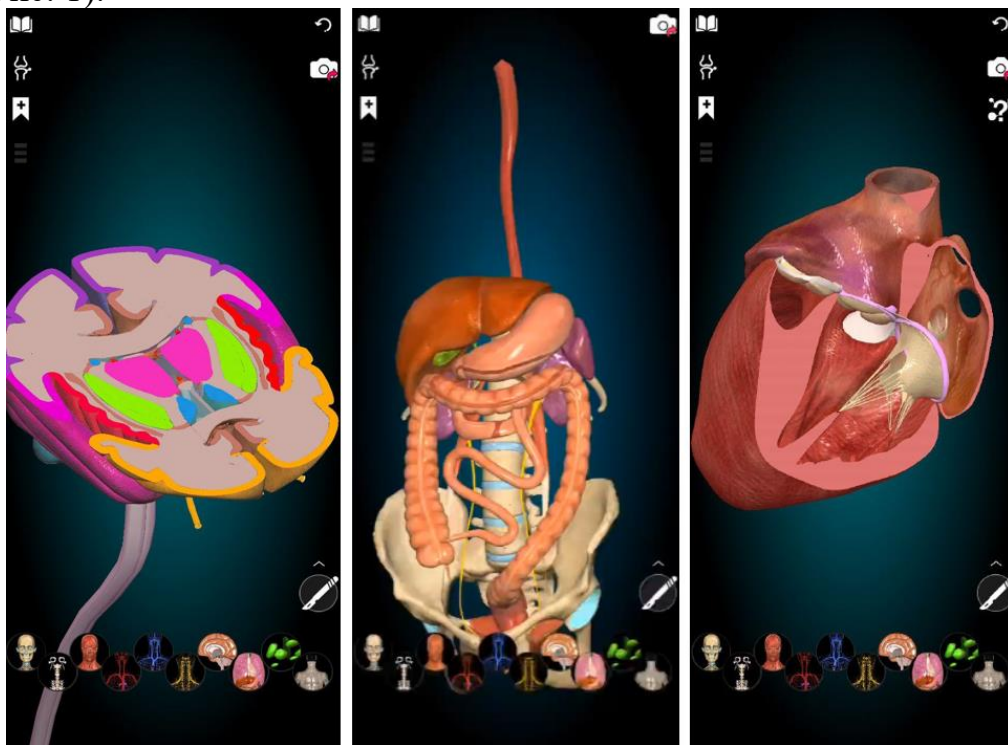

Рис. 1. Програми Anatomy learning і Eye Anatomy

Застосування симуляційних програм дає можливість здобувачам освіти відпрацьовувати практичні навички без ризику для реальних пацієнтів, з наступним аналізом правильності своїх дій [2]. Ефективним інструментом у формуванні практичних навичок студентів на заняттях з внутрішньої медицини є інтерактивна комп'ютерна програма Body Interact. За допомогою алгоритмів програми здобувачі освіти відпрацьовують діагностичні та лікувальні процедури шляхом аналізу симптомів, даних лабораторних досліджень, призначення медикаментозної терапії для конкретних клінічних випадків. Програмне забезпечення дозволяє моделювати перебіг захворювань, оцінити стан віртуального пацієнта на основі аналізу симптомів та лабораторних показників,

обрати тактику обстеження та лікування, скоригувати власні дії; реалістично відтворює клінічну ситуацію. Після завершення роботи з кейсом програма аналізує дії здобувача освіти, вказує на можливі помилки. Це дозволяє ефективно формувати клінічне мислення та практичні навички студентів-медиків (Рис. 2).

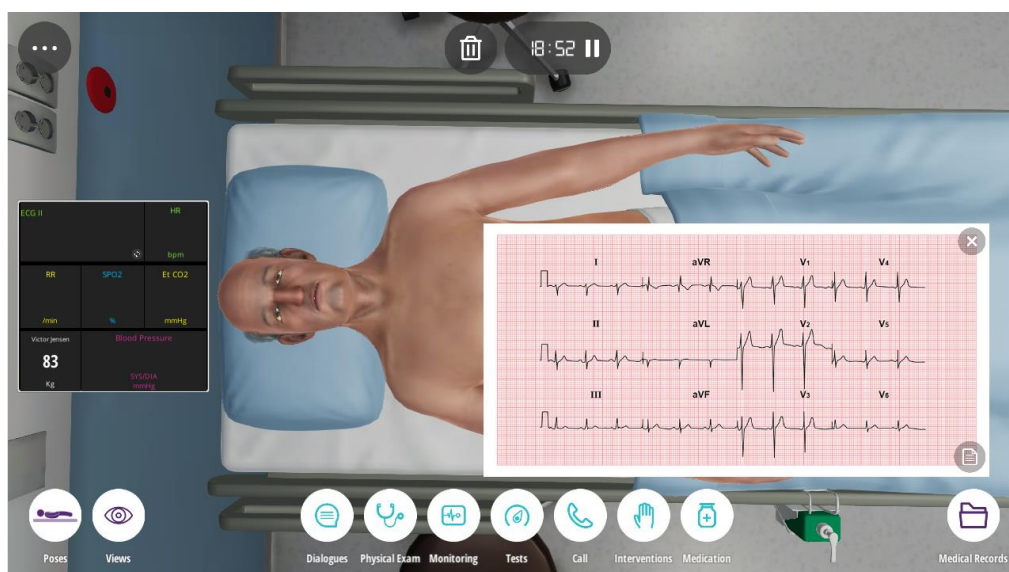

Рис. 2. Інтерактивна комп'ютерна програма Body Interact.

Ефективним інструментом організації практичної підготовки здобувачів освіти є інтерактивна онлайн-платформа Jamboard, що дає змогу моделювати різноманітні професійні ситуації. Завдяки спільній роботі у режимі реального часу, студенти відпрацьовують алгоритми практичних навичок, обмінюються досвідом, що сприяє формуванню умінь командної роботи. Матеріали, створені на платформі, можна зберігати і використовувати для навчання інших груп, що дозволяє заощадити час викладача (Рис. 3).

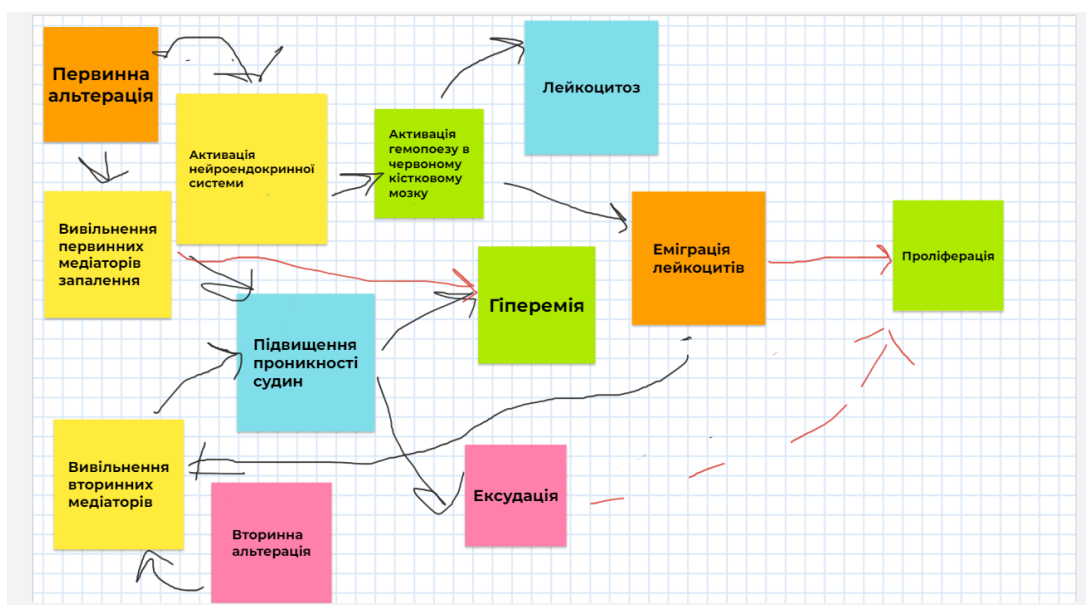

Рис. 3. Інтерактивна онлайн-платформа Jamboard

Застосування інтерактивних форм навчання значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу студентами-медиками. Інтерактивна взаємодія сприяє розвитку soft skills - комунікації, уміння працювати в команді, лідерських якостей [3].

Ефективним методом активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти є використання на практичних заняттях рольових ігор та завдань, що моделюють професійну комунікацію. Залучення до рольових ігор сприяє кращому розумінню складних професійних ситуацій студентами, формуванню у них навичок професійного спілкування та взаємодії з колегами й пацієнтами.

Висновки. Застосування інтерактивних форм навчання з використанням цифрових технологій відповідає принципам ресурсно-орієнтованого підходу в освіті, забезпечує ефективну практичну підготовку майбутніх медиків. Інтеграція інформаційно-комунікаційних та симуляційних технологій в освітній процес медичних закладів є важливим кроком модернізації фахової підготовки, що відповідає світовим тенденціям. Подальше впровадження цифрових технологій сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців на ринку праці. Доцільно продовжити дослідження можливостей цифрових технологій у медичній освіті, розробити методичні рекомендації для викладачів, налагодити онлайн обмін досвідом.

Список використаних джерел

1. Антонова О.Є., Фамілярська Л.Л. Використання цифрових технологій в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*, 2019. С. 10–22.
2. Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів: матеріали І навч.-метод. конф., присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ (Харків, 30 лист. 2016 р.) / кол. авт. Харків : ХНМУ, 2016. 188 с.
3. Сучасні педагогічні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців у закладах фахової передвищої освіти: досвід, проблеми, перспективи: матер. Всеукр. наук.-метод. конф. (Вінниця, 22-23 квіт. 2021 р.) Випуск № 3 (8). Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2021. 608 с.

**Антонець Анатолій Вікторович
Петрова Анна Валентинівна**

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЕЛЕКТРОННІ ПРОЄКТИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Для ефективної розробки технології організації самостійної роботи студентів аграрного профілю методом міждисциплінарних електронних проєктів, необхідно спочатку розробити відповідний алгоритм, що на нашу думку повинен включати наступні обов'язкові етапи: організаційно-підготовчий, технологічний, експериментальний та заключний. Розглянемо їх більш детально.

На початку реалізації першого організаційно-підготовчого етапу,

доцільним буде здійснення аналізу вимог до сучасного фахівця аграрного профілю в умовах інформатизації суспільства. За основу необхідно взяти до уваги вимоги, що ставляться до сучасного фахівця-аграрія (агронома, агроінженера тощо) в освітніх нормативно-правових документах, перш за все стандартів спеціальності, зокрема виокреслити відповідні компетентності та результатами навчання. Наступним кроком є аналіз методів організації самостійної роботи студентів і дидактичних властивостей інформаційно-комунікаційних технологій. Заключним кроком першого етапу є розробка анкет для опитування експертів. Метою є проведення педагогічної експертизи структури, змісту та рівнів формування ІКТ компетенцій студентів. Для цього, на нашу думку, доцільно використати метод експертних оцінок, який має високу статистична достовірність і надає можливість алгоритмізації етапів експертизи та дозволяє отримати узагальнену колективну думку кваліфікованих експертів [1]. Анкети, що використовуються при опитуванні експертів, повинні перевірятися на валідність і надійність, а висновки експертної групи повинні формулюватися із зазначенням похибки експертизи.

Технологічний етап доцільно розпочати з експертизи складових та рівнів формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх фахівців АПК. Ця процедура передбачає розробку тезаурусу інформаційно-комунікаційної компетенції студентів, орієнтованих на агротехнічну діяльність. Тезаурус являє собою сукупність пов'язаних між собою ієрархічних професійно-орієнтованих складових інформаційно-комунікаційної компетенції. Він дозволяє конкретизувати цілі діагностики цієї компетенції та обґрунтувати вибір завдань, які виконують студенти в рамках міждисциплінарних проєктів.

Наступною обов'язковою складовою другого етапу є вибір критеріїв оцінки якості самостійної роботи студентів, що забезпечить можливість оцінювання ефективності технології організації самостійної роботи. Для цього потрібно окреслити складові та рівні сформованості у студентів фахових (відповідно до стандарту) та ІКТ-компетенцій.

Подальшим кроком є розробка системи проєктів як практична реалізація обраних методів і принципів. Розвиток ІКТ-компетенції майбутніх аграріїв забезпечується за рахунок того, що в ході виконання проєкту студенти працюють з інформаційно-комунікаційними технологіями, обраними експертами як найбільш затребувані в професійній практиці. Міждисциплінарність проєктів передбачає співпрацю викладача-розробника з колегами, які ведуть дисципліни професійного циклу, що дозволяє своєчасно коригувати теми індивідуальних та групових проєктів, передбачені ними завдання та терміни виконання [2, 3]. Запропоновані студентам теми проєктів можуть бути співзвучні з темами виконуваних ними рефератів та курсових робіт з дисциплін професійного циклу, що забезпечить більш глибоке розуміння навчальних проблем.

Наступним кроком є розробка курсів в системі Moodle як засобу реалізації проєктів в електронному середовищі. Дидактичні можливості навчальної системи Moodle дозволяють реалізувати метод електронних проєктів з

урахуванням модульної структури, забезпечуючи автоматизований перехід від навчальної до дослідницької частини проєкту.

Заключною частиною технологічного етапу є розробка анкет та тестів для опитування студентів, з метою підготовки до вхідного тестування. Анкети для визначення вихідного та підсумкового рівня сформованості ІКТ-компетенції майбутніх фахівців АПК доцільно розробляти на основі змісту ІКТ-компетенції відповідно до стандарту певної спеціальності, виділеного групою експертів, та змісту розроблених електронних проєктів.

На третьому експериментальному етапі доцільно провести раніше описане вхідне тестування та анкетування студентів. У ході процедури визначається початковий рівень сформованості цільових компетенцій (професійних та ІКТ-компетенції) за допомогою вхідного контролю та самооцінки студентів. Наступним кроком є проведення консультацій та семінару у рамках аудиторної роботи. Мета даних процедур – підготовка студентів до виконання проєкту, роз'яснення цілей та завдань проєктного завдання та консультація щодо вибору теми проєктів. Подальшою частиною реалізації даного етапу є апробація електронних курсів та виконання проєктів. Мета процедури – виявлення можливих недоліків розробленої технології для її подальшої корекції. В кінці етапу доцільно провести оцінку якості виконання самостійної роботи студентів. У ході процедури за результатами анкетування, тестування, презентації виконаного проєкту, виступів на семінарі з урахуванням вибраних критеріїв якості з'ясовується досягнутий рівень розвитку компетенцій студентів.

На заключному етапі проводиться аналіз результатів самостійної роботи студентів. Процедура виявляє переваги та недоліки в організації СРС методом міждисциплінарних електронних проєктів.

Далі проводиться оцінка якості самостійної роботи студентів, на основі аналізу результатів експерименту робиться висновок про те, чи підвищилася якість самостійної роботи в результаті впровадження технології у навчальний процес, і, як наслідок, висновок про ефективність запропонованої технології організації самостійної роботи студентів. Після чого проводиться остаточне *коригування процедур організації самостійної роботи* студентів та елементів навчально-методичного комплексу для її реалізації. Метою процедури є вдосконалення та налагодження технології організації СРС на основі аналізу та обговорення її результатів.

Отже, організація самостійної роботи студентів аграрного профілю методом міждисциплінарних електронних проєктів на основі запропонованого алгоритму дасть змогу ефективно сформувати необхідні ІТ та фахові компетентності майбутніх фахівців агропромислового комплексу.

Список використаних джерел

1. Антоненко А. В. Використання методу експертних оцінок для визначення наявного рівня сформованості професійних компетенцій. *Людина, природа, техніка у ХХІ столітті: V Міжнародна науково-практична конференція* (19-20 листопада 2015 року): Збірник матеріалів. Полтава : ФОП О. І. Кека., 2015. С. 3-4.
2. Япринець Т., Антоненко А. Застосування проєктної технології навчання у процесі

підготовки магістрів професійної освіти. *Українська професійна освіта*, 2021. Випуск 9-10. С. 130-136.

3. Антонець А., Прілепо Н., Малиш О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні природничо-наукових та агротехнічних дисциплін в умовах дистанційного навчання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Серія: "Педагогічні науки"*, 2023. №1. С. 78–84.

Ван Чжен

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні в умовах цифровізації імерсивні технології (віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR) та змішана реальність (MR)) все частіше використовуються у процесі підготовки хореографів. Ці технології пропонують унікальний та цінний досвід навчання.

Безумовно, у хореографії основою танцю та центральною ідеєю є людське тіло. Від оживлення музики до мовчазного вираження ідей та емоцій танцюристи вже давно покладаються виключно на силу, витривалість і міць людського тіла, щоб створювати мистецтво за допомогою рухів. Оскільки технологія проникла майже в усі сфери нашого сучасного світу, включно з мистецтвом, цікаво розглянути, як вона може змінити роль людського тіла в танці та вплинути на форму мистецтва в цілому. Наприклад, соціальні медіа розширили доступ до танців, приносячи раніше андерграундні стилі танцю, такі як хіп-хоп, в основну культуру. Це дає танцюристам можливість монетизувати свої таланти. Науковці досліджують способи та технології, які нещодавно увійшли у сферу танцю та дають можливість створювати та виконувати танець [2].

З'явилося багато цифрових інструментів, які допомагають танцюристам і хореографам вдосконалюватися у своїй майстерності. Наприклад, *Electronic Traces* – це технологічний продукт, який використовує маленькі датчики, які розміщують на взутті танцюристів, щоб фіксувати їхній контакт із землею. Ці дані можна відобразити візуально за допомогою супровідного мобільного додатку, і танцюристи можуть одразу переглянути свої рухи та з більшою точністю, ніж якби вони використовували звичайний відеозапис. Практичним інструментом є проєкт *Motion Bank*, метою якого є створенням онлайн-бібліотек танцювальних рухів, використовуючи Microsoft Kinect для коментування рухів, а потім перетворюючи їх на компіляції цифрових партитур, щоб хореографи могли робити свій внесок та мати доступ до них. Зручною програмою є *ChoreoRoom*, яка дозволяє у легкий спосіб створювати та обмінюватися танцювальними формами.

Такі цифрові інструменти є ефективними, тому що вони дозволяють підтримати творчий процес та одночасно виконують частину адміністративного тягаря хореографії та спрощують процес репетицій танцюристів.

Рух із цифровим покращенням є одним із популярних напрямків хореографії. Це використання світлових проєкцій для створення об'єктів і сцен, навколо яких будується вся вистава. Оскільки танцюристи взаємодіють із оточенням, їхні рухи інформуються та контекстуалізуються проєкціями.

Соціальні медіаплатформи (Youtube, Instagram тощо) використовують для розповсюдження та поширення танцювальних виступів. Відео, які опубліковані на цих платформах, досі зберігають традиційні відносини між танцюристами та аудиторією. DUST є яскравим прикладом такої вистави з використанням гарнітур віртуальної реальності (VR), щоб переміщувати аудиторію поруч із танцюристами та дозволяти їм інтерактивно досліджувати простір.

Сучасні технології, в тому числі компактні цифрові камери, які вбудовані в аксесуари танцюристів, і прецизійні об'єктиви камери, здатні захоплювати навіть найдрібніші рухи, зробили революцію в записі руху в танці. Варто відзначити інновацію – балетки Electronic Traces Pointe із відстеженням рухів. Electronic Traces базується на захопленні танцювальних жестів, перетворенні їх у візуальний досвід та використанні їх для навчання з головним акцентом на балетках. Ці черевики з вбудованою технологією Lilypad Arduino можуть записувати тиск і рух ніг танцюриста під час взаємодії з підлогою. Потім ця інформація передається в мобільну програму через Bluetooth, відображається графічно та може бути персоналізована за допомогою різних функцій програми.

Користувачі можуть візуалізувати зібрані дані про танцювальні рухи в супровідному мобільному додатку. Користувачі можуть переглядати відеозапис усієї танцювальної сесії, завантажувати окремі нерухомі зображення та навіть створювати фізичні копії. Таким чином, танцюристи можуть критично проаналізувати свої рухи, внести необхідні корективи або порівняти свою техніку з технікою своїх колег.

Вплив технологій на танець не обмежується лише допомогою хореографам, а й поширюється на зміну досвіду перегляду глядачами, занурюючи їх у світ, де змішуються цифрові та фізичні реалії. Наприклад, eMotion: поєднання фізичної та віртуальної реальності на сцені

У виставі Pixel від Adrien M & Claire B використано технологію eMotion, щоб бездоганно включити піксельні зливи в танцювальну розповідь. Додаток eMotion є спеціалізованим інструментом, який дозволяє користувачам легко створювати унікальну та інтерактивну сцену за допомогою світлових проєкцій на сцені та її фоні. Такі інноваційні методи також проникли в мейнстрим розваг. Прикладом може бути виступ Бейонсе на церемонії Billboard Music Awards 2011, де вона синхронізувала свою танцювальну послідовність із сотнями своїх віртуальних клонів.

Цифрові технологічні інструменти, зокрема гарнітури віртуальної реальності (VR), проникають у світ танцю, вони стирають межі між фізичним і цифровим простором. Наприклад, DUST є унікальним VR-перформанс, який дає змогу глядачам відчувати танцювальну виставу очима космічного мандрівника. Він переосмислює традиційну динаміку між виконавцями та їх аудиторією,

занурюючи глядача безпосередньо у виставу. Однак важливо розуміти, що коли танець переходить у постлюдську еру, він не підриває людську творчість у створенні та постановці хореографії. Скоріше, він служить фасилітатором у постановці хореографії, допомагаючи в постановці танцювальних рухів і збагачуючи процес експериментування з технологіями. Ці інструменти сприяють піднесенню художнього потенціалу та творчості. Попри те, що цей тип спільного виступу не дуже поширений і, ймовірно, не підходить для будь-якого середовища, він дає можливість творчо залучити аудиторію та створити чуттєвий, унікальний досвід, який пожвавить сцену живого виступу.

Визначимо шляхи використання імерсивних технологій у хореографічній освіті:

1) віртуальна реальність (VR): VR дозволяє хореографам взаємодіяти з елементами віртуального світу у фізичному вигляді. Це може забезпечити хореографам безпечне та контрольоване середовище для практики та експериментів з новими ідеями без наслідків у реальному світі;

2) доповнена реальність (AR) і змішана реальність (MR): доповнена і змішана реальність можуть покращити навчальний процес, накладаючи цифрову інформацію на фізичний світ. Це може бути особливо корисно в хореографії, де розуміння просторових відносин і динаміки руху має вирішальне значення;

3) імерсивні шоу та театри. Це вистави, які використовують імерсивні технології для створення більш захопливого та інтерактивного досвіду для глядачів. Хореографи можуть вчитися на таких шоу і включати подібні техніки у власну роботу;

4) програми для навчання впродовж життя. Ці програми використовують імерсивні технології для забезпечення безперервної освіти та навчання хореографів. Вони можуть допомогти хореографам знайомитися з останніми розробками в цій галузі та постійно вдосконалювати свої навички [1].

Імерсивні технології пропонують унікальні можливості для навчання майбутніх хореографів, надаючи їм інноваційні інструменти для дослідження та вираження своєї творчості.

Список використаних джерел

1. Доценко С., Ван Чжен. Імерсивні технології: симбіоз цифрових технологій та мистецтва. *Новий колегіум*. №1-2, 2023 (110).
2. Пінчук О. Імерсивні технології в навчанні: проблема чи перспектива? / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. URL : <https://goo-gl.su/G9wRx>

Воробйова Олена Анатоліївна

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА ЦІКАВОГО УРОКУ

У нових умовах організації освітнього процесу сучасний учитель покликаний експериментувати: здійснювати творчий пошук оригінальних,

нестандартних підходів до вирішення різноманітних педагогічних завдань. Продуктом творчого пошуку вчителів можуть бути нові технології навчання.

До таких технологій відносять цифрові технології, які дозволяють учню та вчителю бути рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання; учень розуміє, що він робить, рефлексує з приводу того, що знає, вміє і здійснює. Процес навчання супроводжується постійною активною взаємодією всіх учасників. При цьому відбувається співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці). Головна ідея навчання у співробітництві – навчатися разом, а не просто виконувати щось разом. При навчанні в співробітництві у тих, хто навчається, є можливість запитати товаришів, які знаходяться поряд, незрозумілі питання, обговорити рішення поставленої задачі. Практика показує, що навчатися разом не лише легше і цікавіше, але й значно ефективніше. Завдяки навчанню в співробітництві учні працюють, в так званій, невеликій групі, об'єднуються спільною метою, колективно розв'язують поставлену проблему, спільно приймають рішення та мають індивідуальну відповідальність перед один одним особисто і мають можливості для досягнення особистого успіху. [2, 25-27].

Створення дидактичного матеріалу для уроку потребує певного часу та матеріального забезпечення для його виготовлення. Ребуси, кросворди, пазли, ментальні карти, інтерактивні плакати – все це можна створити за лічені хвилини, використовуючи онлайн інструменти для їх створення.

Допомогу в сучасній ситуації, що склалася, можуть надати різноманітні онлайн-сервіси, які створені для підтримки освітнього процесу за допомогою інтерактивних вправ й ігор, що легко інтегруються/вбудовуються в освітні веб-ресурси вчителів. Такі вправи та ігри є загальнодоступними. За допомогою онлайн-ових вправ та ігор учні можуть перевірити та закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу, мотивації до навчання.

За допомогою онлайн-ових вправ та ігор учитель може досить легко створювати власні завдання різного типу та розмістити їх на власному освітньому веб-ресурсі.

Практично у кожного вчителя є свої улюблені технологічні інструменти, які він використовує у своїй роботі, і які дозволяють йому привернути увагу учнів під час цікавих, захоплюючих занять.

Зокрема, на уроках бухгалтерського обліку використовую сервіс LearningApps – безкоштовний ресурс для створення інтерактивних навчально-методичних матеріалів, завдань та вправ (рис. 1). Його використовую як у навчальному процесі, так для позакласних занять та самоосвіти. Перевагами LearningApps є: наявність готових шаблонів завдань; можливість використовувати різні корисні інструменти: чат, дошку оголошень, генератор опитувань тощо; наявність великої бази готових завдань і вправ; мінімізація зусиль для створення власних розробок.

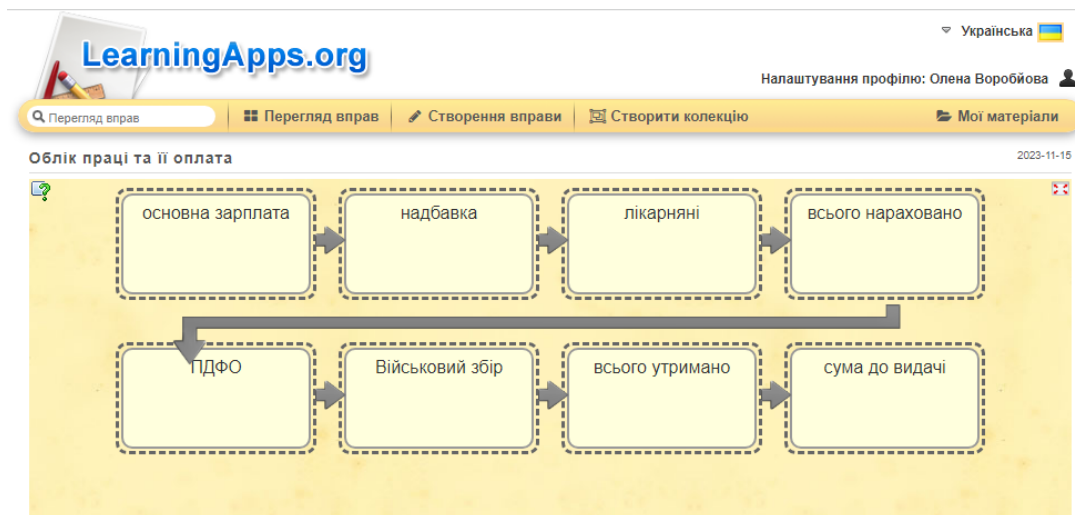

Рис. 1. Сервіс LearningApps на уроках бухгалтерського обліку

Дошка Linoit – це віртуальна дошка для розміщення та поширення наліпок, нотаток, нагадувань, зображень та відео (рис. 2). Сервіс є безкоштовним. Це віртуальна дошка оголошень, яка пропонує різноманітні шаблони та дозволяє публікувати нотатки, відео та документи. Чудово підходить для створення нотаток та інструкцій для виконання завдань і для проведення рефлексії. Можна організувати творчі види робіт: розподіли, об'єднай, напиши своє враження тощо. Основні можливості сервісу: можливість додавати текстові нотатки, зображення та відео; створення груп; встановлення нагадувань для окремих наліпок

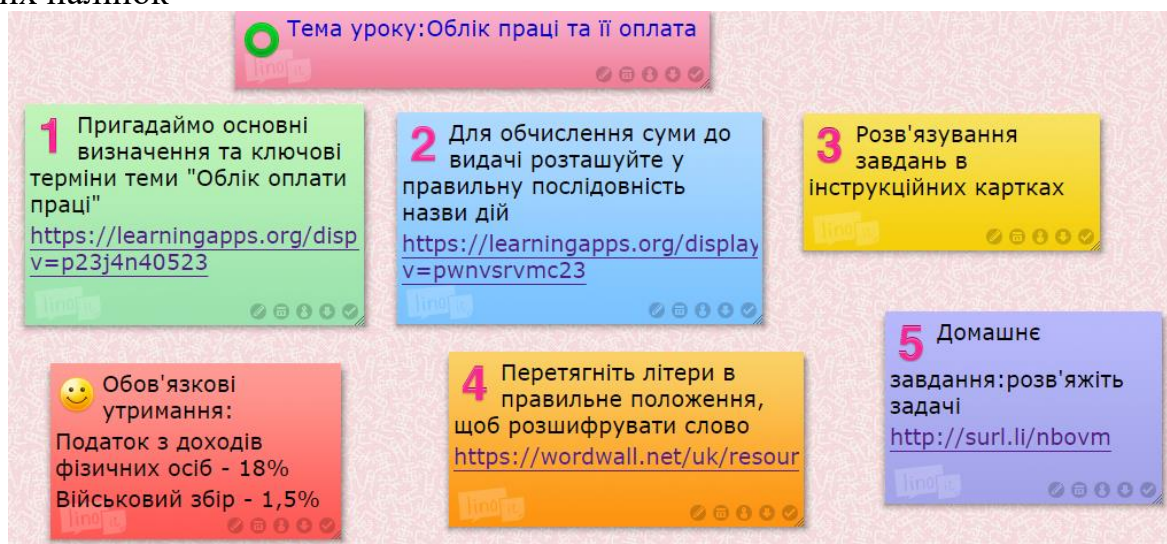

Рис. 2. Дошка Linoit

Powtoon – це програма для створення інтерактивних анімаційних відео та презентацій. Вона пропонує низку стилів, таких як мультиплікаційний (cartoon), інфографіка, біла дошка (whiteboard). Завдяки тому, що програма є онлайн-ресурсом, можна працювати над своїм проєктом з будь-якого комп'ютера, який під'єднаний до мережі Інтернет. Завдяки наявності медіа-бібліотеки, шаблонів

та різноманітних опцій, Powtoon є чудовим інструментом для створення коротких навчальних та маркетингових відео (рис. 3).

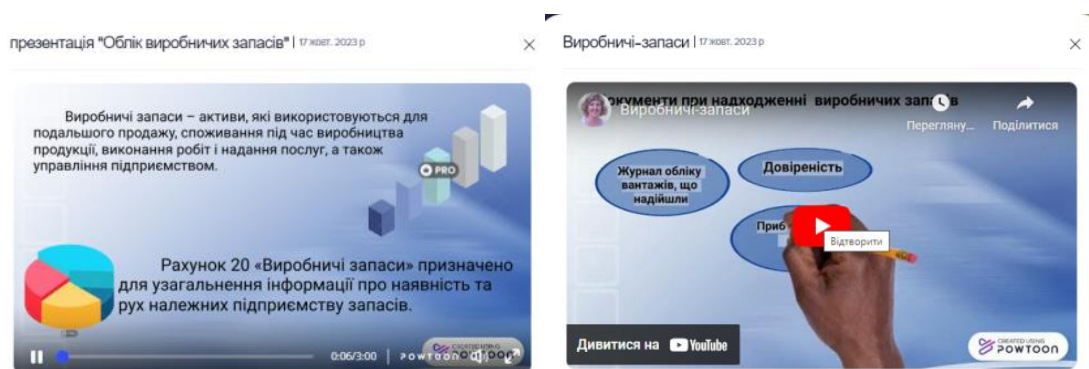

Рис. 3. Powtoon-анімації

Canva — платформа графічного дизайну, що дозволяє користувачам створювати фони Zoom, плакати графіку, презентації, інфографіку, візитівки, публікації в Instagram, резюме, , фірмові бланки, інформаційні бюлетені, фотоколажі, квитки, закладки, рахунки-фактури та інший візуальний контент без потреби глибоких навичок у дизайні. Доступна як вебверсія, так і мобільна. Сервіс пропонує великий банк зображень, шрифтів, шаблонів та ілюстрацій.

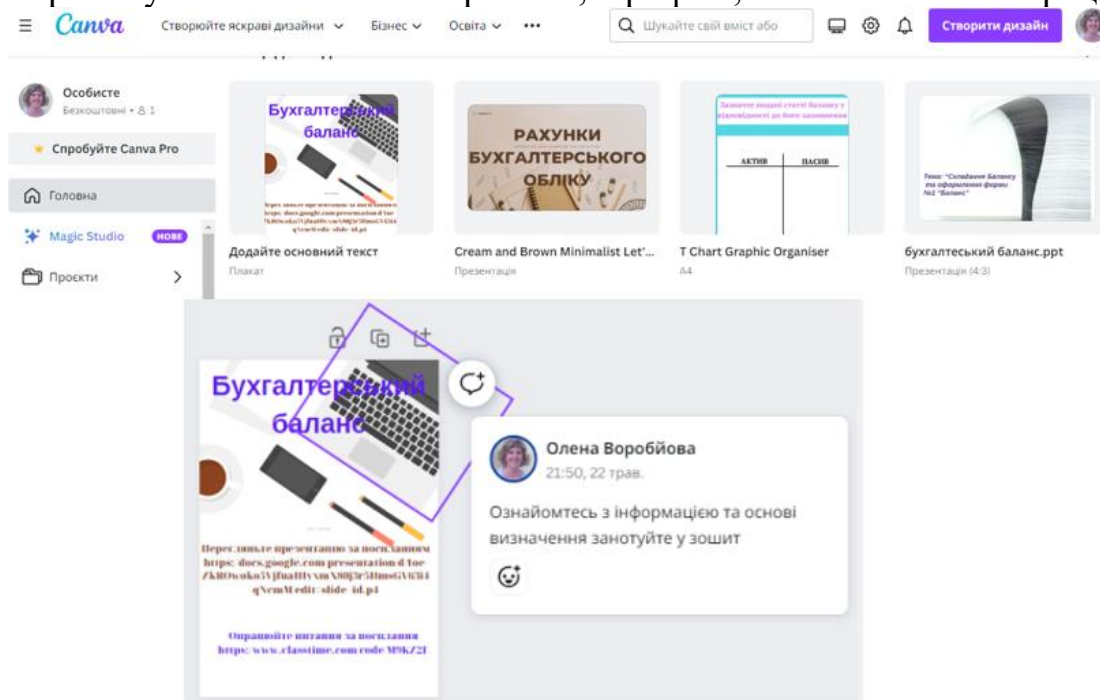

Рис. 4. Засоби навчання у Canva

Зображення при цьому можна редагувати, додаючи різні ефекти як-от розмиття чи надання певного колірного тону. Дії автоматично зберігаються.

Онлайн інструмент Padlet – призначений для створення та наповнення контентом віртуальної дошки (простору) з можливістю спільного редагування (рис. 5). Використовую дошку Padlet для організації групової роботи учнів під

час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; для розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку; як місце розміщення ідей для проєктів та їх обговорення; як інструмент для організації спільної діяльності учнів під час заняття та поза ним. [1. с.6-9].

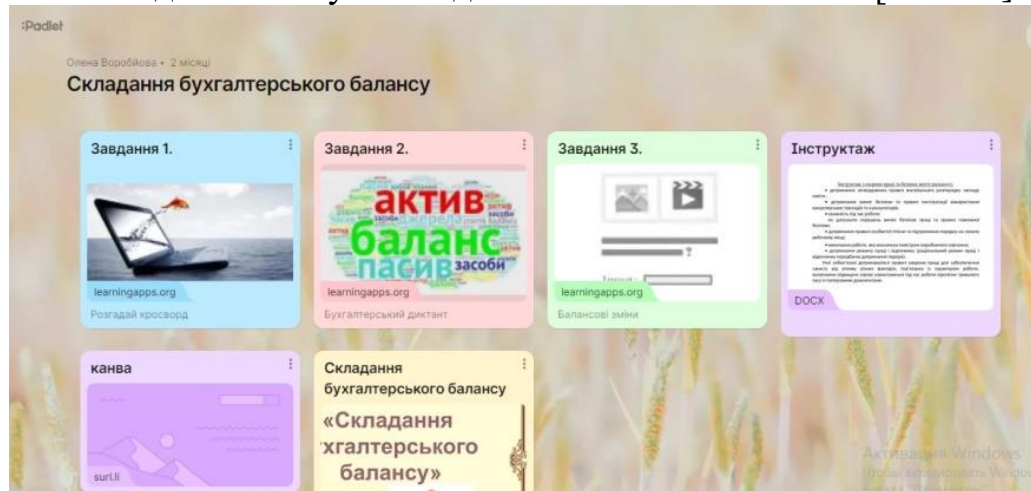

Рис. 5. Дошка Padlet

Kahoot - це безкоштовна освітня платформа, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань учнів за допомогою онлайн-тестування. Ресурс Kahoot інтегрує гру у навчальний процес. Цей інструмент повен переваг – він яскравий, соціальний, досить простий та цікавий для користувача. Контент, створений на платформі онлайн-сервісу, має своєрідну назву «кахути», які позначають створений навчальних контент (рис. 6). У власноруч розроблені міні-ігри можна вставляти тематичні відео та зображення, а процес створення нової вправи займає декілька хвилин. Таким чином, значною мірою скорочується час для підготовки до заняття.

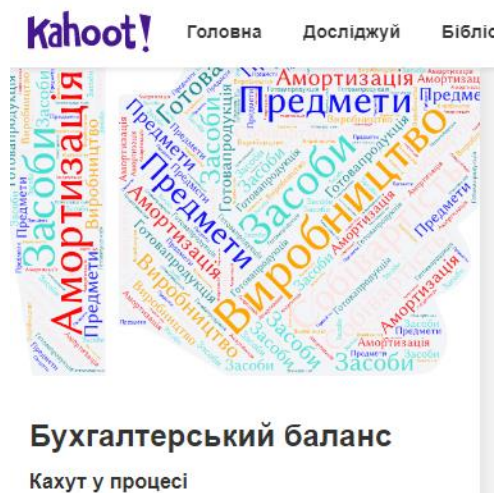

Рис. 6. Кахут

Отже, роль цифрових інструментів у навчанні важко переоцінити, адже саме за їх допомогою здобувачі освіти навчаються самостійно отримувати знання, вступати у дискусії, правильно презентувати власну роботу, самостійно

приймати рішення і відповідати за них. Їх використання не лише допоможе учням здобути необхідний багаж знань, але й навчить демонструвати власні вміння та навички, а також надасть мотивацію до більш поглибленого вивчення матеріалу як на теоретичних заняттях, так і самостійно.

Список використаних джерел:

1. Близнюк Т.О. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2021. С. 6- 15.
2. Кобися А.П. Візуальні засоби як засіб підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу. *Зб. наук.-метод.конф.* 2015. С. 25-27.
3. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід: метод. посібник. К., 2004.
5. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. К.: Партнер, 1997. 193 с.

Ворожбіт-Горбатюк Вікторія Вікторівна

**ВІРТУАЛЬНИЙ ХАБ МЕНТОРСЬКОЇ ПІДТРИМКИ В СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ**

З підписанням Президентом України Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань в умовах воєнного стану» [2], актуалізовано роль працівників уповноважених органів з питань пробації, відповідного професійного розвитку у межах вимог чинного законодавства [3; 4]. Особливої значущості в системі неперервного підвищення кваліфікації таких працівників є опанування ними сучасних сервісів і технології соціально-виховної роботи. Адже пробаційні програми містять виразний соціально-виховний аспект: збереження і культурація соціальних зв'язків суб'єкта пробації, формування досвіду асертивної поведінки, навичок критичного мислення на прикладі навчальних, освітніх, комунікаційних взаємодій у виправному центрі, широку актуальну у змісті правове просвітницьку роботу. Саме на ці аспекти спрямовано ідею утворення віртуального хабу менторської підтримки працівників уповноважених органів з питань пробації.

Про менторство як ресурсну технологію презентовано матеріал на офіційній сторінці державної установи «Центр пробації» [1].

Цією публікацією ставимо за мету конкретизувати сутність ідеї і ключові моменти її втілення.

Зазначимо тут, що підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації перебуває у сфері управління Міністерства юстиції України. Разом з тим, важко переоцінити значущість міждисциплінарного підходу і роль співпраці наукових установ, закладів неформальної освіти, громадських і державних інституцій в налагодженні сучасного освітнього

процесу з підвищення кваліфікації з використанням новітніх ресурсів, інструментів і форм взаємодії.

Безумовно, створення віртуального хабу менторської підтримки в системі неперервного підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації переслідує за мету підтримку досвідчених фахівців, формування експертних груп, здійснення планомірної профорієнтаційної роботи серед молодих працівників, розроблення ефективних стратегій залучення до співпраці з центрами пробації закладів освіти, у тому числі – неформальної, професійної, вищої, післядипломної освіти, наукових установ і громадських організацій, стейкхолдерів, моніторів Національного превентивного механізму, інших інституцій.

Аксіоматично, що підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації спрямовується на підтримку і покращення фахової і загальної компетентностей, необхідних для організаційно-управлінського, змістовного, методичного, соціально-виховного супроводу реалізації пробаційних програм із суб'єктами пробації. Вирішального значення у цьому аспекті має, на наш погляд, така робота, що оптимізує систему запобігання кримінальних правопорушень, оптимізації системи ресоціалізації суб'єктів пробації.

Призначення віртуального хабу менторської підтримки в системі неперервного підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації: створити сучасний технологічний майданчик, середовища спілкування і взаємодії, обміну професійним досвідом. Тому для реєстрації учасників є пропозиція розроблення короткого резюме учасника у стилі спіч: 1-2 фото, які відображають професійні і ціннісні імперативи учасника, авторський текстовий документ обсягом до 900 знаків, в якому учасник конкретизує свої сильні сторони як фахівця-пробаціонера), вербалізує проблему чи професійну ситуацію, яка потребує експертної підтримки чи фахового судження, допомоги методичної, організаційної, особистісного чи/та професійного розвитку.

Формат взаємодії віртуального хабу менторської підтримки в системі неперервного підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації: синхронний (тренінги, інформаційні, методичні вебінари, лекції і практичні інтерактивні заняття), асинхронний (створення своєрідного банку інформаційно-дорадчих матеріалів, навчальних, методичних відео, корисних покликань чи інших інформаційних матеріалів), спеціально створений телеграм-канал, спільнота в соцмережі, громадська інституція тощо.

Безумовно, перевага надається організації підвищення кваліфікації у форматі навчання через дослідження, наприклад, «Моя сила» – самопрезентація ментора, стендова доповідь тощо. Вбачаємо за доцільне використання практики короткого анотування з чіткими вказівками на джерела чи ресурси, в яких висвітлено успішний досвід за схемою: тема → набута професійна компетентність → конкретна пропозиція методичної чи наукової розробки,

дорожня карта з вказівкою на ресурс чи спосіб, як опанувати іншим учасникам чи відвідувачам віртуального хабу.

Також у взаємодії віртуального хабу менторської підтримки в системі неперервного підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації доцільно використовувати техніку інсайту «Work-life balance»: стислий опис цікавих елементів професійної життєпрактики, раціонального балансу між робочими завданнями і особистим життям, досвіду взаємодії і співпраці з закладом вищої професійної освіти, корисні поради ергономіки часу і зусиль у графіках гібридної професійної діяльності, зосередження на важливих завданнях, покликання на ресурси, пропозиції подальшої співпраці чи персональної менторської підтримки від кращих фахівців-пробаціонерів.

Очікуваний результат віртуального хабу менторської підтримки в системі неперервного підвищення кваліфікації працівників уповноважених органів з питань пробації: системно сформоване середовище конструктивного обміну професійним досвідом, популяризація досвіду кращих фахівців-пробаціонерів, підвищення довіри до результатів центрів пробації, системне удосконалення і підвищення ефективності заходів щодо запобігання кримінальним правопорушенням у середовищі суб'єктів пробації.

Список використаних джерел

1. Менторство, як інструмент професійного розвитку. *Центр пробації*. 22 грудня 2023. URL : <https://www.probation.gov.ua/?p=14956> (дата звернення: 11.01.2024).
2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань в умовах воєнного стану. *Закон України 3342-IX, набирає чинності 28.03.2024, прийняття від 23.08.2023*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text> (дата звернення: 11.01.2024)
3. Про затвердження Типового положення про уповноважений орган з питань пробації та Типового положення про сектор ювенальної пробації. *Наказ Міністерства юстиції України № 2649/5 від 18.08.2017*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1030-17#Text> (дата звернення: 11.01.2024)
4. Про професійний розвиток працівників. Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 39, ст.462*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення: 11.01.2024)

Галицька Руслана Романівна

МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

У зв'язку зі стрімким розвитком технологій, освітній процес стає більш інформатизованим. Це ставить перед майбутніми вчителями вимогу не тільки володіти технічними навичками, але й розуміти методологічні аспекти використання технологій в навчанні.

Методологічна культура у контексті професійної підготовки вчителя відіграє ключову роль у формуванні глибокого розуміння методів, підходів, принципів та стратегій навчання та виховання. Це поняття об'єднує набір знань, умінь, навичок та підходів, які допомагають вчителю систематизувати, аналізувати та впроваджувати методи навчання у своїй професійній діяльності.

Наявність у педагога методологічної культури вважається головною ознакою вищого рівня його професійної підготовки. На такому рівні працює далеко не кожен учитель. Але вчитель-майстер, вчитель-творець працюють саме так. [1, с.3]

Значення методологічної культури для професійної підготовки вчителя важко переоцінити. Вона надає вчителю можливість:

Розуміти основні методи та підходи навчання: Методологічна культура допомагає вчителю розуміти різноманітні методи навчання та їх підґрунтя. Це дозволяє вибирати найвідповідніші методи для досягнення конкретних навчальних цілей.

Аналізувати навчальний матеріал: Вчителю з методологічною культурою легше аналізувати навчальний матеріал, виділяти головне та структурувати його для ефективної передачі студентам.

Адаптувати методи до особливостей студентів: Здатність використовувати різноманітні методи навчання дозволяє вчителю адаптувати свій підхід до різних типів студентів та їхніх потреб.

Стимулювати креативність та інновації: Методологічна культура надає вчителю засоби для розробки новаторських підходів до навчання, що сприяє розвитку креативності та інноваційності.

Підвищувати професійний рівень: Методологічна компетентність має суттєвий вплив на якість навчального процесу та підвищення професійного рівня майбутніх педагогів, оскільки вона допомагає вчителям не лише володіти знаннями та вміннями, але й здатністю аналізувати, вибирати та застосовувати різноманітні методи навчання з урахуванням конкретних умов та потреб студентів.

Ось деякі способи, якими методологічна компетентність впливає на навчальний процес та професійний рівень вчителів:

1. Вибір ефективних методів навчання: Методологічна компетентність допомагає вчителю визначити, які методи навчання будуть найефективнішими для досягнення певних навчальних цілей. Вміння аналізувати зміст та структуру матеріалу дозволяє вибрати підходи, які сприятимуть більш зрозумілому та ефективному засвоєнню студентами.

2. Адаптація до різних стилів навчання: Методологічно компетентний вчитель може адаптувати методи навчання до різних типів студентів, враховуючи їхні особистість, особливості навчання та стилі пізнання.

3. Впровадження інноваційних підходів: Методологічна компетентність спонукає вчителя до розробки та впровадження інноваційних методів навчання, які враховують сучасні технології, вимоги ринку праці та потреби студентів.

4. Розвиток креативності: Методологічна компетентність підтримує розвиток креативності та гнучкості в підходах до навчання. Вчителі можуть створювати нові методичні матеріали, адаптувати існуючі підходи до нових завдань та умов.

5. Ефективне використання інформаційних технологій: Методологічна компетентність допомагає вчителю вивчити можливості сучасних інформаційних технологій та використовувати їх для покращення навчання, роботи з матеріалами та зворотнього зв'язку зі студентами.

6. Оцінка результатів: Здатність аналізувати навчальні результати та використовувати їх для вдосконалення методів навчання є важливою частиною методологічної компетентності.

Розглянемо аспекти вміння аналізувати навчальний матеріал, розробляти ефективні методики навчання та оцінювати результати навчальної діяльності у контексті взаємозв'язку з методологічною культурою:

1. Аналіз навчального матеріалу: Методологічна культура надає вчителю здатність системно аналізувати навчальний матеріал. Вона допомагає учителю розуміти структуру та зміст навчального матеріалу, визначати ключові поняття та ідеї. Здатність проводити аналіз допомагає вчителю виокремлювати головні аспекти, структурувати матеріал та забезпечувати його логічну послідовність у процесі навчання.

2. Розробка ефективних методик навчання: Методологічна культура створює підґрунтя для розробки ефективних методик навчання. Вчитель, який володіє методологічною компетентністю, здатний обирати найвідповідніші методики в залежності від цілей, змісту та характеристик учнів. Вміння адаптувати методики до різних навчальних ситуацій та особливостей учнів є ключовим для забезпечення ефективного навчання.

3. Оцінка результатів навчальної діяльності: Методологічна культура сприяє здатності вчителя об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності. Вона допомагає вчителю розуміти, як вибрані методи впливають на засвоєння матеріалу студентами, і вчасно коригувати підхід в разі необхідності. Крім того, методологічна компетентність дозволяє вчителю оцінювати не лише знання, а й здатність учнів до аналітичного мислення, критичного мислення та творчого розв'язання завдань.

Ось як методологічна культура сприяє професійному самовдосконаленню:

1. Розуміння принципів та теорій навчання: Методологічна культура допомагає вчителю вивчити основні теорії, підходи та методи навчання. Це дозволяє вчителю аналізувати свої підходи, порівнювати їх із сучасними тенденціями та робити висновки про ефективність.

2. Систематичний аналіз навчальної діяльності: Знання методології допомагає вчителю аналізувати результати своєї роботи, визначати сильні та слабкі сторони, ідентифікувати труднощі та можливості для покращення.

3. Вибір оптимальних методів та підходів: Методологічна культура дозволяє вчителю знаходити та впроваджувати найефективніші методи навчання

в конкретних ситуаціях. Це допомагає підвищити ефективність навчального процесу та залучити учасників навчального процесу до активної участі.

4. Постійне вдосконалення навчальних підходів: Методологічна культура стимулює вчителя постійно шукати нові підходи до навчання, тестувати інноваційні методи, адаптувати їх до потреб та особливостей здобувачів освіти.

5. Вивчення досвіду інших вчителів: Методологічна культура сприяє аналізу досвіду інших педагогів, визначенню того, що можна запозичити, а також критичному оцінюванню та адаптації цього досвіду.

6. Розвиток креативності та інноваційності: Знання методології навчання розширює горизонти вчителя, спонукає його до розробки та впровадження новаторських методів та підходів, які можуть покращити якість навчання.

7. Систематична рефлексія: Методологічна культура сприяє усвідомленому відбору власних навчальних методів та їхній рефлексії з метою постійного вдосконалення.

Для розвитку аналітичного та критичного мислення у майбутніх педагогів існує низка методів та засобів, які допомагають сформулювати ці важливі компетенції. Ось деякі з них:

1. Проблемне навчання: Використання проблемних завдань, ситуацій або задач допомагає здобувачам освіти вчитися аналізувати складні ситуації, шукати рішення та враховувати різні аспекти проблеми. Це сприяє розвитку критичного мислення, оскільки здобувачам освіти потрібно оцінювати різні можливості та вибирати найефективніші рішення.

2. Дебати та обговорення: Організація дебатів та групових обговорень допомагає студентам розкрити різні точки зору, аргументувати свої погляди, вести дискусії та аналізувати докази. Це розвиває аналітичні та критичні вміння у контексті обґрунтування своїх думок.

3. Кейс-метод: Використання реальних кейсів або випадків з практики допомагає здобувачам освіти аналізувати реальні ситуації, шукати причини та наслідки подій, оцінювати можливі альтернативи та вибирати оптимальні рішення.

4. Проєктне навчання: Реалізація проєктів вимагає від здобувачам освіти планування, організації та аналізу дій, співпраці та самостійності. Цей підхід розвиває їхнє аналітичне мислення, оскільки вони повинні ретельно продумувати всі аспекти проєкту та його впливу.

5. Порівняльний аналіз: Порівнювання різних об'єктів, явищ або методів допомагає здобувачам освіти розуміти відмінності та спільні риси, знаходити позитивні та негативні аспекти, аналізувати залежності та вибирати найбільш обґрунтовані рішення.

6. Письмові завдання та рефлексія: Виконання письмових робіт, есе чи рефлексій сприяє розгляду питань з різних сторін, систематизації думок та аргументів, розвитку аналітичного та критичного мислення.

Ці методи та засоби сприяють формуванню аналітичних та критичного мислення.

Слід розглянути також, які виклики та можливості приносить інформатизація в навчальний процес та як вони впливають на розвиток методологічної культури майбутніх вчителів, а також проаналізувати аспекти використання інформаційних технологій у навчанні та їх вплив на методологічний підхід до педагогічної діяльності.

Отже, виклики:

Технічна складність: Впровадження інформаційних технологій вимагає наявності інфраструктури, комп'ютерів, програмного забезпечення та доступу до інтернету, що може бути важко в ряді закладів освіти.

Необхідність навчання вчителів: Багато вчителів потребують додаткового навчання, щоб володіти сучасними інформаційними технологіями та вміти їх використовувати ефективно в навчальному процесі.

Зміни у методології: Використання інформаційних технологій вимагає адаптації методів навчання, щоб забезпечити взаємодію з технологіями та розвивати критичне мислення здобувачів освіти .

Можливості:

Розширені можливості навчання: Інформаційні технології дозволяють створювати інтерактивні уроки, віртуальні лабораторії, навчальні платформи, що покращує рівень засвоєння матеріалу.

Індивідуалізація навчання: Електронні платформи можуть адаптуватися до потреб кожного здобувача освіти, надаючи індивідуальний підхід до навчання та контролю успішності.

Збір та аналіз даних: Інформаційні технології дозволяють збирати та аналізувати дані про навчальний процес та успішність студентів, що сприяє оптимізації методів навчання.

Використання інформаційних технологій у навчанні створює додаткові можливості для розвитку методологічної культури майбутніх вчителів:

Освоєння сучасних методів: Вчителі мають можливість ознайомитися з новими підходами до навчання через онлайн-курси, вебінари та електронні ресурси.

Експеримент та інновації: Інформаційні технології стимулюють вчителів робити віртуальні експерименти, впроваджувати інтерактивні завдання та ігрові елементи, що розширює їхні методичні можливості.

Рефлексія та аналіз: Використання онлайн-інструментів для оцінки та зворотнього зв'язку допомагає вчителям більш об'єктивно оцінювати свою роботу та адаптувати підходи.

Використання інформаційних технологій у навчанні української мови має значний вплив на методологічний підхід до педагогічної діяльності вчителя. Це надає нові можливості для покращення якості навчання та розвитку методологічної та комунікаційної культури майбутніх вчителів. Ось деякі

аспекти використання інформаційних технологій у навчанні української мови та їх вплив на методологічний підхід до педагогічної діяльності:

1. Інтерактивність та залучення здобувачів освіти: Використання інтерактивних платформ, відеоуроків, онлайн-грифінгів тощо дозволяє залучити до активного навчання здобувачів освіти, робити заняття цікавими та пізнавальними. Це впливає на методологічний підхід, спонукаючи вчителя шукати нові, захоплюючі методи та підходи до навчання.

2. Різноманітність навчальних ресурсів: Інтернет надає доступ до безлічі навчальних матеріалів, які можна використовувати для поглибленого вивчення мови. Вчителі можуть обирати різні ресурси, які найкраще відповідають педагогічним цілям та потребам здобувачів освіти .

3. Онлайн-комунікація та співпраця: Сучасні засоби спілкування та співпраці дозволяють вчителям створювати віртуальні групи, де здобувачі освіти можуть обговорювати теми, обмінюватися досвідом та співпрацювати над проєктами. Це сприяє розвитку методологічної культури, адже майбутні вчителі навчаються використовувати соціальні мережі для підтримки навчання.

4. Персоналізоване навчання: Інформаційні технології дозволяють створювати індивідуальні навчальні плани та завдання для кожного здобувача освіти, враховуючи їхні особливості, рівень знань та потреби. Це підвищує ефективність навчання та розвиток методологічних навичок учителя.

5. Автоматизація оцінювання та зворотного зв'язку: Інформаційні технології дозволяють використовувати онлайн-тести, автоматичну оцінку завдань та надавати студентам швидкий зворотний зв'язок. Це допомагає вчителям ефективніше відстежувати успішність здобувачів освіти та адаптувати методику навчання.

Створення власних педагогічних ресурсів на заняттях української мови може включати в себе різноманітні матеріали, інструменти та завдання, які сприяють поглибленому вивченню мови та розвитку комунікативних навичок. Ось кілька прикладів власних педагогічних ресурсів:

Створення інтерактивних відеоуроків: Вчителі можуть записувати відеоуроки, де вони пояснюють складні теми, розглядають граматичні правила, проводять словникову роботу тощо. Відеоролики можуть бути доповнені графікою, анімаціями та відповідними вправами для здобувачів освіти .

Створення віртуальних словників та глосаріїв: Вчителі можуть розробляти електронні словники, які містять визначення слів, приклади вживання, синоніми та антоніми. Такий ресурс допоможе студентам поглибити свій словниковий запас.

Використання віртуальних дошок та онлайн-інструментів: Вчителі можуть використовувати онлайн-дошки для проведення інтерактивних уроків. На таких дошках можна робити записи, демонструвати приклади, розв'язувати вправи разом зі здобувачами освіти .

Створення ігрових завдань: Вчителі можуть створювати онлайн-ігри, кросворди, квізи та інші інтерактивні завдання, які допомагають закріпити вивчений матеріал та вдосконалити навички.

Організація віртуальних дискусій: Вчителі можуть створювати форуми чи групи в соціальних мережах, де здобувачі освіти можуть обговорювати теми, обмінюватися думками та публікувати свої творчі роботи.

Розробка педагогічних блогів або відеоблогів: Вчителі можуть вести блоги, де діляться корисними порадами, ресурсами, вправами та матеріалами для вивчення мови.

Онлайн-уроки на платформах для відеозустрічей: Вчителі можуть організовувати онлайн-уроки за допомогою платформ для відеозв'язку, використовуючи відповідні інструменти для спілкування, демонстрації матеріалу та виконання вправ.

Важливо пам'ятати, що створюючи власні педагогічні ресурси, вчителі повинні враховувати потреби своїх здобувачам освіти, педагогічні цілі та методологічні принципи, щоб забезпечити якісне та ефективне навчання української мови. Переконані, що методологічна культура є важливою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя. Вона допомагає вчителям розробляти ефективні методики навчання, адаптуватися до сучасних викликів інформатизації та формувати стійку професійну ідентичність.

Список використаних джерел

1. Барна М. Нова українська школа: навчаємо тренерів. Система роботи з перепідготовки педагогічних кадрів. *Учитель початкової школи*. 2017. №11. С.3-5.
2. Горлова А. Формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів початкової школи. *Початкова школа*. 2017. №4. С.5-6.
3. Семиченко В. А. Методологічна культура викладача вищої школи як умова формування його професіоналізму. *Науковий вісник МДУ*, 2010. Вип. 12. С. 154–160.
4. Проценко О. Новій школі – новий учитель. Репортаж з організаційно-мотиваційного семінару-практикуму. *Учитель початкової школи*. 2017. №12. С.3-6.

**Галицька Руслана Романівна
Тереховська Віталія Михайлівна**

ПРОГРАМА LEARNINGAPPS ЯК ЗАСІБ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ

У сучасному світі інноваційні технології швидко проникають у всі сфери нашого життя, що породжує актуальну потребу в застосуванні комп'ютерної техніки під час викладання. З урахуванням постійних змін у екології, законодавстві, природі та погоді, інформація, яка міститься в підручниках, стає застарілою ще до їх видання, а учням нового покоління стає важко зосередити увагу лише на тонні начитаної або прочитаної інформації. Використання інноваційних технологій, комп'ютерів і найсвіжішої інформації з Інтернету у

вивченні окремих дисциплін є одним із способів оптимізації та розширення освітнього процесу.

Сьогодні важливо створювати нові електронні навчальні ресурси, які мають сприяти цілісному розвитку особистості, формуванню світоглядної культури, особистого досвіду та творчого потенціалу. Специфіка роботи вчителя української мови, а особливо вчителя початкової школи, вимагає постійного самовдосконалення та творчого натхнення. Сучасний педагог повинен шукати нові підходи до організації освітньо-виховного процесу, використовувати різні нововведення, що досліджує педагогічна інноватика – нова, окрема галузь педагогіки. За своєю сутністю інновації є продуктом або найвищим проявом педагогічної творчості, власним доробком окремого автора, вчителя, науковця чи цілого колективу.

Використання новітніх технологій в освіті допомагає йти в ногу з часом та підвищувати інтерес учнів НУШ до навчання. У цьому контексті LearningApps, онлайн-платформа для створення інтерактивних навчальних ресурсів, стає потужним інструментом для вчителів та викладачів української мови в початковій школі.

У дослідженнях Я. Гребіник у статті "Використання сервісу Learning Apps в діяльності викладача", а також О. Бойчук у статті "Освітньо-ігрова платформа LearningApps як допоміжний засіб для формування лексичної компетентності на заняттях української мови як іноземної", працювали над вивченням даної платформи. Вони демонструють широкий спектр можливостей застосування цього веб-сайту у навчальному процесі та її значення у підвищенні якості навчання та розвитку студентів.

LearningApps - це вебсайт, який дозволяє вчителям створювати власні інтерактивні завдання, тести та уроки, роблячи навчання більш захоплюючим та ефективним. Платформа пропонує різноманітні інструменти для створення різнопланових завдань, включаючи вправи на вимову, письмо, відповіді на питання та інші. Однією з ключових переваг LearningApps є його доступний та зрозумілий інтерфейс, і можливість безкоштовного користування. Вчителі мають можливість безпосередньо створювати та використовувати різноманітні навчальні ресурси без обмежень, а також ефективно користуватися ресурсом навіть без значного досвіду в роботі з інтерактивними платформами.

Програма відзначається широким спектром інструментів, які сприяють розвитку навичок читання та письма серед учнів. Вчителі можуть створювати інтерактивні вправи, які включають завдання на вибір, перетягування, аудіо- та відеоеlementи. Це стимулює учнів до активної участі та сприяє розвитку різних аспектів мовлення. Зокрема, використання аудіо- та відеоеlementів може покращити навички аудіювання та вимови. Вчителі можуть впроваджувати аудіофайли для тренування правильного наголошення та розуміння слів, а також використовувати відеоролики для ілюстрації конкретних граматичних аспектів чи тем.

LearningApps може слугувати потужним інструментом для створення цікавих завдань та ігор, що заохочують позитивне ставлення до вивчення української мови. Вчителі початкової школи можуть розробляти інтерактивні вікторини, тести та гри, які сприяють вивченню мови в ігровій формі.

Варто не забувати про важливість контролю та самоконтролю учнів. Створення тестів та вікторин на платформі LearningApps надає можливість учням НУШ самостійно перевіряти свої знання, що позитивно впливає на їхню мотивацію до самонавчання. Цей підхід активізує учнівську активність та збуджує інтерес до вивчення української мови.

LearningApps відкриває широкі можливості для створення цікавих та ефективних завдань, спрямованих на розвиток мовних навичок учнів. Зокрема:

1. *"Вішалки"* для вивчення нових слів: Створення вправ, де учні можуть поєднувати слова з їхніми відповідними зображеннями, сприяє легшому запам'ятовуванню та розумінню лексичного матеріалу. Ця вправа враховує вікову особливість учнів молодшого шкільного віку, в яких ключову роль відіграє наочно-образне мислення.

2. *Ігрові сценарії* для вивчення граматичних конструкцій: Використання ігор дозволяє вчителям створювати ситуації, де учні взаємодіють із мовою у природному контексті, допомагаючи їм легше вивчати та застосовувати граматичні правила.

Однією з суттєвих переваг є можливість адаптації платформи для різних рівнів знань та вікових груп учнів. Вебсайт дозволяє вчителям персоналізувати завдання, створюючи індивідуальні вправи для кожного учня НУШ залежно не лише від навчальної програми, а й від вікової категорії/рівня знань класу. Наприклад, для учнів із високою здібністю до мови можна впроваджувати складніші лексичні вправи чи граматичні конструкції, тоді як для тих, хто має слабкі сторони, створюються спеціалізовані завдання для зміцнення конкретних навичок.

Застосування LearningApps також сприяє розвитку навичок, які потребують додаткового вдосконалення. Наприклад, для учнів, які мають труднощі у читанні, можна використовувати аудіовправи для покращення навичок аудіювання та розуміння прочитаного. Таким чином, платформа не лише вирішує проблему слабких сторін, але і активно сприяє їх вдосконаленню, надаючи індивідуалізовану підтримку на кожному етапі вивчення української мови. Це дозволяє інтерактивно та цікаво залучити кожного здобувача освіти до виконання певного роду завдань.

Отже, LearningApps відкриває широкий горизонт можливостей для удосконалення процесу вивчення української мови, роблячи його не лише більш захопливим та ефективним, але й персоналізованим та індивідуальним. Цей інноваційний електронний ресурс стає важливою частиною педагогічного арсеналу, сприяючи створенню стимулюючого та індивідуалізованого середовища для кожного учня. Його застосування в сучасній освіті допомагає учням НУШ розвивати не лише мовні навички, але й забезпечує їм необхідну

базу знань для успішного впровадження цих навичок у різних аспектах їхнього життя. Таким чином, LearningApps визначає нові стандарти якісної та доступної освіти, та в майбутньому може стати невід'ємним елементом освітнього простору для учнів та вчителів української мови в НУШ.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник. / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. К.: АПН, 2002. С. 19-24.

**Гриненко Ірина Олегівна
Коваленко Наталія Миколаївна**

ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті вирішується актуальна проблема способу проведення лабораторних робіт під час дистанційної освіти. Розглянута програма MatLab Simulink, яка використовується викладачем і студентами на заняттях технічних дисциплін. Також розглядаються переваги застосування даної віртуальної лабораторії в навчальному процесі.

В теперішній час одним із пріоритетних напрямів в розвитку сучасної освіти є вивчення студентами дисциплін спеціального курсу з використанням дистанційних технологій, тому підготовка здобувачів освіти електротехнічних спеціальностей, а саме з дисциплін «Електричні машини», «Електричні вимірювання», та інших дисциплін технічного напрямку, не можлива без застосування комп'ютерних технологій, які базуються на сучасних прикладних програмних продуктах. Використання комп'ютерних технологій дозволяє розширити коло та глибину вивчених питань, провести багато експериментів з використанням віртуальних електричних елементів і електричних машин, обладнання, вимірювальних приладів все це краще вплине на рівень підготовки студентів.

Сучасні інформаційні системи та технології надають викладачам технічних дисциплін потужний комплекс інструментів, що дозволяє проводити розрахунки електричних ланцюгів постійного, змінного струму, отримувати графічні зміни перехідних процесів, робити різноманітні дослідження, завдяки програмі MatLab Simulink. Даний пакет надається студентам як інструмент для засвоєння основ електротехніки: лінійних та не лінійних ланцюгів, магнітних ланцюгів, перехідних процесів в електричних ланцюгах, вимірювань за допомогою приладів, а також дозволяє поглиблено вивчити методи аналізу режимів електротехнічного обладнання, а саме трансформаторів, двигунів постійного та змінного струму, генераторів. Для студентів спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, викладачі надають

електронні методичні рекомендації для зручного використання студентами даної програми (Бондар, Подольцев, 2012).

Моделювання електричних машин у програмі MatLab Simulink

Щоб створити моделі електричних ланцюгів із пристроями та досліджувати їхні властивості зручно, ефективно використовувати бібліотеку Sim Power Systems пакета прикладних програм MatLab. Також дана програма має готові моделі класичних електричних машин, які можна включити в електричні ланцюги для різних віртуальних експериментів і отримати для двигунів або генераторів різні механічні та робочі характеристики, за допомогою дослідження показників вимірювальних приладів, електричних схем. Такі моделі мають готовий інтерфейс, в якому на електричній схемі експерименту видно місце та зрозуміле призначення пристроїв керування, вимірювальних приладів та інших приладів індикації. Також проводяться динамічні розрахунки з високою точністю. Програма дозволяє оперативно змінювати схеми загалом та параметри включених елементів. Після проведення експерименту можливо створювати електронні звіти, використовуючи скриншоти - копії екранів моніторів у буфер пам'яті з наступним записом до звіту (Толочко, 2016).

Приклад проведення лабораторної роботи з дисципліни «Електричні машини» на тему «Дослідження трифазної асинхронної машини з короткозамкненим ротором», мета даної роботи навчити студентів досліджувати двигун при живленні від мережі.

Віртуальна лабораторія складається з:

- джерела змінної однофазної напруги;
- вимірювача струму та напруги в джерелі живлення V1, I1;
- досліджуваної трифазної асинхронної машини Asynchronous;
- вимірювача активної та реактивної потужності в джерелі живлення;
- блок Display 1 для кількісного уявлення виміряних потужностей;
- блок Moment для регулювання моментом на валу двигуна із головної

бібліотеки Simulink/Sinns;

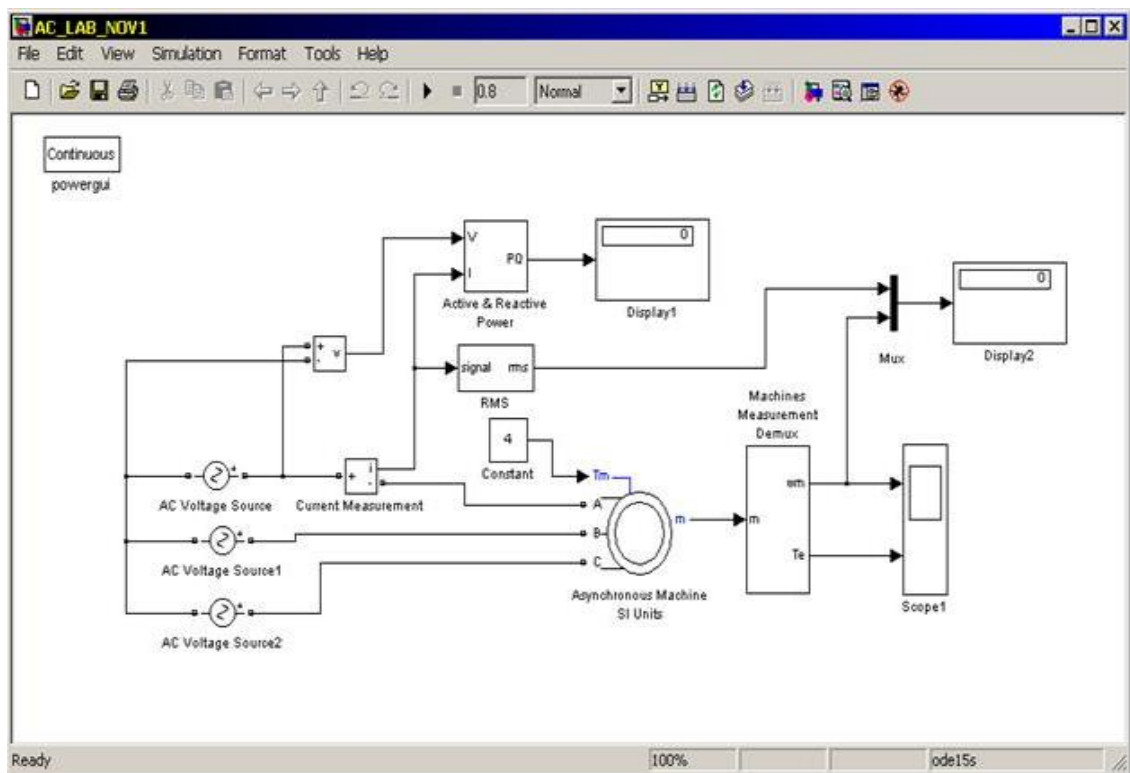
- блок Machines Measurement;

- блок RMS для вимірювання струму, що діє, в джерелі;

(A) і швидкості (рад/с);

- блок Mux, що поєднує два сигнали в один векторний;

- блок Scope для спостереження струмів статора, а також швидкості та моменту асинхронної машини.

Перевагою даної програми є те що студенти самі налаштовують параметри асинхронної машини, параметри універсального блоку вимірювання змінних станів машини. У меню поля Machine type задають тип машини. Самостійно налаштовують вікно параметрів джерела живлення, також в полях даного вікна студенти задають амплітуду напруги джерела (В), початкову фазу в градусах, частоту (Гц).

У ході лабораторної роботи викладач надає параметри асинхронної машини для роботи. Використання віртуальної лабораторії дозволяє студентам знімати механічні та робочі характеристики машини, експеримент проводиться на моделі (рис. 1) в руховому режимі при зміні моменту навантаження від нуля до номінального. При цьому кожному значенні моменту навантаження здійснюється моделювання. Фіксація моменту навантаження здійснюється із затримкою щодо початку моделювання для того, щоб перехідні процеси при пуску закінчилися.

Після проведення студентами досліду, всі результати заносяться до таблиці протоколу лабораторної роботи. За даними таблиць будується механічна характеристика машини та за окремим графіком – робочі характеристики. Тимчасові залежності змінних станів машини (швидкість, електромагнітний момент) можна спостерігати на екрані осцилографа (рис. 2). На рисунку 2 видно перехідний процес при пуску машини, і перехідний процес при збільшенні моменту навантаження, і процеси, що встановилися. В кінці роботи студенти оформлюють звіт і відповідають на контрольні питання (Чорний, Толочко, Тинюк, 2016).

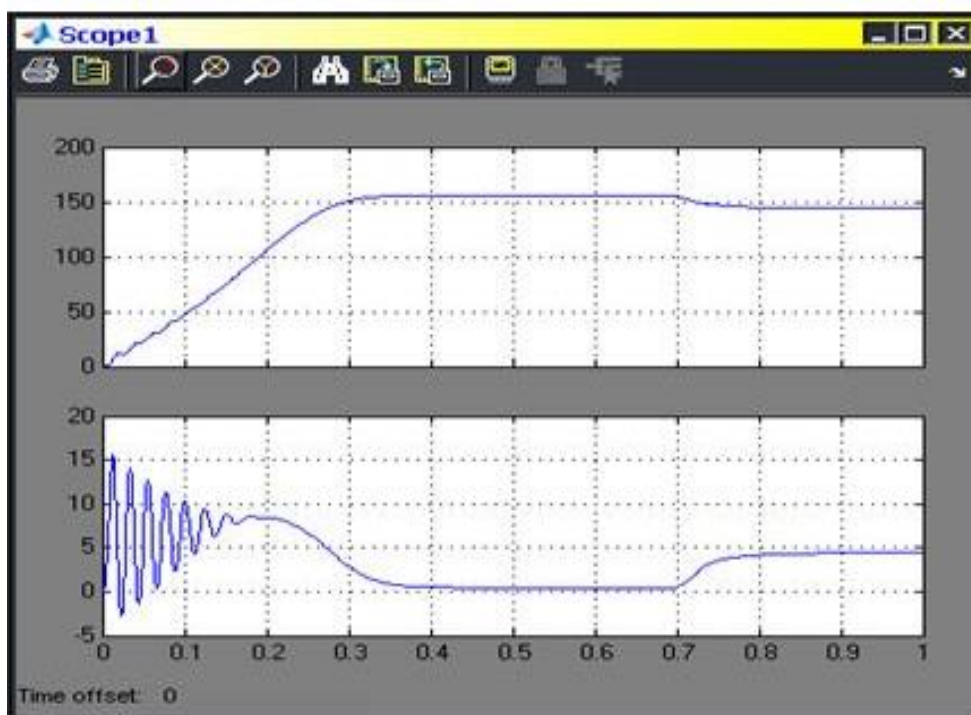

Рис. 2. Перехідні процеси швидкості та моменту двигуна змінного струму при спостереженні віртуального осцилографу

Отже, нами було розглянуто питання розробки застосування можливостей віртуальної лабораторії в навчальному процесі. На основі прикладу було взято проведення лабораторної роботи з дисципліни «Електричні машини» з використанням приладів, що вивчаються на дисципліні «Електричні вимірювання» у наочному та ефективному засобі візуального програмування моделей – пакеті Simulink програми MATLAB. Дана програма забезпечує безпеку у використанні, універсальність та багатofункціональність. З'являється можливість здійснити експеримент, який у звичайних умовах неможливий або його проведення пов'язане з більшими тимчасовими та матеріальними витратами. Викладачу просто контролювати студента за ходом виконання та підготовкою до лабораторної роботи. Студент може індивідуально виконувати роботу що є перевагою незалежності в успішності від інших студентів. Графічні можливості дозволяють побачити багатовимірні процеси, які неможливо відобразити реальними приладами. Єдине, що необхідне для роботи віртуальної лабораторії, це наявність персонального комп'ютера, який у наш час є загальнодоступним та є у кожному навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Чорний О.П., Толочко О.І., Тинюк В.К. Математичні моделі та особливості чисельних розрахунків динаміки електроприводів з асинхронними двигунами. Кременчук, ПП Щербатих О.В., 2016. 300с.
2. Бондар Р.П., Подольцев О.Д. Моделювання електротехнічних пристроїв. К.: КНУБА, 2012. 391 с.
3. Толочко О.І. Моделювання електромеханічних систем. Математичне моделювання систем асинхронного електроприводу: Навчальний посібник. Київ: НТУ «КП», 2016. 150 с.

СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ

Агроінженерія - це сучасна галузь, яка об'єднує в собі агрономію і інженерні науки для створення і вдосконалення сільськогосподарських систем та технологій. Швидкий розвиток сільського господарства, зростання світової населення і зміни клімату створюють потребу в висококваліфікованих фахівцях, які зможуть вирішувати складні завдання у сфері сільськогосподарської продукції та ресурсозбереження. Саме тому сучасні навчальні ресурси в освітньому процесі майбутніх агроінженерів стають ключовим фактором їхньої підготовки.

Однією з найважливіших складових сучасної освіти в агроінженерії є доступ до інформації та інтернет-ресурсів. Завдяки Інтернету та онлайн-платформам, студенти можуть отримувати доступ до великої кількості актуальної інформації, наукових досліджень, відеоуроків та навчальних матеріалів. Це дозволяє студентам вчитися на відстані, досліджувати нові технології та ефективно здійснювати самостійну роботу [4]. Важливими ресурсами є спеціалізовані веб-сайти та платформи, де можна знайти інформацію про сучасні агротехнології, гібриди рослин, методи вирощування та обробки сільськогосподарських культур.

Для практичної підготовки агроінженерів надзвичайно важливими є сучасні лабораторні обладнання та інструменти. Спеціалізовані лабораторії дозволяють студентам вивчати біологічні процеси, хімічний склад ґрунту та води, а також проводити дослідження у сфері біотехнологій та генетичної інженерії[2]. Завдяки сучасній техніці, агроінженери можуть розробляти і випробовувати нові агротехнології, робити аналізи ґрунту та рослин, та вдосконалювати процеси вирощування сільськогосподарських культур.

Серед сучасних навчальних ресурсів особливе місце займають симулятори та віртуальні навчальні середовища. За допомогою віртуальних моделей студенти можуть вивчати агропромислові процеси в безпечних умовах, експериментувати з різними сценаріями і вирішувати завдання, що стосуються агрономії та інженерії. Такі інтерактивні навчальні ресурси дозволяють студентам отримати практичний досвід та навички, не виходячи з аудиторії [1].

Напрямок розвитку агроінженерії також включає в себе використання сучасних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, аналіз даних та Інтернет речей. Системи моніторингу та автоматизації виробництва допомагають підвищити ефективність сільськогосподарських процесів та зменшити вплив негативних факторів на навколишнє середовище[3, 5]. Навчання з використанням таких технологій дозволяє майбутнім агроінженерам зрозуміти, як впроваджувати і використовувати сучасні рішення в агросекторі

для підвищення продуктивності, якості та екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва.

Окрім цього, важливим аспектом сучасної освіти в агроінженерії є міждисциплінарний підхід. Майбутнім фахівцям необхідно розуміти взаємозв'язок між агрономічними процесами та інженерними рішеннями, а також мати навички комунікації з колегами з різних галузей. Сучасні навчальні програми акцентують увагу на інтердисциплінарному підході, що дозволяє студентам розвивати аналітичні, комунікаційні та творчі навички.

Важливо також враховувати практичний досвід та стажування в освітньому процесі майбутніх агроінженерів. Співпраця з сільськогосподарськими підприємствами, дослідницькими інститутами та агротехнологічними компаніями дозволяє студентам отримати реальний досвід та вирішувати практичні завдання в галузі агроінженерії.

Отже, сучасні навчальні ресурси в освітньому процесі майбутніх агроінженерів відіграють ключову роль у підготовці висококваліфікованих фахівців для сільськогосподарського сектору. Доступ до інформації та технологій, використання сучасних лабораторій та віртуальних середовищ, а також міждисциплінарний підхід дозволяють агроінженерам розвивати навички та знання, необхідні для вирішення викликів і завдань, пов'язаних із сталою та ефективною сільськогосподарською продукцією. Співпраця з практикуючими фахівцями і використання сучасних технологій роблять освітній процес у сфері агроінженерії найбільш актуальним і відповідним сучасним вимогам галузі.

Список використаних джерел

1. Gao Y., Wang G. A review on online agricultural education. *Computers and Electronics in Agriculture*. 2020. Vol. 179. P. 105820.
2. Gonzalez-Valero G., Gomez-Aguilar D. A., Gomez-Alvarez A. G. A Review of Technologies for Precision Agriculture in Mexico. *Sensors*. 2018. Vol. 18, No. 7. P. 2067.
3. Smith J., Huggard S. *Advances in Agricultural Education and Training: Opportunities for Collaborative, Impactful, and Sustainable Learning*. Springer, 2019.
4. Sparks A. Integrating Data Analytics and Artificial Intelligence in Agricultural Engineering Education: A Case Study. *Computers and Electronics in Agriculture*. 2021. Vol. 188. P. 106318.
5. Womack A. M., Davis R. N., Green R. D. The Future of Agricultural Education: An Exploratory Study of Issues and Challenges in the Agricultural Sciences. *Journal of Agricultural Education*. 2018. Vol. 59, No. 2. P. 1-20.

**Дубина Денис Анатолійович
Гриненко Ірина Олегівна**

СТВОРЕННЯ YOUTUBE КАНАЛУ ДЛЯ ПОКРАЩЕНОГО ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У даній статті розглядається покрокова інструкція зі створення YouTube каналу. А також розглядаються основні плюси надалі використовувати YouTube канал для викладання технічних дисциплін.

Професія викладача у своїй концепції передбачає постійне оновлення набору навичок та інструментів, які він використовує при виконанні своїх посадових обов'язків. Якись з них використовуються в широкому загалі, а певні можуть залежати від специфіки дисципліни.

Звичайно що в останні декілька років, через пандемію коронавірусу, а потім військову агресію, все більшої актуальності набуває використання різних інтернет сервісів, комп'ютерних програм та застосунків на мобільні пристрої. За допомогою них можна, по перше провести онлайн заняття, а по друге ці інструменти дозволяють краще та зручніше донести до здобувачів освіти інформацію.

Проблематикою дистанційного навчання є те що деякі дисципліни, можна сказати, не реально викладати без наочного показу. Як от, наприклад демонстрація роботи певних датчиків та виконавчих пристроїв під час викладання дисципліни «Технології: Основи автоматики та робототехніки». Також ні в якому разі не можна забувати про практичну частину під час здобуття освіти. І мабуть, найголовнішим є те що на жаль не всі здобувачі освіти можуть бути присутніми на онлайн заняттях.

Одним з варіантів вирішення вищезазначеного є використання в навчанні відео контенту, який можна знайти на просторах інтернету і що саме головне створити самому.

Зрозуміло що для створення якісного відео контенту необхідні також певні навички, потужний комп'ютер та звичайно різноманітне приладдя та матеріали, щоб їх демонструвати. Але з іншої сторони інколи достатньо наочного матеріалу та мобільного телефону.

З часом накопичення великої кількості відео контенту призводить до необхідності його впорядкування. Також з'являється необхідність у додатковій пам'яті комп'ютера і саме головне потреба у зручному доступі до контенту безпосередньо користувачів.

Розв'язати це питання можна за допомогою сервісу YouTube в якому реалізована можливість створення власного акаунту, та створення списків відтворення за допомогою яких можна зручно розміщати відео контент.

Для цього бажано спочатку завести нову email пошту на сервісі Gmail, цей сервіс разом з YouTube є по суті частиною однієї системи. Можна безперечно використовувати наявну пошту, але для зручності зручніше використовувати нову. На цю пошту приходимуть сервісні повідомлення, що стосуватимуться вашого каналу.

Детальна інструкція зі створення облікового запису розміщена на офіційному ресурсі за посиланням [3].

Створюючи обліковий запис Google, сервіс просить надати деяку особисту інформацію. Надавши актуальні відомості, ви допоможете захистити свій обліковий запис.

Для створення облікового запису Google, не потрібен обліковий запис Gmail. Для цього можна скористатись іншою електронною адресою (не Gmail).

Покрокова інструкція зі створення облікового запису виглядає так:

- В пошуковому рядку вашого браузера введіть: «Створити обліковий запис Google»;
- Відкрийте сторінку входу в обліковий запис Google;

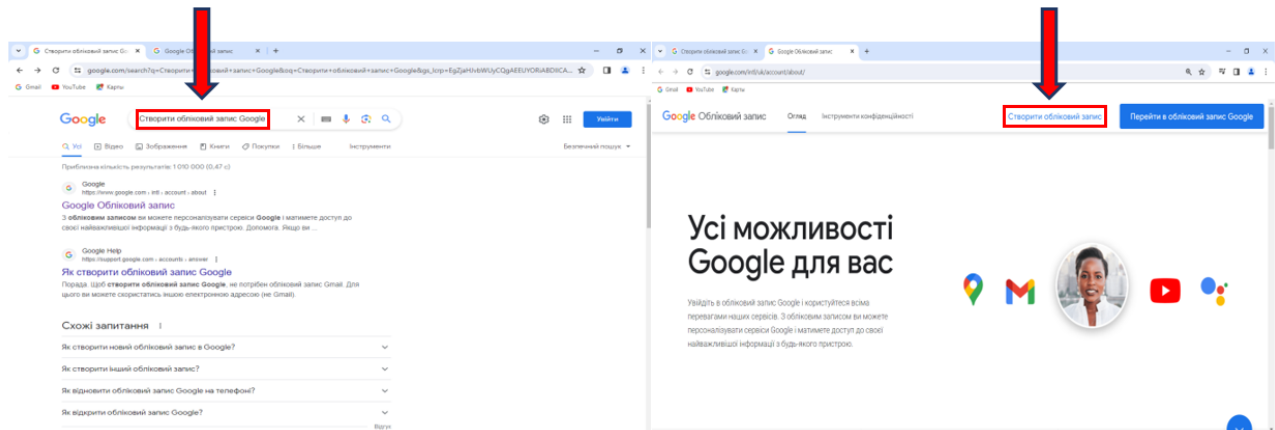

Рис. 1. Вигляд сторінок на ресурс для створення поштової скриньки

- Натисніть Створити обліковий запис;
- Введіть своє ім'я;
- Введіть ім'я користувача у відповідному полі;
- Введіть і підтвердьте пароль;

Підказка: коли ви вводите пароль на мобільному пристрої, для першої літери не враховується регістр.

- Натисніть Далі;

Необов'язково: додайте й підтвердьте номер телефону для свого облікового запису.

- Натисніть Далі.

Як зареєструватися через наявну електронну адресу вказано нижче:

- Відкрийте сторінку входу в обліковий запис Google;
- Натисніть Створити обліковий запис;
- Введіть своє ім'я;
- Натисніть Використати мою поточну електронну адресу;
- Введіть поточну електронну адресу;
- Натисніть Далі;
- Підтвердьте електронну адресу за допомогою коду, що надійде на неї;
- Натисніть Підтвердити.

Також для захисту свого облікового запису можна використати дані для відновлення.

Якщо ви забудете пароль або хтось зламає ваш обліковий запис, вам буде простіше відновити доступ до нього, якщо ви надасте актуальні дані для відновлення. Тому за бажанням:

- Додайте номер телефону для відновлення;
- Додайте резервну електронну адресу.

Після створення акаунту заходимо безпосередньо в YouTube, та входимо в обліковий запис і натискаємо «Створити канал».

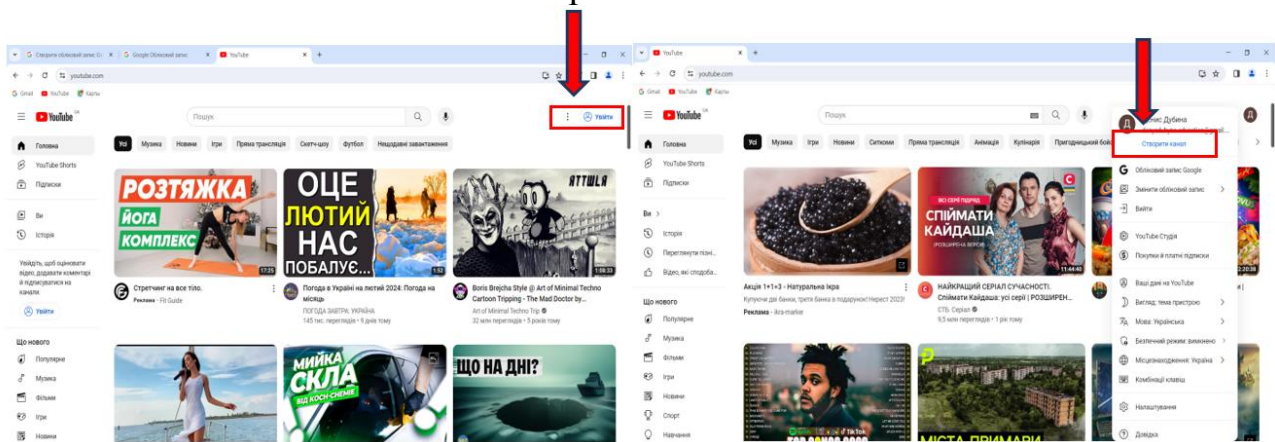

Рис. 2. Сторінка входу в сервіс YouTube

Варто звернути увагу на наступне інформаційне вікно яке ми бачимо при створеному каналу. В ньому вказуємо ім'я каналу, псевдонім та завантажуюмо зображення іконки каналу. Якщо з ім'ям та зображенням питань не має виникнути то про псевдонім можна детальніше ознайомитися за посиланням: [4]. Це доволі нова функція в сервісі. Якщо коротко, за допомогою псевдонімів легше знаходити авторів і спілкуватися з ними на YouTube. Це унікальні короткі ідентифікатори каналів, які відрізняються від їх назв і починаються символом "@" [1]. В нашому випадку він виглядає так «@robotics877».

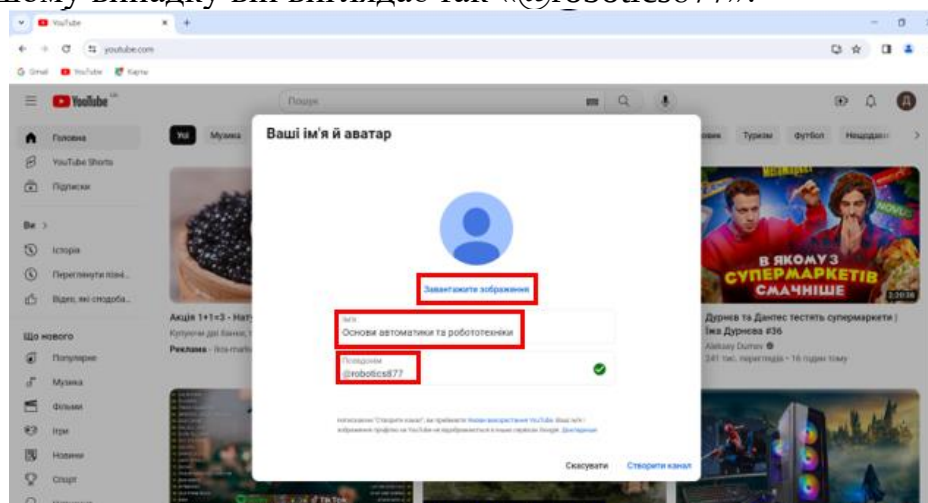

Рис. 3. Вікно введення ім'я, псевдоніму та завантаження зображення

Якщо система запропонує вам псевдонім і ви можете його залишити то ім'я ви обираєте самі. Як варіант це може бути ваші ім'я та прізвище або назва дисципліни для полегшеного пошуку каналу користувачами. Як зображення каналу можна використати своє фото або інше зображення за темою каналу бажано в гарній якості.

Нарешті прийшов час безпосереднього до завантаження відео.

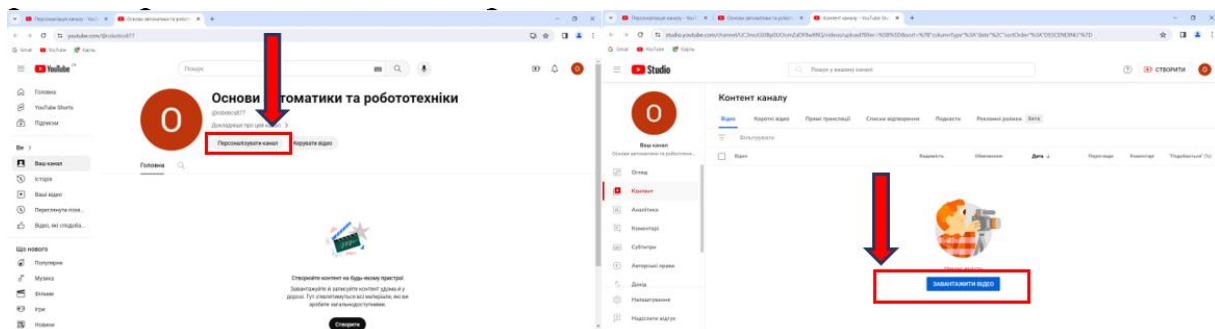

Рис. 4. Завантаження відео в сервісі YouTube

Виконуємо кроки зазначені на рис.4 , потім постійно тиснемо «Далі». Але все ж більш детально варто зупинитися на двох моментах. Необхідно поставити галочку «Ні, це відео не для дітей» як зображено на рис. 5.1. А також визначитися з доступністю відео. В запропонованому на рис 5.2 варіанті обрано «Для всіх», є варіант вибрати «Не для всіх», що дає можливість перегляду відео при наявності посилання.

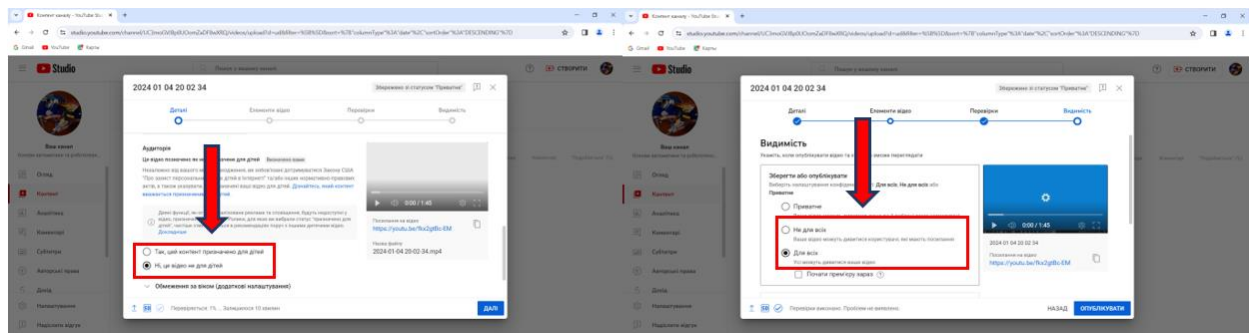

Рис. 5.1 та 5.2. Деякі налаштування доступності відео

Взагалі налаштування під час завантаження відео та під час ведення каналу більш широкі тим паче якщо канал використовується для комерції. Але в нас зовсім інші цілі, яких можна досягти виконавши вище зазначені рекомендації. І як підсумок варто зазначити основні плюси в створенні та подальшому використанні YouTube каналу для викладання тієї чи іншої дисципліни:

- Компенсація браку часу на подачу інформації під час викладання дисципліни. Викладач під час заняття пояснює основну і найважливішу інформацію, тим часом посилаючись на відео розміщене в YouTube в якому розміщена додаткова інформація та розширено пояснюється основна.
- Можливість для студентів переглядати інформацію в будь-який зручний для них час.
- Можливість для викладача наочно продемонструвати навчальне забезпечення та практичну складову дисципліни.
- Для студентів, які бажають краще вивчити дисципліну, можна викладати додатковий наочний матеріал.
- Постійний доступ викладача та студентів до відео контенту та економія місця на електронних носіях.

Створення та використання YouTube каналу допоможе не тільки підвищити кваліфікацію викладача, додати навичок, але й стане помічником під час проведення занять.

Список використаних джерел

1. Довідковий центр Google. Режим доступу: <https://support.google.com/accounts/?hl=uk&sjid=12200688738341580879-EU#topic=3382296>
2. Сервіс YouTube. 2024. Режим доступу: <https://www.youtube.com>.
3. Довідковий центр Google. Режим доступу: <https://support.google.com/accounts/answer/27441?hl=uk&sjid=10998296496638999605-EU>
4. Сервіс YouTube. Режим доступу: <https://support.google.com/youtube/answer/11585688?hl=uk&co=GENIE.Platform%3DDesktop&co=0>

Жданова-Неділько Олена Григорівна

ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ІСТОРІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ» ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УПРАВЛІНЦЯ

Сучасний управлінець – це, насамперед, соціально зорієнтована, комунікативно компетентна особистість, здатна не лише грамотно сформулювати думку в межах того чи іншого жанру професійного мовлення (інформація, інструктаж, зауваження, розпорядження, наказ тощо), а й націлена на постійний саморозвиток. Джерелом такого саморозвитку мають бути як кращі зразки літератури – насамперед, наукової і публіцистичної, – так і повсякденна взаємодія в навчальному, а згодом професійному середовищі, аналіз і оцінка якої слугують опануванню позитивних прикладів комунікації та застереженню щодо хибних уявлень про спілкування керівника з підлеглими.

Комунікативні характеристики менеджера є сьогодні одним із головних особистісно-професійних ресурсів, що сприяють його ефективній діяльності, тож, попри наявність значної кількості науково-методичних публікацій відповідного напрямку, не втрачають своєї привабливості як об'єкт різноаспектного вивчення. Як зазначає А. Гриньків, «дослідження комунікативної компетентності менеджерів дозволяє уточнити пріоритетні напрями модернізації організаційної структури і здатне суттєво вплинути на моделювання змісту відносин усередині корпоративних структур. Велике значення має розуміння сутності комунікативної компетентності, яке набуває у професійній соціалізації особистості актуальності та визначає перспективи трудової діяльності менеджерів... Зміст та форми прояву комунікативної компетентності менеджерів сприяють досягненню взаємовідносин внутрішнього і зовнішнього середовища корпоративного управління, адекватних один одному в сучасних умовах» (Гриньків, 2022, с. 55).

Ми вважаємо, що в ході формування комунікативної майстерності (чи комунікативної компетентності – в більшості контекстів ці поняття виступають синонімами) менеджера слід виокремлювати кілька етапів, кожен з яких відзначається системою базових вимог. Ці етапи є взаємопов'язаними і взаємоперехідними за своїми провідними характеристиками, проте їхні завдання істотно відрізняються.

Наші багаторічні спостереження за процесом фахової підготовки управлінців дозволив виокремити кілька груп суб'єктів формування комунікативної компетентності, по відношенню до яких ставляться і реалізуються різні педагогічні цілі. Кожна з цих груп відповідає певному етапу професіоналізації особистості і, хоча не може бути повністю однорідною за рівнем розвитку індивідуальної комунікативної майстерності, але в контексті професійної підготовки її внутрішні завдання є досить подібними і такими, що суміщаються між собою.

Отже, науково-педагогічний колектив повинен враховувати наявність таких етапів формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера:

1. Початковий. Відповідно до освітньо-професійних програм «Менеджмент (Управління навчальним закладом)», «Менеджмент (Управління проєктами)» та «Менеджмент (Управління інноваційною діяльністю)», що успішно реалізуються кафедрою педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна ПНПУ імені В.Г. Короленка, це перший курс бакалаврату, де нині навчання носить інтегрований характер і освітні компоненти виконують переважно пропедевтичну функцію. У цей період здобувачі освіти починають розглядати комунікацію як інструмент професійної діяльності, а в академічній групі формується професійно зорієнтоване комунікативне середовище.

2. Особистісно-диференційований. Це другий-четвертий курси бакалаврату, коли узагальнені уявлення про професійну комунікацію набувають для здобувачів освіти особистісно-формувального сенсу. Навчальна управлінська практика на 2-му та виробнича управлінська практика на 4-му курсах дають змогу простежити на прикладах конкретної діяльності (як досвідчених фахівців, так і своєї власної) уже не тільки значущість комунікативної компетентності менеджера, а й власну здатність вирішувати комунікативні завдання на належному рівні. Освітні компоненти, що вивчаються в цей час (обов'язкові – «Комунікативний менеджмент», «Управлінська комунікація» чи вибіркові, як, наприклад, «Основи професійної комунікації») дають змогу глибше ознайомитися з комунікативними засадами управлінської діяльності, визначитися з напрямками і способами самовдосконалення комунікативно значущих характеристик особистості.

3. Аналітично-дослідницький. Він характерний для опанування теорії і практики управління на магістерському рівні. Особливість цього періоду не лише в тому, що комунікативна підготовка майбутнього менеджера вже в своєму базовому вигляді відбулася і він може розмірковувати про професійну

комунікацію, її загальні та ситуативні риси уже як фахівець. Важливо також, що магістерські групи – це, зазвичай, середовище набагато різноманітніше в плані досвіду професійної взаємодії, ніж групи бакалаврату, особливо коли йдеться про заочну форму навчання. Саме тут здобувачі освіти мають змогу для комунікативного взаємонавчання, що відбувається як на заняттях, так і при використанні можливостей проблемних груп (елементи інтегрованої роботи керівника і прикріплених до нього студентів над магістерськими дослідженнями) та нерегламентованої позанавчальної роботи, на яку ми налаштовуємо майбутніх управлінців і яка являє собою взаємодопомогу в пошуку бази для дослідження (наприклад, контрольних груп), в опрацюванні дослідницьких матеріалів, взаємоконсультуванні за спорідненими аспектами дослідницьких тем тощо.

У подальшому ми маємо намір більш детально розглянути кожен з перелічених етапів, а в контексті цієї публікації хочемо акцентувати деякі моменти, пов'язані з першим із них, що його вище представили як початковий.

Перш за все, зазначимо, що він є важливим не лише з огляду на освоєння професійних засад управлінської комунікації. Початок навчання, перехід до нового освітнього середовища з новими завданнями, вимогами, орієнтирами, вимагає від молодшої людини перегляду і вдосконалення комунікативно значущих характеристик своєї особистості загалом, бо йдеться не лише про інструмент майбутньої професійної діяльності, а про здатність навчання в цілому. Ми згодні з думкою О. Удалової, що «для успішної освітньої діяльності студенти мають володіти комунікативними здібностями, які повинні сприяти взаєморозумінню й співробітництву між людьми, народами незалежно від расової, національної, етнічної, релігійної та соціальної приналежності, урахувати розмаїтість світоглядних підходів, сприяти реалізації права думки особистості на вільний вибір і переконання» (Удалова, 2022).

Неможливо уявити освітній процес, який би відповідав сучасним вимогам і суб'єкт якого, при цьому, не був би достатньо вільним у своєму особистісному самовияві і, як друга сторона того самого явища, – достатньо толерантним і етично виваженим.

З іншого боку, саме комунікативні вміння й навички уможливають ефективне застосування в освітньому процесі різноманітних методів організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності, серед яких дослідниця називає, зокрема, «перцептивні методи (словесні: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, навчальна дискусія, робота з навчальною літературою, інструктаж; наочні: методи ілюстрацій, демонстрацій, кінопоказ; аудіовізуальні: поєднання словесних і наочних методів; практичні: вправи, проведення дослідів, виконання трудових вправ); методи організації та здійснення логічних операцій (індуктивні, дедуктивні, метод аналогій, аналітичний метод, синтетичний метод, порівняння); гностичні методи, що відрізняються організацією й здійсненням операцій мислення (проблемно-пошукові: проблемний виклад, евристичний, дослідницький метод; репродуктивні методи: інструктаж, ілюстрування, пояснення, практичне тренування); методи управління навчальними діями

(самостійна робота з навчальною літературою, приладами)» (Удалова, 2022). Їхнє застосування повинне на початковому етапі навчання повинне передбачати не лише опору на комунікативну компетентність студентів, що є очевидним, але і її розвиток, вирівнювання можливостей студентської групи, формування понятійно-термінологічного поля, пов'язаного з майбутньою професійною діяльністю.

На наш погляд, сприятливою для вирішення цих проблем слід вважати дисципліну «Історія менеджменту», яку студенти, опановуючи згадані освітні програми, починають вивчати вже на початку першого семестру. На тлі інших дисциплін професійного спрямування вона є повністю пропедевтичною, розглядаючи в своєму змісті зародження управлінської думки в історії різних народів світу, історико-політичну зумовленість її специфіки.

Тисячоліття історії розвитку управлінської думки та інтенсивний розвой менеджменту як науки в останні століття дають чимало цікавої інформації, що дозволяє спільно зі студентами простежити емпіричні джерела управління та сутність і роль його теоретичних надбань у сучасному світі. На наш погляд, завершуючи вивчення курсу, студент повинен мати найважливішим результатом відчуття своєї причетності до справи, що є вершиною грандіозного пошуку людського розуму, і вмотивованості на її успішне опанування. Все це стає можливим насамперед у процесі активної комунікативної діяльності, зміст якої інтегрує теоретичну інформацію з історії менеджменту і практичну діяльність з її осмислення, аналізу, комунікативної інтерпретації. Плани практичних занять з кожної теми курсу передбачають комунікативний міні-практикум, для підготовки до якого часто застосовується вибіркове чи певним структуроване подання інформації, її обговорення, дискутування з питань, що є значущими для глибокого розуміння менеджменту як явища, важливого для розвитку не лише окремих підприємств та галузей, а й цивілізації в цілому. Під час лекційних та практичних занять кожен студент опановує ролі комуніканта і реципієнта, що мають свої ситуативні варіанти залежно від умов комунікації, її завдань, особистих позицій суб'єктів комунікативного процесу тощо. Важливо, щоб ці варіанти також стали об'єктом усвідомлення, аналізу, прийняття чи відторгнення, або ж коригування; тож різноманіття навчальних завдань вважаємо важливою ознакою курсу, його внеском до процесу адаптації майбутнього менеджера в освітньому, а згодом – професійному середовищі.

Таким чином, ми вважаємо найбільш важливим у курсі «Історія менеджменту» його особистісно-розвивальний складник, що забезпечується поєднанням дедуктивного й індуктивного методу при розгляді історичних явищ, пов'язаних із розвитком управлінських ідей, виокремленні серед цих ідей більш загальних та локальних, визначенні найзначущіших взаємозв'язків між феноменами науки, економіки, управління тощо, а також активною комунікативною діяльністю здобувачів освіти, яка в ході роботи над матеріалом набуває сенсу як інструмент, необхідний не лише для професійної діяльності, а й для успішної підготовки до неї в умовах закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Гриньків А.П. Комунікативна компетентність у професійній підготовці менеджерів соціокультурної діяльності. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. 2022. Вип. 4. С. 54-60.
2. Удалова О. Формування комунікативних умінь студентів у процесі професійної підготовки. *Нові технології навчання: збірник наукових праць*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. С. 326-331.

**Золотаренко Тетяна Олександрівна
Васютіна Тетяна Миколаївна**

ІНТЕРАКТИВНІ ON-LINE РЕСУРСИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Ресурсно-орієнтоване навчання розпочало свій розвиток ще у середині ХХ століття, у період активного дослідження ролі різних ресурсів в освітньому процесі. Цей підхід був одним зі способів заміни традиційної передачі знань, шляхом залучення здобувача освіти до активної взаємодії.

Навчання за такою педагогічною технологією, на початку свого генезису, здійснювалося на основі використання матеріалів, які допомагали би якісно осмислити концепції та стимулювали би до самостійного критичного мислення. З часом, перелік засобів ресурсно-орієнтованого навчання розширився і включив в себе не лише паперові матеріали, але й інтерактивні та віртуальні засоби.

Сучасне ресурсно-орієнтоване навчання використовує різноманітні інструменти, такі як відеоматеріали, веб-ресурси, ігри, віртуальні лекції чи on-line класи. Вони сприяють створенню збалансованого та інтерактивного навчання, відповідаючи вимогам сучасного освітнього процесу.

Така навчальна технологія стала предметом дослідження багатьох вчених. Значний внесок у розуміння його змістової складової та ролі у формуванні ефективних освітніх стратегій внесли: Джером Брунер (Jerome Bruner) – американський психолог та педагог, який розвивав концепції когнітивного навчання та підтримував важливість використання різноманітних ресурсів для активізації навчання та Берніс Маккарті (Bernice McCarthy) – американська педагогиня, яка створила модель «4МАТ» [2], що ґрунтується на ідеї ресурсно-орієнтованого навчання.

В Україні дослідженням даної освітньої технології займається Н. Кононец. У одній зі своїх статей вона зазначає, що «ресурсно-орієнтоване навчання – це комплекс форм, методів та засобів навчання, націлених на цілісний підхід до організації навчального процесу, який зорієнтований не тільки на засвоєння знань і набуття навичок, але і на тренінг здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів» [1, с. 76].

Зміст ресурсно-орієнтованого навчання в контексті громадянської освіти

охоплює цілий спектр інструментів, які сприяють формуванню складників громадянської компетентності у здобувачів освіти. Це здійснюється шляхом впровадження у освітній процес інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, рольових ігор та симуляцій, а також практичними заняттями, що пов'язані із залученням здобувачів освіти до участі у реальних соціальних подіях.

Ефективним інструментом ресурсно-орієнтованого навчання громадянської освіти є інтерактивні on-line ресурси. Вони сприяють створенню взаємодії, співпраці та активного залучення користувачів у освітній процес чи дослідницьку діяльність. Деякі інтерактивні on-line ресурси, які доцільно використовувати у процесі розвитку громадянської компетентності, представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Інтерактивні on-line інструменти для ресурсно-орієнтованого навчання громадянської освіти

	Назва інтерактивного on-line ресурсу	Коротка характеристика	Посилання на сайт
	iCivics	iCivics була заснована в 2009 році суддею Верховного суду США у відставці Сандрою Дей О'Коннор. Ресурс надає освітні on-line ігри та плани уроків для сприяння громадянській освіті та заохочення учнів стати активними громадянами.	https://www.icivics.org/
	Newsela	Створений у 2013 році колишнім вчителем Метью Гросс. Платформа надає можливість вивчати питання з різних ракурсів за рахунок доступу до джерельної бази з різнорівневими текстами.	https://newsela.com/
	Google Earth	Інтерактивна глобусна карта, розроблена компанією Keyhole, Inc. яку Google придбала у 2004 році. Ресурс дозволяє здобувачам освіти досліджувати різні частини світу та вивчати географічні аспекти громадянських проблем.	https://earth.google.com/web/
	National Geographic Education	Видавництво National Geographic Learning було засновано у 2011 році. Ресурс надає уроки, відеоматеріали та картки для вивчення глобальних питань.	https://canadiangeographic.ca/
	EDSITEment	Інструмент пропонує уроки та ресурси для вивчення гуманітарних наук та громадянської освіти.	https://edsitement.neh.gov/
	ProCon.org	On-line ресурс для дослідження дискусійних питань громадянської	https://www.procon.org/

		освіти. Створений у 2004 році. Вміщує плани уроків та інструменти для розвитку критичного мислення.	
	Facing History and Ourselves	Ресурс, який пропонує уроки та інструменти для вивчення історії та важливих громадянських питань.	https://www.facinghistory.org/
	Street Law	Заснована ще у 1972 році. Глобальна програма правової та громадянської освіти, здебільшого орієнтована на учнів середньої школи. Street Law – це підхід до викладання права для населення з використанням інтерактивних методів навчання.	https://streetlaw.org/
	Learning for justice	Ресурс, який пропонує учителям інструменти для викладання соціальної справедливості та толерантності.	https://www.learningforjustice.org/
	Global Oneness Project	Ресурс для вивчення глобальних соціальних, культурних та екологічних проблем, які впливають на людей і громади в усьому світі. Навчання здійснюється на основі безкоштовної архівної колекції фільмів, фотографій, есе та планів уроків для педагогів.	https://www.globalonenessproject.org/
	Generation Global	Generation Global — це освітня програма глобального громадянства Інституту Тоні Блера для молодих людей віком від 13 до 17 років, яка дає їм змогу прийняти майбутнє, опанувавши знання, навички та ставлення, що сприяють формуванню громадянської компетентності.	https://generation.global/
	DoSomething.org	Організація, яка надає різноманітні ініціативи та проекти для участі в громадянських справах та соціальних проблемах.	https://www.dosomething.org/us
	BBC Bitesize – Citizenship	Розділ BBC Bitesize, який пропонує інтерактивні уроки та ресурси для громадянської освіти. Розраховано для дітей.	https://www.bbc.co.uk/bitesize/subjects/zbkw2hv
	My Voice, My School	Ініціатива UNICEF, яка залучає учнів з усього світу до вивчення та обговорення прав дитини.	https://www.unrwa.org/myvoice-myschool-2016
	mozaBook	Інтерактивне освітнє on-line середовище для вивчення різноманітних дисциплін, у тому числі і громадянської освіти.	https://www.mozaweb.com/uk/mozaBook

Інтерактивні on-line ресурси – це ефективний інструмент ресурсно-

орієнтованого навчання громадянської освіти. Це обумовлено тим, що вони надають можливість здобувачам освіти бути активними учасниками навчального процесу та дозволяють застосовувати свої знання та навички у реальних ситуаціях. Окрім цього, інтерактивні on-line ресурси включають в себе різноманітні мультимедійні елементи (відео, аудіо, ілюстрації, інтерактивні графіки), що робить навчання більш цікавим та захоплюючим. On-line інструменти ресурсно-орієнтованого навчання доступні в будь-який час та з будь-якого місця, де є Інтернет. Багато інтерактивних ресурсів надають інструменти для оцінювання та отримання зворотного зв'язку. Це дає можливість вчителям відстежувати прогрес учнів і студентів та розробляти стратегії індивідуального підходу. Загалом, інтерактивні on-line ресурси створюють стимулювальне середовище для вивчення громадянської освіти, сприяють розвитку критичного мислення та навичок розв'язання реальних проблем, формування активної громадянської позиції, участі у житті свого закладу освіти та громади.

Список використаних джерел

1. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
2. 4MAT. URL: <https://4mat4learning.com.au/what-is-4mat/>

**Ільченко Олена Юрївна
Шевченко Марія Вікторівна**

СУЧАСНІ ОНЛАЙН РЕСУРСИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Світ, як і життя швидкозмінний, у людей з'являються нові цінності та погляди, тож важливим залишається питання щодо ефективного навчання дітей та підлітків. Безумовно, у цьому аспекті, професія вчителя є однією з найвідповідальніших, найпочесніших і найцікавіших. Педагог має постійно саморозвиватися, вдосконалювати свої компетентності, любити дітей, вміти знаходити індивідуальний підхід до кожного. Сучасний учитель це той, хто, насамперед, вміє знаходити спільну мову зі своїми учнями. Крім того, педагогу треба йти в ногу з часом, бути всебічно розвиненою людиною, опановувати нові знання для покращення ефективності та мотивації навчання, не обмежуватися лише сферою свого предмета. Світ поставив перед педагогічною спільнотою нові виклики, з традиційного очного навчання людство було змушене переходити на дистанційний формат. Практикою доведено, що при використанні мультимедіа в ході навчання зростає зацікавленість процесом і результатами навчальної діяльності, задоволеність роботою, усвідомленість і міцність знань, умінь і навиків, поліпшується емоційний стан учнів. Стиль спілкування між учителем і учнем стає доброзичливішим, він базується на формуванні суб'єкт-суб'єктних відносин, на їх спільній діяльності [2].

Актуальність піднятої проблеми пов'язана з тим, що онлайн ресурси дають можливість активно використовувати в процесі навчання комп'ютери, програми та найрізноманітніші сучасні технології. Використання мультимедійних технологій у процесі освіти є актуальним і водночас проблематичним. Під час розробки освітньої системи дуже важливо вибрати для представлення інформації певні мультимедійні технології, адже від правильного вибору мультимедійних технологій залежить сприйняття та освоєння матеріалів [1]. Тому питання використання онлайн-інструментів для навчання є, безперечно, дуже важливим.

Звертаємо увагу на використання на уроках у школі онлайн-ресурсів :

1. *Classtime* – онлайн сервіс, що дозволяє проводити тестування у реальному часі та одночасно аналізувати активність і успішність учнів в режимі реального часу. Для створення онлайн-тестів витрачається небагато часу, лише декілька хвилин. Є ефективним для швидкої перевірки знань учнів, підготовки до ЗНО. Сервіс чудово допомагає боротися зі списуванням, оскільки при написанні робіт у письмовому вигляді, завдання йдуть в однаковому порядку. Завдяки *Classtime*, вчитель може перемішати завдання, щоб діти доброчесно виконували тести та не списували. Також можна дуже зручно розставити конкретну кількість балів на кожне завдання, а в разі неточної відповіді можливе часткове зарахування.

2. *Kahoot* – онлайн сервіс, призначений для проведення ігрової форми навчання. Він дозволяє перевірити засвоєння навчального матеріалу в форматі онлайн-тестування. Вчитель може з легкістю створювати питання у формі квіз (у кожному завданні 4 варіанти відповіді, серед яких лише одна правильна) або тест (у кожному питанні 2 варіанти, серед яких один правильний). Даний формат роботи добре підходить для уроків математики, оскільки наявна бібліотека математичних символів, що є зручним при наборі різних формул. Тести учні можуть проходити як індивідуально вдома, так і на уроці з вчителем, що стимулює учнів на активне навчання.

3. *Online Test Pad* – з даною платформою можна створювати інтерактивні завдання у вигляді тестів, логічних ігор, кросвордів, квестів тощо. Це хороший набір інструментів для дистанційного навчання, оскільки для учнів треба використовувати більше інтерактивності. Він невибагливий та простий у роботі та є абсолютно безкоштовним.

4. Віртуальна дошка *Geoboard* – це віртуальна дошка, являє собою дощечку з маленькими цвяхами, які стягують резинками. За допомогою цієї програми учні можуть мати уявлення про безліч плоских фігур, вирішувати математичні головоломки, створювати двовимірні моделі. В умовах дистанційного навчання – це чудовий спосіб показати дітям різні геометричні фігури, показати їхні властивості [3].

5. *Matifik* – персоналізоване вивчення математики для учнів 1-6 класів. Ресурс розглядає математику у грайливій формі, застосовує яскраві відео та анімації для формування уявлення та застосування у повсякденному житті. Є

актуальним для дистанційного навчання, наприклад, для теми “Звичайні дробы”, оскільки ресурс може простими словами пояснити такі поняття як чисельник, знаменник дробу, що є непростими для розуміння діткам. Також наявні вправи для рахунку, основні геометричні фігури, їхні комбінації [3].

6. *LearningApps* – сервіс з інтерактивними модулями. Приємний сучасний інтерфейс, теми розбиті по компактних блоках, зручно використовувати як для роботи на уроці, так і самостійно вдома. Можна як створювати власні модулі, так і обрати з тих, що наявні в онлайн бібліотеці. Зручно використовувати на різних етапах вивчення теми на уроці, як ознайомлення, запам’ятовування або узагальнення [3].

7. *Canva* – інструмент для створення презентацій. Безумовно, вчитель може використовувати різноманітні ресурси для створення презентацій, а саме: PowerPoint, Prezi, Keynote. Одним із інструментів для створення презентацій, і не тільки, є Canva. З даним інструментом можна створювати не лише презентації, але й буклети, відео, схеми, таблиці, листівки, що є зручним для використання на уроках математики [4].

Представлені наукові розвідки переконують, що сучасні онлайн-інструменти є простими у використанні, тому використовувати їх може кожен, щоб зробити урок сучасним та креативним.

Список використаних джерел:

1. Яворська Н. В., Титар В. В., Федущко С. С. Мультимедійні технології в сучасній освіті. *Актуальні проблеми педагогічної науки : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.). Київ, 2016. С. 34–42.

2. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О., Дементієвська Н. П., Пінчук О. П., Соколюк О. М., Соколов П. К. / За ред. : Жука Ю. О. Київ : Педагогічна думка, 2012. 112 с.

3. Математика дистанційно: 7 корисних онлайн-ресурсів. Електронний ресурс. Режим доступу URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3605-matematyka-dystantsiino-7-korysnykh-onlain-resursiv>. Дата звернення: 25.12.2023.

4. Найнеобхідніші інструменти для дистанційного навчання. Електронний ресурс. Режим доступу URL: <https://teach-hub.com/nayneobkhidnishi-instrumenty-dlia-dystantsiynoho-navchannia/>. Дата звернення: 25.12.2023.

Канівець Ірина Михайлівна

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОЕКТУВАННЯ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ПОШУКУ АУДИТОРІЇ ТА ЕВАКУАЦІЇ З БУДІВЛІ

Сьогодні все більшого значення набуває питання ефективного вирішення наукових і прикладних проблем навігації та орієнтування в обмеженому просторі. Сучасні університети є важливими центрами освіти, науки та культури, і щодня велика кількість людей відвідує їх з різних причин. Конкурсанти, студенти, олімпійці, нові викладачі та відвідувачі, які не знайомі з розташуванням будівель та офісів – усі потребують зручної навігації на території

та в будівлях університету [1]. Крім того, сьогодні існує певний ризик потрапити в надзвичайну ситуацію: пожежа, замінування або повітряна тривога. У такому випадку необхідно вжити термінових заходів і евакуюватись якомога швидше. Наявність тільки одного загальновідомого виходу або його недоступність може призвести до паніки та тисняви, що збільшує ризик поранень та створення критичної ситуації.

З огляду на зазначене можна зробити висновок, що дуже часто виникає необхідність пошуку аудиторій в невідомій будівлі та пожежних виходів для якісної та швидкої евакуації. Одним із шляхів розв'язання даної проблеми є розробка та використання спеціального мобільного додатка на смартфоні, що дозволяє знайти потрібну аудиторію і може допомогти забезпечити швидку реакцію та ефективну координацію в разі надзвичайних ситуацій. Також виникла проблема навчання орієнтації відвідувачів у будівлі як у звичайних умовах, так і в надзвичайних ситуаціях, коли важлива кожна секунда. Тож реалізацію навчання студентів з орієнтації в невідомій будівлі за допомогою додатка можна реалізувати в межах вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності».

Огляд літературних джерел показав досить широке використання ІКТ з елементами доповненої та віртуальної реальності під час навчання евакуації з будівель: [2], [3]. Спільною рисою всіх досліджень є проведення навчання евакуації із співробітниками, які і так добре орієнтуються в пошуку екстрених виходів та відточують навички уникнення небезпек. Випадкові ж відвідувачі участі в навчанні не беруть, а тому їм буде складніше орієнтуватись у невідомій будівлі не тільки під час надзвичайних ситуацій, але й при звичайному пошуку необхідної аудиторії чи кабінету.

Розробка дизайну мобільного додатка є одним з важливих етапів у процесі створення будь-якої програми. Один з найбільш популярних інструментів для розробки дизайну додатків є Adobe XD. Experience Design CC (Adobe XD) – це векторний інструмент проектування інтерфейсу користувача для вебсайтів і мобільних додатків, що був розроблений і виданий Adobe Inc. Він доступний для macOS і Windows, а також є версії для iOS і Android, що дають змогу попередньо переглянути результат роботи безпосередньо на мобільних пристроях. Його створено для дизайнерів, креативних колективів та організацій, яким необхідно творити швидко та якісно [4]. Дана програма – це ефективний і простий засіб, що дає змогу розробникам і дизайнерам створювати прості та зрозумілі інтерфейси мобільних додатків для широкої аудиторії. Проектування дизайну додатка має такі етапи: визначення мети програми, створення макета, створення інтерфейсу користувача, розробка прототипу, тестування і налагодження, а також інтеграція для розробки програми в Unity.

Під час першого етапу розробки дизайну мобільного додатка необхідно визначитись із його метою. Даний етап допомагає краще зрозуміти елементи і функції програми; цільову аудиторію, для якої призначений додаток, а також завдання, які користувач виконуватиме з його допомогою. Додаток, розроблений нами, має подвійне призначення. З одного боку, він повинен допомагати

відвідувачам інженерно-технологічного факультету в пошуку необхідної аудиторії, а з іншого – підказувати шляхи евакуації під час надзвичайних ситуацій. Під час другого етапу було здійснено проектування макета додатка. Adobe XD має різні засоби для розробки макета, наприклад, інструменти для малювання ліній, форм, зображень та написання тексту. Важливо переконатися, що макет мобільного додатка є простим та інтуїтивно зрозумілим для користувачів. Головний екран додатка має інформацію про його призначення та три базові кнопки: для переходу на сторінку з пошуку аудиторії, для переходу на сторінку з пошуку шляхів евакуації, для визначення місцеположення шляхом сканування плану евакуації в режимі доповненої реальності. Макет сторінки з пошуку аудиторії складається із схеми корпусу факультету та поля для введення цифрового значення номеру аудиторії, яку потрібно знайти. Макет сторінки з пошуку шляхів евакуації додатково містить відмітку місцеперебування користувача, відмітку потенційного положення вогню та шляхи евакуації.

Після створення макета варто розробити інтерфейс користувача (UI). Даний процес охоплює вибір колірної схеми, шрифтів, іконок та інших елементів, які будуть використовуватись у додатку. Adobe XD пропонує бібліотеку елементів інтерфейсу, які можна використовувати для створення UI. Також є можливість завантаження власних рисунків. Функціонал Adobe XD дозволяє створити віртуальний прототип додатка, який дає змогу протестувати роботу його інтерфейсу до повноцінної розробки. Для цього створюємо інтерактивні елементи, такі як кнопки та переходи між екранами (рисунк 1).

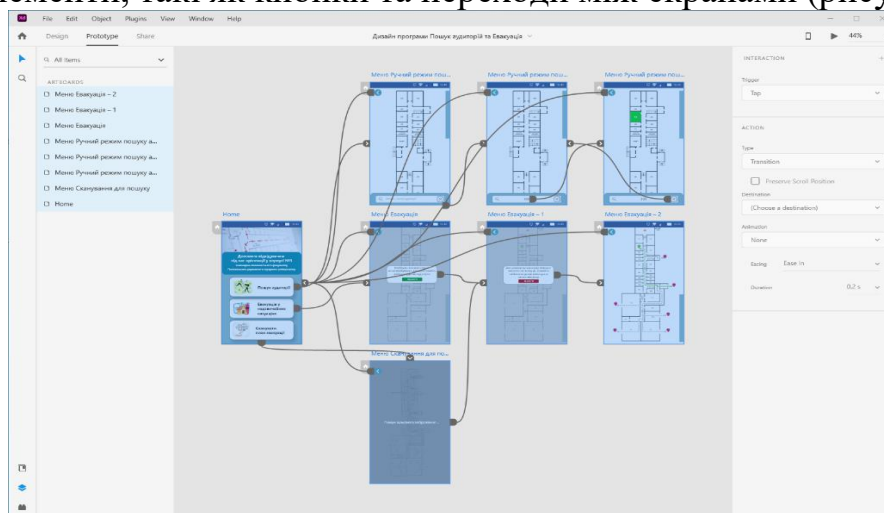

Рис. 1. Прототип додатка для пошуку аудиторій та евакуації в надзвичайних ситуаціях

Прототип тестуємо і налагоджуємо його роботу відповідно до мети та завдання програми. Це дає змогу виявити помилки та покращити інтерфейс користувача. Adobe XD надає інструменти для спільної роботи над проектом, що дозволяє швидко ділитися макетами та прототипами з іншими розробниками та дизайнерами.

Останній етап проєктування дизайну передбачає інтеграцію інтерфейсу мобільного додатка для розробки програми в Unity. Даний процес передбачає експорт макета і прототипу в такі формати, як-от PNG, SVG, CSS та інші. Adobe XD дає змогу експортувати макети і прототипи в ці формати, а також використовувати плагіни для експорту у формати, які потрібні для конкретної платформи або мови програмування. Для більш ефективної інтеграції дизайну в розробку розробники і дизайнери використовують систему управління версіями, наприклад, Git [5].

Також важливо переконатися, що дизайн мобільного додатка відповідає стандартам платформи, на якій він буде запусканий. Наприклад, додаток для iOS має відповідати стандартам дизайну, що встановлені Apple, а додаток для Android – стандартам Google. Це допомагає покращити користування і збільшити ймовірність успішного запуску програми. Після завершення створення дизайну мобільного додатка для пошуку аудиторій та виходів під час евакуації переходимо до розробки самої програми в Unity 2021.3.9f1. Питання розробки самої програми буде розглянуто нами у наступних дослідженнях.

Список використаних джерел

1. L. E. Gryzun, O. V. Shcherbakov, B. O. Bida, “Development of the information system for navigation in modern university campus”, Joint Proceedings of the 10th Workshop on Cloud Technologies in Education, and 5th International Workshop on Augmented Reality in Education (CTE+AREdu 2022). Kryvyi Rih, Ukraine, pp. 108–126, 2022.
2. В. В. Олійник, О. М. Самойленко, І. В. Бацуровська, і Н. А. Доценко, “Інформаційно-освітнє середовище навчання загальнотехнічних дисциплін бакалаврів електричної інженерії”, ITLT, вип. 83, вип. 3, с. 259–273, чер. 2021.
3. Pablo Pando Cerra, Humberto Fernández Álvarez, Bernardo Busto Parra1, and Paula Iglesias Cordera, “Effects of Using Game-Based Learning to Improve the Academic Performance and Motivation in Engineering Studies”, Journal of Educational Computing Research, vol. 60, Issue 7, pp. 1663–1687, December 2022.
4. K. Lavidas, Z. Apostolou, and S. Papadakis, “Challenges and opportunities of mathematics in digital times: Preschool teachers’ views”, Education sciences, 12(7), p.459, 2022.
5. A.E. Kiv, V.V. Bilous, D.M. Bodnenko, D.V. Horbatovskyi, O.S. Lytvyn, and V.V. Proshkin, “The development and use of mobile app ar physics in physics teaching at the university”, CEUR Workshop Proceedings, 2898, pp. 197–212, 2021.

**Кіндій Дмитро Данилович
Король Дмитро Михайлович
Кіндій Віктор Данилович**

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

У сучасному світі цифрові технології все більше проникають у всі сфери людського життя, включаючи освіту. Медичні вищі навчальні заклади освіти не є винятком. Використання цифрових технологій в освітньому процесі в медичних вишах має ряд переваг, які дозволяють поліпшити якість навчання, зробити його більш ефективним і доступним.

Однією з основних переваг використання цифрових технологій в медичній освіті є підвищення доступності навчання. Цифрові технології дозволяють здобувачам освіти навчатися в будь-який час і в будь-якому місці, що особливо важливо для людей, які проживають у віддалених районах або мають обмежені можливості.

Друга перевага використання цифрових технологій в медичній освіті полягає в поліпшенні якості навчання. Цифрові технології дозволяють створювати більш інтерактивні та захоплюючі навчальні матеріали, які сприяють кращому засвоєнню знань. Наприклад, використання віртуальних лабораторій і симуляторів дозволяє здобувачам вищої освіти отримати практичні навички, не ризикуючи здоров'ям пацієнтів.

Третя перевага використання цифрових технологій в медичній освіті полягає в зростанні ефективності навчання. Цифрові технології дозволяють автоматизувати деякі завдання, що звільняє час викладачів для більш якісного спілкування зі студентами. Наприклад, використання електронних систем управління навчанням (LMS) дозволяє викладачам оперативно надавати здобувачам освіти навчальні матеріали, завдання та відгуки (Карплюк, 2019).

До основних цифрових технологій, які використовуються в медичній освіті, відносяться:

- *Віртуальні лабораторії і симулятори.* Віртуальні лабораторії і симулятори дозволяють студентам відпрацьовувати практичні навички в безпечному середовищі. Вони особливо корисні для навчання складних процедур, таких як хірургічні операції.
- *Електронні системи управління навчанням (LMS).* LMS дозволяють викладачам і здобувачам вищої освіти обмінюватися навчальними матеріалами, завданнями та відгуками. Вони також можуть використовуватися для організації дистанційного навчання.
- *Мобільні додатки.* Мобільні додатки дозволяють здобувачам освіти навчатися в будь-який час і в будь-якому місці. Вони часто включають інтерактивні навчальні матеріали, що сприяють кращому засвоєнню знань.
- *Штучний інтелект (AI).* Штучний інтелект може використовуватися для створення адаптивних навчальних програм, які враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти. Він також може використовуватися для розробки нових методів навчання, таких як машинне навчання.

Впровадження цифрових технологій в освітній процес у медичних вишах є складним процесом, який вимагає ретельного планування і підготовки. Для успіху цього процесу необхідно:

- Розробити стратегію впровадження цифрових технологій. Така стратегія повинна визначати цілі, завдання, ресурси та заходи, необхідні для впровадження цифрових технологій в освітній процес.
- Провести навчання викладачів і здобувачів вищої освіти. Викладачі повинні бути навчені використовувати цифрові технології в освітньому процесі,

а здобувачі освіти повинні бути ознайомлені з перевагами та можливостями цифрових технологій.

➤ Забезпечити належне технічне забезпечення. Медичні виші повинні забезпечити здобувачів освіти і викладачів необхідним технічним обладнанням для використання цифрових технологій.

Впровадження цифрових технологій в освітній процес в медичних вишах є важливим кроком на шляху до створення більш якісної та ефективної медичної освіти.

Використання цифрових технологій в освіті має ряд переваг, але також пов'язане з рядом викликів та проблем.

Одним з основних викликів є необхідність забезпечення доступу до цифрових технологій для всіх учасників освітнього процесу. Це означає, що необхідно забезпечити доступ до Інтернету, комп'ютерів та інших цифрових пристроїв для всіх здобувачів вищої освіти та викладачів. У деяких країнах, особливо в країнах з низьким рівнем доходу, доступ до цифрових технологій є обмеженим (Масліч, 2022).

Іншим важливим викликом є необхідність підготовки викладачів і здобувачів освіти до роботи в цифровому середовищі. Викладачі повинні навчитися використовувати цифрові технології для створення ефективних навчальних матеріалів і проведення інтерактивних занять. Здобувачі вищої освіти повинні навчитися використовувати цифрові технології для самонавчання, а також для командної роботи та співпраці.

До інших викликів і проблем використання цифрових технологій в освіті відносяться:

- Ризик цифрової нерівності. Здобувачі вищої освіти з сімей з високим доходом можуть мати більше можливостей для використання цифрових технологій для навчання, ніж здобувачі вищої освіти з сімей з низьким доходом.
- Ризик залежності від цифрових технологій. Здобувачі освіти можуть стати залежними від цифрових технологій і використовувати їх для відволікання від навчання.
- Ризик маніпуляції та дезінформації. Цифрові технології можуть бути використані для маніпулювання здобувачами вищої освіти та поширення дезінформації.

Для успішного вирішення цих викликів та проблем необхідно розробити і реалізувати ефективні політики та програми. Такі політики та програми повинні включати в себе наступні заходи:

- Розробка і впровадження програм забезпечення доступу до цифрових технологій для всіх учасників освітнього процесу.
- Розробка і впровадження програм підготовки викладачів і здобувачів освіти до роботи в цифровій середовищі.
- Розробка і впровадження програм подолання цифрової нерівності.
- Розробка і впровадження програм по боротьбі з залежністю від цифрових технологій.

- Розробка і впровадження програм по захисту студентів від маніпуляції і дезінформації.

Розв'язання цих викликів і проблем є важливим для забезпечення ефективного використання цифрових технологій в освіті.

До прикладів використання цифрових технологій у вищій медичній освіті можна віднести:

- Використання віртуальної та доповненої реальності для навчання анатомії та інших медичних дисциплін.
- Використання симуляторів для навчання практичним навичкам.
- Використання дистанційного навчання для підвищення кваліфікації здобувачів вищої освіти.

Ці технології мають потенціал для революціонізації вищої медичної освіти, зробивши її більш ефективною, доступнішою і якіснішою. Однак для успішного використання цих технологій необхідно вирішити ряд викликів та проблем.

Прикладами використання цифрових технологій у вищій медичній освіті можуть бути:

- *Використання штучного інтелекту для створення персоналізованих навчальних програм.* Штучний інтелект може використовуватися для аналізу даних про здобувачів освіти, таких як їхні академічні успіхи, результати тестування та особисті інтереси, для створення навчальних програм, які найкраще відповідають їхнім індивідуальним потребам.

- *Використання хмарних технологій для спільного доступу до навчальних матеріалів і ресурсів.* Хмарні технології дозволяють викладачам та здобувачам вищої освіти спільно використовувати навчальні матеріали та ресурси, що покращує співпрацю та комунікацію.

- *Використання соціальних медіа для створення спільнот для навчання та обміну інформацією.* Соціальні медіа дозволяють здобувачам освіти створювати спільноти для навчання та обміну інформацією, що може допомогти їм краще зрозуміти матеріали та отримати підтримку від однолітків.

Для успішного вирішення викликів і проблем цифровізації вищої медичної освіти необхідно розробити і реалізувати ефективні програми, які повинні включати в себе наступні заходи:

- Забезпечення доступу до цифрових технологій.
- Підготовка викладачів до роботи в цифровій середовищі.
- Розробка нових методів оцінювання знань студентів.
- Забезпечення якості цифрових навчальних матеріалів.
- Розвиток нових технологій.

Для забезпечення доступу до цифрових технологій для всіх учасників освітнього процесу необхідно:

- Розробити і впровадити програми по забезпеченню доступу до Інтернету в віддалених районах.

- Надати гранти та інші фінансові стимули для придбання цифрових пристроїв для здобувачів освіти і викладачів.

- Розробити і впровадити програми по підвищенню комп'ютерної грамотності для здобувачів вищої освіти і викладачів (Наливайко, 2021).

Іншим важливим викликом цифровізації вищої медичної освіти є необхідність підготовки викладачів до роботи в цифровій середовищі. Викладачі повинні навчитися використовувати цифрові технології для створення ефективних навчальних матеріалів і проведення інтерактивних занять.

Для вирішення цього виклику необхідно:

- Розробити і впровадити програми підготовки викладачів до використання цифрових технологій у медичній освіті.

- Надати гранти та інші фінансові стимули для підвищення кваліфікації викладачів у галузі цифрових технологій.

- Створити ресурси для самоосвіти викладачів з питань використання цифрових технологій у медичній освіті.

Цифрові технології вимагають розробки нових методів оцінювання знань здобувачів вищої освіти, які будуть відповідати особливостям цифрового навчання.

Для вирішення цього виклику необхідно:

- Розробити і впровадити нові методи оцінювання знань здобувачів вищої освіти, які будуть використовувати цифрові технології.

- Надати гранти та інші фінансові стимули для розробки нових методів оцінювання знань здобувачів освіти.

- Створити ресурси для самоосвіти викладачів з питань розробки нових методів оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Цифрові навчальні матеріали повинні бути якісними та відповідати сучасним стандартам медичної освіти.

Для вирішення цього виклику необхідно:

- Розробити і впровадити стандарти якості для цифрових навчальних матеріалів у медичній освіті.

- Надати гранти та інші фінансові стимули для створення якісних цифрових навчальних матеріалів.

- Створити ресурси для самоосвіти викладачів з питань створення якісних цифрових навчальних матеріалів.

Розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальність, відкриває нові можливості для цифровізації вищої медичної освіти.

Для вирішення цього виклику необхідно:

- Співпрацювати з виробниками цифрових технологій для розробки нових технологій для медичної освіти.

- Надавати гранти та інші фінансові стимули для досліджень і розробок у галузі цифрових технологій для медичної освіти.

- Створити ресурси для самоосвіти викладачів з питань використання нових технологій у медичній освіті.

Таким чином, використання цифрових технологій у вищій медичній освіті має ряд переваг, але їх використання також пов'язане з рядом викликів та проблем. Для успішного вирішення цих викликів та проблем необхідно розробити і реалізувати ефективні заходи. Розв'язання цих викликів і проблем є важливим для забезпечення ефективного використання цифрових технологій у вищій медичній освіті.

Список використаних джерел

1. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку* : матер. методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / за ред. В. Кременя, О. Ляшенка ; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188-197.
2. Масліч С. В. Методика організації і проведення занять за дистанційною й змішаною формами навчання : електрон. навч. курс. Біла Церква : БІНПО, 2022. 39 с.
3. Наливайко Н.А. Цифрові технології в медичній освіті. *Актуальні проблеми вищої медичної освіти і науки: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю* (м. Харків, 8 квітня 2021 р.) / ред. кол. : В.А. Капустник, В.Д. Марковський, В.В. М'ясоєдов та ін. Харків : ХНМУ, 2021. С. 142-143.

Клименко Божена Володимирівна

ВПЛИВ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ НА СУЧАСНЕ НАВЧАННЯ

Мобільні технології навчання набувають все більшої популярності серед здобувачів освіти. Все частіше обговорюється застосування мобільних пристроїв у навчальних цілях, оскільки смартфони стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Ці технології є особливо перспективними на «перехідній» фазі життєвого циклу студента, коли першокурсники починають розвивати студентську ідентичність та інтегруватися в університетське середовище. На цьому етапі спостерігається більшість передчасних відрахувань студентів імовірно, через відсутність самоорганізації або самовідповідальності. Як наслідок, вища освіта поступово зосереджується на широкому впровадженні мобільних пристроїв в освітній процес.

Пандемія COVID-19 та російська агресія навіть прискорила цей розвиток, оскільки перед вищою освітою постало завдання знайти альтернативні варіанти навчання, а студенти переважно взаємодіяли в електронному форматі з однокурсниками та викладачами.

Аналіз досліджень [1, 2] свідчить про позитивний вплив мобільних пристроїв навчання за допомогою смартфона/планшета на успішність студентів на різних курсах. Зокрема, дослідження окреслюють позитивний вплив гейміфікації на ефективність навчання.

В освітній галузі цифрові сервіси та мобільні додатки докорінно змінюють та трансформують ландшафт бізнесу електронного навчання. Статистичні дані чітко вказують на майбутнє домінування розробок мобільних додатків в

освітньому секторі. Малі та середні підприємства, стартапи та підприємці значно розширюють свою діяльність, інвестуючи в освітні мобільні додатки.

Мобільні додатки стали потужним інструментом в освітньому секторі. Сьогодні 53% додатків, які є доступних в магазинах додатків, орієнтовані на освіту, і це число зростає з кожним роком. Як у класі, так і за його межами, мобільні додатки призводять до значних змін в освітньому ландшафті. Вони не тільки підвищують ефективність викладання та навчання, але й вносять елемент гейміфікації в освітній процес.

Розглянемо вплив мобільних додатків на сучасне електронне навчання.

1. *Освіта стала зручною та доступною.* Мобільні додатки вже революціонізують те, як ми навчаємося. Оскільки ці програми стають все більш універсальними, користувачі, які працюють, можуть у вільний час покращити свій досвід у відповідних галузях. Онлайн-модулі та навчальні посібники легко доступні практично з будь-якого місця.

2. *Персоналізовані навчальні подорожі.* Мобільні додатки надають здобувачам персоналізований досвід, адаптований до їхнього темпу навчання та вподобань. За допомогою інтелектуальних алгоритмів програми можуть аналізувати прогрес учня та адаптувати контент відповідно до його потреб. Цей рівень налаштування підвищує залученість та гарантує, що здобувачі ефективно опанують концепціями.

3. *Інтерактивний та адаптований контент.* Мобільні додатки «оживляють» навчання за допомогою інтерактивних мультимедійних елементів, таких як відео, вікторини, симуляції та гейміфіковані активності. Ці функції не тільки привертають увагу учнів, але й покращують розуміння та запам'ятовування.

4. *Спільне навчання.* Мобільні додатки сприяють співпраці між здобувачами, незалежно від географічних кордонів. Дискусійні форуми, функції чату та спільні проекти дозволяють студентам брати участь у змістовних дискусіях, обмінюватися ідеями та співпрацювати над завданнями, покращуючи своє критичне мислення та навички роботи в команді.

5. *Доступ до великої кількості ресурсів.* За допомогою мобільних додатків здобувачі можуть отримати доступ до великого сховища освітніх ресурсів за межами своїх підручників. Від електронних книг і наукових статей до подкасту та онлайн-курсів, ці програми забезпечують доступ до великої кількості інформації, сприяючи навчанню протягом усього життя.

6. *Реальне застосування та моделювання.* Багато мобільних додатків пропонують реальні симуляції та сценарії, які дозволяють здобувачам застосовувати теоретичні знання в практичних контекстах. Ці симуляції долають розрив між теорією та практикою, готуючи студентів до викликів, з якими вони можуть зіткнутися у своїй майбутній професійній діяльності.

7. *Відстеження прогресу та продуктивності.* Мобільні додатки оснащені функціями відстеження прогресу, які дозволяють здобувачам та викладачам контролювати продуктивність у режимі реального часу. Цей підхід, заснований

на даних та дозволяє своєчасно втручатися, гарантуючи, що здобувачі, які мають труднощі, отримують необхідну підтримку.

8. *Можливості інклюзивного навчання*. Мобільні додатки задовольняють різноманітні потреби в навчанні, роблячи освіту більш доступною для людей з обмеженими можливостями. Завдяки таким функціям, як перетворення тексту в мовлення, приховані субтитри та регульовані розміри шрифту, ці програми підтримують інклюзивне навчальне середовище.

Отже, мобільні додатки змінили процес навчання, який завдяки їм став сучасним, доступним, мобільним, персоналізованим та ефективним.

Список використаних джерел

1. Доценко С.О., Клименко Б. Інтеграція мобільних технологій в освітній процес сучасних ЗВО. *Інноваційна педагогіка*, В.63. Том 2, с. 182-189.

2. Красуля А., Шумило А., Шумило А. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. *Теоретична і дидактична філологія. Серія "Філологія"*. 2020. В. 32. С. 49–59.

**Кононенко Жанна Андріївна
Кужим Віталій Анатолійович**

ДИДАКТИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА MS EXCEL ДЛЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ЕКОНОМІКИ

Ресурсно-орієнтоване навчання є науково обґрунтованою системною моделлю діяльності викладача-тьютора у сучасних реаліях, яка забезпечує студентів-дослідників інформаційного середовища можливості побудови індивідуальної освітньої траєкторії, свободи вибору інформаційних ресурсів для навчання, а також навчає сучасним способам пошуку та аналізу знайденої інформації з метою її подальшого прикладного використання [2]. Для розв'язування економічних задач доцільно використовувати прикладне програмне забезпечення, а саме: дидактико-технологічний інструментарій табличного процесора MS Excel.

Сучасний бізнес та економічний аналіз його діяльності вимагають ефективних інструментів, і MS Excel стає невід'ємною частиною у процесі опрацювання даних та прийняття рішень.

Можливості роботи в MS Excel дозволяють спростити, скоротити та полегшити роботу, пов'язану з обробкою даних, сортуванням, вибіркою, моделюванням, бюджетуванням, прогнозуванням та рядом інших видів [1, 5].

Наведемо приклади функціональних можливостей, що допомагають у вирішенні економічних завдань з використанням інструментів та засобів табличного процесора MS Excel. Відтак, дидактико-технологічний інструментарій табличного процесора MS Excel для розв'язування задач з економіки подано у таблиці 1.

Приклад ключових можливостей MS Excel у розв'язуванні економічних задач

<i>Вид засобу</i>	<i>Засоби та можливості застосування</i>
Обробка та аналіз даних	
- сортування та фільтрація	легке сортування та фільтрація даних для виділення ключових параметрів
- функції аналізу	вбудовані функції, такі як SUM, AVERAGE, для ефективного обчислення статистичних параметрів
Фінансове моделювання	
- фінансові функції	широкий спектр фінансових функцій для розрахунків NPV, IRR та інших параметрів
- таблиці амортизації	розрахунок та відображення графіків амортизації для вартості активів протягом часу
Бюджетування та прогнозування	
- створення бюджетів	створення та відстеження бюджетів підприємства за допомогою формул та звітів
- сценарійне моделювання	проведення сценарійного моделювання для визначення впливу різних факторів на показники
Графічні засоби та дашборди	
- графіки та діаграми	використання різноманітних графіків та діаграм для візуалізації ключових показників
- створення дашбордів	використання PivotTables та PivotCharts для створення дашбордів моніторингу та аналізу даних

Усі ці можливості роблять MS Excel доступним і простим інструментом для розв'язання різноманітних завдань у галузі економіки. Використовуючи його функціональність, ми можемо здійснювати аналіз, моделювання та приймати обґрунтовані рішення в сучасному бізнес-середовищі [3, 6].

Excel відзначається не лише легкістю та простотою в роботі, але й комплексністю, комбінованістю та узагальненістю, роблячи його необхідним інструментом для багатьох професій та галузей діяльності [3, 4].

Здатність імпортувати дані з різних джерел і експортувати їх для обробки в інших програмах розширює можливості обробки інформації. Можливість легко вводити формули та функції дозволяє виконувати різноманітні розрахунки без необхідності вручну вводити кожен етап операції (рис. 1). Вбудовані інструменти, що спрощують обробку великої кількості даних і створення зручних зведених таблиць.

	2018	2019	2020	Зміни (+,-)	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн
Види активів (майно)					
Майно - всього	687282,0	100,0	642720,0	100,0	860932,0
1. Необоротні активи	53083,0	7,7	48994,0	7,6	43277,0
1.1. Основні засоби	31047,0	4,5	26978,0	4,2	21278,0
1.2. Довгострокові біологічні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Оборотні активи	634199,0	92,3	593726,0	92,4	817655,0
2.1. Запаси	306492,0	44,6	247178,0	38,5	349300,0
2.1.1. Виробничі запаси	20349,0	3,0	16999,0	2,6	23898,0
2.1.2. Незавершене виробництво	28787,0	4,2	31790,0	4,9	28505,0
2.1.3. Готова продукція і товари	257356,0	37,4	198389,0	30,9	296897,0
2.2. Поточні біологічні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	111331,0	16,2	54191,0	8,4	140152,0
2.4. Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	216292,0	31,5	292307,0	45,5	328125,0
2.5. Витрати майбутніх періодів	53,0	0,0	50,0	0,0	78,0
2.6. Інші оборотні активи	31,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Рис. 1. Скрін з екрану «Аналіз майнового стану підприємства»

Ексел надає розгалужений набір функцій, що дозволяє виконувати складні розрахунки, включаючи фінансові, статистичні, логічні, текстові функції та інші (рис. 2).

№	Y	X1	X2	X3	Yp	b3	b2	b1	b0	Y	(Y-Yc)*2	Yp	(Yp-Ypc)*2	(Y-Yc)(Yp-Ypc)	(Yp-Yc)*2	(Y-Yp)*2
1	17,08	11,08	9,71	13,02	15,056	0,8091	-0,203	1,0521	-5,165	17,08	47,035	15,056	78,900	60,9184	78,900342	4,0982
2	15,96	13,15	9,62	12,66	16,96	0,1332	0,6011	0,442	6,582	15,96	63,651	16,9605	48,689	55,6695	48,68852	1,0009
3	17,44	13,3	9,86	14,68	18,704	0,9623	1,3556	#Н/Д	#Н/Д	17,44	42,226	18,7039	27,398	34,0133	27,397635	1,5975
4	20,54	12,29	10,2	17,48	19,838	59,591	7	#Н/Д	#Н/Д	20,54	11,548	19,8377	16,814	13,9342	16,814101	0,4933
5	23,98	13,11	10,93	22,5	24,614	328,52	12,864	#Н/Д	#Н/Д	23,98	0,002	24,6138	0,456	0,0283	0,4564812	0,4017
6	23,42	12,71	11,02	21,86	23,657					23,42	0,269	23,6569	0,079	0,1458	0,0791226	0,0561
7	25,98	13,11	9,34	24,22	26,328					25,98	4,169	26,3281	5,712	4,8799	5,7119333	0,1212
8	26,06	13,33	12,1	23,86	25,708	R	0,981			26,06	4,502	25,7082	3,133	3,7556	3,132801	0,1238
9	27,42	13,38	12,53	27,94	28,975	R^2	0,9623			27,42	12,123	28,9745	25,365	17,5356	25,364695	2,4165
10	31,82	15,7	11,55	27,68	31,404	Fкр	8,89			31,82	62,123	31,404	55,738	58,8440	55,737939	0,1731
11	33,62	15,79	11,97	28,5	32,077	Gr	59,59			33,62	93,738	32,0769	66,238	78,7971	66,237978	2,3813
12	pr	16	12	30	33,505	Fr	Fr > Fкр			263,32	341,4	263,3	328,522	328,522	328,5215	12,864
13	Y = b0 + b1*X1 + b2*X2 + b3*X3															
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																

Рис. 2. Скрін з екрану «Додаткові розрахунки для проведення кореляційного аналізу»

Використовується в різних галузях, включаючи фінанси, маркетинг, логістику, науку та багато інших. Він дозволяє створювати узагальнені рішення для різноманітних завдань (рис. 3). Можливість проводити сценарійне моделювання для визначення впливу різних факторів на рішення робить Ексел потужним інструментом для узагальненого аналізу.

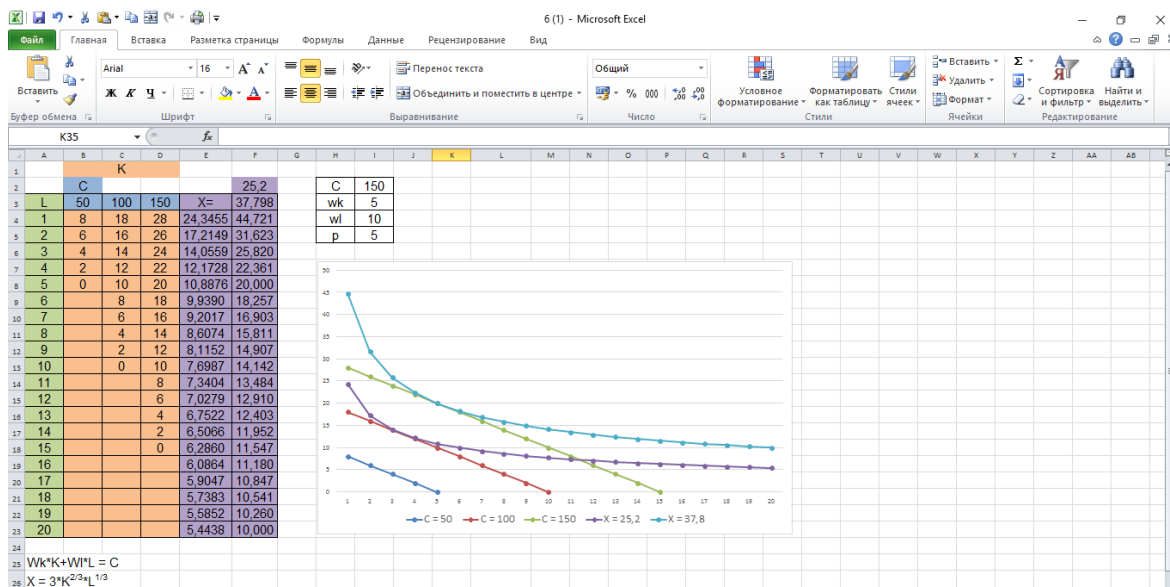

Рис. 3. Скрін з екрану «Графічне зображення результатів розрахунку»

Excel відзначається інтуїтивним та користувацькозрозумілим інтерфейсом, що дозволяє користувачам швидко вчитися та працювати з програмою без великого зусилля. Excel може легко інтегруватися з іншими програмами Microsoft Office (наприклад, Word та PowerPoint), що дозволяє комбінувати роботу з даними та створювати звіти та презентації.

Список використаних джерел

1. Бізнес-аналітика в програмі Excel і службах Excel Services (SharePoint Server 2013) URL: <https://support.microsoft.com/uk-ua>.
2. Кононець Н. В., Кононенко Ж. А. Ресурсно-орієнтована методика вивчення глобальних економічних рейтингів у системі підготовки майбутніх фахівців з бізнес-економіки. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2023. Вип. 32. С. 138-146.
3. Кузьмичов А. І. Аналітика мережевих структур. Моделювання засобами WinQSB та MS Excel: Практикум. К.: Видавництво Ліра-К, 2018. 208 с.
4. Навчальні курси з Excel. URL: <https://support.microsoft.com/uk-ua>.
5. Он-лайн курс «Аналіз та візуалізація даних за допомогою Excel». URL: <https://www.edx.org/course/analyzing-and-visualizing-data-with-excel-2/>.
6. Толбатов Ю. А. Статистика засобами EXCEL: навч. посібник. Київ: Університет «Україна», 2013. 319 с.

Косенчук Наталія Петрівна
Дімітрова Ілона Вікторівна

ІНТЕРАКТИВНИЙ РОБОЧИЙ ЗОШИТ ДЛЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Ніхто не буде заперечувати, що практичні навички краще формувати на робочому місці з обладнанням в руках. І ми всі з нетерпінням чекаємо, що скоро

зможемо це робити. Але реалії сьогодення такі, що треба не перечікувати, а пристосовуватися до будь-яких форматів роботи, в тому числі і формування фахових компетентностей он-лайн. Цього можливо досягти використовуючи робочий зошит для лабораторно-практичних занять в інтерактивному форматі.

Для прикладу представимо інтерактивний робочий зошит для лабораторно-практичних занять з агрохімії для студентів спеціальності 201 «Агрономія» <https://drive.google.com/file/d/1HY39vTPbcec-8vVK8oYTZ5qPRp4S2276/view?usp=sharing>. Ним можна користуватися і при дистанційному навчанні, і при проведенні лабораторних досліджень в агрохімічній лабораторії на заняттях (рис. 1).

Рис. 1. Титульний аркуш робочого зошита для лабораторно-практичних занять з агрохімії

Стандарт підготовки фахових молодших бакалаврів зі спеціальності 201 «Агрономія» передбачає лабораторні, лабораторно-польові та польові дослідження в агрономії. Лабораторно-практична складова дисципліни «Агрохімія» призначена для формування навичок відбирати зразки рослин, ґрунтів та добрив, готувати їх до аналізу та проводити агрохімічне обстеження, агрохімічну і візуальну діагностику живлення рослин, визначати добрива за якісними реакціями.

Досить часто буває так, що при створенні робочого зошита не враховано, чи зможе студент самостійно виконати те, що йому пропонують. Наприклад, при дистанційній роботі немає доступу до обладнання, до реактивів, та й на заняттях не завжди матеріально-технічна база відповідає всім вимогам, а є ще й переміщені коледжі без матеріально-технічної бази. Є лабораторні роботи, які

потребують експериментальних даних і студенту просто немає звідки взяти інформацію, щоб виконати завдання. Є складні практичні, які потребують даних з довідників, додаткові пояснення до розрахунків, що залежать, наприклад, від ґрунтово-кліматичних умов. Всі ці моменти враховані при створенні представленого робочого зошита. Користуватися ним можна і в електронному і в друкованому вигляді [1].

Отже, робочий зошит з агрохімії містить методики визначень, завдання та методичні вказівки до їх виконання, розрахункові завдання, довідниковий матеріал, ілюстрації, відео, питання самоконтролю та тести для оцінювання. Можливість врахувати всі складові формування певних компетентностей, використати різні джерела надходження інформації реалізовано завдяки використанню QR-кодів, де закодовані відео дослідів та технологічних процесів, фотозображення, довідковий матеріал для розрахунків, що дозволяє студенту якісніше засвоїти матеріал і не переобтяжує робочий зошит. Також є можливість пройти тестування на Google Forms до кожної роботи.

Приклади деяких складових робочого зошита:

1. Одне із завдань лабораторної роботи – описати зовнішні ознаки голодування рослин, замалювати листки з такими ознаками. Студенти за QR-кодом переходять на малюнки та опис таких ознак для різних культур і мають можливість виконати завдання (рис. 2).

Завдання 1. Визначення потреби рослин в елементах живлення за зовнішніми ознаками (відео 4.1).

Описати зовнішні ознаки голодування рослин, вирощених у вегетаційних посудинах на поживних розчинах з нестачею окремих елементів живлення та замалювати листок озимої пшениці з ознаками азотного, фосфорного та калійного голодування (перейти за QR-кодом).

	Ознаки азотного голодування
	Ознаки фосфорного голодування
	Ознаки калійного голодування

Рис. 2. Фрагмент складових робочого зошита

2. Є практична робота – розрахунок норм добрив під запланований урожай. Для її виконання потрібні дані виносу поживних речовин з ґрунту певними культурами, коефіцієнти використання та інша довідникова інформація. Отримати її також можна за QR-кодом.

3. Особливої уваги заслуговують відео. Саме перегляд відео дає змогу студентам зрозуміти принцип роботи приладів, використання обладнання, краще засвоїти методики. Студенти, наприклад, можуть переглянути як відбирають

рослини для аналізу професіонали, вивчити методику проведення хімічної діагностики живлення рослин, переглянувши відео.

4. Не завжди лабораторія закладу освіти оснащена новими приладами, є дуже тривалі за часом досліди з аналізу агрохімічних властивостей ґрунту. Їх просто неможливо встигнути виконати за пару. Тут також на допомогу прийде відео, де розглянуто принцип роботи приладів, на основі отриманих експериментальних даних з відео можна провести розрахунки і зробити висновки. А якщо це не дистанційне навчання, то частину досліду можна переглянути на відео, а частину продовжити в лабораторії, скоротивши час.

5. Лабораторне заняття з визначення добрив за якісними реакціями потребує наявності якісних реактивів на всі іони, що можуть бути присутніми в добривах. За QR-кодом студенти можуть переглянути відео і згадати ці якісні реакції, що допоможе в подальшому дослідженні. При наявності необхідного обладнання студенти виконують якісний аналіз добрив, а при дистанційному навчанні таблицю заповнюють згідно результатів з відео.

6. Практичне заняття «Складання системи удобрення» передбачає розуміння студентами технологічних операцій внесення органічних і мінеральних добрив різними способами. Це також можна переглянути на відео.

7. Завершальним етапом виконання лабораторно-практичних занять є контрольні питання та тестування. Перейти на Google forms, пройти тест, побачити свою оцінку можна також за QR-кодом.

Отже, інтерактивний робочий зошит спрямовує діяльність студента, підвищує ефективність самостійної роботи, рівень мотивації навчання, підвищує якість візуальної інформації та ефективність управління навчанням [2]. Використання таких інтерактивних робочих зошитів є інноваційним підходом до організації практичної підготовки здобувачів освіти фахових коледжів.

Список використаних джерел

1. Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти: аналітичний огляд. Вікторія Сидоренко, Володимир Кулішов, Наталія Торба, Ольга Фархшатова. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 24.

2. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 68.

**Криворучко Інна Ігорівна
Ковтанюк Максим Сергійович**

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

У сучасному світі цифрові технології стають невід'ємною частиною нашого життя. Вони проникають у всі сфери діяльності людини, включаючи освіту. Цифрові технології (ЦТ) мають значний потенціал для підвищення

ефективності освітнього процесу, зокрема для підвищення мотивації учнів до навчання.

Мотивація є одним із найважливіших чинників успішного навчання. Вона визначає, наскільки здобувач освіти зацікавлений у навчанні, наскільки він готовий до розумової праці, наскільки він прагне до досягнення навчальних цілей. Мотивація учнів до навчання може бути різною. Вона може бути зовнішня, коли здобувач освіти навчається задля отримання оцінки, похвали від педагогів або батьків, а також внутрішня, коли здобувач освіти навчається задля власного задоволення, розвитку своїх знань і навичок.

Цифрові технології можуть впливати на мотивацію здобувачів освіти до навчання як зовнішнім, так і внутрішнім чином. Зовнішній вплив цифрових технологій на мотивацію здобувачів освіти до навчання пов'язаний з використанням технологій для створення захоплюючого та цікавого освітнього середовища, а саме для створення інтерактивних уроків [1], ігор, віртуальних лабораторій, навчальних проєктів тощо. Такі технології можуть зацікавити здобувачів освіти, залучити їхню увагу, зробити навчання більш захоплюючим і цікавим [3]. Наприклад, використання інтерактивних дошок на заняттях дозволяє вчителю створювати яскраві та цікаві презентації, а також залучати здобувачів освіти до активної участі в процесі навчання [4]. Використання віртуальних лабораторій дозволяє проводити експерименти та дослідження, не виходячи з аудиторії. Проєктна діяльність дозволяє здобувачам освіти самостійно досліджувати певну тему, застосовуючи отримані знання на практиці.

Внутрішній вплив цифрових технологій на мотивацію здобувачів освіти до навчання пов'язаний з використанням технологій для розвитку пізнавальної активності та самостійності здобувачів освіти, тобто надає їм різні можливості самостійно досліджувати інформацію, ставити запитання, вирішувати проблеми, створювати власні проєкти тощо [2].

Наприклад, використання інтерактивних навчальних матеріалів дозволяє здобувачам освіти самостійно вивчати інформацію, задавати запитання та отримувати відповіді. Використання онлайн-курсів та вебінарів дозволяє здобувачам навчатися у власному темпі, отримуючи доступ до інформації від найкращих експертів у своїй галузі. Використання соціальних мереж дозволяє здобувачам освіти спілкуватися з однолітками з інших країн, обмінюватися інформацією та ідеями.

Цифрові технології мають значний потенціал для підвищення мотивації учнів до навчання. Їх можна використовувати для створення цікавого освітнього середовища, розвитку пізнавальної активності та самостійності здобувачів освіти, забезпечення інтерактивності та динамічності навчальних занять.

З метою забезпечення ефективного використання цифрових технологій для підвищення мотивації учнів до навчання необхідно враховувати такі фактори:

- Вік здобувачів освіти (ЦТ повинні відповідати віковим особливостям).
- Підготовленість здобувачів освіти (здобувачі освіти повинні мати базові навички роботи з ЦТ).

- Мета навчання (ЦТ повинні використовуватися для досягнення конкретних навчальних цілей).
- Методика використання (ЦТ повинні використовуватися в поєднанні з іншими методами навчання).

Використання цифрових технологій для підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання вимагає від педагогів додаткової підготовки та навчання. Педагогам необхідно ознайомитися з різними видами цифрових технологій та способами їх використання в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Ковтанюк М.С. Використання інтерактивних технологій у професійній діяльності викладача. *Інновації в суднобудуванні та океанотехніці* : XII Міжнар. науково-техн. конф., м. Миколаїв. 2021. С. 445–447.
2. Медведєва М.О., Ткачук Г.В. Інтеграція інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів математики. *Věda a perspektivy*. 2022. № 9(16). С.146–157.
3. Тітова Л.О. Лепбук як засіб інтерактивної взаємодії. *Комп'ютерні технології: інновації, проблеми, рішення* : тези V Всеукр. науково-техн. конф., м. Житомир, 1–2 груд. 2022 р. Житомир, 2022. С. 312–313.
4. Ямковенко В.О., Криворучко І.І. Використання інтерактивних технологій для покращення засвоєння матеріалу та підвищення ефективності навчання. *Цифрові технології у професійній діяльності* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 12–13 травня 2023 р. Бердянськ, 2023. С. 77–80.

Куленко Олена Анатоліївна

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКЛАДУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКАХ З ХІМІЇ

Принципи викладу навчального матеріалу в умовах комп'ютерного навчання набуває все більше значення в міру того як зростають можливості комп'ютера в пред'явленні і інтерпретації різних типів різноманітної інформації і поглиблюється розуміння найраціональнішого використання мультимедійного пред'явлення інформації. Сучасний комп'ютер володіє великими можливостями в застосуванні різноманітних типів інформації. Це і текст, і креслення, і графіка, і анімація, і відео зображення, і звук, і музичний супровід. Ефективне використання різних типів пред'явлення інформації з урахуванням психологічних особливостей її переробки дозволяє значно підвищити ефективність навчального процесу.

У практиці сучасної школи можна зустріти електронні видання, коли розробники навчальних програм механічно переносять спосіб розташування тексту на екран монітора, нехтують закономірностями психології сприйняття тексту і малюнка, задаючи темп зміни зображення, не враховують, що різні учні мають неоднакову смислову швидкість і вимагають для переробки інформації різні тимчасові інтервали.

У зв'язку з цим, потрібно надати учням можливість самим вибирати темп

зміни зображення, при цьому учень повинен мати можливість у будь-який час повторно вивести на екран будь-яку необхідну йому інформацію.

При побудові інтерфейсу навчаючої системи необхідно враховувати досягнення теорії дизайну. Це перш за все торкається таких основних принципів теорії живопису, як пропорція, порядок, акцент, єдність і рівновага.

Принцип пропорції торкається співвідношення між розмірами об'єктів і їхнім розміщенням в просторі. Організуючи дані на екрані дисплея, необхідно прагнути до того, щоб логічно зв'язані дані були явно згруповані і відокремлені від інших категорій даних. Функціональні зони на дисплеї повинні розділятися за допомогою пропусків і інших засобів: різні типи рядків, ширина, рівень яскравості, геометрична форма, колір. Для скорочення часу пошуку табличні дані повинні розділятися на блоки. Необхідно враховувати, що площа теплих кольорів звичайно здається більшою, ніж холодних. Розбиття на блоки, використання пропусків, табуляції, обмежувачів, а також варіювання яскравості кольору груп даних – найважливіші засоби впорядкування графічної інформації.

При розміщенні даних необхідно пам'ятати про правило «золотого перетину», відповідно до якого об'єкти, які привертають увагу, краще розміщувати в різних третинах зображення, а не групувати в центрі. Порядок означає таку організацію об'єктів на екрані дисплея, яка враховує рух ока. Встановлено, що око, звичне до читання, починає рух звичайно від лівого верхнього кутка і рухається назад-вперед по екрану до правого нижнього. Тому початкова точка сприйняття повинна знаходитися в лівому верхньому кутку екрану, а списки для швидкого перегляду повинні бути підігнані до лівого поля і вирівняні вертикально.

Для полегшення сприйняття різні класи інформації повинні спеціально кодуватися. Так, зв'язані, але рознесені по екрану дані, повинні кодуватися одним кольором. Колір можна використовувати і для виділення заголовків, нових даних або даних, на які потрібно негайно звернути увагу. У цілому організація даних на екрані повинна полегшувати знаходження подібностей, відмінностей, тенденцій і співвідношень.

Акцент – це принцип виділення найважливішого об'єкта, який повинен бути сприйнятий передусім. При дотриманні цього принципу погляд учня притягується до зони акценту. Для створення такого акценту можна використовувати різноманітні засоби: розміщення важливих повідомлень в центрі поля, відділення їх від іншої інформації вільним простором, застосування яскравого кольору. Потрібно уникати зайвих прикрас, зловживань кольором, надмірного кодування і великого об'єму інформації, що вводиться. Рекомендується, наприклад, використовувати не більше 90% площі екрана.

Підказки необхідно спеціально виділяти за допомогою кольору. Для них бажано відвести певну зону екрана. Необхідно виділяти критичну інформацію, незвичайні дані, елементи, що вимагають зміни, повідомлення високого пріоритету, помилки введення, попередження про наслідки команди. Для того щоб привернути увагу учня до основного об'єкта, доцільно використовувати

колірну пляму: найяскравішим кольором зображається основний об'єкт, інші його частини – додатковим. Якщо колірна гама будується без урахування психології сприйняття малюнка, це утруднює виділення головного, приводить до стомлення зору.

Потрібно урахувати, що світлі кольори на темному фоні здаються наближеними до глядача, а темні на світлому – віддаленими. В тих випадках, коли йдеться про евристичні рекомендації, колір можна погоджувати із звичайним зображенням: червоний – заборона, зелена – рекомендація, жовтий – обережність.

Принцип єдності вимагає, щоб елементи зображення виглядали взаємозв'язаними, правильно співвідносилися за розміром, формою, кольором. З цією метою необхідно передбачити впорядкування організації даних. Вони можуть бути організовані послідовно, функціонально, за значущістю. При цьому учневі слід ознайомити з принципом розташування даних.

Слід передбачити, щоб ідентичні дані були представлені уніфіковано, а різнопланові – по-різному. Для передачі розмежування потрібно використовувати контрастні кольори, а для передачі подібності – схожі, але різні. Представлення інформації повинне бути уніфікованим і логічним.

Для досягнення єдності зображення в цілому використовуються рамки, осі, поля. Враження єдності групи створює вільний простір навкруги них. Вважається, що урівноважене зображення створює у користувача відчуття стабільності і надійності, а неврівноважене викликає стрес.

Для правильного розподілу візуальної ваги на екрані дисплея необхідно пам'ятати, що будь-який хроматичний колір зорово важчий, ніж ахроматичний – білий і чорний; великі предмети зорово важчі маленьких; чорний важчий за білий, неправильні форми важчі правильних.

Принцип рівноваги (балансу) вимагає рівномірного розподілу оптичного тягаря зображень. Оскільки одні об'єкти зорово сприймаються як більш важкі, а інші як більш легкі, необхідно розподіляти цю оптичну вагу рівномірно на обох сторонах зображення. Інформація не повинна нагромаджуватися на одній стороні екрану, логічні групи інформації повинні продумано розміщуватися в просторі, заголовки добре центруватися.

Не дивлячись на те що більшість учнів сприймає інформацію на слух гірше, ніж за допомогою зору, все ж таки не потрібно ігнорувати використання звуку навіть тоді, коли засвоєння мовних навичок не є метою навчання. Проте при цьому слід мати на увазі, що час переробки звукової інформації більший, ніж зорової, і багатократне звернення до неї більш ускладнене, ніж до зорової інформації.

Для ефективного застосування звуку необхідно чітко представити, з якою метою він використовується, наприклад, для кращого засвоєння вимови або щоб звернути увагу на деякі аспекти матеріалу, що вивчається, використовувати його для активації пізнавальної діяльності учнів, для стимулювання його внутрішнього діалогу. Звукові репліки можуть бути з успіхом застосовані і з

метою організації допоміжного діалогу.

Останнім часом широко застосовується музичний супровід зорової інформації. Основною функцією музичного супроводу є створення відповідного емоційного тону і підтримка уваги учня. Неголосна спокійна музика підтримує увагу, а музика з різко вираженим ритмічним малюнком може перемикає увагу лише на музику. Не потрібно прагнути до того, щоб музика часто використовувалася в навчанні.

Створення добре спланованої і продуманої навчаючої системи, яка відповідала б всім психологічним і психопедагогічним вимогам, неможливе без урахування цих принципів. Сучасний розвиток комп'ютерних технологій знімає все більше і більше технічних обмежень, дозволяє глибше враховувати принципи дизайну і побудови подібних систем. У найближчому майбутньому можна чекати появи навчаючих комп'ютерних систем нового покоління, в яких описані принципи викладу будуть основоположними.

Одним з найважливіших етапів розробки будь-якого програмного продукту є планування його можливостей, тих, які будуть реально доступні після закінчення розробки, і тих, які не отримають реального втілення. Для останніх завжди повинна існувати можливість їхньої реалізації в подальшому, в новій версії програмного продукту. Такі можливості отримали назву потенційних – їх, з різних причин, немає в підготовленій редакції продукту, але вони можуть з'явитися в майбутньому. З цієї точки зору наш електронний підручник нічим не відрізняється від будь-якого іншого проекту. У ньому крім реалізованих можливостей закладені і декілька потенційних. До реалізованих можливостей відносяться [1]:

- 1) реєстрація студентів, що користувалися підручником в останній сеанс навчання, з урахуванням імені і прізвища, спеціальності, групи і курсу;
- 2) ознайомлювальні сторінки, що роз'яснюють користувачу призначення і структуру електронного підручника, методи навігації за його матеріалом;
- 3) система лінійного двостороннього переміщення за матеріалом підручника – Панель Навігації;
- 4) система нелінійного переміщення, реалізована у вигляді гіпертекстової системи пошуку інформації;
- 5) система спливаючих підказок і додаткової інформації за термінами і поняттями, які здатні викликати труднощі у розумінні студентів;
- 6) звуковий і голосовий супровід;
- 7) використання графіки hi-res і багатокольорової палітри;
- 8) використання відеозображення в підручнику, для пояснення і наочного викладу з'ясованих понять;
- 9) можливість введення відповіді на питання у формі вибору із запропонованих варіантів відповідей;
- 10) музичний супровід;

11) можливість перервати навчання у будь-який момент, перейти до відповідей на питання і розв'язання задач, або покинути підручник і закрити сеанс навчання;

12) модуль розпізнавання правильності відповідей і виставлення оцінки;

13) система підсвічуючих меню, що полегшують вибір бажаного пункту.

До не реалізованих, але потенційно закладених можливостей відносяться наступні [2]:

1) підключення нових модулів, що містять теоретичний матеріал, контрольні питання і практичні завдання з теми, що додається;

2) підтримка мережного режиму, коли підручник запускається на виділеному сервері, а користувачі знаходяться на робочих місцях;

3) використання анімації і відеозображення в підручнику, для пояснення і наочного викладу з'ясовних понять;

4) використання електронного підручника безпосередньо з CD-ROM.

Вищезгадані можливості повинні забезпечити електронному підручнику простоту і зручність в роботі, знизити стомлюваність, підвищити ефективність процесу навчання, надати студентам можливість використовувати підручник як для безпосереднього вивчення матеріалу, так і у вигляді довідкового і методичного посібника.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Проектування, створення та використання електронних підручників. *Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. пр.* Харків: НТУ "ХПІ". 2007. С. 453–458.

2. Анохін В. М. Вимоги до сучасних електронних навчальних видань і можливості їх реалізації у середовищі Adobe Captivate. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка" "Інформатизація вищого навчального закладу"*. 2012. № 731. С. 71–76.

3. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів, 1-ше вид. К.: Українська видавнича спілка, 1997. 441 с.

**Куріпта Олег Сергійович
Кононець Наталія Василівна**

КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ В СУЧАСНОМУ ЦИФРОВОМУ СОЦІУМІ: ДИДАКТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Комп'ютерна гра – програма, мета якої забезпечити дозволя із застосуванням комп'ютера. Ці ігри обмежуються простором, місцем і часом, також обов'язкове дотримання правил, що закладено в їх алгоритм.

Існує безліч різновидів комп'ютерних ігор. Найпростіша класифікація комп'ютерних ігор подана на рисунку 1:

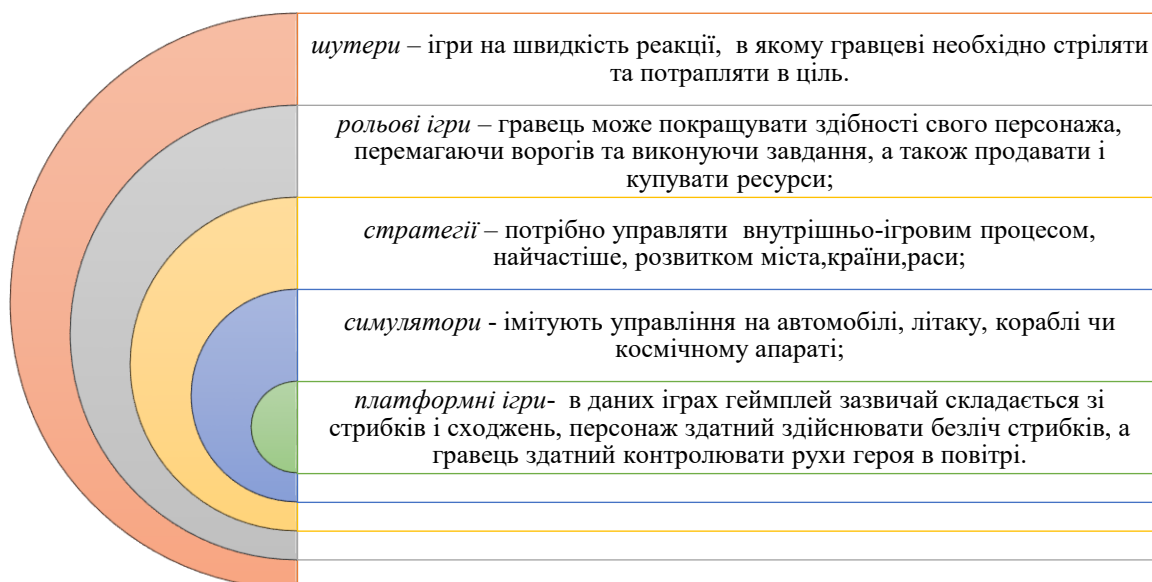

Рис. 1. Класифікація комп'ютерних ігор

Комп'ютерні ігри розвивалися із прогресом комп'ютерів, згодом монітор став здатний відбивати не тільки слова, а також графіки, спочатку чорно-білі, потім кольорові. Розвиток комп'ютерних технологій привів до виникнення таких субкультур, як геймери - люди, що захоплюються комп'ютерними іграми. У всьому світі існує безліч ігрових спільнот, які можуть приймати різні форми.

Кіберспорт — спортивні змагання з відеоігор. Історія електронного спорту почалася з гри «Quake» (рис. 2), яка мала режим мережевої гри через LAN (локальну мережу) або інтернет. Завдяки популярності гри «Doom» (рис. 3), в 1997р. в США з'явилася перша ліга електронного спорту — «Cyberathlete Professional League». Від цього року з'явилося багато нових ліг із кіберспорту.

Рис. 2. Фото з гри «Quake»

Рис. 3. Фото з гри «DOOM»

Змагання з кіберспорту, у тому числі і міжнародні, проводяться по всьому світі. Великі змагання проводяться в спеціальних місцях, де публіка може спостерігати за гравцями, що сидять за комп'ютерами, а хід змагань відстежувати на великому екрані, де транслюється ігровий процес. Через велике число глядачів, подібні змагання проводять на стадіонах. Менш масштабні змагання проводяться в комп'ютерних клубах. Крім того, змагання можуть проводитися через інтернет.

На підставі вивчення праць науковців доходимо висновку, що комп'ютерні ігри потрібно розглядати як своєрідний соціально-психологічний феномен, що сьогодні посідає все помітніше місце в житті людини. Гра є тим видом діяльності, що сприяє практичному освоєнню реального соціального простору. Ігрова діяльність впливає на формування довільних психічних процесів. Умови гри вимагають зосередженості на змісті дій і сюжеті, на діючих особах чи предметах. Ігрова ситуація впливає на мислення і психіку дитини, підлітка і дорослого. Гра сприяє розвиткові рефлексії, оскільки в цьому процесі виникає реальна можливість контролювати, як виконується будь-яка дія, що входить у процес спілкування. У рольовій грі формується здатність осмислювати свої власні дії, передбачати реакцію інших людей (Єльцова, Алаєва, 2019).

Початком епохи комп'ютерних ігор можна вважати появу "Space War", розроблену С. Расселом 1962 року в Массачусетському технологічному інституті. Але висока вартість комп'ютерів не дозволяли тоді цій грі стати масовим захопленням. Першу доступну усім комп'ютерну гру розробив Н. Бушель. Вона з'явилася в США 1972 року і називалася "Понг" (Болескіна, 2000, Максимчук, 2012).

Комп'ютерні ігри розвивають пам'ять, логічне мислення, мову і основні навички роботи з комп'ютером. Крім того можна завести віртуальних друзів, оскільки це ще один спосіб спілкування. І якщо гравці сподобаються один

одному, то вони можуть зустрітися в майбутньому і стати близькими друзями. Гра в комп'ютерні ігри – це хороший спосіб розваги. Водночас, комп'ютерні ігри мають шкідливий вплив на здоров'я. По-перше, можна зіпсувати зір, набрати зайву вагу. Багато ігор містять агресивні моменти, і це робить підлітків жорстокими і є однією з причин агресивної поведінки.

Комп'ютерні ігри є синергією сучасних знань і технологій, і стали значимою частиною нинішніх реалій цифрового соціуму та індустрії дозвілля. Ігри відіграють значну роль у спілкуванні людей, як у віртуальному, так і у реальному світі. Вони створюють можливість для взаємодії та спілкування між гравцями. Це дозволяє людям з різних куточків світу об'єднуватися, обмінюватися думками та досвідом. Грати у мультиплеєрні ігри часто вимагає комунікації та співпраці з іншими гравцями, що сприяє розвитку комунікативних навичок, таких як співпраця, взаєморозуміння та управління конфліктами. В деяких випадках комп'ютерні ігри стають основою для формування спеціалізованих спільнот, які об'єднують гравців за їхніми інтересами, стилями гри або іншими критеріями. Ці спільноти можуть надавати підтримку, допомогу та навіть створювати можливості для реальних зустрічей і подій. Гравці можуть обговорювати свої враження від гри, обмінюватися порадами або навіть організовувати зустрічі та події. У світі онлайн-ігор відбувається активний обмін культурними впливами. Люди можуть ділитися своїми традиціями, мовами та переконаннями через ігрові спільноти, що сприяє розумінню та толерантності між різними культурами. У цілому, комп'ютерні ігри не лише розважають гравців, але й сприяють їхньому спілкуванню, соціалізації та культурному обміну, що робить їх важливим елементом сучасного цифрового суспільства.

Список використаних джерел

1. Болескіна Е. Л. Споживачі ігрової комп'ютерної культури. *Соціологічні дослідження*. 2000. № 9. С. 80–87.
2. Єльцова С. С., Алаєва Л. С. Локалізація комп'ютерних відеоігр. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. Одеса: Гельветика. 2019. С. 60–63.
3. Максимчук С.В. Розробка гри під платформу iOS для iPhone. Рівне, 2012. 155 с.

Лагола Ірина Михайлівна

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Впровадження освітньої реформи кардинально змінює підходи до освітнього процесу, мета якого – розвиток полікультурної особистості, яка володіє гнучкими навичками та вміє застосовувати їх у життєвих ситуаціях. Особливої уваги надається впровадженню в освітній процес інноваційних та інтерактивних технологій навчання, які могли б сприяти формуванню професійної компетентності майбутнього фахівця.

З метою оптимізації освітнього процесу підбираються такі форми і методи роботи, використання яких створює оптимальні умови для отримання та засвоєння нової інформації з метою розвитку майбутнього фахівця. В Законі України «Про освіту» зазначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору. Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства [3]. Зміни парадигми освіти із застосуванням сучасних інформаційних технологій, активного залучення студентів до освітнього процесу передбачають суттєві зміни у підготовці майбутнього фахівця.

Сучасне покоління набагато краще сприймає графічні образи, аніж текстовий матеріал, тому візуалізація навчання стає одним із основних засобів подачі навчального матеріалу. Це створює сприятливі умови для реалізації діяльнісного підходу, що є основою ресурсно-орієнтованого навчання, під час якого студенти перетворюють отриману теоретичну інформацію в систему певних знаків, образів чи символів.

Візуалізація – це процес подання певних даних у вигляді зображення з метою максимальної зручності їхнього розуміння [1]. Мозок людини сприймає інформацію завдяки 5 органам чуття: зору, слуху, дотику, смаку та нюху. Однак 80-90% інформації сприймається людиною візуально. Загалом візуалізація будується на принципі наочності: ілюстрація, демонстрація предмета та дії з ним, процесу, явища. За допомогою цих речей ми можемо подавати інформацію цікавіше та зрозуміліше.

Основними завданнями унаочнення, на нашу думку, є:

- підвищення інтенсивності навчання, що полягає у збільшенні обсягів наданої та засвоєної інформації за той самий проміжок часу, без зниження якості засвоєного матеріалу;
- розвиток навчальних та пізнавальних компетенцій шляхом стимулювання;
- розвиток наочно-образного мислення;
- тренування візуальних здібностей сприйняття інформації.

Візуалізація виконує певні функції, а саме:

- з'ясування характеру індивідуального сприймання та опрацювання інформації;
- створення необхідного навчального налаштування;
- активізація пізнавального інтересу;
- створення певних асоціацій;

- розвиток здатності аналізувати та порівнювати;
- організація тренування уваги та спостережливості;
- формування здатності робити висновки та узагальнення, здійснювати аналогії, закріплювати вивчений матеріал [5].

Дисципліни філологічного циклу мають великий інформативний потенціал візуалізації матеріалу в контексті ресурсно-орієнтовного навчання. Наводимо окремі техніки візуальної подачі навчальної інформації.

Таймлайн (лінія часу) – графічна інтерактивна шкала, яка містить мітки з інформацією про подію, процес, явище у хронологічному порядку; один з видів інфографіки. Таймлайн – це інструмент, який допомагає проілюструвати розвиток певної події у часі та просторі. Лінії часу використовують в освітньому процесі для кращого сприйняття матеріалу. Це можуть бути біографічні довідки, хронологія подій, історія певних заходів чи процесів. У таймлайн вбудовуються зображення, фотоматеріали, аудіо- та відеофайли, місце на карті тощо [1].

Переваги створення таймлайнів (ліній часу) полягають в їхній універсальності, адже інформація розглядається візуально, за допомогою різних символів чи зображень. Такий спосіб подачі інформації дозволяє стисло та лаконічно розкрити найважливіші факти чи події, а також встановити міжпредметні зв'язки.

Заняття з літератури дають широкі можливості матеріалу для створення лінії часу. Адже студенти в такий спосіб можуть простежити життєвий та творчий шлях письменника чи поета, встановити причинно-наслідкові зв'язки в композиції твору, або у вчинках персонажів. Наводимо зразок таймлайну на тему «О. Олесь як дитячий письменник» (рис. 1).

Рис. 1. Зразок таймлайну на тему «О. Олесь як дитячий письменник»

Ще одним прикладом лінії часу є композиційно-сюжетна побудова роману В. Барки «Жовтий князь» (рис. 2).

Рис. 2. Зразок таймлайну «Жовтий князь»

Запропонована візуалізована схема дає можливість студентам дослідити причинно-наслідкові зв'язки між подіями в творі та образами-символами, на які наголошує автор. Аналізуючи події та вчинки персонажів в такій інтерпретації, студенти формують висновки про головну думку твору - геноцид українського народу під час Голодомору.

З метою запам'ятовування великого обсягу інформації та тренування пам'яті на заняттях з літератури застосовують елементи мнемотехніки - техніки запам'ятовування, або з грецького «mnemonikon» - мистецтво запам'ятовування. Мнемотехніка використовує механізми пам'яті мозку та дозволяє у повному обсязі контролювати процес запам'ятовування, збереження та згадування інформації. Мнемотехніка - це всі алгоритми, створені для того, щоб виділити, структурувати, запам'ятати, зберегти і відтворити інформацію за допомогою додаткових асоціацій. Про мнемонічні техніки говорять як про «мистецтво дістати хорошу пам'ять», адже вони дозволяють легко засвоювати різні знання, згадувати їх на першу вимогу [6].

Одним із засобів мнемотехніки є мнемотаблиця. Мнемотаблиця - це таблиця, поділена на квадрати, в кожен з квадратів закладена певна інформація [2]. Кожному зображенню в квадраті відповідає слово або словосполучення, на основі цих зображень складається розповідь або вивчається вірш. Дивлячись на зображення, слухач відтворює текстову інформацію, так як в цьому процесі одночасно задіяне і слухове, і візуальне сприйняття. Наводимо приклад мнемотаблиці за твором Т. Шевченка «Рече та стогне Дніпр широкий» (рис. 3).

Рис. 3. Мнемотаблиця за твором Т. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий»

Робота з мнемотаблицею вирішує наступні завдання: розвиток психічних процесів – пам'яті, уваги; перекодування інформації в певні символи та образи; розвиток логічного та творчого мислення; вміння аналізувати та узагальнювати закодовану інформацію; уміння зв'язно передавати інформацію.

Наведені приклади візуальної подачі навчального матеріалу вказують на те, що студенти орієнтуються не лише на здобуття знань, але і залучаються до активного перетворення інформаційного середовища шляхом застосування інформаційних ресурсів. Такий підхід в освітньому процесі спрямований на активну пошуково-дослідницьку роботу студентів, що є одним із шляхів реалізації діяльнісного підходу в освіті.

Список використаних джерел

1. Гладченко І. Технології візуалізації навчального матеріалу в освіті дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/news/tekhnolohii-vizualizatsii-navchalnoho-materialu-v-osviti-ditei-z-porushenniamy-intelektualnoho-rozvytku-48030.html>.
2. Горенко Т.М. Мнемотехніка як система прийомів і методів, спрямованих на розвиток пам'яті учнів з особливими освітніми потребами. Посібник. Таврійськ, 2020. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/posibnik-mnemotekhnika-yak-sistema-priyomiv-i-metodiv-spryamovanih-na-rozvitok-pam-yati-uchniv-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-187690.html>
3. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38- 39.
4. Гриньова М.В., Кононець Н.В., Дяченко-Богун М.М., Рибалко Л.М. Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 72, №4. С.182–193.
5. Солошенко О. Використання методики ресурсно-орієнтованого навчання при викладанні дисциплін гуманітарного циклу: теоретичний аспект. Режим доступу: [https://nure.ua/wp-content/uploads/2018/Scientific editions/novkol 2018 3 15.pdf](https://nure.ua/wp-content/uploads/2018/Scientific%20editions/novkol%2018%203%2015.pdf).
6. Що таке мнемотехніка і як її використовувати? Режим доступу: <https://cau.in.ua/803-mnemonika.html>

INTERACTIVE SYSTEM FOR STUDYING EXPLOSIVE ITEMS

The current situation in Ukraine dictates the direction of study. The necessity to be able to recognize explosive devices becomes a top priority for both adults and especially for children. Because the inability to recognize danger poses a threat to health and life. Moreover, mines have proven to be a serious obstacle for Ukrainian military, slowing down offensive actions and damaging armored vehicles. Experts identify places with the highest risk of encountering mines: in abandoned buildings; on streets; on playgrounds; in fields, forests, and road shoulders.

The measures recommended by experts to follow if a person sees a mine or another suspicious object, since determining an explosive object can often be a challenging task: never touch the suspicious object; move to a safe distance; mark the place where the suspicious object is; alert others nearby; inform about the discovery. Consequently, the country faces a pressing issue regarding the detection and clearance of mines. The main threat to the civilian population is to timely notice the mine and inform the demining services.

This means that both children and adults should be familiar with how danger can threaten them. Therefore, education on preventing risks from explosive items is a current issue in Ukraine today. Interactive educational systems are one of the common tools in blended learning, for both schools, professionals, and higher education institutions [1]. Interactive educational systems are based on interactive learning materials - these are interactive resources designed for specific learning outcomes. They can consist of one or several pages, containing any combination of text, images, audio, video, including screencasts, animations, self-assessment questions, and other interactive actions. Interactive learning consists of online modules containing a series of interactive elements, yet they vary depending on the complexity of the course. Hence, basic educational courses may include audio, video, text, and graphics, and learners engage in actions requiring interaction with the material, be it answering questions or screen-based game elements. The constant active development of IT encourages the use of as many different technologies as possible in education [2].

There are many studies dedicated to exploring the use of interactive educational systems, especially actively published with the worldwide transition to forced remote learning [3]. Analyzing modern research in the field of education, interactive learning is particularly highlighted as the most effective tool. There are many advantages to this type of learning, the main ones being:

- Self-learning, meaning learners have the opportunity to explore the learning environment, which, in turn, engages them in the module, encouraging them to continue and learn at their own pace. Thus, they might choose a specific course and an online environment depending on their viewing choice. Interactive online learning provides them with more opportunities to make learning continuous;

- Real-life perspectives: one of the greatest advantages of interactive educational modules is that course developers can replicate and improve real-life scenarios through simulation, virtual reality, and artificial intelligence. Therefore, learners not only get real-life perspectives but also hone their problem-solving skills in real-time, albeit in a safe virtual environment;

- Advantage of unobtrusive assessment: the advantage lies in the fact that through interactive educational modules, educators can spontaneously and unobtrusively assess the performance of learners. A mathematical model has been developed that forms the basis of an interactive platform for identifying explosive objects.

An information technology actively utilizes interactive teaching methods to enhance students' outcomes. The main goal of the developed system is to educate children in identifying potential explosive items that pose a threat to their lives or the classification of explosive objects, a decision tree method is employed. Specifically, the main theoretical material is structured based on the decision tree, aligning with questions posed to the students. Following the study of theoretical materials with practical examples, students undergo testing as the final stage of material learning.

To verify the adequacy of the developed mathematical model, real data was utilized. It was found that the method of magnetic anomaly, forming the basis for describing the main characteristics of the sample, operates in accordance with the principle of measuring anomalies resulting from an object's interaction with a magnetic field, which disturbs its structure. The magnetic field and the data obtained at that point are used to determine conditions such as movement and position. Determining parameters such as position, depth, or direction of movement through magnetic anomaly has been conducted since 1970. The key indicators present in the sample are listed in Table 1.

Table 1 – Description of the parameters of the considered sample

	Parameters					
	Input data, independent changes				Imprint data subject to change	
	High-voltage (V)	Height (H)	Soil type (S)		Mine type (M)	
Threshold values /class	[0V, 10.6V]	[0 cm, 20 cm]	1	Dry and sandy	1	Zero
			2	Dry and purulent	2	Anti-tank
			3	Dry and chalky	3	Anti-personnel
			4	Wet and sandy	4	Anti-personnel mine-mask
			5	Damp and humus	5	M-14 Anti-personnel

The developed system allows not only to teach students how to identify explosive objects, but also to classify the types of mines. Since the type of mine plays an important role in the training of safety techniques, behavior when detecting them.

References

1. Dashtestani Reza, Mohamadi Ahmad, In-service teachers' conceptualization of implementing interactive learning in online and face-to-face teaching contexts: challenges and

opportunities, *Interactive Learning Environments*, 2023, p. 1049-4820, <https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2255240>.

2. L. I. Bilousova, L. E. Gryzun, A Petri net-based simulation of synchronized curriculum for IT-specialists' training, 17th International conference on ict in education, research and industrial applications, 9th Illia O. Teplytskyi Workshop on Computer Simulation in Education (CoSinE 2021), ICTERI-2021, Vol II, 2021, September 28 – October 02, 2021, Kherson, Ukraine, p. 193-204.

3. Maryna Zhenchenko, Oksana Melnyk, Yaroslava Prykhoda, Igor Zhenchenko, Experience of Use of Electronic Educational Resources by Ukrainian Teachers During the Distance Learning due to the COVID-19 Pandemic (March-May 2020), 17th International conference on ict in education, research and industrial applications, September 28 – October 02, 2021, Kherson, Ukraine, p. 55-65.

**Левков Анатолій Анатолійович
Курило Артем Ігорович
Колісник Катерина Василівна**

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЗМІНА ПАРАДИГМИ У СВІТІ ОСВІТИ

Освіта завжди була ключовим чинником розвитку суспільства. Однак сучасний світ стикається з постійними змінами, і для того, щоб відповісти на виклики сьогодення, освітній процес також виходить на новий рівень завдяки використанню сучасних навчальних ресурсів та цифрових технологій.

1. Онлайн-платформи: Навчання в будь-який час та в будь-якому місці.

Однією з ключових тенденцій в сучасній освіті є поширення онлайн-платформ для навчання. Coursera, edX, та Udacity стали магістраллю для тих, хто бажає вивчати нові теми, отримувати сертифікати від провідних університетів світу, а все це - не покидаючи дому [1]. Це зробило освіту більш доступною для всіх, незалежно від географічного розташування.

2. Електронні підручники та інтерактивні ресурси: Зміна традиційного навчання [2].

Традиційні паперові підручники поступово виходять з ужитку, заміщені електронними аналогами. Google Classroom та Microsoft Teams перетворюються в освітні платформи, де викладачі створюють завдання, дають обґрунтування та отримують відгуки в режимі реального часу. Це не тільки зручно, а й зменшує вплив на навколишнє середовище.

3. Інтерактивні технології: Занурення у світ віртуальної реальності.

Застосування Augmented Reality (AR) та Virtual Reality (VR) в освіті стає все більш поширеним. Завдяки цим технологіям студенти можуть відчувати себе у середньовіччі, пройти віртуальний лабораторний практикум чи долучитися до глобальної дискусії, не покидаючи аудиторії [7].

4. Адаптивне навчання [3]: Навчання, призначене саме для тебе.

Adaptive Learning Platforms використовують інтелектуальні алгоритми для персоналізації навчання. Кожен студент отримує індивідуальний підхід, де темп

та завдання адаптовані до його навичок та здібностей. Це сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу.

5. Хмарні технології: Доступність та спільна робота

Google Drive, Dropbox, та інші хмарні технології полегшують зберігання та обмін матеріалами між вчителями та учнями. Це робить навчальний процес більш гнучким та зручним.

6. Блокчейн у освіті: Достовірність та прозорість

Блокчейн технології в освіті забезпечують надійність сертифікатів та документів [4]. Це робить академічні досягнення більш достовірними та легко перевірюваними.

7. Підвищення мотивації та залучення: Графіка та гейміфікація.

Використання графіки, відео та елементів гейміфікації в освіті допомагає підняти рівень мотивації здобувачів освіти. Ігрові елементи, такі як бейджі, рівні складності та конкурентні елементи, можуть зробити навчання цікавішим та стимулюючим.

8. Онлайн-спільноти та соціальні мережі: Навчання через співпрацю.

Використання соціальних мереж та онлайн-спільнот у навчанні дозволяє учням спілкуватися, обмінюватися ідеями та взаємодіяти в реальному часі. Такий підхід створює можливості для колективного навчання та об'єднання студентської спільноти.

9. Постійне навчання та масові відкриті онлайн-курси (MOOCs): Гнучкість у навчанні [5].

MOOCs надають можливість постійного навчання, дозволяючи людям отримувати нові знання та навички в будь-який час. Це особливо важливо в умовах швидкої зміни технологій та вимог ринку праці.

10. Використання штучного інтелекту в навчанні: Особистий наставник.

Штучний інтелект в навчанні може служити особистим наставником, адаптуючи завдання та матеріали до потреб кожного учня. Аналіз даних дозволяє викладачам та здобувачам освіти виявляти слабкі місця та оптимізувати навчання [6].

Сучасні навчальні ресурси та цифрові технології не лише трансформують, але і збагачують світ освіти. Вони відкривають нові можливості для освітян та студентів, забезпечуючи доступ до знань у будь-який час та в будь-якому місці. Однак важливо пам'ятати, що успіх цих технологій залежить від ретельної підготовки педагогічного персоналу та врахування індивідуальних потреб кожного. Лише гармонійне поєднання технологій та педагогіки забезпечить ефективний та інноваційний освітній процес.

Список використаних джерел

1. Агаджанова С.В., В'юненко О.Б., Толбатов А.В., Агаджанов-Гонсалес К.Х., Толбатов В.А. Функції, основні складові та особливості моніторингу дистанційної освіти в ВНЗ. *Науковий журнал Новітні комп'ютерні технології*. Кривий Ріг: Видавничий центр ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2017. Том XV. с. 131–139.
2. Любович, А. А.; Єсіна, О. Г. Сучасні інформаційні технології в освіті. In: *Інформатика та інформаційні технології: студ. наук. конф.* 2015. р. 118-120.

3. Кадемія М.Ю., Козяр, Т.Є., Рак М.М. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник глосарій. Львів: «СПОЛОМ», 2011. 327 с.
4. Шищенко І. Деякі аспекти впливу цифрових технологій на освітній процес закладів вищої освіти: огляд проблем та викликів. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2022. Том 10, №5. С. 42-47.
5. Коневщинська О.Е. Сучасні засоби інтернет доступу та освітні платформи в е-навчанні. *Інформаційні технології засоби навчання*, 2014, Том 44, №6 с. 33-40.
6. Візнюк І., Буглай Н., Куцак Л., Поліщук А., Киливник В. Використання штучного інтелекту в освіті. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2021. С. 14-22.
7. Kanivets O.V., Kanivets I.M., Kononets N.V., Gorda T. M., Shmeltser E. O. Development of mobile applications of augmented reality for projects with projection drawings. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu 2019)*, Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019, CEUR-WS.org, online. P.262–273.

Лукіна Лія Русланівна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

ІКТ та інформаційні процеси давно стали невід’ємною частиною повсякденного життя людини в сучасному світі. Ми живемо в цифровому суспільстві, за його законами і принципами, намагаючись вплинути на процес розвитку інформаційного суспільства тепер і в майбутньому.

Але ще на початку ХХІ століття 80% людей у світі ніколи не користувалися телефоном, а 93% ніколи не користувалися комп’ютером. Розрив у розвитку та застосуванні інформаційних технологій зростає між розвиненими країнами та рештою світу, між різними прошарками населення усередині країни. Це явище відоме як цифровий розрив (digital divide) або цифрова нерівність. Цифрова нерівність визначає здатність країн або окремих верств населення використовувати, адаптувати, генерувати та поширювати інформаційні ресурси у відповідних межах. Цифрова нерівність має кілька вимірів. Розбіжності, що все більше поглиблюються, стають перешкодою для подальшого розвитку міжнародного співробітництва, освіти, торгівлі та, загалом, економічного та політичного розвитку планети.

Поступово суспільство почало входити у фазу інформатизації. Закон України «Про національну програму інформатизації» визначає, що інформатизація - сукупність взаємопов’язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, технологічних та виробничих процесів, спрямованих на створення умов для забезпечення розвитку інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій [1].

Нові перспективи та можливості, які надає інформаційна революція, кидають виклик традиційним системам розробки, розповсюдження та передачі джерел знань, тобто системам науки та освіти.

На сьогоднішній день найважливішими проблемами інформатизації освіти є: формування інформаційної культури учителя; використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі; створення електронних підручників та навчальної літератури на електронних носіях; проектування нових інформаційних технологій, їх психолого-педагогічних та психофізіологічних основ; розбудова науково-освітніх інформаційних мереж і бібліотек та розвиток інформаційного середовища в Україні; впровадження дистанційного навчання; підготовка педагогічних кадрів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійної діяльності.

Основне завдання інформатизації освіти – впливати на виконувані види діяльності так, щоб досягати поставлених цілей із меншими витратами ресурсів (часових, матеріальних, фінансових тощо).

Успіхи інформатизації в більшості сфер людської діяльності не лише вносять в наше життя переваги, а й створюють нові проблеми. Суть проблеми полягає в тому, що розвиток техніки дає змогу сучасному учневі оперувати надвеликим обсягом інформації, більшим, ніж будь-коли раніше протягом усієї історії людства. Однак використання комп'ютера як засобу пізнання зобов'язує учня працювати за іншими, здебільшого повністю відмінними від попередньої наукової культури, законами [2, с. 212].

У науці та освіті спостерігаються нові явища під назвами «наука без кордонів» та «освіта без кордонів», що діють у формі так званих віртуальних лабораторій та віртуальних або віддалених університетів.

Інформатизація також вносить істотні якісні зміни в методику сучасної освіти. Завдяки ліквідації бар'єрів через фізичну віддаленість найрозвиненіші університети світу активно виходять на географічні простори інших країн, де успішно конкурують з місцевими університетами, маючи доступ до студентів у будь-якій країні світу через Інтернет та супутникові канали зв'язку, тому дистанційне навчання слід розглядати не як альтернативу традиційному навчанню, а як доповнення традиційного навчання з новими можливостями. Перш за все, це забезпечує величезну швидкість оновлення новин зі світових інформаційних ресурсів. Це також дозволяє розширити аудиторію лектора без будь-яких обмежень, ігноруючи географічні кордони. Ця форма дозволяє максимально наблизитися до особливих потреб людей з обмеженими можливостями під час здобуття освіти. Країни з найбільш розвиненими технологіями та методологіями дистанційного навчання залучають студентів до навчання у своїх університетах, незалежно від місця їхнього проживання, і отримують для цього величезні фінансові ресурси, але головне – готують кваліфіковані кадри, завдяки яким забезпечують країну висококваліфікованими фахівцями.

Інтеграція інформаційних технологій в освіту дозволить створити нову якість інформаційно-педагогічної діяльності, а саме:

- покращити організаційні умови навчального процесу – підвищити ефективність навчання шляхом впровадження нових механізмів наочності й

інтерактивності навчального процесу, використовувати різноманітні джерела навчальної інформації, ущільнювати навчальну інформацію за рахунок можливості її згортання і розгортання в часі та просторі (гіпертекст), оптимізувати темп роботи студентів (диференціація, індивідуалізація навчання, вибір індивідуальної освітньої траєкторії), ефективно реалізувати міжпредметні зв'язки, оптимізувати інформаційно-педагогічну діяльність педагога на основі інформатизації його окремих функцій;

- поліпшити психолого-педагогічні умови навчальної діяльності, створивши у студента інтерес і позитивний мотив через природний інтерес до комп'ютера, гуманне ставлення до студента, забезпечення його позитивного емоційного стану, створення сприятливих умов для формування загальної культури мислення, розвитку комунікативної й інформаційної культури студента, включенням механізму розвитку у студентів дослідницьких, творчих якостей шляхом рефлексії, самореалізації, самопізнання;

- сприятиме індивідуалізації, диференціації, інтенсифікації освіти і, як наслідок, її оптимізації і вдосконаленню [3, с. 116-117].

Процес становлення інформаційного суспільства це величезний виклик для освіти нового тисячоліття, але перш за все - для сучасного цивілізаційного прориву, який передбачає перехід від індустріального суспільства до інформаційного. Надзвичайно важливо не втратити глибоко гуманістичного характеру навчально-виховного процесу, в якому сучасна техніка має служити людині та її розвитку в умовах прискорення розвитку техніки і технологій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
2. Завальна І. Інформатизація освіти як чинник розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. № 865. С. 211-214.
3. Йордан Г., Йордан Х. Інформатизація освіти як основа розвитку інформаційного суспільства. *«Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи»*. 30 квітня 2020. № 5. С. 115-117.

Мадані Марія Михайлівна

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Геоінформаційні системи (ГІС) з'явилися на початку 60-х рр. ХХ ст. Спочатку їх розробка та використання ГІС базувалося на дослідженнях військових та картографічних служб, поступово впроваджуючись і до університетської освіти [1].

Використання ГІС дозволяє продемонструвати перевагу комп'ютерних програм: швидкість та точність виконання операцій [2]. Наприклад, щодо теми «Топографічні карти і плани. Їх використання» в курсі «Оцінка та методи захисту

природно-територіальних комплексів». На лабораторному занятті студенти-екологи визначають за допомогою палетки площу заданої ділянки на навчальній топографічній карті, вимірюють довжини ліній курвіметром, циркулем-вимірником. Потім, на тій же ділянці місцевості заздалегідь оцифрованої навчальної топографічної карти, вони визначають площу ділянки, розраховують задані відстані вже за допомогою ГІС програми. За кілька секунд програма надає точні цифри. Такі прості приклади дозволяють поєднати традиційні методи картографічних досліджень та комп'ютеризовані, а студенти-екологи отримують можливість їх порівняти та самостійно зробити висновки про переваги та недоліки [3].

Вихідними матеріалами для створення цифрових карт місцевості служать фрагменти топографічних карт. Студенти-екологи навчаються методиці ручного введення інформації з демонстрацією того, що це найпростіший і найдешевший спосіб оцифрування матеріалів. На особистому прикладі студенти-екологи, виконуючи роль людини-оператора, можуть переконатися, наскільки трудомісткий і напружений процес оцифрування місцевості. Програма «Surfer» є однією з найзручніших у роботі з ізолініями та тривимірними поверхнями. Здобувачі вчаться самостійно створювати атрибутивні таблиці, за якими згодом зможуть побудувати ряд карт: програма «Surfer» має можливості 3D візуалізації, що дозволяє будувати об'ємні карти; побудови контурних карт з ізолініями тощо [4]. Саме в програмі «Surfer» можна наочно продемонструвати метод інтерполяції, тобто знайти проміжне значення деякої величини обмеженого набору відомих даних. Також є можливість поєднання кількох карт.

Загалом можливості програми багатогранні, проте кількість відведеного за програмою часу дозволяє проводити такі заняття лише з ознайомлювальною метою. Цікавим моментом є можливість побудови карт під час вивчення теми «Рішення завдань на картах з горизонталями. Побудова профілю та географічний опис ділянок місцевості». На одній сторінці на різних рівнях можна розмістити як оригінальний фрагмент топографічної карти, так і об'ємну рельєфну карту, а також автоматично побудований у програмі гіпсометричний профіль. Побудову гіпсометричного профілю також можна поєднати з традиційною побудовою за паперовим варіантом топокарти.

Вивчення ГІС на заняттях студентами-екологами має особливий інтерес у зв'язку з підготовкою сучасних фахівців із захисту довкілля, які мають володіти певним рівнем інформаційно-комунікативної компетентності [5, 6]. Значна частина інформації, з якою доводиться працювати людині, це просторова інформація. Екологія – це наука, у якій використовується просторова інформація, проте на сучасному рівні дедалі більше впроваджується цифрова. І, як показує практика, переважна більшість фахівців екологів мають лише поверхове уявлення про ГІС. Тому саме цю прогалину слід починати прибирати при навчанні студентів-екологів ще в університеті.

Список використаних джерел

1. Мадані М.М. Використання ГІС для аналізу структури землекористування Татарбунарського району. *Сталий розвиток: захист навколишнього середовища.*

Енергоощадність. Збалансоване природокористування : матеріали 7-го Міжнар. конгресу, м. Львів, 12-14 жовт. 2022. Львів, 2022. С. 15.

2. Sokolov Y.V., Shevchenko R.I., Madani M.M. Ecological assessment of territorial complexes using GIS on the example of Tatarbunars'kyi district. *Visnik of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Geology. Geography. Ekology»*. 2020. № 52. P. 216-232. doi:10.26565/2410-7360-2020-52-16

3. Шевченко Р.І., Мадані М.М., Гаркович О.Л. Підвищення ефективності навчального процесу за рахунок використання інформаційних технологій. *Забезпечення якості вищої освіти: підвищення ефективності використання інформаційних технологій у здійсненні освітнього процесу* : матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф., м. Одеса, 14-16 квіт. 2021. Одеса, 2021. С. 281-285.

4. Гаркович О.Л., Крусір Г.В., Мадані М.М. Програмне забезпечення для дистанційного навчання. *Розвиток методологічних основ вищої освіти в ОНАХТ*: матеріали 48 наук.-практ. конф., м. Одеса, 12-13 квіт. 2017. Одеса ОНАХТ, 2017. С. 146-148.

5. Мадані М.М. Інноваційні технології у формуванні трирівневої екологічної освіти. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф., м. Полтава, 22-23 лютого 2023. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2023. С. 165-170.

6. Гаркович О.Л., Мадані М.М., Шевченко Р.І. Методичні підходи до формування поняття «Екологічна компетентність». *Забезпечення якості вищої освіти: підвищення ефективності використання інформаційних технологій у здійсненні освітнього процесу* : матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф., м. Одеса, 14-16 квіт. 2021. Одеса: ОНАХТ, 2021. С. 90-92.

Марюхніч Тарас Леонідович

ДОПОВНЕНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Питання якісного освітнього контенту, що задовольняє потреби здобувачів освіти ХХІ ст., давно піднімається педагогами, а питання його візуалізації залишається актуальним і нині. Величезний потенціал для вирішення цієї проблеми мають цифрові технології, зокрема технології доповненої реальності. Доповнена реальність (Augmented reality, AR) – це доповнення фізичного світу за допомогою цифрових даних, яке забезпечується комп'ютерними пристроями (смартфонами, планшетами та окулярами AR) в режимі реального часу. Простіше кажучи, на відміну від віртуальної реальності (Virtual Reality, VR), яка вимагає повного занурення у віртуальне середовище, AR використовує середовище навколо нас та просто накладає поверх нього певну частинку віртуальної інформації, наприклад графіку, звуки та реакцію на дотики. Оскільки віртуальний та реальний світи гармонійно співіснують, користувачі з досвідом доповненої реальності мають змогу спробувати цілком новий, покращений світ, де віртуальна інформація використовується як додатковий корисний інструмент, що забезпечує допомогу в повсякденній діяльності. Дослідження учених переконують, що використання можливостей AR в освіті може регенерувати процес для візуального сприйняття необхідної інформації, відтворення деяких

процесів для наочного уявлення в реальних розмірах і можливостях. Доповнена реальність - це технологія інтерактивної візуалізації, яка доповнює зображення реального світу віртуальними елементами [4].

Використання технології доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти аналізують вітчизняні дослідники Т. Грунтова, Ю. Єчкало, О. Канівець, Н. Кононець, А. Стрюк, А. Пікільнік і констатують, що впровадження таких технологій в освіту підвищує її ефективність, сприяє розвитку пізнавальної активності, підвищує якість засвоєння знань, провокує інтерес до навчання, сприяє розвитку дослідницьких навичок та предметних компетентностей здобувачів освіти [1; 4]. О. Мерзликін, І. Тополова, В. Тронь уточнюють, що саме використання новітніх технологій необхідно для ефективного навчання сучасних учнів, які мають конкретні освітні потреби, а саме: використання мобільних додатків, організацію спільної роботи, виконання інтерактивних завдань і візуалізацію освітнього контенту [3].

Доповнена реальність, як потенційно потужна технологія, використовує геолокацію та візуальні образи, щоб надавати користувачам дані в режимі реального часу. Використовуючи функціональні можливості засобів доповненої реальності, можна візуально відтворити процеси, які важко або майже неможливо відтворити в реальному житті, та зробити процес навчання доступним, цікавим і зрозумілим. Технології доповненої реальності додають в статичні сторінки книги виразну анімацію, перетворюючи читання в захоплюючу гру й цікаві пригоди разом з героями твору, а також спрощують відтворення аудіо- та відео- контенту, що не пропонується в паперових книгах. Ці технології можуть забезпечити візуальний супровід процесу навчання безпосередньо при роботі в аудиторії чи лабораторії. Найбільш якісні додатки доповненої реальності, зокрема підручники з технологією доповненої реальності, розвивальні ігри, навчальні програми, візуальне моделювання об'єктів і процесів, різні додатки для тренування навичок можуть стати найефективнішими. Повсюдний доступ до освітнього AR-контенту, простота використання забезпечать підтримування безперервного процесу навчання, що підвищить інтерес як до конкретного навчального предмета, так і до освіти в цілому.

На думку науковців, об'єкти доповненої реальності ефективно використовуються як інструменти візуалізації освітнього контенту [2]. Використання доповненої реальності як складника освітнього контенту:

- 1) мотивує сучасних здобувачів освіти;
- 2) розвиває просторове уявлення, перетворюючи звичайне 2D зображення на реалістичні об'єкти;
- 3) робить технологічний розвиток платформ AR доступними для задоволення освітніх потреб;
- 4) розширює призначення звичайного підручника інноваційним освітнім контентом.

Крім того, за допомогою освітнього контенту, створеного засобами доповненої реальності, можна:

- розвивати увагу – здобувачі освіти більш зосереджені, якщо завдання виконується особисто, на власному гаджеті, у власному темпі;
- підвищувати ефективність запам'ятовування – візуалізація процесів сприяє підвищенню ефективності навчання;
- активувати всі органи почуттів – мультисенсорне навчання (слух, зір, тактильність) для підвищення якості індивідуалізованого навчання;
- підвищувати ефективність сприйняття, розуміння матеріалу;
- розвивати моторику – реалізація діяльнісного підходу;
- стимулювати мислення допомагає набутти необхідних навичок 21 століття.

Нині реалізовані чотири основні технології доповненої реальності для візуалізації освітнього контенту в освітній практиці (рис. 1).

Перша. Деталізація контенту. Ця технологія дозволяє безпосередню відтворити освітній контент. Наприклад, детальніше ознайомитися із зображенням в підручнику і відтворити його в 3D-форматі.

Друга. QR-код. Відтворення контенту, візуалізація якого явно відсутня. Тобто заздалегідь не відомо, що саме буде відтворено у процесі активації коду.

Третя. Маркер. Відтворення контенту за допомогою мобільного пристрою та відеокамери. Спеціальне програмне забезпечення розпізнає зображення у відеопотоці реального часу і відтворює анімаційні тривимірні об'єкти.

Четверта. MERGE Cub. Візуалізація освітнього контенту здійснюється за допомогою додаткового засобу – кубу.

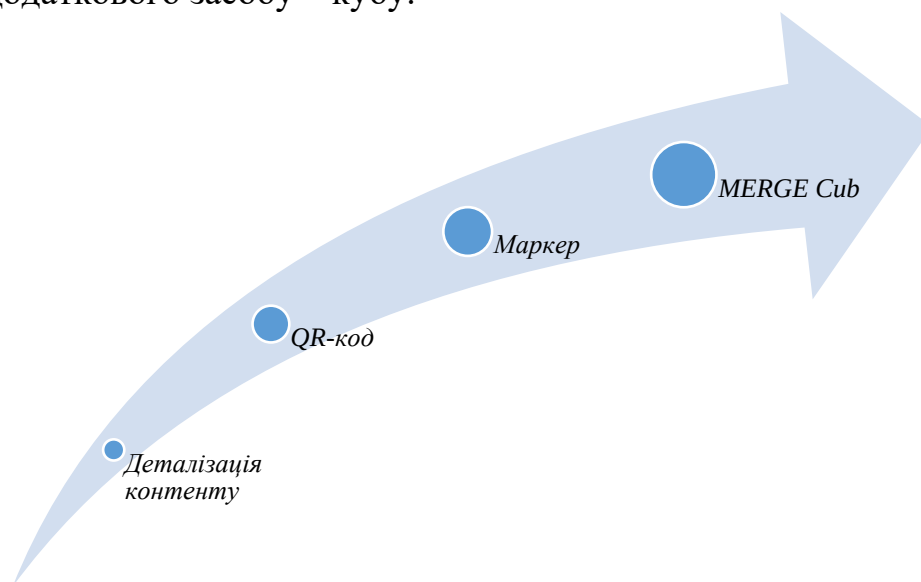

Рис. 1. Основні технології доповненої реальності для візуалізації освітнього контенту в освітній практиці

Усі ці технології дозволяють відтворити не тільки зображення в 3D-форматі, а й запустити відеофрагмент, анімацію, аудіозапис або тест зі сторінок друкованого підручника, розширюючи можливості здобувачів освіти.

Однак, недостатня розробленість питання використання доповненої й віртуальної реальності для візуалізації освітнього контенту не дозволяє повною мірою реалізувати на практиці потенціал освітнього середовища, виконати стратегічне завдання інформатизації освіти, ефективно вдосконалити інформаційно-ресурсне забезпечення освіти. Проблемою залишається інтеграція AR-об'єктів і змісту освіти: здобувачі готові використовувати імерсивні технології, але ні підручники, ні робочі зошити, ні роздатковий матеріал не містить таких об'єктів. Тому на концептуальному рівні використання засобів доповненої реальності в освітньому процесі з метою підвищення рівня візуалізації освітнього змісту має задовольняти як технологічні, так і контентні потреби здобувачів освіти та педагогів.

Список використаних джерел

1. Грунтова, Т., Єчкало, Ю., Стрюк, А., Пікільняк, А. Інструменти доповненої реальності у навчанні фізики у закладах вищої технічної освіти. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 2018. №51. С. 47-57.
2. Литвинова С. Г. Використання об'єктів доповненої реальності як інструменту візуалізації освітнього контенту. *Матеріали науково-практичної Інтернет-конференції «Інформаційні технології в освітньому процесі 2018»* / упорядники Д. А. Покришень, М. В. Матюшкін, Є. С. Закревська. Чернівці: ЧОІППО імені К. Д. Ушинського, 2019.
3. Мерзликін, О., Тополова, І., Тронь, В. Розвиток ключових компетентностей засобами доповненої реальності на уроках CLIL. *Освітній вимір*, 2018. №51. С.58-73.
4. Kanivets O.V., Kanivets I.M., Kononets N.V., Gorda T. M. & Shmeltser E. O. Development of mobile applications of augmented reality for projects with projection drawings. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu 2019)*, Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019, CEUR-WS.org, online. P.262–273.

Медведєва Анастасія Олександрівна

ВІРТУАЛЬНІ МОВНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСІБ РЕСУРСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі, де технології швидко змінюються, освітній процес також поступово переходить у віртуальний простір. Використання віртуальних мовних платформ стає все більш популярним як ефективний засіб навчання та вдосконалення мовних навичок. Зокрема, віртуальні мовні платформи можуть бути використані для навчання майбутніх учителів польської мови та допомогти їм здобути необхідні ресурси для успішної практики.

Ресурсно орієнтоване навчання – це підхід, який акцентується на доступі до різноманітних навчальних ресурсів та їх використанні для підвищення якості освіти. Застосування цього підходу у навчанні майбутніх учителів польської мови є надзвичайно важливим, оскільки вони повинні мати широкий спектр знань та навичок, щоб ефективно викладати мову та розвивати мовленнєві вміння здобувачів освіти.

Віртуальні мовні платформи – це онлайн-ресурси, які надають доступ до великої кількості навчальних матеріалів, інтерактивних вправ, відеоуроків та інших інструментів для вивчення мови. Вони дозволяють здобувачам освіти вчитися у власному темпі, використовуючи різноманітні методи навчання, такі як аудіо- та відеозаписи, інтерактивні ігри, віртуальні комунікаційні практики та інше.

До переваг використання віртуальних мовних платформ можна віднести доступність, різноманітність ресурсів, інтерактивність, можливість зворотного зв'язку тощо.

Доступність: віртуальні мовні платформи доступні з будь-якого пристрою з Інтернет-підключенням, що дозволяє здобувачам освіти вчитися у зручний для них час та у будь-якому місці.

Різнноманітність ресурсів: пропонується широкий вибір навчальних матеріалів та інструментів, що дозволяє здобувачам освіти підбирати ті, які відповідають їхнім індивідуальним потребам та стилю навчання.

Інтерактивність: багато віртуальних мовних платформ пропонують інтерактивні вправи та завдання, які сприяють активному залученню студентів в освітній процес і покращують їх мовні навички.

Можливість зворотного зв'язку: деякі платформи надають можливість вчителям та здобувачам освіти обмінюватися відгуками, корисними порадами та питаннями, що дозволяє створити мовну спільноту та підтримувати взаємне вдосконалення.

Використання віртуальних мовних платформ у навчанні майбутніх учителів польської мови дозволяє їм:

- збільшити свій словниковий запас та покращити розуміння мовної граматики за допомогою різноманітних вправ та інтерактивних уроків;
- практикувати навички мовлення та вивчати мовні варіанти через спілкування з носіями мови за допомогою віртуальних комунікаційних платформ;
- ознайомитися з культурним контекстом польської мови, досліджуючи відеоматеріали, музику, літературу та інші медіаресурси, доступні на віртуальних платформах;
- спілкуватися та співпрацювати з іншими здобувачам освіти та вчителями через форуми, чати та спільні проекти.

Для навчання майбутніх учителів польської мови існують різноманітні віртуальні мовні платформи, які надають можливості для вивчення мови на різних рівнях, від початкового до просунутого. Розглянемо декілька з них:

Duolingo – це популярна платформа для вивчення мов, включаючи польську. Вона пропонує інтерактивні уроки з використанням різних методів навчання, таких як вправи на вимову, письмо, читання та розмовну практику.

Rosetta Stone – це програма, яка використовує методику навчання мови методом занурення. Вона пропонує інтерактивні уроки, в яких ви навчаєтесь мові

шляхом повторення фраз та речень, а також виконуєте завдання на вимову та розуміння.

Babbel – це ще одна платформа для вивчення мов, яка надає інтерактивні уроки з польської мови. Вона пропонує різні типи вправ, спрямованих на розвиток всіх аспектів мови, включаючи читання, письмо, аудіювання та говоріння.

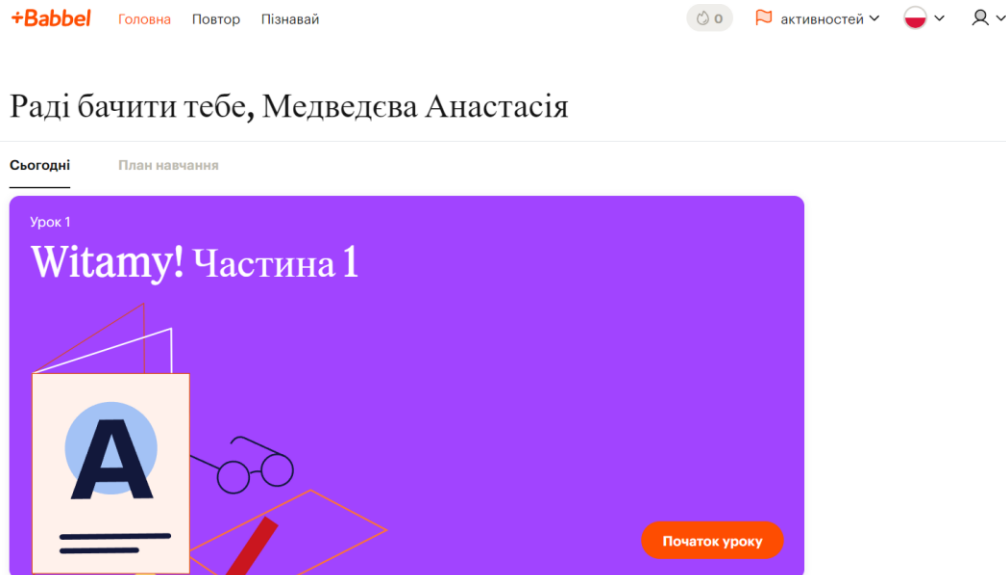

Рис. 1. Стартова сторінка платформи Babbel

PolishPod101 – це онлайн-платформа, яка спеціалізується на вивченні польської мови через аудіо- та відеоматеріали. Вона пропонує уроки на різних рівнях складності, від початкового до просунутого, та надає різні тематичні курси.

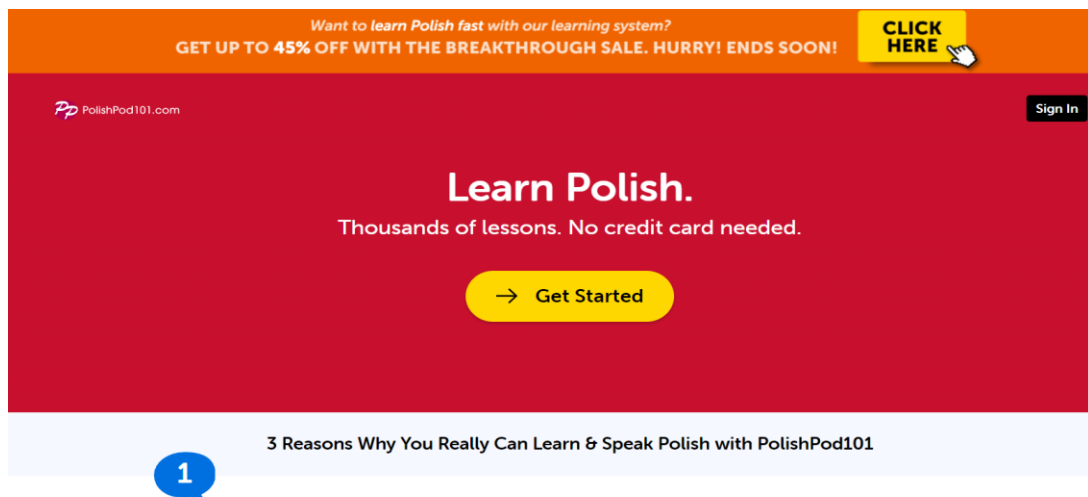

Рис. 2. Онлайн-платформа PolishPod101

Ці віртуальні мовні платформи можуть бути корисними для майбутніх учителів польської мови як для самостійного вивчення, так і для підвищення рівня мовної компетенції.

Окрім зазначених вище платформ, також існують деякі інші віртуальні мовні ресурси, які можуть бути корисними для навчання майбутніх учителів польської мови.

Polski w Otwartej Przestrzeni – це інтернет-платформа, розроблена у партнерстві з Польським Міністерством Освіти та Інститутом Слов'янських Студій. Вона надає безкоштовний доступ до матеріалів для вивчення польської мови, включаючи тексти, відео та аудіоуроки.

SpeakPolish.pl – це онлайн-ресурс, який пропонує безкоштовні відеоуроки для вивчення польської мови. Він орієнтований на різні рівні вивчення та надає можливість покращити розуміння та використання польської мови в різних ситуаціях.

LingQ – це платформа для вивчення мов, яка пропонує велику кількість матеріалів на різні теми, включаючи тексти, аудіо та відеоуроки. Вона також має спеціальний розділ для вивчення польської мови, де можна знайти різні типи матеріалів для навчання.

Memrise – це мобільний додаток для вивчення мов, який використовує методику повторення та запам'ятовування слів та фраз. Він має розділ для вивчення польської мови з різними курсами на різні теми та рівні складності.

Використання віртуальних мовних платформ є ефективним засобом ресурсно орієнтованого навчання майбутніх учителів польської мови. Ці платформи надають доступ до різноманітних навчальних ресурсів та інтерактивних інструментів, що допомагають студентам розвивати свої мовні навички, вдосконалювати викладацькі методи та готуватися до професійної практики. Використання цих платформ сприяє підвищенню якості мовного навчання та підготовки майбутніх учителів до викликів сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кононец Н. Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. С. 104-108.
2. Медведєва М.О., Жмурко О.І., Криворучко І.І., Ковтанюк М.С. Використання масових відкритих онлайн-курсів у підготовці майбутніх учителів інформатики. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Випуск 33(2). С.159-164. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.31>
3. Тітова Л.О. Визначення засобів гейміфікації для впровадження в освітній процес. *Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти* : матеріали IV міжнар. науково-практ. онлайн-конф., м. Київ, 25 жовтня 2022 р. Київ, 2022. С. 201-202.

Мось Михайло Іванович

УПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВІДПОВІДНО ДО УМОВ РИНКУ ПРАЦІ

Сучасна реальність з якою стикаються випускники і яку диктує ринок праці вимагає прокачаного скілу володіння спеціальними професійними програмами. Тому перед викладачами фахових дисциплін стоїть питання

адаптації навчальних матеріалів. Аналізуючи запити щодо фінансистів, однією з ключових спеціальних програм фахівці відзначають «М.Е.Дос».

«М.Е.Дос» – програмний продукт, який дозволяє подати звітність в електронному вигляді і обмінюватися електронними документами з контрагентами.

Програма Медок універсальна і може використовуватися організаціями, що працюють в будь-яких галузях і використовують будь-які форми оподаткування.

Своєю зростаючою популярністю програма Медок зобов'язана ряду важливих особливостей, які вигідно виділяють цей продукт з безлічі інших:

- Програма дозволяє автоматизувати документообіг та звітність, без залучення додаткового стороннього ПЗ;
- Застосовується шифрування електронного підпису, задля забезпечення високого рівня безпеки;
- Документообіг контролюється на всіх проміжних етапах;
- Зручний та оснащений великою кількістю функцій інтерфейс – легкий у використанні;
- Зменшення витрат підприємства, а також економія робочого часу при оформленні документації;
- Бланки повністю відповідають чинному законодавству та систематично оновлюються на основі актуалізації бази даних;
- Висока надійність програмного забезпечення гарантується завдяки високому професійному рівню авторів програми, а також швидкій технічній та інформаційній підтримці;
- Отримання корисної інформації разом із можливістю підвищення кваліфікації є ключовою складовою пакету послуг, який надається в межах програми Медок.

Програма «М.Е.Дос» складається з окремих розділів. Така побудова надає можливість обрати модифікацію, що максимально відповідає вимогам конкретного підприємства:

Звітність – розділ, що призначений для формування та подання у державні контролюючі органи різноманітну фінансову та статистичну звітність, порядок заповнення якої встановлюється затвердженими специфікаціями та форматами (рис. 1).

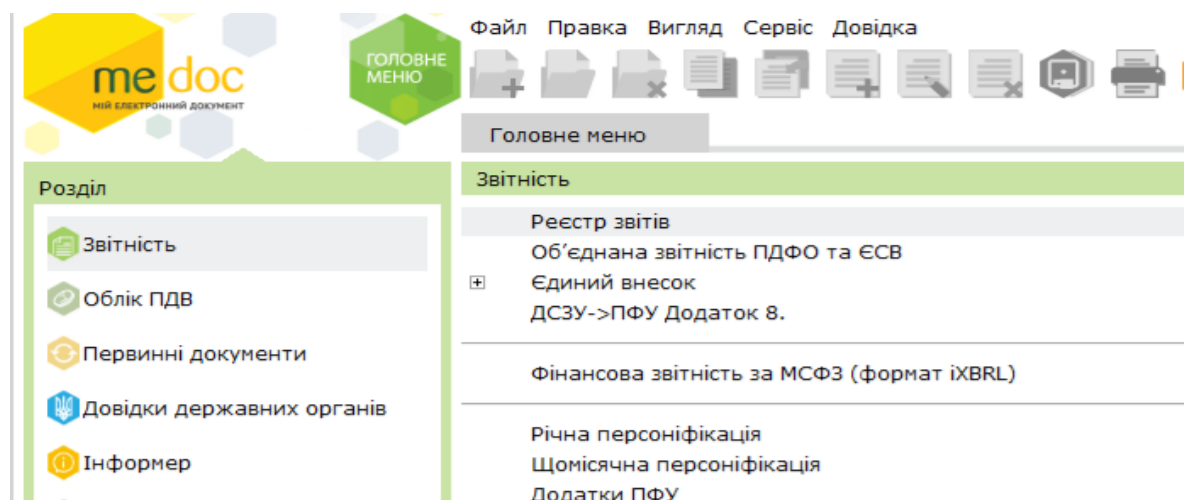

Рис. 1. Звітність

Облік ПДВ – розділ для роботи з ЄРПН, тобто для реєстрації податкових накладних та інших офіційних документів в єдиній системі. Він дозволяє обмінюватися податковою звітністю з контрагентами за допомогою електронної пошти (рис. 2).

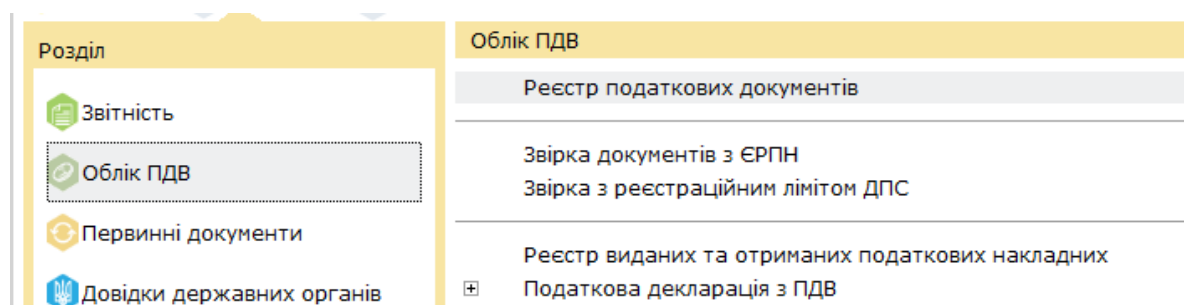

Рис. 2. Облік ПДВ

Первинні документи – розділ, що призначений для створення редагування та збереження актів виконаних робіт, рахунків-фактур, платіжних доручень та інших первинних документів, як зовнішні, з метою обміну ними з контрагентами, так і внутрішні, для власних потреб підприємства (рис. 3).

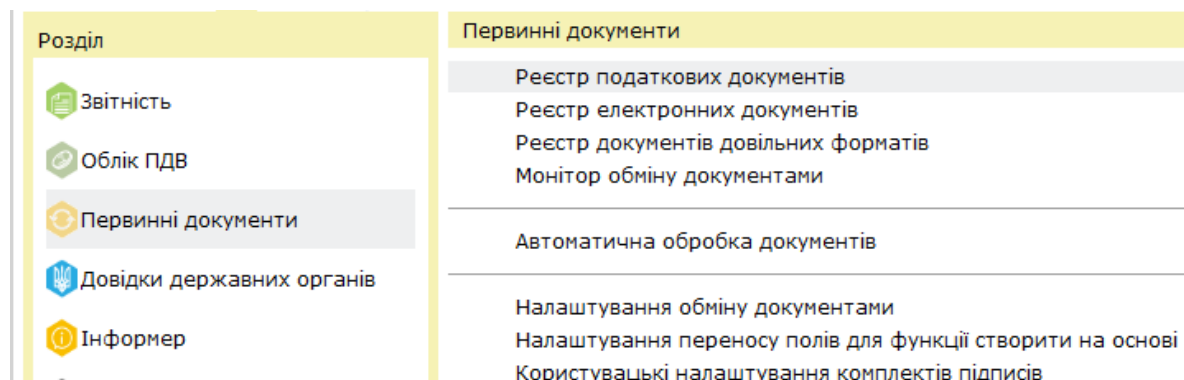

Рис. 3. Первинні документи

Реєстр документів РРО – призначений для створення редагування та збереження документів, щодо застосування екземплярів, реєстраторів розрахункових операцій, з метою їх реєстрації в ДПС (рис. 4).

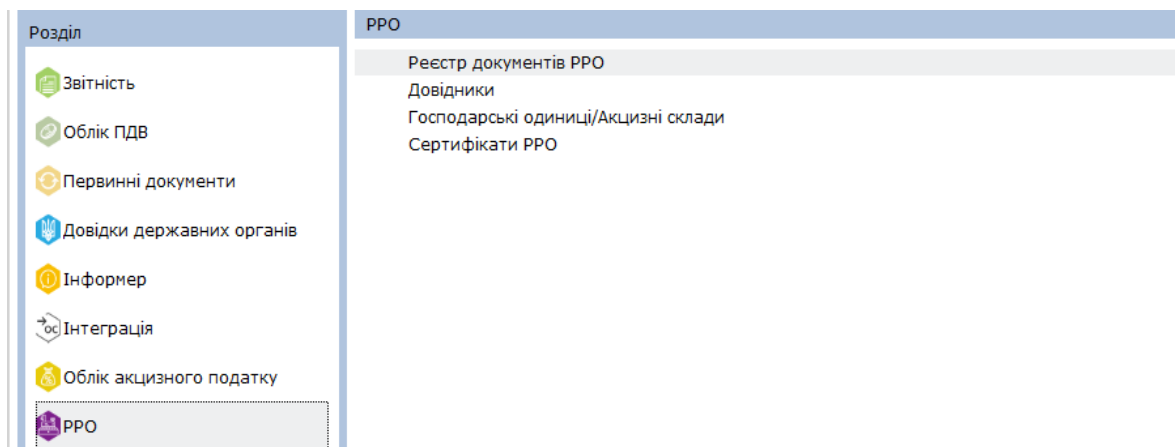

Рис. 4. Реєстр документів РРО

Банківський модуль – дозволяє формувати та/або імпортувати повідомлення про відкриття/закриття рахунків для подальшого подання цих документів до органів Державної податкової служби, з метою відкриття/закриття рахунків та реєстрації змін у рахунках платників податків (рис. 5).

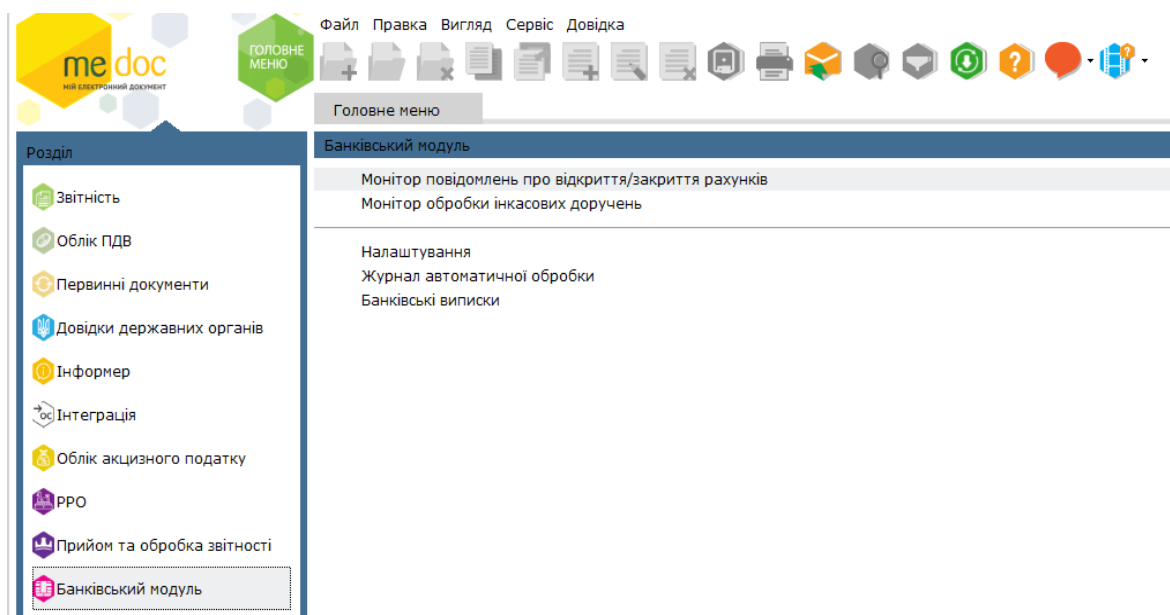

Рис. 5. Банківський модуль

Зарплата – призначений для обліку праці і заробітної плати співробітників різних категорій підприємств. Розділ дозволяє повністю автоматизувати розрахунок заробітної плати на підприємстві: програма пропонує типовий перелік видів оплат фондів та їх нарахувань, комплекти всіх необхідних звітів, які сформовані з урахуванням вимог контролюючих органів (рис. 6).

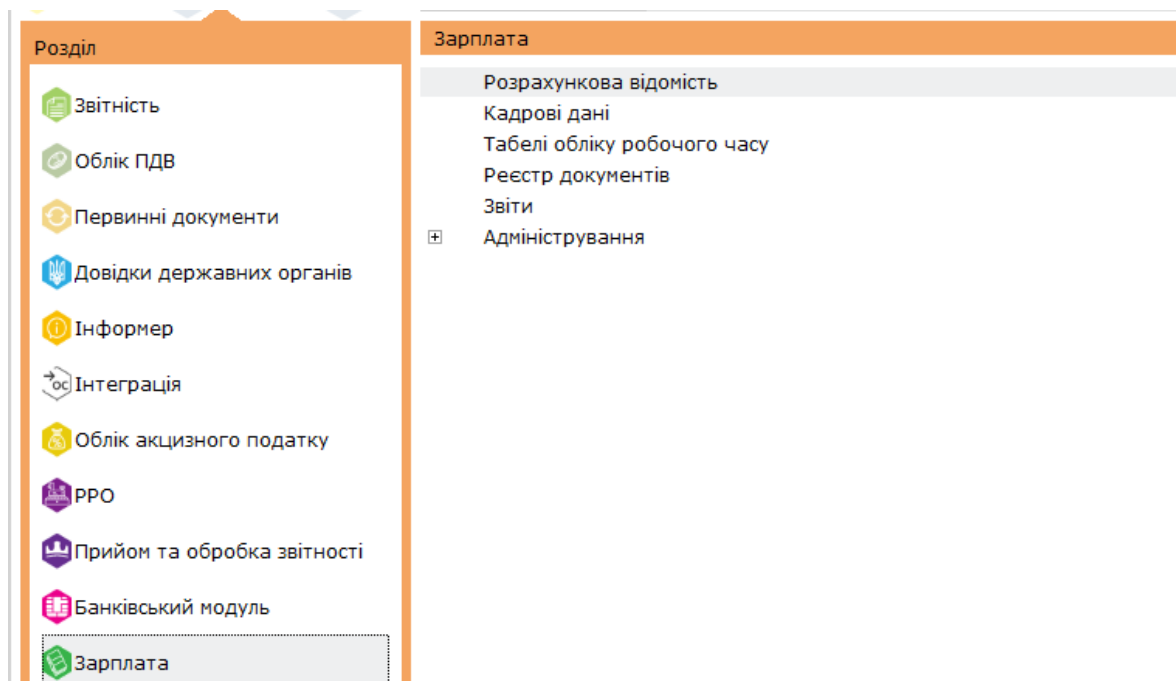

Рис. 6. Зарплата

Впровадження у навчальний процес віртуального підприємства підвищує практичні навички майбутніх фахівців з фінансів і кредиту. Процес навчання стимулює розвиток та підвищує кваліфікацію майбутніх спеціалістів, які зможуть конкурувати на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Безкровний О. В., Дорошенко О. О. Податкова система : навч. посіб. [2-ге вид., доп. і перероб.]. (електронне видання). Полтава: ПДАУ, 2022. 361 с.
2. Худолій І.І. (2018). Використання інформаційних технологій навчання у вищих навчальних закладах освіти. «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка» / укл. Н. В. Кононець, В. О. Балюк. Полтава: КУЕП ПДАА. С. 76-83.

Ночовна Наталія Вячеславівна
Кухарчук Оксана Петрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (ЗА ПРОФІЛЬНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ЯК НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Професійна підготовка фахівців нині передбачає застосування інноваційних методів і засобів, які стимулюють пізнавальну активність і готують майбутнього конкурентоспроможного фахівця, зокрема юриста, до роботи з інформацією різних типів у майбутній професійній діяльності, зумовленій запитами сучасного динамічного суспільства.

Одним із таких методів, що засвідчує свою ефективність щодо сприйняття навчального матеріалу здобувачами та розвитку їх навичок опрацювання інформації, є інфографіка.

На особливості застосування інфографіки у різних галузях звертали увагу О. Вовк, К. Гаріс, І. Луцик, А. Мудрак, Т. Решетука, Черемиський, О. Швед, та ін. Зміст і методи професійної підготовки майбутніх юристів розкриті в доробку О. Калити, Н. Кононец, Л. Насіленко, А. Сокіл. На важливих аспектах застосування інфографіки в освітньому процесі наголошували Л. Бондаренко та І. Голуб.

Інфографіка – це візуалізація даних, яка спрямована на передачу учневі складної інформації в такий спосіб, аби її швидко і легко можна було зрозуміти [1, с. 38]. Інфографіка, на думку В. Санчо, «... передбачає застосування зображень, і тексту, які мають певне значення, а не просто статистичних таблиць [2].

Юристи як представники типу професій людина-людина перебувають постійній комунікативній інтеракції із споживачами правничих послуг; клієнт, звернувшись до юриста і надавши відповідні матеріали, очікує на швидкий та конструктивний коментар щодо своєї проблеми [4].

Таким чином, фахівець-правник має оперативно трансформувати інформацію з джерел різного типу, як-то: розповідь людини, її особисті документи, закони та підзаконні акти, якими оперує юрист, і синтезувати цю інформацію в єдиний конструкт, який переконливо аргументує обставини та вирішить проблему людини.

На нашу думку, суттєвий вплив на відпрацювання навичок такої мисленнєвої мобільності є використання інфографіки.

При цьому вже на заняттях майбутні юристи мають можливість оперативно і продуктивно синтезувати інформацію отриману, як під час опрацювання нормативно-правового матеріалу, так і сприйняту аудіально з розповіді викладача та отриману в результаті паралельного візуального сприйняття доступної і лаконічної інфографіки, яка супроводжує розповідь лектора.

Доцільність використання інфографіки актуалізується ще й тим, що, за переконанням М. Задояного та І. Оксьома, «...навчальний процес вищої юридичної освіти в Україні перевантажений нормативно-теоретичним навчанням...» [2, с. 282].

Тож саме лаконічний і доступний виклад має забезпечити ефективне засвоєння навчального матеріалу.

Матеріал іноземної мови за професійним спрямуванням передбачає достатньо можливостей для формування таких навичок із застосуванням інфографіки. Візуалізований за допомогою інфографіки матеріал на заняттях з іноземної мови, полегшує сприйняття та запам'ятовування іншомовної фахової лексики і термінології.

Тож, у своїй практичній діяльності намагаємось теоретичний виклад, інтерактивні форми роботи зі здобувачами поєднувати з використанням інфографіки.

Зокрема, під час ознайомлення з матеріалом теми «Злочини та покарання» (Crimes and punishment), види злочинів (Types of crimes), Судові справи (Court cases.), «Судова система», (The judicial system), «Порядок подання документів та їх розгляд у суді» (The procedure for submitting documents and their consideration in court), а також на практичних заняттях: «Infographic comic strip» (Court Evidence» and interactive activity «Aquarium».

У близькому результаті відмічаємо ефективність засвоєння профільної іншомовної лексики, поданої з використанням інфографіки, активність здобувачів на практичних заняттях, що дасть можливість у віддаленому результаті розвинути навички майбутніх правників працювати з великим об'ємом інформації, трансформуючи її в доступну форму, необхідну для продуктивної комунікації зі споживачами правничих послуг.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в пошуку та практичній реалізації в навчальному процесі ефективних методів підготовки майбутніх юристів у процесі вивчення іноземної мови (за профільним спрямуванням).

Список використаних джерел

1. Голуб І., Використання інфографіки на уроках англійської мови як умова розвитку інтуїтивного мислення учнів. *Інформаційні технології 2016: Збірник тез III Української конференції молодих науковців*. К., 2016. С. 37-39.
2. Задояний М.Т., Оксом І.Г. Сучасні підходи щодо модернізації юридичної освіти в Україні. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 276-284.
3. Sancho, V. La infografía: técnicas, análisis y usos pe-riodísticos. Universitat Autómoma de Barce-lona, 2001. 231 p.
4. Nataliia Kononets, Valeriy Zhamardiy, Svitlana Nestulya, Yevhen Denysenko, Valeriia Ostashova, Anna Sokil (2022). Didactic Conditions For The Formation Of The Readiness Of Future Lawyers For Professional Activity During Blended Learning. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 13(5). P. 380-391.

Онопрієнко Оксана Володимирівна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ EDUTEN У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Нестабільність організації освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного стану призвела до втрат і розривів у засвоєнні молодшими школярами програмового змісту. Одним із ефективних засобів оперативного реагування на болісні процеси в нашій освіті з урахуванням чинних правових умов зарекомендувала себе цифрова платформа для навчання математики Eduten, яка поєднує фінські освітні досягнення з гейміфікацією та штучний інтелект [1]. Ця платформа створена в Центрі навчальної аналітики Університету Турку (Фінляндія) і з моменту глобального запуску наразі працює у понад 50 країнах світу. П'ятнадцятирічний досвід фінських університетських досліджень навчання з використанням платформи Eduten підтвердив позитивний вплив (до 45%) на навчальні досягнення учнів з математики. Бібліотека її контенту вміщує понад двісті тисяч різноманітних гейміфікованих математичних завдань. Цей

контент адаптується до будь-якої навчальної програми в усьому світі, що дозволяє використовувати її як один із засобів навчання. Україна стала першою країною, в якій Eduten апробується як засіб діагностики втрат у навчанні математики учнів початкової школи.

Визначальною перевагою Eduten над іншими цифровими ресурсами є сервіси платформи, що миттєво надають освітню аналітику. В режимі реального часу вчителі можуть оцінювати дійсні навчальні можливості учнів із математики й використовувати результати аналітики, щоб невідкладно допомогти дітям подолати прогалини у формуванні конкретних математичних навичок. У цьому вбачається безумовна її користь для освіти України в умовах воєнного часу.

У нашій країні вже наявний невеликий досвід користування платформою Eduten. За підтримки Посольства Фінляндської Республіки в Україні та громадської організації «СТЕМ освіта Україна» в 2023 році започатковано проєкт «Eduten Project Ukraine», метою якого є діагностування втрат і розривів українських молодших школярів у навчанні математики з використанням цифрової платформи.

Українська команда проєкту спільно з розробниками платформи відібрали систему завдань, що відповідає вимогам вітчизняних державних стандартів та освітніх програм. Використовуючи матеріали Eduten були скомпоновані комплексні діагностувальні тести – для кожного класу окремий тест. Завдання добиралися таким чином, щоб забезпечити відповідність усім змістовим блокам курсу математики на кожному рівні освіти. За формою частина завдань нагадує традиційні вправи, які зазвичай вміщені у шкільних підручниках і зошитах, частина – подана у вигляді ігор, що дозволило зменшити напруження і хвилювання дітей під час виконання роботи.

На початку 2023 року вхідним діагностуванням було охоплено 954 школярів 1 – 4 класів із 38 шкіл. Платформа Eduten автоматично оцінювала відповіді учнів, усуваючи вплив людської помилки або упередженості в оцінюванні. Одержані дані діагностування засвідчили, що результати виконання тесту вищі в учнів 1 і 2 класів, 3 і 4 класів – помітно нижчі. На наш погляд, школярі 3 і 4 класів належать до найбільш постраждалих учнів, адже на умовах їхнього навчання негативно позначилися спочатку карантинні обмеження під час двох хвиль COVID-19, пізніше – воєнні обставини в нашій країні.

Упродовж кількох місяців учасники діагностування й інші учні, що пізніше приєдналися до користування платформою Eduten, навчалися за незміненими програмами, однак в організації їхньої навчальної діяльності на уроках математики увага акцентувалася на проблемних моментах, виявлених завдяки сервісам аналітики. Додатковим засобом впливу на навчання, що сприяв розвитку математичних умінь і навичок, став контент завдань цифрової платформи. Щонайменше раз на тиждень діти вправлялися у виконанні інтерактивних тренувальних завдань, які доцільно добирали їхні вчителі.

У травні 2023 року було проведено другий етап діагностування. До нього доєдналося 3939 молодших школярів із 105 закладів освіти. Цього разу школярі

виконували завдання, скомпоновані в тест за тим самим принципом, але на рівні програмових вимог до поточного етапу навчання. Незважаючи на те, що складність завдань була вищою, учасники діагностування продемонстрували явно кращі досягнення. Результати другого етапу діагностики показали, що в учнів 1 – 4 класів за незначний проміжок часу помітно покращились математичні уміння й навички. Так, в учнів перших класів якість виконання тесту зросла на 5,52 %, других – на 5 %. В учнів третіх і четвертих класів помічений явний прогрес, у них зростання сягає відповідно 10,52 % і 10,79 %, що порушило тенденцію до зниження рівня математичних умінь і навичок з кожним наступним класом. Такі покращення відзначено в учнів з усіх без винятку шкіл, що брали участь у дослідженні.

На завершення року роботи на платформі було проведено опитування серед 208 учителів початкових класів, яке дало змогу з'ясувати їхню оцінку можливостей Eduten.

Відповідаючи на питання «Чи вважаєте ви, що ваші учні підвищили успішність з математики?», 190 (91,3%) респондентів дали позитивну відповідь. Цей результат беззаперечно підтверджує тенденцію до покращення навчальних досягнень учнів з математики, сформовану в освітніх системах, де впроваджується платформа. Не помітили покращення 7 (3,4%) опитаних; часткове покращення відзначили 2 (1%) учителі. Решта відповідей не впливають на загальну картину дослідження.

В опитуванні з'ясовувалось, чи зменшилась кількість помилок учнів у математичних розрахунках. Ствердну відповідь одержали від 187 (89,9%) респондентів. 14 (6,7%) опитаних указали, що платформа не сприяла зменшенню кількості помилок у дітей.

Указані результати були наслідком використання платформи в різні способи організації навчальної діяльності, зокрема такі: 143 (68,8%) учителів забезпечили роботу в класі й дома; 54 (26%) – лише в домашніх умовах; 6 (2,9%) – користувалися платформою тільки в школі; 5 (2,4%) – зазначили інші способи. Зауважимо, що великий відсоток класів, які працювали на платформі в домашніх умовах, пояснюється особливим режимом функціонування долучених до проєкту шкіл, більшість були вимушені упровадити дистанційний формат навчання.

Однією із переваг Eduten є можливості реалізовувати диференційований підхід до навчання математики. 196 (94,2%) опитаних учителів успішно скористались цим потенціалом платформи; не вдавалися до диференціації під час роботи на платформі 8 (3,8%) учителів; 2 (1%) учителі використовують такі можливості рідко.

Важливою вимогою сьогодення є вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії навчання здобувачів освіти. Сервіси платформи налаштовані на забезпечення цієї вимоги. Працюючи в проєкті, 161 (77,4%) учителів успішно скористалися такими можливостями; не набули такого досвіду 16 (7,7%) респондентів; 3 (1,4%) опитаних вдавалися до індивідуалізованого підходу час

від часу; 2 (1%) учителів оцінили свій досвід індивідуалізації навчання учнів як незначний.

З метою зіставлення кількості завдань, що виконують учні з використанням звичних засобів навчання – підручників, робочих зошитів, та завдань на цифровій платформі учасники опитування відповіли на питання: «Чи допомагає платформа Eduten збільшити ефективність виконання завдань?». 183 (88%) учителів засвідчили, що їхні учні виконують на платформі за одиницю часу більше завдань; 15 (7,2%) учителів не помітили такої переваги.

За задумом розробників, платформа Eduten мотивує учителів до користування нею тим, що вивільняє їх від рутинної роботи. В опитуванні цікавилися у вчителів, чи скоротився їхній час, який витрачався б на перевірку учнівських зошитів. Таке полегшення відчули 135 (64,9%) респондентів. 60 (30,3%) учителів не помітили цієї переваги. 150 (72,1%) учасників опитування відзначили, що платформа сприяла скороченню часу на оцінювання навчальних досягнень учнів; 48 (23,1%) учителів цієї допомоги не помітили.

Таким чином, платформа Eduten засвідчила широкі можливості для діагностування наявної ситуації в математичній підготовці українських школярів, а її ресурси у вигляді обширного навчального контенту дозволяють пом'якшити навчальні втрати й усунути відмінності та непропорційності в навчальних досягненнях учнів із різних закладів освіти нашої країни. На думку розробників платформи, це може свідчити про те, що автоматичне оцінювання та механізми зворотного зв'язку Eduten у поєднанні з гейміфікацією особливо ефективні, щоб допомогти учням, які мають труднощі, розвиватися, незалежно від школи чи регіону, з якого вони походять [2].

Список використаних джерел

1. Eduten. (2022). Retrieved from <https://eduten.com/>
2. Kurvinen Einari, Kaila Erkki, Laakso Mikko-Jussi & Salakoski Tapio. (2020). Long Term Effects on Technology Enhanced Learning: The Use of Weekly Digital Lessons in Mathematics. *Informatics in Education*, Vol. 19, No. 1, 51–75.

**Пискун Анастасія Сергіївна
Котко Катерина Вікторівна
Худолій Іван Іванович**

SKY VIEW FREE TA STAR WALK 2 ЯК ОДНІ З НАЙКРАЩИХ БЕЗКОШТОВНИХ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ЗОРЯНИМ НЕБОМ ТА ПЛАНЕТАМИ

Всесвіт – це не лише безмежний простір, що розкривається перед нашими очима під час ночі, коли ми милуючись зірками, занурюємося в безкрайні глибини космосу. Всесвіт – це також загадковий образ, що завжди манить нас своєю невичерпною таємницею. Це не лише галактики, планети та зірки, але й частина нашого буття, що відкривається перед нами у найнеймовірніших формах та проявах.

У цьому великому Всесвіті ми є лише крихітними точками, переплетеними в тканині часу й простору. Та не дивно, що коли ми споглядаємо цю безмежну просторову невагому, ми відчуваємо себе частиною чогось більшого, щось, що перевищує наше розуміння та уявлення. Ми, люди, завжди прагнемо розгадати ці таємниці, з'ясувати сенс нашого існування в цьому загадковому Всесвіті. Наша Сонячна система є маленькою крихіткою у Всесвіті і невід'ємним елементом людського життя. Саме в ній знаходиться наша планета Земля, на якій проживають мільярди людей. Кожна планета унікальна по-своєму, різнобарвна і гарна дивлячись на неї. Вся Сонячна система - це як механізм, в якій постійно щось рухається, пливе своїм руслом. Якби не ця система різних тіл не існувало б людства і планет в цілому та все, що в ній існує.

З десятирок років тому, єдиним джерелом інформації про назву або розташування об'єктів на небі був астрономічний зоряний атлас. Однак з появою смартфонів ситуація радикально змінилася, і тепер спостерігати за зоряним небом стало значно зручніше. Користувачеві тепер доступні маса додатків – від простих довідників до асистентів, які дозволяють розпізнавати об'єкти на небі за допомогою камери смартфона.

Ми хочемо представити два безкоштовних додатки для спостереження за зірками та космосом і рекомендуємо встановити їх на свій смартфон. Таким чином, коли над вашою головою знову розпочнеться шоу зоряного неба, у вас буде під рукою чудовий інструмент для спостереження і розпізнавання.

Sky View Free – чудовий з інтуїтивним інтерфейсом навігатор по зоряному небу з використанням доповненої реальності – це програма, яка є ще простішою ніж інші професійні. Після запуску додатку необхідно вказати своє місцезнаходження або дозволити йому визначити його за допомогою GPS. Потім у вас є два варіанти: вивчати небо за допомогою компаса та передвстановленої карти або використовувати камеру і наводитися на реальні зірки над головою. Якщо ви наведете телефон на зірку, ви побачите її назву та траєкторію, якою вона рухається по небу. Додаток також автоматично показує сузір'я (дивись рис. 1).

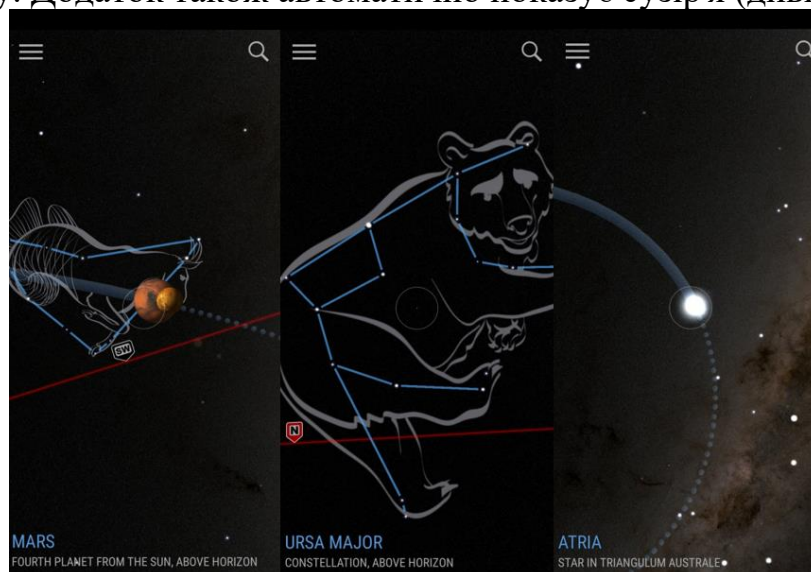

Рис. 1. Скриншоти додатку Sky View Free

Star Walk 2 ще один безкоштовний і зручний у використанні універсальний додаток, який дозволяє віртуально подорожувати у космосі та визначити видимі сузір'я на небосхилі під час спостереження. Він чудово поєднує в собі можливість використання доповненої реальності для огляду астрономічних об'єктів на певній ділянці неба. У режимі дослідження користувач може віртуально «зазирнути» під ноги і роздивитися, які об'єкти знаходяться на небі з іншого боку земної кулі (рис. 2).

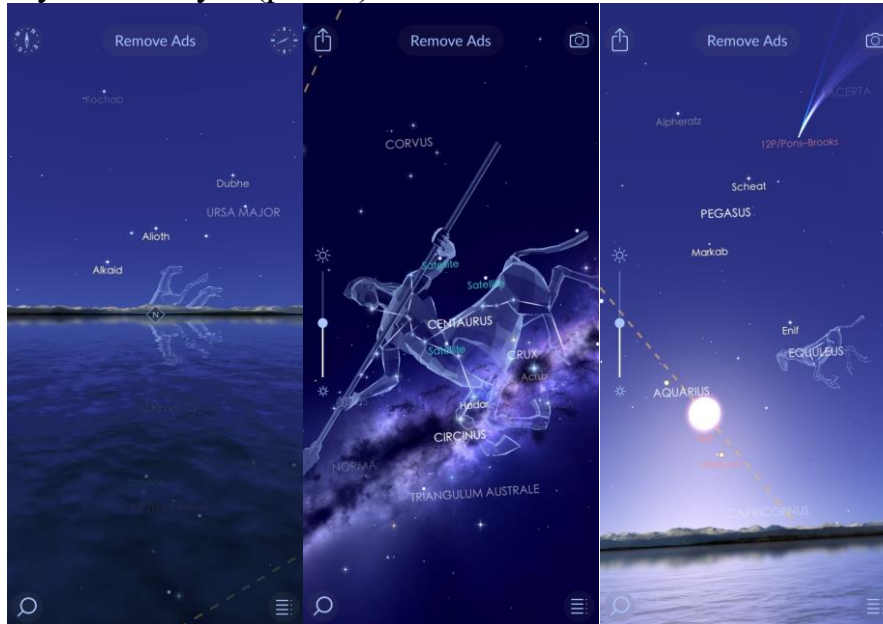

Рис. 2. Скриншоти додатку Star Walk 2

Коли ми дивимося на Всесвіт неозброєним оком або за допомогою додатків, нехай це буде не лише ретельне дослідження космічних явищ, але й споглядання краси та романтики цього великого та загадкового існування. Всесвіт – це не лише простір, але й найбільша вітальня для наших почуттів, мрій та кохання. І коли ми відчуваємо це, ми стаємо справжніми учасниками цієї великої космічної симфонії, яка ніколи не припиняє чарувати нас своєю красою та загаковістю.

Савченко Артем Леонідович

РОЛЬ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Освіта на сьогоднішній день переживає значну трансформацію, відповідаючи на виклики та можливості, що надає стрімкий розвиток цифрових технологій і онлайн-середовища. Цей процес зміни охоплює декілька ключових аспектів. З одного боку, ми спостерігаємо створення цифрових освітніх просторів, де технології стають невід'ємною частиною навчального процесу. Використання онлайн-ресурсів, мультимедійних матеріалів та інтерактивних платформ змінює традиційні методи навчання. Водночас, дистанційне та

електронне навчання набуває все більшої популярності, забезпечуючи студентам можливість навчатися гнучко і з будь-якої точки світу. Це особливо важливо у контексті глобалізації та різних соціальних обмежень, наприклад, пов'язаних з пандемією. Тим не менш, традиційна освіта все ще зберігає свою роль і значення. Однак, вона також адаптується до нових реалій, інтегруючи елементи електронного навчання для забезпечення більш гнучкого та ефективного освітнього процесу.

Особливо важливим стає розвиток змішаного навчання, яке поєднує переваги традиційного та електронного методів. Такий підхід дозволяє студентам отримувати якісну освіту, ефективно поєднуючи особистісні взаємодії з викладачами та гнучкість онлайн-ресурсів.

Ці зміни в освітній сфері відображають загальний тренд цифровізації, який охоплює багато аспектів сучасного життя, вимагаючи від усіх учасників освітнього процесу гнучкості, відкритості до інновацій та готовності адаптуватися до нових умов.

В науковій і педагогічній літературі існує багато інтерпретацій поняття "цифрові технології". Спочатку термін "цифрові" відносився до технологій, заснованих на двійковому коді. Проте, з часом і з розширенням використання різних електронних пристроїв, таких як комп'ютери, ноутбуки, мобільні телефони та смартфони, визначення "цифровий" почало вживатися ширше, ставши синонімом до "електронний" і "комп'ютерний" [1].

Також відбуваються зміни в термінології, пов'язаній з технічними засобами. Наприклад, термін "інформаційно-комунікаційні технології" (ІКТ) поступово витісняється більш сучасним "цифрові технології". Хоча ці два поняття часто використовуються як синоніми, "цифрові технології" краще відображають особливості новітніх інформаційних технологій та їх сприйняття сучасним суспільством. З розвитком технічного прогресу не лише змінюється відома термінологія, а й з'являються нові технічні засоби з великим дидактичним потенціалом.

Отже, сучасне поняття "цифрових технологій" охоплює широкий спектр інструментів і ресурсів, які включають інформацію, представлену в різних форматах і використовуються на різноманітних пристроях та гаджетах. Цей термін, більш сучасний і зрозумілий для нового покоління, об'єднує комп'ютерні, електронні, інформаційні, інформаційно-комунікаційні та телекомунікаційні технології.

В освітній сфері використовуються різні цифрові освітні ресурси для різноманітних методичних функцій:

- Електронні підручники - цифрові версії традиційних підручників та спеціально розроблені електронні навчальні матеріали.
- Електронні навчальні посібники - включають репетитори, тренажери, інтерактивні ресурси, предметні колекції та інші навчальні матеріали.

- Електронні навчально-методичні комплекси - комплексні рішення з навчальними матеріалами та методиками для вивчення конкретних предметів.
- Електронні видання контролю - цифрові інструменти для оцінки знань, такі як тести та методичні рекомендації з тестування.

Цифрові технології в освіті розвиваються таким чином, що стають адаптивними і забезпечують безпосередній зв'язок з учнями. Вони звільняють педагога від деяких контролюючих та інформаційних завдань, дозволяючи вчителю зосередитися на:

- взаємозв'язок виховання й навчання;
- розвиток самостійного мислення учнів;
- управлінні навчальним процесом з урахуванням індивідуальності учнів та новітніх досягнень;
- формуванні та встановленні нових навчальних цілей.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій дозволяє організувати різні види діяльності учнів (рис.1):

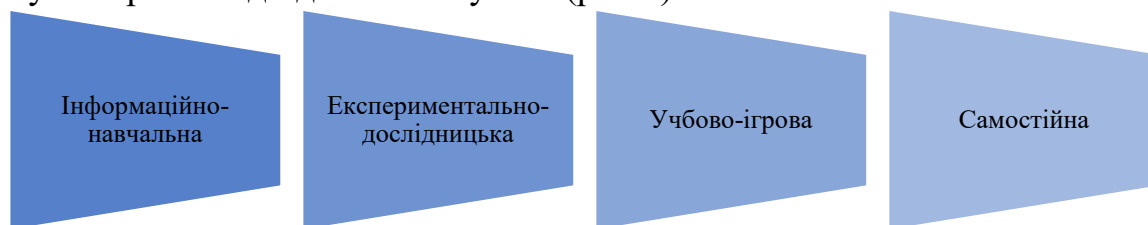

Рис. 1. Види діяльності учнів

Використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчанні орієнтоване на активізацію пізнавальної діяльності учителів та учнів. Це сприяє самостійному вивченню матеріалу, розвитку критичного мислення та здатності до самопізнання. Такі технології не просто підтримують традиційні методи навчання, але й вносять інновації, які спрямовані на особистісно-орієнтований розвиток учнів і розвивальне навчання [2].

Вчителю для ефективного використання інформаційних технологій в навчанні необхідна спеціальна професійна підготовка. Вона має включати не тільки освоєння технічних аспектів цих технологій, але й методики їх застосування у навчальному процесі. Така підготовка дозволяє вчителям ефективно інтегрувати цифрові технології у навчання, роблячи його більш гнучким, інтерактивним і відповідним індивідуальним потребам учнів.

Використання цифрових технологій у навчальному процесі має важливе значення як для учнів, так і для викладачів. Для учнів це забезпечує цікавішу та динамічнішу подачу матеріалу, сприяє розвитку мотивації та особистісних навичок, а також допомагає їм краще розуміти складні концепції і застосовувати здобуті знання у практичних ситуаціях [3].

Для викладачів цифрові технології розширюють можливості для творчості та індивідуального підходу до кожного учня. Вони дозволяють збільшити обсяг і різноманітність навчального матеріалу, спрощують організацію роботи з

групами учнів, а також надають засоби для демонстрації готових фрагментів уроків.

Важливо відзначити, що цифрові технології не замінюють викладача, а допомагають йому в роботі. Міжособистісні взаємовідносини та індивідуальний підхід, які може забезпечити тільки вчитель, залишаються ключовими в освітньому процесі. В цьому контексті комп'ютеризація освіти не є просто трендом, а є важливою необхідністю для адаптації до сучасних умов і вимог.

З огляду на вплив засобів масової інформації та комунікацій на формування поглядів підростаючого покоління, актуалізується необхідність включення цифрових технологій у навчальний процес. Це допомагає учням не тільки розвивати навички критичного мислення, але й навчає їх адекватно сприймати та аналізувати інформацію у сучасному інформаційному просторі.

Застосування цифрових технологій у навчальному процесі дійсно має бути методично обґрунтованим. Це означає, що використання таких технологій має бути цілеспрямованим і спрямованим на досягнення конкретних навчальних цілей, а не просто застосуванням новітніх технологій заради моди або новизни.

Основні принципи, які слід враховувати при впровадженні цифрових технологій:

- **Підвищення ефективності навчання:** Цифрові технології мають використовуватися тоді, коли вони можуть покращити якість освітнього процесу, наприклад, через візуалізацію складних концепцій або забезпечення інтерактивності уроків.

- **Доповнення традиційних методів:** Цифрові технології не повинні повністю замінювати традиційні методи навчання, а скоріше доповнювати та підсилювати їх, додаючи нові аспекти та можливості для навчання.

- **Розвиток критичного мислення та креативності:** Використання технологій може сприяти розвитку навичок критичного мислення та креативності учнів, дозволяючи їм досліджувати та експериментувати в безпечному та контрольованому середовищі.

- **Індивідуалізація навчання:** Цифрові технології можуть допомогти адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб та рівня розвитку кожного учня, забезпечуючи персоналізоване навчання.

- **Залученість учнів:** Інтерактивність та графічна наочність, які надають цифрові технології, можуть збільшити залученість учнів у навчальний процес, роблячи уроки більш захоплюючими та цікавими.

При правильному використанні цифрові технології не тільки підвищують інформаційну насиченість та привабливість уроків, але й відкривають нові можливості для інноваційних методів навчання, сприяючи розвитку важливих навичок у сучасному інформаційному суспільстві.

Отже, цифрові технології та сучасні навчальні ресурси не тільки розширюють можливості навчання, але й відкривають нові горизонти для освітнього процесу. Вони дозволяють навчатися більш ефективно, адаптивно та інтерактивно. Завдяки цим технологіям, освіта стає доступною для ширшого

кола людей, незалежно від їх географічного розташування чи фінансового становища. Однак, разом з перевагами, важливо звертати увагу і на виклики, пов'язані з цифровою епоєю, такі як забезпечення якості освітніх ресурсів та захист особистих даних.

Список використаних джерел

1. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т.В.Ткаченко, Л.С. Шевченко. Львів : СПОЛОМ, 2009. 186 с.
2. Красний С.І., Лященко О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: Навчально-методичний посібник для підвищення кваліфікації викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. Донецьк: ДВНЗ ІПО ІПП УМО, 2013. 99 с.
3. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: збірник тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за заг.ред., О.В.Овчарук. Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019 108 с.

**Синюк Григорій Олександрович
Хміль Наталія Анатоліївна**

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ NO-CODE ТА BPMN 2.0 НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В КЛАСАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У сучасному світі зі зростаючим обсягом інформації, стрімкою цифровізацією суспільства, алгоритмічне мислення стає необхідністю для успішної адаптації до нових викликів. Ключову роль у його розвитку відіграють уроки інформатики як у початковій, так і старшій школі, зокрема в класах інформаційно-технологічного профілю. У світлі нових освітніх тенденцій важливо враховувати, що алгоритмічне мислення не обмежується лише програмуванням. Воно охоплює вміння аналізувати та оптимізувати процеси, розрізняти ефективні та неефективні рішення, а також створювати послідовність кроків для досягнення конкретних цілей. У цьому контексті важливу роль можуть відігравати інструменти no-code та BPMN 2.0. Їх впровадження в освітній процес сприяло б розвитку навичок роботи з бізнес-процесами та створення програм без необхідності знань основ програмування.

В умовах сьогодення, навчальні програми часто не враховують швидкий розвиток інноваційних інформаційних технологій. У них нерідко відсутні актуальні теми про найновіші інструменти та підходи щодо їх використання, що ускладнює підготовку учнів до вимог сучасного ринку праці. Зокрема, аналіз змісту навчальної програми з інформатики для 10-11 класу (профільне навчання) [1] показав, що такі інструменти як: no-code та BPMN 2.0, які є важливими для ефективного управління та автоматизації процесів у сучасному бізнес-середовищі, недостатньо представлені в ній.

Аналіз змісту запропонованого МОН України підручника авторського колективу Руденко В.Д., Речич Н.В., Потієнко В.О. Інформатика (профільний рівень) [2] засвідчив, що в ньому значна увага зосереджена на теоретичних аспектах, залишаючи практичний у «тіні». Важливо демонструвати учням можливості використання інструментів no-code та BPMN 2.0 у різних галузях, таких як освіта, бізнес чи соціальна сфера, щоб забезпечити їм не лише технічні навички, але й широкий спектр умінь, які можна успішно застосовувати в сучасному світі. Вивчення абстрактної теорії без практичних завдань та проєктів зводиться до неусвідомленого її засвоєння. Учні повинні мати можливість застосовувати набуті знання на практиці, розробляти власні проєкти та вирішувати реальні завдання, щоб навчитися ефективно використовувати ці інструменти у майбутньому. З огляду на зазначене, запропонована навчальна програма з інформатики (профільний рівень) та відповідний шкільний підручник потребує модернізації з урахуванням нових викликів інформаційної ери. Важливо розробити та включити до їх змісту різні комплекси практичних завдань та проєктів, спрямованих на формування навичок використання інструментів no-code та BPMN 2.0 в конкретних професійних ситуаціях. Наприклад, можна пропонувати учням розробити прототипи програм для автоматизації шкільних процесів або створення інтерактивних веб-сайтів. Такі завдання сприятимуть розвитку в учнів креативності, критичного та алгоритмічного мислення. Що є цінним ресурсом для майбутніх ІТ-фахівців, менеджерів і будь-яких професіоналів, що працюють у цифровій епосі.

Отже, зазначимо, що адаптація сучасної навчальної програм з інформатики 10-11 класу (профільне навчання) відповідно до сучасних вимог цифрового суспільства, забезпечить учням набуття практичних навичок, необхідних для успішної кар'єри в галузі інформаційних технологій та сприятиме розвитку їх алгоритмічного мислення.

Список використаних джерел

1. Навчальна програма «Інформатика 10-11 клас» (профільне навчання). *Міністерство освіти і науки*: веб-сайт. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 15.09.2023).
2. Руденко В.Д., Речич Н.В., Потієнко В.О. Інформатика (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. С. 225–249.

**Смолянук Наталя Миколаївна
Заліська Анна Анатоліївна**

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

У наш час, коли стрімко відбувається реформування освітньої системи України, запроваджується Концепція Нової української школи та оновлюється зміст початкової освіти, набуває особливої актуальності проблема формування ключових та загальнопредметних компетентностей учнів. Ефективним та

сучасним засобом їх формування є застосування цифрових технологій в освітньому процесі. Використання цифрових інструментів в освіті – наразі одна з найбільш важливих, сучасних і стійких тенденцій розвитку всесвітнього освітнього процесу. Вони дозволяють активізувати процес навчання, збільшити динаміку та якість сприйняття, посилити мотивацію учнів, сприяти кращому розумінню навчального матеріалу та якісному, довготривалому засвоєнню знань. Адже навчально-пізнавальна діяльність – це процес, який націлений на оволодіння знаннями, уміннями і навичками, що сприяє загальному розумовому зростанню особистості за умови свідомого, вмотивованого ставлення учня до змісту діяльності. В контексті виокремленої проблеми актуальним є, на нашу думку, обґрунтування сучасних підходів до моделювання уроків «Я досліджую світ» [1].

Питання використання технологічного підходу в освітньому процесі є предметом досліджень багатьох учених. Так, зокрема, вивчення проблем використання цифрових технологій є предметом досліджень Т. Андущенко, В. Бикова, О. Бочко, Ю. Горошко, А. Гуржія, О. Киричука, Т. Коваль, О. Колгатина, А. Коломійця, В. Кременя, С. Кузьменко, С. Максименка, Н. Морзе, Л. Ніколенко, І. Підласого, О. Савченко, О. Співаковського, О. Спіріна, Т. Черкасової та інших, які досліджують та характеризують важливість впровадження цифрових технологій в освіті, розробляють методики їх використання задля підвищення ефективності навчального процесу. Сучасний урок без цифрових технологій – нудно і нецікаво для сьогоднішніх школярів. Діти вже у ранньому віці оволодівають ними, учні звикли до цифрового контенту, який споживають з раннього віку. Використання інтерактивних дошок, відеоматеріалів, аудіоматеріалів та інтерактивних вправ є значно цікавішим для дітей аніж робота виключно з підручником. Під час навчання учні мають не тільки слухати вчителя та робити записи, а й працювати самостійно. Вчителям важливо стимулювати учнів до власних досліджень, прояву творчості та пошуку інформації, розвивати їхні аналітичні навички. Для формування та розвитку предметних компетентностей учнів учитель має керуватися системою інтегрованих завдань, які спрямовані на використання знань у найбільш точно змодельованих життєвих ситуаціях. Найбільш відомими, ефективними та простими у використанні для створення мультимедійного та інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації навчання є такі web-сервіси, як: Zoom, Classroom, Mentimeter, Kahoot, Padlet, ClassDojo, Canva, Moovly, Wizer, Learningapps, Wordart тощо. Такі цифрові медіа можуть включати програмне забезпечення, цифрові зображення та відео, відеогру, вебсторінки і вебсайти. Використовуючи цифрові технології можна створити різноманітні інтелект-карти для уроків, інтерактивні опитування, ігри, презентації у вигляді анімацій, хмари слів, кросворди тощо, які допоможуть дітям унаочнити свої знання.

Оскільки курс «Я досліджую світ» є інтегрованим, використання інтерактивних технологій є особливо ефективним для залучення учнів до

активного дослідницького процесу. Групові проекти та спільні дослідження будуть цікавішими з використанням цифрових інструментів. Вчитель може використати на уроках інтерактивні презентації, відеоматеріали, віртуальні екскурсії та інші цифрові ресурси для поглиблення знань учнів про навколишній світ. Сучасний урок – це спосіб поєднання сучасних технологій навчання та засобів ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу. На уроках «Я досліджую світ» молодші школярі мають змогу розвивати критичне мислення, емоційний інтелект, комунікативні навички у процесі роботи з такими методами: «Коло ідей», «Ажурна пилка», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Дерево рішень», «Займи позицію», «Асоціативний кущ», «Мозковий штурм», «Акваріум», «Рольова гра», «Карусель» тощо, які будуть ще цікавішими з використанням цифрових додатків [2]. Інструменти цифрових технологій дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому технології не замінюють викладача, а доповнюють його. Таким заняттям властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова необмеженість [3].

Отже, з огляду на все вищесказане можна зробити висновок, що цифрове перетворення має неабиякий позитивний вплив на сучасну освіту, сприяючи підвищенню якості та доступності навчання, формуванню цифрової грамотності, розвитку критичного та творчого мислення школярів та вчителя. Сучасний педагог має бути готовим до впровадження нових, нестандартних ідей, реалізовувати можливості інформаційних технологій, підвищуючи якість освітнього процесу, оскільки цифрова компетентність є ключовою у процесі професійного розвитку педагога. Однак, для успішної реалізації цифрової трансформації вчителю необхідно постійно удосконалюватися, збагачувати свої знання задля подальшого формування майбутнього покоління, якому буде притаманний постійний розвиток та професіоналізм.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Ватуляк О.З. Використання інтерактивних технологій на уроках у початковій школі. Бібрський ОЗЗСО І – ІІІ ст. ім. Уляни Кравченко 2020. 58 с.
3. Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Open educational e-environment of modern University*, 2019. № 6. С. 8–16.

Тітова Любов Олександрівна

DESMOS STUDIO ЯК ЗАСІБ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Сучасний світ характеризується швидкими темпами змін, що вимагають від учителів, зокрема і математики, здатності адаптуватися до нових умов та використовувати інноваційні технології, засоби та методи в освітньому процесі.

Одним із підходів у сучасній системі освіти, що дозволить ефективно підготувати вчителя до майбутньої професійної діяльності є ресурсно орієнтоване навчання.

Ресурсно орієнтоване навчання передбачає досягнення навчальних цілей з використанням різноманітних ресурсів. За Н. Кононец, ресурсно орієнтоване навчання у закладах вищої освіти спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти задля опанування ними навичок роботи в інформаційному середовищі з використанням різного роду ресурсів – зовнішніх та внутрішніх. За словами дослідниці до зовнішніх ресурсів відносять кадрове, матеріально-технічне, навчально-методичне, фінансове та інформаційне забезпечення. Щодо внутрішніх ресурсів, то до них науковиця відносить вже розвинуті внутрішні якості та ті, які мають потенціал до розвитку, що дозволять досягнути мети ресурсно орієнтованого навчання. При чому до внутрішніх ресурсів Н. Кононец відносить не лише якості здобувача освіти та викладача, а й бібліотекаря, який є частиною системи ресурсно орієнтованого навчання. За цих обставин метою ресурсно орієнтованого навчання здобувачів закладів вищої освіти є не лише здобуття певних знань, а й формування у них інформаційно-цифрової компетентності [2].

Ведучи мову про вчителя математики варто зазначити, що йому необхідно володіти сучасними інформаційно-комунікаційними засобами математичної підготовки здобувачів загальної середньої освіти [4]. Тому в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів математики у контексті ресурсно орієнтованого навчання варто знайомити їх з такими засобами.

Платформа Desmos Studio (<https://www.desmos.com/>) є одним із засобів ресурсно орієнтованого навчання, покликаним допомогти будь-кому краще вивчити математику. Desmos Studio містить ряд безплатних інструментів, що дозволяють провести математичні розрахунки або ж візуалізувати навчальний матеріал (графіки функцій, геометричні фігури на площині та у просторі). Для того, щоб працювати з наявними інструментами користувачу не обов'язково реєструватись на платформі, проте для повноцінного використання її ресурсів ця процедура є необхідною.

Розглянемо детальніше інструменти Desmos Studio.

Graphing Calculator (<https://www.desmos.com/calculator?lang=uk>) – це ефективний інструмент для візуалізації математичних функцій, розв'язків рівнянь, нерівностей та їх систем, що також дає змогу унаочнити процес зміни графіка функції за умови зміни її параметрів [1]. Graphing Calculator дозволяє побудувати будь-яку функцію, задаючи її за допомогою формули. Побудовані зображення користувач може зберегти на власний гаджет у форматах PNG та SVG, поділитись ними у мережі за допомогою відповідного лінку або ж HTML-коду [3]. Для того, щоб зберігати відповідні зображення у хмарі користувачу необхідно зареєструватись на платформі.

Geometry Tool (<https://www.desmos.com/geometry?lang=uk>) – інструмент для побудови геометричних фігур на площині, що використовує наступні

елементи: точка, пряма, кут, коло та довільний багатокутник. Для зручності побудови доступна можливість вмикати чи вимикати сітку та координатну площину. Також доступно декілька прикладів готових геометричних побудов, які можна використати для подальшої роботи.

3D Calculator (<https://www.desmos.com/3d?lang=uk>) – інструмент, що дає змогу будувати функції, геометричні тіла та інші тривимірні об'єкти у просторі (рис. 1). Побудови у даному ресурсі можуть здійснюватися лише за допомогою введення математичної формули, що описує функцію чи геометричне тіло, або ж окремі точки будуються через внесення їх координат до таблиці.

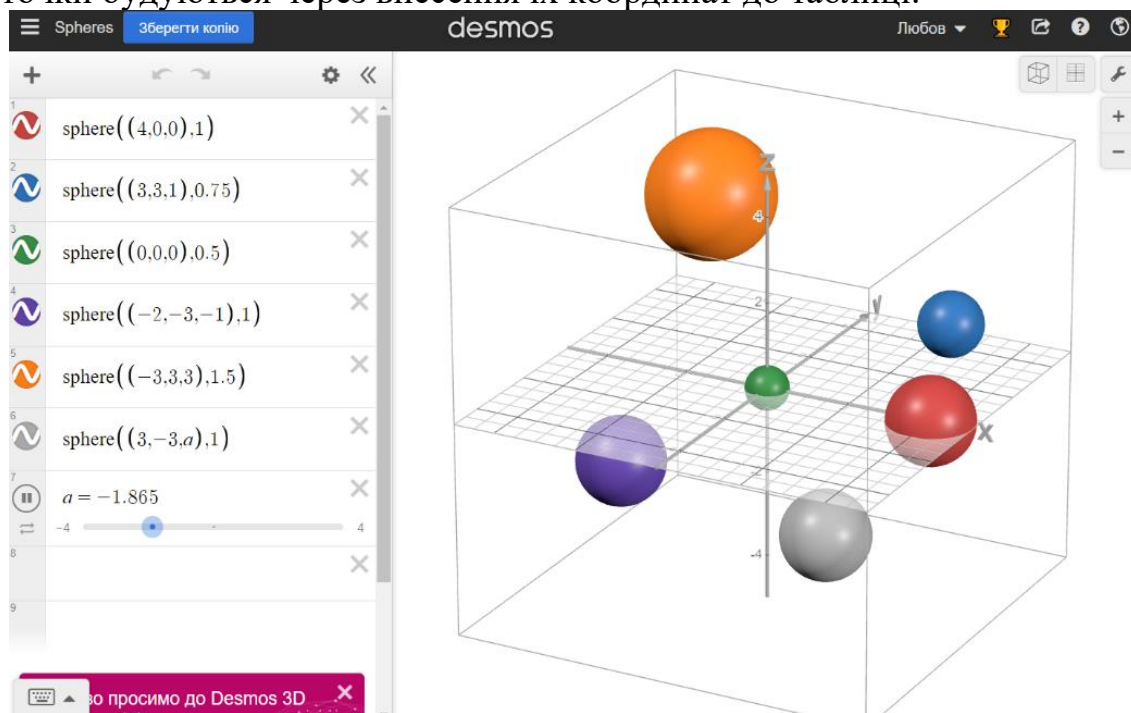

Рис. 1. Готовий приклад із середовища 3D Calculator

Окрім інструментів візуалізації математичних понять платформа Desmos Studio містить 3 калькулятори:

- *Scientific Calculator* (<https://www.desmos.com/scientific?lang=uk>) – науковий калькулятор, що містить не лише найпростіші арифметичні дії, а й піднесення до степеня, знаходження кореня, модуля, логарифма тощо, а також значення тригонометричних функцій.

- *Four-Function Calculator* (<https://www.desmos.com/fourfunction?lang=uk>) – арифметичний калькулятор, що дає змогу виконати чотири арифметичні дії та знаходження кореня з числа.

- *Matrix Calculator* (<https://www.desmos.com/matrix?lang=uk>) – матричний калькулятор, який обраховує дії із заданими користувачем матрицями.

Таким чином платформа Desmos Studio є потужним засобом ресурсно орієнтованого навчання математичних дисциплін здобувачів закладів вищої освіти, який не лише дозволяє візуалізувати навчальний матеріал, а й розвиває простору уяву та підвищує рівень сформованості інформаційно-цифрової компетентності.

Список використаних джерел

1. Дика Я. Візуалізація рішень математичних завдань. *Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи* : Зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 25 квіт. 2023 р. Житомир, 2023. С. 98–101.
2. Кононец Н. Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. С. 104-108.
3. Тітова Л. Аналіз сучасних онлайн-засобів для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів математики. *Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика* : XIII Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., м. Умань, 24 листопада 2022 р. Умань, 2022. С.128-132.
4. Ткачук Г., Медведєва М. ІКТ як засіб формування інформаційно-цифрової компетентності студентів педагогічних університетів. *Молодь і ринок*. 2023. № 1/209. С. 74-80.

Фурсов Ігор Сергійович

ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКЛАДУ МАТЕРІАЛУ В ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБАХ НАВЧАННЯ

Вивчення і розробка принципів викладу навчального матеріалу в умовах комп'ютерного дистанційного навчання набуває все більшого значення у міру того як зростають можливості дистанційного викладання та інтерпритації різних типів інформації, поглиблюється розуміння необхідності використання мультимедійного викладу інформації.

Сучасні гаджети володіють великими можливостями у використанні різноманітних типів інформації. Це і текст, і креслення, і графіка, і анімація, і відео зображення, і звук, і музичний супровід. Ефективне використання різних типів викладу інформації з урахуванням психологічних особливостей її переробки дозволяє значно підвищити ефективність навчально-виховного процесу[1].

Часто зустрічаємо приклади, коли розробники навчальних програм механічно переносять спосіб розташування тексту на екран монітора, нехтуючи закономірностями психології сприйняття тексту і малюнка, задаючи темп зміни зображення, не враховують, що різні здобувачі освіти мають неоднакову швидкість сприймання і вимагають для переробки інформації різну кількість часу.

У зв'язку з цим, слід надати студентам можливість самим вибирати темп зміни зображення, при цьому вони повинні мати можливість у будь-який час повторно вивести на екран будь-яку необхідну інформацію[1].

При побудові інтерфейсу навчальної системи необхідно враховувати досягнення теорії дизайну. Це перш за все стосується таких основних принципів теорії живопису, як пропорція, порядок, ритм, правило «золотого перетину», акцент, єдність і рівновага.

Принцип пропорції стосується співвідношення між розмірами об'єктів та їх розміщенням в просторі. Організовуючи дані на екрані дисплея, необхідно прагнути до того, щоб логічно зв'язані дані були явно згруповані і відокремлені

від інших категорій даних. Функціональні зони на дисплеї повинні розділятися за допомогою пропусків та інших засобів: різні типи рядків, ширина, рівень яскравості, геометрична форма, колір. Для скорочення часу пошуку табличні дані повинні розділятися на блоки. Необхідно враховувати, що площа теплих кольорів зазвичай здається більшою, ніж холодних. Розбиття на блоки, використання пропусків, табуляції, обмежувачів, а також варіювання яскравості кольору груп даних – найважливіші засоби впорядкування графічної інформації[2].

При розміщенні даних необхідно пам'ятати про правило «золотого перетину»[5], відповідно до якого об'єкти, які привертають увагу, краще розміщувати в різних третинах зображення, а не групувати в центрі.

Порядок означає таку організацію об'єктів на екрані дисплея, яка враховує рух ока. Встановлено, що око, що звикло до читання, починає рух звичайно від лівого верхнього кута і рухається назад-вперед по екрану до правого нижнього. Тому початкова точка сприйняття повинна знаходитися в лівому верхньому кутку екрану, а списки для швидкого перегляду повинні бути підігнані до лівого поля і вирівняні вертикально.

Для полегшення сприйняття різні класи інформації повинні спеціально кодуватися. Так, зв'язані, але рознесені по екрану дані повинні кодуватися одним кольором. Колір можна використовувати і для виділення заголовків, нових даних або даних, на які слід негайно звернути увагу. В цілому організація даних на екрані повинна полегшувати знаходження подібного, відмінностей, тенденцій і співвідношень.

Акцент – це принцип виділення найбільш важливого об'єкту, який повинен бути сприйнятий насамперед. При дотриманні цього принципу погляд притягується до зони акценту. Для створення такого акценту можна використовувати різноманітні засоби: розміщення важливих повідомлень в центрі поля, відділення їх від решти інформації вільним простором, застосування яскравого кольору.

Слід уникати зайвих прикрас, зловживань кольором, надмірного кодування і великого об'єму інформації, що вводиться. Рекомендується, наприклад, використовувати не більше 90 % площі екрану[5].

Підказки необхідно спеціально виділяти за допомогою кольору. Для них бажано відвести певну зону екрану.

Необхідно виділяти критичну інформацію, незвичайні дані, повідомлення високого пріоритету і тому подібне. Для того, щоб привернути увагу до основного об'єкту, доцільно використовувати колірну пляму: найяскравішим кольором зображається основний об'єкт, останні його частини – додатковим. Якщо колірна гамма будується без урахування психології сприйняття малюнка, це утруднює виділення головного, приводить до стомлення зору [2].

Потрібно враховувати, що світлі кольори на темному фоні здаються наближеними до глядача, а темні на світлому – віддаленими. У тих випадках, коли мова йде про евристичні рекомендації, колір можна погоджувати із

звичайним зображенням: червоний – заборона, зелений – рекомендація, жовтий – обережність.

Принцип єдності вимагає, щоб елементи зображення виглядали взаємозв'язаними, правильно співвідносилися за розміром, формою, кольором. З цією метою необхідно подбати про впорядкування організації даних. Вони можуть бути організовані послідовно, функціонально, за важливістю. При цьому здобувачів освіти слід ознайомити з принципом розташування даних.

Слід подбати про те, щоб ідентичні дані були представлені уніфіковано, а різнопланові – по-різному [3].

Для передачі розмежування потрібно використовувати контрастні кольори, а для передачі подібності – схожі, але різні. Представлення інформації повинне бути уніфікованим і логічним.

Для досягнення єдності зображення в цілому використовуються рамки, осі, поля. Враження єдності групи створює вільний простір навколо них, Вважається, що урівноважене зображення створює у користувача відчуття стабільності і надійності, а неврівноважене викликає стрес[2].

Принцип рівноваги (балансу) вимагає рівномірного розподілу оптичного навантаження зображень. Оскільки одні об'єкти сприймаються зором як важчі, а інші як більш легкі, необхідно розподіляти це оптичне навантаження рівномірно по обидва боки зображення.

Інформація не повинна скупчуватися на одній стороні екрану, логічні групи інформації повинні продумано розміщуватися в просторі, заголовки добре виділятися.

Не дивлячись на те що більшість людей сприймає інформацію на слух гірше, ніж за допомогою зору, все ж таки не слід ігнорувати використання звуку навіть тоді, коли засвоєння мовних навиків не є метою навчання. Проте при цьому слід мати на увазі, що час переробки і засвоєння звукової інформації більше, ніж зорової, і багатократно звертатися до неї важче, ніж до зорової інформації.

Для ефективного застосування звуку необхідно чітко уявляти, з якою метою він використовується, наприклад, для кращого засвоєння вимови або щоб звернути увагу на деякі аспекти матеріалу, що вивчається, використовувати його для активації пізнавальної діяльності [4].

Останнім часом широко застосовується музичний супровід зорової інформації. Основною функцією музичного супроводу є створення відповідного емоційного тону і підтримка уваги. Неголосна спокійна музика підтримує увагу, а музика з різко вираженим ритмічним малюнком може перемикає увагу лише на музику. Не слід прагнути до того, щоб музика часто використовувалася в навчанні [4].

Створення добре спланованої і продуманої навчальної системи, яка відповідала б усім психологічним і психологопедагогічним вимогам, неможливе без урахування цих принципів. Сучасний розвиток комп'ютерних технологій знімає все більше і більше технічних обмежень, дозволяє глибше враховувати

принципи дизайну і побудови подібних систем. В найближчому майбутньому можна чекати появи навчальних комп'ютерних систем нового покоління, в яких описані принципи викладу будуть основоположними.

Список використаних джерел

1. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: Навч. посібник. 2 видання, перероблене і доповнене. К.: КНЕУ, 2001.
2. Денисенко С. М. Основи композиції і проєктної графіки [Електронне видання]: навчальний посібник. К: НАУ, 2021. 52 с.
3. Сютюренко В. Електронні інформаційні ресурси: проблеми створення і використання. *Електронні бібліотеки*. 1999. №2. С. 32-35.
4. Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: начальний посібник. К.: Київ. ун-тім. Бориса Грінченка, 2011. 184 с.
5. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції. К.: «Каравела», 2004. 243 с.

**Харченко Світлана Євгенівна
Лавецька Олена Володимирівна**

ОСОБЛИВОСТІ ТА ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

*«Вживає не найсильніший і не найрозумніший,
а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються»*

Сьогоднішній світ швидкоплинний, нестабільний, прозорий, гібридний, який ми не уявляємо без інформаційних медіакомунікацій. І в цьому світі зростає молоде покоління з новим типом мислення – кліповим. Молоді люди - реалісти, які пов'язані з інформаційним суспільством та спілкуються в соціальних мережах, закритих чатах, завжди онлайн; працюють заради задоволення і реалізації власного призначення, хочуть бути собою та в гармонії зі світом, виявляють зацікавленість до суспільної діяльності, знань. Вони володіють технічною грамотністю, яка впливає на процес взаємної комунікації: запис розмов, занять, заходів, відео. Молодь намагається уникати маніпуляцій, нав'язування інших поглядів, ідей.

Темп і обсяг інформаційного потоку невпинно збільшується, що потребує нових підходів до вилучення та переробки інформації. Як наслідок цих процесів, відбувається зміна мислення молодих людей.

Новий тип мислення, що характеризується фрагментарністю, мозаїчністю та спрощеністю сприйняття інформації, отримав назву "кліпового". Кліпове мислення протиставляється книжковому, логічному мисленню та нагадує кнопкове перемикання між інформаційними блоками.

Кліпове мислення можна розглядати як альтернативу, що вступає в конфлікт з текстовою формою сучасного освітнього процесу. У молоді формуються нові здібності, до прикладу, вивчення історичних подій через прийняття картинок, які міняють одна одну, але пов'язані за темою. Це сприяє

розвитку причинно-наслідкових зв'язків історичних процесів, але без розуміння логічних послідовностей через великий обсяг матеріалу.

До прикладу, використання технології Кроссенс для розвитку кліпового мислення на заняттях з історії України.

Запитання на розвиток інформаційної компетентності:

- Кого в історії України називають «Мойсей, рятівник і визволитель народу від польського рабства»?
- Причини укладання воєнно-політичного союзу з Московією (рис.1).

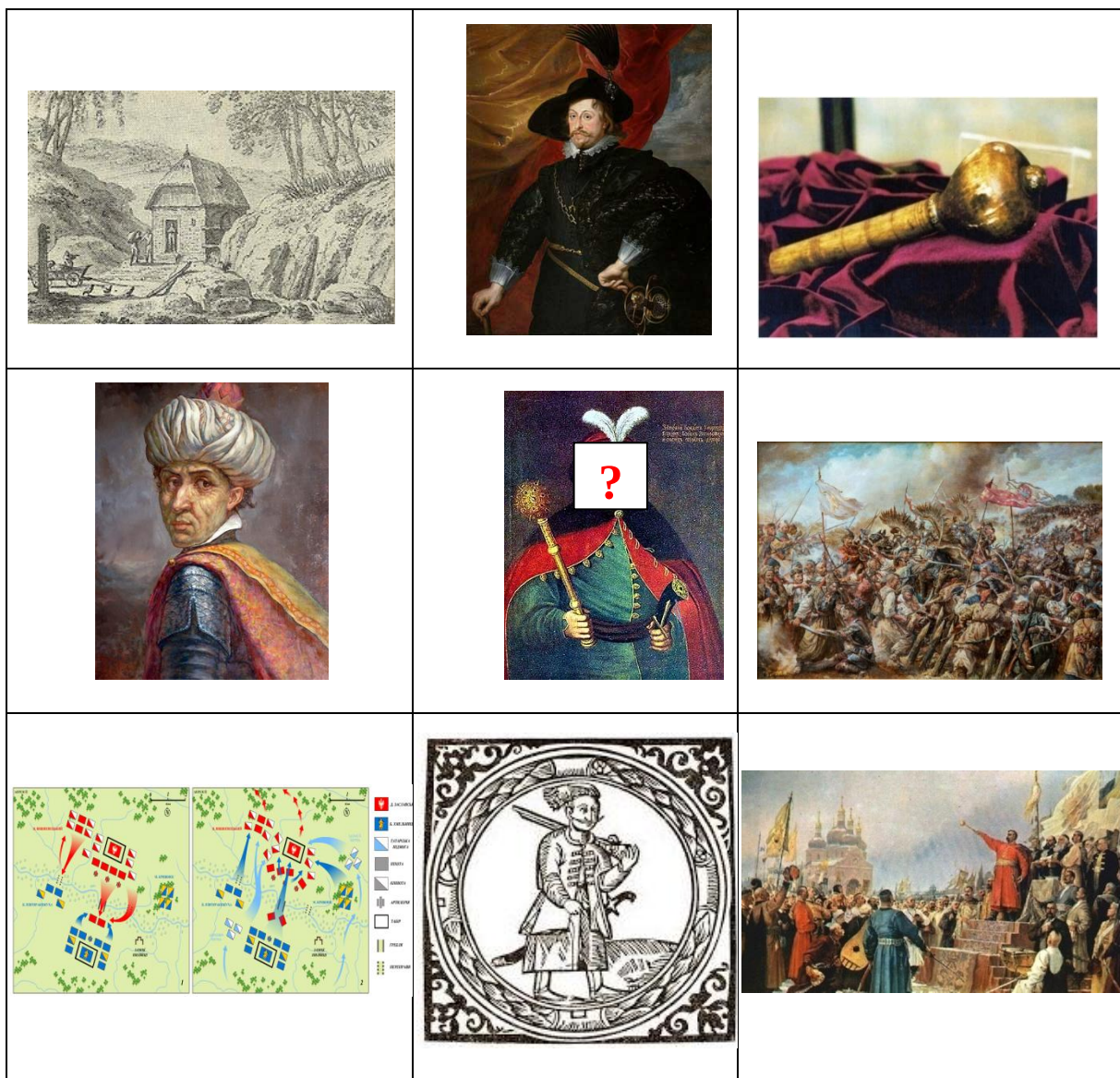

Рис. 1. Завдання за темою: «Політичний портрет Б. Хмельницького»

Завдання на розвиток візуальної компетентності:

1. Визначити історичні постаті Національно-визвольної війни українського народу XVII ст. (рис. 2).

Рис. 2. Завдання за темою: «Історичні постаті Національно-визвольної війни українського народу XVII ст.»

Кліпове мислення – звичка сприймати інформацію за допомогою коротких, яскравих посилів, що втілені у форматі постеру, відеокліпу. Суть «кліпового мислення» полягає в здатності людини швидко переключатися між різними за сенсом фрагментами інформації та швидко її обробляти. Кліпове мислення захищає від інформаційного перевантаження, перевтоми, переключає увагу на отримання необхідних знань та узагальнень історичних процесів, але має недоліки, які визначають науковці: обмеження живого спілкування, втрата бажання пізнавати нове, масовий розлад уваги, знищення інтересу до творчості, логічного осмислення та розуміння реальних життєвих процесів, зниження засвоєння знань та рівня успішності навчання. З метою обмеження негативного прояву кліпового мислення освітянам необхідно мотивувати, заохочувати молодь до навчання. Пропонуємо мотиваційний алгоритм засвоєння знань: достовірна, повна, цікава, стисла інформація; практична користь; дозоване навчання – вивчення невеликої частини матеріалу за короткий час; різноманітні

форми роботи; самостійний вибір студентами форм і методів роботи; зворотній зв'язок спілкування зі студентами в соціальних мережах; роль викладача в освітньому процесі, як мудрого, толерантного фасилітатора; застосування інтерактивних методик навчання. До прикладу, використання техніки «Музейна педагогіка» (рис. 3).

Рис. 3. Використання техніки «Музейна педагогіка»

Музейна педагогіка передбачає використання засобів активізації пізнавальної діяльності; розширення світогляду, інтересу до історії держави, міста, навчального закладу; виховання національної свідомості студентів на прикладах музейних експонатів.

Сучасне молоде покоління живе у світі інформаційних технологій, які формують у них так зване «кліпове мислення». Це означає поверхове та фрагментарне сприйняття інформації без глибокого аналізу, коли увага швидко перескакує з одного "кліпу" на інший. Розвиток телебачення та Інтернету сприяє тому, що молодь дедалі менше мислить логічно, звикаючи до постійної зміни образів та вимоги нових вражень. Так формується феномен кліпового мислення, характерний для сучасного покоління.

Таким чином, кліпове мислення - це особливість мислення сучасної людини, яка характеризується фрагментарним, мозаїчним сприйняттям інформації; виникає під впливом інформаційних технологій, соціальних мереж, онлайн-спілкування. Має як позитивні, так і негативні сторони. Кліпове мислення ускладнює аналіз та логічне осмислення навчального матеріалу. Це вимагає адаптації освітніх методик до потреб молоді шляхом застосування інтерактивних підходів, що дозволяють засвоювати інформацію фрагментарно та візуально. Кліпове мислення - виклик для освіти, адже ускладнює сприйняття інформації. Водночас, воно відкриває перспективи інтерактивного навчання. Завдання педагога - допомогти поєднати цілісне мислення з можливостями нових технологій, щоб молодь навчилася використовувати кліповість собі на благо. Освіта має адаптуватися до потреб молоді з кліповим мисленням шляхом розробки нових ефективних методик та інструментів викладання, зберігаючи баланс з традиційними підходами.

Список використаних джерел

1. Бахтіна Г. П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». Режим доступу : <http://kpi.ua/1102-7>

2. Соболева С.М. Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. Випуск №3, том 2. С.86-90.

Холодняк Олена Василівна

НАВЧАЛЬНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні трансформації навчальних комунікацій важко уявити без презентацій. Вони давно і твердо увійшли в освітянську практику не лише як альтернатива опорного чи тезисного конспекту, але й як багатофункціональний ресурсно-орієнтований засіб навчання, у якому органічно поєднані мотиваційні, навчальні, розвивальні, виховні цілі.

Проблематика використання презентацій з навчальною метою досить широко презентована у сучасному інформаційному просторі.

У цій публікації ми послуговуємося визначенням ресурсно-орієнтованого навчання за Н. Кононец як «комплекс форм, методів та засобів навчання, націлених на цілісний підхід до організації навчального процесу, який зорієнтований не тільки на засвоєння знань і набуття навичок, але і на тренінг здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів» [4].

Розроблення логіки викладу матеріалу у навчальних презентаціях здійснювалося з урахуванням міркувань і висновків науковців І. Хижняк, В. Ворожбіт-Горбатюк (творення міжуніверситетського комунікативного простору) [5], Н. Борисенко (ідеї освітнього партнерства як базису комунікаційної взаємодії учасників освітнього процесу) [2].

Для того, щоб навчальна презентація була елементом ресурсно-орієнтованого навчання, під час розроблення такої слід органічно узгодити її елементи з чітко визначеними блоками цілей, а саме: навчальна/інформаційна мета передбачає у змісті презентації наявність навчального контенту, що відображає логіку руху пізнання; виховна чи переконульовальна мета передбачає створення у змісті навчальної презентації середовища, сприятливого для особистісно значимих видів діяльності здобувачів, прояву ними усвідомленої відповідальності і навчального сумління на основі позитивної і адекватної самооцінки; розвивальна чи спонукальна мета передбачає наявність у навчальній презентації мотивуючого, стимулюючого до конструктивної рефлексії компоненту взаємодії за допомогою вербальних, невербальних засобів.

Види, типологія навчальних презентацій досить розлого представлена у відкритих джерелах [1; 3]. Нам імпонує підхід визначення видів за сценарієм (традиційний мультимедійний супровід аудиторного заняття, слайд-шоу, текстові презентації (опорний конспект); інтерактивна (анімовані схеми, інтерактивні плакати, тренажер, тестування, сторінка робочого зошита, аналіз одного зображення), автоматичні (опорні схеми в графічних редакторах,

офісних програмах), тематичні, синхронні, хронологічні та інші види таблиць [1].

Алгоритм успішної презентації вбачається наступним. Передусім важливо чітко і лаконічно сформулювати мету навчальної презентації, без плутанини конкретизувати тему і предмет презентації, без випадковостей визначити логічні зв'язки з матеріалом, що вивчається у межах конкретної освітньої програми. Наступний крок – визначення цільової аудиторії, для якої призначена презентація, відповідно – вбір мовних конструктивів і невербальних засобів передачі інформації за допомогою структурування слайдів, використання іконок чи інших візуальних образів, кольорові рішення тощо. Важливо визначити місце і час демонстрування презентації в одиниці навчального часу, формат початку, тривалість, власне сам перебіг демонстрування презентації і відповідного супроводу, логічне завершення.

З-поміж сервісів, які допомагають викладачеві створити якісну навчальну презентацію, варто виокремити наступні: PowerPoint, Google Slides, Canva, Prezi, Piktochart, SlideDog, PowToon інші [3].

Потенції ресурсно-орієнтованого навчання у презентаціях будуть реалізовані за умови синтезу теми, цілей і предмета вивчення. По суті навчальна презентація має слугувати не лише для привернення уваги, а передусім показувати логіку пізнання. Корисно, якщо автор презентації у виборі шаблонів виходитиме за межі стереотипів, керуючись саме логікою пізнання галузі знань, освітньої компоненти, що презентує. Доцільно в візуальних ефектах дотримуватися правил колірного кола Іттена, порад класичного композиціонування, узгодження формату змісту з метою презентації. Неодмінною умовою успіху використання презентації як елемента ресурсно-орієнтованого навчання є дотримання колегіальної етики і академічної доброчесності.

Список використаних джерел

1. Види і типи презентацій. 2016. URL : <https://studfile.net/preview/5117935/>
2. Ворожбіт-Горбатюк В., Борисенко Н., Кежань Се. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як ресурс партнерства. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. №52, С. 52-60. doi:<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.05>
3. Злонкевич С. В. Поняття презентації та комп'ютерної презентації, їх призначення. 2021. URL : <https://naurok.com.ua/ponyattya-prezentaci-ta-komp-yuterno-prezentaci-h-priznachennya-228911.html>
4. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
5. Хижняк І.А., Ворожбіт-Горбатюк В.В. Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2021. Вип. 14. Ч.1. С. 5-18. URL : <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962>

**Циганенко Ярослав Сергійович
Кузьменко Антон Ігорович
Кононець Наталія Василівна**

ВПЛИВ ЧАТУ-GPT НА НАВЧАННЯ

У сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, штучний інтелект стає все більш необхідною та важливою частиною нашого повсякденного життя. Одним із вражаючих досягнень у цій галузі є система обробки природної мови GPT (Generative Pre-trained Transformer). У цій статті досліджується вплив чат-ботів GPT на процес навчання. Чат-боти є важливим інструментом для навчання та розвитку різноманітних навичок.

По-перше, вони надають велику кількість інформації та ресурсів, що полегшує незалежне дослідження. По-друге, можливість взаємодії з інтелектуальними чат-ботами допомагає покращити навички спілкування та вивчення мови. Незважаючи на всі переваги, важливо враховувати проблеми, пов'язані з використанням чат-ботів GPT в освіті. Вони створюють залежність від технологій і обмежують розвиток особистих навичок, таких як аналіз і критичне мислення. Крім того, під час взаємодії з системами GPT можуть виникнути проблеми з безпекою та конфіденційністю.

Однією з ключових сфер, де GPT вплинув на навчання, є його використання в освітніх програмах. Системи штучного інтелекту можуть надавати персоналізовану підтримку студентам відповідно до їхніх потреб і рівня знань. Це сприяє підвищенню якості освіти та забезпечує більш ефективний процес навчання.

Чат-бот GPT є корисним інструментом для вивчення мов і покращення міжкультурного спілкування, дозволяє студентам практикувати мовні навички в справжніх ситуаціях і отримувати зворотний зв'язок від інтелектуальних агентів, що сприяє більш ефективному засвоєнню мови та культурному розумінню. Майбутнє використання GPT в освіті може включати розробку більш складних інтерактивних систем, призначених для створення реалістичних віртуальних середовищ навчання. Крім того, розробка спеціалізованих моделей GPT для окремих галузей знань може покращити якість навчального процесу та підвищити інтерес студентів до навчання.

Чат-бот GPT допомагає розширити доступ до освітніх ресурсів, надаючи студентам доступ до широкого спектру інформації. Це особливо важливо для тих, хто не має доступу до традиційних засобів навчання. Такого роду штучний інтелект може стати ефективним інструментом для розширення освітніх можливостей і подолання географічних обмежень.

Завдяки своїй глобальній природі чат-бот GPT може стати каталізатором глобальної співпраці та обміну знаннями. Вони полегшують взаємодію між студентами та викладачами з різних країн, дозволяючи обмінюватися досвідом, культурними особливостями та різними методами навчання.

Оскільки чат-боти GPT використовуються в освіті, виникають етичні проблеми, такі як конфіденційність даних, вплив на міжособистісні стосунки та можливість неправильного використання технології. Важливо вирішити ці проблеми, встановити етичні стандарти та забезпечити безпеку користувачів. Незважаючи на досягнення автоматизації та технологій, роль вчителів залишається важливою. Чат-боти GPT можуть бути інструментом для підтримки вчителів, допомагаючи персоналізувати методи навчання та визначати потреби учнів. Вчителі відіграють важливу роль у формуванні критичного мислення та розвитку соціальних навичок, які технології не можуть замінити.

Використання чат-ботів GPT в освіті вимагає ретельного вивчення ефективного використання цих технологій, виваженого підходу та обережності щодо етичних питань. Це відкриває нові горизонти для навчання та розвитку, але вимагає уважного та відповідального підходу.

Список використаних джерел

1. A Neural Conversational Model: <https://arxiv.org/abs/1506.05869>
2. GPT-3: Generative Pre-trained Transformer 3: <https://arxiv.org/abs/2005.14165>
3. The State of Large Language Models in 2022: <https://arxiv.org/abs/2201.07285>
4. OpenAI: <https://openai.com/>
5. Google AI: <https://ai.google/>

**Черненко Оксана Олексіївна
Шустваль Альона Станіславівна**

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний світ стрімко розвивається, а цифрові технології переписують правила гри у всіх сферах нашого життя. Використання цифрових технологій в освітньому процесі дозволяє досягати нових освітніх результатів, які відповідають вимогам сучасного цифрового суспільства. Наприклад, здобувачі освіти можуть навчатися не лише традиційним дисциплінам, але й здобувати навички роботи зі штучним інтелектом, великими обсягами даних, програмуванням тощо.

Цифрові технології забезпечують можливість зробити процес навчання гнучким, з урахуванням потреб кожного учня, при цьому не замінюючи викладача, а доповнюючи його. Заняття з використанням цифрових технологій характеризуються адаптивністю, керованістю, інтерактивністю, можливістю поєднувати індивідуальну та групову роботу, а також необмеженим часом навчання [1].

Особливістю розвитку і застосування цифрових технологій навчання є те, що вони мають тенденцію приймати адаптивні властивості, які дозволяють встановлювати безпосередні зв'язки з учнями.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій дозволяє організувати різні види діяльності учнів (схема 1):

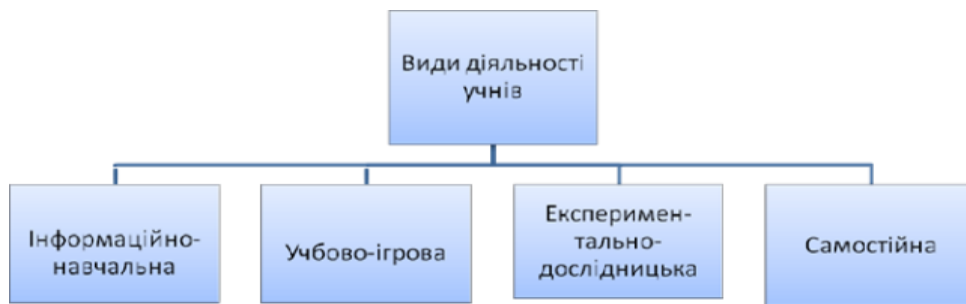

Схема 1. Види діяльності учнів

Ці види діяльності орієнтуються на активне використання інформаційних комп'ютерних технологій учителем і учнями як інструменту пізнання й самопізнання, на самостійне подання і здобуття знань, здійснення власного маленького відкриття у процесі вивчення навколишнього світу. Використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі необхідно не тільки для підтримки традиційних форм і методів навчання, скільки для створення варіативних методик, що сприяють особистісно-орієнтованому розвитку учнів, розвивального навчання [2].

Інтерактивні уроки та віртуальні класи

Однією з ключових переваг сучасних цифрових технологій в освіті є можливість створення інтерактивних уроків та віртуальних класів. Цей підхід не тільки робить процес навчання цікавішим, але і активно залучає учнів до активної участі в навчальному процесі.

На сьогоднішній день, коли значна кількість закладів освіти працює дистанційно, перед вчителями щодня постає проблема вибору онлайн-інструментів для створення карток, тестів, дидактичних ігор, з якими учні могли б працювати в асинхронному режимі і які були б для них цікавими, новими та захоплюючими. Ми зробили добірку нових корисних ресурсів, які зможуть урізноманітнити як дистанційні, так і очні уроки для учнів [3].

Однією з найпопулярніших форм інтерактивності є використання відеоуроків. Вчителі можуть записувати відеопояснення, де роз'яснюють складні концепції або демонструють практичні приклади. Це дозволяє учням вивчати матеріал в комфортному для них темпі та повертатися до важливих моментів в будь-який зручний час.

Додатково, онлайн-тестування та платформи для створення інтерактивних завдань дозволяють вчителям вимірювати рівень засвоєння матеріалу та адаптувати навчання до індивідуальних потреб учнів. Це не тільки робить навчання більш ефективним, але і забезпечує створення гнучкого навчального середовища, де кожен учень має можливість розвиватися відповідно до свого темпу та інтересів.

З введенням віртуальних класів у режим дистанційного навчання, вчителі отримують змогу підтримувати активний діалог та взаємодію з учнями навіть на відстані. Віртуальні класи дозволяють проводити онлайн-лекції, дискусії та

практичні заняття, забезпечуючи учням можливість отримати якісну освіту, навіть не покидаючи зручностей свого дому.

Особистісно-орієнтоване навчання

Однією з найважливіших переваг використання сучасних цифрових технологій в освіті є можливість створення особистісно-орієнтованого навчання. Цей підхід враховує індивідуальні потреби, інтереси та особливості кожного учня, надаючи персоналізований підхід до навчання.

Цілі особистісно орієнтованого навчання полягають у тому, щоб: визначити життєвий досвід кожного учня, пізнавальні здібності, рівень інтелекту, інтереси, які спочатку треба розкрити, а потім розвинути у навчальному процесі; формувати позитивну мотивацію учнів до пізнавальної діяльності, потребу в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні школярів; озброїти учнів механізмом адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання необхідних для сучасної людини [4].

Цифрові технології дозволяють створювати завдання, які сприяють розвитку критичного мислення, проблемного вирішення та творчості. Учні можуть вибирати завдання, що відповідають їхнім інтересам та цілям, що стимулює їх активність та зацікавленість у навчанні.

Індивідуалізація навчання може включати в себе різноманітні аспекти, такі як різні темпи навчання, різні методи оцінювання та навіть різні засоби навчання. Деякі учні можуть краще асимілювати інформацію через візуальні матеріали, тоді як інші можуть впроваджувати знання краще через аудіо або текстові матеріали. Цифрові платформи дозволяють учителям індивідуалізувати контент та методи навчання для кожного конкретного випадку. Важливо зазначити, що особистісно-орієнтоване навчання не виключає групову взаємодію та співпрацю. Сучасні цифрові технології також дозволяють організовувати колективні проекти, віртуальні дискусії та інші форми співпраці, що розширює можливості соціального взаємодії та навчання через комунікацію.

Віртуальна та змішана реальність

Використання віртуальної та змішаної реальності в освіті відкриває нові горизонти для засвоєння складних концепцій та розвитку практичних навичок. Ці технології стають могутнім інструментом, який робить навчання більш захоплюючим та ефективним. Віртуальна реальність дозволяє учням поглиблюватися в іммерсивне оточення, що може бути надзвичайно корисним для навчання певних предметів. Наприклад, учні можуть взяти участь віртуальних екскурсій, де вони мають змогу вивчати історичні місця, досліджувати географічні об'єкти чи вивчати абстрактні концепції через віртуальні сценарії. Технологія віртуальної реальності містить у собі можливості створення високоякісних засобів стереозображень, 3D електронних освітніх ресурсів, презентаційних та інформаційних матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. У процесі професійної підготовки студентів можна використовувати як віртуальні лабораторії, практикуми, моделюючи середовища, так і цілі віртуальні світи [5]. Доповнена реальність (AR) є

потужним інструментом для покращення навчального процесу. З його здатністю робити навчальний процес інтерактивним, захоплюючим і персоналізованим, AR може допомогти викладачам створити більш ефективний досвід навчання для своїх учнів. Однією із переваг включення AR у навчальний процес є персоналізація. За допомогою такої технології як доповнена реальність, вчителі можуть створювати індивідуальні умови навчання для своїх учнів на основі їхніх індивідуальних потреб і стилів навчання. Це дозволяє викладачам пристосовувати навчання до унікальних потреб кожної дитини, що сприяє більш ефективному навчанню. Освіта стає ефективною тоді, коли сам учень прагне навчатись, а інформаційні технології, мобільні додатки, незвичайні та візуально захоплюючі інструменти стають чудовими помічниками у цьому. Доповнена реальність буде корисною для предметів, які важко уявити, наприклад історії та природничих наук. Завдяки їй учні можуть здійснювати віртуальні екскурсії, брати участь у моделюванні та досліджувати віртуальні середовища [6]. Змішана Реальність (MR) поєднує віртуальні та реальні об'єкти в єдиному іммерсивному просторі. Це може бути особливо корисним для навчання у контексті науки, інженерії та інших технічних дисциплін. Учні можуть вивчати тривимірні моделі молекул або фізичних явищ, перетворюючи їх у реальний простір за допомогою змішаної реальності. Це робить навчання більш конкретним та зрозумілим, оскільки учні можуть взаємодіяти з об'єктами та спостерігати за їхнім взаємодією в реальному часі.

Плюси використання VR, AR та MR в освіті:

1. Збільшення зацікавлення та залучення: іммерсивність віртуальної та змішаної реальності створює захоплюючий досвід, що привертає увагу учнів та стимулює їх активність.
2. Практичні навички та експерименти: учні можуть вивчати та експериментувати у безпечному віртуальному середовищі, що розвиває практичні навички та робить навчання більш практичним.
3. Індивідуалізація та адаптація: віртуальна та змішана реальність дозволяють індивідуалізувати навчання відповідно до потреб та темпу кожного учня.
4. Глобальний доступ: змішана реальність може надати учням з різних частин світу можливість навчатися разом, перетинаючи географічні кордони.

Використання віртуальної та змішаної реальності в освіті перетворює навчання, роблячи його більш доступним, захоплюючим та сприяючим активному засвоєнню знань. Сучасні цифрові технології не тільки трансформують обличчя освіти, але й революціонізують спосіб, яким ми навчаємося та сприймаємо знання. За останні десятиліття стали доступними нові інструменти, які розширюють границі навчання та забезпечують глибший індивідуальний розвиток. Інтерактивні уроки та віртуальні класи відкривають двері до активного та цікавого навчання, надаючи учням можливість вивчати матеріал в темпі, що відповідає їхнім потребам. Особистісно-орієнтоване навчання, підкріплене цифровими технологіями, створює індивідуальні

траєкторії для розвитку та сприяє виходу на новий рівень саморегуляції та самостійності учнів. Використання віртуальної та змішаної реальності в навчанні розширює можливості усвідомлення та застосування знань. Інтерактивні симуляції та віртуальні експедиції надають учням можливість поглибити своє розуміння предметів, перетворюючи навчання в захоплюючий віртуальний світ. Завдяки цифровим технологіям освіта стає не лише інформативним процесом, але й захопливим пригодою, яка підтримує індивідуальний розвиток, сприяє глибокому розумінню предметів та готує учнів до викликів сучасного світу. Ці технології відкривають нові можливості, що піднімають освіту на новий рівень, де кожен може мати доступ до знань та навчатися власним темпом, будуючи майбутнє, яке базується на глибокому та глобальному розумінні.

Список використаних джерел

1. Качмар О.В. Цифрові технології в освітньому процесі початкової школи в реаліях масштабної військової агресії. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7875382>
2. Михаліченко О.Л. Використання сучасних цифрових технологій в освітньому процесі. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-suchasnih-cifrovih-tehnologiy-v-osvitnomu-procesi-342096.html>
3. TEACHHUB (n.d.) Сервіси для інтерактивних дистанційних уроків. TEACHHUB/Незалежна Освітня Корпорація. Режим доступу: <https://teach-hub.com/servisy-dlia-interaktyvnykh-dystantsiynykh-urokiv/>
4. Ivanushun Soroku (n.d.) Особистісно зорієнтоване навчання процесі. Режим доступу: <https://ivanushunsoroku.webnode.com.ua/navchalni-tehnologii/osobistisno-zorientovane-navchannya/>
5. Климнюк В.Є. Віртуальна реальність в освітньому процесі. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/325873912_Virtualna_realnist_v_osvitnomu_procesi/fulltext/5b2a4be7a6fdcc72db4d454c/325873912_Virtualna_realnist_v_osvitnomu_procesi.pdf?origin=publication_detail
6. Підгорна А. Аспекти впровадження технології доповненої реальності в освітній процес. Режим доступу: <https://arbook.info/aspekty-vprovadzhennya-tehnologiyi-dopovnenoyi-realnosti-v-osvitnij-proces/>

Чжоу Ань

Чжан Ітін

ІННОВАЦІЇ ЦИФРОВИХ МУЛЬТИМЕДІА ДЛЯ КИТАЙСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Мультимедіа поєднує в навчальному середовищі п'ять основних типів медіа: текст, відео, звук, графіку та анімацію, забезпечуючи таким чином новий потужний інструмент для освіти. Мультимедійні технології, які є потужним наочним інструментом, здатні пришвидшити хід освітнього процесу, надати йому динаміки та підвищити мотивацію учнів. Мультимедійні освітні технології створюють сприятливі умови для розвитку творчих здібностей та естетичного смаку в учнів, а також роблять процес навчання більш ефективним. Використання мультимедійних технологій в освітньому процесі дозволяє учням

розвивати абстрактне мислення, а також застосовувати на практиці особистісно-орієнтовані методи навчання. Мультимедійні освітні технології здатні формувати в учнів навички самооцінювання, абстрактного мислення, рефлексії та самостійного планування своєї діяльності. При ефективному використанні мультимедіа в освітньому процесі активізується критичне мислення учнів та активізується навчальна діяльність [3, 5].

Великий вплив здійснили мультимедійні технології на музичну освіту, зробивши її більш інтерактивною та цікавою. Музичне мистецтво – це мистецтво слуху, яке допомагає людині формувати естетичні смаки та інтереси. Музична освіта є не тільки важливим засобом якісної освіти для здобувачів, а й потужним інструментом розвитку музичних талантів в освітніх закладах та музичних школах. Визначимо способи використання мультимедійних технологій в музичній освіті:

- інтерактивні засоби навчання: мультимедійні технології забезпечують інтерактивні засоби навчання, такі як навчальні ігри, симуляції та віртуальні лабораторії, які можуть допомогти учням у цікавому форматі зрозуміти складні поняття;
- цифрові продукти: цифрові інструменти дозволяють учням створювати власні історії та ділитися ними, розвивати їх творчі здібності та навички;
- онлайн-навчальні платформи (Moodle, H5P та інші) пропонують різноманітні інтерактивні вправи та мультимедійний вміст для покращення досвіду навчання та виховання;
- навчальне відео використовують для пояснення складних понять простим і зрозумілим способом. Вони також можуть містити інтерактивні елементи, такі як вікторини та конкурси.

Мультимедійні технології в музичній освіті включає цифрові інструменти, такі як планшети, програмне забезпечення програми, відео та аудіо інструменти, інтерактивні дошки та онлайн-платформи. Вони дозволяють поєднувати текст, графіку, звук, анімація та відео для створення привабливих, мультисенсорних навчальних середовищ. У сучасному технологічному середовищі ці мультимедіа технології помітно вплинули на глобальну практику, в тому числі в Китаї. Уряд Китаю активно сприяв інтеграції медійних технологій, додаючи їх до навчальних програм. Поширення мультимедійних технологій урізноманітнило канали спілкування та співпраці між педагогами, дітьми та батьками, уможливорюючи дистанційні та гнучкі парадигми навчання. Однак ступінь інтеграції мультимедійних технологій у китайському контексті змінюється та залежить від таких факторів як географічне розташування, наявність фінансування та доступ до ресурсів. Тому є нагальна потреба в розробці спеціальної програми з підготовки вчителів, які будуть інтегрувати мультимедійні технології у своїй педагогічній діяльності [4].

Мультимедійні технології відіграють значну роль в естетичному вихованні дітей Китаю. Їх використовують для того, щоб зробити процес навчання більш

динамічним, підвищити мотивацію учнів, розвинути творчі здібності та естетичний смак. Визначимо ключові моменти цієї проблеми:

1) розвиток та еволюція естетичного виховання: естетичне виховання в китайських школах пройшло шість етапів розвитку, а саме: період зародження, початковий період, період руху порятунку, період розвитку, період реконструкції та період модернізації нової доби. Художнє виховання та його практична діяльність є основним змістом шкільного естетичного виховання;

2) використання мультимедіа в освіті дітей раннього віку: серед сучасних змін у сфері освіти Китаю важливе місце займають мультимедійні технології та їх ефективне використання педагогами;

3) підтримка уряду: центральними органами влади Китаю надано рекомендації щодо зміцнення та вдосконалення фізичного та естетичного виховання в школах засобами мультимедіа.

Таким чином, мультимедійні технології суттєво трансформують освітню практику в Китаї, особливо у сфері естетичного виховання. Подальшого дослідження потребує розробка методики використання мультимедійних технологій для розвитку естетичного смаку учнів музичних шкіл.

Список використаних джерел

1. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О., Дементієвська Н. П., Пінчук О. П., Соколюк О. М., Соколов П. К. Київ : *Педагогічна думка*, 2012. 112 с.
2. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання : навч.-метод. посіб. / С. О. Доценко, В. В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. М. Собченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 192 с.
3. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект. *Нові технології навчання* 46 (2007): 55-58.
4. Цифровізація процесу формування фахових компетентностей. Методичні рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти до організації самостійної навчальної і науково-дослідної роботи / Укладачі: Доценко С., Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Чжоу Ань та ін. Харків. 2022. 33 с.
5. Чжоу Ань. Проблеми музичної освіти в умовах пандемії. *Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі: Матеріали вуз. наук.-теорет. інтерн.-конф.*, 9-10 червня 2022 р., Харків: ХНПУ, 2022. 97 с.

**Шеріпбаєва Надія Сергіївна
Колокольцева Анна Володимирівна**

ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

Як показує практика, курс математики старшої школи є непростим для вивчення студентами через надмірну теоретичність та наявність великої кількості інформації, яка, задавалося б, мало пов'язана із життям. Для викладача

проблема зацікавлення студентів полягає у обмеженості часу на якісну демонстрацію необхідності предмета, зв'язку із подальшою діяльністю.

У зв'язку з цим вважаємо важливим питання демонстрації практичної значущості математичних знань, показу можливостей застосування математики в різних науках. Розглядаючи тему «Показникова і логарифмічна функції», викладач має допомогти студентам зрозуміти, якою є роль цих математичних процесів у реальних ситуаціях та проблемах. Так, для огляду властивостей вказаних функцій корисно розглядати залежності, які мають місце в біології, хімії, екології, медицині або закономірності деяких життєвих процесів, зрозумілі і прості для сприйняття [2, С.19]. В курсі алгебри передбачено застосування прикладних задач, присвячених даній темі, але не завжди є час та можливість повністю розкрити їх різноманітність та значущість. У зв'язку із обмеженістю часу можемо запропонувати окремим студентам чи мікрогрупі студентів самостійно вивчити шляхи застосування показникової чи логарифмічної функції. Для демонстрації результатів рекомендуємо запропонувати студентам підготувати доповідь по опрацьованому матеріалу та оформити її у вигляді дослідницького проекту.

Бачимо, що постає питання організації дослідницької діяльності студентів із великою кількістю матеріалу з цієї теми. Опрацьовуючи тему, ми помітили, що дослідження зручно провести, користуючись ресурсом Google Академія, що забезпечує зручний пошук та швидкий доступ до наукових статей, виданих у достовірних наукових джерелах.

Наукові ресурси, які можемо знайти, користуючись Google Академією, завжди містять автора та посилання на джерела, якими послуговується науковець. Таким чином студент може знайти достатню кількість необхідної інформації з теми та підготувати доповідь, не порушуючи академічної доброчесності. Такий підхід, що передбачає обов'язкове вивчення першоджерел, допомагає сформувати культуру цитування та навчити правил оформлення використаної літератури.

Як один із напрямків роботи можемо запропонувати студентам підбір прикладних задач із різних областей науки. Демонструючи прикладні задачі, можемо показати, як математика може бути використана для розв'язання реальних проблем, навчити застосовувати математичні концепції для вирішення конкретних завдань, допомогти побачити зв'язок між теоретичними концепціями і їх використанням на практиці [1, С.114-115], а також сформувати міжпредметні зв'язки.

Запропонуємо добірку задач, які можуть бути продемонстровані як приклади застосування показникової функцій та логарифмів. Щоб проілюструвати, як дані функції допомагають аналізувати різноманітні явища в різних галузях науки, до деяких задач наведемо розв'язання.

№1 (біологія) У пробірку потрапив один мікроб, який відразу став розмножуватись шляхом ділення навпіл через кожну годину. Скільки мікробів

буде у пробірці через добу? Через який час у пробірці буде мільйон мікробів [1, С.119]?

Розв'язання. Позначимо через D_n кількість бактерій, які будуть жити у пробірці через n годин. Так, у початковий момент часу $D_0 = 1$, через одну годину $D_1 = 2$, а через дві години – $D_2 = 4$. Продовжуючи обчислення, маємо $D_3 = 8$, $D_4 = 16$... Можемо помітити залежність $D_n = 2^n$, яка є показниковою функцією, і звідси знайдемо:

$$D_{24} = 2^{24} = 16\,777\,216 \text{ бактерій.}$$

Щоб знайти час, через який у пробірці буде мільйон мікробів, розв'яжемо відповідне показникове рівняння $2^x = 1\,000\,000$.

$$x = \log_2 1\,000\,000 \approx 19,93 \text{ (год).}$$

№2 (біологія, географія) Населення деякої країни щорічно збільшується на 2%. У скільки разів воно збільшиться за півроку? За 50 років [2, С.30]?

№3 (хімія, фізика) Маса солі (виражена в грамах), яку містить соляний розчин в момент t (в хвилинах), є функцією $m(t) = 300e^{-\frac{t}{5}}$. Припускають, що наявність солі в момент t не можна виявити, коли $m(t) \leq 10^{-2}$. Розпочинаючи з якого моменту часу неможливо виявити наявність солі [2, С.40]?

№4 (фізика) Період піврозпаду радію становить 1620 років. Яка частина початкової кількості радію залишиться через 4860 років? Оцініть, скільки відсотків складає існуюча нині на Землі кількість радію від тієї кількості, яка була на Землі на початку нашої ери [2, С.30]?

Розв'язання. Скористаємось формулою $M = M_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T}}$, де M_0 – початкова маса речовини, M – маса в момент часу t , T – період напіврозпаду речовини (час розпаду половини атомів заданої речовини).

Позначимо масу радію, яку матимемо через 4860 років, через M_1 :

$$M_1 = M_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{4860}{1620}} = M_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^3 = \frac{1}{8} M_0$$

Отже, через 4860 років залишиться восьма частина початкової маси радію.

Позначимо через M_2 масу радію, яка існує зараз, у 2024 році, а через M_0 –

$$\text{масу радію, яка існувала в 0 році: } M_2 = M_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{2024}{1620}} \approx M_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{1,25} \approx 0,42 \cdot M_0$$

Отже, існуюча нині на Землі кількість радію наближено становить 42% від тієї кількості, яка була на Землі на початку нашої ери.

№5 (економіка) Ви поклали в банк a гривень. Молодіжний вклад дає 11% річних. Через скільки років вклад вдвічі збільшиться [1]?

Розв'язання. За формулою складних відсотків вклад нараховується наступним чином: $S = A \cdot (1 + \frac{P}{100})^n$, де S – накопичена сума, A – початкова сума вкладу, P – відсоткова річна ставка, n – термін зберігання вкладу.

За умовою, початкова сума складала a грн, а накопичена – $2a$. Маємо рівняння $2a = a(1 + \frac{11}{100})^n = a \cdot 1,11^n$. Звідси $2 = 1,11^n$

$$n = \log_{1,11} 2 \approx 6,64 \text{ років.}$$

№6 (інформатика). Відео на YouTube набрало 50 переглядів за перший день. Збільшення кількості переглядів щодня можна описати функцією $y = 80e^{0,2t}$, де t – час, що пройшов із дня публікації, обчислений в днях. Через скільки днів на відео буде 5 тисяч переглядів [1, С.120]?

У висновку можемо зазначити, що використання показникової (часто – експоненціальної) та логарифмічної функцій прослідковується у багатьох природничих науках. Так, у кліматології такі функції можуть використовуватись для аналізу росту температури та зміни рівня морів, медицина за допомогою даних функцій виконує моделювання росту і розвитку клітин, динаміки розподілу ліків в організмі. У технологічних галузях показникові функції можуть використовуватись для оцінки росту обсягу даних, продуктивності обчислювальних систем і розповсюдження технологій. Тобто кожен студент може знайти та дослідити цікаву для себе область використання функцій, скориставшись широко доступними у наш час інформаційними ресурсами.

Список використаних джерел

1. Колєбанова І., Прус А. Задачі прикладної спрямованості, які призначені для вивчення показникової та логарифмічної функцій на засадах НУШ. *Universum*. Жовтень 2023, 1, 2023. С. 113–123.

2. Соколенко Л.О., Філон Л.Г., Швець В.О. Прикладні задачі природничого характеру в курсі алгебри і початків аналізу: практикум. Навчальний посібник. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 128 с.

Шуліка Олександр Сергійович

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК МОТИВУВАЛЬНИЙ РЕСУРС

Інформатизація, діджиталізація на сучасному етапі охоплює чи не кожен куточок життя та діяльності суспільства. Таким чином відкриваючи нові можливості і водночас висуваючи нові вимоги до сучасної людини щодо адаптації до цих можливостей та оволодіння відповідними навичками ефективної діяльності у конкретній галузі із застосуванням інформаційних технологій.

Одним з найпопулярніших досягнень інформатизації та наймасовіших інструментів інформаційної комунікації є соціальні мережі (далі СМ), які за

останнє десятиліття стали невід'ємною частиною нашого побутового та ділового щодення.

Що до залучення можливостей соціальних мереж у навчальний процес, то з упевненістю можемо сказати, що вони стали поряд з іншими середовищами дистанційного навчання рятівним кругом для педагогів під час пандемії, а потім повномасштабного вторгнення. За таких умов досить швидко набули популярності, довівши свою ефективність і зручність.

Питаннями розвитку мереж присвячені наукові пошуки Дж. Барнса, який, власне, й увів поняття «соціальні мережі» у науковий обіг, Р. Берта, П.Бурдйю, Дж. Гелбрейта, Ю. Данька.

Про формування інформаційного освітнього середовища та застосування соціальних мереж у навчальному процесі говорили в своїх наукових доробках такі вчені, як Г. Дюдєні, Н. Хоклі, Дж. Холл, М. Уолш, Р. Гуревич.

Первісно поняття «соціальні мережі», уведене у 1954 році англійським соціологом Джеймсом Барнсом, розумілося як будь-яка соціальна структура і різноманітність соціальних взаємин. Проте інформатизація суспільства внесла зміни в трактування поняття, яке зараз тлумачиться як створені у віртуальному просторі он-лайніві мережі дистанційного спілкування між учасниками угруповання [3].

Соціальна мережа за С. Івашнєвою протрактовується як «віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів й обмін даними між користувачами який передбачає попереднє створення облікового запису [1, с. 15]. Тоді, як я О. Тишкова стверджує, соціальна мережа являє собою соціальну структуру, яка утворена індивідами або організаціями та відображає різноманітні зв'язки між ними через соціальні взаємовідносини, метою яких є передача різної затребуваної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій у віртуальному просторі» [2, с. 64].

І зараз є поодинокі скептики-противники використання соцмереж у навчальному процесі, які обґрунтовують свою позицію тим, що СМ сприймаються учасниками навчального процесу, як розважальне середовище. Проте синтез думок педагогів-практиків щодо ефективності використання досліджуваного феномену в навчанні та аналізу психолого-педагогічної літератури щодо мотивації й факторів підвищення пізнавальної активності дають нам змогу розглядати соціальні мережі в освітньому процесі як мотивувальний ресурс.

Мотивувальний потенціал соцмереж під час використання в навчанні пояснюємо позитивним сприйняттям СМ учнями як чогось звичного та близького і, подекуди, екстраполяцією такого характеру спілкування, який дозволяє більш вільне вираження особистих думок і поглядів під час вирішення освітніх завдань.

У цілому окреслюючи сприятливі сторони залучення СМ у навчальний процес, вважаємо за доцільне зупинитися на диференціації ролей соціальних

мереж за роллю при використанні їх можливостей в навчанні. А саме: 1. як середовище для власне навчання, або роль пізнавального середовища; 2. роль середовища комунікації. Перша реалізується, під час поширення відеоуроків презентацій досвіду та напрацювань конкретного педагога, публікації корисних посилань, книг тощо на сторінках Facebook для спільно ознайомлення учасниками закритих груп. Зі свого боку, роль середовища комунікації соцмережа виконує за умови створення у Viber, Telegram груп учнів, батьків із фасилітативною роллю вчителя, студентів із фасилітативною роллю викладача, куратора, керівника практики, а також групи для комунікації між педагогами конкретного методичного об'єднання, кафедри для вирішення поточних питань. Окрема комунікативно-пізнавальна роль реалізується під час проведення занять з учнями (студентами), науково-методичних семінарів, обмін досвідом, презентація наукового доробку тощо у режимі відеоконференцій у відповідних групах Messenger Viber, Telegram.

У підсумок вище викладеного хочемо зазначити, що компетентне застосування соціальних мереж в навчанні розкриває їх широкий потенціал для конструктивної, динамічної організації навчального процесу, що своєю чергою підвищує мотивацію учнів (студентів) до навчання й активізує пізнавальну діяльність.

Список використаних джерел

1. Івашнюва С. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. *Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 2. С. 15–17.
2. Тишкова О. Соціальні мережі як виклик сучасності в освітньому середовищі. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 34. С. 63–72.
3. Barnes J. Class and committees in a Norwegian Island Parish. *Human Relations*. 1954. № 7. P. 39–58.

Секція 3. Педагогічні технології ресурсно-орієнтованого навчання

Skinder Nataliia

AI POWERED LEARNING: REVOLUTIONIZING EDUCATION

As the field of Artificial Intelligence (AI) continues to advance, its potential to transform various industries becomes increasingly evident. It can be said that in the educational area, AI is developing tremendously. Nowadays, everyone is already using AI instruments in their life or trying to learn how to use them in a very prompt time. For example, it must be noted that today online educational platforms such as Prometheus offer a free course *Start working with ChatGPT* (fig. 1), so everyone can learn and use it.

Figure 1. Course registration

One of the key advantages of AI tools in education is their ability to offer personalized learning experiences. By analyzing data such as student performance, interests, and learning styles, AI algorithms can tailor educational content and activities to meet the unique needs of each student. This individualized approach fosters student engagement and improves learning outcomes.

AI tools can empower educators with valuable insights into student performance, behavior, and overall learning trends. By processing large amounts of data, AI algorithms can identify patterns, predict student struggles, and suggest instructional strategies. These insights aid educators in making informed decisions and adapting teaching methodologies to suit individual and collective needs.

AI-powered virtual assistants embedded in learning environments offer learners personalized support and guidance. Virtual assistants can provide instant feedback, answer questions, explain complex concepts, and suggest additional learning resources. They learn from learner interactions, adapting their assistance to meet specific needs. Virtual assistants act as reliable learning companions, providing learners with personalized and readily available support. Furthermore, using AI tools

can bring a lot of benefits, but we should remember also about the balance between human control with AI interventions and address concerns surrounding the ethical and privacy implications of AI in education. Educational institutions must ensure that student data is handled securely and in compliance with various regulations. Transparent communication about the utilization of AI tools, obtaining informed consent, and maintaining privacy safeguards will foster trust among students, parents, and educators. It must be said that AI-powered learning environments have the power to revolutionize education, making it more personalized, engaging, and effective. By harnessing the capabilities of AI, we can transform traditional learning environments into dynamic and adaptive spaces that cater to individual learner needs. While challenges exist, careful consideration of ethical implications, integration with traditional teaching methods, and accessibility can help create a balanced and inclusive educational system. As AI continues to evolve, the potential for enhancing learning environments and empowering learners will only continue to grow.

**Tkachenko Olena Viktorivna
Zhukova Maryna Yuriyivna
Kokovs'ka Oksana Valeriyivna**

EARLY PROFESSIOGENESIS AS A MEAN TO LEARNING MOTIVATION ENFORCEMENT IN THE PSMU STUDENTS

Education maximal individualization and early professiogenesis, motivations assessing in the students can be thought as important pedagogical means in any educational establishment. Ukrainian medical stomatological academy and then Poltava State medical university used and continue using them while working with the students at theoretical departments the Physiology one belongs to rather intensively. Professiogenesis at dental faculty starts when the applicants are at their 2nd course; Physiology is studied at the second course; the 1st-coursed students get acquainted only to the theoretical subjects without the education profilization. Every topic during Physiology course starts with applied questions both of medical and dental profile to enforce the students' motivation; some teachers at Physiology department and the dental ones give the synopses about interrelations between maxillary-facial area and other organism systems both under physiological and pathological conditions; even exam questions for dental students at Therapeutic Dentistry chair contain such questions. We paid and pay the students' attention to such organism systems uniting and regulative mechanisms integrity, we gave and give representation about one defensive system and some or even many subsystems [1]. The students get acquainted to profile investigative methods such as chronaxymetry, masticatory muscles electromyography, masticacyography, gnathodynometry as well as study maxillary-facial area physiology as a whole and oral cavity physiology in part rather in details while paying significant attention not only to their specific functions but the non-specific ones directed not to digestion for example defensive [2] absorptive, regulative,

cretory, excretory, speech formation [3]. The term “masticatory pressure” is introduced to the applicants first at Physiology lessons but have big applied significance in Orthodenty and Prosthetic Dentistry. Dental faculty students indeed increase their motivation to study Physiology while getting acquaintance to maxillary-facial area physiology and its investigative methods in details.

The students should understand very well that they can't recognize pathology without their knowledge of norm as well as that there are common investigative methods such as total blood, total urine, ECG which are essential to be performed and which results should be taken into consideration independently on the diagnosis. Our subject had another name before Bolon's system introducing – Normal Physiology. It described very important applied significance of this science – it is a science about health, normal organism functioning indices values ranges, organism functioning at all alive matter organization levels as well as its regulative mechanisms. The second designation deleted this basis medical science, representing Medicine theory, applied significance while remaining only the theoretical component of it. At the same time, our department teachers emphasized and emphasize to the fact that health represents an integral category including not only physical but psychical, social health, as WHO recommended. Again we should write about interdisciplinary integration in part in health study to help people while using multi-faceted approach from theoretical and practical points of consideration. Of course, such integration should be realized not only between theoretical academic disciplines, but between the clinical ones and that important in the ranges of our short abstracts – between the theoretical and the applied ones. Structure corresponds to function, human organism represents bio-psycho-social system, human being health should be assessed while multiple factors set taking into consideration – the internal ones and the external ones.

“Bene diagnostur – bene curatur”. Diagnostics methods start to be studied at the 2nd course and this process continues at clinical subjects. That is why early professiogenesis is considered to be the one in priority, the one enforcing the applicants' motivation to study Medicine significantly.

References

1. Мищенко И.В., Таряник Е.А., Мищенко С.В., Коковская О.В. Поляризованный свет и защитные системы крови. Полтава: ПП «Михайлик», 2012.168с.
2. Мищенко В.П., Силенко Ю.И. Пародонт и гемостаз. Полтава: Пік, 2001.151с.
3. Zaporozhets T.N.,Tkachenko O.V., Tryniak S. Dental Physiology. Publishing «Magnolia 2006».Lviv.2019.180p.

Барбінова Алла Володимирівна

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КОМАНДОТВОРЕННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний освітній процес закладу вищої освіти – це динамічна відкрита система, що поєднує класичні методи навчання та інноваційні технології. Сучасні здобувачі освіти потребують модернізації освітнього процесу, що

зумовлюється розширенням спектру освітніх послуг. Ефективність і результативність проведених освітніх занять значною мірою залежать від того, які методи використовують менеджери освіти для досягнення поставлених цілей.

З метою організації групової роботи доцільно впроваджувати технології, спрямовані на командотворення. Такі технології формують навички роботи у колективі, здатність розподіляти обов'язки та брати відповідальність за отримані рішення.

Питанням управління груповою діяльністю приділяли увагу багато вчених, зокрема П. Друкер, Є. Мковоз, П. Журавльова, О. Мороз. І. Волков та інші, які активно займалися розробкою різносторонніх моделей та методів, спрямованих на підвищення ефективності роботи колективу.

Командна робота у сучасному розумінні повинна бути спрямована на створення груп, які спільно несуть відповідальність за результати своєї діяльності і на рівних підставах здійснюють розподіл праці в команді.

Впроваджуючи технології командотворення, варто зазначити їх переваги. До таких науковці відносять:

- розвиток командного духу при виконанні спільного завдання;
- можливість виявляти і реалізовувати особистісний потенціал учасників команди;
- командотворення дозволяє виявити особливості комунікації у групі, що допомагає визначити сильні і слабкі сторони взаємодії між учасниками;
- розвиток уміння швидко приймати рішення в критичних і нестандартних ситуаціях;
- виховання в колективі довіри до один до одного, прихильність навчальним цілям [1].

Дослідники (О. Сорочан, І. Хахуда) зазначають, що формування команди не відбувається стихійно. Це закономірний процес, у якому всі учасники проходять чотири умовні етапи [4], а саме:

– *формінг* (з англ. *forming*) – «*притирання*». На цьому етапі всі члени команди сходяться разом, щоб зрозуміти: «Для чого? Що? Хто? Коли?» Формінг – це стадія орієнтації, коли члени майбутньої команди перевіряють ситуацію, шукають опори. Люди починають орієнтуватися в усіх аспектах життя команди – від мети до стосунків. Довіра на цьому етапі відсутня, проте конфлікти ще не виникають. Відбувається поступове прояснення мети й завдань команди, а також переоцінка власної компетентності в професії та стосунках; формується стиль ділового спілкування;

– *стормінг* (з англ. *storming*) – «*ближній бій*». У цей період виникають незгоди стосовно того, що необхідно робити й хто має це робити. Члени команди плутають своє індивідуальне сприйняття того, як має виконуватися робота, і сприйняття групи. Люди зближуються, вибудовуються ціннісні позиції. Наявність чіткої спільної мети на цьому етапі – одна з найважливіших рушійних сил для вирішення конфліктних ситуацій;

– *нормінг* (з англ. *norming*) – «зближення та гармонія». На цій стадії мету, ролі й розмежування пояснено і прийнято всіма членами команди. Кожен бере на себе відповідальність за виконання роботи. Зростає згуртованість команди, формується взаємна довіра та суперництво змінюється кооперацією. Відбуваються регулярні зустрічі членів команди для того, щоб усі могли контролювати прогрес і вирішувати проблеми по мірі їх виникнення;

– *перформінг* (з англ. *performing*) – «зріла команда». На завершальному етапі команда нарешті стає справжньою командою, яка працює злагоджено та підтримує всіх своїх членів. Команда, а не лідер керує процесом. Команда повністю відповідає за роботу, що виконує, та за динаміку команди також. Це етап комплексного керування якістю.

Зазначені переваги дозволяють стверджувати, що вони поширюються на такі зони впливу як особистість, її індивідуальні особливості та потенційні можливості; студентська група та її розвиток; координація взаємодії з педагогічним колективом та адміністрацією; взаємодія з сім'єю та соціальний захист; взаємодія з соціальною системою ЗВО та міста; включення студентів у різноманітні види діяльності

Командотворення є незамінним у формуванні дружнього й ефективного колективу, який здатен досягати будь-яких цілей разом. Після завершення тренінгів з тимбілдингу відбудеться згуртування колективу, вирішення конфлікту або зняття напруження. Стосунки між колегами стануть тіснішими, що сприятиме формуванню цілісності та єдності колективу та, як наслідок, його ефективності.

Список використаних джерел

1. Сушко О.В., Колодій О.С. Організація самостійної роботи студентів ЗВО та її роль у процесі професійної підготовки. *Удосконалення освітньовиховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць*. ТДАТУ. Мелітополь, 2018. Вип. 21. С.27-36.
2. Болтянська Н.І. Інноваційний університет як інструмент інтеграції України в європейський освітній і науковий простір. *Удосконалення освітньовиховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць*. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 116–121.

Бондар Дарина Олександрівна

ВАЖЛИВІСТЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА У ЦІЛОМУ

Ще зовсім недавно людству було відоме лише поняття формальної освіти, проте з розвитком технологій почали зростати і вимоги до фахівців різних галузей, які досить важко задовольнити лише типовим навчанням. У сучасному світі постійно винаходять та розвиваються нові методики та засоби, і досить важко залишатись гарним спеціалістом, якщо фокусуватись на мінімумі знань чи навичок. Того, що пропонує традиційна форма навчання в університетах та школах, вже не достатньо для повного особистісного розвитку та успішної

адаптації у суспільстві. Саме тому неформальна освіта почала набувати популярності [1].

По-перше, що таке неформальна освіта? Якщо дати визначення простими словами, неформальна освіта – це процес навчання та розвитку, який відбувається поза стандартними навчальними програмами. Іншими словами, це самоосвіта, яка не є обов'язковою, наприклад, це можуть бути курси, тренінги, майстер-класи, волонтерство тощо. По-друге, чому це важливо долучатись до подібної діяльності? Неформальна освіта має ряд плюсів, які роблять її невід'ємною частиною життя успішної людини. Одною з переваг можна виділити гнучкість, адже суб'єкти навчання мають можливість обирати, які саме курси чи тренінги відповідають їхнім потребам, та навчатись у зручний час. Крім того, неформальна освіта сприяє розвитку не лише hard, а й soft skills. Часто така освіта може бути спрямована конкретно на розвиток навичок комунікації, креативного мислення, керівництва, що є важливим у будь-якій галузі, але є також курси, які поєднують hard і soft skills і це є найбільш ефективним. Необхідно підкреслити наступний плюс щодо інноваційності та креативності. Навчання у неформальній обстановці, такій як хакатони, майстер-класи або коворкінгові простори, сприяє виникненню нових ідей та способів їх втілення, адже дружня атмосфера та постійний процес мислення надають людям можливість обмінюватись думками, експериментувати та співпрацювати. Як правило, неформальна освіта стає у нагоді коли потрібно підвищити кваліфікацію та отримати нові можливості на ринку праці. Курси професійного розвитку, тренінги та семінари дозволяють поліпшити кар'єрні перспективи та надати більше можливостей і переваг у подальшому працевлаштуванні. Слід додати, що курси, тренінги тощо, сприяють розширенню мережі контактів та соціальних зв'язків, що, у свою чергу, є гарною можливістю, наприклад, знайти роботу або навіть знайти людей зі спільними інтересами та схожими планами та організувати власний проєкт. Поряд з усім вищезгаданим, не менш важливим плюсом є те, що неформальна освіта сприяє життєвому задоволенню, адже власний розвиток є стимулом для подальшого самовдосконалення [2].

Зі сказаного раніше випливає, що у сучасному світі, де постійний розвиток та навчання відіграють ключову роль, неформальна освіта стає невід'ємною частиною життя будь-якої успішної людини. Вона доповнює традиційну формальну освіту, надаючи людям можливість постійно навчатись, залишатись конкурентоспроможним фахівцем та досягати успіхів у різних сферах життя. Її вплив на особистісний та професійний розвиток не може бути знеціненим, саме тому більшість університетів зараз надають безліч можливостей для саморозвитку, пропонуючи студентам різні цікаві програми чи курси, тим самим заохочуючи їх до самонавчання. Тож, неформальна освіта є такою ж важливою, як і звична для більшості формальна.

Список використаних джерел

1. Перспективи впровадження інноваційних форм освіти в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу до ресурсу <http://www.niss.gov.ua/articles/2665>.

2. Роль неформальної освіти у сучасному суспільстві. Режим доступу до ресурсу: <http://iqholding.com.ua/articles/rol-neformalno%D1%97-osv%D1%96ti-u-suchasnomu-susp%D1%96lstv%D1%96>.

Бородай Едуард Миколайович

КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» У КОНТЕКСТІ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Навчальний предмет «Захист України» вивчається на підставі діючого законодавства та є базовим навчальним предметом Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом МОН України. Конституція України визначає захист України обов'язком громадян України, найважливішою функцією держави. Безпека людини, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Метою навчального предмета «Захист України» є формування в учнівської/студентської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту України та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову частину національно-патріотичного виховання.

У ході наукового пошуку напрямів реалізації змісту предмету «Захист України», аналізуючи праці учених-дидактів (В. Бондар (2005), В. Бойченко (2013), К. Гуз (2022), О. Жданова-Неділько (2016), Н. Кононець (2022), В. Максименко (2013), І. Малафіїк (2009), О. Малихін (2013), В. Чайка (2011), та ін.), дидактичний процес у контексті опанування змістом предмета «Захист України» (К. Пашко (2018), М. Фука (2018), Ю. Щирба (2018), О. Шевченко (2007) та ін.), виявлено низку *дидактичних принципів*, без яких процес формування визначених програмою компетентностей не може бути успішним:

– *принцип науковості* зумовлює організацію процесу навчання учнів/студентів предмету «Захист України» з урахуванням досягнень сучасної науки в галузях математики, культури, природничих наук, економіки, суспільно-гуманітарних наук, основ здоров'я, цивільного захисту, домедичної допомоги, військових наук, цифрових технологій;

– *принцип систематичності та послідовності* передбачає актуалізацію раніше вивченого матеріалу з різних предметів навчальних планів 10-11 класів, з урахуванням ознак подібності з новим навчальним матеріалом – дисципліною «Захист України» за напрямками «військові-історичні, правові основи захисту України», «допризовна підготовка», «цивільний захист», «домедична допомога»;

– *принцип доступності* передбачає, щоб вся сукупність знань про військову справу, вся різноманітність і глибина їх була зрозумілою для всіх учнів/студентів, і хлопців, і дівчат, у відповідності з рівнем їхнього розумового розвитку;

– *принцип природовідповідності* передбачає, що компетентнісний потенціал предмета «Захист України» (за ключовими компетентностями, визначеними навчальною програмою), викладення основ військової справи має відповідати віковим особливостям учнів/студентів (хлопців та дівчат 10-11 класів) та рівню їх розвитку, враховуючи їх природні індивідуальні здібності й інтереси;

– *принцип свідомості й активності навчання* вимагає від учнів/студентів не простого механічного заучування навчального матеріалу, але й усвідомлення й осмислення феномена «захисник України», глибокого дослідження наукових концепцій розвитку галузі військових наук як важливого чинника поступального прогресивного розвитку України як незалежної держави, захисту її територіальної цілісності й суверенітету, захисту її громадян, активізації навчально-пізнавальної та самостійної пізнавальної діяльності старшокласників у напрямі опанування військовою справою;

– *принцип наочності* передбачає гармонійне поєднання текстової навчальної інформації з різними засобами наочності в процесі навчання дисципліни «Захист України», забезпечення умов для образного та візуального сприйняття навчального матеріалу під час опанування основами військової справи;

– *принцип міцності знань* передбачає процес побудови знань з основ захисту України, а саме систематизованих знань, які надовго зберігались би в пам'яті учнів/студентів, легко відтворювались і застосовувались при розв'язуванні різних військово-прикладних завдань, тобто перетворювалися у стійкі військово-прикладні уміння та навички;

– *принцип зв'язку теорії та практики* передбачає єдність теоретичної, практичної, фізичної і психологічної підготовки учнів/студентів до захисту України;

– *принцип емоційності* передбачає забезпечення в учнів/студентів позитивних емоцій під час опанування військовою справою, які відіграють роль внутрішньої спонукальної сили у навчальній діяльності до опанування змістом предмета «Захист України» та позитивної мотивації до ролі захисника України, служби у ЗСУ);

– *принцип виховання* виходить із триєдиності навчальних цілей – «навчання-виховання-розвиток», і передбачає посилення орієнтації навчального середовища на виховання учнів/студентів як громадян-патріотів, свідомого до виконання ролі захисника України, до служби у ЗСУ;

– *принцип контролю і корекції знань* передбачає ефективну навчальну взаємодію між педагогами й учнями/студентами, а також отримання педагогом об'єктивної інформації про навчальні досягнення вихованців у царині опанування основами військової справи та реалізацію корекційних заходів на основі порівняння реального ступеня досягнення цілей навчання із запланованим;

– *принцип оптимізації навчання* передбачає пошуки оптимальних умов для формування, розвитку й реалізації військово-прикладних умінь і навичок учнів/студентів (Бородай, Кононець, Гуз, 2022).

З іншого боку, упровадження ресурсно-орієнтованого навчання учнів/студентів при формуванні військово-прикладних умінь і навичок зумовлює необхідність реалізації і його окремих принципів, які становитимуть методологічне поле специфічних принципів для реалізації військово-прикладних умінь і навичок учнів/студентів у навчальному середовищі закладу освіти (школи, фахового коледжу, закладу професійної освіти). Відтак, актуальними є *принципи ресурсно-орієнтованого навчання* (Kononets, Ilchenko, Mokliak, 2020).

Ключові принципи реалізації змісту предмета «Захист України» у контексті ресурсно-орієнтованого навчання презентовано на рисунку 1.

Дидактичні принципи	Принципи ресурсно-орієнтованого навчання
• принцип науковості • принцип систематичності та послідовності • принцип доступності • принцип природовідповідності • принцип свідомості й активності навчання • принцип наочності • принцип міцності знань • принцип зв'язку теорії та практики • принцип емоційності • принцип виховання • принцип контролю і корекції знань • принцип оптимізації навчання	• принцип універсальності • принцип самостійності та керованості • принцип саморегуляційності • принцип свободи вибору • принцип раціоналізації

Рис. 1. Ключові принципи реалізації змісту предмета «Захист України» у контексті ресурсно-орієнтованого навчання

Розкриємо зміст принципів ресурсно-орієнтованого навчання:

– *принцип універсальності* полягає у тому, що ресурсно-орієнтоване навчання при формуванні військово-прикладних умінь і навичок учнів/студентів у навчальному середовищі закладу освіти здатний оптимально реалізувати всі вище згадані дидактичні принципи;

– *принцип самостійності та керованості* полягає у тому, щоб кожен учень/студент, який опановує основи військової справи, мав можливість самостійно керувати власною навчальною діяльністю, при цьому мав можливість використовувати будь-які зручні і доступні для себе навчально-методичні, інформаційні ресурси;

– *принцип саморегуляційності* зорієнтовує на саморегуляцію навчальної діяльності учнів/студентів, забезпечує гармонійну організацію

навчальної роботи учнів/студентів під час вивчення предмета «Захист України» з військово-патріотичним вихованням майбутнього захисника України, здатного до міркувань, аналізу, творчого дослідження свого досвіду у військовій справі із стійкою потребою до самовдосконалення, озброє уміннями самостійного виконання завдань, закладає основи уміння вчитися, будувати знання, що є головним завданням сучасної військової освіти і відповідає концепції освіти впродовж усього життя;

– *принцип свободи вибору* враховує, що свобода є необхідною умовою самореалізації особистості учнів/студентів як майбутніх захисників України, формування їх самостійної пізнавальної діяльності, військово-прикладних умінь і навичок, оскільки вона сприяє індивідуалізації навчання та вибору форм, методів та засобів навчання під час опанування основами військової справи, формування уміння бути вільним у своєму виборі ролі захисника України;

– *принцип раціоналізації* полягає у використанні раціональних прийомів пошуку інформації, вдосконаленні, покращенні процесу побудови знань, створенні навчально-методичного забезпечення предмета «Захист України» для формування військово-прикладних умінь та навичок учнів/студентів на основі доступних і дидактично доцільних педагогічних технологій.

Список використаних джерел

1. Бородай Е. М., Кононец Н. В., Гуз К. Ж. Інноваційно-організаційний формат розвитку лідерської компетентності вчителів предмета «Захист України» у воєнний час. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 2(203). С. 5–11.
2. Захист України (10 – 11 класи). Рівень стандарту: навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zakhyst.Ukrayiny-10-11-standart.pdf>
3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

Боярський Дмитро Едуардович

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ В ГУРТКАХ

Позашкільна освіта є невід’ємним складником системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності, так і позашкільна робота у закладах загальної середньої освіти є важливим складником цілісного освітнього процесу.

Позашкільна робота в гуртках створює комфортні умови для здобуття дітьми та учнівською молоддю певних знань, умінь і навичок за інтересами, сприяє розвитку, стимулюванню та реалізації їхнього духовного та творчого потенціалу, професійному самовизначенню та допрофесійній, а в деяких випадках і професійній підготовці особистості (Тихенко, 2018).

Позакласна робота в школі – це форма різноманітної добровільної навчальної діяльності учнів, яка здійснюється під керівництвом учителів на основі програм і позакласних матеріалів з метою розширення і задоволення потреб, інтересів учнів, розвитку їх здібностей. Такий підхід дуже важливий у навчальному процесі сучасної школи, тому що це сприяє розширенню знань, отриманих на уроці з різних тем, їх конкретизації, формуванню вмінь і навичок практичного характеру, викликанню інтересу до нових матеріалів і навчання. Разом із тим, організація позакласної роботи в школі покликана виховувати самостійність мислення школярів, розширювати сферу виховного впливу, а також формувати їх життєві компетентності.

На підставі аналізу праць науковців (М. Дяченко-Богун, М. Гриньова, Н. Кононец, С. Нестуля, Т. Полтавцева, О. Солошенко, Л. Суховірська, В. Сергієнко, Л. Рибалко та ін.) можемо виокремити такі технології ресурсно-орієнтованого навчання, які доцільно застосовувати під час організації позашкільної роботи в гуртках (рис. 1): вебквесту, освітнього проєкту, майндмепінгу, кайдзен, здоров'язбереження, організації самостійної роботи школярів, організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи.

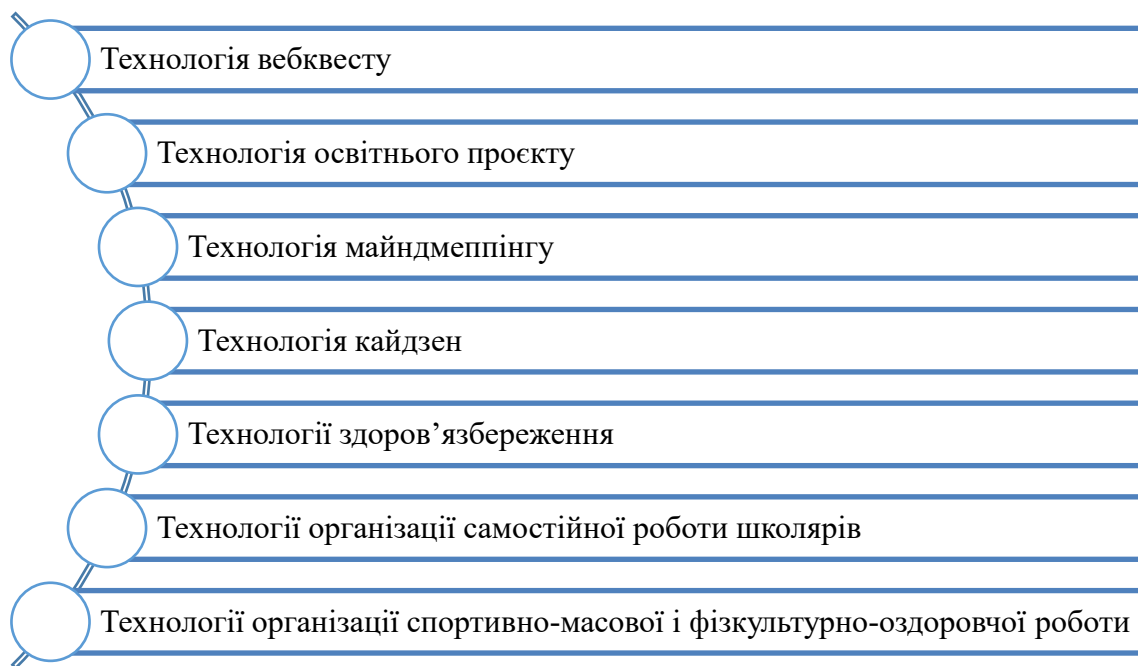

Рис. 1. Технології ресурсно-орієнтованого навчання під час організації позашкільної роботи

Технології ресурсно-орієнтованого навчання під час організації позашкільної роботи у Рокитненській гімназії з дошкільним структурним

підрозділом виконавчого комітету Омеляницької сільської ради Кременчуцького району Полтавської області застосовуються керівниками діючих гуртків (рис. 2):

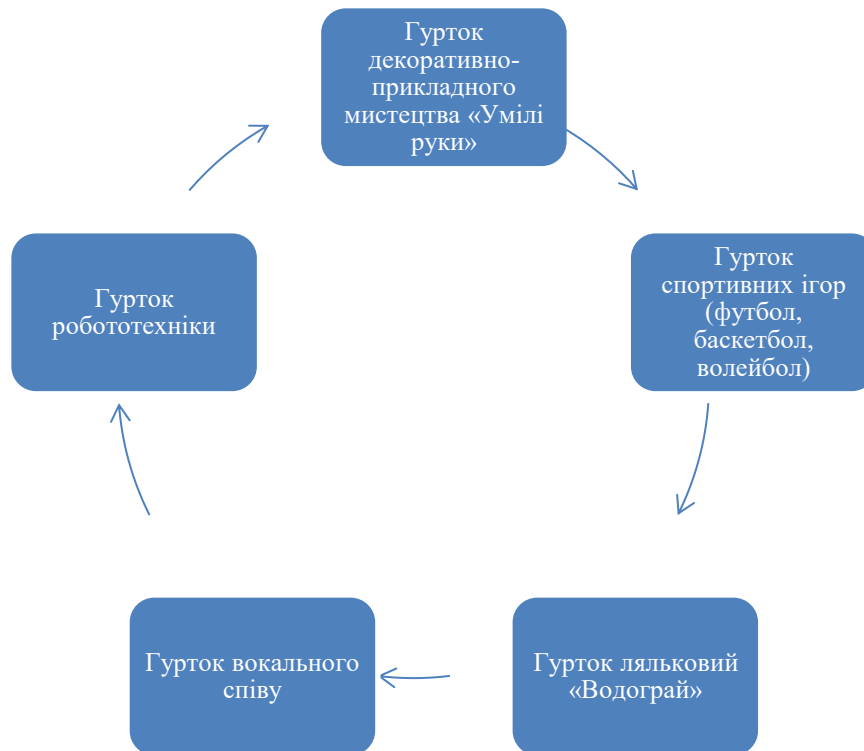

Рис. 2. Гуртки у Рокитненський гімназії

Виховання інтересу до колективної творчої діяльності, лідерських та організаторських якостей під час занять у гуртках – питання, яке завжди є актуальним. На початку навчального року у закладі освіти проводиться акція: «Кожен учень хоче знати, де свої таланти показати», яка має на меті залучення дітей до відвідування гуртків, секцій, клубів за інтересами. І вище згадані технології ресурсно-орієнтованого навчання під час організації позашкільної роботи виступають не лише дидактичним інструментом в освітньому процесі сучасної школи, але й потужним мотиваційним інструментом до всебічного розвитку особистості кожного учня, стимулом до саморозвитку, самореалізації й орієнтації на успіх у житті та майбутній професії.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В., Кононец Н.В., Дяченко-Богун М.М., Рибалко Л.М. (2019). Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Том 72, №4. С.182–193.
2. Закон України «Про позашкільну освіту»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
3. Організація освітнього процесу в закладах позашкільної освіти в контексті завдань Нової української школи : методичний посібник / МОН України ; Сумська обласна рада ; Комунальний заклад «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ; за заг. ред. Л. В. Тихенко. Суми : ФОП Корощенко О. М., 2018. 249 с.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У ЗАСТОСУВАННІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ

Психоедукація як форма психологічної допомоги, включає в себе навчання людей про психічне здоров'я, розвиток особистості, стрес-менеджмент, міжособистісні взаємини та інші психологічні проблеми. Ця форма допомоги дозволяє клієнтам отримати знання про різні аспекти функціонування психічного, які можуть допомогти їм зберегти або відновити своє здоров'я, розвинути соціально-перцептивний інтелект, усвідомлено будувати стосунки, покращити якість життя тощо. Психоедукація може бути проведена в різних форматах, включаючи індивідуальні консультації або групові заняття, особисті зустрічі або вебінари та інші. Психоедукація може бути корисною для будь-якої людини, незалежно від того, чи має вона психічні розлади чи ні, тому що вона проводиться для того, щоб допомогти людям зрозуміти себе та інших, зміцнити свої відносини, покращити самопочуття та психічне здоров'я в цілому. Це більше, ніж просто обмін інформацією з клієнтом, це – структурований і специфічний метод психологічного втручання. Мета психоедукації полягає в тому, щоби допомогти людині усвідомлено сприймати свої проблеми та більш якісно виконувати рекомендації психолога, сприяти діагностичному, корекційному та психотерапевтичному процесам.

На думку О. Борисової, психоедукація є «універсальним і дієвим інструментом, який виконує одразу багато функцій: сприяє здобуттю ясності щодо процесів, які відбуваються з людиною та її психікою, наслідком чого стає зниження рівня тривоги; підвищує рівень обізнаності клієнта, що посилює його почуття впевненості у собі; в певній мірі може сприяти стабілізації психоемоційного стану» [1, с. 8].

Практика застосування психоедукації та наукові дослідження, присвячені їй, належать до різних галузей психології та шкіл психотерапії. В огляді використання психоедукації в психотерапії, А. Маршал (Marschall, 2023) підкреслює, що вона є важливим компонентом, якій покращує результати лікування для найрізноманітніших діагнозів. Більшість з цих досліджень показали, що психоедукація є ефективним інструментом для підвищення рівня знань, зменшення симптомів та покращення якості життя людей з психічними розладами та їх близьких [3]. Однак психоедукація, як частина психологічної просвіти, консультування, профілактики та корекції, може використовуватися для роботи практичного психолога й зі здоровими людьми. Хоча психоедукація частіше асоціюється з наданням інформації та навичок людям з психічними розладами або ризиком їх виникнення, вона також може бути корисною для всіх, хто бажає поліпшити своє психічне благополуччя та особистісний розвиток.

Психоедукація може проводитися у різноманітних формах – індивідуальних консультацій, групових тренінгів, лекцій, написання популярних

статей, розробки посібників, буклетів тощо. Таким чином, психоедукація може бути корисною для всіх, хто бажає розширити свої знання та навички в галузі психології, поліпшити своє психічне здоров'я та досягти більш гармонійного життя. Психоедукацію як одну з форм первинної психологічної допомоги використовують більшість сучасних психологічних напрямів, зокрема, в рамках поведінкової терапії вона може допомогти людям навчитися нових навичок та стратегій для вирішення проблем та досягнення бажаних цілей. В межах когнітивно-поведінкової терапії психоедукація потрібна щоб допомогти людям навчитися реагувати на негативні думки та переконання, замінювати їх на позитивні. Психоедукація в рамках гештальт-терапії може допомогти людям зберегти або відновити контакт зі своїм внутрішнім «Я» та розвинути здатність чіткіше усвідомлювати свої почуття та дії, а в процесі психодинамічної терапії вона може допомогти людям зрозуміти вплив своїх несвідомих процесів на їх поведінку та емоції.

У сучасній психології та психотерапії психоедукація є важливим елементом багатьох підходів, може використовуватися як окремий метод психологічного втручання, так і в поєднанні з іншими методами. Вона дозволяє людям зрозуміти свої емоції та поведінку, навчитися ефективно вирішувати проблеми та підтримувати здорові стосунки з іншими людьми. Суттєвою перевагою психоедукації як психологічного втручання є те, що вона практико орієнтована, відносно проста у виконанні та не вимагає від клієнта тривалого та складного навчання. Таким чином, набуття майбутнім психологом компетентності у застосуванні психоедукації є актуальним та необхідним завданням у процесі здобуття освіти, але на сьогодні воно не прописано у Стандартах вищої освіти України ні за бакалаврським, ні за магістерським рівнями спеціальності 053 «Психологія».

Саме тому, вважаємо за необхідне впровадження окремої навчальної дисципліни «Психоедукація: теорія і практика» для студентів-психологів. Мета її полягає у наданні студентам-психологам теоретичних знань та практичних навичок з психоедукації; розвинути вміння планувати, організовувати та проводити психоедукаційні втручання та заходи з різними цільовими групами; вивчити основні технології та методи психоедукації, які можуть бути застосовані в роботі практичного психолога. Програма навчального курсу може бути адаптована і модифікована відповідно до конкретних потреб та вимог освітньо-професійної програми, але у будь-якому разі, важливо щоби студенти набули спроможність при проведенні психоедукаційних дотримуватися її базових принципів (за Kaminska, 2020):

- надання інформації з урахуванням нозологічної приналежності та тривалості розвитку розладу;
- надання інформації з урахуванням типу реагування сім'ї на факт розвитку розладу;
- надання інформації з урахуванням суб'єктивного сприйняття симптомів захворювання пацієнтом та його референтними родичами;

- диференціація хворобливих проявів і психологічних реакцій особистості;
- уникнення надмірних психоемоційних навантажень;
- конфіденційність та заборона на критику і оціночні висловлювання;
- заохочення учасників до формування активної позиції, повідомлення зворотного зв'язку, розширення просоціальної мережі та мотивування клієнтів до самоосвіти після психоедукації тощо [2].

Проведення психоедукації у сучасних реаліях часто передбачає використання комп'ютерних інформаційних технологій, що вимагає від практичного психолога та клієнта відповідного рівня технологічної грамотності, вміння забезпечити безпеку та конфіденційність даних, здатність співпрацювати з іншими фахівцями, такими як веб-дизайнери, розробники програмного забезпечення, аудіо-відео спеціалісти для оптимальної організації та підтримки психоедукаційних впливів тощо.

Для максимально ефективного психоедукаційного втручання практичному психологу потрібні знання та розуміння різних інформаційних технологій, які використовуються для психоедукації, включаючи платформи відеоконференцій, онлайн-курси, вебінари, віртуальні асистенти та інше. Також потрібна здатність логічно структурувати плани заходів, створювати привабливий та доступний психоедукаційний контент, який привертає увагу та сприяє засвоєнню інформації. Формування компетентності у сфері психоедукації передбачає, що майбутньому психологу необхідно розвинути й навички ефективного спілкування та взаємодії з учасниками в онлайн-середовищі, включаючи вміння управляти відеоконференціями та фасилітувати дистанційні обговорення на тлі глибокого розуміння психологічних теорій та методів, які застосовуються в психоедукації, для забезпечення ефективної роботи з психологічної допомоги та підтримки клієнтів.

Здобуті в процесі вивчення навчальної дисципліни «Психоедукація: теорія і практика» знання та вміння сприятимуть тому, щоб практичний психолог міг максимально ефективно використовувати психологічні, педагогічні та віртуальні технології для забезпечення якісного психоедукаційного впливу.

Список використаних джерел

1. Борисова О. О. Психоедукаційні моделі в процесі психореабілітації учасників бойових дій: поняття та функції, приклад. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія, 2023 (3). С. 7-12.
2. Kaminska A. Психоедукація як елемент психосоціальних інтервенцій у складі комплексної системи медико-психологічного супроводу сім'ї, де проживає хворий з ендегенним психічним розладом. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2020, Випуск 13, с. 103-108.
3. Marschall A. How Psychoeducation Is Used in Therapy. *Verywell Mind*. Updated on May 22, 2023. <https://www.verywellmind.com/what-is-psychoeducation-5323831>

**Вовкушевська Олена Віталіївна
Масюк Олена Маратівна
Титаренко Людмила Іванівна**

ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах реалізації навчання на засадах Нової української школи освітяни знаходяться в постійному пошуку нових продуктивних навчальних інструментів та активно впроваджують їх в освітній процес. Перевагу надають ІКТ-технологіям та інтернет-ресурсам.

Гейміфікація або ігрофікація стає все більш популярною тенденцією в різних сферах життя, включаючи освіту. Сучасна система освіти намагається адаптуватися до швидкого технологічного прогресу. За даними журналу «Форбс» серед п'яти основних трендів в освіті виділяють дистанційну освіту, персоналізацію, гейміфікацію, інтерактивні підручники та навчання через відео-ігри. З цих трендів чотири пов'язані з гейміфікацією.

Гейміфікація – відносно нове слово, «продукт» ХХІ століття. Термін «гейміфікація» у 2011 році було офіційно внесено в Оксфордський словник, який тепер описує гейміфікацію як «застосування типових елементів гри (наприклад, нарахування балів, змагання, правила гри) до інших сфер діяльності, як правило, як техніка онлайн-маркетингу для стимулювання взаємодії з продуктом або послугою» [3]. Інакше кажучи, можна було б описати гейміфікацію як процес використання ігрових елементів у неігрових процесах, одним з яких і є освіта.

Гейміфікація — це процес застосування елементів ігрового дизайну та ігрових механік у різних контекстах навчального процесу. Він може включати бали, значки, таблиці лідерів, квести, виклики та інші заохочення для учнів. Використовуючи ці елементи, гейміфікація створює середовище, яке мотивує учнів бути більш залученими та активними у навчанні, що призводить до кращих результатів. Важливо зауважити, що освітнім цілям у цьому процесі надається перевага, а ігрові елементи використовуються для того, щоб підтримувати мотивацію учнів і стимулювати їх до виконання освітніх завдань [2].

Нещодавні дослідження показали, що 89% учнів були б більш мотивовані брати участь в електронному навчанні, якби у навчальний процес була включена система балів, бонусів, заохочень. Крім того, 60% учнів відзначають, що використання таблиць лідерів також підвищує їх мотивацію, створюючи здорову конкуренцію серед однолітків [3].

В українських школах, як показує практика, вже використовуються у навчальному процесі елементи гейміфікації - зокрема, проміжні та підсумкові оцінки-бали. Учні із задоволенням беруть участь у таких іграх, проявляють активність, демонструють підвищену мотивацію до навчання і закріплення отриманих знань. Поряд з цим гейміфікація навчального процесу сприяє

розвитку комунікативних навичок, цілеспрямованості, пізнавальної та інтелектуальної активності учнів [1].

Сьогодні доступний широкий спектр інструментів для гейміфікації освітнього процесу. Це і традиційні навчальні ігрові завдання, і створені за допомогою різноманітних онлайн-ресурсів, таких, як Nearpod, Kahoot, Quizizz, LearningApps та ін., а також з використанням технологій доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR).

Аналіз освітніх можливостей різних сервісів та онлайн-платформ, зокрема таких, як Matific, Math Learning, LiveWorksheets, LearningApps, дозволив визначити їх потужний потенціал для створення гейміфікованого середовища навчання математики. Так, наприклад, під час вивчення нумерації чисел першого десятка в 1 класі влучно може бути застосована он-лайн платформа Matific. Учні навчаються писати цифри за пунктирною лінією. Такі тренування дозволяють дитині запам'ятовувати напрями руху руки.

Сервіс Math Learning заснований на візуальних моделях і може застосовуватися під час організації тренінгу усних обчислень, наприклад на додавання і віднімання двоцифрових чисел.

На платформі LiveWorksheets використовуються інтерактивні робочі аркуші, завдання яких складаються на основі Word-документа або просканованого малюнка з підручника.

Безперечним лідером у застосуванні на уроках математики є веб-сервіс LearningApps як конструктор для розробки різноманітних інтерактивних завдань, придатних як для використання на уроках, так і для самостійної домашньої роботи. Веб-сервіс дозволяє створювати інтерактивні вправи за наявними шаблонами: на встановлення відповідності, на заповнення порожніх місць тощо.

Цікавим завданням для учнів є створення власних ігор, використовуючи інтеграцію знань з інформатики та математики. Середовище програмування Scratch дозволяє вчити дітей основам кодування в інтерактивному та гейміфікованому форматі. Така робота дозволяє учням водночас опанувати й основи логічного мислення, й базові принципи кодування. Код у цьому середовищі створюється шляхом маніпулювання графічними блоками, в які учні можуть вбудувати матеріал з математики.

Отже, гейміфікація має безліч переваг як для учнів, так і для вчителів, дозволяє поєднувати процес навчання з елементами гри, занурюючи учнів в ігрове середовище, в якому вдається ефективно узагальнювати і закріплювати набуті знання, уміння і навички. Поряд з цим слід зазначити, що у застосуванні гейміфікації у процесі навчання є ще невирішені проблеми, зокрема такі:

1) важливо, щоб гейміфікація була спрямована на конкретні освітні цілі та відповідала академічним стандартам;

2) існування нерівності у можливостях використовувати гейміфіковані методи і прийоми навчання (не всі учні мають однаковий рівень доступу до комп'ютерів або смартфонів);

3) рівень підготовки вчителів не завжди є достатнім - вчителям потрібно отримати належну підготовку, щоб ефективно інтегрувати технологію гейміфікації у навчальний процес та забезпечувати високоякісний навчальний досвід для своїх учнів.

Отже, технологія гейміфікації представляє собою потужний інструмент навчання математики, який може кардинально перетворити процес навчання на захоплюючий процес та посилити зацікавленість учнів. Шляхом використання мотиваційних та інтерактивних елементів, які характерні для ігор, вчителі можуть створити динамічне та дієве навчальне середовище, яке сприяє якісному формуванню математичної компетентності молодших школярів.

Ефективність технології гейміфікації полягає в її універсальності: вона є результативною і в початковій, і в старшій школі, а також й у процесі професійної освіти, причому на різних етапах навчання: на початку, при вивченні нового матеріалу та під час закріплення.

Список використаних джерел

1. Бугайчук К. Л. Гейміфікація у навчанні: сутність, переваги, недоліки. *Дистанційна освіта України 2015: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: ХАДІ, 2015. С. 39-43.
2. Вплив гейміфікації на успішність навчання учнів на уроках математики в початковій школі. URL: https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1048&context=teachleaddoc_etd.
3. Дядікова О. Гра як інструмент: що таке гейміфікація? URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/hra-iak-instrument-shcho-take-heimifikatsiia>.

Вовчик Оксана Василівна

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ВІДЕОКОНТЕНТУ ДЛЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний навчальний процес вимагає вдосконалення технологічних підходів до навчання та навчальних матеріалів, а використання навчального відеоконтенту виявляється необхідним інструментом для досягнення цієї мети загалом та реалізації ресурсно-орієнтованого навчання зокрема (Кононець, 2014). У сучасному світі зростання технологій сприяє стрімкому розвитку онлайн-освіти. Відеоконтент стає ефективним засобом передачі інформації, сприяючи більш глибокому розумінню теми, активізації навчального процесу, усунення наявних прогалин в освітній траєкторії та ефективного подолання перешкод у навчанні, що викликані безпековою ситуацією в Україні (Kononets, Nestulya, 2023). Тож розглянемо технологію створення високоякісного навчального відео та важливість його інтеграції в освітній процес закладів фахової передвищої освіти.

Створення ефективного навчального відео вимагає відповідної технології (рис. 1):

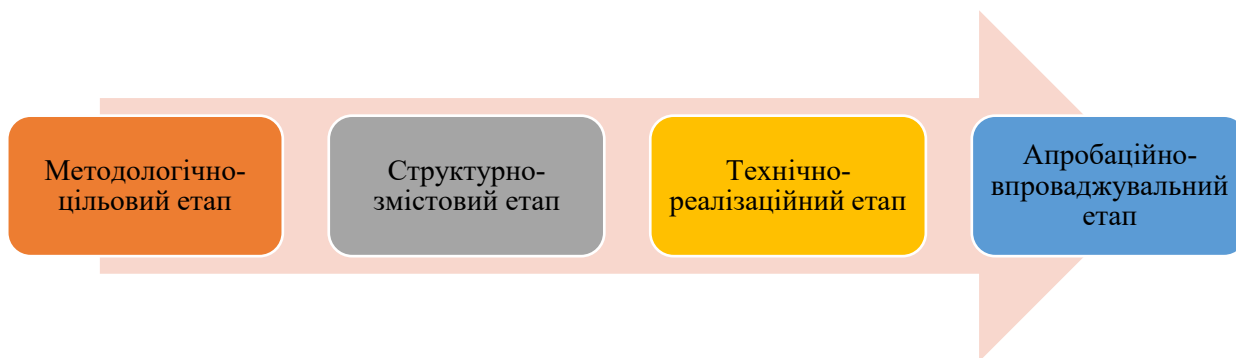

Рис. 1. Технологія створення навчального відеоконтенту для ресурсно-орієнтованого навчання у закладах фахової передвищої освіти

Перш за все, необхідно чітко визначити тему та мету та змістове наповнення відеоуроку, враховуючи особливості аудиторії та навчальної програми (методологічно-цільовий та структурно-змістовий етапи). Наступним важливим етапом (технічно-реалізаційний етап) є вибір відповідних технічних засобів та програмного забезпечення для створення відео. Якість зображення та звуку вирішально впливають на сприйняття матеріалу. Наступним логічним етапом (апробаційно-впроваджувальний етап) є розміщення відео для перегляду та активного використання у навчальному процесі, його подальше просування та розкрутка.

Розглянемо детальніше декілька основним аспектів, на які варто звернути увагу при створенні навчального відеоконтенту:

1. Визначення цільової аудиторії та характеристик її сприйняття

Перш за все, необхідно чітко визначити цільову аудиторію відеоуроку та проаналізувати основні характеристики її сприйняття звичного відеоконтенту. Для студентів коледжу від 15 до 18 років важливо робити матеріал цікавим, релевантним для їхнього вікового досвіду. Адаптація матеріалу до повсякденного життя, використання прикладів з реального світу, може покращити розуміння та зацікавленість студентів. Сучасні студенти звикли до швидкої зміни темпу та зображень, важливо уникати монотонності у розповіді.

2. Використання візуальних ефектів та інтерактивних елементів

Використання графіків, анімацій та інтерактивних елементів може полегшити процес сприйняття матеріалу, зробити його більш доступним і цікавим для студентів.

3. Систематизація матеріалу та дидактична послідовність

Важливо створювати відеоуроки з урахуванням систематичної структури та послідовності. Починаючи з базових концепцій та поступово переходячи до складніших, відеоуроки повинні будуватися таким чином, щоб студентам було легко розуміти і вивчати матеріал.

4. Взаємодія та можливість обговорення

Створення відео з можливістю взаємодії та обговорення може сприяти активній участі студентів. Використання коментарів, форумів або додаткових

завдань для самоперевірки допомагає залучити студентів до процесу вивчення та підвищити рівень засвоєння матеріалу.

5. Оцінка та зворотний зв'язок

Надання можливості студентам самостійно перевіряти свої знання за допомогою відеоуроків і отримувати зворотний зв'язок сприяє їхньому особистому професійному розвитку. Важливо розробляти завдання та тести, які дозволяють студентам оцінити свої досягнення і виправляти помилки.

6. Інтеграція відеоконтенту в освітній процес

Інтеграція відеоконтенту в освітній процес вимагає ретельного планування та забезпечення взаємодії з іншими формами навчання. Відео може використовуватися як самостійний ресурс або доповнювати традиційні лекції, практичні заняття чи лабораторні роботи. Важливо враховувати індивідуальні особливості студентів та забезпечити можливість інтерактивної комунікації, наприклад, через коментарі.

Окремим важливим питанням у розробці якісного освітнього контенту є технічна сторона питання, а саме конкретно методика його створення. Маю нагоду поділитися власним досвідом створення відео для ютубканалу «Математика на 12» (рис. 2). Загалом на каналі викладено 170 відео матеріалів з математики та вищої математики. Більшість з них створені з використанням простих у використанні програмних продуктів, а саме Microsoft PowerPoint та Bandicam (Вовчик, 2021).

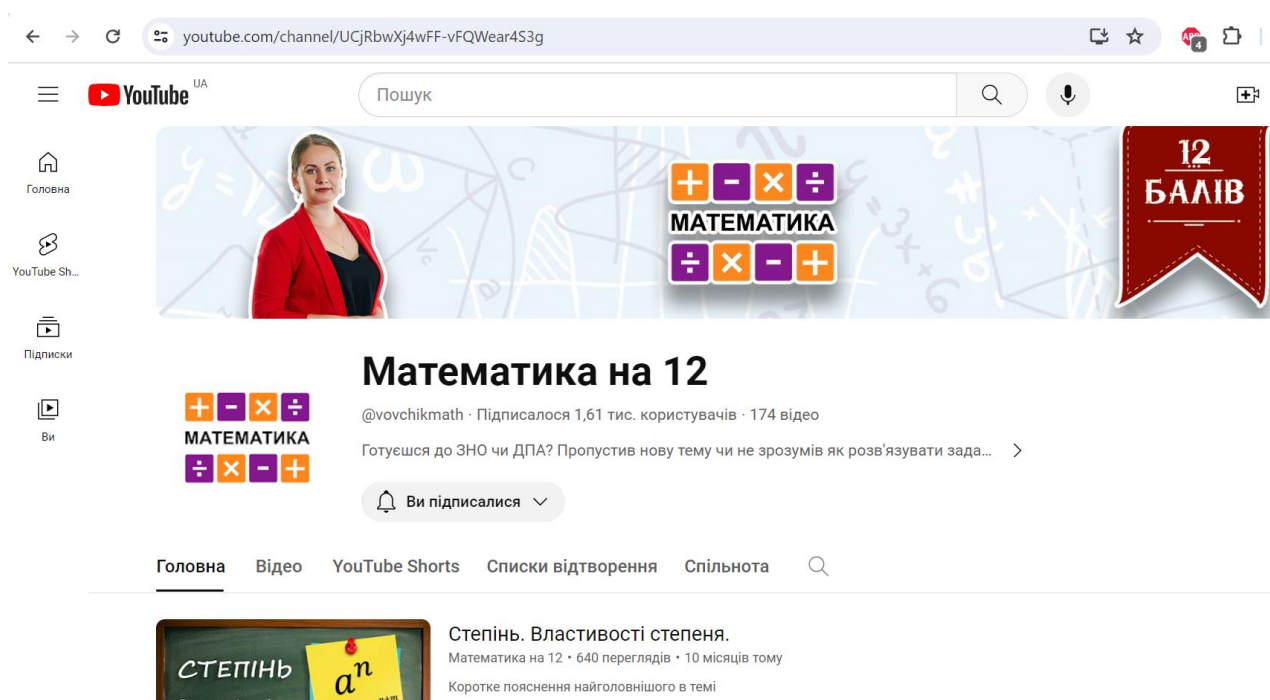

Рис. 2. Авторський ютубканал «Математика на 12»

Заздалегідь підготований матеріал з завданнями, таблицями чи іншою візуалізацією підготований в презентації, там же є можливість для запису від руки протягом пояснення теми, в цей же час відбувається запис екрана разом зі

звуком. Наостанок варто підсумувати, що якісна підготовка та ефективне використання відео в навчальному процесі може стати ключовим фактором у покращенні рівня освіти та підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Вовчик О.В. Етапи розробки навчального відео у програмі Bandicam. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22-23 лютого 2021 року, м. Полтава)*. Полтава : ПУЕТ, 2021. С. 60-64.
2. Кононець Н. В. Дидактичний потенціал хмарної платформи Zoom Cloud Meetings для проведення вебінарів та відеолекцій. *Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матеріали 4 Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21–22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань : Візаві, 2020. С. 60–63.*
3. Кононець Н. В. Відеолекція як ефективна форма ресурсно-орієнтованого навчання студентів аграрних коледжів. *Матеріали X Всеукраїнської наук.-метод. конф. «Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти. Зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський, 2014. С. 407–411.
4. Kononets N., Nestulya S. Online classes for distance education (methodology and implementation). *Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays» (December 6-8, 2023). Washington, USA. Scientific Collection «InterConf», (181), 2023. С. 115–119.*

Волкова Лариса Миколаївна
Гладченко Олена Миколаївна

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Нове тисячоліття ставить перед українським суспільством низку актуальних проблем: техногенних, політичних, економічних, моральних та духовних. Розв'язати ці проблеми можна ляхом впровадження високих технологій у виробництво, економіку і політику, у соціальну сферу, у галузі освіти та культури. Значне місце у цьому процесі належить науковим знанням, що є основою всіх досягнень, та формуванню творчої особистості, яка критично мислить, формує самостійні судження, вміє доцільно використовувати здобуті знання на практиці. Молода людина повинна заздалегідь усвідомлювати, для чого вона здобуває знання та набуває навичок, якими вона, можливо буде оперувати у житті. Як бачимо, головним завданням освіти залишається підготовка молоді до сучасного життя, а ідея формування критичного мислення є надзвичайно важливою і сприяє досягненню мети якісної освіти, формуванню творчої особистості студента, усвідомлення значення своєї праці та досягнення її результативності.

Розвиток критичного мислення найбільш актуальний в часи інтенсивних соціальних змін, тому очевидна важливість того, щоб люди ХХІ ст. вміли

мислити критично. У цьому сенсі критичне мислення виступає як фундамент сучасної освітньої системи. І вже сьогодні завдання оволодіння стратегіями і навичками критичного мислення визнано першочерговим у багатьох країнах світу.

Питання розвитку критичного мислення молоді набувають значної ваги в нашій країні. Це пояснюється багатьма причинами, але насамперед інформаційним тиском і численними спробами інформаційного маніпулювання свідомістю громадян. Відсутність системної роботи з медіа грамотності, нездатності більшості дорослих відрізнити факти від думки, виявити недостовірну інформацію, так само як і нездатність знайти потрібну інформацію, проаналізувати та систематизувати її в усній чи письмовій формі. Ідеї розвитку критичного мислення значну увагу приділили в своїх роботах вітчизняні науковці та вчителі-практики: О.Пометун, Т.Ремех, К.Баханов, О.Тягло, С.Тарно, О.Гісем, В.Машика, визначивши, що критичне мислення сприяє застосуванню набутих знань на практиці на якісно вищому рівні, формує стійкий інтерес до вивчення предмета. А здійснюється це через: по - перше, оновлення законодавчої бази у сфері освіти; по-друге – через формування основних компетентностей; по-третє, реалізуються за допомогою сучасних методів викладання, що дають змогу сприяти становленню активної позиції студентів, формувати мотивацію та вміння, створити умови для набуття студентами досвіду громадянської дії.

Критичне мислення - перекладається з грецької мови «мистецтво аналізувати; судження» - це науковий тип мислення, який використовується для розв'язання неординарних практичних задач, включає в себе загальне та предметне мислення, характеризується усвідомленістю, самостійністю. Критичне мислення – це здатність креативно оцінювати будь-які судження, застосовувати нестандартні підходи під час розв'язання стандартних ситуацій. При критичному мисленні треба перш за все, пам'ятати, що єдиним критерієм істини, якої людина прагне в процесі мислення є практика. Критичне мислення означає не негативність суджень або критику, а це - розумний аналітичний підхід.

Технологія критичного мислення орієнтує викладача суспільних дисциплін на викладання предмета так, щоб ставити перед людиною суперечливі завдання, які не мають готового рішення і вимагають для свого розв'язання значного напруження не тільки інтелектуальних, а й духовних сил людини. Використання педагогом технології розвитку критичного мислення вимагає знати і володіти методами і прийомами які працюють у цій технології і дають результати самостійного мислення студентів та підвищують рівень їх навчальних досягнень. За методикою О.І.Пометун технологія розвитку критичного мислення має розмаїття методів і прийомів. Серед них: «метод опорних слів» - мета навчитися визначати суттєву інформацію від несуттєвої, за допомогою ключових слів, фраз; «асоціативний куш» - метод організації ідей, думок з приводу теми, різновид «мозкового штурму»; «товсті» та «тонкі»

запитання» - прийом навчає розрізняти закриті і відкриті питання і стимулює роботу над ними. «тонкі» (закриті) – вимагають конкретної відповіді з одного – двох слів; « товсті» (відкриті) - не мають однозначної відповіді, вимагають роздумів, залучення додаткових знань, уміння аналізувати; «есе» - більш вчених психологів і педагогів зазначають, що більш важливою для розвитку особистості є письмова робота; написання есе покликане привернути увагу студента до власних думок з певного питання, свого досвіду у всіх його суперечностях; «незакінчене речення» - ефективний прийом рефлексії, викладач формулює незакінчене речення і пропонує студентам його закінчити. Це далеко не повний перелік методів і прийомів, які допомагають формувати та розвивати навички критичного мислення [2,32]. Але головне, що об'єднує ці методи, це наявність елементу проблемності та атмосфери творчої співпраці викладача та студента на занятті. Шукаючи відповідь або задаючи питання, студент має не боятися помилитися, чи протягом заняття змінити свою позицію. Система методів і прийомів, що розвивають критичне мислення допомагає студентам розвивати не тільки загально навчальні вміння і навички, а й навички комунікації, плідної співпраці та зорієнтувати особистість на такі демократичні цінності як плюралізм, толерантність, діалог, компроміс. Тому кожний педагог визначає самостійно які методи та прийоми використовувати на занятті, враховуючи рівень підготовки групи, особливості роботи студентів. Щоб розвивати критичне мислення студентів під час вивчення суспільних дисциплін, викладач має забезпечити:

- час і можливості для практики критичного мислення;
- дозволити студентам міркувати;
- заохочувати до активної участі у навчальному процесі;
- сприймати різноманітні ідеї і думки;
- гарантувати відкрити, доброзичливу атмосферу;
- цінувати критичне мислення.

Деякі педагогі-практики дотримуються такої структури уроку критичного мислення (рис. 1):

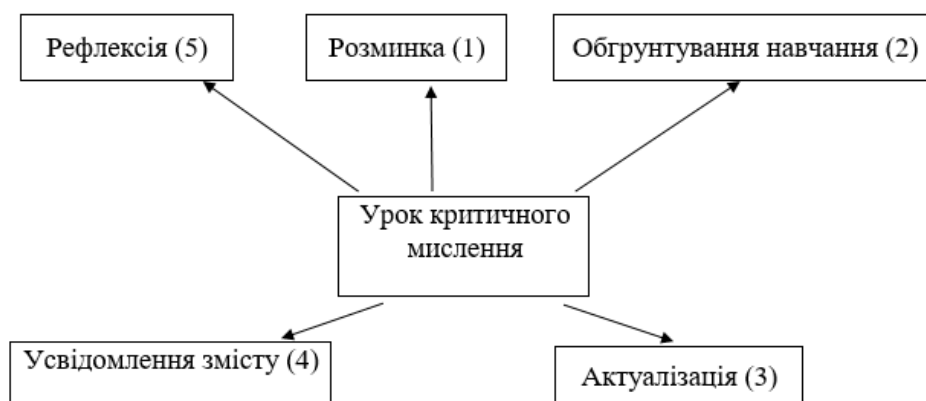

Рис. 1. Урок критичного мислення

Кожний педагог знає, будь-яка освітня технологія, що спрямована на формування цінностей особистості повинна будувати процес навчання з урахуванням умов (інтелектуальні умови, вміння і навички роботи з матеріалом) [6,21]. Викладач самостійно визначає які форми навчання застосувати в роботі з групою.

В своїй роботі використовуємо різні методи і прийоми розвитку критичного мислення:

«*Основи правознавства*»: асоціативний куш - асоціація зі словом «конституція» (закон, громадянин, державна влада, демократія...); робота з джерелом права - Конституцією/ законом; рольові ігри - («Працевлаштування», «Порушення трудового права»); хмаринки – (31 день відпустки, згода батьків, 14, медичний огляд, важкі роботи заборонені – трудова діяльність неповнолітніх); вирішення ситуаційних задач, дискусія, продовжить речення.

«*Громадянська освіта*»: - дискусія - (висловіть свою думку щодо вислову «Ніколи стільки не брешуть, як під час війни, після полювання і на передодні виборів» Отто Бісмарк); хмаринки, написання есе - (Як подолати корупцію в Україні?, Чи існують права без обов'язків?); асоціативний куш, робота в групах, повідомлення з презентацією.

«*Історія України*», «*Всесвітня історія*»: асоціативний куш - (впізнай історичну особу); хмаринки - (робота з поняттями); проблемні задачі – (Завдання: Україна, Польща, Литва, Латвія, Естонія майже одночасно стали на шлях розбудови власної держави та реформування економічної системи. Але сьогодні Україна значно відстає від цих країн за темпами економічного та соціального розвитку. У чому полягають причини відставання України? Що необхідно зробити для прискорення розвитку України?); дискусія – (Н.Махно – людина – легенда, чи просто суперечлива людина?); дебати (Б.Бандера – зрадник чи герой?); робота з джерелом, підручником, «товстих та «тонких» запитань (товсте запитання З якою метою була прийнята Загальна декларація прав людини?/ тонке Коли була прийнята Декларація прав людини?) та інші.

Застосування методів та прийомів критичного мислення на заняттях сприяло підвищенню інтересу до вивчення предметів та покращенню рівня якості знань студентів. Так покращились результати студентів з історії України під час складання ЗНО(НМТ), студенти стали більш розкутими під час спілкування з ними з інших питань, вільно висловлюють свою думку і можуть її довести. Команда правового клубу «Феміда» дискусійної секції брала участь у обласних дебатах з теми «Чи існують права без обов'язків?»

Технологія критичного мислення спонукає педагогів до використання у навчальному процесі нестандартні, креативні методи і прийоми навчання. Запровадження методів і прийомів критичного мислення сприяє більш успішній реалізації завдань, передбачених навчальними програмами, дає нову якість освіти, формує практичні уміння і навички, створює умови для розвитку індивідуальних здібностей, сприяє формуванню творчого та інтелектуального потенціалу України. Критичне мислення дає інструменти, щоб зробити власне

життя більш осмисленим і успішним. Критично мислячі люди інтелектуально незалежні, ними важко маніпулювати; вони уміють перемагати сумніви; ставити правильні запитання; шукати і бачити зв'язки між явищами і вчинками людей; вибудовувати судження на доказах.[3, 330]. Отже ще раз хочу наголосити, що важлива роль у формуванні критичного мислення належить викладачу, який має творчо організувати роботу на занятті. При цьому успішний результат буде залежати саме від методичної підготовки викладача. Адже « У наших руках найбільша з цінностей світу – Людина . Ми творимо Людину, як скульптор творить свою статую з безформного шматку мармuru: десь у глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні речі, які належить добути, очистити від усього зайвого» - акцентував В.О.Сухомлинський [5, с. 185].

Список використаних джерел

1. Десятов Д.Л. Практичні аспекти застосування методів критичного мислення на уроці історії. Історія в школах України. 2007. № 9. С.5-11.
2. Пометун О., Гупан Н. Методика розвитку застосування методів критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: метод. посібник. К.: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 250 с.
3. Пометун О.І. Розвиток критичного мислення учнів засобами шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*. 2018. Вип.20. С. 327-338.
4. Станіченко О.Ф. Використання методів формування критичного мислення в учнів старшої школи під час вивчення інтегрованого курсу «Громадянська освіта». *Імідж сучасного педагога*, (1(119). С. 101- 105.
5. Сухомлинский А.В. Сто советов учителю. К.: Радянська школа, 1984, 254 с.
6. Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання школярів історії. Х.: Вид. групи «Основа», 2012.

**Галицька Руслана Романівна
Ханас Марія Романівна**

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ДІЛОВОЇ БЕСІДИ

Однією з основних видів управлінських технологій та системою управлінського спілкування в сучасному світі постає ділова бесіда. Ділова бесіда — це спілкування між особами з метою встановлення ділових стосунків та вирішення ділових проблем. Одним з різновидів ділової бесіди є співбесіда. Співбесіда з роботодавцем — це спеціальна ділова бесіда, під час якої роботодавець оцінює претендента на вакантну посаду.

Успіх або неуспіх під час співбесіди залежить не тільки від професійних якостей (освіти, досвіду, уміння спілкуватися), а й від того, яке перше враження ви справите на роботодавця. Інколи воно матиме вирішальне значення, якщо, звичайно, ваша фахова підготовка відповідатиме вимогам роботодавця [1,с. 219-220]. Співбесіда потребує створення детального плану для ведення розмови, що включає в себе кілька ключових етапів. Перш за все, необхідно визначити основну мету співбесіди та пошук шляхів для досягнення цієї мети. Далі, важливо провести аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, які можуть вплинути

на виконання плану, і зробити прогноз можливого результату розмови. Підготовка до проведення бесіди починається з попередніх заходів. Необхідний чіткий та продуманий до деталей план — програма дії. Варто визначити тему і мету обговорення, оцінити майбутніх учасників спілкування й обстановку. Треба розробити стратегію досягнення цілей і тактику ведення бесіди. [2]

Бесіда між вчителем початкових класів та роботодавцем є важливим етапом в процесі пошуку роботи та встановлення відповідних вимог та очікувань. Ця зустріч визначає не лише можливість прийняття на роботу, але й взаємне порозуміння між обома сторонами щодо професійних цілей. Тому важливо знати усі ключові критерії підготовки до такої бесіди та стратегії успішного виконання. Для підготовки вчителя початкових класів до ділової бесіди з роботодавцем потрібно звернути увагу на кілька важливих аспектів.

По-перше, перед самою бесідою важливо провести дослідження компанії або школи, де відбудеться зустріч. Це допоможе отримати більше інформації про їхні цінності, методи, принципи, форми та прийоми навчання, традиції та вимоги до працівників.

Далі, вчителю слід ретельно проаналізувати свої навички, досвід роботи та досягнення, щоб зрозуміти, які з них можуть бути найбільш цінними для роботи в даній школі або компанії. Для цього важливо вивчити вимоги позиції, порівняти їх з власним досвідом, навичками та визначити, в яких аспектах вони відповідають вимогам роботодавця. Також корисно обговорити свій досвід з колегами та проаналізувати профілі конкурентів, щоб зрозуміти свої конкурентні переваги. Визначивши свої сильні сторони, вчителю початкових класів слід акцентувати на них під час бесіди з роботодавцем, демонструючи свою готовність та відповідність для вакансії.

Після цього варто практикувати відповіді на типові питання, які можуть бути задані на співбесіді. Важливо готувати чіткі, конкретні та переконливі відповіді, що відображають власний досвід та компетенції. Потрібно також приділяти увагу не лише змісту відповідей, але й їх формі: правильна мова, відповідний тон голосу, адекватний міміка та жестикуляція можуть покращити враження від викладу інформації. Також варто практикувати ефективні стратегії відповідей на непередбачені запитання або ситуації, щоб демонструвати свою спроможність думати швидко та знаходити адекватні та сприятливі рішення у будь-яких умовах.

Ефективне спілкування передбачає знання і використання багатьох прийомів. До них можна віднести виявлення щирих інтересів до співрозмовника, посмішки, запам'ятовування імені та повторення його в розмові, вміння слухати, вести розмову в колі інтересів співрозмовника та відноситись до нього з повагою. Для підвищення корисності контакту важливо бути спостережливим, робити компліменти та вміти говорити про проблеми співрозмовника. Вміння спілкуватися є складним процесом, який включає різноманітні компоненти. Основні з них це комунікабельність, тобто здатність відчувати задоволення від спілкування та володіння комунікативними навичками; соціальна спорідненість,

яка полягає в бажанні знаходитись у суспільстві/колективі; та тенденції, що включають бажання приносити радість іншим людям, в тому числі й майбутнім здобувачам освітніх послуг.

Вчителю важливо показати свою мотивацію та зацікавленість у роботі з конкретною школою або компанією, щоб підкреслити готовність і відданість спільному навчальному або професійному процесу. Потрібно проявити зацікавленість у вакансії та продемонструвати свою мотивацію працювати з дітьми. Наприклад, вчитель початкових класів може висловити бажання вдосконалювати свої методики відповідно до цілей та потреб учнів або співробітників, що сприяє досягненню успіху як для нього самого, так і для учнів чи колег. Також важливо демонструвати гнучкість і відкритість до співпраці з іншими учасниками процесу, щоб забезпечити ефективну комунікацію та спільну роботу над досягненням поставлених завдань.

Крім того, вчителю корисно скласти список запитань до роботодавця. Це допоможе отримати більше інформації про шкільну або компанійну культуру, очікування від працівників, можливості для професійного розвитку та інші важливі аспекти. До списку можна включити такі запитання:

1. Які цінності і культура компанії/школи? Чи є якісь специфічні принципи, за якими вони працюють?
2. Як виглядає типовий робочий день/розклад? Чи є гнучкість у графіку роботи або навчання?
3. Які очікування щодо продуктивності і розвитку учнів/працівників?
4. Які можливості для професійного розвитку пропонуються? Чи надаються навчальні курси, семінари, тренінги? [3]

Перед самою бесідою корисно також практикувати її разом з друзями або колегами, щоб відчувати себе більш впевнено та знайти оптимальні варіанти відповідей на запитання. Під час таких тренувань можна взаємно виступати в ролі співбесідника та аналізувати свої ж відповіді, щоб покращити навички спілкування та підготувати себе до різних ситуацій.

Обов'язково також потрібно підготувати необхідні документи, такі як резюме, список рекомендацій та інші документи, які можуть бути потрібні під час бесіди.

Важливо ретельно ознайомитися з умовами праці, зокрема, заробітною платою, графіком роботи, можливостями для професійного розвитку тощо, щоб бути готовим до обговорення цих питань під час бесіди. Крім того, не забувайте про вимоги до працівника, такі як кваліфікації, досвід і навички, які можуть бути необхідні для виконання обов'язків на посаді. Розуміння цих вимог допоможе вам підготуватися до обговорення своїх сильних сторін і додаткових компетенцій, які приносять користь в роботі.

Звичайно, потрібно бути готовим до обговорення педагогічних методик. Це передбачає не лише відкритість для спілкування з іншими вчителями, а й готовність слухати їхні ідеї та думки. Такий діалог стимулює вчителя початкових класів до пошуку нових, більш ефективних методик навчання, допомагає

відкривати нові підходи та можливості для вдосконалення своєї педагогічної практики. Відповідальність за якісне навчання учнів або учнів вимагає постійного професійного розвитку, а обговорення методик з іншими вчителями є важливою складовою цього процесу.

Для того, щоб співбесіда була ефективною, слід дотримуватись етикету. Впевненість у собі допоможе вчителю початкових класів вести себе впевнено та професійно під час співбесіди.

Під час ділової бесіди вчителю початкових класів важливо уникати певних помилок, щоб зберегти професіоналізм та створити позитивне враження. Уникати виразів недовіри, агресії чи не адекватних реакцій на запитання чи коментарі співбесідника. Демонструвати високий рівень професіоналізму та зацікавленості у вакансії. Не потрібно стверджувати, що ви відповідаєте вимогам посади, якщо це не відповідає дійсності. І завжди потрібно пам'ятати, що роботодавець шукає не лише вчителя, а й співробітника, який буде зацікавлений у розвитку установи.

Отже, всі ці аспекти безперечно допоможуть вчителю початкових класів бути готовим до ділової бесіди з роботодавцем. Підготовка, манера спілкування та жестикуляції, обговорення важливих питань під час співбесіди про умови праці, виявлення того, як добре ваші цінності й потреби узгоджуються з компанією, стратегія поведінки вчителя початкових класів, яка передбачає створення сприятливого освітнього процесу, підтримку активного навчання, а також розвиток особистості учнів, дозволить вам, а також роботодавцю, прийняти інформоване та правильне рішення щодо вашої подальшої кар'єри. Таким чином, ви неодмінно отримаєте бажане посадове місце.

Список використаних джерел

1. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 2-ге вид. Київ : Алерта, 2011. 696 с.
2. Ділова бесіда та ділова розмова. Реферат. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/rhetoric/30494/> (дата звернення: 13.02.2024).
3. 50 запитань на співбесіді | nt.ua. *IT-курси, бізнес-тренінги, сертифікація nt.ua*. URL: <https://nt.ua/blog/50-cool-interview-questions> (дата звернення: 13.02.2024)

**Гафіна Тетяна Павлівна
Яцук Валерія Віталіївна
Шпильовий Василь Дмитрович**

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ: ОСНОВИ ЛЮДСЬКОЇ ЗДАТНОСТІ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ТА ПРОЄКТІВ

У сучасному світі, де кожен проєкт або програма вимагає інтеграції різноманітних знань та навичок, ключову роль відіграє людська здатність. Це вимагає від менеджера програми/проєкту не лише глибокого розуміння задачі та організаційної структури, але й здатності максимально реалізувати потенціал кожного учасника. Тому соціальні аспекти інноваційного проєкту як основи

людської здатності у реалізації програм та проектів обґрунтовують важливість ролі мотиваційної складової у підготовці до проектної діяльності [1, 2] вони зокрема є елементами формування соціальних проектів на місцевому рівні [3].

Розгляд людських ресурсів та організації, що підтримують програму/проект, зосереджується на трьох ключових аспектах [4]:

- практична здатність менеджера виконувати програму/проект.
- здатності людських ресурсів та організації, що формують основу програми/проекту (основа людської здатності).
- лідерство, здатність до комунікації (включаючи здатність створювати спільноти) та мультикультурний інтелект – характерні елементи виконавчої сили.

Здатність у цьому контексті означає здібності, якими менеджер має володіти для реалізації програми чи проекту. Концепція здатності включає емоційну залученість менеджера, його сильну волю, орієнтовану на дію, ставлення до досягнення цілей та гнучкість у прийнятті протилежних поглядів.

Практична здатність менеджера виконувати програму/проект в соціальному контексті вимагає глибокого розуміння не тільки технічних аспектів управління проектами, але й здатності ефективно взаємодіяти з людьми, розуміти культурні та соціальні аспекти, що впливають на реалізацію проекту. Основні з них:

- емпатія та розуміння - бачення перспектив та очікування різних заінтересованих сторін, включаючи членів команди, клієнтів, партнерів та громадськість;
- комунікаційні навички - ясне та переконливе спілкування, адаптування повідомлень для різних аудиторій;
- лідерство та вплив - мотивація команди, а також вплив на заінтересовані сторони та ухвалення рішень, що сприяють досягненню цілей проекту;
- управління конфліктами та переговорами - розв'язання конфліктів та ведення переговорів між заінтересованими сторонами та підтримання позитивного робочого середовища для забезпечення співпраці;
- культурна чуйність - розуміння та повага до культурних відмінностей у міжнародних та багатокультурних проектах для ефективного управління командами різних культур;
- соціальна відповідальність - врахування соціальних наслідків проекту, його впливу на громадськість, дотримання принципів сталого розвитку та етичних стандартів;
- мережеві зв'язки та співпраця - побудова міцних професійних мереж та співпраця з різними організаціями та спільнотами;
- адаптивність та гнучкість - адаптація до змін у соціальному та культурному середовищі, а також гнучке реагувати на виклики, що виникають.

Здатності людських ресурсів та організації, що формують основу програми/проекту (основа людської здатності), в соціальному контексті, охоплюють:

- різноманітність та інклюзивність: створення та підтримання робочого середовища, що передбачає роботу з командами, в яких представлено різні культури, вікові групи, гендерні ідентичності та соціально-економічні фони;
- соціальна взаємодія та комунікація - ефективна взаємодія та побудова міцних відносин всередині та за межами організації;
- етика та соціальна відповідальність - високий рівень етики та врахування соціальної відповідальності у провадженні діяльності, що включають ухвалення рішень та виконання дій, що сприяють позитивному впливу на суспільство та довкілля;
- адаптивність та навчання - швидке адаптування до змін та підготовка на основі досвіду, що включає гнучкість у мисленні та відкритість до нових ідей та підходів, є критично важливими для виживання та успіху в динамічному соціальному та економічному контексті;
- управління конфліктами - ефективне управління конфліктами, вирішення розбіжностей та знаходження рішень, що задовольняють різні сторони та є необхідними для підтримання гармонійного і продуктивного робочого середовища;
- системне мислення - виконання завдань з урахуванням розширених соціальних цілей та впливу;
- мультикультурна компетентність - Здатність ефективно працювати в мультикультурних середовищах, розуміння та повага до культурних різниць, сприяє створенню інклюзивних та продуктивних робочих відносин.

Характерні елементи такі як лідерство, здатність до комунікації (включаючи здатність створювати спільноти) та мультикультурний інтелект визначають як менеджери та команди взаємодіють між собою та як вони досягають спільних цілей у різноманітному та часто складному соціальному середовищі:

- лідерство - мотивування команди, враховуючи соціальні норми, очікування та цінності, врахування людських аспектів роботи, зокрема емоційні потреби команди, та побудова відносини на основі довіри та поваги;
- мультикультурний інтелект - адаптація до різних культурних контекстів, врахування різноманітних поглядів та підходів до роботи, а також ефективне спілкуватися та співпраця з людьми з різними культурними та соціальними поглядами.

Отже, людська здатність у реалізації програм та проєктів є колективною силою організованих експертів, спрямованих на спільні цілі під керівництвом керівника програми/проєкту. Це основа діяльності, що забезпечує досягнення цілі, вимагає комплексного поєднання мислення, систематичних знань та кваліфікованої поведінки у менеджменті.

Опубліковані тези є фрагментом досліджень студентського гуртка «Формування проєктних пропозицій в регіональних програмах інноваційного розвитку» (науковий керівник Школяр С.П., доцент, кандидат технічних наук, наукові консультанти з питань: стандартизації - Шпильовий В.Д., доцент,

кандидат технічних наук; проектно-кошторисної документації - Школяр Т.А., інженер, аналітик консолідованої інформації).

Список використаних джерел

1. Гафіна Т.П., Шпильовий В.Д., Школяр С.П. Мотиваційна складова проектної діяльності. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.82-84.
2. Гафіна Т. Визначення ролі мотиваційної складової у підготовці до проектної діяльності. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.21.
3. Плаксина В. А., Школяр С. П. Елементи формування соціальних проектів на місцевому рівні. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 231-253.
4. P2M: A Guidebook of Program & Project Management for Enterprise Innovation. Third Edition. Project Management Association of Japan (PMAJ). June 2017. 427 p.

Глотова Людмила Іванівна

РОЛЬ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Спираючись на досвід викладання дисциплін "Основи латинської мови з медичною термінологією" та "Англійської мови (за професійним спрямуванням)", необхідно підкреслити значення вивчення латинської мови у покращенні засвоєння медичної термінології на заняттях з англійської мови.

Вивчення латинської мови в медичних коледжах відіграє ключову роль у підготовці майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я. Це особливо важливо при вивченні медичної термінології на заняттях з англійської мови, оскільки латинська мова є основою багатьох медичних термінів.

Латинська мова стала своєрідним джерелом знань, завдяки якому здобувачі освіти отримують не тільки фахові знання, а й розуміння термінів, що полегшує засвоєння та користування медичною термінологією під час вивчення англійської мови (за професійним спрямуванням).

Вивчення латинської мови допомагає розкрити структурні та семантичні зв'язки між словами, і це полегшує розуміння медичних термінів, сприяє самостійному розбору слів та вивченню нових лінгвістичних конструкцій.

З цією метою на заняттях можна використовувати такі завдання.

1. Складання розшифрованого словника.

Здобувачам освіти можна запропонувати створити словник, де вони розкривають терміноелементи медичних термінів та надають англійські еквіваленти.

2. Створення медичного тексту.

Пропонується завдання написати короткий текст на медичну тематику, використовуючи латинські терміни.

3. Подання медичної доповіді.

Підготувати доповіді, в яких використовуються латинські терміни для подачі інформації про конкретну патологію чи лікування.

4. Комунікація в рольових іграх.

Пропонуються ролі медичних сестер або фельдшерів в ситуаціях, в яких необхідно використовувати латинську медичну термінологію.

Вивчення медичної термінології на заняттях з англійської мови в медичних коледжах вимагає не лише глибокого розуміння матеріалу, а й створення сприятливого навчального середовища, що дуже важливо для здобувачів освіти в цей нелегкий час.

Як створити атмосферу, що сприяє успішному вивченню матеріалу та зацікавленості здобувачів освіти?

1. *Забезпечення технічних зручностей.*

Перш за все, важливо мати належні засоби для засвоєння знань - високоякісне аудіо- та відео обладнання, доступ до онлайн-ресурсів та електронних підручників.

2. *Інтерактивні методи навчання.*

Використання інтерактивних методів, таких як обговорення, групові завдання, інтерактивні вправи.

Цей метод сприяє активній участі здобувачів освіти та поглибленню розуміння медичної термінології.

3. *Групова робота та взаємодія.*

Важливо підтримувати атмосферу співпраці та взаємодії між учасниками освітнього процесу. Групові роботи дозволяють обмінюватися знаннями та вирішувати завдання разом, створюючи сприятливу командну динаміку.

4. *Адаптація до різних рівнів знань.*

Необхідно враховувати, що здобувачі освіти можуть мати різний рівень знань та досвіду. Важливо забезпечити індивідуалізовані підходи та додаткові ресурси для тих, хто потребує додаткової підтримки.

5. *Заохочувальне оцінювання.*

Використання оцінювання як інструмента мотивації. Надавайте конструктивний фідбек та визначайте успіхи учасників освітнього процесу, що позитивно впливає на мотивацію.

6. *Психологічна підтримка.*

Забезпечення психологічної підтримки, спрямованої на зняття стресу та невпевненості.

Створення сприятливого середовища допомагає комфортному процесу навчання.

Таким чином, вивчення латинської мови в медичних коледжах є необхідним етапом у формуванні мовної компетентності здобувачів освіти для

подальшого вивчення медичної термінології на заняттях з англійської мови (за професійним спрямуванням), сприяє розумінню професійного мовлення, готує фахівців до ефективної комунікації у світовому медичному співтоваристві.

Крім того, створення сприятливого середовища важливо як для засвоєння медичної термінології, так й для загального успіху здобувачів освіти та формування позитивної навчальної динаміки.

**Гриньова Марина Вікторівна
Величко Руслана Миколаївна**

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: РЕСУРСНО- ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ КАЙДЗЕН

Нині технологія кайдзен широко використовується у процесі професійної підготовки фахівців. Про це свідчать дослідження К. Булаги (2020), О. Бондар (2023), М. Гриньової (2020), Г. Груць (2023), С. Єрмакової (2016), Н. Кононец (2015), С. Нестулі (2018) та інших науковців.

Загалом, концепція кайдзен, як зазначають О. Бондар, Г. Груць та інші науковці, спрямована на вдосконалення всіх функцій управління. Мета кайдзен виходить за рамки простого підвищення продуктивності, тому що передусім вона гуманізує робоче місце, надмірно важку роботу та навчає людей, як виправляти недоліки. В успішних організаціях ця філософія стає природним способом мислення як для керівників, так і для працівників (Бондар, Груць, Вуйцік, 2023).

Слушним і ефективним є підхід Н. Кононец, яка застосовує в освітньому процесі кайдзен-технологію як педагогічну технологію ресурсно-орієнтованого навчання (як комплекс методик побудови дидактичного процесу на засадах гармонійної взаємодії технічних і людських ресурсів закладу освіти, оптимізації форм і засобів навчання, котрі забезпечують досягнення цілей різної складності, розвиток креативності як студентів, так і викладачів та приводить до запланованих результатів) і моделює професійну підготовку студентів як безперервне вдосконалення форм, методів і засобів навчання (Кононец, 2015).

Аналітичне осмислення наукового доробку вчених дало можливість визначити етапи реалізації технології кайдзен у процесі формування дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів освіти (рис. 1):

Рис. 1. Етапи технології кайдзен у процесі формування дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів освіти

1) *Мотиваційно-стимулюючий етап* передбачає проведення низки дидактичних заходів, які спрямовані на підвищення мотивації до дослідницької діяльності та стимулювання інтересу до такого виду діяльності за допомогою кайдзен-запитань. Прикладом таких заходів можуть бути проведені викладачами міні-лекції, лекції-брифінги, інтерактивні семінари, експрес-практикуми, онлайн-зустрічі, які продемонструють, як діє кайдзен у навчанні, житті, плануванні, у тайм-менеджменті, у майбутній роботі, і водночас стимулюватимуть магістрантів до дослідницької діяльності. Орієнтовна тематика таких івентів: «Я і кайдзен», «Кайдзен у навчанні», «Кайдзен у формуванні ефективного керівника закладу освіти», «Як жити з кайдзен». Інший дидактичний івент, який доцільно використати на мотиваційно-стимулюючому етапі – підготовка самими магістрантами коротких доповідей-презентацій «Що таке кайдзен?» на матеріалах інтернет-ресурсів (самостійний пошук та дослідження інформації в Інтернеті) з подальшим обговоренням за використання *методів* Q&A session (питання-відповіді), Buzz session (неформальна бесіда), Incident process (аналіз ситуації), Interactive&collaborative whiteboards (використання інтерактивних спільних дошок). Цілком доречним буде проведення для магістрантів тренінгів з кайдзен, котрі передбачають у змістово-процесуальному контексті реалізацію низки інтерактивних вправ, групової динаміки, візуалізації (шестикутник «Кайдзен», візуалізація «Основні поняття», «А чи знаєте ви, що...», інфографіка алгоритмів та кайдзен-питань тощо), кожен з яких стимулюватиме студентів до мислення, отримання знань і про кайдзен, і про дослідницьку діяльність (Нестуля, 2018).

2) *Підготовчо-організаційний етап* технології кайдзен у процесі формування дослідницької компетентності майбутніх керівників ЗЗСО передбачає:

- підготовку дослідницьких завдань для магістрантів, які зорієнтовують на дослідження різних аспектів управлінської діяльності керівника закладу освіти (розробка проєктів, кейсів);
- підготовку інфографіки процесу постановки кайдзен-питань;
- визначення тематики для науково-практичних конференцій випускової кафедри;
- реалізацію індивідуального підходу шляхом складання графіка дослідницької діяльності для кожного магістранта;
- відпрацювання з магістрантами методики постановки цілей (побудова «дерева цілей», візуалізація мети).

Методику постановки цілей, а саме, побудову «дерева цілей» як візуалізації мети дослідницької діяльності магістрантів доцільно відпрацьовувати з використанням комп'ютерно-орієнтованих методів, а саме, з використанням інтернет-сервісів. На цьому етапі також будуть доцільними проведення вступних лекцій з елементами кайдзен-питань, консультацій щодо реалізації проєктної діяльності магістрантів (обрання теми дослідницьких проєктів, обговорення етапів проєкту, збору інформації, проведення досліджень

у межах теми проєкту, окреслення взаємозв'язку проєкту з магістерським дослідженням тощо).

3) *Змістово-дослідницький етап* передбачає безпосередню роботу магістрантів над дослідницькими завданнями, проєктами, кейсами та постійне вдосконалення цього процесу. На цьому етапі доцільно проводити для магістрантів науково-дослідницькі воркшопи як мікс теоретичних презентацій, практичних дій та дискусій із запропонованої тематики та відібраних питань (Нестуля, 2018). Такі воркшопи вирішують дійсно унікальні завдання, виконання яких передбачає проведення магістрантами дослідницької діяльності, як індивідуальної, так і групової. Загалом, вони сприяють: генерації та втіленню нових ідей у ході роботи над дослідницьким проєктом (воркшоп є майданчиком для реалізації нових ідей у студентських дослідницьких проєктах); забезпеченню інтерактиву у межах роботи над дослідницьким проєктом та безпосередньо під час воркшопу, організації позитивного спілкування у системі «викладач-науковець – магістрант-майбутній керівник»; активізації командної роботи в групах магістрантів, які сформувалися для роботи над дослідницькими проєктами (груповий проєкт); підвищенню мотивації до формування й розвитку дослідницької компетентності як викладачів-тьюторів, так і магістрантів; індивідуалізації навчання (воркшоп у навчальній програмі дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» здатний задовольнити специфічні запити й очікування окремих магістрантів); інноваційності процесу формування дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів освіти через застосування нових технологій навчання та дослідницької діяльності (воркшоп як інструмент вдосконалення дидактичного процесу, який дає хороший імпульс в дослідницькій роботі); посилення інтересу до дослідницької роботи керівника закладів освіти; реалізація кайдзен-питань, маленьких та великих кроків до досягнення мети (орієнтація на постійне покращення та вдосконалення, розвиток дослідницьких умінь, навичок тощо).

4) *Рефлексійно-підсумковий етап* передбачає підведення підсумків дослідницької роботи, рефлексію магістрантів щодо відповідності отриманих результатів поставленій меті у дослідницьких завданнях і проєктах. На цьому етапі доцільним буде проведення круглих столів, семінарів у формі прес-конференції, на яких варто акцентувати на кайдзен-питаннях двох груп:

- особистісно-орієнтовані кайдзен-питання: «Що я зробив успішно при виконанні дослідницьких завдань?», «Що не дуже вдавалося і чому?», «Як можна покращити свою дослідницьку діяльність?», «У який спосіб можна покращити процес аналізу бібліографічних джерел?», «Як покращити власну методику наукових досліджень під час навчання у магістратурі?», «Як удосконалювати свої уміння працювати з науковими джерелами?» тощо;

- перспективно-орієнтовані кайдзен-питання: «Що має дослідити керівник закладів освіти у свій перший день на посаді?», «Які дослідницькі кроки доцільно робити керівнику закладу освіти щодня?», «Що потрібно керівникові закладу освіти для покращення дослідницької діяльності?» тощо.

Список використаних джерел

1. Боднар О. С., Груць Г. М., Вуйцік М. І. Специфіка делегування повноважень із використанням концепції Кайдзен у закладі загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №3(204). С. 20–28.
2. Гриньова М., Величко Р. Практична реалізація технології кайдзен у формуванні дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. *Витоки педагогічної майстерності: журнал*. Полтава, 2023. Вип. 32. С. 68-74.
3. Кононець Н. В. Кайдзен-технологія як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний ун-т імені Григорія Сковороди". Додаток 1 до Вип.35, Том IX(60): Темат. вип. "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору"*. К.: Гнозис, 2015. С. 147–154.
4. Нестуля С. І. Метод кайдзен у процесі розвитку лідерських якостей студентів. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. RS GLOBAL Warsaw, 2018. № 2. Р. 42–46.

**Гуляєва Дар'я Сергіївна
Павленко Юрій Олександрович
Чобітько Олексій Вікторович**

РЕАЛІЗАЦІЯ SMART-КОНЦЕПЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ

На сьогодні актуальним є застосування smart-концепції при проектуванні, проектному управлінні, менеджменті та персональному розвитку. При цьому взаємодія учасників проектною команди при реалізації smart-концепції повинна коригувати з її компонентами, критеріями постановки завдань. В Україну даний тренд, як smart-концепція, прийшла кілька років назад, тому можна сказати, що на сьогоднішній день в проектуванні це новинка на вітчизняному ринку. Взаємодія учасників проектною команди, а відповідно й специфіка професійної підготовки діяльності фахівця даного напрямку наукової організації праці повинна бути також відображена у наступних компетентностях: соціально-комунікативній, спеціальній, персональній [1]. Взагалі вперше абревіатура smart згадується в публікації Джорджа Дорана в журналі *Management Review*, вважається, що відповідність завдань наведеним критеріям значно збільшує ймовірність їх виконання та досягнення загальної мети проектною команди. Критерій smart часто асоціюють з концепцією Пітера Друкера управління за цілями. Пол Майєр описує характеристики цілей smart в книзі *Attitude is Everything*. Відповідно до вищенаведеного розглянемо більш детально критерії, які впливають на взаємодію учасників проектною команди при реалізації smart-концепції. Зокрема, конкретність - необхідність мати конкретну, специфічну мету замість абстрактної. Це значить, що ціль має бути зрозумілою і однозначною. Для того, щоб мета стала специфічною, має бути означене що точно очікується, чому це важливо, кого це стосується, де це буде відбуватися і які атрибути є важливими. Згідно цього критерію при взаємодії проектною

команди перед кожним з учасників окремо та командою в цілому постають запитання: Що саме я хочу зробити, чого досягти? Навіщо, з якої причини, для яких майбутніх вигод і переваг я це робитиму? Хто ще буде задіяний, кого ще це стосується? Де, в якому місці відбуватиметься виконання завдання? Які є вимоги та обмеження? В аналогічному ключеві повинні розглядатися й такі наступні критерії як вимірюваність, наявність виконавця, реалістичність, обмеженість в часі [2, 3]. Формування smart-концепції як напрямок наукової організації праці менеджера впливає на різні галузі діяльності, в тому числі управління проектами. Наприклад, команда під керівництвом менеджера в сфері будівництва, являючись суб'єктом ринку сучасних інновацій, завдяки своїй творчій діяльності сприяє створенню об'єктів, що комерціалізуються та продаються на сучасних сегментах ринку, задля підвищення своєї конкурентоздатності повинна враховувати критерії smart-концепції.

Опубліковані тези є фрагментом досліджень студентських гуртків «Формування проєктних пропозицій в регіональних програмах інноваційного розвитку», «Об'єкти права інтелектуальної власності в управлінні проектами» (науковий керівник Школяр С.П., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка).

Список використаних джерел

1. Гуляєва Д.С. Професійні компетентності майбутніх дизайнерів. *Матеріали Міжн. науково-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII Каришинські читання)* (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава: Астрія, 2021. С.122-123.
2. Шпильовий В.Д., Гуляєва Д.С., Радько А.М. Формування smart-концепції при проєктуванні як напрямок наукової організації праці менеджера. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 250-253.
3. Гуляєва Дар'я, Радько Андрій. SMART-концепція при проєктуванні як освітня компонента організації діяльності менеджера. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.21.

**Гуріна Софія Сергіївна
Смолянюк Наталя Миколаївна**

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Збереження здоров'я дитини під час дистанційного навчання є важливим завданням батьків і вчителів. Адже за таких умов посилюється навчальне навантаження на здобувача, що може призвести до погіршення в першу чергу соматичного здоров'я, підвищення рівня захворюваності.

Проблему здоров'язбереження здобувачів різних освітніх ланок в умовах дистанційного та змішаного навчання порушували такі сучасні дослідники як Г.Білавич, Т.Березуєва, О.Власій, С.Гозак, А.Кришталь, Б.Савчук та інші, які провели спостереження за зміною стану здоров'я здобувачів у період дистанційного навчання, розробили цінні рекомендації щодо здоров'язбереження школярів та студентів, водночас питання збереження здоров'я саме молодших школярів в умовах дистанційного навчання досліджено недостатньо.

Згідно з Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), здоров'я визначається, як стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб чи фізичних дефектів. [3].

Слід відзначити, що дистанційне навчання, маючи деякі переваги так і недоліки, входить у наше життя надовго. Педагоги повинні трансформувати свою роботу, перебудовувати звичний уклад занять з урахуванням вимог часу, швидко реагувати на ситуацію, що змінюється, максимально використовуючи переваги дистанційного навчання, водночас при цьому не забувати про збереження здоров'я учнів [2].

У молодших школярів ще недостатньо сформоване ціннісне ставлення до здорового способу життя, їм важко раціонально планувати свій режим дня. А тому формування навичок здоров'язбереження у дітей – це завдання дорослих. Цими дорослими є саме вчитель та батьки учня. Втім, слід пам'ятати, що у молодшому шкільному віці вчитель – є найбільшим авторитетом для учнів, а тому власним прикладом повинен демонструвати здоров'язберігаючу поведінку.

З боку Міністерства освіти і науки України 30 вересня 2022 року було унормовано тривалість онлайн занять (Табл.1) та окреслено вимоги до організації роботи з технічними засобами навчання, зазначено, що безперервна тривалість використання технічних засобів навчання на одному уроці не може перевищувати 10 хвилин для першокласників та 15 хвилин – для решти молодших школярів [4].

Таблиця 1

Тривалість занять в синхронному режимі [4]

Кількість навчальних занять на день	Тривалість навчальних онлайн-занять	
	1-2 класи	3-4 класи
2	30 хв.	45 хв.
3	20 хв.	30 хв.
4	-	20 хв.

На превеликий жаль, на сьогодні маємо ряд невирішених питань щодо здоров'язбереження дитини в умовах дистанційного навчання:

- недостатня кількість методичних рекомендацій з цього питання (через відсутність попереднього досвіду);
- неналежна освіченість батьків у цьому питанні;
- посилення проблеми через стан психічне здоров'я дітей (в умовах воєнного часу: у дітей дуже вразлива нервова система, вони бачать тривожний стан дорослого, і не розуміють, що змінилося) [1].

На нашу думку, в першу чергу необхідно забезпечити дитині комфортне та безпечне робоче місце. Забезпечити дитині зручне та правильно обладнане середовище для навчання. Стілець і стіл повинні відповідати зросту дитини. Необхідно впевнитися, що освітлення якісне, а монітор знаходиться на достатній відстані від очей.

Важливе значення для дитини має режим дня, він повинен бути стабільним, включати час для уроків, перерв, фізичних вправ та відпочинку. Можна дитину залучити до гуртків, згідно її інтересам.

Доцільно також сприяти відвідуванню спортивних секцій, адже одним із найбільш дієвих засобів вирішення досліджуваної проблеми – є засоби фізичної культури. Варто усвідомлювати, що заняття фізичною культурою сприяють покращенню не тільки фізичного, а й психічного та морального здоров'я учнів [1]. Спортивні заняття допоможуть на відміну від інших активностей:

- відволікти увагу дитини від тривожних подій;
- підтримувати здорову фізичну форму;
- дотримуватися режиму дня та планувати свій час.

Необхідно обмежити час проведення за смартфонами, комп'ютерами та іншими пристроями. Передбачити час для фізичної активності дитини: забезпечити регулярні перерви для занять спортом. Це можуть бути вправи, короткі прогулянки чи ігри, які допоможуть підтримувати фізичне здоров'я. Відповідальність за це – на батьках учня.

Необхідною умовою для збереження фізичного і психологічного здоров'я є і здорове харчування дитини. Їжа повинна бути багатою на фрукти, овочі, білки, вітаміни та інші корисні елементи. Регулярні перерви для прийому їжі можуть покращити концентрацію уваги та ефективність засвоєння навчального матеріалу дитиною.

Необхідно бути уважними до психологічного стану дитини, потрібно спілкуватися з нею про будь-які труднощі чи страхи, пов'язані з дистанційним навчанням. Якщо дитина відчуває стрес чи тривогу, забезпечити їй психологічну підтримку, при необхідності звернутися до психолога.

Батьки та вчителі повинні піклуватися про регулярне обстеження дитини лікарями, щоб вчасно виявити або попередити захворювання. Здоровий спосіб життя у дитинстві може зменшити ризик розвитку різних захворювань у майбутньому, сприяючи загальному тривалому життю та його якості.

Отже, дотримання цих порад може сприяти збереженню здоров'я дитини під час дистанційного навчання, забезпечуючи баланс між навчанням, фізичною активністю та емоційним благополуччям. А стійка мотивація до забезпечення

здорового способу життя в дитинстві створює підґрунтя для щасливого та успішного життя у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Березуєва Т.С. Зміцнення та збереження здоров'я здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. Ч. II, № 2(340). С. 114- 119.

2. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину/ під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95 с.

3. Про визначення здоров'я згідно ВООЗ. URL: [//www.coe.int/uk/web/compass/health](http://www.coe.int/uk/web/compass/health) (дата звернення: 12.01.2024)

4. Тривалість навчальних занять онлайн протягом дня у синхронному режимі. URL: <https://sqe.gov.ua/trivalist-online-urokiv/> (дата звернення: 15.01.2024)

**Іщенко Валентина Леонідівна
Горбуньова Соф'я Олегівна**

INNOVATIVE TEACHING METHODS FOR TRAINING COMPETITIVE SPECIALISTS AT FOREIGN LANGUAGE CLASSES

In the context of Ukraine's entry into the European educational space, the problem of finding ways to improve the quality of foreign language teaching in a higher educational institution becomes more and more important. Among the methods that are widely applied are: the use of the latest information technologies to enhance efficiency and connectivity, the introduction of progressive teaching methods aimed at fostering deeper understanding and engagement among learners, etc. In our opinion, one of the most effective technologies for organizing students' cognitive activity is an interactive learning model which is applied during the English classes for future specialists in various fields.

According to the generally accepted definition, interactive learning is the process of acquiring knowledge during pedagogical interaction by transforming the dialogue between students and the teacher. Joint activity is the basis of the development of a democratic society; therefore, university training programs should appropriately prepare young people for life in this society.

The analysis of researches of scholars shows that interactivity means:

The ability to interact, learn in the mode of conversation, dialogue, action;

The principle of construction and functioning of pedagogical, psychological, computer communication in dialogue mode;

The process of active interaction of the participants of the educational process both among themselves and with the surrounding extracurricular environment and extracurricular sources of information. This ensures the mutual influence of participants in the educational process on each other and the influence of the environment and extracurricular sources of information on them through specially organized cognitive activities that have a pronounced social orientation;

The ability to interact or the interaction itself, dialogue with someone, for example, an instructor, other participants of the educational process;

The ability to actively interact in the process of performing certain work, in the process of learning (conversation, dialogue with someone (person) or something (computer), etc.).

The goal of the interactive learning model is to organize comfortable learning conditions in which all students interact with each other. The organization of interactive training involves modeling life situations, using role-playing games, and joint problem solving based on the analysis of conditions and situations. It is clear that the structure of an interactive class will differ from the structure of a regular class, and therefore it requires the professionalism and experience of the teacher. Interactive learning methods can be divided into two large categories: group and frontal. The first category involves the interaction of participants in small groups (in our experience they should include approximately from 2 to 6 people), the second one means joint work and mutual learning of the entire group. Discussion time in small groups should be 3 to 5 minutes, presentation can take around 3 minutes, and presentation during frontal work should take about 1 minute. Group methods include: work in small groups (work in pairs, work in threes), “Aquarium”, “Dialogue” etc. Frontal methods include the following: a large circle, a microphone, brainstorming, dilemma (problem) analysis, etc.

At the Poltava University of Economics and Trade, interactive technologies are actively used in Business Foreign Language classes in order to improve the quality of language training of future specialists, to develop their soft skills and therefore to make them more competitive on the labor market.

Some of the methods have proved their effectiveness and this paper attempts to share some of the best practices applied by the professors.

The first method that demonstrates high efficiency in motivating students and increasing the level of language training is “Aquarium”. It involves the selection of approximately 6-7 participants who have a high level of training in a foreign language. Such students perform educational tasks at a table in the center of the classroom, while other students placed on its perimeter observe their work, and if necessary they ask questions.

The second method of work allows to use role differentiation within working minigroups in foreign language classes, which gives a trainer an opportunity to distinguish the “initiator”, “original thinker”, “organizer”, “silent participant”, “destructor”, “opponent” in each of the group participants. The condition of this technique is that none of the students knows about the role positions of other participants, who must behave according to the received card. Thus, the “initiator” seizes the initiative, defends his position with the help of arguments and emotional pressure. The “original thinker” does not interfere in the controversy, but from time to time puts forward unexpected proposals. The “organizer” strives to ensure that every participant gets the opportunity to express his point of view, and asks leading questions. “Silent participant” tries to avoid a direct answer to the question, since none of the

participants should guess about his point of view. “Destructor” should always disrupt the smooth flow of the discussion. The “opponent” is constantly looking for weak points in the group’s solution to the task.

The next method for conducting practical classes planned and implemented by professors of the Business Foreign Language Department is “Dialogue”. This technology supposes that the groups search for an agreed solution, which is then recorded in notebooks. This approach involves deliberating on different viewpoints within the group. Experts record opinions that coincide and at the end of the work give a generalized answer to the task, which is supported and written down by everyone.

One of the most interesting for students who study a course “Business Foreign Language” is the “Joint project”. This is a method according to which groups receive tasks that highlight a problem from different angles. At the end of the work, each group makes a report and writes it down. These reports form a joint project, which is reviewed and supplemented by a group of experts.

To check the level of development of speaking skills, business foreign language professors use the so-called “Circle of Ideas” method, the purpose of which is to resolve hotly contested issues, compile a list of ideas and involve all students in their discussion. When answering, each group voices only one aspect of the problem and the professor asks questions.

Among the advantages of interactive learning, we see the following:

1. Interactive teaching methods make it possible to intensify the process of understanding, assimilation and creative application of knowledge when solving practical tasks.

2. Interactive learning increases the motivation and involvement of students in solving educational problems, which gives an emotional impetus to the next search activity of the subjects of education.

3. Interactive learning gives the experience of establishing contact, interdependent relations with the world.

4. Interactive activity provides not only an increase in knowledge, abilities, skills, methods of activity and communication, but is also a necessary condition for the formation and improvement of professional competence through the inclusion of participants in the educational process in a meaningful experience of activity.

5. The system of control over the assimilation of knowledge and methods of cognitive activity can be built on the basis of operational feedback, which makes the control of knowledge, skills, and abilities permanent, more flexible and humane.

6. One of the purposes of interactive learning is to change not only the experience and attitudes of participants, but also the surrounding reality, because most often interactive learning methods are an imitation of interactive types of activities that take place in the social and state practice of a democratic society.

So, the experience of the Business Foreign Language Department shows that the listed methods of interactive learning models refer to cooperative learning technologies, when students need to cooperate to complete a task and therefore adds to the development of not only language skills but soft skills as well. As a result, the level

of students' competences increases and their competitiveness on the labor market grows.

Список використаних джерел

1. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К., 2010. 368 с.
2. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання. К., 2007. 112 с.
3. Стеблюк С. В., Староста В. І. Інтерактивне навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей : навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 156 с.

**Іщенко Інна Сергіївна
Большая Оксана Вікторівна**

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

ChatGPT — це широкомасштабна мовна модель, створена на основі технології штучного інтелекту та навчена за допомогою керованого та підсилювального навчання. Вона може спілкуватися з людьми, які розмовляють іншими мовами на різні теми. Цей інноваційний продукт пропонує численні можливості для використання будь-де, в тому числі в освіті. Штучний інтелект — це галузь науки й техніки, яка зосереджена на розробці програм і машин, які можуть імітувати інтелектуальну діяльність людини, таку як мова, навчання та вирішення проблем.

Штучний інтелект може набувати різні форми і рівні складності залежно від завдання, яке потрібно виконати. Однією з найпоширеніших форм штучного інтелекту є чат-боти, які здатні спілкуватися з людьми за допомогою тексту або голосу, що є об'єктом проведеного дослідження. Чат-боти можна використовувати для розваг, інформації, обслуговування клієнтів, маркетингу та багатьох інших цілей, але не всі чат-боти однаково розумні та природні у спілкуванні. Деякі чат-боти мають обмежені вказівки та сценарії та не можуть адаптуватися до нових ситуацій чи завдань.

Для вирішення даної проблеми запропоновано використовувати ChatGPT, оскільки це доволі новий чат-бот, розроблений OpenAI і випущений в листопаді 2022 року[1]. Наразі з'явилися й інші сервіси штучного інтелекту: DeepAI, Paintbytext, Bedtimestory, Talk to Books, MakeMyTale, Mubert, Kaiber, Pictory, Microsoft Designer тощо.

Авторами розпочато вивчення штучного інтелекту, який здатний генерувати та копіювати текст, але також важливо контролювати якість і точність інформації, яку він надає. ChatGPT навчався фільтрувати вхідні дані та уникати небажаної лексики, зокрема ненависті, расизму та сексизму. Хоча ChatGPT має свої обмеження, такі як застаріла база даних, яка датується 2021 роком, і неможливість перевірити точність інформації, яку вона генерує, вона може бути корисною для наукових досліджень та освіти. Вивчено, що ChatGPT може виконувати різноманітні завдання, включаючи написання наукових робіт,

рефератів, дипломних робіт та ін. Показано, що цей чат-бот має свої обмеження та може надавати неправдиву або невірну інформацію, якщо не забезпечено відповідну перевірку та фільтрацію вхідних даних. Тому, щоб отримати максимально точні та правильні відповіді рекомендується проводити додаткову перевірку інформації, яку надає ChatGPT.

Чат-ChatGPT демонструє чутливість до запитів, що є основою його здатності відповідати на запитання. У випадку перефразування завдання модель може відповісти, що не знає відповіді, або надати альтернативну відповідь. Крім того, ChatGPT часто намагається вгадати, що має на увазі користувач, уникаючи уточнювальних запитань.

Експерти в різних галузях стверджують, що ChatGPT може вплинути на попит фахівців, що займаються інформаційними технологіями. Крім того Чат-бот ChatGPT може генерувати студентські роботи, такі як реферати, курсові та дипломні роботи, а також відповіді на іспитові білети. Це викликає занепокоєння серед освітян усього світу, оскільки студенти можуть перестати самостійно виконувати домашні завдання, що потребує переосмислення системи іспитів та їхнього оцінювання.

Питання боротьби із плагіатом дуже гостро постало для української освіти ХХІ століття. Новим викликом є чат-бот, що генерує студентські роботи без плагіату. Він перефразовує знайдену інформацію, уникаючи таким чином запозичень, які легко виявити. Через це доведеться переосмислити стандартну систему перевірки знань та оцінювання. З метою протидії протидіяти новій технології розробники вже створили GPT Detector. Проте ця модель не є ідеальною, тому на неї не можна повністю покладатись [2].

Хоча існує багато застережень щодо штучного інтелекту, він став абсолютно новим інструментом для модернізації та підвищення якості освіти. Завдяки цьому досягається, що нейромережі можуть стати цінним помічником у навчанні, зберігаючи час і енергію на щоденних завданнях. ChatGPT корисний у вищій освіті для пошуку першоджерел, вибору статей і лекційних матеріалів, а також проведення презентацій аналізу інформації. Нейромережа може створювати чат-ботів для взаємодії з користувачами, проводити дослідження і розробляти аналітичні звіти тощо.

Список використаних джерел

1. ChatGPT URL: <https://openai.com/blog/chatgpt>
2. Сергій Гайда. ChatGPT: виклик чи нові можливості для університетської освіти (перші кроки кафедри ТМВД у використанні штучного інтелекту) URL: <https://nltu.edu.ua/index.php/novyny/item/1568-chatgpt-vyklyk-chy-novimozhlyvosti-dlia-universytetskoj-osvity-pershi-kroky-kafedry-tmvd-u-vykorystannishtuchnoho-intelektu>
3. Балик Н. Впровадження штучного інтелекту в освіту шляхом використання ChatGPT. *Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 147-149

**Іщенко Інна Сергіївна
Большая Оксана Вікторівна
Школяр Сергій Петрович**

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТАХ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ДЛЯ СФЕРИ МАТЕРІАЛЬНОГО І НЕМАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасний розвиток закладу вищої освіти, його структурних підрозділів не можливо без реалізації інноваційних проєктів для сфери матеріального і нематеріального виробництва. Це цілком відноситься до концепції діяльності Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, зокрема факультету природничих наук та менеджменту [1-4], а також кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, науковці та студенти якої продукують достатню кількість інноваційних проєктів [5-14].

Проте часто виникає проблема як пов'язана з обмеженістю часу, коли потрібно подати, наприклад, проєктну пропозицію в ту чи іншу програму інноваційного розвитку. При цьому мова іде не про сутність проєкту, а умови його оформлення при цейтноті часу. Слід зазначити, що досліджені цифрові орієнтири та інноваційні вектори змін інституту освіти і науки в Україні, теоретико-методологічні засади цифрової ідентифікації людини при використанні інструментів інституту освіти, розкривають сучасні особливості економічної професійної освіти покоління цифрових людей та вказують професії майбутнього у віртуальній реальності інноваційно-цифрового простору [15]. У цьому випадку проаналізовані виклики та можливості сучасного ринку праці в умовах автоматизації виробництва і цифровізації економіки показують актуальність, можливість та вміння застосовувати сучасні технології, зокрема ChatGPT, яка на нашу думку може спростити оформлення заявочних документів, отримати пріоритет, забезпечити конкурентоспроможність.

ChatGPT - це широкомасштабна мовна модель, створена на основі технології штучного інтелекту та навчена за допомогою керованого та підсилювального навчання. Вона може спілкуватися з людьми, які розмовляють іншими мовами на різні теми. Цей інноваційний продукт пропонує численні можливості для використання будь-де, в тому числі в освіті. Штучний інтелект - це галузь науки й техніки, яка зосереджена на розробці програм і машин, які можуть імітувати інтелектуальну діяльність людини, таку як мова, навчання та вирішення проблем. Штучний інтелект може набувати різні форми і рівні складності залежно від завдання, яке потрібно виконати. Однією з найпоширеніших форм штучного інтелекту є чат-боти, які здатні спілкуватися з людьми за допомогою тексту або голосу, що є об'єктом проведеного дослідження. Чат-боти можна використовувати для розваг, інформації, обслуговування клієнтів, маркетингу та багатьох інших цілей, але не всі чат-боти однаково розумні та природні у спілкуванні. Деякі чат-боти мають обмежені

вказівки та сценарії та не можуть адаптуватися до нових ситуацій чи завдань. Для вирішення даної проблеми запропоновано використовувати ChatGPT, оскільки це доволі новий чат-бот, розроблений OpenAI і випущений в листопаді 2022 року [16]. Наразі з'явилися й інші сервіси штучного інтелекту: DeepAI, Paintbytext, Bedtimestory, Talk to Books, MakeMyTale, Mubert, Kaiber, Pictory, Microsoft Designer тощо.

Авторами розпочато вивчення штучного інтелекту, який здатний генерувати та копіювати текст, але також важливо контролювати якість і точність інформації, яку він надає. ChatGPT навчався фільтрувати вхідні дані та уникати небажаної лексики, зокрема ненависті, расизму та сексизму. Хоча ChatGPT має свої обмеження, такі як застаріла база даних, яка датується 2021 роком, і неможливість перевірити точність інформації, яку вона генерує, вона може бути корисною для наукових досліджень та освіти. Вивчено, що ChatGPT може виконувати різноманітні завдання, включаючи написання наукових робіт, рефератів, дипломних робіт та ін. Показано, що цей чат-бот має свої обмеження та може надавати неправдиву або невірну інформацію, якщо не забезпечено відповідну перевірку та фільтрацію вхідних даних. Тому, щоб отримати максимально точні та правильні відповіді рекомендується проводити додаткову перевірку інформації, яку надає ChatGPT.

Чат-ChatGPT демонструє чутливість до запитів, що є основою його здатності відповідати на запитання. У випадку перефразування завдання модель може відповісти, що не знає відповіді, або надати альтернативну відповідь. Крім того, ChatGPT часто намагається вгадати, що має на увазі користувач, уникаючи уточнювальних запитань. Експерти в різних галузях стверджують, що ChatGPT може вплинути на попит фахівців, що займаються інформаційними технологіями. Крім того Чат-бот ChatGPT може генерувати студентські роботи, такі як реферати, курсові та дипломні роботи, а також відповіді на іспитові білети. Це викликає занепокоєння серед освітян усього світу, оскільки студенти можуть перестати самостійно виконувати домашні завдання, що потребує переосмислення системи іспитів та їхнього оцінювання. Питання боротьби із плагіатом дуже гостро постало для української освіти XXI століття. Новим викликом є чат-бот, що генерує студентські роботи без плагіату. Він перефразовує знайдену інформацію, уникаючи таким чином запозичень, які легко виявити. Через це доведеться переосмислити стандартну систему перевірки знань та оцінювання. З метою протидії протидіяти новій технології розробники вже створили GPT Detector. Проте ця модель не є ідеальною, тому на неї не можна повністю покладатись [17, 18].

Хоча існує багато застережень щодо штучного інтелекту, він став абсолютно новим інструментом для модернізації та підвищення якості освіти. Завдяки цьому досягається, що нейромережі можуть стати цінним помічником у навчанні, зберігаючи час і енергію на щоденних завданнях. ChatGPT корисний у вищій освіті для пошуку першоджерел, вибору статей і лекційних матеріалів, а також проведення презентацій аналізу інформації. Нейромережа може

створювати чат-ботів для взаємодії з користувачами, проводити дослідження, розробляти аналітичні звіти, проектні пропозиції тощо, звільнюючи час на творчу діяльність в сфері матеріального і нематеріального виробництва.

Список використаних джерел

1. Новописьменний С. А. Деякі особливості розвитку факультету в умовах викликів сьогодення. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 22-26.

2. Новописьменний С. А. Комунікаційне забезпечення розвитку структурного підрозділу університету. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX КАРІШИНСЬКІ ЧИТАННЯ): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 173-174.

3. Новописьменний С. А. Проблеми та напрямки розвитку факультету як структурного підрозділу університету. *Управлінський дискурс макаренківської педагогіки: матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава, 2022. С. 6-12.

4. Новописьменний С. А. Стан та напрямки управлінської діяльності факультету при форс-мажорних обставинах. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIX КАРІШИНСЬКІ ЧИТАННЯ), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 26-27 травня 2022 р.)* / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава: Астроя, 2022. С. 5-7.

5. Школяр С. П., Новописьменний С. А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава)* / за заг. ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258–259.

6. Школяр С. П., Новописьменний С. А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава)* / за заг. ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258–259.

7. Св. №65280 від 11.05.2016 р. Гриньова М.В., Школяр С.П., Арканова А.А. Авторський екскурсійний маршрут територією ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби» (на основні досвіду іноземних країн).

8. Школяр С.П., Гриньова М.В., Арканова А.А., Гомля Л.М. Спосіб декоративного відтворення ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби», Патент України №109845 від 12.09.2016 р, Заяв. №u201602548 від 16.03.2016 р.

9. Св. №68184 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Кривенко В.В. Менеджмент соціального проекту «Залучення територіальної громади Полтави до

функціонування місцевого дендропарку як рекреаційного та еколого-просвітницького центру».

10. Св. №68183 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Мастюх К.В. Менеджмент авторського соціального проекту «Зелений туризм для всіх».

11. Св. №71590 від 24.04.2017 р. Гриньова М. В., Школяр С. П., Арканова А. А. Інтелектуальний потенціал схеми регулювання транспортного руху у межах основних автодоріг міста.

12. Св. №75484 від 21.12.2017 р. Гриньова М. В., Ходунай В. В., Школяр С. П. Методи залучення полтавської студентської громади до оздоровлення ландшафту музею-садиби І. П. Котляревського в м. Полтава.

13. Св. №85033 від 30.01.2019 р. Мороз А. В., Гриньова М. В., Школяр С. П. Збереження людського капіталу в об'єднаній територіальній громаді засобами співпраці з педагогічним університетом (на прикладі Засульської об'єднаної територіальної громади).

14. Св. №93726 від 06.11.2019 р. Величко Р. М., Гриньова М. В., Гриньов Р. С., Школяр С. П. Технологія озеленення подвір'я закладу освіти як основа екологічного навчання і виховання учнівської та студентської молоді.

15. Краус К.М., Краус Н.М., Іщенко І.С. Освіта та суспільство: цифрова ідентифікація людини. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 208 с.

16. ChatGPT URL: <https://openai.com/blog/chatgpt>

17. Сергій Гайда. ChatGPT: виклик чи нові можливості для університетської освіти (перші кроки кафедри ТМВД у використанні штучного інтелекту) URL: <https://nltu.edu.ua/index.php/novyny/item/1568-chatgpt-vyklyk-chy-novimozhlyvosti-dlia-universytetskoj-osvity-pershi-kroky-kafedry-tmvd-u-vykorystannishtuchnoho-intelektu>

18. Балик Н. Впровадження штучного інтелекту в освіту шляхом використання ChatGPT. *Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 147-149.

**Іщенко Катерина Миколаївна
Худолій Іван Іванович**

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЄКТ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ»

Сучасні інформаційні системи і технології є необхідною складовою нашого сучасного життя, відіграючи важливу роль у різних аспектах нашої повсякденності. Вони впливають на наші звички, робочі процеси, спосіб отримання інформації, комунікації та вирішення проблем. Тож цілком логічно запропонувати студентам виконання дослідницьких проєктів (Кононец, 2015). Одним із таких проєктів є дослідницький проєкт «Інформаційні технології в сучасному житті» під час вивчення дисциплін комп'ютерного циклу. За результатами дослідницької діяльності студенти з'ясували, що:

Інформаційні технології – це комплекс методів, процесів та засобів використання обчислювальної техніки та зв'язку для оптимізації створення, збирання, передачі, пошуку, обробки та розповсюдження інформації з метою ефективної організації людської діяльності.

Інформаційні технології володіють наступними характеристиками:

✓ Висока розчленованість процесу на етапи, що відкриває нові можливості для його оптимізації та автоматизації за допомогою машин. Ця властивість є ключовою для машинного технологічного процесу.

✓ Системна повнота (цілісність) процесу, що включає в себе всі необхідні елементи для досягнення мети та завершеності дій людини.

✓ Регулярність процесу та однозначність його фаз, що дозволяють застосовувати середні значення при їхній характеристиці, що в свою чергу сприяє стандартизації та уніфікації. Це надає можливість для обліку, планування та диспетчеризації інформаційних процесів.

У сучасному світі інформаційні технології відіграють ключову роль у різних сферах:

✓ В науковій сфері ІТ використовуються для проведення віртуальних експериментів, які є необхідними у випадках, коли реальні дослідження є вкрай витратними, можуть бути небезпечними для здоров'я або взагалі недоступними. Наприклад, моделювання реакції організму на певні препарати або дослідження сонця.

✓ У сфері виробництва ІТ використовуються для створення віртуальних моделей та конструкцій майбутніх виробів, що значно зменшує час та вартість виробництва.

✓ В бібліотеках та лікарнях за допомогою ІТ ефективно організовано зберігання та доступ до інформації через електронні бази даних книг, медичних записів, інформації про лікарів та лікарні.

✓ Для здобувачів освіти ІТ забезпечують можливість отримати доступ до знань з різних джерел у зручний спосіб. З часом з'явилася потреба у створенні навчальних, контролюючих та розвиваючих програм, яких наразі існує значна кількість.

Інформаційні технології стали неодмінною складовою нашого повсякденного життя, відкривши нові можливості як для праці, так і для відпочинку, і в значній мірі спростивши трудові процеси людини. Вони використовуються в процесах, де вихідним матеріалом і продукцією є інформація.

У сфері бізнесу комп'ютери відіграють ключову роль. Однією з перших і найважливіших областей їх застосування є зберігання та управління діловими та фінансовими записами. Найбільші компанії ведуть облік персоналу великих баз даних, керованих комп'ютерними програмами. Подібні програми та бази даних застосовуються в різних галузях бізнесу, включаючи розрахунки за послуги, контроль за грошовими потоками, та моніторинг обсягу та руху товарів.

Багато малих підприємств перейшли на спеціальні касові термінали (POS), які замінили звичайні касові апарати. Ці термінали не лише друкують квитанції для покупців, а й передають інформацію в базу даних комп'ютера, щоб зберігати відомості про товар, що продається та замовлене.

Крім того, комп'ютери стали важливим елементом на сучасних заводах. Роботи, які контролюються комп'ютерами, виконують важкі та небезпечні

завдання, а також повсякденні рутинні процеси, де нудьга та втома можуть погіршити якість роботи.

Інформаційні технології відіграють важливу роль у медицині. Наприклад, сканери, що застосовуються у комп'ютеризованій аксіальній томографії (САТ) або магнітному резонансі (MRI), проводять серію знімків тіла. Після цього комп'ютер об'єднує ці знімки, створюючи докладне тривимірне зображення внутрішніх органів. Крім того, ці дані дозволяють виявляти всі зміни, спричинені обміном речовин та кровообігом.

У науці та інженерії комп'ютери також відіграють важливу роль. Застосовуючи суперкомп'ютери, метеорологи передбачають погоду за допомогою комбінації спостережень за погодними умовами з різних джерел, математичних моделей поведінки атмосфери та географічних даних.

Програми САД (комп'ютерний дизайн) та САМ (комп'ютерне керування виробництвом) призвели до поліпшення продуктивності в багатьох сферах, особливо там, де потрібний детальний дизайн.

Комп'ютерні програми дозволяють інженерам проводити аналіз складних структур, таких як електростанції та космічні станції.

У сучасних умовах, коли обладнання стає все складнішим, а комунікаційні технології розвиваються швидко, часто важко організувати всю систему в одну програму. Тому організації все частіше намагаються об'єднати свої інформаційні потреби в єдину інтегровану інформаційну систему. Прикладом такої системи може бути SAP (система планування ресурсів підприємства) - німецький пакет програм, який керує мейнфреймами (основними комп'ютерними обчислювальними центрами) і забезпечує рішення щодо корпоративної мережі для інформаційних технологій. Ця потужна база даних дозволяє компаніям систематизувати всю інформацію в єдину базу даних і вибирати лише програмні модулі або таблиці, які їм потрібні. Вільні стоячі модулі повинні задовольняти всім потребам споживачів.

Загалом, сучасні інформаційні системи і технології відіграють невід'ємну роль у нашому житті, полегшуючи багато аспектів нашої повсякденності та сприяючи прогресу та розвитку у різних сферах. Їх важливість та вплив лише зростають з кожним днем, роблячи їх невід'ємною частиною сучасного світу.

Ми вважаємо, що для формування дослідницьких умінь і навичок у майбутніх фахівців з інформаційної діяльності підприємства викладачі повинні використовувати дослідницьке навчання, адже головна його мета – формування готовності і здатності самостійно, творчо засвоювати і перебудовувати нові способи діяльності в будь-якій сфері життя.

Список використаних джерел

1. Кононец Н. В. Дослідницький освітній проект «Ресурсно-орієнтоване навчання дисциплін комп'ютерного циклу». *Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навч. закладів I–II рівнів акредитації*. Вип. № 19. К., 2015. С. 346–368.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в країні, торкаються багатьох аспектів розвитку системи освіти. Сучасне суспільство потребує фахівців, які володіють не тільки професійними компетенціями і вміють застосовувати необхідні знання, вміння та навички у практичній діяльності, але й уміють ефективно організовувати свою діяльність. Тому професійна підготовка майбутніх фахівців повинна бути спрямована в тому числі й на навчання студентів чітко планувати свою професійну діяльність і розвиток умінь управляти своїм часом, використовуючи при цьому особистісні можливості.

Використання технологій тайм-менеджменту у навчальній діяльності студентів може значно полегшити їхню продуктивність, знизити стрес та покращити здатність ефективно керувати часом.

Сам термін «тайм-менеджмент» був введений тільки в 70-х рр. ХХ століття. Саме тоді почали масово проводитися тренінги та програми з навчання управлінню часом. Першими зацікавилися подібною темою найбільші авіакомпанії.

У статті Д. Виданець «Тайм-менеджмент. Час пішов. Як правильно планувати і використовувати свій час?» вказане таке визначення поняття «тайм-менеджмент»: «Управління часом, тайм-менеджмент (від англ. Time Психологія management) – сукупність методик оптимальної організації часу для виконання поточних задач, проектів та календарних подій. Типовими підходами в управлінні часом є постановка пріоритетів, розбиття великих завдань та проектів на окремі дії та делегування іншим людям.[2]

Отже, тайм-менеджмент – це система методів і прийомів, що допомагають організувати час і зробити його максимально продуктивним. У контексті навчальної діяльності студентів тайм-менеджмент дозволяє:

- підвищити успішність – кращий контроль за часом і правильна розстановка пріоритетів допомагають студентам встигати виконувати всі завдання вчасно і якісно;
- зменшити стрес – чіткий план дій і розуміння своїх можливостей дозволяють студентам відчувати себе більш впевнено і спокійно;
- підвищити мотивацію – успішне виконання завдань і досягнення цілей мотивують студентів до подальшого навчання;
- розвивати самодисципліну – тайм-менеджмент допомагає студентам вчитися самостійно організувати свою роботу.

Для успішної роботи студентів можна використовувати деякі елементи з тайм-менеджменту, які можна поділити на такі групи:

1. Проведення планування власної навчальної діяльності:

- складайте розклад на день, тиждень або місяць, де будете фіксувати всі свої завдання, дедлайни та інші важливі події;
- використовуйте календарі, щоденники, планувальники або спеціальні мобільні додатки для планування;
- розбивайте великі завдання на менші та більш дрібні частини.
- Встановлюйте реалістичні цілі та дедлайни [2].

2. Розставлення пріоритетів:

- визначайте пріоритети для своїх завдань, щоб спершу виконати найважливіші;
- використовуйте матрицю Ейзенхауера для візуалізації пріоритетів;
- не витрачайте час на другорядні справи, які не мають суттєвого значення.

3. Концентрація на важливих завданнях:

- визначте час для продуктивної роботи без відволікань;
- знайдіть місце для навчання, де вам буде комфортно і ви зможете зосередитися.
- вимкніть телефон або поставте його на безшумний режим під час виконання завдань;
- використовуйте спеціальні програми для блокування сайтів-розваг та соцмереж.

4. Використання відпочинку, для поновлення концентрації та попередження втоми:

- робіть короткі перерви кожні 45-60 хвилин, щоб дати собі можливість відпочити та відновити сили;
- включайте в свій розклад час для фізичної активності, прогулянок на свіжому повітрі, сну та інших видів відпочинку;
- не забувайте про соціальне життя та спілкування з друзями та близькими.

5. Проведення аналізу та встановлення самоконтролю:

- регулярно відстежуйте свої результати та аналізуйте, як ви використовуєте свій час;
- вносьте корективи у свій план та методи роботи, якщо це необхідно;
- не бійтеся експериментувати та шукати нові підходи до організації свого часу.

Використання технологій тайм-менеджменту – це не гарантія успіху, але це потужний інструмент, який може допомогти студентам значно покращити свою організованість, продуктивність та результативність у навчанні.

Список використаних джерел

1. Зверева Н., Іконникова С. Тайм-менеджмент. Як усе встигнути? *Моноlim Bizz*. 2021. 152 с.
2. Янцаловський О. Й. Психологічні особливості тайм-менеджменту студентів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія*. 2017. Вип. 4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2017_4_19

STEM-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний світ переживає еру стрімкого технологічного розвитку, в якій ключовим чинником стає поєднання науки, технологій, інженерії та математики, відоме як STEM. Це не просто аббревіатура, але і новий погляд на освіту та підготовку молодого покоління до життя в умовах сталої технологічної революції.

STEM-технології є інноваційним напрямком, який змінює підхід до навчання, забезпечуючи здобувачам освіти комплексне розуміння та практичні навички у сферах, що визначають сучасний розвиток суспільства. Ресурсно-орієнтоване навчання, направлене на використання реальних матеріальних та інтелектуальних ресурсів, стає основою для розвитку STEM-освіти, яка визначає майбутнє та конкурентоспроможність країни у глобальному вимірі.

У цьому контексті важливо детально розглянути, як STEM-технології впливають на систему навчання, їхню роль у підготовці молодого покоління до викликів та можливостей XXI століття.

Навчання на основі STEM-підходу стає своєрідним ключем до розкриття потенціалу кожного учня та формування готовності до активної участі в технологічному та науковому прогресі. Високі технології входять в освітній процес, роблячи його більш захоплюючим та практичним, а випускники, здобуваючи STEM-освіту, стають не лише споживачами, але й творцями інноваційного майбутнього.

Розглядаючи STEM-технології як інноваційний напрям ресурсно-орієнтованого навчання, важливо визначити виклики та переваги цього підходу, а також розглянути можливі шляхи подолання труднощів, що виникають на шляху впровадження цієї перспективної освітньої парадигми.

Метою є визначення ключових аспектів STEM-освіти та її роль у вдосконаленні ресурсно-орієнтованого навчання.

Виклад основного матеріалу. STEM-технології визначають новий напрям у сучасній освіті, що визначається неабиякою увагою на практичному підході. В рамках STEM-навчання учні не лише занурюються у теоретичні аспекти предметів, але й активно застосовують свої знання у реальних ситуаціях.

Основною особливістю STEM-підходу є його комплексний характер, спрямований на всебічний розвиток дітей, вони вивчають, як вирішувати проблеми, використовуючи знання з різних областей, що впливає на розвиток їхньої креативності та інноваційного мислення. Учні вчать думати нестандартно, шукаючи нові та неочікувані шляхи розв'язування завдань.

Ще однією важливою рисою STEM-технологій є їх зв'язок із сучасними технологіями. Учні отримують можливість ознайомитися з програмуванням, робототехнікою та іншими передовими інструментами. Це не лише доповнює

їхні теоретичні знання, але і забезпечує практичні навички, які надзвичайно важливі в сучасному інформаційному суспільстві. Такий підхід дозволяє добувачам освіти ефективно впроваджувати свої знання в реальному житті та активно взаємодіяти з сучасним технологічним середовищем [3, с.45].

STEM-підхід також підтримує ресурсно-орієнтоване навчання. Наведемо декілька головних аспектів, які підкреслюють роль STEM-технологій у цьому контексті:

По-перше, STEM-навчання ставить практичне використання знань у центральне положення. Учні не лише засвоюють теорію, але й практикуються застосовувати її у реальних ситуаціях. Це дозволяє їм розуміти, як оптимально використовувати наявні ресурси для досягнення конкретних цілей.

По-друге, STEM-освіта вимагає інтеграції знань з науки, технології, інженерії та математики. Це допомагає створити комплексний підхід до розв'язання проблем, що включає в себе різні аспекти та дисципліни.

По-третє, STEM-навчання сприяє розвитку креативності серед учнів. Вони вчаться дивитися на проблеми з нестандартних ракурсів та знаходити нові шляхи їх вирішення, що є важливим для ефективного використання ресурсів.

По-четверте, здобувачі освіти отримують навички роботи з сучасними технологіями, що стає важливим елементом ресурсно-орієнтованого підходу. Вони навчаються використовувати технології для оптимізації процесів та вирішення завдань.

Також, вихованці навчаються ефективно використовувати різні ресурси, включаючи час, енергію та матеріали, для досягнення максимальних результатів. Це формує готовність до розв'язання складних завдань у реальному житті [2, с. 31–32; 4].

Переваги використання STEM-технологій в ресурсно-орієнтованому навчанні надзвичайно важливі та впливові. Розглянемо їх детальніше:

1) Практичні навички та готовність до ринку праці. Застосування STEM-підходу в навчанні дозволяє не лише теоретично ознайомлюватися із предметами, а й активно застосовувати знання в реальних ситуаціях. Це призводить до отримання практичних навичок, які стають важливим активом при вступі на ринок праці. Учні отримують здатність розв'язувати конкретні завдання, реальні проблеми, що впливає на їхню конкурентоспроможність.

2) Інтеграція дисциплін. Цей підхід допомагає розглядати проблеми та завдання комплексно, використовуючи знання з різних галузей. Це розширює огляд дітей та сприяє розвитку глибокого розуміння предметів.

3) STEM-технології стимулюють розвиток креативного та інноваційного мислення серед учнів. Їхня участь у практичних завданнях та проєктах сприяє формуванню новаторських підходів до розв'язання проблем. Здобувачі освіти вчаться думати нестандартно, шукати альтернативи та створювати нові ідеї, що має велике значення для майбутнього успіху в різних галузях життя.

Таким чином, використання STEM-технологій у ресурсно-орієнтованому навчанні не лише збагачує знання учнів, але й сприяє розвитку навичок та їх рівня застосування [1, с.55–56].

Нами було виділено основні виклики, пов'язані з даною темою:

1) Деякі навчальні заклади можуть зіткнутися із проблемою недостатньої матеріально-технічної бази для успішної реалізації STEM-освіти. Відсутність необхідного обладнання та ресурсів обмежує можливості учнів для практичного застосування отриманих знань.

2) Навчання за STEM-підходом вимагає від вчителів широкого спектру компетенцій, включаючи розуміння новітніх технологій та інноваційних методів. Поринання у цей новий педагогічний підхід вимагає часу, фінансових ресурсів та систематичної підготовки педагогічного персоналу.

3) Здобувачі освіти можуть виявляти опір до STEM-підходу через упереджені стереотипи або переконання, що це важко чи нецікаво [1, с.55–56].

На основі виявлених проблем нами запропоновано шляхи їх подолання:

Перш за все – це співпраця з бізнесом, науковими установами та громадськими організаціями, що може забезпечити доступ до додаткових, передусім фінансових та наукових, ресурсів. Також, необхідним є забезпечення вчителів можливостями для навчання та обміну досвідом, що значно сприяє підвищенню їхньої кваліфікації. Крім того, потрібно боротися зі даними стереотипами шляхом виведення STEM-освіти на рівень суспільного обговорення. Це може як і допомогти у подоланні стереотипів, так і забезпечити підтримку від батьків та інших зацікавлених сторін.

Отже, STEM-технології як інноваційний напрям ресурсно-орієнтованого навчання мають величезний потенціал для трансформації освітнього процесу та підготовки учнів до сучасних викликів. Цей підхід ґрунтується на практичному застосуванні знань, інтеграції дисциплін, розвитку креативності та технологічних навичок, створює умови для глибокого вивчення предметів, розвиває комплексне мислення та навички вирішення проблем. Завдяки активній практичній діяльності школярі вчаться ефективно використовувати різноманітні ресурси, включаючи час, енергію та матеріали та інше.

Однак, незважаючи на численні переваги, існують виклики, такі як недостатня матеріально-технічна база, підготовка вчителів та опір учнів. Для подолання цих труднощів важливо вдосконалювати інфраструктуру, забезпечувати професійний розвиток педагогічного персоналу та залучати громадськість.

STEM-технології не лише переписують правила традиційної освіти, але і створюють новий парадигматичний підхід до навчання, сприяючи формуванню глибоких знань та навичок, які стануть цінним ресурсом для успішного функціонування в XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Збірник матеріалів «STEM-школа – 2021» / уклад.: Н. І. Гущина, І. П. Василяшко, О. О. Патрикєєва та ін. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2021. 155 с.

2. Поліхун Н., Сліпучіна І., Чернецький І. STEM орієнтоване навчання як педагогічна проблема. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. Київ, 2017. Вип. 2. С. 30–35.
3. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: методичні рекомендації / за ред. Н.І. Поліхун та ін. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.
4. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

Косовський Сергій Васильович

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Розвиток системи і змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій. Сучасний світ є свідком величезного та швидкого технологічного прогресу та розвитку в різних аспектах, що зробило нас нездатними обійтися без сучасних технологій у нашому повсякденному житті, незалежно від обставин. Технології викликають масштабні зміни в усіх секторах економіки.

Технологічний прогрес і розвиток є новою зміною парадигми в житті людини, в якій полягає виклик, а також творчість і прагнення до чогось нового, оскільки він включає багато технологій, матеріальних і нематеріальних засобів, які сприяють підтримці та розвитку усіх сфер життя, зокрема і освітньої галузі.

Технологічні інновації мають значний вплив на освітні системи на всіх рівнях. Розуміння впливу технологічних інновацій на здобувачів освіти, педагогів і заклади освіти має вирішальне значення для розробки стратегій і методів управління та використання технологій в освітній сфері. Технології здатні полегшити доступ до знань та інформації дослідників, викладачів і здобувачів освіти у всіх сферах життя. Володіння знаннями та інформацією є головним шляхом до прогресу та процвітання будь-якої нації у світі. «Технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності. Технологія навчання як упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів забезпечує реалізацію дидактичного проєкту і досягнення діагностованого результату. До основних характеристик технологій навчання належать системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність» [9, с. 230].

Реформування сучасної освіти відповідно до вимог сьогодення вимагає від педагогічної науки розробки та впровадження нових методів навчання та виховання [4].

Інноваційне навчання – це постійне прагнення до переоцінки цінностей, збереження тих із них, які мають незаперечне значення, і відкидання тих, що вже застаріли [1].

Інновації в навчанні пов'язані з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонічному поєднанні класичних традиційних методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу [6].

Інноваційний потенціал викладача характеризують: творчою здатністю генерувати нові ідеї, що зумовлено професійною установкою на досягнення пріоритетних завдань; уміннями проектувати і моделювати свої ідеї на практиці: викладачу-новатору притаманний високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів; новизна, оригінальність у проведенні занять, дослідницька спрямованість, висока результативність [8].

Мотиваційний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності виражає усвідомлене ставлення майбутнього педагога до інноваційних технологій та їх ролі у розв'язанні актуальних проблем педагогічної освіти. Він є стрижнем, навколо якого конструюються основні якості педагога як професіонала, оскільки від того, чим мотивує вчитель свою готовність до інноваційної діяльності, залежать характер його участі в інноваційних процесах, досягнуті результати у навчанні і вихованні дітей. Особистісну значущість конкретних мотивів досліджують на підставі аналізу сформульованих педагогом цілей власної інноваційної діяльності, його дій щодо реалізації цих цілей, а також аналізу змін у його мотиваційній сфері, самооцінок, ставлення до своєї професійної діяльності. Мотиваційна готовність, сприйнятливність до педагогічних нововведень є важливою якістю, оскільки лише адекватна цілям інноваційної діяльності мотивація забезпечує ефективну діяльність і саморозкриття особистості педагога. Одним з провідних мотивів інноваційної педагогічної діяльності є пізнавальний інтерес. Пізнавальні інтереси майбутніх учителів, орієнтованого на застосування інноваційних освітніх технологій, концентруються навколо потреби у науковому розумінні сучасних наукових підходів до інноваційної діяльності, а також різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти; на осмисленні набутого власного досвіду, ступеня ефективності педагогічної діяльності, формування своєї позиції щодо змін у системі освіти; використанні нових знань у власній практичній діяльності. Мотивація особистості майбутнього педагога обумовлена його професійними інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами. Вона виявляється як у всій його професійній життєдіяльності, так і в окремих педагогічних ситуаціях, визначає його сприйняття зовнішніх подій і логіку поведінки. Позитивну мотивацію майбутнього педагога до інноваційної діяльності засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як

розвиток прагнення застосовувати нове, підвищувати рівень педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів. Тому використання інноваційних технологій багато хто з майбутніх педагогів вважає єдиним важливим мотивом особистісного і професійного самоствердження. Отже, показниками мотиваційного компонента готовності до інноваційної педагогічної діяльності є пізнавальний інтерес до інноваційних педагогічних технологій та особистісно-значущий смисл їх застосування [5, с. 85-286].

Сьогодні в освітній практиці відомі педагогічні технології, які найбільш часто використовуються. Їх можна класифікувати наступним чином:

- *структурно-логічні технології*: поетапна організація системи навчання, що сприяє логічній послідовності постановки і вирішення дидактичних завдань на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі процесу з урахуванням поетапної діагностики результатів;
- *інтеграційні технології*: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т. ч. електронних);
- *професійно-ділові ігрові технології*: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються уміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);
- *тренінгові технології*: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, вирішення управлінських завдань);
- *інформаційно-комп'ютерні технології*, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);
- *діалогові технології*: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня [10].

Серед інтерактивних методів, форм і прийомів, що найчастіше використовуються в навчальній роботі, можна назвати наступні: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа (Сократів діалог); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проектів; моделювання; навчальний «полігон»; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих

групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші. Із інноваційних механізмів активізації педагогічного і наукового процесів усе частіше згадується необхідність відродження ідеї змагальності у всіх сферах життя, зокрема, йдеться про метод «гонка за лідером». Автори цієї методики висвітлюють ретроспективу, значення, зміст поняття «змагання», розкривають методологічні аспекти застосування нетрадиційної (штучної) конкуренції, надають слушні пропозиції щодо нарахування балів за основні види освітньої діяльності, пропонують конкретні формули для розрахунку загальної кількості балів, акцентують увагу на розробці так званого безмашинного програмного методу контролю знань студентів, застосування якого дозволить перевіряти знання необмеженої кількості студентів з окремих питань навчальної дисципліни за короткий проміжок часу [3].

Технологія формування та розвитку критичного мислення – система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей [7, с. 12].

З точки зору педагогічної теорії розвивального навчання (Є. Полат), критичне мислення має такі ознаки:

- аналітичність (відбір, порівняння, зіставлення фактів та явищ);
- асоціативність (установлення асоціацій з раніше вивченими фактами, явищами);
- самостійність;
- логічність (уміння будувати логіку доказовості розв'язання проблеми, послідовність дій);
- системність (уміння розглядати об'єкт, проблему в цілісності їх зав'язків і характеристик) [2, с. 7].

Критичне мислення може супроводжуватися певними нотатками, побудовою схем і таблиць. Зокрема, «сенкан» – одна із стратегій критичного письма, яка передбачає використання «білого вірша», в якому синтезовано інформацію, написання невеличкого слогану з п'яти рядків [2, с. 51].

Щоб організувати таку діяльність на заняттях зі студентами, треба:

1. В кінці заняття для закріплення теми запропонувати студентам створити сенкан.
2. Надати чіткі інструкції щодо складання сенкану:
 - перший рядок складається з одного слова – іменника (назви поняття);
 - у другому рядку представлено опис, що складається вже з двох слів – прикметників;
 - третій рядок визначає характерні дії і складається з трьох слів – дієслів;
 - у четвертому рядку формулюється фраза, що складається з чотирьох слів і показує ставлення автора до теми;
 - п'ятий рядок складається з одного слова – синоніма до теми, в якому відображено суть чи сформульовано висновок [2, с. 51].

«Міні-есе» – це так званий «метод гамбургера», що передбачає написання протягом 5–10 хвилин міні-есе на певну тему. Така стратегія дає можливість викладачу:

- змодельовати алгоритм швидкого й ефективного написання твору на певну тему;

- зробити процес написання цікавим і структурованим.

Студентам дає можливість:

- навчитися писати коротко і лаконічно;
- навчитися ясно аргументувати свою точку зору;
- розвивати свою мову, використовувати власні слова [2, с. 56].

Для організації такої діяльності зі студентами необхідно:

1. Намалювати на дошці гамбургер з алгоритмом міні-есе.

2. Запропонувати студентам відповісти в міні-есе на запитання. Запитання повинні бути відкритими.

Наприклад:

- Що нового дізналися?
- Яких навичок набули?
- Як ви вважаєте, що слід змінити в майбутньому під час проведення

заняття? [2, с. 56]

Інноваційні форми і методи навчання дозволяють змінити роль викладача, котрий є не тільки носієм знань, а й наставником, який ініціює творчі пошуки студентів. Наукова основа викладання – це той фундамент, без якого неможливо уявити сучасну освіту, котра підвищує особистісну, а в майбутньому професійну самооцінку випускника. Результати якісної вищої освіти – це не просто грамотність, що необмежена до майбутньої професії, а можливість формування здібностей самостійно і кваліфіковано мислити, а в подальшому самостійно працювати, вчитися, перенавчатися, підвищувати власну кваліфікацію. Таким шляхом, удосконалення освіти забезпечують інновації, що інтегрують освіту, науку і виробництво. Отже, інновації – це основний інструментарій покращення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид.* 2015. № 1. Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>
2. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цього навчати : науково-методичний посібник. Х. : Основа : Тріада+, 2007. 112 с.
3. Галиця І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів. *Вища школа.* 2011. № 1. С. 106.
4. Глущенко Л. Є. Щоб навчання було цікавим: 3 практики його організації за інтерактивними технологіями. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.* 2005. № 9. С. 16–22.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. К. : „Академвидав”, 2004. 352 с.
6. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Луганськ, 2007. С. 21.

7. Макаренко В. М. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Х. : Основа : Тріада+, 2008. 96 с.
8. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія /за ред. С. О.Сисоєвої. ВІПОЛ, 2001. 502 с.
9. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 240 с.
10. <https://i file:///F:Формування у вищій школі інноваційної особистості>.

Костевський Олександр Едуардович

МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»: РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Система методів навчання студентів фахових коледжів під час викладання предмета «Захист України» є основою військово-навчального процесу, під яким В. Ягупов розуміє «цілісну множину сукупності її основних складових, що створює певну модель навчання» (Ягупов, 1999, с. 19). Ця множина, на думку науковця, складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів: мети, навчальної інформації, засобів педагогічної взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання, форми їх взаємодії тощо. Системоутворюючими поняттями військово-навчального процесу як системи є мета навчання, викладання, учіння і результат. Змінними складовими цієї системи є засоби управління цим процесом (зміст навчального матеріалу, методи навчання, матеріально-технічні засоби, організаційні форми навчання студентів).

Ресурсно-орієнтований підхід до методів навчання студентів фахових коледжів під час викладання предмета «Захист України» передбачає консолідацію усього можливого дидактико-методичного інструментарію (рис. 1).

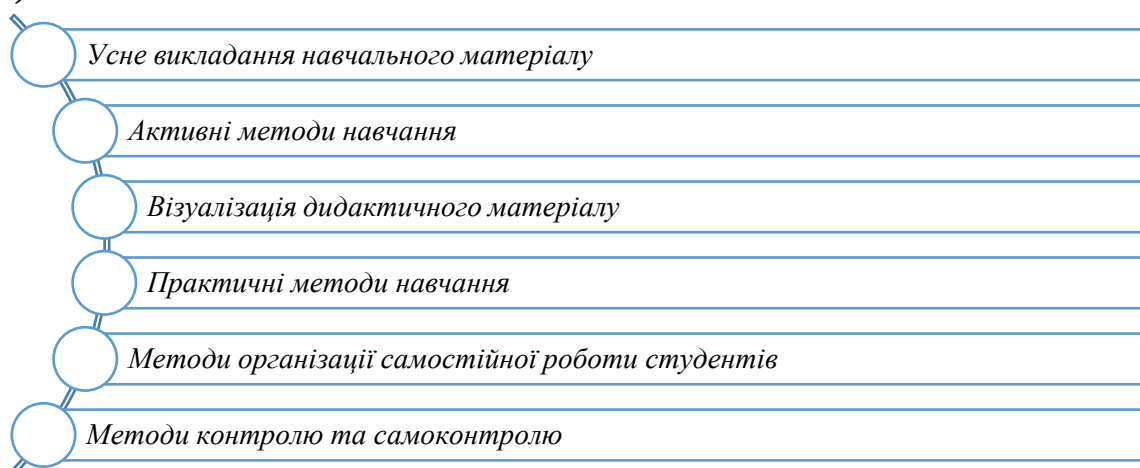

Рис. 1. Класифікація методів навчання студентів фахових коледжів під час викладання предмета «Захист України»

Усне викладання навчального матеріалу як метод навчання студентів фахових коледжів під час викладання предмета «Захист України», яке поділяється на: словесно-інформаційне; словесно-евристичне; словесно-проблемне; словесно-дослідницьке. Воно включає різні види розповідей, пояснення, оповідання, сторітелінг тощо.

Активні методи навчання, які у своїй основі мають обговорення дидактичного матеріалу, поділяється на: словесно-інформаційні; словесно-евристичні; словесно-проблемні; словесно-дослідницькі. Вони включають: бесіду, семінарське заняття, дискусію, брейнстормінг, інтелектуальну розминку, аналіз конкретної ситуації, майндмеппінг тощо.

Візуалізація дидактичного матеріалу поділяється на: наочно-інформаційну; наочно-практичну; наочно-евристичну; наочно-проблемну; наочно-дослідницьку. Вона включає: демонстрацію; ілюстрацію; спостереження у формі особистого показу студентам цих або інших прийомів і дій; показ дій окремих воїнів, розрахунків і підрозділів; показ натуральних і образних засобів наочності, презентацій до теоретичного матеріалу; демонстрацію відеофільмів тощо (Безсонова, Кононець, 2023).

Практичні методи навчання поділяються на: практично-репродуктивні; практично-евристичні; практично-дослідницькі (проблемні). Вони включають практичні заняття, групові вправи, вправи, які виконуються на тренувальних заняттях, що проводяться на базах військових частин, центрів комплектування та соціальної підтримки (військових комісаріатів), лікувально-оздоровчих установ, базових навчальних закладів та навчальних закладів (Бородай, Кононець, Гуз, Костевський, 2022).

Методи організації самостійної роботи студентів, які передбачають словесно-наочно-практично-інформаційні. Вони включають: роботу з друкованими джерелами, підручниками та навчальними посібниками, дистанційним курсом та іншими електронними ресурсами; самостійне вивчення відеоматеріалів, самостійне тренування з фізичної підготовки, самостійний перегляд кінофільмів, телепередач; створення презентацій як результатів опрацювання теоретичного матеріалу та ін.

Методи контролю та самоконтролю в навчанні «Захисту України» включають: індивідуальну контрольну співбесіду; опитування; письмові роботи; тестування; контрольні роботи; комп'ютерний контроль знань; самоконтроль тощо.

Список використаних джерел

1. Безсонова О. В., Кононець Н. В. Програма Microsoft Powerpoint як засіб візуалізації навчального матеріалу під час самостійної роботи студентів. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 року). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 316-320.
2. Бородай Е., Кононець Н., Гуз К., Костевський О. Ресурсно-орієнтована методика розвитку лідерської компетентності учителів предмета «Захист України». *Витоки*

Куленко Олена Анатоліївна

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДІ В УМОВАХ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ХІМІЇ

Педагогічні умови формування дослідницьких умінь учнів є важливим аспектом сучасної хімічної освіти. Ці уміння відіграють важливу роль у розвитку критичного та творчого мислення, здатності до самостійної діяльності та вирішення різноманітних завдань. Забезпечення сприятливих умов для формування дослідницьких умінь може стати основою для успішного навчання та розвитку учнів. У даному тексті будуть розглянуті основні педагогічні умови, що сприяють формуванню дослідницьких умінь школярів [1].

Створення стимулюючого навчального середовища є ключовим аспектом у формуванні дослідницьких умінь учнів. Воно забезпечує позитивний настрій, зацікавленість та мотивацію учнів до активної дослідницької діяльності, що сприяє їхньому успішному розвитку і навчанню. Одним із підходів до створення стимулюючого навчального середовища є дотримання принципу активності та демократії у навчальному процесі. Педагог повинен виявляти інтерес до дослідницької діяльності учнів, сприяти їхньому самовираженню, розвивати у них критичне та творче мислення. Важливо надавати учням можливість обирати теми досліджень, які стимулюють їхні інтереси, та дозволяти вільно розвивати їхні ідеї та гіпотези. Також, важливо дбати про наявність необхідного обладнання та матеріалів для проведення досліджень. Педагог повинен створити умови для проведення експериментів та досліджень у шкільних лабораторіях або на практикумах, а також надавати доступ до інтернету та літератури для здійснення пошукової діяльності. Важливо також надавати учням можливість представляти свої дослідження та результати на шкільних виставках, конференціях або змаганнях. Це допоможе їм відчувати себе впевнено та цінною частиною навчального процесу, а також сприятиме розвитку їхніх комунікативних навичок. Для створення стимулюючого навчального середовища важливо також давати учням можливість співпрацювати з іншими учнями та науковцями. Колективні дослідження та спільні проекти допомагають розвивати навички командної роботи, обмінюватися знаннями та досвідом, а також вчитися взаємодіяти та розв'язувати конфліктні ситуації. У створенні стимулюючого навчального середовища також важливо використовувати сучасні педагогічні технології та методи навчання. Використання інтерактивних дошок, комп'ютерних програм та відеоуроків допоможе зробити навчання більш цікавим та зрозумілим для учнів. Таким чином, створення стимулюючого навчального середовища є важливою

педагогічною умовою для успішного формування дослідницьких умінь учнів. Воно дозволяє розвивати дослідницькі вміння у вихованців [3].

Застосування активних методів навчання є одним із ключових засобів для формування дослідницьких умінь учнів. Вони створюють сприятливе навчальне середовище, де учні стають активними учасниками процесу, розвивають свої критичне та творче мислення, навички співпраці та самостійного розв'язання завдань. Один із активних методів - це робота в групах. Учні об'єднуються у невеликі команди і разом розв'язують певні дослідницькі завдання або задачі. Це сприяє взаємодопомозі, обміну думками та ідеями, а також розвиває навички комунікації та співпраці. Ще один активний метод – дискусії. Під час дискусій учні обговорюють певну проблему або питання, висловлюють свої думки та аргументи, а також навчаються аналізувати і критично оцінювати інформацію. Дискусії сприяють розвитку аналітичних та аргументаційних навичок учнів. Проектна діяльність – це ще один ефективний активний метод навчання. Учні самостійно обирають тему дослідження, формують гіпотези та план дослідження, збирають та аналізують дані, а потім представляють свої результати у вигляді проекту. Цей метод розвиває самостійність, креативність та вміння працювати з інформацією. Дослідницькі проекти є ще одним активним методом навчання, який допомагає учням розвивати дослідницькі вміння та навички. Школярі самостійно ставлять дослідницькі запитання, розробляють методи дослідження, проводять експерименти, аналізують дані та роблять висновки. Це дозволяє їм практично застосовувати свої знання, розвивати логічне та критичне мислення, а також навички презентації своїх дослідницьких результатів. Застосування активних методів навчання вимагає від педагога гнучкості та творчості у плануванні та проведенні уроків. Важливо стимулювати учнів до активності та самостійності, сприяти їхній зацікавленості до дослідницької діяльності та розвивати їхні потенційні здібності. Це дозволить досягти більшого успіху у формуванні дослідницьких умінь учнів і підготувати їх до ефективного впровадження в сучасний світ з його постійними викликами і можливостями [2].

Забезпечення наявності необхідних ресурсів є ключовим фактором для успішного формування дослідницьких умінь учнів. Недостатність ресурсів може обмежити їх можливості для проведення досліджень та експериментів, а також знизити якість отриманих результатів. Одним із важливих ресурсів є доступ до лабораторій та наукових приміщень. Лабораторні уроки дають учням можливість проводити практичні дослідження та експерименти з хімічними речовинами, що сприяє кращому розумінню хімічних явищ і закономірностей. Також важливо, щоб у лабораторіях були необхідні прилади та реактиви для проведення різних досліджень. До інших необхідних ресурсів входять наукові видання та журнали. Інформація з наукових джерел дозволяє учням ознайомитися з результатами досліджень, які проводили інші вчені, і використовувати ці знання для вдосконалення своїх дослідницьких робіт. Такі ресурси можна використовувати як на уроках, так і в позаурочний час. Забезпечення доступу до комп'ютерів та програмного забезпечення є ще одним важливим аспектом. Комп'ютери

дозволяють учням обробляти та аналізувати дані, створювати презентації та дослідницькі проекти. Також вони дозволяють швидко отримувати інформацію з Інтернету та взаємодіяти зі співучасниками та вченими з інших країн. Окрім матеріальних ресурсів, важливо також забезпечити доступ до кваліфікованих педагогічних кадрів, які мають досвід у роботі з дослідницькою діяльністю учнів. Учителі хімії мають бути підготовлені до роботи зі студентами, вміти створювати стимулююче навчальне середовище та заохочувати їх до самостійних досліджень. Загалом, забезпечення наявності необхідних ресурсів є важливою педагогічною умовою для формування дослідницьких умінь учнів з хімії. Від наявності цих ресурсів залежить успішність дослідницької діяльності учнів, їхніх можливостей для самореалізації та розвитку критичного та творчого мислення. Тому важливо підтримувати та розвивати інфраструктуру для дослідницької роботи учнів, щоб забезпечити їм найкращі умови для навчання та вдосконалення своїх дослідницьких умінь [1].

Розвиток інформаційної компетентності є ключовою складовою формування дослідницьких умінь учнів. В сучасному світі, де інформація стала надзвичайно доступною, важливо вміти ефективно працювати з нею, вибирати потрібні дані, аналізувати і їх оцінювати, а також вміти використовувати її для вирішення практичних завдань. Однією з основних навичок інформаційної компетентності є вміння знаходити потрібну інформацію. Учні повинні знати, як ефективно користуватися різноманітними джерелами інформації, такими як книги, наукові статті, Інтернет ресурси тощо. Також важливо навчити їх визначати достовірність та об'єктивність інформації, щоб уникнути поширення міфів та недостовірних даних. Аналіз і оцінка зібраної інформації є ще однією важливою навичкою. Школярі повинні вміти визначати головні та другорядні аспекти дослідження, виділяти ключові дані та висновки, а також оцінювати їх значущість для вирішення поставленої задачі. Це допоможе учням побудувати аргументовані дослідження та зробити обґрунтовані висновки. Крім того, розвиток інформаційної компетентності включає навички презентації результатів дослідження. Учні повинні вміти викладати свої дослідження у зрозумілій та логічній формі, використовуючи різноманітні засоби візуалізації, такі як графіки, діаграми, таблиці, презентації тощо. Це допоможе учням чітко представити свої результати і зробити їх більш доступними для інших. Розвиток інформаційної компетентності може здійснюватися за допомогою різних методів навчання, таких як інтерактивні уроки, тренінги, семінари, робота з проектами тощо. Важливо, щоб молодь мала можливість практично застосовувати свої знання та навички у різних сферах дослідницької діяльності. Наприклад, проводити досліди в лабораторіях, аналізувати дані, взаємодіяти зі співучасниками та вчителями, досліджувати наукові джерела та інші інформаційні ресурси. Таким чином, розвиток інформаційної компетентності є важливою педагогічною умовою для формування дослідницьких умінь учнів. Забезпечення учням необхідних знань та навичок щодо роботи з інформацією допоможе їм стати активними та

самостійними дослідниками, розвинути критичне та творче мислення, а також ефективно застосовувати отримані знання на практиці [1].

Підтримка творчості та самовираження грає важливу роль у формуванні дослідницьких умінь учнів. Відкритість до нових ідей, стимулювання творчого мислення та дозвіл на самостійне висловлення думок допомагають учням стати активними та ініціативними дослідниками. Педагоги мають створити сприятливу атмосферу, в якій учні почуваються впевнено та заохочені до самостійного пошуку рішень. Це означає давати їм вільність вибору теми дослідження, методів та підходів до його розв'язання. Заохочення творчого підходу до вирішення завдань та дозвіл на експерименти допомагають учням розкрити свій потенціал і знайти індивідуальний підхід до досліджень. Для підтримки творчості та самовираження учнів, вчителі повинні забезпечити можливість для вільного обговорення дослідницьких ідей та здійснення колективних проєктів. Групова робота, дискусії та обмін ідеями допомагають учням розширити свої знання та погляди на проблеми, збагатити світогляд та знайти нові шляхи дослідження. Педагоги також мають бути готові до допущення помилок і невдач у процесі дослідження. Важливо стимулювати учнів не боятися експериментувати та спробувати щось нове, навіть якщо це може призвести до невдалого результату. Помилки - це не просто невдачі, а важлива частина дослідницької діяльності, з яких можна вивчити цінні уроки та зробити висновки для подальших досліджень. Таким чином, підтримка творчості та самовираження є важливою педагогічною умовою для формування дослідницьких умінь учнів. Створення стимулюючого та підтримуючого навчального середовища, застосування активних методів навчання, забезпечення наявності необхідних ресурсів та розвиток інформаційної компетентності - усе це сприяє розвитку дослідницьких умінь учнів та підготовці їх до самостійної та творчої наукової діяльності [3].

Розвиток комунікативних навичок є ключовим аспектом успішного формування дослідницьких умінь учнів. Вміння ефективно взаємодіяти з іншими та чітко висловлювати свої думки є важливою частиною дослідницької діяльності. Навчання комунікаційним навичкам може починатися зі спрощених форм – наприклад, діалогів в парах або групах. Учні можуть обговорювати свої дослідження, обмінюватися ідеями та давати один одному зворотний зв'язок. Це допомагає збільшити впевненість учнів у власних знаннях та вміннях, а також підтримує взаємодію та співпрацю в групі. Крім того, вчителі можуть заохочувати учнів виступати з публічними презентаціями своїх досліджень перед класом або іншими учасниками проєкту. Це допомагає розвивати вміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки, робити логічні аргументи та впевнено виступати перед аудиторією. Також можливо організовувати дискусії та дебати з питань, пов'язаних із дослідженнями. Школярі можуть обговорювати різні підходи до вирішення проблем, ділитися своїми здобутками та висловлювати свої думки щодо можливих напрямків подальших досліджень. Це дозволяє розвивати критичне мислення та вміння аргументувати свої позиції. Звичайно, для розвитку комунікативних навичок також необхідно сприяти взаємодії з позашкільними

установами, проводити дистанційні комунікації з іншими школами або експертами у відповідній галузі. Такі можливості допомагають учням розширити свій світогляд, познайомитися зі здобутками інших, а також навчитися спілкуватися з різними людьми. Таким чином, розвиток комунікативних навичок є важливою педагогічною умовою для формування дослідницьких умінь учнів. Забезпечення можливості взаємодії та спілкування з іншими учасниками дослідницьких проектів, організація дискусій та презентацій допомагають учням стати впевненими в себе дослідниками та сприяють їхньому успішному формуванню в якості самостійних та креативних особистостей [2].

Педагогічний супровід та підтримка відіграють важливу роль у формуванні дослідницьких умінь учнів. Учителі повинні бути готові допомагати учням у вирішенні труднощів та надавати підтримку на кожному етапі дослідницької діяльності. По-перше, вчителі повинні навчити учнів ефективним стратегіям пошуку і збору необхідної інформації для дослідження. Для цього можуть використовуватися різноманітні джерела – від літературних джерел до Інтернету. Педагог повинен пояснити, як правильно оцінювати достовірність даних та використовувати їх для досягнення поставленої мети. По-друге, вчителі мають допомагати учням визначити належний підхід до дослідження, допомагати у формулюванні цілей та завдань дослідження, а також стимулювати їх до критичного мислення та самостійної роботи. Важливо вислуховувати ідеї та пропозиції учнів, а також давати їм можливість обирати напрямки своїх досліджень. По-третє, вчителі повинні надавати підтримку під час збору та обробки даних. Це може включати навчання учнів методам вимірювання, аналізу та інтерпретації отриманих результатів. Педагоги повинні стимулювати творчість та самостійність учнів у вирішенні проблем, а також допомагати їм знаходити рішення у разі затримок чи невдач. По-четверте, вчителі мають активно підтримувати учнів під час презентації та захисту результатів своїх досліджень. Це може включати тренінги з публічних виступів, надання порад з підготовки презентацій та допомогу у підготовці до дискусії та обговорення результатів з іншими учасниками. Важливо, щоб учні знали, що вчителі завжди готові підтримати їхні ініціативи та ідеї. Позитивна атмосфера в класі та довіра до учнів стимулюють їхню самостійність та розвиток дослідницьких умінь. Педагогічний супровід та підтримка допомагають учням здобувати нові знання та набувати досвіду в проведенні досліджень, що має велике значення для їхнього успішного розвитку як майбутніх дослідників та новаторів [2, 3].

Таким чином, формування дослідницьких умінь молоді є важливим аспектом сучасної хімічної освіти. Забезпечення стимулюючого навчального середовища, застосування активних методів навчання, розвиток інформаційної компетентності, підтримка творчості та самовираження, розвиток комунікативних навичок та педагогічний супровід є важливими педагогічними умовами для формування дослідницьких умінь учнів. Ці уміння допомагають учням стати активними та самостійними учасниками навчального процесу, розвивати критичне та творче мислення, а також здатність застосовувати знання

на практиці. Враховуючи вищезазначені умови, педагоги зможуть створити сприятливі умови для успішного формування дослідницьких умінь учнів та підготувати їх до життєвих викликів та успішної реалізації у сучасному світі [1].

Список використаних джерел

1. Жалій Б. О., Куленко О. А. Особливості формування дослідницьких умінь школярів за допомогою хімічних експериментальних завдань. *XVI Менделєєвські читання*. Полтава, 2023. С. 94-98.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 128 с.

Москаленко Олександр Юрійович

ІННОВАЦІЙНО-ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Нині фахова підготовка майбутніх учителів математики потребує низки змін та трансформацій, серед яких, безперечно, чільне місце займають цифрові інновації та інтеграція інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти (ЗВО) з цифровими технологіями і спеціальним програмним забезпеченням. Одним із шляхів реалізації цього завдання є впровадження інноваційно-проектного навчання майбутніх вчителів математики з використанням цифрових інструментів.

До інноваційних методів навчання учені К. Годлевська, Т. Калюжна, Ю. Кобюк, Н. Кононец, Ю. Красильник, Л. Мільто, С. Новописьменний, О. Огієнко, Ю. Радченко, відносять (рис. 1):

- діалогове навчання (дискусії, дебати тощо),
- корпоративне навчання,
- навчання у співробітництві,
- креативне навчання,
- метод проєктів,
- ігрові методи,
- метод евристичних питань,
- кейс-технології,
- метод студентського портфоліо,
- технологія вебквестів,
- тренінги,
- комп'ютерне моделювання тощо.

Рис. 1. Інноваційні методи навчання

Комп'ютер та цифрові технології при цьому використовуються як інструменти моделювання навчальної чи навчально-пізнавальної задачі або предметної області (Огієнко, Калюжна, Красильник, Мільто, Радченко, Годлевська, Кобюк, 2015, Kononets, Baliuk, Novopysmennyi, 2020).

Однією з ефективних методів навчання майбутніх вчителів математики є проєктна діяльність, яка передбачає розвиток самостійного мислення, вміння вести пошук інформації, прогнозувати, приймати нестандартні рішення. Як зазначає Н. Кононець, під «інноваційним освітнім проєктом слід розуміти унікальну діяльність, регламентовану встановленими термінами, спрямовану на досягнення заздалегідь передбачуваного результату або створення певного, унікального навчального продукту чи послуги, відповідно наявних ресурсів та вимог до його якості» (Кононець, 2014, с. 137). Підкреслимо, що освітньою продукцією для студентів-математиків можуть виступати їх власні способи розв'язування математичних задач, сконструйовані графічні образи, знайдена в мережі Інтернет і систематизована певним чином інформація, комп'ютерні презентації, блоги, відеоканали на YouTube, сторінки в соціальних мережах, сайти вчителя тощо (рис. 2).

Проєкти, які доцільно запропонувати студентам-математикам, – це дослідницькі роботи та навчальні телекомунікаційні проєкти, вебквести, які потребують знань із різних математичних наук (алгебра, геометрія, математичний аналіз, теорія ймовірностей тощо), почерпнутих із спеціальної літератури, періодичних видань та Інтернету. Тематика і зміст цих проєктів передбачає використання можливостей цифрових технологій та програмного забезпечення для комп'ютерної математики. Обов'язковою умовою проєктного дослідження є його професійна спрямованість – можливість застосувати у майбутній роботі вчителя математики в школі. Такий підхід дає можливість викладачам підвищити ефективність підготовки студентів у ЗВО (Москаленко, 2022).

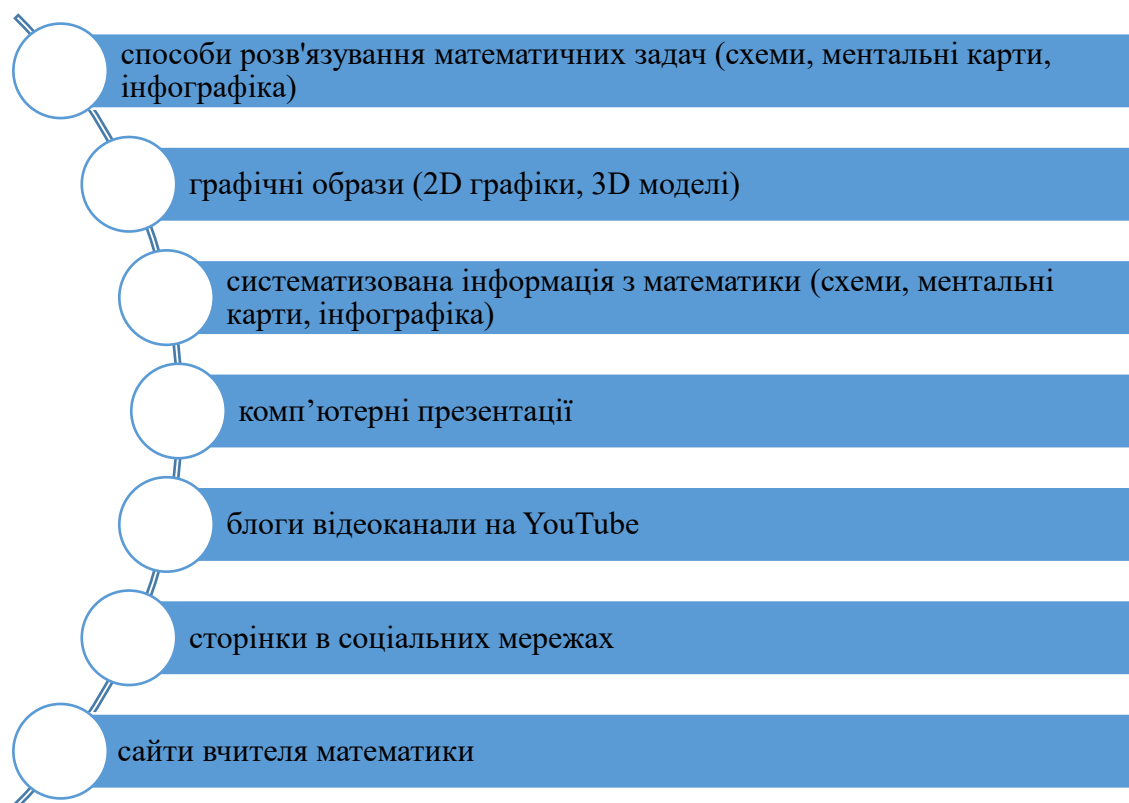

Рис. 2. Інноваційно-проектне навчання майбутніх вчителів математики з використанням цифрових інструментів

Таким чином, інноваційно-проектне навчання майбутніх вчителів математики з використанням цифрових інструментів, основу якого складає дослідницька робота та навчальні телекомунікаційні проекти, вебквести, що потребують знань із різних математичних наук (алгебра, геометрія, математичний аналіз, теорія ймовірностей тощо), передбачає консолідацію педагогічних інновацій, цифрових та проектних технологій.

Список використаних джерел

1. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За ред. О. І. Огієнко; Авт. кол.: О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Ю. С. Красильник, Л. О. Мільто, Ю. Л. Радченко, К. В. Годлевська, Ю. М. Кобюк. К., 2015. 314 с.
2. Кононец Н. В. Технологія освітнього проекту як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання. *Витоки пед. майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 14. Полтава, 2014. С. 136–144.
3. Москаленко О.Ю. Упровадження сучасних цифрових освітніх технологій у підготовку вчителів-математиків. *Педагогічні науки*. 2022. No 80. С. 70-75.
4. Kononets N., Baliuk V., Novopysmennyi S. (2020). Computer modeling in the evaluation of the efficiency of the functional didactic model of formation of digital competence of students. *Proceedings of the 2nd International Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics* (May 29, 2020) / [organizer] Ljubljana School of Business, coorganizers of the Conference Odesa Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics (Odesa, Ukraine) and College of Computer Science and Business Communications EMPIRICA (Bosnia and Herzegovina); editors Lidija Weis, Viktor Koval, Katarina Aškerc. Ljubljana: Ljubljana School of Business. P. 345–354.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Особливість сучасного розвитку шкільної українськомовної освіти пов'язана зі спрямуванням її на формування загальних і предметної компетентностей мовної особистості учнів. Базовим складником предметної компетентності з української мови є лексична компетентність, від якої значною мірою залежить багатство й різноманітність мовлення особи.

За В. Новосоловою, лексична компетентність – це складник мовної компетентності, який полягає в усвідомленому й умотивованому оволодінні лексичними засобами мови й умінні користуватися ними. Дослідниця слушно зазначає, що лексична компетентність передбачає не лише наявність багатого словникового запасу, а й уміння використовувати наявні в активі лексичні елементи в процесі мовлення для вираження своєї позиції й ставлення до сказаного, здатність варіювати лексичними засобами залежно від сфери й ситуації, у яких відбувається комунікативний процес.

Проблему лексичної компетентності досліджують зарубіжні науковці (V. Evans, D. Marconi та ін.). Зокрема, Д. Веласко розглядає лексичну компетентність як уміння використовувати слова у відповідних і ефективних способах у вербальній взаємодії, як компонент комунікативної компетентності.

На основі вивчення порушеної проблеми можна стверджувати, що формування лексичної компетентності учнів у процесі навчання української мови – це складний процес створення необхідних умов для цілеспрямованого збагачення словникового запасу, удосконалення пізнавально-мовленнєвого досвіду учнів; опанування ними лексичних норм сучасної української мови в аспекті семантики, творення, функціонування слів; вироблення навичок ідентифікації лексичних одиниць у навчальному тексті, розвитку лексичних умінь, здатностей швидко й оригінально добирати вербальні асоціації для мовленнєвого спілкування; стимулювання емоційно-ціннісного ставлення до української мови й мовлення на основі розвиненого в учнів чуття слова [1, с.3].

Досягнення останніх десятиліть у лінгвістиці зумовлюють для методики викладання української мови величезні можливості, які, на жаль, мало використовують у початковій школі.

Найкраще розвивати лексичну компетентність, використовуючи ігрові методи. Ще К. Д. Ушинський писав: “Зробити серйозне заняття для дитини цікавим – ось завдання початкового навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної діяльності... З перших ж уроків привчайте дитину полюбити свої обов'язки й знаходити приємність в їх виконанні”[2, с.3].

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань. Задовольняючи свою природну невсипущу потребу в діяльності, в процесі гри дитина “добудовує” в уяві все, що недоступне їй в навколишній дійсності, у захопленні не помічає, що вчиться – пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво [2,с.1].

У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

Коли вчитель використовує на уроці елементи гри, то в класі створюється доброзичлива обстановка, бадьорий настрій, бажання вчитися. Плануючи урок, учитель має уважати на всіх учнів, добирати ігри, які були б цікаві й зрозумілі.

А. С. Макаренко писав: “Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...” Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання.

В грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. В грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування дитини[2, с.2].

Одним із видів ігор, які можна застосовувати в освітній діяльності для формування лексичної компетентності є рольові ігри.

Рольові ігри – простий спосіб пізнання себе та навколишньої дійсності шляхом використання вербальних та невербальних комунікативних інструментів. Вони вчать спілкуватись[3,с.10].

Для підвищення ефективності результату навчання використовують дидактичні ігри, які також позитивно впливають на формування лексичної компетентності в здобувачів освіти.

Порівняно недавно в наше життя увійшли ділові ігри. Ділова гра імітує реальне життя, реальну професійну діяльність. Це дозволяє учасникам гри експериментувати, перевіряти різні способи поведінки і навіть робити помилки, які в реальності не можна собі дозволити. У ділових іграх на основі ігрового задуму моделюються життєві ситуації: гра представляє учаснику можливість побувати в ролі екскурсовода, вчителя, судді, директора і т.п. Використання ділових ігор значно зміцнює зв'язок (учень-вчитель), розкриває творчий потенціал кожного учня. Досвід проведення ділової гри показав, що в її процесі відбувається більш інтенсивний обмін ідеями, інформацією, вона спонукає учасників розвивати мовленнєву компетентність.

Важливу роль у формуванні лексичної компетентності учнів початкової школи відіграють ігри-вправи, ігрова дискусія, ігрова ситуація.

Ігри-вправи. До них відносять ребуси, вікторини, кросворди тощо. Застосування таких вправ сприяє активізації в учнів психічних процесів, набуттю навичок, закріпленню знань. Ігри-вправи можна використовувати не лише під час уроку, а вони також можуть бути елементами позакласних і домашніх занять[3, с.9].

Ігрова дискусія – це вид ігрової діяльності, яким передбачено колективне вирішення спірного питання, обмін ідеями та думками між учасниками обговорення. Даний метод використовується для того, щоб виявити відмінності у тлумаченні поставленої проблеми і встановити істину в процесі суперечки. Основне призначення ігрової дискусії – знайти та обрати оптимальний варіант рішення проблеми, розв'язати конфлікт, що виник між декількома сторонами.

Ігрова ситуація. В основу цього методу покладена життєва ситуація, але з умовними, вигаданими правилами. Педагог намагається створити ігрову форму, використовуючи на уроці ігрові ситуації і прийоми, які є засобом стимулювання учнів. Основою є покладена проблемна ситуація, рішення якої потребує активізації пізнавальної діяльності. Вирішуючи поставлене завдання учні навчаються аналізувати, робити висновки та самостійно приймати рішення. Також ігрова ситуація позитивно сприяє посиленню емоційно-психологічного стану, а саме: знімає напругу та втому, збуджує внутрішні стимули до навчальної діяльності [3, с.10].

Значення ігрових технологій на уроках української мови в початковій школі велике. Урок буде ефективним лише за тієї умови, якщо педагог використовуватиме різноманітні форми роботи, які збагатять його знахідками своїх творчих шукань. Ігрові технології залишаються провідним засобом навчання початкової ланки, який дозволяє зробити навчання цікавим та захоплюючим. Технологія в загальному розумінні розглядається, як наука про майстерність, про те, як досягнути бажаного результату. Педагогічна технологія трактується як науково обґрунтована системна модель, в якій міститься алгоритм дій вчителя для розв'язання поставленої навчально-виховної проблеми. Ігрова педагогічна технологія – це технологія, основою якої є педагогічна гра, як вид діяльності в умовах ситуації, що склалася і спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду. На уроках української мови в початковій школі для формування лексичної компетентності можна запропонувати використання таких ігрових технологій, як: «Шість цеглинок LEGO», lap book, інтерактивний метод «Шість капелюхів», технологія «Мозковий штурм», Кубик Блума, сенкан [3,с.15-16].

Важливим елементом формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти початкової ланки є дидактична гра.

Дидактична гра – це вид діяльності, залучившись до якої, діти навчаються. Основою дидактичної гри є пізнавальний зміст, що полягає в засвоєнні тих знань і вмінь, які застосовуються під час розв'язування навчальної проблеми, поставленої грою. Застосування дидактичних ігор спонукає дітей до

інтелектуальної роботи, успішне виконання якої дає учасникам естетичну насолоду, оскільки піднімає їх у власних очах.

Відповідно до характеру ігрових дій, дидактичні ігри поділяються на:

- ігри-доручення. Ґрунтуються на інтересі дітей до дій з іграшками і предметами: підбирати, складати, роз'єднувати, з'єднувати, нанизувати тощо;

- ігри з відшукуванням предметів, їх особливістю є несподівана поява і зникнення предметів;

- ігри з відгадуванням загадок. Вибудовуються вони на з'ясуванні невідомого: «Впізнай», «Відгадай», «Що змінилось?»;

- сюжетно-рольові дидактичні ігри. Ігрові дії, передбачені у них, полягають у відображенні різних життєвих ситуацій, у виконанні ролей (покупця, продавця, вовка, гусей та ін.);

- ігри у фанти або в заборонений «штрафний» предмет (картинку). Вони пов'язані з цікавими для дітей ігровими моментами: скинути картку, утриматися, не сказати забороненого слова тощо.

Функціонально всі види дидактичних ігор зорієнтовані на те, щоб навчати і розвивати учнів через ігровий задум. Ця їх властивість зумовлює особливості роботи педагога щодо використання ігрових методів у розвитку школярів.

Отже, використовують дидактичні ігри у навчанні та вихованні учнів усіх вікових груп за необхідності актуалізувати їхній досвід, повторити, уточнити, закріпити набуті знання і уявлення про природні явища, працю і побут людини. Вдаються до них і після спостережень, екскурсій, бесід та інших занять. Нерідко ігри з дидактичними матеріалами є основним засобом навчання і виховання, за допомогою яких учитель готує дитину правильно сприймати об'єкти і явища навколишнього світу.

У дидактичній грі як формі навчання взаємодіють навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава) сторони. Відповідно до цього вчитель одночасно навчає учнів і бере участь у їхній грі, а учні, граючись, навчаються.

Дидактична гра як самостійна ігрова діяльність можлива лише за доступності дидактичних завдань для сприйняття школярами, наявності у них інтересу до гри, засвоєння ними правил та ігрових дій, які, у свою чергу, залежать від рівня ігрового досвіду. Такими є передумови використання учнями набутих знань про предмети і явища навколишнього світу.

Дидактична гра збагачує чуттєвий досвід дитини, забезпечує розвиток сприймання.

Отже, як і всі інші види ігор, дидактичні ігри стимулюють загальний особистісний розвиток школярів. Поєднання в них готового навчального змісту з ігровим задумом і діями вимагає від вчителя майстерного педагогічного керівництва ними.

Ефективним видом роботи, що сприяє мовленнєвому розвитку школярів, є ситуативні завдання. Вони стимулюють мислення й збільшують інтерес учнів до програмового матеріалу, підвищують їхню активність у формуванні знань, умінь і навичок – тобто пізнавальну активність.

Найефективнішими є ті уроки української мови, на яких використовують різноманітні форми роботи, збагачують їх знахідками своїх творчих шукачів.

Однак, як зазначають дослідники, лексична підготовка носіїв української мови потребує вдосконалення. Для того щоб формування лексичної компетентності відбувалося на якісно новому рівні, необхідно методично доцільно використовувати електронні освітні ресурси [1, с. 1].

Беззаперечно, у наш час розвивальний потенціал мають комп'ютерні навчальні ігри з української мови. У розробленні змісту й процедури відповідних ігор та їх використанні необхідно дотримуватися таких принципів: предметно-тематичної доцільності, природовідповідності гри з урахуванням базової предметної підготовки учнів, інтерактивності, мультимедійності, проблемності, текстоцентризму, моделювання навчально-предметних і життєвих ситуацій, внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків. Ефективне впровадження навчально-комп'ютерної гри в процес українськомовної освіти залежить від низки умов: мотивації учнів до навчального предмета; діалогізації навчання; рівня ІКТ-компетентності учнів і вчителя-словесника; рівня професійної освіти й лінгвометодичної майстерності педагога; матеріально-технічної бази (комп'ютер, проєктор, інтерактивна дошка чи проєкційний екран) і програмного забезпечення (електронні програми, соціальні сервіси мережних технологій [1, с. 3-4].

Отже, ігри на уроках української мови як засіб формування мовної особистості учнів вкрай необхідний, оскільки вони є проявом природної потреби дитини в діяльності. У ній дитина пізнає навколишній світ. Гра прищеплює позитивні риси характеру: дисциплінованість, розумові здібності, кмітливість, винахідливість, організованість. Використання ігрових технологій на уроках ніколи не втратить актуальності, тому що сприяє свідомому й міцному засвоєнню програмового матеріалу здобувачами освіти.

Список використаних джерел

1. eprints.zu.edu.ua/29002/1/Лексична%20компетентність%20гра%20ІКТ.pdf
2. <https://eprints.cdu.edu.ua/1588/1/157-68-71.pdf>
3. http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/16817/Vydahvevych_pedfak_2022.pdf?sequence=1

Нестуля Олексій Олексійович
Нестуля Світлана Іванівна

ТЕХНОЛОГІЯ ДІЛОВИХ ІГОР ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Пошук дієвих механізмів формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи, здатних бути лідером для своїх студентів та колег, спонукає до застосування у навчальному процесі нових форм та методів навчання. З огляду на це, ми звертаємо увагу на технологію ділових ігор під час

формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи як одну з дієвих технологій ресурсно-орієнтованого навчання.

Ресурсно-орієнтоване навчання ми розглядаємо як освітню парадигму актуалізації навчання, що забезпечує таку організацію освітнього процесу в закладах освіти, за якого студенти активно залучаються до ефективного використання широкого спектра ресурсів: друкованих, електронних і людських ресурсів (тандем «викладач-бібліотекар»). У межах такого процесу викладач і бібліотекар залучають та активізують усі наявні навчальні ресурси конкретного закладу освіти, бібліотеки, інтернет- та людські ресурси (залучення фахівців, професіоналів із різних галузей тощо). Таке навчання за своєю природою є розвивальним (рис. 1): по-перше, це розвиток навичок пошуку інформації, її аналіз і обробка, по-друге, розвиток навичок самостійної роботи студентів, по-третє, розвиток життєвих і професійних компетентностей, і лідерська компетентність, безперечно, не є винятком (Нестуля, Нестуля, Кононець, 2021).

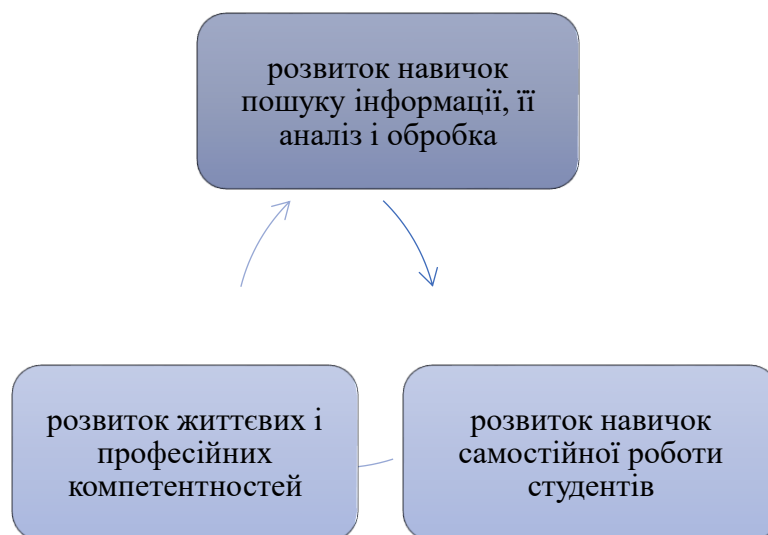

Рис. 1. Природа ресурсно-орієнтованого навчання

Грунтовно вивчаючи праці вчених, котрі широко використовують у своїй практиці ділові ігри (Ю. Друзь, С. Калаур, Л. Романишина та ін.), нами розроблено технологію ділових ігор під час формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Ця технологія складається з таких етапів: *підготовчого, реалізаційного та рефлексивного* (рис. 2).

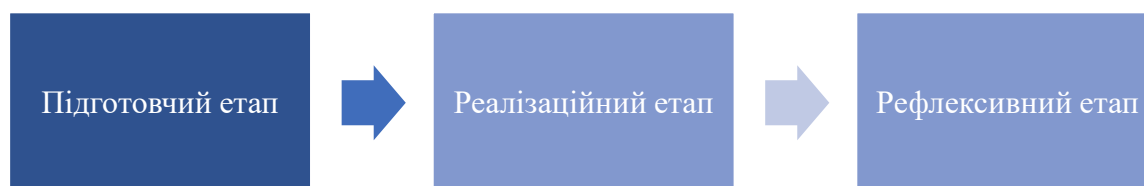

Рис. 2. Технологія ділових ігор під час формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи

1) Підготовчий етап передбачає підбір тем, розроблення дидактичного інструментарію для ділових ігор під час формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Так, нами розроблено практикум «Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера» (Нестуля, Нестуля, Карманенко, 2012), який є збірником інтерактивних групових та індивідуальних завдань для отримання, розвитку та вдосконалення особистих лідерських якостей, формування лідерської компетентності; навчальний посібник; мультимедійні лекції; «Індивідуальні практичні завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни «Основи лідерства»; комплекс аудіо та відео-лекцій і тренінгів. Також важливо зосередитися на розділі «Індивідуальні завдання для самостійної та творчої роботи», котрий містить різні за змістом і рівнем складності вправи, завдання, тести самоконтролю, які забезпечують комплексний підхід до розвитку індивідуальних лідерських якостей, вмінь і навичок, методичні рекомендації до індивідуальних завдань, а також інструкційні картки для дев'яти практичних занять.

2) Реалізаційний етап передбачає безпосереднє проведення ділових ігор. Детально методику реалізації технології ділових ігор описано у другому розділі «Тренінги. Ділові ігри», який містить організаційний блок і три модулі:

✓ *Організаційний блок* спрямований на створення атмосфери повної довіри, відкритості, невимушеного спілкування. Він містить вправи, що сприяють знайомству, створенню доброзичливої взаємодії та налаштуванню на конструктивну співпрацю та творче мислення.

✓ *Професійно-управлінський модуль* спрямований на формування управлінських компетенцій в питаннях керівництва та професійної взаємодії, здатності адекватно реагувати на ситуації змін і криз, приймати стратегічні рішення. До модуля увійшли тренінгові вправи на визначення типів, стилів управління та лідерства. У вправах пропонується значний блок інформаційних матеріалів, націлений на розвиток когнітивної складової особистості лідера.

✓ *Особистісний модуль* спрямований на формування в учасників лідерського світогляду, визначення власного потенціалу й налаштування на постійний саморозвиток і самовдосконалення. Володіння комунікативною майстерністю та налагодження взаємозв'язків із представниками будь-яких вікових, професійних і статусних груп. Вміння гармонізувати потреби індивідів, потреби колективу та потреби завдань організації для досягнення ефективності та успіху справи. Формування потреби та мотивації до лідерства. До цього модуля включені тренінгові вправи на розвиток і вдосконалення якостей лідера, комунікативних навичок та майстерності лідера, а також вправи на стресостійкість, попередження і подолання конфліктних ситуацій, управління емоційною сферою особистості лідера.

✓ *Командно-лідерський модуль* спрямований на розвиток вмінь лідера формувати та управляти командою, а також досягнення найвищого рівня лідерства – діяльність саморегульованих команд. А тому в цьому блоці модуля

підібрані тренінгові вправи на розвиток командної діяльності, визначення командних ролей і згуртування та єдності команди.

Також успіх ділових ігор забезпечує дотримання дидактико-технологічних вимог, на яких особливо акцентують увагу Л. Романишина та С. Калаур (рис. 3):

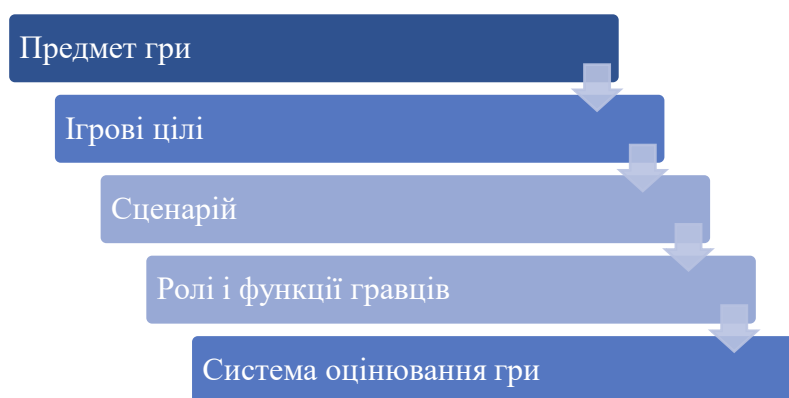

Рис. 3. Вимоги до ділових ігор під час формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи

3) Рефлексивний етап технології ділових ігор під час формування лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи передбачає навчально-особистісну рефлексію кожного учасника. Підкреслимо, що здатність до рефлексії є обов'язковим компонентом професіограми викладача вищої школи, так як діяльність педагога відноситься до сфери міжособистісних відносин. Отже, здатність майбутнього викладача досліджувати, критично осмислити себе як професіонала базуються на рефлексивних властивостях свідомості і є запорукою професійного вдосконалення. Професійна рефлексія під час ділових ігор дозволяє студентів зрозуміти не тільки причини своїх дій, а й те, як саме він досягає педагогічних цілей та визначити ефективність власних дій (Мойсеєнко, 2018).

Наприкінці відзначимо, що проведення ділових ігор має сприяти формуванню позитивної, конструктивної, оптимістичної взаємодії між лідером і послідовниками, накопиченню досвіду лідерської поведінки, формуванню лідерської компетентності майбутніх викладачів вищої школи під час навчання в університеті.

Список використаних джерел

1. Мойсеєнко С. М. До поняття рефлексії в педагогічній діяльності. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 10(42). С. 62–65.
2. Нестуля С. І., Нестуля О. О., Карманенко В. В. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : практикум з курсу «Основи лідерства» для студентів усіх напрямів підготовки. К., 2012. 221 с.
3. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Дидактика лідерства: сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 591 с.
4. Романишина Л.М., Калаур С.М. Роль ділових ігор у процесі підвищення комунікативної компетентності студентів-психологів. *Педагогіка*. 2003. №4. С. 52–58.

МЕРЕЖЕВИЙ ПРОЄКТ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Упроваджуючи концепцію ресурсно-орієнтованого навчання (РОН) при підготовці майбутніх учителів, ми активно використовуємо мережеві технології, які у комплексі можна розглядати як педагогічну технологію РОН – сукупність дидактичних установок, які визначають цілі та зміст навчання, спеціальний дидактичний інструментарій на основі сучасних Інтернет-сервісів і забезпечують процес комунікації учасників педагогічного процесу, самостійний пошук інформації та створення якісного цифрового навчального контенту (Kononets, Plchenko, Mokliak, 2020).

Практика засвідчила, що однією з ефективних технологій РОН студентів-майбутніх учителів при вивченні дисциплін освітніх програм в онлайн-форматі (дистанційне чи змішане навчання) є мережевий проєкт, який може бути як груповим, так і індивідуальним.

Мережевий проєкт – різновид освітнього проєкту, всі завдання якого виконуються в Інтернеті (Kononets, 2015). Студентам пропонується тема, у межах якої вони повинні виконати певні види завдань за допомогою Інтернет-сервісів (наприклад, сервіси Google):

- знайти інформацію і створити групу закладок, проаналізувати її за допомогою електронних таблиць,
- створити презентації та форми,
- розробити календар проєкту, фотоальбом та відеоресурс,
- створити блог чи сайт та ін. (рис. 1).

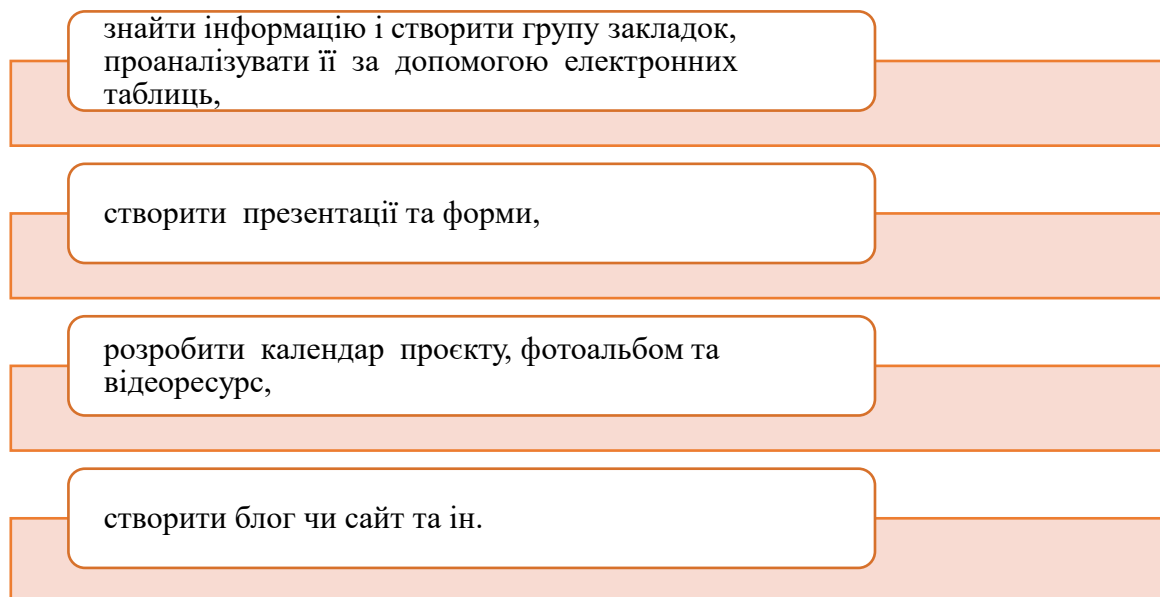

Рис. 1. Орієнтовні завдання мережевого проєкту

Сервіс Google уможливлює надання спільного доступу до документів будь-якого типу, а також сайтів, які створюються за допомогою Google Sites, у результаті чого студенти можуть показувати свої документи, запрошувати до редагування нових співавторів, залишати коментарі, додавати файли, публікувати в мережі для загального перегляду тощо. Важливим є те, що студенти можуть надавати іншим різні права на документи: наприклад, певні студенти можуть лише переглядати, а інші – й редагувати їх, а також запрошувати до редагування інших студентів.

Якщо проект груповий, то студенти можуть відкрити документи проекту для спільного створення, читання, перегляду, запрошувати своїх колег до колективної співпраці. Певні види робіт можна запропонувати студентам виконати у соціальній мережі Facebook: створити групу, організувати онлайн-опитування, презентувати проект (вебпортфолію проекту). Наприклад, при вивченні теми «Сучасні технології в освіті» доречним би була така тематика мережевих проєктів: «Технологія розвивального навчання», «Інтерактивні технології у вищій школі», «Хмарні технології в освітньому процесі вищої школи», «Цифрові технології у підготовці сучасних педагогів», «Технології програмованого навчання», «Технології ресурсно-орієнтованого навчання: як використовувати сучасному вчителю», «Технології адаптивного навчання», «Мобільні технології у професійній підготовці вчителя», «Технології розвитку критичного мислення школярів», «Технологія майндмепінгу в освітньому процесі» тощо. Зазначимо, що складники та завдання для мережевого проєкту, які відображатимуться у вебпортфолію, так само, як і сервіси для їх виконання, можна варіювати, доповнювати, замінювати у залежності від дидактичних цілей та очікуваних результатів навчання. У основі використання методу мережевого проєкту при вивченні педагогічних дисциплін «закладено розвиток самостійної пізнавальної діяльності та критичного, творчого мислення, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному середовищі, побачити, сформулювати і вирішити проблему. Це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), багатовекторний пошук інформації серед величезної кількості Інтернет-ресурсів та її аналіз, необхідність інтегрувати знання, формування умінь їх застосовувати в різних галузях науки, техніки, технології й творчості, умінь комунікації в Інтернет-просторі, умінь використовувати Інтернет-сервіси та мережеві технології для вирішення дидактичних проблем ()».

Список використаних джерел

1. Кононець Н. В., Новописьменний С. А. (2020). Ресурсно-орієнтоване навчання дисципліни «Педагогіка вищої школи» в умовах дистанційної освіти. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 26. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. С. 106–113.
2. Kononets, N. (2015). Experience in implementing resource-based learning in Agrarian College Of Management And Law Poltava State Agrarian Academy. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 16 (2), 151-163.
3. Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ

Сучасний світ відзначається стрімким темпом змін та постійним розвитком. Швидкість поширення інформації та наукових відкриттів вимагає від учасників освітнього процесу не лише здатності успішного засвоєння теоретичних знань, а й мобільності та вміння швидко адаптуватися в постійно мінливих умовах життя суспільства, активно шукати, аналізувати та оцінювати інформацію самостійно. Саме розвиток пізнавальної самостійності надає можливості сформуванню таких необхідних навички та вміння сучасного затребуваного фахівця як: самоорганізація, вміння орієнтуватися у нових нестандартних ситуаціях, вміння самостійно здобувати знання та застосовувати їх на практиці, бажання повсякчас професійно та особистісно вдосконалюватися.

Домогтися активізації пізнавальної самостійності здобувачів можна, за рахунок застосування нетрадиційних форм проведення занять та нових педагогічних технологій, що сприяють підвищенню емоційної насиченості заняття. Однією з таких технологій є гейміфікація (ігрофікація, геймізація, від англ. gamification) – «використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення кінцевих користувачів до розв'язання проблем» [1].

Феномен гри вже давно привертає увагу мислителів, філософів, соціологів, психологів і педагогів: ще з початку XIX століття ігри почали розглядатися як один із засобів навчання, з'являються перші наукові теорії гри. Освіта в Україні має також багаторічний досвід використання ігрових методик навчання, особливо у менеджмент-освіті, економічній освіті. Застосування інноваційних методик, зокрема й ігрових технологій, набуває все більшої популярності серед педагогів. Тому важливо розрізняти гейміфікацію та ігрове навчання, тобто навчання на основі гри, хоча на перший погляд, ці поняття можуть здаватися схожими та використовуватися як взаємозамінні. Однак, принципова різниця полягає у тому, яким чином ігрові елементи інтегруються у процес навчання. Ігрове навчання – це форма активного навчання, що відбувається в ігровому середовищі і має визначені цілі та конкретні результати. У ньому учасники перебувають в умовах ситуацій, що спрямовані на відтворення та осмислення навчального досвіду через гру. У свою чергу, гейміфікація – це процес використання елементів гри або ігрових механік у різних аспектах діяльності. У процесі гейміфікації ігрові компоненти додаються до звичайного навчального контенту. Таким чином, ми не маємо справи з грою, яка використовується як метод навчання, а отримуємо неігрову навчальну діяльність з використанням ігрових принципів [3]. Гейміфікація, як метод навчання, спрямований на створення захоплюючого освітнього середовища, де здобувачі освіти мають змогу вчитися та розвиватися через ігрові механіки та елементи. Використання платформ гейміфікації сприяє розвитку у студентів стратегічного мислення,

креативності, творчого підходу до виконання завдань, вміння аналізувати ризики та приймати обґрунтовані рішення. Також спонукає студентів до активної комунікації та спільної роботи, посилює самодисципліну та вміння самостійно організовувати свою роботу, зокрема розвиває навички самостійного пошуку та обробки інформації [2]. Особливої уваги заслуговує мотиваційна складова, адже мотивація здобувачів освіти завжди, в усі часи і в усіх країнах, була і є одним з найскладніших чинників навчання, що майже не піддається регулюванню. Сама природа зростаючого організму здобувачів освіти початкових курсів нестабільна, постійно знаходиться в динаміці, їй притаманні вікові зміни, коливання, зміна ціннісних орієнтацій і установок, настроїв, емоцій. Вона постає перед викладачем як даність, яку треба знати, рахуватися з нею і пристосовуватися до неї (а не ігнорувати і тим більше не ламати). Використання гейміфікації в навчанні дозволяє перетворити звичайні завдання та проблеми на захоплюючі та цікаві, в тому числі через ефект несподіваності та невизначеності.

Гейміфікація невимушено підвищує мотивацію студентів до вивчення дисциплін, завдяки зацікавленості та бажанню вдосконалюватися, присутності відчуття азарту, а також розумінню доцільності витрати часу на вивчення навчального матеріалу та можливості використати отримані знання на практиці. Для гейміфікації навчання можна використовувати різні методики. Розглянемо найпопулярніші з них, які є універсальними та можуть бути застосовані для будь-яких дисциплін, як гуманітарного так і технічного характеру і можуть використовуватись на всіх видах занять:

- Рівні складності: після виконання кожного завдання студент переходить на новий рівень, відкриваючи доступ до більш складних завдань; для наочності можна відображати у відсотках, яку частину шляху пройшов студент.
- Бали: за виконання завдань можна нараховувати бали відповідно до складності розв'язаної задачі, які потім можна обмінювати на бонуси. Також додатково можна створити «магазин подарунків».
- Елементи змагання: важливо створити здорову конкуренцію, наприклад склавши рейтинги, що дадуть змогу здобувачам освіти оцінювати свої успіхи порівняно з іншими і стимулюватимуть докладати більше зусиль. Можна створити як єдиний рейтинг для всіх, в якому кожен прагне потрапити на перші місця, так і скласти декілька менших списків, тоді стати лідером – простіше, що позитивно впливає на мотивацію.

Підсумовуючи все вищесказане, можна дійти висновку, що гейміфікація – це потужний інструмент для формування пізнавальної самостійності студентів, який стимулює їхню мотивацію, розвиває критичне мислення та сприяє активному навчанню. Інтеграція гейміфікації в освітній процес може стати важливим кроком на шляху до покращення якості навчання та залучення студентів до активної участі у самонавчанні.

Список використаних джерел:

1. Гейміфікація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гейміфікація> (дата звернення 05.02.2024).

2. Захарова О. В., Грузд А. В. Підвищення якості послуг вищої освіти за допомогою гейміфікації. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Кропивницький, 2017, № 32. С. 113–122.

3. Мехед К.М. Гейміфікація навчання як інноваційний засіб реалізації компетентнісного підходу у закладах вищої освіти. *Тенденції розвитку вищої освіти. Серія: Педагогічні науки*, 2020, вісник № 7 (163). С. 19-22.

Паламарчук Сергій Валерійович

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Розвиток інноваційних технологій ресурсно-орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки фахівців можна прослідкувати, вивчаючи праці І. Денисовець, Л. Дерев'янка, В. Жамардія, О. Ільченко, Н. Кононец, В. Мокляка, О. Школи та інших науковців [8-10]. Значний вклад у вивчення питань інноваційного розвитку засобів, технологій навчання та систем відкритої освіти зробив В. Биков [1]. Проблеми застосування технологій доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти досліджують вчені Т. Грунтова, Ю. Єчкало, А. Стрюк, А. Пікільник [2]. Вони відзначають, що застосування таких технологій під час навчання підвищує його ефективність, сприяє розвитку когнітивної активності, зростанню якості засвоєння знань, підсилює навчальний інтерес, сприяє розвитку дослідницьких здібностей та предметних компетентностей студентів. Інші вчені, зокрема, О. Мерзликін, І. Тополова, В. Тронь [3] акцентують, що застосування новітніх технологій потрібне для ефективного навчання з конкретними освітніми цілями: застосування мобільних додатків, організація спільної роботи, здійснення інтерактивних завдань і наочність контенту [4].

Ресурсно-орієнтоване навчання – це процес навчання, котрий базується на комплексі форм, методів та засобів навчання, націлених на цілісний підхід до організації навчального процесу, який зорієнтований не лише на засвоєння знань і набуття навичок, але і на тренінг здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів, сучасних цифрових технологій та інновацій [5].

Розвиток інноваційних технологій ресурсно-орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки фахівців здійснюється нині за такими напрямками:

- *Підвищення інтерактивності процесу навчання шляхом використання технологій віртуальної та доповненої реальності*

Технології доповненої реальності (Augmented Reality, AR) здатні проектувати цифрову інформацію (зображення, відео, текст, графіку) поза екранами пристроїв та об'єднувати віртуальні об'єкти з реальним середовищем.

Віртуальна ж реальність (Virtual Reality, VR) за допомогою 360° картини переносить людину в штучний світ, де навколишнє середовище повністю змінене [6].

Доведено, що основною причиною віртуалізації суспільства є потреба в переході інформаційних технологій на вищий рівень для задоволення природної потреби людини у творчості, у формуванні нової реальності [7].

- *Використання віртуально-тренувальних платформ для отримання практичного досвіду*

Як приклад, можна навести «Демо-трейдинг» від BYBIT – онлайн крипто-біржа, на якій можливо персонально вести торги у реальному часі зі справжніми котируваннями без використання реальних грошей. Дана платформа надає можливість отримання цінного досвіду ведення онлайн торгів, відпрацювання різноманітних навичок та стратегій у процесі виконання практичних завдань, і найголовніше дає змогу не втрачати гроші. Використання платформи можливо цілодобово 7 днів на тиждень.

- *Використання штучного інтелекту для моделювання розвитку різних сценаріїв подій при вирішенні певної проблеми, використання багаторічного досвіду різних країн при вирішенні конкретних завдань*

Найвідомішим представником штучного інтелекту на сьогоднішній день є Chat GPT (“Generative Pre-trained Transformer”) – програма на основі штучного інтелекту, яка може спілкуватися з людьми, відповідаючи на питання та виконуючи різні завдання. Це нейромережа, яка використовується для генерування тексту та заснована на архітектурі трансформерів. Chat GPT став популярним інструментом, використовується не тільки для ведення діалогу з користувачами, але й для вирішення складних завдань, таких як переклад тексту, написання статей, навіть для створення поетичних творів, вирішення математичних задач. Це свідчить про величезний потенціал штучного інтелекту в нашому суспільстві.

- *Використання у процесі навчання віртуальних персональних помічників по типу «SIRI» та голосових асистентів*

Віртуальні помічники та голосові асистенти можуть бути використані під час навчання за різними спеціальностями, такими як: банківська справа, медицина, бізнес, охорона здоров'я та інші. Це інноваційний інструмент, що допомагає користувачам в найкоротший термін отримати відповідь на спеціалізовані питання. За допомогою даних систем можна швидко знайти та розрахувати будь-який параметр, показник або величину, отримати рекомендацію, при цьому не потрібно витрачати час для набирання тексту запитання.

- *Використання найбільш оригінальних та креативних методик формування практичних навичок у процесі навчання за допомогою мережі YouTube*

YouTube дарує колосальні можливості для отримання освіти та саморозвитку. Завдяки даному онлайн-ресурсу відкривається можливість

доступу до відео матеріалів численних вебінарів, лекцій, тренінгів, онлайн квестів та багато іншого. Перегляд контенту дає можливість навчатися та перейняти практичний досвід інших людей. Використання під час навчання аудіо- і відео матеріалів підвищує засвоєння інформації студентами до 50%. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноручно, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90% інформації [8].

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Мобільний простір і мобільно орієнтоване середовище Інтернет-користувача: особливості модельного подання та освітнього застосування. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. №17. С. 9–37.
2. Грунтова Т., Єчкало Ю., Стрюк А., Пікільняк А. Інструменти доповненої реальності у навчанні фізики у закладах вищої технічної освіти. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2018. №51. С. 47–57.
3. Мерзликін О., Тополова І., Тронь В. Розвиток ключових компетентностей засобами доповненої реальності на уроках CLIL. *Освітній вимір*. 2018. №51. С. 58–73.
4. Тарангул Л., Романюк С. Використання технології доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Проблеми освіти*. 2022. Вип. 1 (96). С.187-204.
5. Ресурсно-орієнтоване навчання: освітній портал. Персональний сайт д.пед.н. Кононець Н.В. 2014. URL: <https://rbl3.webnode.com.ua/>
6. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають вчитися. *Освіторія*. 2023. URL: <https://osvitoria.media/opinions/virtualna-ta-dopovnena-realnist-yakoyu-mozhe-buty-suchasna-osvita/>
7. Соколюк О. Інформаційно-освітнє середовище навчання в умовах трансформації освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 12(3). С. 48-55.
8. Матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи» / Н. В. Кононець, В. О. Балюк. Полтава : АКУП ПДАА, 2016. 365 с.
9. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
10. Kononets N., Denysovets I., Derevianko L., Blahova T., Zhyrov O., Shkola O., Zhamardiy V. Resource-Based Learning Of Students In The System Of Cross-Cultural Training Of Future Specialists In Fitness And Recreation. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2022. Vol. 13(1). 41–50.

Петраш Руслан Васильович
Петраш Олександр Васильович

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

У даний час в Україні йде процес зміни системи освіти, яка орієнтована на інтеграцію у світовий освітній простір. Це зумовлює значні зміни у теорії та практиці освітнього процесу вищих навчальних закладів. Основними сучасними

тенденціями світового розвитку, що зумовлюють суттєві зміни у системі освіти, є:

- збільшення темпу суспільного розвитку, що зумовлює необхідність підготовки випускників до життя в умовах, що швидко змінюються;
- перехід до інформаційного суспільства, значне розширення обсягів міжкультурної взаємодії, у зв'язку з чим особливо важливими стають фактори комунікабельності та толерантності;
- бурхливий розвиток науки та техніки, посилення конкурентної боротьби, зменшення кількості некваліфікованої та малокваліфікованої праці;
- глибокі структурні зміни зайнятості населення, які визначають постійну необхідність підвищення професійної кваліфікації та перепідготовки працівників, зростання їхньої професійної мобільності.

Сучасні освітні технології спрямовані не так на передачу знань, як на збільшення інтересу до оволодіння знаннями, їх поглиблення, до досліджень, відкриттів, на посилення мотивації самоосвіти тощо. Абсолютно очевидно, що зараз існує сильний інтерес до ІТ-технологій, особливо у молодіжному середовищі. Причому бажання опанувати нові навички у віртуальному середовищі часто неусвідомлене. Потрібно безкоштовно скачати фільм чи гру - вчаться користуватися технологією BitTorrent. Є необхідність зняти цікаве відео на телефон – вивчають інструменти монтажу та обробки, захоплення з екрану або тюнера, записують звук за допомогою спеціальних утиліт, вивчають титульні заставки, інтерактивне меню тощо. Природно, викладачі це помічають та намагаються використовувати для навчання. Це з одного боку.

З іншого боку, життя та спілкування стало дуже сильно замикатися на дует: я та комп'ютер (ноутбук, айфон). Необхідно підвищувати ступінь комунікації студентів, одночасно даючи можливість показати свої знання і вміння, порівняти з рівнем інших, активізувати як змагальний, конкуруючий ефект, і ефект єднання одного покоління, групи.

Все вищесказане і призвело до більш усвідомленого вивчення та використання проектної технології навчання [1] з обов'язковою участю 4-5 осіб, а також з обов'язковим застосуванням та впровадженням нових технік, що застосовуються в молодіжному середовищі.

Головним завданням сучасної освіти являється виховання професійної особистості, здатної творчо мислити та знаходити нестандартні рішення, готової навчатися протягом усього свого життя. Процес навчання має бути побудовано так, щоб випускники могли самостійно ставити та досягати серйозних цілей, вміло реагувати на різні життєві ситуації. Система навчання повинна формувати людей з новим типом мислення, ініціативних, творчих особистостей, сміливих у прийнятті рішень, компетентних. Отже, необхідні зміни в методиці освіти.

Унікальність освітньої технології визначається її поліфункціональністю у розвитку універсальних компетенцій студентів, великою значимістю технології для становлення та вдосконалення життєвої компетентності студентів.

Значимість проектної діяльності у вузі в даному контексті (поліфункціональності) відображається через можливість вирішення наступних освітніх завдань:

- навчання плануванню (студент повинен вміти чітко визначити мету, описати основні кроки з досягнення поставленої мети, концентруватися на досягненні мети протягом всієї проектної діяльності; це сприяє і виробленню якості особистості – цілеспрямованості та доведення справи до логічного кінця);
- формування навичок збирання та обробки інформації, матеріалів (студент зобов'язаний вміти вибрати відповідну інформацію та правильно її використовувати, у тому числі використовувати наявні компенсаторні механізми, які мінімізують обмеження в її отриманні);
- розвиток уміння аналізувати (проявляється у тому числі через креативність та критичне мислення студентів);
- розвиток уміння презентування власної діяльності (студент зобов'язаний презентувати чітко інформацію в доступній іншій формі);
- формування позитивного ставлення до діяльності (що навчається виявляє ініціативу, ентузіазм, намагається виконати роботу вчасно відповідно до встановленого плану та графіка з урахуванням наявних ресурсів);
- підвищення мотивації учнів під час вирішення особистісно значимих проблем (професійно орієнтованих, життєво важливих);
- зміщення акценту від інструментального підходу у вирішенні завдань (проблем) до технологічного, проектного;
- формування почуття відповідальності;
- створення умов для відносин співробітництва між суб'єктами проекту, що сприяє більш успішній соціальній адаптації студентів.

Дуже важливе питання мотивації. Мотивація та залучення здобувачів вищої освіти до активного навчання складне питання, навіть для найдосвідченіших викладачів. Через різний базовий рівень підготовки студентів, культурні особливості та, не рідко, етнічне походження, рецепт підходу «один розмір для всіх» не дозволяє досягти високих результатів.

Проектне навчання є важливим у процесі опановування дисциплін. Воно найбільше підходить для того, щоб набути навичок актуальних для 21 століття. Відхід від зубріння навчання та запам'ятовування, індивідуальний підхід, та акцент на сильних сторонах дозволяє оптимізувати процес навчання. Проектне навчання є цілісним за своєю природою включає в себе командну та індивідуальну роботу. В більшій мірі спонукає до кооперативного навчання, до пошуку шляхів вирішення поставленої задачі.

Проектне навчання — це модель діяльності в аудиторії, яка відходить від звичайних практик, орієнтованих на викладача. Навчальна діяльність за проектним навчанням є довгостроковою, міждисциплінарною, орієнтованою на студента та інтегрованою з проблемами та практиками реального світу. Це метод, який сприяє виконанню абстрактних, інтелектуальних завдань для дослідження складних питань. Це сприяє розумінню, яке є справжнім знанням.

У проектному навчанні студенти досліджують, виносять судження, інтерпретують і синтезують інформацію.

Чому проектне навчання є важливим?

«Ми живемо в новій економіці, яка базується на технологіях, інформації та знаннях»

Проектне навчання допомагає студентам розвинути навички життя у високотехнологічному суспільстві, заснованому на знаннях. Старої моделі пасивного вивчення фактів і декламування їх поза контекстом уже недостатньо. Вирішення дуже складних проблем вимагає від студентів як фундаментальних навичок, так і навичок цифрової епохи. Завдяки такому поєднанню навичок вони стають директорами та менеджерами свого навчання, яких керує та наставляє кваліфікований викладач.

Загалом необхідні студенту навички зводяться до наступного:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань).
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства.

Проектне навчання та використання технологій надають новій актуальності навчанню.

Привносячи реальний життєвий контекст і технології в навчальну програму за допомогою підходу до проектного навчання, студенти заохочуються стати незалежними працівниками, критично мислити та навчатися протягом усього життя. Навчаться брати на себе відповідальність за власне навчання.

Проектне навчання – це не просто спосіб навчання, а і спосіб спільної роботи. Крім однокурсників, здобувачі можуть спілкуватися з викладачами, обмінюватися ідеями. Також це дозволить здолати невидимі бар'єри, такі як ізоляція, страх почати незнайомий процес і відсутність гарантії успіху.

Проектне навчання піддається автентичному оцінюванню.

Автентичне оцінювання дозволяє систематично документувати прогрес і розвиток студента. Проектне навчання дає викладачу кілька можливостей для оцінювання. Це дозволяє студенту продемонструвати свої здібності під час самостійної роботи. Проектне навчання також розвиває здатність працювати з одногрупниками, а також формує навички командної роботи. Викладач більше

дізнається про студента як про особистість. Це допомагає прогресивно та змістовно спілкуватися з студентом, або групою з низки питань.

Проектне навчання сприяє навчанню протягом усього життя. Студенти стають залученими будівниками нової бази знань і стають активними, навчаються протягом усього життя, таким чином контролюючи своє навчання. У цій гонитві за новими знаннями проектний метод надає студентам доступ до досліджень, зустрічі з провідними експертами галузі. Проектне навчання пристосовує студентів до різних стилів навчання та відмінностей.

Список використаних джерел.

1. Полат, Е.С. Нові педагогічні і інформаційні технології в системі освіти: навчальний посібник / Під ред. Е.С. Полат. 3-є вид., випр. та доп, 2011. 412 с.
2. Рогачова О.Ю. Педагогічна творчість Дж.Дьюї у чиказький період. *Педагогіка*. №5. 2004. С.90-96.
3. Архипова С. П. Якість освіти у контексті вимог сучасності. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N135/N135p011-014.pdf.
4. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Проектний підхід (project-based learning) до викладання дисципліни «Основи лідерства» для магістрантів спеціальності 011 освітні, педагогічні науки в умовах дистанційного навчання. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: збірник наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф.* (18–19 вересня 2020 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 60-63.

Пилипенко Людмила Олександрівна

ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Проектна технологія як ефективна технологія ресурсно-орієнтованого навчання математики у фаховому коледжі є інструментом організації проектної діяльності студентів з математики, який створює унікальні передумови для формування ключових компетентностей (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо), математичної компетентності та самостійності здобувачів освіти в осягненні нового, стимулюючи його природну допитливість, пізнавальний інтерес і творчий потенціал. «Проектна діяльність з математики, зазначають науковці, – це така навчально-пізнавальна діяльність учнів, яка спрямована на отримання деякого заздалегідь спланованого особистісно значимого для них практичного результату і передбачає самостійне вирішення учнями математичних задач. Технологія організації та проведення проектного навчання передбачає комбінування способів, методів, прийомів, форм і засобів навчання» (Беседін, Кириченко, 2021, с. 106).

Проектна технологія як ефективна технологія ресурсно-орієнтованого навчання математики у фаховому коледжі вибудовується на засадах інтегративного підходу, а саме поєднання: теорії з практикою, в основі якого лежать творчі пошуки студентів у площині здобуття математичних знань;

навчання і виховання з життям студента та навколишнім середовищем; навчання математики з сучасними цифровими технологіями.

Рис. 1. Інтегративний підхід до реалізації проєктної технології як ефективної технології ресурсно-орієнтованого навчання математики

Ми погоджуємося з ученими (О. Онопрієнко, З. Остапович та ін.), що викладач у проєктній роботі на уроці математики має допомагати студентам у пошуку інформації; координувати та контролювати весь процес проєктної роботи; підтримувати зворотній зв'язок зі студентами.

Проєктна технологія як ефективна технологія ресурсно-орієнтованого навчання математики у фаховому коледжі передбачає такі етапи (рис. 2):

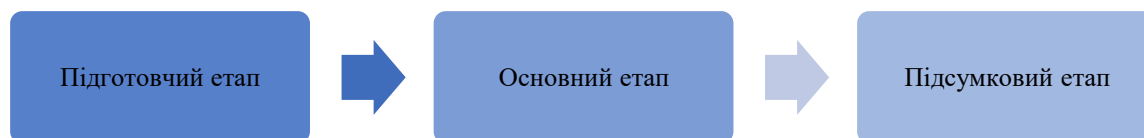

Рис. 2. Проєктна технологія як ефективна технологія ресурсно-орієнтованого навчання математики у фаховому коледжі

Підготовчий етап передбачає обрання теми, постановку мети й завдань проєкту, ресурсів, які доцільно задіяти для виконання проєкту, окреслення очікуваних результатів. *Основний етап* передбачає власне виконання студентами поставлених завдань. *Підсумковий етап* передбачає презентацію результатів проєктної роботи студентів, формулювання висновків, рефлексію.

Як зазначають Н. Кононець та С. Нестуля, проєкти, які доцільно пропонувати студентам в сучасних умовах навчання, — це дослідницькі роботи та навчальні телекомунікаційні проєкти, які потребують знань із різних галузей науки, почерпнутих із спеціальної літератури, періодичних видань та Інтернету. Тематика і зміст цих проєктів повинні бути такими, щоб їх виконання цілком природно вимагало використання можливостей цифрових технологій. Це може бути відкриття власної сторінки у сучасних популярних соціальних мережах, розробка власної вебсторінки та її публікація в Інтернеті. Обов'язковою умовою

проектного дослідження під час вивчення фахових дисциплін є його професійна спрямованість. Такий підхід дає можливість викладачам підвищити ефективність підготовки майбутніх фахівців різного профілю (Kononets, Nestulya, 2022).

Слід відмітити, що в проектній діяльності змінюються взаємодія «викладач – студент» (рис. 3).

Студент	Викладач
• Студент визначає мету діяльності • Студент відкриває нові знання • Студент експериментує • Студент самостійно обирає • Студент максимально активний • Студент – суб'єкт навчання • Студент відповідає за результати своєї діяльності	• Викладач допомагає йому в цьому • Викладач рекомендує джерела знань • Викладач розкриває можливі форми і методи експерименту, допомагає організувати пізнавально-навчальну діяльність • Викладач сприяє прогнозуванню результату вибору • Викладач створює умови для розвитку активності • Викладач – партнер • Викладач допомагає оцінити отримані результати і виявити способи вдосконалення діяльності.

Рис. 3. Взаємодія «викладач – студент» у проектній діяльності

Резюмуючи, відзначимо, що великою перевагою реалізації проектної технології як ефективної технології ресурсно-орієнтованого навчання математики є уміння, які набувають студенти, а саме: планувати свою роботу над проектом (розв'язування математичних задач, підготовка до олімпіад, наукових конкурсів, розробка математичної інфографіки тощо), попередньо прораховуючи можливі результати; використовувати велику кількість різноманітних інформаційних джерел; самостійно збирати і накопичувати матеріал; аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку; приймати рішення; регулювати комунікацію з одногрупниками (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним); створювати освітній продукт (результат проектної діяльності – це може бути презентація, сайт, математичний блог, цікаві відеоматеріали, доповіді, реферати, математичні календарі, журнали та інша інфографіка тощо); уміння самооцінювання та рефлексія тощо.

Список використаних джерел

1. Беседін Б., Кириченко А. Організація проектної діяльності на уроках математики як спосіб розвитку пізнавальної компетентності учнів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2021. № 1 (100). С. 98-108.
2. Онопрієнко О.В. Проекти на уроках математики: вивчення математичних понять і закономірностей у проектній діяльності. *Учитель початкової школи*. 2017. № 2. С. 7–9.
3. Остапович З.П. Проектна технологія навчання на уроках математики. Острог, 20148. 94 с.
4. Kononets N. V., Nestulya S. I. Project activity of students in the conditions of blended learning. *The 11th International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects”* (June 1-3, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. P.443-447.

МЕТОДИКА SMART У КОРПОРАТИВНОМУ НАВЧАННІ HR МЕНЕДЖЕРІВ

Конкурентоспроможність будь-якої організації залежить від рівня професійної кваліфікації HR менеджера, який має бути здатним реалізовувати HR-стратегію. HR-стратегія – це дорожня карта досягнення цілей компанії за допомогою рішень, орієнтованих на трудовий потенціал спеціалістів та документ, котрий власне описує план дій з управління кадрами (Штагаренко, Перетятко, 2023). Як правило, вона включає аналіз поточної ситуації в компанії на ринку праці, а також ключові цілі і принципи роботи HR-відділу. Стратегія управління персоналом визначає актуальну та плановану потребу в кадрах, а також способи їх залучення, утримання та подальшого розвитку співробітників для досягнення стратегічних цілей. Одним із інструментів вирішення цього завдання є *корпоративне навчання*, яке нині стає не просто інструментом підвищення кваліфікації співробітників, а й стратегічною необхідністю для підтримки конкурентоспроможності організації на ринку.

Корпоративне навчання представляє собою процес, в ході якого працівники підвищують свою кваліфікацію та здобувають необхідні знання відповідно до поточних вимог організації. Цей процес може включати в себе різноманітні формати, такі як семінари, тренінги, воркшопи, інтенсиви тривалістю кілька днів і т.д. Зазвичай такі заходи організовані у груповому форматі і розділені за спеціалізацією та рівнем кваліфікації учасників.

Корпоративне навчання HR менеджерів в організації забезпечить вирішення таких завдань (рис. 1):

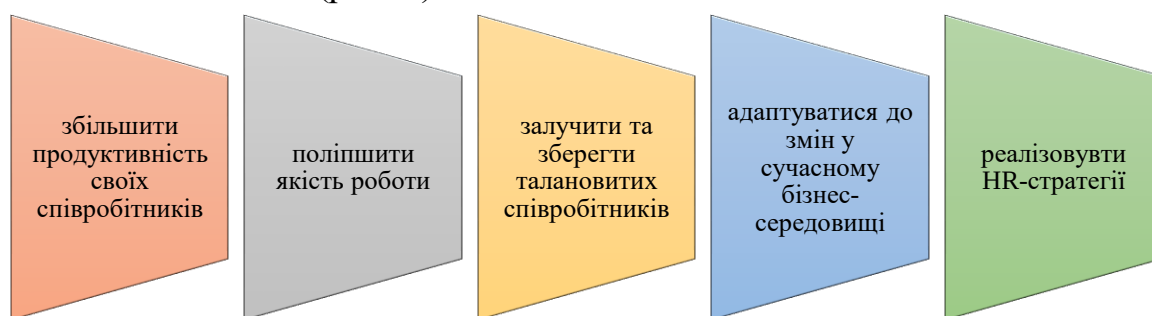

Рис. 1. Завдання корпоративного навчання HR менеджерів

Підкреслимо, що HR-стратегія не може іти в розріз із стратегічними цілями самого підприємства. Стратегічні цілі є конкретними, вимірюваними та визначеними в часі результатами, які компанія планує досягти в рамках своєї стратегії. Для того, щоб цілі та сформульовані завдання можна було назвати ефективними, вони повинні відповідати критеріям SMART. Методика SMART широко використовується для формулювання значимих цілей (Чкан, 2014, с. 19).

Ми переконані, що одним із важливих завдань HR менеджерів є допомогти співробітникам у плануванні й досягненні їхніх цілей за допомогою методики SMART, яка являє собою основні принципи визначення конкретних, вимірюваних, досяжних, точних і обмежених у часі цілей.

Під час корпоративного навчання HR менеджерів доцільним є проведення тренінгів / онлайн-тренінгів, або створення відеолекторіїв типу «HR-стратегія: методика SMART» (рис. 2).

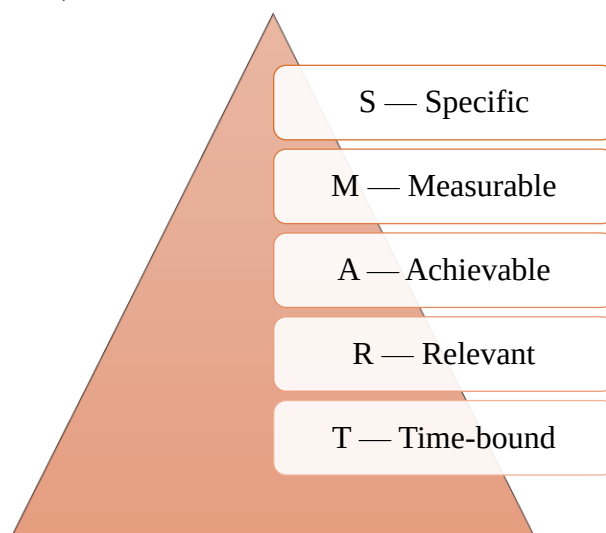

Рис. 2. Методика SMART

Методика SMART під час корпоративного навчання HR менеджерів фокусує увагу на меті, уміннях її правильно ставити перед працівниками і досягати її.

Specific (конкретна). HR менеджер має розуміти, що *конкретність мети* виявляється у тому, щоб усіма співробітниками підприємства ціль розумілася однаково. Вона має бути сформульована таким чином, щоб різні суб'єкти трактували її в тотожному ключі. Відповідно якщо ціль сформульована не конкретно, ймовірність, що при виконанні завдань кожен відділ робитиме щось своє, збільшується в рази. Усі співробітники повинні однаково трактувати поставлену стратегічну мету.

Measurable (вимірювана). Цілі мають бути вимірними. Завжди корисно визначати цілі кількісно, не вдаючись до окреслення їх у якісному вираженні. Відповідно, при якісно сформульованій меті перераховані конкретні параметри, якими можна виміряти й оцінити її. Наприклад, скоротити скарги клієнтів/дзвінки до служби підтримки на 20%, збільшити базу постійних клієнтів на 10%. При цьому, для розрахунку ступеня досягнення поставлених цілей також будуть братися за основу кількість дзвінків, частота покупки товару одним і тим же суб'єктом тощо.

Achievable (досяжна). Мета має бути досяжною. Це означає, що постановка стратегічних цілей підприємства потребує ретельної оцінки, розуміння можливостей та ресурсів. Наприклад, у фінансовому напрямі

стратегічною метою може бути збільшення ринкової вартості підприємства на 18%. Крім того, цілі мають ставитися відповідно до актуального стану справ у компанії, щоб спиратися на її реальні можливості.

Relevant (актуальна). У цьому контексті, HR менеджер, працюючи з персоналом, має зорієнтовувати працівників на те, аби мета була їм близька, співвідносилася з життєвою позицією, була цікава і корисна. Співпадіння життєвої позиції працівника і стратегічних цілей організації забезпечить ефективність досягнення цих цілей.

Time-bound (обмежена в часі). Задля досягнення мети важливо обмежити часові рамки (дедлайни), адже це допомагає проводити роботу в одному темпі та оперативно реагувати на модифікації у роботі. Якщо компанія ставить кілька стратегічних цілей, то важливо, щоб вони були узгоджені між собою. І тут між ними має встановлюватися черговість, щоб забезпечити розуміння пріоритетних і менш пріоритетних завдань.

Варто погодитися з Н. Кононец, О. Нестулею та С. Нестулею, що для ефективності корпоративного навчання HR менеджерів в організації доцільно послуговуватися ресурсно-орієнтованим підходом і створити потужний дидактичний інструментарій: електронні посібники, мультимедійний супровід, дистанційні курси, а також використовувати технології мобільного, дистанційного і змішаного навчання (Нестуля, Нестуля, Кононец, 2021, Kononets, Nestulya, 2020).

Підсумовуючи, зазначимо, що роль сучасного спеціаліста з управління персоналом (HR) не обмежується лідерством у життєвому циклі працівників. З кожним днем все більше компаній прагнуть бачити їх у ролі стратегічних управлінців і делегують їм прийняття важливих рішень. Тому створення стратегії управління персоналом у більшості випадків стає невід'ємною частиною обов'язків HR. Зростає усвідомлення її змісту й ваги серед керівників, у зв'язку з чим останні виділяють ресурси для її розвитку, для навчання HR. У даному випадку особливо важливою є підтримка комунікації, розвитку нових навичок та створення мотиваційних програм для збереження ефективності персоналу, корпоративного навчання, під час якого відбувається розвиток професіоналізму HR менеджера.

Список використаних джерел

1. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н. В. Варіативні моделі змішаного навчання (blended learning) у вищій школі: досвід ПУЕТ. *Вища школа : науково-практичне видання*. 2021. № 11. С. 7–20.
2. Чкан А. С. Самоменеджмент: навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Менеджмент». Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 84 с.
3. Штагаренко А. В., Перетятко Л. А. Стратегії управління людськими ресурсами. *Інновітг сучасних трендів в менеджменті безпеки: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Львів: ЛДУ БЖД. 2023. с. 202-203.
4. Kononets N., Nestulya S. The implementation experience of students mobile training in the fundamentals of leadership as a resource-oriented form. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Том 78, №4. С. 116-131.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Зміна соціально-економічних умов у суспільстві, розвиток євроінтеграційних процесів призвели до того, що вимоги до рівня та якості підготовки спеціаліста у закладах освіти значно підвищилися. Сучасний професіонал повинен володіти такими якостями, як цілеспрямованість, працездатність, підприємливість, ініціативність, самостійність, тобто бути конкурентоспроможним на ринку праці. Як наслідок, у системі вищої освіти стоїть завдання не тільки навчати студентів наукам, а навчити їх вчитися та поповнювати свої знання протягом усього життя. Досягти цих цілей можна засобом педагогічно доцільної організації самостійної роботи студентів. Нові підходи до професійної підготовки засвідчили необхідність перегляду змісту освіти, що відображено в Державних освітніх стандартах вищої професійної освіти. Постійно зростаючий потік інформації, розвиток науки і практики вимагали включення до стандарту як аудиторної, так і позааудиторної самостійної роботи. Освітні стандарти зобов'язують викладачів навчати студентів самостійно працювати, здобувати знання, розширювати науковий кругозір, прагнути до істини в науці та практиці.

Дидактичне положення про важливість самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищої школи давно стало загальноновизнаним. Але саме зараз цій важливій складовій навчального процесу в університеті приділяється особлива увага. Сьогодні цій проблемі приділяється значне місце в психолого-педагогічних дослідженнях (В. Кремень, І. Осадченко, Н. Кононець, Н. Паламарчук, О. Савченко та ін.). Проте, незважаючи на значний теоретичний потенціал, накопичений педагогічною наукою, він не використовується повною мірою в університетській практиці: навчальний процес у вищих професійних закладах освіти залишається подекуди малокерованим, заснованим на традиційних формах і методах навчання. Недостатньо уваги приділяється розвитку особистості студента, його самостійності, саморозвитку та самовдосконаленню. Самостійна робота студентів є неодмінною, навіть вирішальною складовою системи підготовки спеціаліста. Адже знання, набуті наполегливою самостійною працею, можуть згодом перетворитися на справжню рушійну силу науково-технічного поступу. Сучасна вища освіта покликана прагнути до подальшої активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвитку їх творчих здібностей і культури мислення, уміння самостійно орієнтуватися в потоці науково-технічної та суспільно-політичної інформації. Досягти цього можна лише формуючи у слухачів пізнавальну самостійність, тобто таку властивість особистості, яка виявляється в прагненні та вмінні самостійно оволодівати знаннями та способами діяльності, застосовувати їх у навчальній, практичній та професійній діяльності.

Вища школа покликана навчити і привчити студента прагнути до постійного оновлення своїх знань, самонавчання протягом життя, а також створювати для кожної особистості відповідні стереотипи діяльності та їх закріплювати. Тож пріоритетним напрямом зусиль викладачів у цій сфері має стати позааудиторна самостійна робота студентів. Це складний, якісно інший вид навчання порівняно з аудиторним навчанням. У ході позааудиторної самостійної роботи студент стикається з необхідністю мобілізації своєї здатності узагальнювати отриману інформацію, перетворюючи її в знання. Але ще важливішим є психологічний результат: у процесі самостійної роботи студент постійно відчуває себе особистістю, яка самостійно приймає рішення, несе за них відповідальність – і дійсно стає професіоналом-особистістю.

Самостійна робота обов'язково передбачає вміння самостійно організовувати свою діяльність, причому суто індивідуальну. Нерідко сучасні студенти самостійно виконують завдання не вчасно, з великим запізненням, якість виконаної роботи є задовільною. Уключення самостійної роботи до навчального плану, тобто регламентація її як особливого виду освітньої діяльності, характеризує принципово новий етап в організації педагогічного процесу у вищій школі. Тож метою зміни якісної сутності сучасної вищої освіти є активізація самостійної роботи студентів. Реалізація цього завдання потребує системного підходу, перегляду усталених поглядів практично на всі організаційно-методичні основи навчально-виховного процесу.

Навчальний процес у вищій школі передбачає обов'язкову позааудиторну самостійну роботу студентів, оскільки тільки в процесі активної самостійної діяльності може ефективно і плідно здійснюватися навчання й пізнання, тобто засвоюються знання, набуваються уміння і навички, студіюється певна галузь знань.

Самостійна робота сприяє формуванню таких важливих якостей особистості, як працелюбність, організованість і дисциплінованість, розвиває пам'ять, мислення, увагу. Наслідком сказаного є необхідність переходу від емпіричного вирішення проблеми організації позааудиторної самостійної роботи студентів ЗВО до розробки питань теорії та технології організації цього виду діяльності. Дослідження дидактів, психологів, фахових методик показали, що цілеспрямований і спеціально організований розвиток пізнавальної самостійності студентів здійснюється протягом усього навчального процесу в ЗВО (як в аудиторній, так і в позааудиторній роботі). Це головна умова успішної організації навчального процесу. Лише самостійна робота студентів і контроль за її виконанням при відповідній їх організації сприяє формуванню самостійності мислення та творчого підходу до вирішення завдань навчально-професійного рівня. Організація самостійної роботи студентів у сучасній вищій школі стає одним із стратегічним напрямів усієї методики навчання. Це зумовлено необхідністю підвищити пізнавальну активність майбутніх спеціалістів, перетворити сам процес навчання зі школи пам'яті на школу мислення. Сучасний фахівець вирішує часто мінливі завдання, часто пошукового

характеру. Тому вища освіта має не тільки готувати фахівця, а й формувати творчу особистість, яка здатна до самоосвіти. Отже, одним із загальних шляхів удосконалення роботи у ЗВО є перехід від інформативних форм навчання до контрольованого навчання, виявлення здібностей студентів та управління їх розвитком.

Організація самостійної роботи студентів потребує продуманої методології, щоб забезпечити зацікавленість, мотивацію та здатність ефективно навчатися самостійно. Сучасні підходи до розробки досліджуваної проблеми повинні передбачати такі аспекти організації самостійної роботи студентів:

1) чіткі цілі навчання (важливо розпочинати з детального визначення навчальних цілей і результатів самостійної роботи; варто переконатися, що ці цілі доведені до відома студентів, щоб вони зрозуміли мету самостійної роботи);

2) підготовка та планування: важливо надавати студентам необхідні ресурси, матеріали та інструкції для успішного виконання самостійної роботи. Це може включати підручники, статті, онлайн-ресурси, рекомендації, рубрики та терміни. Викладач має бути переконаним, що студенти розуміють очікування та вимоги);

3) вибір і автономія (доцільно запропонувати студентам вибір того, як вони виконують самостійну роботу. Це може включати вибір тем для дослідницьких проектів, вибір із різноманітних завдань чи заходів або визначення формату для презентації результатів. Автономія та вибір можуть підвищити мотивацію та залучення);

4) супровід та підтримка: доцільно спрощувати складні завдання, розмежовуючи їх на більш дрібні, керовані кроки; важливо надавати вказівки, відгуки та необхідні ресурси протягом усього процесу; необхідно заохочувати студентів шукати допомоги, коли вони стикаються з проблемами;

5) інтеграція технологій: застосовуйте широкий спектр освітніх технологій для удосконалення процесу самостійного навчання; важливо використовувати онлайн-платформи, навчальні програми та цифрові ресурси, щоб подавати дидактичний зміст, забезпечувати інтерактивні дії та сприяти співпраці між студентами. Технології можуть покращити доступ до ресурсів і підтримати персоналізований досвід навчання);

6) стратегії активного навчання (доцільно розробляти завдання для самостійної роботи, яка сприяє активному навчанню; варто включати такі методи, як вирішення проблем, тематичні дослідження, моделювання, співпраця з одногрупниками, дискусії, дебати та проектне навчання. Ці заходи заохочують критичне мислення та глибше залучення до матеріалу;

7) рефлексія та метапізнання (важливо надати здобувачам освіти можливість обмірковувати процес навчання та його результати, заохочувати метакогнітивні стратегії, такі як встановлення цілей, моніторинг прогресу, самооцінка та коригування стратегій навчання за потреби. Рефлексія сприяє глибшому розумінню та саморегульованому навчанню;

8) оцінювання та зворотній зв'язок (доцільно застосовувати різноманітні методи оцінювання самостійної роботи студентів – письмові завдання, проекти, презентації, вікторини, портфоліо, взаємне оцінювання тощо. Крім цього, важливо забезпечувати своєчасний і конструктивний зворотній зв'язок, щоб допомогти студентам покращити свою роботу, а також зрозуміти свої сильні сторони та сфери розвитку); інтеграція самостійної роботи з аудиторним навчанням у групі (викладачеві варто поєднувати самостійну роботу з навчанням у класі, щоб створити цілісне навчання, надавати студентам можливість застосовувати та розширювати свої знання з самостійної роботи під час обговорень у групі, реалізації заходів та проектів. Викладачеві також необхідно постійно посилювати зв'язок між самостійною роботою та дидактичним змістом курсу);

9) постійне вдосконалення (важливо регулярно оцінювати ефективність методики організації самостійної роботи студентів, отримувати від них відгук, аналізувати недоліки та досягнення.

Сучасні методи організації самостійної роботи студентів часто ґрунтуються на використанні технологій та різноманітних стратегіях активного навчання. Охарактеризуємо деякі сучасні засоби (рис. 1).

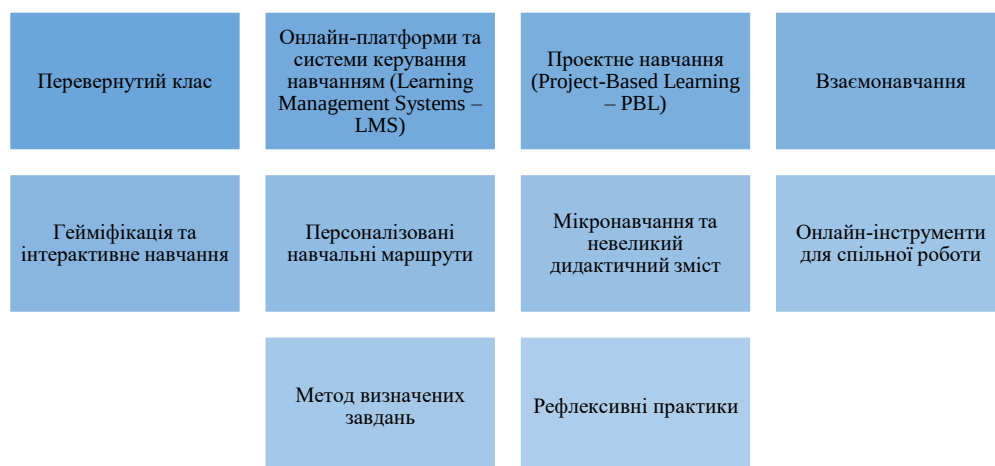

Рис. 1. Сучасні засоби організації самостійної роботи студентів

Перевернутий клас: у моделі перевернутого класу студенти самостійно вивчають матеріали курсу (наприклад, лекції чи читання) шляхом позааудиторної роботи. Потім взаємодія під час аудиторного заняття використовується для активної навчальної діяльності, обговорень і застосування концепцій шляхом вирішення проблем або групової роботи.

Онлайн-платформи та системи керування навчанням (Learning Management Systems – LMS): використовуючи онлайн-платформи, такі як Moodle, Canvas або Google Classroom, викладачі можуть організувати самостійну роботу, надаючи ресурси, завдання, вікторини та дискусійні форуми. Ці платформи також дозволяють відстежувати прогрес студентів і сприяти спілкуванню між студентами та викладачами.

Проектне навчання (Project-Based Learning – PBL): передбачає роботу студентів над реальними проектами, які вимагають від них дослідження та вирішення складних проблем. Студенти беруть на себе відповідальність за своє навчання, проводять дослідження, співпрацюють з однолітками та представляють свої висновки, що сприяє розвитку незалежності та навичок критичного мислення.

Взаємонавчання: цей метод передбачає, що студенти навчають і навчаються один в одного. Викладачі можуть організовувати сеанси взаємного навчання, під час яких студенти пояснюють поняття своїм одногрупникам, беруть участь у рецензуванні завдань або працюють разом у навчальних групах. Це заохочує до співпраці та активної взаємодії з матеріалом.

Гейміфікація та інтерактивне навчання: гейміфікація самостійної роботи шляхом включення таких елементів, як значки, бали або таблиці лідерів, може мотивувати студентів активніше працювати з матеріалами курсу. Інтерактивні засоби навчання, моделювання та навчальні ігри також можуть зробити самостійне навчання більш захоплюючим та ефективним.

Персоналізовані навчальні маршрути: адаптивні технології навчання дозволяють інструкторам налаштовувати навчальні маршрути на основі індивідуальних потреб, уподобань і прогресу студентів. Студенти можуть працювати у своєму власному темпі, отримувати персональні відгуки та отримувати доступ до ресурсів, адаптованих до їхніх навчальних цілей.

Мікронавчання та невеликий дидактичний зміст: розділення навчальних матеріалів на менші, керовані частини (мікронавчання) полегшує студентам самостійне вивчення змісту. Цей підхід особливо ефективний для онлайн-навчальних середовищ, де студенти можуть отримати доступ до коротких відео, інтерактивних модулів або тестів на певні теми.

Онлайн-інструменти для спільної роботи: такі платформи, як Google Docs, Microsoft Teams або інструменти для спільної роботи на дошках, дозволяють студентам віддалено працювати разом над проектами, завданнями або мозковими штурмами. Це сприяє співпраці, комунікації та навичкам командної роботи, водночас дозволяючи гнучке планування та незалежні внески.

Метод визначених завдань: надання сформульованих завдань із чіткими інструкціями, контрольними точками та ресурсами допомагає студентам ефективніше орієнтуватися в самостійній роботі. Розбиття завдань на більш дрібні кроки та надання зворотного зв'язку на цьому етапі допомагає здобувачам освіти розвивати пізнавальну незалежність і оволодівати складними навичками.

Рефлексивні практики: включення рефлексивних заходів, таких як журнали, блоги або підказки для обговорення, заохочує студентів критично осмислювати власний процес навчання, ставити цілі та самостійно контролювати свій прогрес. Це сприяє розвитку метапізнання та навичок саморегулювання навчання.

Отже, дотримуючись означених методологічних стратегій та засобів, викладачі закладів вищої освіти можуть створити структуроване та сприятливе

середовище, яке дає студентам можливість брати на себе відповідальність за своє навчання та розвивати необхідні навички для успішної освіти протягом життя.

Список використаних джерел

1. Boekaerts M., Corno L. Self-Regulation in the Classroom: A Perspective on Assessment and Intervention. *Applied Psychology: An International Review*, 2005. № 54 (2). P. 199–231.
2. Schunk Dale H. *Learning theories: an educational perspective*. Greensboro: The University of North Carolina, 2016. 550 p.
3. Winne P. H., Hadwin A. F. The weave of motivation and self-regulated learning. In D. H. Schunk & B. J. Zimmerman (Eds.). *Motivation and self-regulated learning: Theory, research, and applications*, 2008. P. 297–314.

Смоковська Євгенія Іванівна

ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні вимоги до реформування освіти в Україні вимагають від закладів передвищої освіти підготовку висококваліфікованих працівників, активних особистостей, здатних до самоосвіти та самореалізації. Виконання такого завдання неможливе без пошуку нових педагогічних технологій, форм, методів і засобів активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку розумових, фізичних і духовних здібностей та якостей. Одним із ефективних способів активізації навчальної діяльності здобувачів освіти є застосування технології візуалізації навчального матеріалу.

Технологія візуалізації навчальної інформації – це система, яка включає елементи: комплекс навчальних знань, візуальні способи їхнього представлення, візуально-технічні засоби передачі інформації, психологічні прийоми використання.

Візуалізація навчального матеріалу є важливою складовою як очного, так і дистанційного формату. Дистанційний формат навчання має базуватися на унаочненому контенту.

Стаття розкриває дидактичний потенціал, засоби, методи візуалізації; ресурси та сервіси, можливості штучного інтелекту у візуалізації як елементів технології візуалізації в умовах ресурсно-орієнтованого навчання [3].

Візуалізація у представленні інформації у зручній формі має достатньо великий потенціал для використання в освітньому процесі. Візуалізація полегшує сприйняття навчальної інформації студентами, викликає зацікавленість у навчальній діяльності, сприяє формуванню уявлень студентів про об'єкт вивчення. Надає змогу створення емпатії в процесі навчання. Водночас активізує різні види пам'яті та мислення, розвиває пізнавальний інтерес студентів до певної навчальної теми. Сприяє запам'ятовуванню інформації, кращому включенню нових знань в систему раніше засвоєних. Дозволяє відійти від пасивного сприйняття майбутніми фахівцями змісту до

активного оволодіння ним. Важливо, що надає змогу концентрувати увагу, сприяти інтенсифікації освітнього процесу, полегшує реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі навчання. Поряд з цим, візуалізація забезпечує інтенсифікацію освітнього процесу, формування й розвиток критичного й візуального мислення студентів. Необхідно широко використовувати дидактичний потенціал візуалізації для досягнення ефективності навчальної діяльності.

З кожним роком зростає кількість різноманітних *засобів візуалізації* навчального матеріалу, що дозволяє викладачеві обирати, в залежності від цілей, варіанти подачі інформації, а студентам - користуватись найбільш зручними способами для запам'ятовування отриманих знань.

Використовуючи різні засоби візуалізації викладач може складне і незрозуміле зробити простим і зрозумілим, громіздке – компактним, тривале – лаконічним, фрагментальне – цілим.

Сучасними засобами (або формами) візуалізації навчального матеріалу є: слайдшоу, відеопрезентації, скрайбінг; віртуальні подорожі, інтерактивні карти; статична й інтерактивна інфографіка, шкала часу, хмара слів; інтерактивні моделі й віртуальні лабораторії, що симулюють певний процес; цифрові дидактичні ігри.

Звичайно, цей список не є повним, але достатнім для досягнення поставлених навчальних завдань.

За останній час доведено, що візуалізувати навчальну інформацію можна за допомогою різних методичних прийомів. [1] *Методами візуалізації* навчального матеріалу можуть бути у вигляді *кількісного* представлення даних (побудова кругових (pie chart), лінійних діаграм (line chart), діаграм областей (area chart), діаграм розсіювання (scatterplot), графіків (graph). Через *якісне* представлення явищ, подій, процесів у хронології та просторі можна створити дерева-гіперболи (hyperbolic tree), павутиння (radar chart/cobweb), діаграми Санкі (Sankey diagram), карти даних (data map) тощо.

Наступний метод відображає *систему* поглядів або ключових думок з *певного питання*. Наприклад, складання квадратів протиріч (square of oppositions), V-діаграм (Venn diagram), карт концепцій (concept map), дерев рішення (decision tree), синергетичних карт (synergy map), причинно-наслідкових ланцюгів (cause-effect chains) тощо.

Ресурси і сервіси в яких можна створювати сучасні засоби візуалізації. Найбільшу популярність набула безкоштовна платформа графічного дизайну **Canva (canva.com)**, яка дозволяє створювати презентації, відеопрезентації, графіку, афіші та інший візуальний контент.

Learning Apps (Learningapps.org) – онлайн-сервіс, що допомагає у створенні інтерактивних вправ, які можна використовувати на різних етапах навчальних занять.

Liveworksheets (education.com) – це платформа, за допомогою якої можна створювати інтерактивні робочі сторінки, що дуже зручно для підготовки і проведення занять.

Мультимедійні плакати з маркерами можливо створити за допомогою сервісу **Thing Link (thinglink.com)**. Цей сервіс можна використати для організації групової та індивідуальної роботи будь якої організації навчальної діяльності.

Для створення інфографіки найбільш зручним, на мою думку, є сервіс **Easel.ly (easel.ly)**.

Популярністю серед викладацької спільноти користується універсальна онлайн-дошка (стіна) **Padlet (uk.padlet.com)**.

Власні цифрові книги допоможе створити вебсайт **Storyjumper (storyjumper.com)**.

Створити тести, опитування, вікторини можна за допомогою навчальної платформи, яка, на жаль, зараз майже вся платна, **Kahoot (kahoot.it)**.

Для швидкого створення відеороликів із фото є сервіс **Animoto (animoto.com)**. Він зручний, багатофункціональний, має демоверсії та автоматичну перевірку.

Інколи для зацікавленості здобувачів освіти корисно застосувати ребуси, які легко створити в генераторі ребусів **Rebus1 (rebus1.com /ua)**.

Великий і корисний для викладача потенціал має ресурс **Prezi (prezi.com)** за допомогою якого можна створювати презентації, відеопрезентації, інфографіки, інтерактивні мапи, звіти, повідомлення для соціальних медіа, плани діяльності, банери тощо.

Для створення невеликих за тривалістю (2-3 хв.) відеороликів з елементами інтерактивності можливо скористатися ресурсом **Ed.ted (ed.ted.com)**.

Надзвичайні можливості для реалізації творчих задумів викладачу надає хмарне анімаційне програмне забезпечення **Pow Toon (powtoon.com)**, що допомагає створювати анімовані презентації та анімовані пояснювальні відео.

Хмари слів самі по собі багато інформації не несуть, але на деяких етапах заняття можуть бути корисними. При їх створенні, серед багатьох ресурсів, можна застосувати відомий **Wordart (worart.com)**. Якщо потрібно візуалізувати думки у хмарі, створити мапу думок, можна застосувати ресурс **Mind Meister (mindmeister.com)**. Звичайно, ресурсів і сервісів велика кількість, яка постійно зростає. Викладач має можливість обрати найзручніші, що найбільше задовольняють його потреби і забезпечують найбільшу ефективність його роботи.

У сучасному суспільстві швидкість змін надзвичайно висока, тому важливо знайти ефективні способи навчання, які відповідають потребам сучасного здобувача освіти. В останні роки активним віртуальним помічником викладача стає штучний інтелект, який допомагає оптимізувати навчальний процес та забезпечує кращі умови для розвитку здобувачів освіти. Використання штучного інтелекту допомагає підвищувати ефективність навчання, створювати індивідуалізовані навчальні програми, забезпечувати доступ до якісної освіти. Штучний інтелект також дозволяє збагатити навчальний процес за допомогою інтерактивних технологій та віртуальної реальності. Віртуальні лабораторії,

симуляції та ігрові елементи можуть стати частиною навчання, що дозволяє отримувати практичні навички та розвивати креативне мислення.

Найпопулярнішим інструментом ШІ серед викладачів є **ChatGPT** та інструмент від **ШІ На Урок**. Значно менш відомими є міжнародні сервіси ШІ: **Grammarly, Bard Google, Midjourney, Notion AI та Stable Diffusion**.

ChatGpt - це чат-бот зі штучним інтелектом, прототип якого випустили в листопаді 2022 року. Він може працювати з текстом, програмним кодом, формулами та числами, тобто генерувати все, що йому зададуть. Він дуже гарно підказує цифрові інструменти. Чат-бот надає перелік платформ з усіма їхніми перевагами та недоліками, якщо викладачу необхідно створити, наприклад, освітній ресурс. Штучний інтелект може пропонувати віртуальні лабораторії, симуляції, ігрові елементи, створювати програми для індивідуального навчання.

Популярними серед викладачів також є інструменти ШІ від На Урок:

Deepai – [https:// deepai.org/](https://deepai.org/) - пропонує набір інструментів, що генерує картинки за текстовими запитам, має в безпілотній версії 11 стилів. Реєстрація не потрібна.

Paintbytext – <https://paintbytext.chat/> - Чат «Картина за текстом» - редагує фото та створює матеріали для презентацій за письмовими інструкціями за допомогою ШІ. Реєстрація також не потрібна.

Make my tale – [https:// makemytale.com/](https://makemytale.com/) - інноваційна платформа, що дозволяє створювати унікальні історії за допомогою ШІ. Оберіть тему, жанр, персонажів, а нейромережа створить казку з ілюстраціями. Є безоплатний тариф (5 історій) і платний тариф.

Kaiber – <https://kasber.ai/> - створить анімований ролик за вказаним зображенням (безоплатно 30 кредитів, 1 ролик -8 кредитів)

Штучний інтелект має ряд недоліків: він користується контентом з інтернету тільки станом на 2021 рік, не перевіряє джерела за правдивістю. Може подавати дезінформацію як факти.

Більшість викладачів впевненні, що ШІ змінить освітній процес у найближчі роки. Вже зараз вони використовують сервіси ШІ у своїй діяльності з метою підготовки до занять, створення тестів для домашнього завдання, при проведенні занять, а також для перевірки знань, в позааудиторній роботі. Майбутнє передвищої освіти полягає в поєднанні людського інтелекту з потужними можливостями штучного інтелекту [2]. Отже, технології візуалізації забезпечують ефективність освітнього процесу завдяки застосуванню візуальних способів представлення, візуально-технічних засобів передачі інформації, психологічних прийомів використання та розвитку візуального мислення в процесі навчання.

Список використаних джерел

1. Химинець А. А. Візуалізація інформації: мета, прийоми, доцільність. Режим доступу: svitliteratura.ucoz.ua (svitliteratura.ucoz.ua/load/tablici/5-2).
2. <https://intboard.ua/pres-sluzhba/blog/vchytel-shtuchnyy-intelekt-tse-maybutnye-osvity/>

3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

Сокіл Анна Андріївна

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ В КОЛЕДЖІ

Освітньо-професійна програма «Правознавство» у фахових коледжах спрямована на формування у здобувачів освіти базових компетентностей, які допоможуть отримати та розвинути поглиблені теоретичні і практичні знання, уміння й навички аналізу чинного законодавства за спеціальністю 081 Право та підготують молодших спеціалістів до виконання завдань в сфері теорії та практики права. Майбутній юрист під час навчання в коледжі має сформувати здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Одним із важливих підходів до змішаного навчання є ресурсно-орієнтований підхід як усвідомлення поєднання технологій навчання за традиційною формою, технологій віртуального навчання, технологій організації та стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів, а також технології тайм-менеджменту в освітньому процесі. Змішаний характер навчання передбачає комбінацію форм і методів навчання, реалізацію індивідуальної траєкторії навчання та свідомої мотивації до самостійної роботи. Семінари, лекції, різні види практики, інструктажі в процесі аудиторного навчання передбачають як безпосередній контакт викладача і студентів, так і віртуальне спілкування завдяки сучасним можливостям цифрових технологій та широкого спектру сервісів Інтернету.

Підкреслимо, що вченими (Дж. Боуман (2017), Х. Волпер-Гаврон (2017), В. Зубенко (2022), Н. Кононець (2021), С. Нестуля (2021), О. Нестуля (2021), Т. Собченко (2018) та ін.) розроблено низку методичних рекомендацій щодо організації різних моделей змішаного навчання («перевернуте навчання», «ротаційна модель», «гнучка модель», «особистісно орієнтована модель», «модель самостійного змішування», «модель збагаченого віртуального середовища» та ін.) задля створення умов комфортного навчання студентів (Сокіл, Нестуля, Нестуля, Кононець, 2022).

На підставі аналізу результатів педагогічних досліджень і практичного досвіду роботи коледжів визначено шляхи реалізації ресурсно-орієнтованого підходу до організації змішаного навчання студентів-юристів в коледжі (рис. 1).

Ці шляхи охоплюють системну організацію створення цифрових освітніх ресурсів для вивчення юридичних дисциплін у фахових коледжах для реалізації змісту фахової підготовки майбутніх юристів, підвищення інтерактивності

процесу навчання, посилення позитивної мотивації студентів до пошуково-дослідницької діяльності, а також реалізацію технологій тайм-менеджменту (Сокіл, Кононець, 2023, Kononets, Zhamardiy, Nestulya, Denysenko, Ostashova, Sokil, 2022, Kononets, Nestulya, 2023).

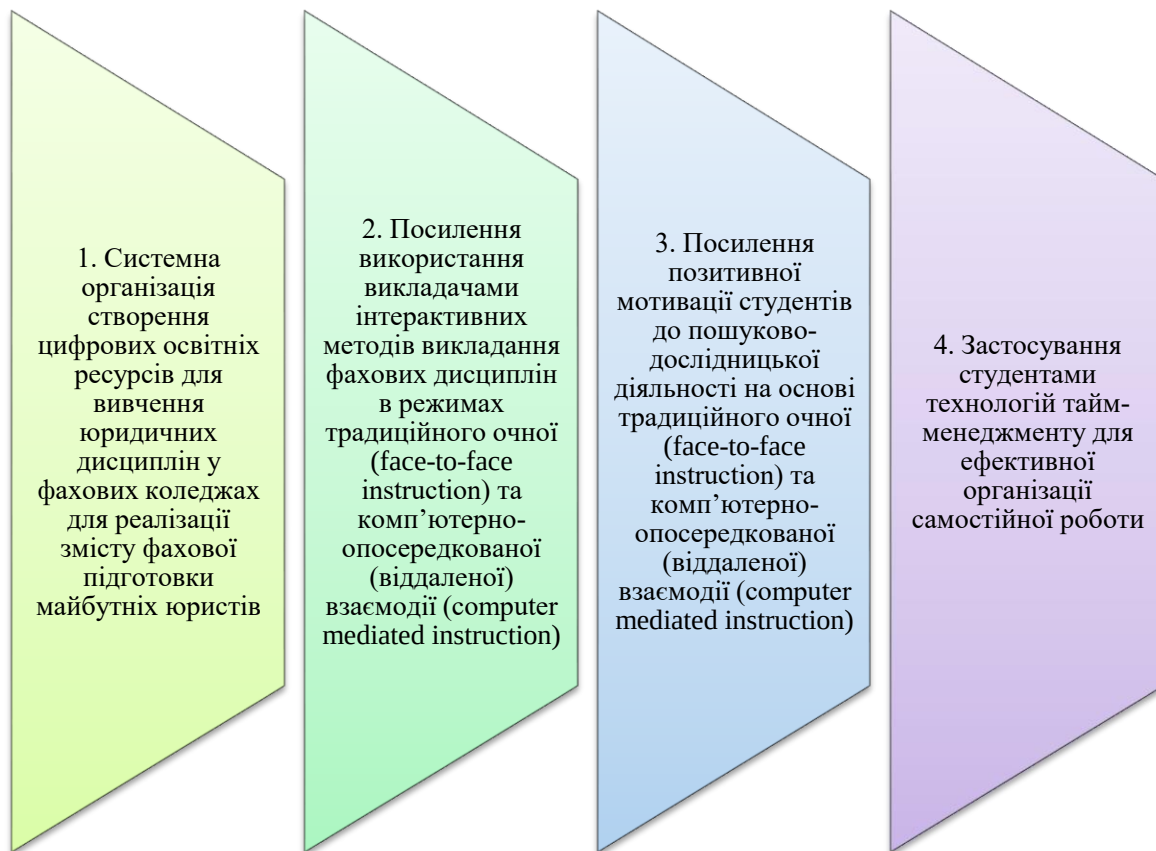

Рис. 1. Шляхи реалізації ресурсно-орієнтованого підходу до організації змішаного навчання студентів-юристів в коледжі

Список використаних джерел

1. Сокіл А. А., Кононець Н. В. Пошуково-дослідницька робота студентів-юристів в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2023. Вип. 32. С. 208-215.
2. Сокіл А., Нестуля О., Нестуля С., Кононець Н. Модель формування готовності майбутніх юристів до професійної діяльності під час змішаного навчання у фахових коледжах. *Вища школа : науково-практичне видання*. 2022. № 3-4. С. 106–118.
3. Nataliia Kononets, Valeriy Zhamardiy, Svitlana Nestulya, Yevhen Denysenko, Valeriia Ostashova, Anna Sokil (2022). Didactic Conditions For The Formation Of The Readiness Of Future Lawyers For Professional Activity During Blended Learning. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 13(5). 380-391.
4. Kononets N., Nestulya S. Online classes for distance education (methodology and implementation). *Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays»* (December 6-8, 2023). Washington, USA. Scientific Collection «InterConf», 2023, (181), 115–119.

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Особливі умови нашого часу потребують різних підходів до проведення навчальних занять. Завдання сучасного педагога - відібрати зі своїх методичних напрацювань усе найкраще, модернізувати, трансформувати навчальний процес та забезпечити його дослідницький, пошуковий характер. Варто збільшити використання нетрадиційних, особливих форм при викладанні нового матеріалу чи перевірці вже набутих знань. Як показує досвід, групова і парна робота найкраще сприяє розвитку комунікативних здібностей.

Групова робота передбачає спільне планування навчальної діяльності, вибір методів та засобів її здійснення. Серед її форм розрізняють: бригадну, ланкову, парну [2].

Бригадна форма передбачає формування тимчасових груп студентів для виконання навчальних завдань. Є два різновиди організації такої роботи: кооперативно-груповий (кожна група виконує частину загального завдання, що доцільно при вивченні великого за обсягом матеріалу), диференційовано-груповий (завдання з урахуванням їх складності розподіляють між студентами з різними навчальними можливостями).

Ланкова форма передбачає роботу групи в кількості 4-6 осіб, куди входять студенти із різною успішністю, що працюють за єдиними завданнями, закріплюючи чи аналізуючи навчальний матеріал або застосовуючи його на практиці.

Парна робота зазвичай полягає у допомозі сильного студента слабшому і включає взаємне навчання та взаємоконтроль.

Групи можуть бути сформовані за бажанням студентів, утворені сильними студентами – лідерами, випадковим методом або вчителем відповідно до мети групової роботи. Найкращим варіантом поділу на пари та групи є випадковий вибір партнерів. Таким чином студенти бачитимуть, що це максимально чесно, до всіх застосований однаковий підхід.

Варіанти організації навчання під час роботи в групах:

- діалог;
- синтез думок;
- ділова гра;
- метод проектів;
- дискусія (дебати)
- круглий стіл;
- конкурс;
- екскурсія (віртуальна екскурсія);
- мозковий штурм;
- перехресні групи;

- кейс-метод;
- ярмарок ідей, тощо.

Розглянемо ті з варіантів, які використовую на заняттях найчастіше.

Діалог являє собою спільний пошук групами узгодженого рішення, причому вилучаючи критику викладених думок іншої групи.

Академічна група поділяється на 4-5 робочих груп і групу експертів з сильних студентів. Для вирішення завдання надається до 10 хвилин, представники кожної з груп роблять записи на дошці. Позитивним аспектом є наявність групи експертів, яка складає свій варіант виконання завдання, стежить за роботою груп, контролює час, а після озвучення позиції доповідачів від кожної з груп пропонує узагальнену відповідь на завдання.

Наприклад, такий варіант групової роботи можна використовувати під час вивчення адміністративно-територіального устрою та форм правління держав.

Синтез думок нагадує попередній варіант групової роботи. Проте після виконання завдання студенти не роблять жодних записів на дошці, а передають свій варіант іншим групам, які доповнюють його. Викладені письмові думки передаються експертам, що порівнюють їх з своїми записами, готують загальний звіт, котрий обговорює вся академічна група.

Наприклад, такий варіант групової роботи доцільно застосовувати при вивченні теми «Загальна характеристика Азії».

Спільний проект передбачає отримання завдань різного змісту, які висвітлюють проблему з різних боків. Після закінчення роботи студенти записують на дошці відповіді. З них формується спільний проект, що перевіряється та доповнюється групою експертів.

Наприклад, такий тип роботи у групі можна використовувати при вивченні особливостей глобальної економіки.

Дебати доцільно застосовувати тоді, коли студенти добре вміють працювати в групах. У дебатах поділ на протилежні точки зору набуває найбільшої гостроти, тому учасники ретельно готуються й публічно обґрунтовують свою позицію. Проте важливою умовою для успішних дебатів є спокійна атмосфера в аудиторії.

Метод *мозкова атака* або *мозковий штурм* ґрунтується на груповому формуванні ідеї розв'язання певної задачі. Група, перед якою вона ставиться, висуває якомога більше нових ідей, інколи абсолютно несподіваних, що сприяє створенню атмосфери невимушеності, змагальності та співробітництва. Заохочується будь-яка пропозиція, думка, ідея, забороняється критика і насмішки щодо них. Тільки після збирання всіх пропозицій починається їх оцінка, яка полягає у всебічному та об'єктивному аналізі всіх пропозицій та виборі найбільш оптимальної з них [1]. Мозкову атаку можна використати практично для будь-якої теми заняття.

Зручно використовувати роботу в групах і на семінарських заняттях, що є логічним продовженням лекцій, важливим аспектом розвитку самостійності мислення, показу творчих здібностей студентів.

Різновидом роботи в малих групах є командний *пошук інформації*, найчастіше такої, що доповнює раніше поданий матеріал. Кожна група отримує запитання, озвучується час на пошук та аналіз інформації. Наприкінці заняття заслуховуються повідомлення від кожної групи. Такий варіант групової роботи можна використовувати для узагальнення, систематизації знань про країни Європи чи іншого регіону.

Групове *заняття-дискусія* передбачає формування малих груп по 4–5 студентів. Щоб досягти високої результативності семінар повинен мати дискусійний, але керований характер.

Семінари з використанням *ігрових, ділових ситуацій* проводяться у формі пізнавальної гри за типом телевізійних ігор. Ефективним різновидом є рольові ігри, що проводяться у формі *наукових конференцій*. На них студенти-доповідачі виконують роль експертів із того чи іншого питання; їхні доповіді рецензуються і оцінюються групою рецензентів – до 3-х осіб. Слухачі, які не згодні з деякими положеннями, висвітленими у доповідях експертів, виконують роль опонентів. Веде конференцію студент-головуючий, який надає слово усім учасникам гри, підводить підсумки після кожної доповіді, організовує обговорення тощо [3]. Можна провести семінар-конференцію як підсумок вивчення теми «Географічна оболонка Землі», адже вона є змістовною і водночас цікавою для опрацювання та обговорення.

Отже, групова форма навчання має певні переваги: дозволяє виконати за короткий час досить великий об'єм роботи; допомагає досягти високих результатів; вносить різноманітність та емоційність у навчання, знімає втому, розвиває увагу, почуття взаємодопомоги та відповідальності, тощо.

Варто пам'ятати мудрі слова Конфуція “Навчання без міркування – даремне, міркування без навчання – небезпечне”

Список використаних джерел

1. Березюк О.С. Методи організації особистісно орієнтованого навчання в освітньому середовищі. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія* / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 355-356
2. Пальчевський С. С. Педагогіка: навч. посіб. К.: Каравела, 2007. 576 с.
3. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.

**Старікова Людмила Павлівна
Юркевич Олена**

ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ІДЕЯМИ Г.С. СКОВОРОДИ У КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ідеї Григорія Сковороди мають певну актуальність у сучасній природничій підготовці учнів, зокрема в умовах Інтернет-середовища. З урахуванням

перенасиченості інформацією в Інтернеті, важливо навчити підрастаюче покоління, починаючи з початкової школи, розрізняти і обирати корисну та значущу інформацію.

Г.С. Сковорода підкреслював важливість мудрості та обачливості у виборі свого шляху, що може бути актуальним і в онлайн-середовищі.

Важливими для виховання учнів початкової школи є ідеї Г.С. Сковороди про життєві цінності, любов до оточуючої природи, відповідальність.

Ресурсно-орієнтоване навчання у початковій школі передбачає використання різноманітних цифрових ресурсів та інструментів для поліпшення процесу навчання. Воно може включати в себе використання веб-сайтів, навчального програмного забезпечення, мультимедійних ресурсів та інших інтерактивних засобів для підтримки освітніх завдань.

Навчальні програми, педагогічні методики та ресурси для ресурсно-орієнтованого навчання можуть бути розроблені фахівцями природничої галузі освіти. Цей підхід може включати в себе використання інтерактивних засобів, графічних програм, віртуальних інструментів, електронних книг та інших технологічних засобів для залучення учнів та здійснення навчання більш доступним і цікавим.

Питання ресурсно-орієнтованих технологій в освіті досліджували вітчизняні вчені В.М. Андрієвська, В.Ю. Биков, О.В. Ігнатенко, Н. В. Кононец, Н.В. Олефіренко, Н.Т. Тверезовська та інші.

У своїх працях вони однозначно відзначають, що на сьогодні говорити про освітні процеси без застосування інформаційно-комп'ютерних технологій та Інтернету немає сенсу, у тому числі і вивчення дисциплін природничого циклу. ХХІ століття – це ера електронної педагогіки.

За твердженням науковців ресурсно-орієнтоване навчання – це комплекс форм, методів та засобів, націлених на цілісний підхід до організації навчального процесу, який зорієнтований не тільки на засвоєння знань і набуття навичок, але і на тренінг здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів. Основною характеристикою ресурсно-орієнтованого навчання є те, що воно здійснюється у тандемі «педагог – учень» на основі сучасних інноваційних технологій навчання, зорієнтоване на самостійну пошуково-дослідницьку роботу учнів та на освіту упродовж усього життя (lifelong learning) [1].

Мета наших пошуків – з'ясувати, які ресурсно-орієнтовані технології можна застосовувати для ознайомлення молодших школярів при вивченні курсу «Я досліджую світ».

Розвиток мережі Інтернет, надає змогу вчителям використовувати Інтернет-ресурси з навчальною метою, вирішувати найрізноманітніші освітні завдання, стимулювати учнів до самостійного здобування знань. На наш погляд, особливо, якщо здійснювати навчання за оновленим, осучасненим варіантом підручника інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 2-х частинах, розробленим авторським колективом І.В. Грущинської і З.М. Хитрої [2].

Особливість цього підручника у тому, що він враховує сучасні реалії життя, призначений для нового покоління воєнного стану в Україні. В ньому акцентована увага на безпекових аспектах змісту, посилена увага питанням здоров'я, взаємодопомоги, самодопомоги, добробуту, захисту. Природничою, соціальною та здоров'язбережувальною, історичною та громадянською галуззю він спрямований на збагачення знань молодших школярів про природу нашої Батьківщини, емоційне сприйняття її красот та дієве ставлення до її збереження і примноження.

Зміст підручника апелює до спадщини Г.С. Сковороди. Г.С. Сковорода – духовний орієнтир для сучасності і майбутнього підростаючого покоління, «філософія серця», яка характерна для українського менталітету. Він є колодезем для натхнення ідей, цінностей, знань. Автори підручника дотримуються думки, що пізнавати за Г.С. Сковородою – це означає розуміти, відчувати, взаємодіяти. У учнів потрібно плекати світорозуміння, світовідчуття і вміння адекватно і доброзичливо взаємодіяти з навколишнім середовищем, пізнавати не тільки розумом, а й серцем, щоб стати палким патріотом своєї Батьківщини.

Автори підручника окреслюють наступні ціннісні орієнтири інтегрованого курсу «Я досліджую світ»:

1. Унікальність і талановитість кожної дитини.
2. Формування цілісного світогляду.
3. Становлення вільної особистості.
4. Гармонійний фізичний та психоемоційний розвиток.
5. Добробут та безпека.
6. Утвердження людської гідності та доброчесності.
7. Виховання патріота, активного громадянина.

Перевагою підручника також є наскрізна екологічна спрямованість текстів; посилена увага щодо безпеки дітей; добробут (особистий, родинний, суспільний); українознавче спрямування змісту підручника, що сприяє формуванню національної ідентичності учнів (пам'ятки країни, міста, нежива і жива природа, звичаї українців тощо).

Нам імponує гасло авторів цього підручника «Освіта повинна бути психотерапевтична», то і підручник наповнений ідеями Г.С. Сковороди, словами сподівання, що активізують учнів, закладають іскру надії, сприяють вихованню полум'яного патріота-українця.

Курс «Я досліджую світ» включає різні теми, які стимулюють учнів досліджувати світ навколо себе та розвивати критичне мислення. У темах, пов'язаних з природою та екологією, можна знайомитися з ідеями Г. Сковороди та його поглядами на природу. Це такі теми, як:

1. Природа як витвір мистецтва.
 - Дослідження краси природи через призму творів Г.С. Сковороди.
 - Розгляд природних явищ як джерела натхнення для мистецтва та творчості.
2. Природа як викладач мудрості.

– Вивчення ідей Сковороди щодо того, як природа може бути наставником та мудрим вчителем.

– Розгляд ролі природи в освіті та вихованні, відповідно до поглядів Г.С. Сковороди.

3. Взаємозв'язок природи та людини.

– Ідеї Г. Сковороди про взаємозв'язок між природою та духовним світом людини.

– Аналіз відносин людини з природою з погляду філософії Г. Сковороди.

4. Екологічна відповідальність.

– Вивчення ідеї про бережливе та відповідальне ставлення до природи за поглядами, які висловлював Г. Сковорода.

– Розгляд важливості екологічної свідомості на прикладі поглядів філософа.

5. Природа як джерело гармонії.

– Дослідження поглядів Г. Сковороди щодо того, як природа може допомагати знаходити гармонію в житті.

– Рефлексія над тим, як можна використовувати природу для підтримки психічного та фізичного здоров'я.

Ці теми допоможуть учням розширити свій світогляд, зрозуміти важливість природи в житті та виробити певний ступінь любові і поваги до природи, що відповідає ідеям Григорія Сковороди.

Знайомство учнів початкової школи з ідеями Г.С. Сковороди у курсі «Я досліджую світ» може бути цікавим та пізнавальним процесом, в якому можна використовувати різноманітні педагогічні технології, які стимулюють пізнання та розвивають критичне мислення, зокрема ресурсно-орієнтовані. Такими можуть бути наступні:

1. Інтерактивні уроки – для відображення ілюстрацій, відеоматеріалів, пов'язаних з життям і ідеями Г. Сковороди використовуються інтерактивні дошки, монітор комп'ютера. Далі організовується обговорення у групах з обміном думками про філософські аспекти праць Г. Сковороди [4].

2. Віртуальні екскурсії, віртуальні тури, Google експедиції, де учні можуть познайомитися з місцями, пов'язаними з життям Г. Сковороди. Наприклад, віртуальні музеї, місця його народження та життя. Це дозволяє зробити вивчення біографії більш цікавим і доступним. В Google експедиції вчитель стає гідом, який відправляється з класом у відеотур. Щоб зануритися у віртуальну реальність, необов'язково бути частиною класу, користувачі можуть робити це самостійно.

3. Створення цифрових проєктів – надати учням завдання створити цифрові проєкти (мультимедійні презентації, відеоматеріали, веб-сайти) на тему життя та ідей Г.Сковороди, скласти біографічне есе. Це може бути інтерактивним способом вивчення і виявлення творчих здібностей учнів. Для створення презентацій можна використати наступні ресурси: Canva <https://www.canva.com/> (є готові шаблони), Prezi <https://prezi.com/> (дозволяє

створювати відеопрезентації), Slidesmania Slidescarnival <https://slidesmania.com/> (безкоштовні шаблони презентацій на різну тематику) [3].

4. Рольові ігри, де учні можуть втілювати роль героїв чи подій з життя Г.С. Сковороди. Це допоможе їм краще зрозуміти філософські погляди і вчинки великого мислителя.

5. Використання друкованих та електронних ресурсів – працюючи з книгами, статтями, відеоматеріалами, які розкривають життя та творчість Г.С. Сковороди, використовувати інтернет-ресурси для додаткового дослідження та отримання інформації.

6. Використання ігрових технологій – розробити навчальні ігри чи інтерактивні симуляції, які дозволяють учням взаємодіяти з ключовими ідеями Г. Сковороди через гру та розваги.

7. Творчі завдання – залучення учнів до написання власних віршів, есе чи творчих робіт, в яких вони висловлюють свої роздуми щодо ідей та цінностей Г.С. Сковороди про природу. Наприклад, у темі «Які життєві цінності в житті найважливіші» (4 клас) в есе учні написали про любов до природи наступне: «Любов до природи – це відчуття, що сягає глибин серця та переповнює наш дух свіжістю і красою навколишнього світу. Один із видатних українських філософів та поетів Григорій Сковорода чудовим чином відобразив любов до природи, красу природи, її неповторність та взаємозв'язок з людським життям. У своїх творах він оспівував природні ландшафти, відзначаючи їх неймовірну красу та велич. Г. Сковорода розглядав природу як витвір Божої мудрості, що повинна навчати гармонії та пізнанню внутрішнього світу. Він захоплювався дивитися на квіти, дерева, річки та гори як на живі твори мистецтва, які розкривають таємниці природи».

«У своїх творах Г. Сковорода також висловлює турботу про природне середовище та закликає берегти і зберігати його. Він надихає бачити в природі не лише джерело краси, але й покликання берегти природу та ставитися до неї з повагою».

8. Онлайн-форуми та дискусії – можна організувати віртуальні обговорення та дискусії через онлайн-форуми. Учні можуть висловлювати свої думки, обмінюватися ідеями та обговорювати значущість концепцій Г. Сковороди.

Підсумовуючи, зазначимо, застосування ресурсно-орієнтованих технологій у курсі «Я досліджую світ» дозволяє зробити процес вивчення самого курсу та ідей Г. Сковороди більш цікавим, доступним та взаємодійним для учнів. Знання вчителем початкової школи видів ресурсно-орієнтованих технологій дозволяє педагогічно обґрунтовано використовувати потужні дидактичні можливості мультимедіа у початковій ланці освіти.

У наукових дослідженнях можна знайти й інші типи технологій ресурсно-орієнтованого навчання, які можна використати для побудови дидактично доцільних методик навчання в галузі природничих наук.

Подальшого розвитку набувають теоретичні й практичні положення щодо

використання ресурсно-орієнтованих технологій в практиці початкового навчання як ефективного засобу організації навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Андрієвська В.М. Проектування дидактичних ситуацій у навчанні молодших школярів з використанням комп'ютера : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : 13.00.09 "Теорія навчання". Харків, 2009. 20 с.
2. Грушинська І.В., Хитра З.М., Дробязко І.І. Я досліджую світ. Підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2. Київ : УОБЦ «Оріон», 2021. 160с.
3. Швадчак Н. 35 інструментів для дистанційного навчання – добірка НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/30-instrumenty-dlyadystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/> (дата звернення: 15.02.2024).
4. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Авт.-упор. І.І. Дівакова. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 180 с.

**Сухомлин Андрій Анатолійович
Весніна Людмила Едуардівна
Запорожець Тетяна Миколаївна
Сухомлин Тетяна Анатоліївна**

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ФІЗІОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА РЕСУРСНО- ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні набуває поширення ресурсно-орієнтоване навчання. Це пов'язано з необхідністю формування цілісного спрямування навчального процесу не тільки на необхідність набувати і засвоювати знання та опановувати професійні навички, а й на самостійне засвоєння знань та опановування навичками здобувачами освіти [2].

Також важливою стає безперервність освіти. Отримання диплому не означає припинення навчання. Людина має постійно розвиватись, вдосконалювати свої знання та навички у світі, що постійно змінюється. Тому сьогодні девіз Полтавського державного медичного університету «Ne discere cessa» актуальний, як ніколи.

Сучасні засоби і технології допомагають компенсувати новітні виклики. З одного боку, підвищуються вимоги як до науково-педагогічних працівників, так і до здобувачів вищої освіти, щоб адаптуватись до нових умов. З іншого боку, з'являються нові інструменти та технології отримання інформації та опанування професійних навичок, що дозволяє долати ці виклики [1, 2].

Впровадження ресурсно-орієнтованого навчання у освітній процес. Як відзначає Гриньова М.В., педагогічна технологія є науково обґрунтованою системною моделлю діяльності викладача, що містить опис та обґрунтування алгоритму його дій для розв'язання певної навчально-виховної проблеми [1].

У ресурсно-орієнтованому навчанні використовується принцип «3D»: доступність, діалог, динаміка. Викладач повинен доступно пояснити здобувачу освіти навчальний матеріал, підтримувати діалог та оцінювати динаміку знань

здобувача освіти. Також викладач має підготувати свого учня до самостійного здобування знань та опанування навичок, бо процес навчання займає все життя, а не термін навчання в закладі освіти [2].

Основними векторами ресурсно-орієнтованого навчання є установка на самоосвіту здобувача вищої освіти, його здатність до активного пошуку нових знань для досягнення поставленої мети та розвиток навичок роботи в команді. Також викладач має стимулювати постійне творче самовдосконалення свого студента та його адаптацію до життя в інформаційному суспільстві [1, 2].

Зручними при вивченні навчальних дисциплін є хмарні сервіси Google такі як “Диск Google”, “Документи”, “Blogger”, відеохостинг “YouTube” та інші. Диск Google це більше, ніж просто сховище файлів. Здобувач освіти і науково-педагогічний працівник можуть керувати доступом до завантажених файлів і спільно редагувати їх разом зі здобувачами освіти, користуючись персональним комп'ютером, планшетом, телефоном або будь-яким іншим пристроєм. Диск Google надає при цьому доступ до документів Google та набору інструментів для редагування, які дозволяють виконувати спільну роботу. Можна миттєво створювати в хмарному середовищі нові документи, таблиці та презентації, працювати одночасно з цілою групою користувачів над одним документом і переглядати зміни, що вносяться в режимі реального часу в документ. Завдяки використанню “Диску Google” можна зберігати та редагувати файли, ділитися ними з усіма членами групи, синхронізувати файли на різних пристроях. Даний сервіс підтримує до 30 форматів різних документів для синхронізації і зберігання. Здобувач освіти або викладач може відкривати файли безпосередньо в браузері, навіть якщо відповідні програми не встановлено на комп'ютері. “Диск Google” доступний для персональних комп'ютерів, пристроїв на Android, iPhone та iPad. Тепер проблема домашніх завдань вирішується дуже просто: викладач створює файл із завданням, який розміщується на Диску і надає файлу спільний доступ для усіх здобувачів у мережі [2, 3].

При ресурсно-орієнтованому навчанні науково-педагогічний працівник поєднує у собі ролі педагога, консультанта, тьютора, орієнтира та радника, який спрямовує навчання, стимулюючи здобувачів освіти до самостійного здобування знань. Роботи студентів з підручниками, монографіями, журналами, мультимедіа, медіаресурсами, контакти з бібліотекарями мотивують студентів навчатися, роблячи спроби знайти інформацію самостійно багатьма різними шляхами і всюди, де це можливо. Саме таке навчання збігається з ідеологією та практикою сучасного інформаційного суспільства [3].

Дистанційне навчання в сучасних умовах це інтегральна та гуманістична форма навчання, яка ґрунтується на використанні широкого спектра традиційних та новітніх інформаційних технологій та їх технічних засобів, які використовуються для засвоєння навчального матеріалу. Самостійне вивчення матеріалу, організація діалогового обміну між викладачем та здобувачем освіти, коли процес навчання не залежить від їхнього розташування в просторі і в часі створюють умови для дистанційного навчання. Дистанційне навчання є формою

ресурсно-орієнтованого навчання і технологічним комплексом, який ґрунтується на принципах відкритого навчання, який широко використовує комп'ютерні технології, навчальні програми різного призначення і ступеня складності, створює інформаційно-освітнє середовище як простір для доставки навчального матеріалу і спілкування та надає всі можливості для отримання якісних навчальних результатів [2, 3].

Дистанційне навчання англomовних студентів на кафедрі фізіології.

Останніми роками ми частіше використовуємо дистанційні методи для навчання студентів. Так у 2020-2021 роках причиною цього була пандемія вірусу COVID-19, а у 2022-2023 роках у зв'язку з повномасштабною збройною агресією проти України.

Відеоконференції онлайн забезпечують синхронне навчання та особисту взаємодію між викладачем та здобувачем освіти. Інтерактивність між викладачем та здобувачем освіти краще оцінюється студентом оскільки вони можуть обговорювати навчання та задавати питання по темі заняття. Також викладач може зрозуміти, на якому рівні студенти розуміють матеріал. Набагато легше зрозуміти здобувача освіти, коли бачиш його вираз обличчя або чуєш тон голосу [2, 3].

Для дистанційного навчання ми використовували дві інтернет-платформи: Zoom та Google Class. Перша система нагадує очну форму навчання в аудиторіях. Під час проведення Zoom-класів (рис. 1), ми розглядали тему заняття, її практичне значення для майбутнього лікаря, детально розглядали незрозумілі аспекти теми, викладач відповідав на питання студентів. В цілому таке заняття було дуже подібне до звичайних занять за винятком тестів та різних письмових робіт.

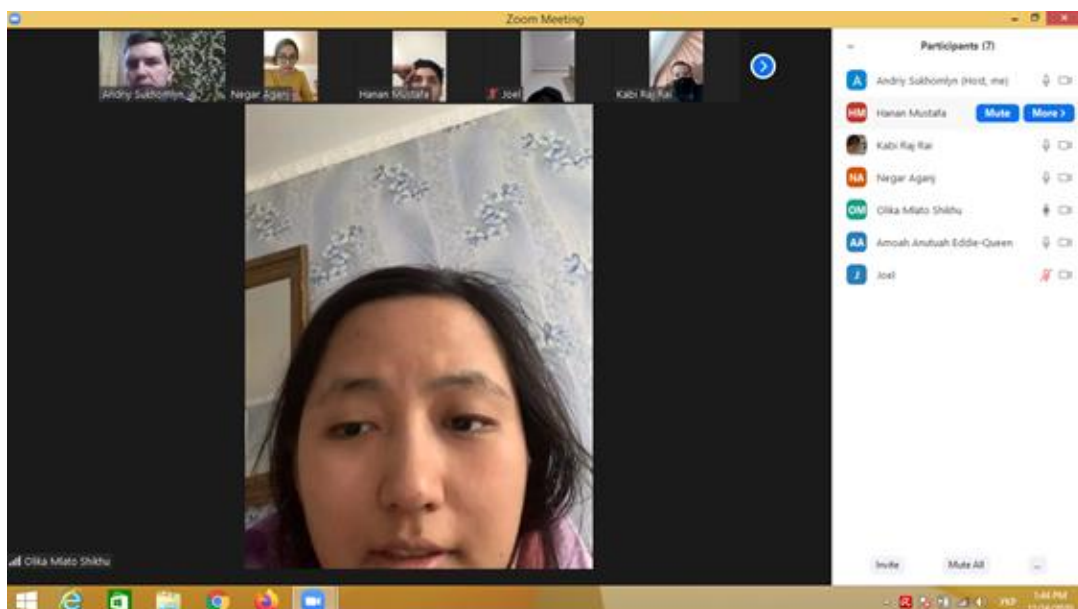

Рис. 1. Проведення Zoom-класів

Також ми використовували разом з “Zoom” інтернет-платформу “Google Class” для розв’язування тестів та ситуаційних задач. Ми також розміщували на цій інтернет-платформі різноманітні учбові матеріали: відео-лекції відповідних тематичних занять, методичні рекомендації для самостійної підготовки студентів та інші матеріали. Це добре доповнює учбовий процес.

Ми завантажували тести та ситуаційні задачі в Google Class і здобувачі освіти, після розгляду теми в інтернет-платформі Zoom розв’язували завдання в Google Class. Ми оцінювали роботу студентів комбіновано: як здобувачі освіти відповідали на питання в Zoom-класі та як розв’язували завдання в Google Class.

Результати такого дистанційного навчання були позитивними. Студенти добре засвоїли навчальний матеріал та здобули навички самостійного дистанційного навчання під наглядом та контролем викладача.

Дистанційна робота дисциплінує студентів, мотивує їх до самостійного вивчення матеріалу. При такому навчанні вчитель виступає в ролі консультанта, тьютора, орієнтира та порадики, який спрямовує навчання, стимулюючи здобувачів освіти до самостійного навчання.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В. Педагогічні технології: теорія та практика: навч.-метод. посіб. Полтава, 2006. 230 с.
2. Кононець Н.В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
3. Освітній портал «Ресурсно-орієнтоване навчання»: <https://rbl3.webnode.com.ua/>

Твердохліб Ганна Віталіївна

РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Медіакомпетентність – це здатність використовувати, розуміти та створювати медіа продукти в різних форматах. Вона є важливою частиною сучасної освіти, оскільки дозволяє учням ефективно брати участь у сучасному цифровому та медіа суспільстві. До ключових аспектів медіакомпетентностей учнів відносять:

- 1) розуміння медіа. Учні повинні розуміти, як працюють різні медіа, яке їх значення та як вони можуть впливати на людей;
- 2) критичне мислення. Учні повинні вміти критично оцінювати інформацію, яку вони отримують через різні медіа;
- 3) створення медіа. Учні повинні мати навички створення власних медіапродуктів, таких як відео, блоги, подкасти, цифрові історії тощо;
- 4) безпека та етика. Здобувачі повинні розуміти етичні питання, як пов’язані з використанням медіа, і знати, як використовувати медіа безпечно та відповідально;
- 5) цифрова грамотність. Учні повинні вміти знаходити, оцінювати, використовувати та створювати контент засобами цифрових технологій [2].

Ці компетентності можна розвивати за допомогою різноманітних методів, зокрема практичних вправ, проектного навчання та критичного аналізу медіатекстів. Розвиток медіакомпетентності – це безперервний процес, який вимагає постійного навчання та адаптації до нових медіатехнологій.

Цифрова трансформація також впливає на процеси викладання та навчання. Для того, щоб вчителі мали можливість користуватися цифровими медіа та інструментами викладання і навчання, а також могли використовувати їх дидактично обґрунтовано, необхідно постійно розвивати компетенції, які пов'язані з цифровими медіа у педагогічній освіті. Цей аргумент підтверджується результатами Міжнародного опитування щодо викладання та навчання (TALIS) від 2018 року, згідно з яким лише 53 % вчителів регулярно використовують комп'ютери та інформаційні технології у своїй педагогічній практиці, а кожен п'ятий хотів би отримати подальшу освіту з опанування цифровими технологіями.

Які компетенції щодо цифрових медіа потрібні майбутнім вчителям? Аналіз численних публікацій на цю тему, як у науковому, так і в політичному контексті свідчить, що більшість із цих моделей адаптовані до контексту педагогічної освіти, але не стосуються різних рівнів цифрових компетентностей, таких як медіа-педагогічні або предметно-специфічні компетенції, пов'язані з навчальним дизайном медіа. Крім того, моделі здебільшого розглядають медіакомпетенції загалом та ігнорують предметно-специфічними особливостями. Тому для педагогічної освіти наголошується на актуальності розробки моделі диференційованих компетентностей на основі широкого розуміння цифрових компетентностей. Таким чином, структура компетенцій, яка пов'язана з цифровими медіа, в рамках нашого дослідження, базується на усталених міжнародних довідкових рамках, таких як «Європейська рамка цифрової компетентності освітян» (DigComEdu), концепція медіапедагогічної компетентності Brandhofer G. тощо.

Так модель DigCompEdu визначає шість сфер, у яких вчителі повинні розвивати компетенції, а саме:

- 1) використання цифрових технологій для спілкування, співпраці та професійного розвитку (професійна взаємодія),
- 2) пошук, створення та спільне використання цифрових ресурсів (цифрові ресурси),
- 3) управління та організація використання цифрових технологій у викладанні та навчанні (викладання та навчання)),
- 4) використання цифрових технологій та стратегій для покращення оцінювання (оцінювання),
- 5) використання цифрових технологій для підвищення інклюзії, персоналізації та активного залучення учнів (розширення можливостей учнів),
- 6) надання учням можливості творчо та відповідально використовувати цифрові технології для інформації, спілкування, створення контенту, благополуччя та вирішення проблем (цифрова компетентність учнів) [10].

Ці напрямки розглядаються як такі, що сприяють розвитку компетенцій учнів на основі цифрових медіа. Наприклад, використовуючи онлайн-самооцінювання, учні отримують зворотний зв'язок щодо своїх поточних компетенцій у цих сферах, що корисно для встановлення нових навчальних цілей та навчальної діяльності.

Зазначимо, щоб осмислено використовувати цифрові медіа у викладанні предметів, вчителям потрібні освітні, профільні навчальні та технологічні знання. Таким чином, ефективність цифрових медіа в конкретному предметі буде лише в тому випадку, якщо вчитель володіє такими знаннями з предмета медіа. Це можливо в процесі спільної роботи з колегами з різних предметів, що дозволить більш детально та предметно описати дидактичні знання суб'єкта медіа.

Варта уваги модель компетентностей *digikompP*, яка була розроблена Університетським коледжем педагогічної освіти в Австрії (*Pädagogische Hochschule Niederösterreich*). При цьому була розроблена сітка, яка була призначена саме для використання в педагогічній освіті. Зокрема, вона складається з восьми категорій (А-Н) та трьох етапів розвитку (0-2), що охоплюють життя, викладання та навчання в умовах цифровізації (тобто цифрове життя), вибір та проектування цифрових медіа (тобто забезпечення викладання та навчання за допомогою цифрових медіа), використання та оцінювання цифрових медіа (тобто цифрове викладання та навчання), а також використання цифрових медіа у шкільній спільноті для професійного розвитку (тобто співпраця та безперервна освіта з цифровими медіа).

Одним з ефективних засобів формування медіакомпетентностей є організація медіапроектів, метою яких є надання можливостей учням самостійно розробляти цифрові навчальні матеріали для процесів викладання-навчання, наприклад, навчальні додатки або пояснювальні відео. Для цього учням пропонується визначити свої навчальні цілі, потім поглибити ці напрямки і, нарешті, практикувати та закріпити отримані знання на конкретних прикладах. Ідея полягає в тому, щоб надати здобувачам усі дидактичні, технічні та пов'язані з змістом інструменти, які необхідні для розробки навчальних матеріалів з відкритим змістом або пояснювальних відео високої якості.

Таким чином, національна система освіти потребує трансформації у сфері цифрових технологій та медіаосвіти. Це вимагає визначення рівнів цифрової компетентності та медіакомпетентності учнів, розробку спеціальних програм та надання методичних рекомендацій щодо створення цифровими медіа та їх використання в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Доценко С.О., Чжоу Ань. Формування інтернет-культури майбутнього викладача музичного мистецтва в освітньому середовищі ЗВО. *Новий колегіум* №3. 2022 (108). С.37-42.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.

3. Марченко Г. Історичні тенденції розвитку медіаосвіти в Україні та у світі. *Нові технології навчання*. 2019. Вип. 92. С. 189–197.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В. та ін. Київ. АУП, ЦВП. 2012. 58 с.
5. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Дата оновлення 08.10.2023. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 15.01.2024).
6. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Дата оновлення 27.07.2023. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 15.01.2024).
7. Про кінематографію : Закон України від 13.01.1998 № 9/98- ВР. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр> (дата звернення 15.01.2024).
8. Про медіа. : Закон України від 01.01.2024 № 2849-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 15.01.2024).
9. Технології та цифрові медіа в класі: Посібник для освітян. URL : <https://www.waterford.org/education/technology-in-the-classroom/> (дата звернення 15.01.2024).
10. Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). URL : https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en дата звернення 15.01.2024).

Фурсов Ігор Сергійович

ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА НАД ЗВИЧАЙНИМ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Звичайний підручник був і ще довго залишиться основним "знаряддям" студента. Будь-який текст значно зручніше вивчати в звичайній книзі, а не на екрані комп'ютера. Але зараз все частіше люди читають з екранів гаджетів і, можна сказати, вже звикли до читання з електронних пристроїв, і це не створює суттєвих перешкод у навчанні і роботі.

При створенні електронного підручника (ЕП) слід відповісти на питання "Яка саме принципово нова якість ЕП в порівнянні з традиційним? Чи доцільна розробка ЕП, якщо вже є традиційний?", і лише у разі безперечних переваг ЕП братися за його розробку. Тоді необхідно використовувати весь арсенал технологічних засобів, що надаються сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. ЕП (враховуючи те, що він часто доповнює звичайний підручник) особливо ефективний в тих випадках, коли він[2]:

- забезпечує практично миттєвий зворотний зв'язок;
- допомагає швидко знайти необхідну інформацію, пошук якої в звичайному підручнику утруднений;
- істотно економить час при багатократних зверненнях до гіпертекстових пояснень;
- містить QR-коди для швидкого переходу до більш розширених даних, пояснень матеріалу;
- разом з коротким текстом - розповідає, показує, моделює і так далі (Саме тут виявляються можливості і незаперечні переваги мультимедіа-технології!);
- дозволяє швидко, але в темпі, найбільш відповідному для

конкретного індивідуума, перевірити знання з певного розділу;
– може актуалізувати необхідну учбову інформацію.

Порівняємо електронний підручник з друкарським, розміщеним на паперовому носії. Вони мають такі загальні ознаки, а саме[3]:

– навчальний матеріал викладається з певної області знань та освітлюється на сучасному рівні досягнень науки і культури;

– матеріал в підручниках викладається систематично, тобто є завершеним твором, який складається з багатьох елементів, які мають смислові зв'язки між собою, що забезпечує цілісність підручника[1].

Крім загальних ознак виділяють і відмінні, які слід чітко визначити:

– на відміну від друкарського електронний посібник з конкретного навчального предмета може містити матеріал декількох рівнів складності. При цьому він буде розміщений на одному носії, містити багаторівневі завдання для перевірки знань в інтерактивному режимі для кожного рівня.

– наочність в електронному посібнику значно вища, ніж в друкарському. Вона забезпечується використанням мультимедійних технологій: анімації, звукового супроводу і гіперпосилань, відеосюжетів і т.п.

– електронні посібники є по своїй структурі відкритими системами. Їх можна доповнювати, коректувати, модифікувати в процесі експлуатації.

– автор посібника може зробити його безкоштовним і відповідно доступним для здобувачів освіти.

Побудова електронного посібника є складною справою. Від того, як він був створений залежить наскільки успішно сприйме, зрозуміє та запам'ятає учень, або студент ту інформацію, яка в ньому подана. Тому, викладач, який поставив перед собою мету створити електронний підручник, повинен знати:

– сучасні світові тенденції розвитку освіти, вимоги до його якості і до сучасної науково-методичної літератури;

– техніко-педагогічні особливості передачі інформації від посібника до людини;

– основні дидактичні прийоми організації і представлення навчального матеріалу;

– можливості програм, орієнтованих на створення мультимедійних додатків [2].

Електронний підручник дає можливість займатися в слушний для себе час, в зручному місці і темпі, безліч разів повертатися до інформації і опрацьовувати її, надає нерегламентований відрізок часу для освоєння дисципліни.

Навчатися можна навіть без відриву від роботи, в умовах карантину, військового стану[1].

Електронний посібник дає можливість звернення до багатьох джерел учбової інформації (електронним бібліотекам, банкам даних, базам знань і так далі). Використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, що навчають і роботі з ними.

Рівні можливості здобування освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я, матеріальної забезпеченості учня чи студента.

Слід підкреслити, що у жодному випадку електронний посібник не є аналогом друкованого видання. Як правило, ЕП не повинен повторювати у вигляді текстів і ілюстрацій на екрані традиційний підручник, оскільки, безумовно, завжди зручніше читати традиційний підручник, ніж текст на екрані монітора. Проте, в деяких випадках це виправдано. Наприклад, це відноситься до спеціальних дисциплін з швидко змінним предметом вивчення (ті ж мікропроцесори, наприклад, застарівають за рік-два), або коли передбачуваний тираж підручника свідомо недоцільний (десятки екземплярів). В цьому випадку викладачеві зручніше підтримувати, доповнювати і актуалізувати електронну версію підручника, хоч і схожу на звичайні друкарські видання, але завжди адаптовану до вимог сьогодення. Навіть просто текст може бути виправданий і при великій кількості гіпертекстових посилань. Ефективне використання ілюстрацій разом із спливаючою (балонною) допомогою у разі складних креслень або фотографій складних об'єктів. Наприклад, якщо в звичайній книзі стоїть числове посилання, яке потрібно знайти нижче або навіть на іншій сторінці, то в ЕП пояснюючий напис з'являється безпосередньо поряд з елементом, на який указує курсор[2].

Електронний посібник є виданням, яке містить систематизований матеріал з відповідної науково-практичної галузі знань, що забезпечує творче та активне оволодіння знаннями, вміннями та навичками з певної галузі. Він призначений переважно для індивідуального, онлайн навчання. Електронні підручники і посібники добре зарекомендували себе в дистанційній освіті.

Список використаних джерел

1. Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: начальний посібник. К.: Київ. ун-тім. Бориса Грінченка, 2011. 184 с.
2. Остапова І. Електронна книга і традиційна книжкова культура. *Бібл. вісн.* 2003. № 5. С. 38–44.
3. Сюнтюрено В. Електронні інформаційні ресурси: проблеми створення і використання. *Електронні бібліотеки.* 1999. №2. С. 32-35.

Харченко Олена Вікторівна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Формування сучасного ринку освіти з орієнтацією на європейський вектор розвитку передбачає застосування сучасних технологій, здатних забезпечувати сучасні потреби здобувачів освіти та відповідати вимогам часу. Розвиток ринку освітніх послуг повністю впливає на ступінь професіоналізму і кваліфікації робочої сили, рівень засвоєння знань та формування відповідних компетентностей; розвиток науки і науково-технічного прогресу; виконання

соціальної функції держави та ефективність національної економіки країни загалом.

Саме тому освітні установи мають постійно удосконалювати модель управління освітнім середовищем, орієнтуватися у необхідних актуальних принципах і підходах забезпечення якості освітніх послуг. Якісна освіта розглядається як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Нині світова спільнота освітян дедалі більше впроваджує дистанційні технології навчання. Така ситуація зумовлена глобальними трансформаційними суспільними процесами і набуває все більшої значущості через актуальність потреби. Це обумовило необхідність обов'язкового використання цифрових технологій в освіті. Саме тому поширеним явищем в освіті стала діджиталізація. Це явище стало новим актуальним трендом світового суспільного розвитку, який прийшов на зміну інформатизації й комп'ютеризації. Діджиталізація в освіті – це технологія цифрової передачі інформації, яка в масштабах економічного й соціального життя як окремої країни, так і всього світу призводить до підвищення ефективності забезпечення освітніх послуг та забезпечує постійний доступ до необхідної навчальної інформації та оптимальний обмін нею. Діджиталізація в освіті слугує основною формою перетворень, що являють собою переведення у цифровий формат як самого інформаційного наповнення системи освіти, так і комунікацій, що існують у її межах.

Діджиталізація все більше інтегрується в сучасні освітні процеси закладів освіти різних типів в має потужний вплив на реальний стан того чи іншого закладу освіти.

Діджиталізація є потужним засобом реалізації принципів дистанційного навчання. Дистанційне навчання передбачає постійну інтерактивну взаємодію між учасниками освітнього процесу. Віддалене навчання вимагає активного включення молоді в освітню діяльність через сучасні засоби зв'язку: Moodle, Skype, Google Classroom та інші платформи.

Зв'язок змін у закладах освіти із загальною діджиталізацією суспільства є загальноприйнятим міркуванням. Компонентами діджиталізації закладів освіти є: 1) онлайн-освіта; 2) електронні освітні ресурси; 3) електронний документообіг; 4) навчання за допомогою тренажерів; 5) формування компетенцій, необхідних у цифровому світі.

Серед переваг, які діджиталізація надає закладам освіти з організаційно-економічної точки зору, виділяють наступні:

- підвищення ефективності адміністративних процесів;
- інтеграція звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку;

- покращення доступності та сприяння кращому обміну інформацією з колегами у межах України та по всьому світу;
- збільшення швидкості реагування на зауваження та побажання здобувачів вищої освіти;
- забезпечення безперервності навчального процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (дефіцит коштів на опалення корпусів, карантин тощо) [1].

Отже, впровадження діджиталізації в освітній процес дає можливість легко коригувати електронні навчальні матеріали та надавати доступ до інформації великій кількості користувачів. Впровадження різних сучасних дистанційних технологій дає змогу здобувачам освіти мати цілодобовий доступ до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів, онлайн відеолекції та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного та якісного процесу навчання.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-ресурсне забезпечення освітнього процесу у вищій школі в умовах діджиталізації суспільства. URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/informacijnoresursnezabezpechennya-osvitnogo-procesu-u-vishij-shkoli-v-umovah-didzhitalizaciyi-suspilstva>.

**Шарлай Наталія Миколаївна
Соколенко Валентина Миколаївна
Весніна Людмила Едуардівна
Єрошенко Галина Анатоліївна**

ЕФЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна вища освіта вимагає інноваційних підходів до організації самостійної роботи студентів. Це обумовлено інформатизацією суспільства в цілому, а також вимогами до навчально-виховного процесу у вищій школі.

Самостійна робота визначається як самостійна діяльність людини. Водночас існує поняття «самостійна робота», яке передбачає діяльність людини, що зумовлює певний результат.

Дидактична сутність поняття «самостійна робота» розглядається в педагогічній літературі порізно: її визначають як метод навчання (Н. В. Кузьміна, М. Г. Гарунов, П. І. Підкасистий), засіб навчання (А. В. Усова, А. Г. Сороковий, Ю. С. Нікашев), форму організації творчої діяльності учнів (В. А. Ценев), компонент творчої пізнавально практичної діяльності (С. І. Зінов'єв, В. Б. Бондаровський).

Наявність у студента змістової самостійності свідчить про його здатність приймати ефективні рішення, однак для їх реалізації йому необхідно ще володіти й організаційною самостійністю. І навпаки, організаційна самостійність, яка є своєрідним фактором навчальної діяльності студента, без змістової

самостійності не забезпечить високого результату в навчанні. Отже, для того, щоб сформувати певні вміння й навички на основі отриманих знань, необхідна така організація навчального процесу, що сприятиме формуванню в студентів обох видів самостійності. А це можливо при організації модульного навчання, яке є ефективним засобом, забезпечуючим самостійну роботу студентів, як необхідну та обов'язкову передумову формування в них творчих умінь, навичок. У розгляді означеної проблеми доречно підкреслити, що дослідження процесу організації самостійної роботи студентів, як свідчить аналіз психолого-педагогічних праць, проводиться за такими основними напрямками:

- планування та фізичні витрати часу на самостійну роботу;
- упровадження організаційних форм і методів, які активізують цю роботу;
- організація самостійної роботи з окремих навчальних дисциплін із метою окреслення закономірностей її здійснення та залежно від індивідуальних особливостей студентів.

Ураховуючи наявну різноманітність підходів до означеної проблеми, слід зазначити, що самостійна робота ґрунтується на педагогічних і психологічних закономірностях, детермінує змістом, методами організації навчання, індивідуально-типологічними відмінностями студентів. Такий підхід забезпечує активізацію професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

Самостійна робота здобувача вищої освіти не передбачає вивчення всієї дисципліни самостійно, але передбачає пошук шляхів розв'язання конкретної задачі або проблеми. Так, завдяки самостійній роботі сприяє поглибленню та розширенню знань, формує інтерес до професійної сфери та навчальної дисципліни, розвитку пізнавальних здібностей та розвитку індивідуального та професійного вирішення поставленої задачі. Самостійна робота визначається навчальною програмою дисципліни, обов'язково описаними критеріями оцінювання даної роботи. Вона залежить від особливості дисципліни, тому види такої роботи можуть бути різними

Лекції, практичні, семінарські заняття звичайно відіграють значення при підготовці здобувача вищої освіти, але не менш важливою формою в організації освітнього процесу є самостійна робота здобувача вищої освіти. Відповідно до Болонського процесу відсоток самостійної роботи здобувача вищої освіти збільшується до 50-60% та більша увага звертається саме на індивідуалізацію навчання. Професійні знання, уміння та навички котрими повинен володіти фахівець у сучасному суспільстві змінюється досить швидко, тому така форма організації освітнього процесу в закладі вищої освіти є актуальною та необхідною. Ефективність підготовки майбутніх фахівців залежить від доцільності впровадження та правильно підібраних науково – педагогічними працівниками різних форм організації навчального процесу.

Для ефективної організації, підтримки та супроводу самостійної роботи студентів, особливого значення набувають форми і методи роботи викладача, які стимулюють і активізують самостійність і творчість студентів. У зв'язку з цим, доцільно говорити про навчально-методичне та інформаційне забезпечення

самостійної роботи студентів, що є дидактично обґрунтованим комплексом методів і засобів навчання, навчально-методичних рекомендацій з організації, планування та контролю самостійної роботи студентів.

Актуальність навчально-методичного й інформаційного забезпечення самостійної роботи студентів ВНЗ підтверджується тим, що в сучасному суспільстві зростають вимоги до учасників системи соціальних взаємин, як ніколи раніше, зростає роль професійної готовності фахівців. Особливого значення набуває інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів ВНЗ в умовах інформаційно-навчального середовища, що припускає використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Посилення ролі самостійної роботи студентів – це принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, який має будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студента здатності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способів адаптації до професійної діяльності у сучасному світі. Однак особливої уваги потребують питання мотиваційного, процесуального, технологічного забезпечення самостійної аудиторної та позааудиторної пізнавальної діяльності студентів [2].

Під час організації самостійної роботи студентів повинні реалізовуватися методологічні підходи, а саме: – диференційний підхід, що дає змогу розширити доступність навчання, при цьому відбувається поліпшення якості навчання, впроваджуються інноваційні технології, використовуються додаткові освітні ресурси, що приводить до посилення ролі самостійної роботи студентів; – системний підхід, що характеризує активне використання інформаційних технологій як ефективних методів, що забезпечують не тільки системність, а й структурно-функціональний зв'язок навчального матеріалу. Інноваційні освітні технології спрямовані на те, щоби підвищити інтерес до навчання, привчити студента працювати самостійно, бути компетентним та мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства [3].

Залежно від часу та місця проведення, характеру керівництва з боку викладача та засобу контролю її результатів самостійної роботи класифікується як: – самостійна робота під час основних аудиторних занять; – самостійна робота під керівництвом викладача у формі планових консультацій, заліків та іспитів; – позааудиторна самостійна робота під час виконання студентами домашніх завдань навчального та творчого характеру. Головне у стратегічній лінії організації самостійної роботи студентів у ВНЗ – це створення умов високої активності, самостійності та відповідальності студентів в аудиторії і поза нею під час усіх видів навчальної діяльності. Є два основних напрями побудови навчального процесу на основі самостійної роботи студентів [1]: – перший напрям – це збільшення ролі самостійної роботи у процесі аудиторних занять. Реалізація цього шляху потребує від викладачів розроблення методик та форм організації аудиторних занять, здатних забезпечити високий рівень самостійності студентів та поліпшення якості підготовки; – другий напрям – це підвищення активності студентів за всіма напрямками самостійної роботи в

позааудиторний час. Підвищення активності студентів під час роботи в позааудиторний час пов'язане із труднощами, а саме неготовність до нього як більшості студентів, так і викладачів, причому і у професійному, і у психологічному аспектах. Організацію самостійної роботи студентів здійснюють викладачі кафедр ВНЗ, а також самі студенти, які вивчають дисципліну. Самостійна робота може бути організована під керівництвом викладача (відповідно до розкладу) у групі або в підгрупі, а також індивідуально зі студентом. Кафедра організує та контролює зміст та проведення навчальної самостійної роботи відповідно до графіків контролю самостійної роботи студентів кафедри.

Самостійна та індивідуальна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни (теми): підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями (вказівками), конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, науковою літературою, періодичними виданнями та інтернет-джерелами.

Методичне забезпечення самостійної роботи повинне передбачати засоби самоконтролю – тестові завдання, пакети тематичних контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю. Самостійна робота є основним способом оволодіння студентами матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів повинне враховувати специфіку роду діяльності студентів і викладачів. Навчально-методичні та навчальні матеріали і видання повинні містити в собі рекомендації для самостійної роботи студентів. Рекомендації із самостійного вивчення повинні містити в собі вказівки щодо терміну, обсягу, якості засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, приклади оформлення самостійної письмової роботи. Для підвищення ефективності підготовки студентів до самостійної професійної діяльності кафедра може розробити збірники ситуаційних завдань.

Список використаних джерел

1. Біла Т.А., Ляшенко Є.В., Марчук Г.П., Деякі аспекти інноваційного підходу до організації самостійної роботи з хімії. *Наука і методика*. 2007. Вип. № 10. С. 79–84.
2. Попова І.О., Петров В.О., Попридухін В.С.. Щодо питання мотивації студентів освітнього ступеня «бакалавр» до успішної професійної підготовки. *Удосконалення навчально-виховного процесу в ВНЗ : збірник науково-методичних праць*. ТДАТУ. Мелітополь : ТДАТУ, 2018. Вип. 21. С. 41–47.
3. Коваль О.Ю., Кулик К.О. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів в процесі вивчення іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 71. Т.1. С. 105–108.

ІГРОВІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Ігрові методи можуть бути ефективним і захоплюючим способом вивчення інформаційних систем для студентів. Нижче подано декілька ідей, які можна використовувати:

1. **Симуляції інформаційних систем:** Симуляції інформаційних систем - це метод навчання, який надає студентам можливість експериментувати з реальними аспектами роботи інформаційних систем у віртуальному середовищі, включаючи віртуальні інтерфейси, завдання, аналіз даних та реакцію на події, сприяючи розвитку їхніх навичок управління, аналізу та прийняття рішень в контексті інформаційних технологій.

2. **Гра у ролі:** Створення сценаріїв, де студенти відіграють ролі різних користувачів інформаційних систем. Наприклад, вони можуть відтворювати роль менеджера, який приймає рішення на основі даних, отриманих з системи управління базами даних.

3. **Ігрові завдання з командною роботою:** Розробка ігрових завдань, що вимагають співпраці між студентами для вирішення складних проблем. Це може бути створення проекту інформаційної системи або вирішення кейсів за допомогою різних інструментів та технологій.

4. **Квест-ігри:** Організація квест-ігор, де студентам потрібно досліджувати різні аспекти інформаційних систем, знаходити відповіді на питання та розв'язувати загадки, пов'язані з темою.

5. **Ігрові симулятори:** Використання спеціальних ігрових симуляторів, які дозволяють студентам експериментувати з інформаційними системами у віртуальному середовищі без реальних наслідків.

6. **Графічні інтерфейси та ігрові середовища:** Використання ігрових середовищ з графічним інтерфейсом для навчання певним аспектам інформаційних систем, таких як робота з базами даних або розробка програмного забезпечення.

Дидактично доцільним і цікавим для студентів є квест-ігри.

Квест-ігри можуть бути захоплюючим та ефективним способом навчання інформаційних технологій. Тут декілька прикладів квест-ігор для вивчення інформаційних систем:

1. **Кібербезпека: "Пошук втрачених даних":** Учасники мають відіграти роль кібердетективів, які відновлюють втрачені дані. Вони можуть шукати підказки, розкривати порушення безпеки та вирішувати кібернетичні загадки, щоб знайти втрачену інформацію.

2. **Програмування: "Шлях до коду"**: Учасники пройдуть через різні рівні, розв'язуючи завдання з програмування на мові, такі як Python або JavaScript. Кожен рівень може представляти нову тему або концепцію, яка вивчається.

3. **Інтернет-технології: "Відкриття віртуального світу"**: Учасники вивчають різні аспекти інтернет-технологій, проходячи через віртуальні локації та виконуючи завдання, пов'язані з веб-розробкою, мережами та іншими аспектами.

4. **Бігдата: "Пошук скарбів даних"**: Учасники відправляються в подорож у великі дані, де вони збирають, аналізують та використовують дані для рішень. Вони можуть розв'язувати завдання, пов'язані з обробкою даних, візуалізацією та аналізом даних.

5. **ІТ-інфраструктура: "Майстерність системного адміністратора"**: Учасники виконують різні завдання, пов'язані з керуванням мережами, обслуговуванням серверів та вирішенням проблем з ІТ-інфраструктурою.

Ці квест-ігри можуть бути адаптовані до різних рівнів складності та інтересів учасників, створюючи захоплююче середовище для вивчення та розвитку навичок в галузі інформаційних технологій.

Загалом, ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів.

Використання ігрових методів навчання має як позитивні, так і негативні аспекти. Нижче подано загальні підсумки щодо переваг і недоліків цих методів:

Таблиця 1

Особливості ігрових методів навчання

Переваги ігрових методів навчання	Недоліки ігрових методів навчання
Залучення учнів до навчального процесу та підвищення мотивації	Може вимагати значних зусиль і ресурсів для розробки ігрових матеріалів
Створення динамічного та цікавого середовища для навчання	Не завжди ефективно для вивчення складних тем або концепцій
Сприяння розвитку співпраці, комунікації та командної роботи	Може бути важко забезпечити оцінку та виміряти прогрес
Застосування принципів активного навчання та експерименту	Деякі учні можуть знаходити ігри відволіканням від серйозного навчання
Стимулювання креативності та проблемного мислення	Не всі теми або навчальні цілі підходять для ігрових методів

Ігрові методи навчання можуть бути дуже ефективними для залучення учнів та сприяння їхньому навчанню, особливо в контексті сучасних технологій та інтерактивних платформ. Однак їх ефективність може варіюватися в залежності від контексту, теми та характеристик учнів. При розробці та використанні ігрових методів навчання важливо брати до уваги потреби та особливості аудиторії, а також забезпечувати баланс між розвагою та навчанням.

**ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ
ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ**

Розвиток сучасної освіти відбувається разом з суспільством та безперечно вимагає розвитку творчих здібностей учасників освітнього процесу, формування у них нових способів мислення, зокрема критичного мислення, для забезпечення їх подальшої успішної соціалізації. Отже, в таких умовах особливого значення набуває використання не тільки класичних форм навчання, а ще й таких, що будуть мотивувати учнів, сприятимуть формуванню основних компетентностей та творчих здібностей. Однією з таких форм навчання є наочність, або візуалізація, що залучатиме візуальне мислення учнів під час опанування навчального матеріалу. Візуалізація навчального матеріалу є важливою складовою як під час очного навчання так і під час навчання у змішаному чи дистанційному форматі, оскільки цікаво і яскраво оформлений навчальний матеріал дозволить залучити зорове сприйняття та утримувати увагу учнів під час уроку та успішно реалізувати принцип наочності навчання, що особливо важливо при вивченні дисциплін природничого циклу.

Основними функціями візуалізації навчального матеріалу є:

- створення образу для словесного викладеного матеріалу;
- розвиток фантазії, зорової пам'яті та уяви;
- виявлення індивідуальних особливостей здобувачів освіти при сприйнятті, обробці та засвоєнні інформації;
- мотивація до пізнавальної діяльності;
- формування позитивних емоцій у учасників освітнього процесу;
- активізація пізнавального інтересу у молоді;
- розвиток асоціативного мислення під час освітнього процесу;
- розвиток здібностей до аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, протиставлення, тощо;
- тренування спостережливості, уважності.

Візуальна подача навчального матеріалу може бути забезпечена за допомогою різних форм візуалізації, зокрема викладач може використовувати навчальні презентації, карти, схеми, скрайбінг-презентації, відеоролики, карти розуму, хмари тегів, інтерактивні карти, віртуальні екскурсії, віртуальні досліди (фізичні чи хімічні), симулятори, тощо. Візуалізація навчального матеріалу сприятиме ефективному і швидкому засвоєнню навчальної інформації, активізуватиме розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти, допомагатиме підвищенню інтернет-грамотності та сприятиме розвитку критичного мислення. Візуалізація навчального матеріалу мотивує студентів, дає їм змогу зосередитись на головних аспектах та допомагає закріпити отриману інформацію. Базуючись на сучасні інформаційні технології навчання методи візуалізації набувають

широкого застосування в освітньому середовищі при викладанні навчальних дисциплін, що пов'язані з великим об'ємом навчального матеріалу, зокрема дисциплін природничого спрямування.

Візуалізація навчального матеріалу з біології, фізики, хімії має свої особливості, оскільки в цих навчальних дисциплінах спостерігається великий обсяг навчального матеріалу, що безперечно потребує великої кількості малюнків, схем, презентацій, фрагментів відео, тощо, які будуть сприяти мотивуванню здобувачів освіти до активної пізнавальної діяльності та кращому засвоєнню знань, що безперечно вплине на якість навчання. На мою думку візуалізацію навчального контенту з дисциплін природничого спрямування необхідно здійснювати за допомогою реалізації таких технологій:

1. Мультимедійні презентації, створені в різноманітних програмах, найпростішою з яких є прикладна програма Power Point. Також широко використовуються й інші безкоштовні програми – Google Slides, Canva, Piktochart, Prezi, Visme, Sway, кожна з яких має свої переваги та недоліки, оцінивши які педагог може обрати найбільш функціональний та зручний для себе варіант. Використання мультимедійних презентацій безперечно допомагає урізноманітнити всі етапи навчального заняття. Так, наприклад, етап актуалізації знань можна візуалізувати за допомогою презентації, проілюструвавши запитання графічними об'єктами, анімацією, звуковим супроводом, також можна підготувати декілька слайдів із тем попередніх уроків, що пов'язані, використовуючи кросворди, ребуси тощо. Під час підготовки слайдів для етапу пояснення нового матеріалу доцільно використовувати фото-, аудіо-, відеофрагменти, що дасть змогу педагогу акцентувати увагу учнів на складних або важливих моментах теми. При підготовці мультимедійних презентацій на слайдах необхідно викладати лише головні думки, визначення, дати і назви подій, фото-, аудіо-, відео фрагменти тощо, також подавати матеріал у різних формах чи на різних прикладах. Під час підготовки слайдів, що ілюструватимуть етап закріплення знань можна використовувати ілюстровані запитання, завдання для групового або індивідуального виконання, завдання для самоконтролю.

2. Скрайбінг – це можливість відобразити текст, який проговорює викладач в малюнках, відбувається це паралельно з розповіддю викладача. Саме під час скрайбінгу графічно відображаються ключові поняття розповіді та взаємозв'язок між ними, що допомагає зацікавити студентів та полегшити сприйняття нового навчального матеріалу. Виділяють два різновиди скрайбінгу – скрайбінг-презентація та відеоскрайбінг. Більш поширеним є скрайбінг-презентація, що супроводжує розповідь вчителя за допомогою різноманітних схем, малюнків, графіків, тощо. В основі відеоскрайбінгу лежать ілюстрації, схеми, які використовуються у відеоряді можуть супроводжуватись звуковим рядом. Найбільш ефективним є використання скрайбінг-технологій під час опанування нового навчального матеріалу, оскільки за допомогою візуального мислення студенти краще запам'ятають основні поняття та визначення,

розвивають креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності. Використання скрайбінг-технологій можливе й під час підготовки студентами домашніх завдань, перелік яких може міститись саме на скрайбінг-презентації з подальшим обговоренням на наступному уроці, а в деяких випадках домашнім завданням може бути саме створення скрайбінг-презентації або відеоскрайбінгу. Використання скрайбінг-технологій є доцільним як під час офлайн-навчання так і при дистанційному та змішаному форматах. Безперечними перевагами цієї технології є активна участь аудиторії в освітньому процесі, якісне засвоєння навчального матеріалу та запам'ятовування основних моментів, оскільки візуалізація допомагає студентам аналізувати отриману інформація, критично мислити, інтегрувати нові знання.

3. Використання освітніх інтернет-ресурсів.

Безперечними перевагами використання освітніх інтернет ресурсів є:

- доступ до всіх ресурсів, як до основного інструменту створення навчального заняття;
- підвищення творчої взаємодії вчителя і учня;
- вдосконалення освітнього процесу згідно вимог сучасності;
- підвищення мотивації учнів до навчально-пізнавальної діяльності.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет, електронні підручники, мультимедійні засоби навчання мають суттєвий вплив на методику і зміст викладання навчальних дисциплін природничого циклу, інтенсифікуючи процес навчання.

Застосування освітніх інтернет сайтів робить освітній процес більш наочним та динамічним, формує у студентів вміння працювати з інформацією, розв'язувати завдання різного рівня складності. Для створення інтерактивних вправ та тестових завдань існує багато різноманітних інтернет-ресурсів, найчастіше використовуються – «На Урок», «LearningApps», «Всеосвіта», «Quizizz», «Classtime», «Kahoot», тощо, кожен з яких має свої безперечні переваги і зручності. Так, наприклад, під час вивчення дисципліни «Біологія і екологія», «Хімія», «Фізика» студентам пропонуються тестові завдання, сформовані на освітньому інтернет порталі «На урок». Зручність полягає в тому, що створений тест можна використовувати у форматі домашнього завдання, тестування у режимі реального часу, відповідей на питання шляхом встановлення відповідностей, виконання завдання у форматі «флеш картки», це забезпечує швидке та якісне закріплення вивченого матеріалу як під час звичайного освітнього процесу так і під час дистанційного навчання, самостійного опанування навчального матеріалу. Використання онлайн сервісу інтерактивних навчальних модулів LearningApps дає змогу створювати за допомогою готових шаблонів різноманітні інтерактивні вправи, що доцільно застосовувати як завдання для самоперевірки після опанування нового навчального матеріалу, та створювати класи учнів, надавши їм паролі для доступу, щоб контролювати правильність виконання завдань та відстежувати їх активність.

З метою активізації науково-пізнавальної діяльності студентів, творчого застосування отриманих попередньо знань та набутих умінь і навичок, доцільно проводити з ними інтернет-олімпіади, зокрема на освітніх інтернет-порталах «На Урок» та «Всеосвіта».

Використання онлайн сервісів для створення діаграм зв'язку, відомих як інтелект карти – Mind map дозволяє здобувачам освіти структурувати та обробляти отриману інформацію, за допомогою її візуального відображення, а техніка створення ментальних карт дозволяє не тільки впорядковувати інформацію, а й краще сприйняти, зрозуміти, запам'ятати та проасоціювати її.

Створення хмари слів за допомогою онлайн-сервісів допомагає візуально відтворити списки слів на одному узагальнюючому зображенні. Для даного виду візуального подання інформації можна використовувати різноманітні онлайн-сервіси, зокрема WordArt, Word It Out, Word Cloud Generation, тощо, функціонал яких є безкоштовним, з достатньо зрозумілим інтерфейсом та можливістю збереження, завантаження виконаної роботи. Можливості використання хмари слів на уроках дисциплін природничого спрямування є досить широкими, адже в хмару слів можна записати тему заняття, його мету, основні поняття та визначення, що будуть вивчатись, або при повторенні навчального матеріалу, також можна скласти закон чи правило, користуючись словами з хмари.

Створення кросвордів за допомогою онлайн-сервісів з навчальних дисциплін «Біологія і екологія», «Хімія», «Фізика» стимулюють пізнавальну діяльність студентів та сприяють розвитку ерудиції, формують позитивну мотивацію до навчання, тренують пам'ять, увагу, логічне мислення, можуть бути елементом рефлексії. Створення кросвордів можна використовувати на різних етапах уроку, використовуючи такі інтернет-сервіси як – Cross, LearningApps, Decalion, CrosswordCreator, Online Test Pad, тощо.

Віртуальні екскурсії є досить ефективним способом візуалізації навчального матеріалу, оскільки створюють ефект присутності в тих місцях, де з певних причин студенти побувати не можуть. Так, наприклад, при вивченні біології учні можуть віртуально відвідати Національний музей природознавства у Вашингтоні (<https://naturalhistory.si.edu/visit/virtual-tour>), Музей природознавства Лондона (<https://artsandculture.google.com/streetview/the-natural-history-museum-hintze-hall>), тощо.

Віртуальні лабораторії та симулятори – дають можливість проводити хімічні досліди віртуально, при неможливості чи складності проведення дослідів під час уроків наживо. Віртуальна лабораторія – це середовище, що імітує на екрані інструменти навчальної лабораторії з тієї чи іншої навчальної дисципліни (хімії, фізики, біології, тощо). Віртуальні лабораторії дозволяють проводити хімічні досліди, будувати графіки, збирати електричні кола, вивчати природний добір, вимірювати густину, тощо. Головна мета роботи віртуальних лабораторій – візуалізація досліджуваних процесів, а головним завданням є забезпечення можливості підготовки учня до найбільш повного сприйняття та розуміння їх сутності. Віртуальні лабораторії сприяють підвищенню візуалізації навчального

матеріалу, його інтерактивності, активізують пізнавальну та творчу діяльність здобувачів освіти.

Засоби візуалізації доцільно застосовувати на різних етапах заняття. Так, наприклад, під час вступної частини показ відеофрагменту (відеоролику) значно скоротить час на засвоєння нового навчального матеріалу. Під час основної частини доцільно використовувати мультимедійні презентації, скрайбінг, схеми, малюнки, інтерактивні вправи, які сприятимуть кращому розумінню навчального матеріалу та значно підвищать ефективність навчання.

На етапі узагальнення вивченої теми та повторення навчального матеріалу можна використовувати різноманітні онлайн завдання, квести, вікторини, що розроблені викладачем на онлайн-платформах.

Отже, використання наявного програмного забезпечення є одним із ефективних способів подачі навчального матеріалу, актуалізації та систематизації отриманих знань, та їх використання, а в свою чергу активне використання молоддю мережі Інтернет створює оптимальні умови для використання інноваційних технологій в процесі самостійної роботи, наукової, творчої роботи. Таким чином бачимо, що використання в сучасних умовах методів візуалізації навчального матеріалу є потужним дидактичним інструментом, що слугує для підвищення ефективності та якості навчання, активізації пізнавальної та творчої діяльності здобувачів освіти як в умовах очного навчання так і при змішаному чи онлайн форматі навчання при вивченні дисциплін природничого спрямування.

Список використаних джерел

1. Грінченко М.С. Впровадження віртуального освітнього середовища у навчальний процес ВНЗ. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології, том II. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Випуск 12 (55). Частина 2. Рівне-Київ : Міленіум, 2015. С. 461-469
2. Самойленко П. В. Методика навчання хімії: навчально-методичний комплект : навчально-методичний посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2020. 320 с.
3. Шулдик В.І. Курс методики викладання біології в модулях: Підручник для студентів, магістрів та молодих вчителів біології. Київ.: Наук. світ, 2000. 289 с.
4. Климнюк В. Є. Віртуальна реальність в освітньому процесі. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*, 2018. № 2. С. 207–212.
5. Сучасні форми та методи навчання біології / Уклад. Задорожний К.М. Х.: Основа, 2010. 142 с.

Щербань Іванна Василівна

ТЕХНОЛОГІЯ «ЗІ: ІНТЕГРАЦІЯ, ІНІЦІАТИВНІСТЬ, ІНТЕРАКТИВНІСТЬ» ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ (МСП)»

Розвиток освітньої системи в коледжі неможливий без ефективних дидактичних та виховних технологій. Під час викладання дисципліни «Захист

України (МСП)» у коледжі нами реалізовано технологію «3І: інтеграція, ініціативність, інтерактивність», яка забезпечує триєдиність дидактичної мети: навчання-виховання-розвиток і є прикладом упровадження ресурсно-орієнтованого навчання.

«Ресурсно-орієнтоване навчання, – зазначають Н. Кононець та С. Новописьменний, – є науково обґрунтованою системною моделлю діяльності викладача-тьютора у сучасних реаліях, яка забезпечує студентів-досліднику інформаційного середовища можливості побудови індивідуальної освітньої траєкторії, свободи вибору інформаційних ресурсів для навчання, а також навчає сучасним способам пошуку та аналізу знайденої інформації з метою її подальшого прикладного використання» (Кононець, Новописьменний, 2020, с.106).

Суть технології «3І: інтеграція, ініціативність, інтерактивність» детально схарактеризував С. Новописьменний:

1) *технологія забезпечує реалізацію принципу ініціативності*: в ініціативності викладачів щодо застосування педагогічних інновацій та інтерактивних методів навчання та у формуванні ініціативності студентів як складної багатофункціональної якості особистості, що слугує інтегративною основою взаємозв'язку інших якостей особистості, а саме, цілеспрямованості, активності, самостійності, самодисциплінованості тощо, розвиток яких відбувається через реалізацію ініціативних дій;

2) *технологія забезпечує реалізацію принципу інтерактивності*: вибудовуванні інтерактивного освітнього процесу, що базується на паритетній взаємодії «викладач – студент» та орієнтації на освіту упродовж усього життя;

3) *технологія забезпечує реалізацію принципу інтеграції навчання* як процесу і результату створення нерозривного, єдиного, цілісного, як поєднання педагогічних технологій зі здоров'язбережувальними, як створення нових методик навчання (Новописьменний, 2015).

Етапи технології «3І: інтеграція, ініціативність, інтерактивність» відображено на рисунку 1.

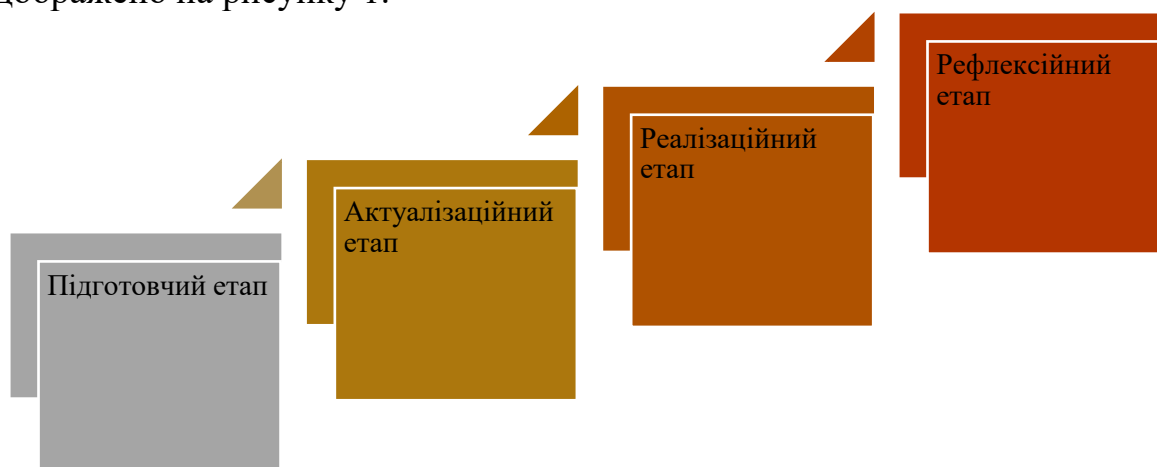

Рис. 1. Етапи технології «3І: інтеграція, ініціативність, інтерактивність»

Підготовчий етап передбачає підготовку навчально-методичних матеріалів для занять з предмета «Захист України (МСП)», у змісті яких орієнтуємося на інтеграцію знань із захисту України, медико-санітарної підготовки, інформатики, здоров'язбережувальних технологій та технологій тайм-менеджменту, методів патріотичного виховання та інтерактивних методів навчання. Такі матеріали розміщено у дистанційному курсі для вивчення предмета «Захист України (МСП)» (рис. 2).

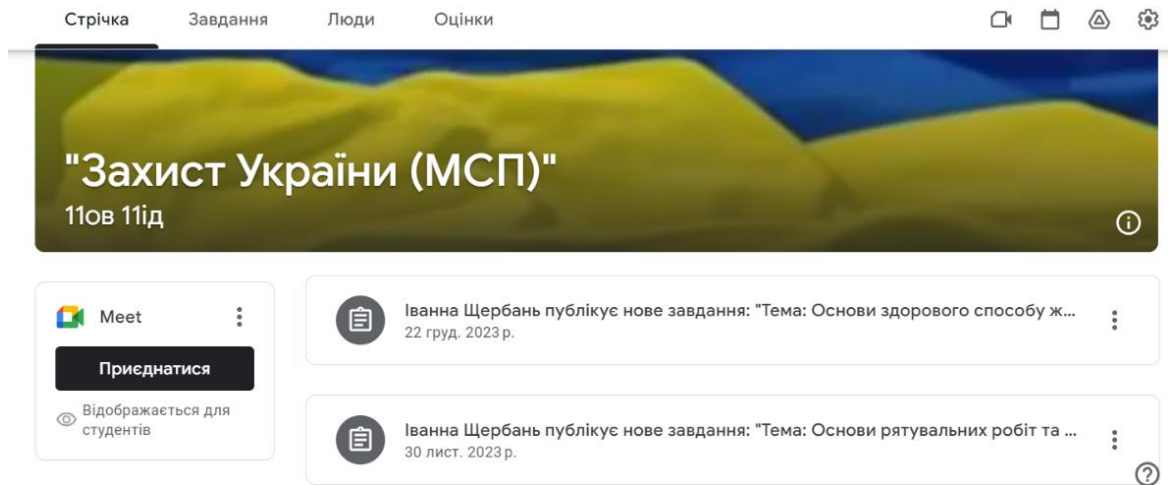

Рис. 2. Дистанційний курс предмета «Захист України (МСП)»

Актуалізаційний етап передбачає постановку мети заняття у залежності від кожної конкретної теми, у якій відбивається необхідність інтегрованих знань із захисту України, медико-санітарної підготовки, інформатики, здоров'язбережувальних технологій та технологій тайм-менеджменту, методів патріотичного виховання та інтерактивних методів навчання.

Реалізаційний етап відбувається упродовж усього заняття з використанням обраних методів патріотичного виховання та інтерактивних методів навчання. Такими методами є: розповіді, бесіди, перегляд відеофільмів, дискусії у форматі Q&A, методи візуалізації знань, комп'ютерно-орієнтовані, практико-орієнтовані методи, методи пошуку й аналізу інформації тощо. Сукупність інтерактивних методів, обраних викладачем, має насамперед стимулювати ініціативність студентів до опанування змістом дисципліни, бути активним на занятті, а також у процесі самостійного здобування знань.

Цілком погоджуємося із дослідниками (М. Гончаренко (2010), С. Лупаренко (2010) та ін.), що на заняттях доцільно застосовувати сукупність здоров'язбережувальних технологій (рис. 3).

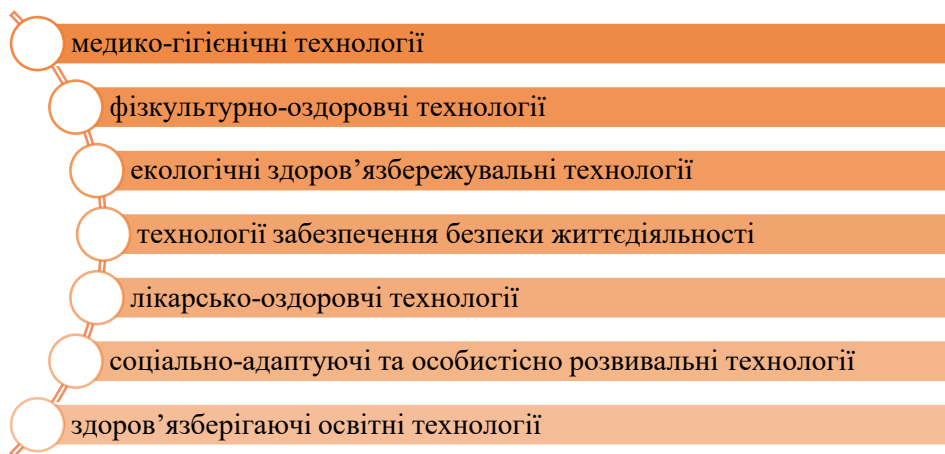

Рис. 3. Здоров'язберезувальні технології

Рефлексійний етап проводиться наприкінці кожного заняття, де викладачем модерується процес рефлексії діяльності студентів, оцінюється ним і самими студентами ступінь досягнення мети заняття, набуття ними знань, умінь і навичок, а також відмічається ініціативність студентів упродовж навчальної діяльності.

До прикладу, проведений 23 листопада 2023 року для студентів аграрно-економічного відділення освітньо-виховний івент «Патріотизм, здоровий спосіб життя та готовність до захисту України» за цією технологією є інтеграцією знань із захисту України, медико-санітарної підготовки, інформатики, здоров'язберезувальних технологій та технологій тайм-менеджменту, методів патріотичного виховання та інтерактивних методів навчання («Квітка здоров'я», «Мій розпорядок дня», перегляд відеофільму про стрілецьку зброю, яку використовують наші ЗСУ, дискусії у форматі Q&A та ін.), під час яких формувалася ініціативність студентів у процесі побудови знань (рис. 4).

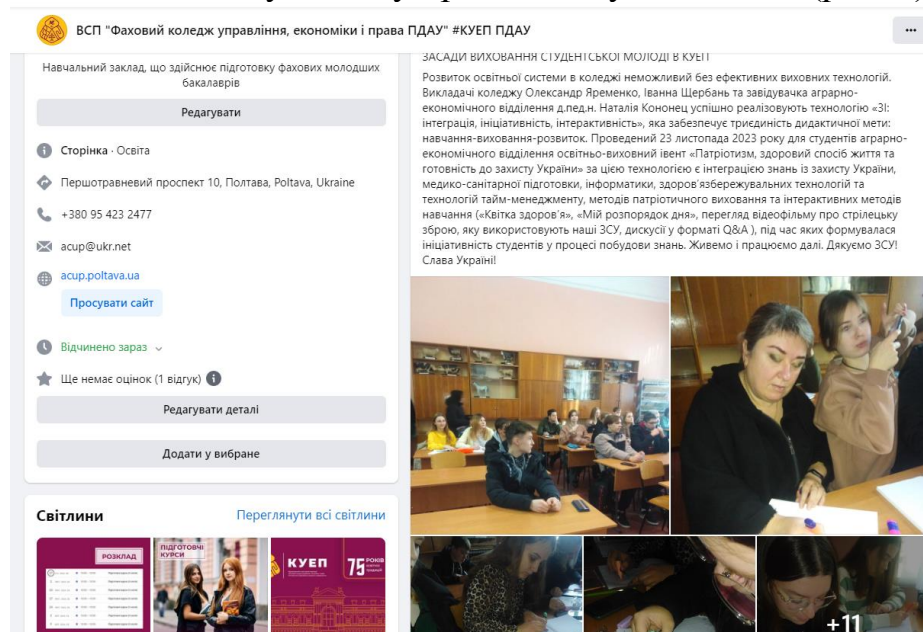

Рис. 4. Сторінка коледжу <https://www.facebook.com/acup.poltava.ua>

Таким чином, під час викладання предмета «Захист України (МСП)» доцільно застосовувати технологію «ЗІ: інтеграція, ініціативність, інтерактивність», яка передбачає такі етапи: підготовчий, актуалізаційний, реалізаційний та рефлексійний.

Список використаних джерел

1. Гончаренко М. С., Лупаренко С. Є. Поняття «валеопедагогіка» та «педагогічна валеологія» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ, 2010. № 1 (3). С.30–38
2. Кононец Н. В., Новописьменний С. А. Ресурсно-орієнтоване навчання дисципліни «Педагогіка вищої школи» в умовах дистанційної освіти. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 26. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 106–113.
3. Новописьменний С. Характеристика педагогічних умов формування базових компетентностей майбутніх учителів з основ здоров'я. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2015. Вип. 1. С. 84-89.

Яковишена Людмила Олексіївна

КЕЙС-МЕТОД У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Особливе місце у процесі формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін займає мотиваційна складова. Формування стійкої мотивації майбутніх медичних працівників – складне завдання, розв'язання якого залежить не лише від якості організації навчального процесу в коледжі та ефективності його реалізації, а можливості визначаються діяльністю самого студента, що він здійснює в процесі природничо-наукової підготовки [11].

Для побудови ефективної системи навчання необхідною умовою є «залучення студентів до осмислення й сприйняття цілей навчання, бо вчиться він головно для себе, для задоволення певних власних потреб» [2, с. 139].

Наведемо деякі практичні рекомендації, котрі ми уклали [5] для діагностики сприйняття цілей навчання серед студентів медичного коледжу навчання фізики та астрономії, біофізики. З метою визначити цілі навчання з дисциплін «Фізика та астрономія», «Основи біологічної фізики та медична апаратура», пропонуємо студенту на початку вивчення дисципліни перелік цілей, де він має зазначити найголовніші для нього:

1. Вивчити законспектований навчальний матеріал з підручника.
2. Засвоїти основні поняття, закони, математичні формули з теми.
3. Обрати проблему, яка зацікавила в ході вивчення нового матеріалу, та підготувати коротку доповідь, реферат, презентацію, відеосюжет.
4. Відповідально підготуватись до контролю знань (фізичний диктант, самостійна чи контрольна робота, диференціальний залік).
5. Знайти цікаві факти, виконати дослідження на застосування певної теми з фізики в медицині.

6. Оволодіти методами вивчення й пояснення фізичного чи астрономічного явища, що вивчається в темі.
7. Поглибити знання з конкретної теми.
8. Навчитися самостійно виконувати спостереження, фізичний експеримент, ремонтувати та виготовляти прилади.
9. Проявити й розвинути свої здібності.
10. Організувати своє навчання за обраною темою: поставити цілі, скласти план, виконати його, зробити висновки.
11. Навчитись аргументувати свою відповідь, відстоювати власну думку та переконання.
12. Одержати позитивну оцінку на диференціальному заліку.
13. Навчитися самостійно розв'язувати задачі й проблеми з теми.
14. Мати свій варіант цілі.

Цей підхід дозволяє визначити домінантні цілі серед групи студентів. Здійснивши аналіз відповідей студентів, викладач може зробити висновок про їх освітні настрої, коло інтересів, визначити мотиви їхнього навчання. Так, вибір цілей 1, 4, 12 свідчить про формальну орієнтацію студентів у навчанні; 2, 7, 13 – про наявність когнітивних мотивів; 3, 5, 8 – про креативні нахили; 6, 10 – про методологічні пріоритети діяльності; 9, 14 – про самоорганізацію [2].

Зважаючи на вподобання студентів, їхні індивідуальні особливості, викладач планує зміст занять, впроваджує ті чи інші форми та методи навчання, таким чином формує позитивну мотивацію на досягнення успіху в природничо-науковій підготовці.

Розгляньмо детальніше один із методів – *кейс-метод*, який, на думку фахівців, сприяє розвитку гнучкості та самостійності мислення, ініціативність, активність, орієнтуватися у нестандартних ситуаціях і разом з тим уміння вислуховувати іншу точку зору та аргументовано відстоювати свою, працювати в команді.

У нашому дослідженні *кейс-метод* (з англ. *case study* – вивчення ситуації) будемо розуміти як метод ситуаційного навчання на конкретних прикладах, що викликає в студентів позитивне ставлення до оволодіння навчальної дисципліни, впливає на їхню професіоналізацію, формує інтерес та стійку мотивацію до вивчення природничо-наукових дисциплін. Застосування цього методу в педагогічній діяльності медичного коледжу передбачає розгляд та аналіз ситуацій, забезпечуючи глибше засвоєння теоретичних понять та оволодіння практичним застосуванням матеріалу, який має місце у професійній діяльності майбутнього молодшого медичного спеціаліста.

Уперше кейсові ситуації було застосовано для навчання студентів бізнес-дисциплін у Гарвардській школі бізнесу (1910 р.).

Зарубіжні науковці дають таку дефініцію кейсу: англійський науковець Дж. Мітчел [8] як «детальне вивчення події, яка ілюструє загальний принцип»; Е. Лінн й Д. Дистефано [9] як «вивчення предмету студентами шляхом розгляду значної кількості ситуацій у певних комбінаціях. Таке навчання й спроби керувати різними ситуаціями розвиває в студентів, іноді підсвідомо, розуміння й

здатність мислення на мові основних проблем, з якими стикаються в певній сфері діяльності»; у словнику Коллінс Кобілд (Collins Cobuild) [10] кейс трактується як: «1) специфічна ситуація, яку людина розглядає самостійно, використовуючи її як приклад для подальшої роботи чи порівнюючи її з чимось іншим; 2) специфічна ситуація, яку людина описує чи пояснює».

Метод кейсів широко обговорюється й серед вітчизняних науковців. Відома дослідниця В. Ягоднікова [7] кейс-метод описує як «інструмент, який дозволяє застосовувати теоретичні знання під час розв'язання практичних завдань». І. Осадченко [3] переконує, що «кейс – це розширене додатковою інформацією ситуаційне завдання, стрижень якого складає підготовлена для аналізу педагогічна ситуація». Науковці О. Пометун та Л. Пироженко [4, с. 50] трактують метод кейсів як «аналіз ситуацій», вони вважають, що «ситуації, конкретні випадки забезпечують основу для високого рівня абстрагування та мислення, демонструють людські почуття й емоції, зацікавлюють учнів та захоплюють їхню уяву, допомагають пов'язати навчання з досвідом реального життя, дають шанс реального застосування знань».

У дисертаційному дослідженні О. Шевченко [6] описує використання кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Учена вважає, що використання кейс-методу сприяє інтелектуальному, моральному та мотиваційно-вольовому розвитку студентів, формуванню діалектичного мислення, становленню наукового світогляду.

Учені пропонують різні класифікації кейсів: *за цілями навчання* (навчальні, практичні, науково-дослідницькі); *за стилем мислення* (аналітичні, навчальні, тренувальні, систематизовані, дослідницькі, прогностичні); *за типами* (кейси-випадки, допоміжні кейси, кейси-вправи, кейси-приклад, комплексні кейси, кейси-рішення);

Робота над кейсом передбачає [7]: детальний розбір конкретної проблеми з визначеної теми, що включає самостійну роботу; «мозковий штурм» в мережах малої групи; представлення та аргументований захист запропонованого рішення проблеми; контрольне опитування учасників на предмет знання фактів кейсу, що розбирається.

Роботу над кейсом поділимо на три етапи [7]:

I етап – заздалегідь підготовлені кейси викладач роздає студентам напередодні заняття. Студенти самостійно розглядають кейс, підбирають додаткову інформацію й літературу для його вирішення.

II етап – контроль знань студентів та з'ясування провідної проблеми, що необхідно розв'язати. Поділивши групу студентів на малі робочі групи, викладач дає різні або однакові ситуації для вирішення кейсу; контролює роботу малих груп; допомагає, але не консулює. При цьому студенти можуть користуватися допоміжною літературою, підручниками, довідниками. Кожна мала група обирає собі представника – «спікера», який висловлює думку групи, під час дискусії відповідає на запитання опонентів, також допускається і доповнення членів групи. Спільне вирішення проблемної ситуації обирається шляхом голосування.

III етап – підведення підсумків. Викладач інформує про вирішення проблеми в реальному житті або обґрунтовує власну версію, оприлюднює кращі результати, оцінює роботу кожної малої групи й кожного студента.

Наведемо приклади кейсу з дисципліни «Основи біологічної фізики та медична апаратура»:

ТЕМА: Індуковане випромінювання. Застосування лазерів у медицині: користь й шкода

Група I ФІЗИКИ

Проблема: Що таке індуковане випромінювання?

Запитання до кейсу:

1. Яка відмінність між самовільним та індукованим випромінюванням?
2. Що таке лазер? Які види лазерів вам відомі?
3. Які властивості лазерного випромінювання вам відомі?
4. Які напрями використання лазера в медицині вам відомі?

Група II МЕДИКИ

Проблема: Чи є корисним індуковане випромінювання для організму людини?

Запитання до кейсу:

1. Через які зміни виявляється дія лазерного випромінювання?
2. Від яких фізичних характеристик залежить біологічна дія лазерного випромінювання?
3. Які напрями біологічної дії лазерного випромінювання виокремлюють використання його у медицині?
4. Для лікування яких захворювань використовують лазерне випромінювання?

Група III. РЯТУВАЛЬНИКИ

Проблема: Чи є небезпечним індуковане випромінювання для організму людини?

Запитання до кейсу:

1. Що може спричинити неспецифічні зміни в організмі людини у вигляді функціональних порушень рефлекторного характеру?
2. Чим характеризуються органічні зміни в тканині? До чого це призводить?
3. Наведіть приклади негативного впливу лазерного випромінювання на організм людини.
4. Які заходи застосовують для нормування припустимих рівнів лазерного випромінювання для кожного режиму праці?
5. Яку профілактику необхідно проводити у випадках несприятливої дії лазерного випромінювання[11]?

Зі своєї педагогічної практики виокремимо низку переваг застосування кейс-методу на заняттях природничо-наукових дисциплін: розвиває *аналітичні вміння* (виділяти головне й другорядне; класифікувати та аналізувати; можливість перевірити застосування фізичних явищ у медичній практиці);

розвиває *практичні вміння* (накопичувати нові знання не лише з предмету, а й застосування їх на практиці; використовувати в практичній діяльності медичного працівника знань, способів і прийомів роботи з інформацією); розвиває *комунікативні здібності* (навички роботи в малій групі; вміння вести диспут; відповідати на запитання та аргументувати відповідь; відстоювати свою точку зору; вислуховувати та враховувати іншу точку зору); розвиває *соціальні вміння* (оцінка поведінки членів команди; формує принцип партнерства «студент – викладач»); розвиває *різні форми мислення* (умовисновок, судження, самостійність, критичність); формує *позитивну мотивацію* до вивчення дисципліни (розвиває активність, ініціативність, наполегливість, рішучість, відповідальність, цілеспрямованість).

З метою розвитку стійкої мотивації майбутніх молодших медичних спеціалістів на досягнення успіху в природничо-науковій підготовці вбачаємо впровадження в навчальне середовище технологій інтерактивного навчання, що є одним із нових витків у сучасному освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Класифікація кейсів. : URL : <http://www.casemethod.pu/basel.php?tbl=artikel&id=5/>
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. К. : Знання, 2005. 486 с.
3. Осадченко І. Дидактичні вимоги та методика формування кейсів у контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки КДПУ*. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград : КДПУ, 2012. Вип. 107. Ч. 2. С. 58–69.
4. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ : Видавництво А.С.К., 2004, 192 с.
5. Клименко (Головко) Н. Ю Проблемне навчання фізики як прийом кейс-технологій. *Україна-Польща: економічні та соціальні виклики 2030: електронний збірник матеріалів Міжнародної міждисциплінарної конференції* (Варшава, Польська Республіка, 30.06 – 02.07.2017). Варшава, 2017. 168 с.
6. Шевченко О. П. Педагогічні умови використання кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. канд. пед. наук. Луганськ, 2011. 22 с.
7. Ягоднікова В. В. Кейс-метод (Case study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців. Секція «Педагогічні науки», підсекція № 5. URL : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm (дата звернення 17.01. 2024).
8. Michiel R. Leenders and James A. Erskine disc Research: The Case Writing Process. Ontario : School of Business Administration (the University of Western Ontario), 1989. 334 p.
9. Lane H. International management behavior: Introduction to the cases and case method. PWS-Kent, 1992. 628 p.
10. Sinclair J. Collins cobuild English language dictionary. Harper-Collins Publishers, 1990. 832 p.
11. Яковишена Л.О. Формування фахової компетентності майбутніх молодших медичних спеціалістів у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін: дис. докт. філ. Вінниця, 2021. 340 с.

Секція 4. Проблеми виховання сучасної молоді: ресурсно-орієнтований підхід

Bohdanova Nataliia Hryhorivna

DEVERSITY FORMS OF SPIRITUAL AND CULTURAL EDUCATION OF YOUTH STUDENTS IN MODERN UKRAINE

The processes of Ukrainian state formation, revival, and growth of the cultural and scientific potential of our nation provide the affirmation of a person as a creative, highly cultural personality in complex and contradictory economic, political, and sociocultural realities of today. These changes also concerned to the educational sector. In the process of updating and reforming education, the problems of the spiritual and cultural life of student youth are becoming more and more important. Firstly, it is connected with the mostly low general cultural level of students of educational institutions, in particular the technical profile, the weakening of intellectual and spiritual development and the spread of technocratic snobbery. All this is ultimately reflected on the level of professional culture of the future specialist and his professional qualities. Secondly, it is the transfer of spiritual priorities to the periphery of students' value orientations, which have become almost invisible against the background of a pragmatic worldview. Raising the level of spiritual culture in the system of training specialists in technical specialties and returning young people to real, not illusory, spiritual values are tasks without solving which is impossible to talk about the development of creativity, a high spiritual atmosphere, and universal human values.

The analysis of theoretical sources and the organization practice of higher education institutions indicates the need to increase the level of spiritual culture of the educational process, which is a necessary prerequisite for the training of specialists-individuals. Scientific researches on this problem determine the factors and leading directions, the content and level of spirituality of the educational environment of the higher school (G. Shevchenko, V. Butenko, O. Sysoeva, S. Melnychuk, etc.). Special emphasis is placed on the need for students to form an aesthetic picture or an aesthetic image of the world in all its manifestations.

Aestheticization cannot be reduced to the external attributes of the aesthetic, although, of course, the modern institution of higher education focuses on achievements in architecture, design, etc. A necessary condition of the principle of aestheticization is the emotionality of the organization, content and methods of the educational process. «The beauty of pedagogical action» [1, p. 86-90], «pedagogical process as a work of art» - such ideas are reflected in modern studies of Ukrainian pedagogues and psychologists (I. Zyazyun, H. Sagach, G. Shevchenko, S. Fedorishcheva, Zh. Yuzvakta, etc.).

At the end of the XX century. one of the directions of organizing the education of the spiritual culture of student youth was to increase in the educational load of the number of hours on social and humanitarian disciplines and their diversification. In

addition, in higher education institutions electives, special seminars on the history and theory of art were also taught, attention was paid to the disclosure of aesthetic problems in the process of studying other disciplines. At the universities and the pedagogical educational institutions, students were offered special courses on the problems of theory and practice of aesthetic education. However, in many of technical and agricultural institutes of Ukraine, the aesthetics course was optional or not taught at all. Now there is a certain contradiction in determining the content of spiritual culture in the training of future specialists. Today's analysis confirms the removal from the courses in aesthetics, cultural studies, history of art, Ukrainian and foreign culture, reduction of hours and gradual optimization of social and humanitarian disciplines from the curricula.

The state of spiritual and cultural education of student youth is determined by the base analysis of curricula, plans of educational work, programs of student clubs, regulatory documents of the Ministry of Education and Science. One of the main subsystems of education of spiritual culture is the educational process of an educational institution. The disciplines of the natural-mathematical and social-humanitarian cycles contribute to this subsystem and at the same time are closely related to each other as its elements. The teacher plays a leading role in ensuring the pedagogical focus of this process.

The spiritual level of education of future specialists involves the use of the spiritual and cultural potential of all academic disciplines taught in a higher education institution. Each seminar or lecture should carry out the spiritual potential. This is served by a creative approach to solving a cognitive task, the expressiveness of the words of the teacher and students, the selection and design of visual and handout material, etc.

The leading place in the spiritual education of students belongs to the disciplines of the socio-humanitarian cycle, in particular aesthetics - the science of the general regularities of the artistic understanding of reality by man, the essence and forms of the reflection of reality and the transformation of life according to the laws of beauty, the role of art in the development of society. Aesthetic influence on students should be planned, purposeful and carried out daily. It is necessary to reveal the beauty of work, to cultivate an aesthetic attitude towards it. A higher education institution cannot neglect the need to create favorable aesthetic conditions for extracurricular education: appropriate aesthetic design of laboratories, libraries, reading rooms, etc.

The next subsystem is extracurricular activities of students related to educational activities. A special place belongs to optional courses in the subjects of artistic, aesthetic education and other social and humanitarian disciplines. The functioning of this subsystem requires the use of a creative approach to any type of student activity, the forms and methods of awakening their interest in spiritual creativity, as well as the implementation of pedagogical control over the socio-value activities of students in the organization of leisure time. Spiritual and cultural education is often presented as part of the organization of students' free time (participation in artistic activities, excursions, evenings of rest, etc.). The main forms of extracurricular

work of students include homework, research work, direct participation in conferences, competitions, games, pedagogical practice, participation in the group works, work in a children's summer recreation camp, leadership of a group or section at school, house of creativity, organizing the competitions, debates, round tables, assistance to social services, etc.

Forms of extracurricular educational work mainly under the supervision of teachers in a higher education institution can be mass, group and individual.

The main feature of mass forms of educational work is the wide participation of students in it. These include the celebration of state and religious holidays, significant events in the life of a higher education institution, reading conferences, thematic literary evenings, meetings with prominent people, question and answer evenings, Olympiads, contests, exhibitions, festivals, etc.

Among the group forms of educational work, the most common are: «round tables», groups based on interests, discussions of radio and television programs, novelties of literature and art, charity events, excursions, hikes, search activities, extramural trips, etc.

Individual educational work is determined by the characteristics of students, through which any educational influence on the individual occurs. Therefore, in order to influence a person, it is necessary to study his individuality, to establish trusting, friendly relations between teachers and students. This is largely facilitated by the authority of the teacher, his ability to navigate quickly the situation, predict the consequences of his actions.

Independent extracurricular work is not only a means of growing intellectual potential, professional culture, but also a platform for forming responsibility, mastering the means of self-actualization, self-education, and self-education. The following forms of independent work contribute to the enrichment of the student's personality: reading fiction and special literature, searching for the necessary information via the Internet, watching relevant TV programs and listening to radio programs, writing works, taking photography and film directing, etc.

Research work of students is one of the important forms of student's participation in the spiritual and cultural life of the country, under the influence of which valuable and aesthetic traits of character are formed in future professionals. It involves participation in the work of subject scientific circles, problem groups, sections; participation in the implementation of state budget or self-financing scientific works; conducting research within the framework of creative cooperation of departments, faculties; work in student cultural centers, translation bureaus; lecturing activity; writing competitive works, articles, theses, reports, other publications.

Many higher educational establishments actively use the process of perception of art phenomena, which is accompanied by the awakening of associative connections, activation of the components of personal experience. The results of existing psychological and pedagogical research prove the interrelationship of associations that arise with the cultural and life experience of a person. The ideas of the connection of

human ideas were developed in ancient times and developed throughout the history of mankind.

Scientists emphasize the importance of using the associative potential of the human psyche in the pedagogical process, because it stimulates students' creative approach to obtaining the latest information, promotes the manifestation of creative traits, analytical capabilities, increases interest in educational activities [2, p. 38]. For this, the educational process uses the interaction of various types of art, one of the important mechanisms of which is the emergence during perception and interpretation of various associative connections, through the functioning of which the synthesis of arts is an inexhaustible source of artistic ideas, impressions, inspiration, fantasy, the source of self-development personality, which contributes to the enrichment of her experience. Taking into account in the educational process the deep interrelationship of varieties of artistic creativity, the formation of multicultural consciousness of students is one of the acute issues of art education. The most common forms of education and formation of spiritual culture include the following: amateur artistic circles; trips to theaters, movies, exhibitions, museums; faculties of aesthetic knowledge; clubs of art lovers; film studios; student theaters; art studios; student clubs, etc.

The uneven development of various types of artistic self-activity is characteristic of the modern stage of education of spiritual culture among students of higher education institutions. Thus, with a fairly wide involvement of students in musical art, the number of drama clubs, literary associations, film clubs and fine art studios is still limited. One of the forms of spiritual and cultural education is scientific research and creative work of students, which is primarily aimed at revealing the beauty of human thought, the aesthetics of thinking. In some institutions of higher education in Ukraine, it is practiced to create artistic councils that manage the organization of the spiritual and cultural environment of the educational institution and student leisure. An important subsystem is also the spiritual and artistic influences of the family, the microenvironment of a young person, and the means of mass communication (press, television, cinema).

The educational institution's control over the activities of its elements is manifested in the study and analysis of influences, the degree of formation of students' spiritual ideal, aesthetic taste, critical evaluation of spiritual and cultural information, artistic interests and needs of students in the field of arts, motives of communication with him. In Ukraine, significant positive experience of educating the spiritual culture of student youth has been accumulated by institutions of higher education of various professional orientations. Thus, engineering-pedagogical academies and technical universities try to pay considerable attention to the education of the spiritual culture of students, the improvement of their artistic culture, systematic communication with art, the use of folk historical-cultural and artistic-aesthetic traditions, various types of amateur artistic-aesthetic creativity.

Revival of a spiritual attitude to life requires large-scale actions both on the part of society and the state, and on the part of the individual. The state should not only

create conditions for the development of personality, youth participation in social, political and economic activities, but also help them in comprehensive development, because qualified youth is the future of the country [3, p. 19]. Being born together with culture and the methods of its self-reproduction as the realization of specific human needs, spiritual needs change and develop together with the ability of a person to realize himself as a meaningfully self-sufficient and independent of external circumstances force of free will of a person. Aesthetic reality is a world where a person is free from the everyday mundanity of utilitarian practical existence. Therefore, the development of the aesthetic is the development of a spiritual attitude to the world, which is realized in the material power of a person to shape reality according to the perceived standards and dreamed values of human existence.

In the conclusion, it should be noted that it is in higher education that the foundation for the education of the spiritual culture of Ukrainian students is laid through the acquisition of moral, aesthetic and cultural knowledge. Attracting future specialists to the beautiful is the development of abilities, opportunities to perceive the world aesthetically, which leads to the formation of aesthetic tastes, spiritual ideals and contributes to the development of their creative abilities. Great attention should be paid to creativity in spiritual and cultural education, because it is creative activity in any field of application of abilities that develops independence, responsibility, a subtle sense of taste in a person, and moves it forward in development. The need for creative development of youth is the most important task of modern education. Creativity acts as a driving mechanism in the formation of a student as an individual, as it encourages him to be in constant search. A student sings, plays, dances - these unique products of creativity, in accordance with human development, express certain needs, the degree of knowledge and assimilation of the surrounding world. And the earlier a person starts creating, the faster he will develop the ability to express his own qualities, as well as the ability to act independently.

References

1. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. К., 1997. С. 86-90.
2. Харченко П. В. Взаємодія різновидів мистецтва як чинник особистісного розвитку людини. *Етика і культура: Мат. наук.-практ. конф.* К., 2001. С. 38.
2. Даценко П. Х. Місце історичної самосвідомості у громадянській позиції студентської молоді. *Творчість у контексті розвитку людини: Мат. наук.-практ. конф.* К., 2000. С. 19.

**Бровко Лариса Василівна
Стеценко Олена Олексіївна**

СУЧАСНІ ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Патріотизм – серцевина людини,
основа її активної позиції.
В.О. Сухомлинський*

Виховання у сучасній освіті – це невід’ємна складова освітнього процесу. І саме зараз, у нелегкий для країни час, коли Україна перебуває в умовах військової агресії, найбільш актуальним є виховання патріотизму. Головним завданням закладу освіти щодо організації виховного процесу є швидке реагування на інтереси, потреби молодого покоління, вимоги держави.

Заклади фахової передвищої освіти є важливою ланкою виховання свідомих, високоморальних, активних громадян України, тим місцем, де формується національна свідомість, громадська зрілість, соціальна відповідальність за долю Батьківщини. Здобувачі освіти повинні усвідомити свою роль у національно-культурному відродженні України.

Важливою складовою частиною освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти є виховний процес. Виховання в усі часи було пріоритетним. Але саме у цей час, в умовах військової агресії з боку російської держави, особливо важлива роль відводиться національно-патріотичному вихованню молоді. Адже виховати людину-патріота, свідомого громадянина України - це значить забезпечити майбутнє своєї держави.

Тема національно-патріотичного виховання займає провідну роль у вихованні молодого покоління. Національно-патріотичне виховання - це цілий комплекс виховних заходів, що розкривають діяльність органів державної влади, громадськості, сім’ї, освітніх закладів, спрямовану на формування у молоді високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи за її майбутнє та захист національних інтересів.

Патріотичне виховання є невід’ємною частиною національного виховання, головною метою якого є становлення громадянина-патріота України. Мета повинна конкретизуватися через систему виховних заходів, що є важливим не тільки для закладів освіти, а й для суспільства в цілому.

Національно-патріотичне виховання у Відокремленому структурному підрозділі «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету» здійснюється на всіх етапах навчання і спрямоване на залучення здобувачів освіти до глибинних джерел національної культури і духовності, формування національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань.

Враховуючи ситуацію, що склалася в Україні, все більш актуальним стає виховання в молодого покоління почуття патріотизму. Що означає бути патріотом сьогодні?.. Одними з найосновніших факторів патріотизму є:

- бути освіченим, морально свідомим громадянином України, готовим піклуватися про долю своєї країни;
- знати історичне минуле українського народу, знати, любити і поважати мову своєї країни, звичаї, традиції, героїчні подвиги захисників та берегти пам’ять про них;
- бути вірним і відданим своїй країні, готовим іти на її захист від зовнішніх і внутрішніх ворогів;

- сумлінно працювати для примноження здобутків української економіки, науки, культури, спорту, інших досягнень;
- працювати для добра і загального добробуту своєї країни.

Адже патріотизм – це не пасивне споглядання, а дієва активна позиція кожного громадянина у ставленні до проблем свого народу, держави. Але щоб виховати почуття патріотизму у молоді, необхідно розкрити перед ними суть життя, зв'язок поколінь, минулого і сучасного нашої країни, утверджуючи наступність кращих традицій. Молодь повинна відчувати зв'язок часу, минулого і майбутнього, зв'язок своїх інтересів з інтересами народу, Батьківщини в цілому.

Саме тому у Відокремленому структурному підрозділі «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету» національно-патріотичне виховання займає визначне місце в освітньому процесі. Для його забезпечення розробляються різні форми, методи і засоби самого процесу виховання.

Найбільш поширеними формами є інформаційно-масові – дискусії, диспути, конференції, круглі столи, патріотичні клуби, фестивалі, концертні програми з патріотичними піснями, тематичні вечори, виховні заходи, святкування, екскурсії.

Серед методів національно-патріотичного виховання активними є проєктна діяльність, демонстрації, ситуативно-рольові ігри та інші.

Але особливо дієвими методами, що впливають на світогляд молоді є:

- переконання, що формує впевненість у корисній діяльності з підготовки до захисту України;
- стимулювання – реалізація у різних заходах, формах заохочення, змаганнях;
- особистий приклад – педагогічні працівники повинні бути взірцем для молоді. Адже процес виховання починається з власного прикладу;
- самопідготовка – процес активного формування і самовдосконалення молодої людини.

Проведення виховних годин, годин спілкування, зустрічей, приурочених календарним пам'ятним датам, що пов'язані з історичним минулим України, звичаями, традиціями рідного народу, дають змогу молоді більше дізнатися про героїчні подвиги в боротьбі за волю, свободу і незалежність. Літературно-музичні програми відтворюють обряди та традиції українського народу. Значну роль у виховному процесі відіграють зустрічі студентів з працівниками правоохоронних органів, що сприяє формуванню політичної та правової культури, поваги до законів та державної символіки. Під час проведення занять, особливо при вивченні соціально-гуманітарних дисциплін, викладачі в ході бесіди зі студентами згадують про героїчне минуле України, народу, роблять акцент на прояв героїзму саме у сучасний період. Фотоконкурси, флешмоби, марафони, студентські акції, благодійні ярмарки, благодійні концерти, спортивні змагання, історичні, літературні, мовні позааудиторні заходи, зустрічі з волонтерами, ветеранами і військовослужбовцями - поєднання таких форм

роботи дає свої позитивні результати у процесі національно-патріотичного виховання. Здобувачі освіти мають поступово усвідомлювати, що моральний аспект патріотизму полягає і в розвитку національної економіки (це нові робочі місця, заробітна плата працівникам, доходи бюджету, раціональне використання яких робить життя у рідній країні достойним), і в підтримці національного виробника, і в економічній, господарській порядності власників підприємств, і в розвитку меценатства тощо. Щодо цього викладачі економічних дисциплін проводять безліч виховних заходів, під час яких використовують приклади з історії і з сучасного життя країни.

Національно-патріотичне виховання у закладах фахової передвищої освіти повинно бути системним та послідовним. Невід'ємною частиною національно-патріотичного виховання є реалізація виховної мети під час навчального процесу при вивченні дисциплін. Адже усвідомлення ідеї через сприйняття дійсності. Саме тому викладачі коледжу на кожному занятті поєднують навчання і виховання, здійснюють виховний вплив на студентів, утверджуючи думку про їх життєву позицію, що саме вони, саме за їх участі Україна стане непереможною, сильною країною. Такий підхід забезпечить у молодого покоління патріотичну свідомість, відповідальність, почуття любові до Батьківщини, збереження та шанування національної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Буклов Ю. Змістові компоненти національно-патріотичного виховання учнівської молоді. *Молодь і ринок*. 2019. №3 С. 136-140.
2. Кульчицький В.Й. Філософсько-світоглядні передумови розвитку патріотичного виховання в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №19.

Волкова Наталія Іванівна

К. Д. УШИНСЬКИЙ ПРО СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ

Державною національною програмою «Освіта (Україна ХХІ століття)» одним із пріоритетних напрямів реформування освіти визнано сімейне виховання. Саме в сім'ї закладаються основи формування особистості, вона є першоосновою духовного, економічного та соціального розвитку суспільства.

Сімейне виховання позиціонується Україною як один з інструментів успішного розвитку держави та її громадян. Чинним Законом України «Про освіту» виховання у сім'ї проголошено першоосновою розвитку дитини як особистості. Сімейне виховання покликано формувати у дітей повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського та інших народів, дбайливе ставлення до довкілля, любов до своєї країни, що є особливо важливим у сучасних умовах.

Провідним соціальним інститутом, спроможним належно виконувати таке завдання, є сім'я, на розвитку, життєдіяльності, характері й динаміці функціонування якої позначаються історична епоха, національні особливості кожного народу. У сім'ї формується соціальний статус дитини, її прихильність

до рідних, підґрунтя для становлення її переконань і світогляду, ціннісних орієнтацій, морально-етичних ідеалів, соціальної поведінки. Сучасна українська родина – важлива ланка суспільно-історичного й педагогічного поступу людської цивілізації.

Важливість родинного виховання особливо гостро відчувається в сучасних умовах, адже саме сімейний інститут є найбільш незахищеним в період економічної та політичної нестабільності. Проблеми сім'ї в усі часи хвилювали педагогів, громадських діячів.

Не оминув цього питання і видатний педагог Костянтин Дмитрович Ушинський. Аналіз його поглядів на сімейне виховання становить мету нашої статті.

Погляди К.Д. Ушинського на родинне виховання формувалися на ґрунті великої поваги до народу; він обстоював використання досвіду народного виховання, народної творчості (казок, приказок, билин).

Надаючи виняткового значення сім'ї у підготовці до життя, К. Ушинський не вважав родинне виховання особистою справою батьків, а розглядав його як громадянський обов'язок кожного з них. Говорячи про велику роль сім'ї у вихованні дітей, педагог підкреслював важливість доброзичливих взаємин між батьками й дітьми, дружби, любові, взаємної поваги між ними. Він був переконаний, що весь «дух сім'ї» повинен сприяти правильному виховному процесу.

Найкращою вихователькою в родині Ушинський вважав матір, тому жінці, матері-виховательці видатний педагог присвятив багато сторінок у своїх творах. Про високий статус жінки в поглядах Ушинського свідчить і той факт, що він вважав її «необхідним посередницьким членом між наукою, мистецтвом і поезією, з одного боку, звичаями і характером народу, з другого» [4, Т.2, с. 197]. Саме через матір, – зазначав педагог, – успіхи цивілізації проникають в сімейний побут, а через нього і в життя народу, адже основи людського характеру закладаються в перші роки життя, коли дитина перебуває під безпосереднім впливом матері [3, с. 145].

«Важко уявити собі таке захоплення, яке могло б боротися в серці жінки з материнським почуттям», – тонко підмітив педагог [4, Т.2, с. 188]. Мати, на думку Ушинського, має кращі педагогічні здібності, ніж батько, бо в самому характері жінки закладено такі багаті скарби для виховання, як терплячість, наполегливість, ніжність, смак, а головне – природжена любов до дітей.

Однак для того, щоб мати могла правильно виховувати своїх дітей, – зауважував К. Ушинський, – необхідна всебічна її підготовка. Ця проблема хвилювала педагога і знайшла висвітлення у статтях «Звіт про відрядження за кордон» (1846) та «Одна з темних сторін німецького виховання» (1865), в яких автор піддав нищівній критиці тогочасне виховання жінок. За кордоном існують два основні напрямки освіти жінок, – писав Ушинський, – «німецько-господарський» і «французько-галантерейний». «Французько-галантерейна» жіноча освіта спрямована на підготовку не хорошої матері, а «окраси»

суспільства. «Німецько-господарський» напрямок передбачає тільки закінчення дівчатками у 14 – 16 років жіночої школи, після якої дорогу до навчання для них закрито. Подальша доля жінок – ведення господарства спочатку в рідній сім'ї, а потім у родині чоловіка.

Такий підхід до освіти Ушинський категорично заперечував і обстоював рівноправність жінок. Він вважав, що кожна мати повинна добре володіти рідною мовою й виховувати любов до неї у своїх дітей. Ушинський рішуче обстоював «право жінки-матері, жінки-виховательки на високий культурний розвиток, «необхідність повної, всебічної освіти жінки», наполягав на тому, щоб розвивати в жінці любов до народу, до його мови, до звичаїв, бо саме жінка, ставши матір'ю, прищеплюватиме ці самі почуття своїм дітям.

Окрім теоретичних постулатів, педагог намагався втілити власні ідеї на практиці. Будучи інспектором Смольного інституту, він перебудував інститутську освіту на основі передових педагогічних принципів – народність, виховуюче навчання, повага до особистості учня, зв'язок із сім'єю.

Ушинський був переконаний, що майбутня мати повинна мати різноманітні відомості про навколишні предмети і явища. Однією з важливих навчальних дисциплін Костянтин Дмитрович вважав педагогіку. Саме тому він ініціював викладання педагогіки в старших класах жіночих гімназій, склав відповідну програму і за цією програмою збирався написати курс з педагогіки. Працюючи у Смольному інституті, видатний педагог у 1859 – 1860 рр. викладав педагогіку і керував педагогічною практикою своїх слухачок. Крім педагогіки, в Смольному інституті з ініціативи Ушинського вивчали і такі предмети, як психологія, фізіологія та гігієна [3, с. 149].

На думку Ушинського, мати повинна бути не тільки першою вихователькою своєї дитини, а й першою вчителькою. Він вважав, що жінка не повинна нікому доручати справу початкового навчання, їй слід «самій займатися вихованням і навчанням своїх дітей» [4, Т.2, с. 390]. Задля того, щоб допомогти матері в цій справі та «зробити для неї приємною працю початкового навчання», педагог написав підручники «Рідне слово» та «Дитячий світ» не тільки для шкіл, а й для навчання в сім'ї.

Не виключав педагог і виникнення ситуацій, за яких батьки змушені віддати дітей до початкової школи. У цьому випадку важливо, щоб ця школа «була «цілком перейнята сімейним характером» і була б «більше схожа на сім'ю, ніж на школу» [4, Т.2, с. 389]. Як приклад, Ушинський у статті «Внутрішній устрій північноамериканських шкіл» показав особливості функціонування загальноосвітніх шкіл I ступеня в Америці. У початкових школах Америки, писав педагог, викладають молоді вчительки, які вносять у школу родинну обстановку, і це в майбутньому допомагає їм стати прекрасними матерями [3, с. 150].

Багато цікавих думок висловив К. Д. Ушинський і з приводу методики виховання. Насамперед, на думку педагога, виховати справжню людину можна

тільки шляхом поєднання розумового, морального, трудового та естетичного виховання.

Провідним в усій системі формування особистості педагог вважав моральне виховання, тому окреслив різні методи морального впливу на дітей. Одним з них є переконання, яке Ушинський називав «найголовнішим шляхом людського виховання» [4, Т.1, 41]. Водночас, педагог застерігав не зловживати ним, адже зайве моралізування, читання дітям нотацій чи безкінечні вмовляння зрештою їм набридають і можуть дати протилежний результат.

Акцентував Ушинський увагу і на необхідності виховання в дітей з раннього віку стійких, міцних звичок. У творі «Людина як предмет виховання» він підкреслив велике практичне значення виховання добрих навичок, назвавши їх моральним капіталом, який безнастанно зростає і процентами від якого людина користується все своє життя. Виховувати звички педагог радив не механічно, а поступово, шляхом систематичних вправ, з урахуванням вікових особливостей дітей. Щодо викорінювання поганих звичок, Костянтин Дмитрович пропонував батькам насамперед розібратися з причинами їхнього виникнення, а вже потім – займатися усуненням [4, Т.1, с. 41].

Говорячи про перевиховання дітей, Костянтин Дмитрович протестував проти тілесних покарань. На його думку, фізичні покарання викликають почуття страху, а страх від покарання ставить людину нарівні з твариною. Причини девіантної поведінки дітей, на думку Ушинського, лежали у площині неправильного виховання: «Здебільшого дітей карають за те, – писав педагог, за що слід карати їхніх батьків і вихователів». Тому батькам і вчителям він радив більше цікавитися педагогічною літературою з проблем виховання і не карати дітей за власні проступки [1].

Водночас, засуджуючи фізичні покарання дітей, великий учитель залишав за педагогами право застосовувати інші види покарання, бо не завжди переконання може служити дієвим методом досягнення мети, особливо в молодшому шкільному віці.

Великого значення надавав Ушинський і трудовому вихованню, вважаючи, що дитину слід привчати до посиленої праці з раннього дитинства. «Без особистої праці, – писав педагог, - людина не може йти вперед; не може лишатися на одному місці, але повинна йти назад» [4, Т.1, с. 108].

Педагог розглядав працю в широкому розумінні цього слова, виокремлюючи працю фізичну і розумову. Він твердив, що ці види праці повинні бути гармонійно поєднані. Водночас, розумову працю Ушинський вважав важчою для дитини і радив батькам і вихователям обережно навантажувати дитячі голови знаннями. «Необхідно привчати до розумової праці потроху, – говорив педагог, – тоді лише набувається любов до такої праці». Добрим відпочинком після розумової праці Ушинський вважав працю фізичну. Гостро засуджував він дитячу бездіяльність, тобто, коли дитина залишається «без праці в руках, без думки в голові». Саме в ці хвилини, підкреслював педагог, «псується голова, серце й моральність» [4, Т.1, с. 41].

Важливі думки висловлював Ушинський і з приводу естетичного виховання в сім'ї. Необхідно, – радив педагог, – із раннього дитинства пробуджувати в дітях любов до прекрасного – читати їм книжки, організовувати екскурсії на природі, показувати твори мистецтва, навчати різноманітних пісень тощо.

Таким чином, можна підсумувати, що педагогічний доробок К.Д. Ушинського є багатограним, і питання родинного виховання, що займали в ньому одне з провідних місць, видатний учений розглядав на гуманістичних засадах, що заслуговує на пильну увагу й сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Березівська Л. Ушинський Костянтин Дмитрович. *Українська педагогіка в персоналіях: у двох книгах*. К: Либідь, 2005. Кн. 1. С. 284-293.
2. Зайченко І. Про деякі сучасні проблеми сімейного виховання в Україні. *Вісник Прикарпатського університету*. Івано-Франківськ: Плай, 2001. Вип. VI: Педагогіка. С. 115-124.
3. Калениченко Н. Проблема родинного виховання в педагогічній спадщині К. Д. Ушинського. *Педагогічні ідеї К.Ушинського*. К, 1974. С. 143-155.
4. Ушинський К. Твори: У 6 т. К.: Рад. школа, 1952-1955.

Горбатюк Андрій Андрійович

**ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В
АСИНХРОННИХ ДИСТАНЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ПІД ЧАС
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

Процеси розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах суспільно-правових відносин актуалізує потребу розроблення організаційних регламентів використання таких технологій в комунікаціях під час фахової підготовки майбутніх військовослужбовців Національної Гвардії України. Априорність національних інтересів у таких комунікаціях визначається Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [4], де комунікації визначено елементом забезпечення національної безпеки України. Заявлена тема розроблена у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу в Національній академії Національної гвардії України, в якому конкретизовано, що важливим завданням освітнього процесу є формування активної соціальної позиції гвардійців [3].

Наша наукова розвідка виконана відповідно до методології і результатів досліджень науковців, які досліджували різні аспекти заявленої проблеми, зокрема Л. Пелепейченко (контекст комунікативних стратегій у підготовці фахівців у Національній академії Національної гвардії України) [2], Т. Собченко, В. Ворожбіт-Горбатюк, Л. Штефан (контекст застосування елементів коучингу у

навчальних і виховних комунікаціях), [5], Нікаса Лумана (через призму соціальних систем) [6].

Як відомо, процеси розвитку технічно опосередкованої комунікації, що стали природнім супутником інформаційного суспільства, передбачають оновлення відповідних організаційних регламентів. У контексті провадженого воєнного стану і визначення широкого спектру повноважень і професійних завдань військовослужбовців Національної гвардії України особливого значення набуває потреба популяризації національних цінностей в асинхронних дистанційних комунікаціях під час фахової підготовки таких військовослужбовців. Зазначимо тут, що соціально значущі комунікації військовослужбовців Національної гвардії України здійснюються відповідно Доктрини з публічного спілкування Національної гвардії України [1].

Слід наголосити, що технічно опосередкована комунікація у суті своїй зазвичай характеризується ознакою рекурсивності, тобто певною спрямованістю на самоідентифікацію ініціатора комунікації. У цьому ключі варто зосередити увагу на тому, які цінності національного змісту асоціюються з образом військовослужбовця Національної гвардії України: забезпечення громадської безпеки і порядку. У доктрині визначено, що «комунікативна діяльність – динамічна система забезпечення процесу комунікації, яка включає планування, реалізацію, координацію та контроль комунікативних заходів, аналіз ефективності їх проведення» [1]. Така система спрямовується на творення цільової аудиторії (зовнішньої і внутрішньої). Безумовно, акцентним аспектом таких комунікацій є вирішення завдань військово-патріотичного виховання, зокрема у напрямі виховання у громадян України «оборонної свідомості, готовності до національного спротиву, підвищення суспільної значущості та поваги до військової служби, мотивації громадян до набуття ними необхідних компетентностей у сфері безпеки і оборони» [4].

На що ж слід звернути увагу під час популяризації національних цінностей в асинхронних дистанційних комунікаціях під час фахової підготовки майбутніх військовослужбовців Національної гвардії України? Уважаємо за доцільне акцентувати увагу на наступних аспектах:

- осмислення і прийняття методологічного базису рекурсивного підходу, наприклад, особистісної і професійної смартифікації гвардійця, що передбачає ретельну обробку даних перед оприлюдненням будь-якої інформації;
- врахування елементів кібернетичного мислення під час вибору і систематизації технічних ресурсів посередкованих асинхронних дистанційних комунікаціях під час фахової підготовки майбутніх військовослужбовців, використання національної символіки в офіційних інтерфейсах, відстеження рівня відображення національної ідеї і ціннісних орієнтирів у вербальних і невербальних засобах асинхронної комунікації;
- осмисленні і плануванні алгоритмів і механізмів зворотного зв'язку асинхронних дистанційних комунікаціях під час фахової підготовки майбутніх

військовослужбовців з урахуванням концептуальних ідей і місії Національної гвардії України;

- формування національно забарвленого навчального контенту з урахуванням логіки комунікації у соціальних мережах, прийняття методології рекурсивного підходу;

- використання ресурсного методичного інструментарію теорії пропаганди Г. Лассвела, зокрема конкретизації відповідей на важливі питання: «Хто говорить? Що повідомляє? Кому адресовано повідомлення? Яким каналом поширено інформацію? Який ефект здійснює поширена інформація чи спосіб її подачі?» [6];

- урахування техніки критичного сприйняття комунікаційних процесів за Д. Вейсом, зокрема урахування відповіді на системне питання: «Які умови вплинули на хід і результат асинхронних дистанційних комунікацій?» [6].

Список використаних джерел

1. Доктрина з публічного спілкування Національної гвардії України. Наказ командувача Національної гвардії України № 423 від 28.11.2022. <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/vkr-11-0001.02-doktryna-z-publichnogo-spilkuvannya-ngu.pdf>

2. Пелепейченко Л. М. Стратегічні комунікації силових структур України в сучасному соціальному контексті / Л. М. Пелепейченко // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. - 2017. - № 1. - С. 34-41. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2017_1\(21\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2017_1(21)_7).

3. Положення про організацію освітнього процесу в Національній академії Національної гвардії України. Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2015. URL : <https://nangu.edu.ua/uploads/files/documenty/plozhennya/pologennj%20pro%20organizaci%20osvitn%D1%8Cogo%20procesu%20v%20nangu.pdf>

4. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Закон України. Документ 2834-IX, чинний, прийняття від 3.12.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

5. Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Штефан Л. Коучингові технології в освіті: теорія та практика. *Педагогічні науки*. 2021. № 78. С.11-16 DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.78.249779>

6. Foerster H. von. For Niklas Luhmann: How recursive is communication? *Understanding Understanding: Essays on Cybernetics and Cognition*, Springer-Verlag New York, 2003. 362 p.

Гуль Олена Анатоліївна

ІДЕЯ НАРОДНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ К. Д. УШИНСЬКОГО

Вивчення шляхів розвитку теорії і практики виховання і навчання в різні історичні періоди сприяє не лише розширенню загальнопедагогічного кругозору, але й дає уявлення про важливі концепції минулого і, зокрема, в досвіді видатних педагогів. До плеяди яких належить педагог і правознавець українського

походження, один із засновників педагогічної науки і та народної школи – Костянтин Дмитрович Ушинський [4, с. 179–193].

Ідея народності в педагогічній концепції К.Д. Ушинського залишається важливою і актуальною в умовах сучасного творення історії незалежної України та розвитку освітнього процесу на етапі реформування освіти.

В історію світової педагогіки ім'я Костянтина Дмитровича Ушинського вписано, як одного з основоположників педагогічної науки і народної школи. Схожі погляди мали видатні українські педагоги: О. Духнович з Закарпаття, Ю. Федькович з Буковини та ін. Але цю проблему на дійсно науковій основі вперше розробив Костянтин Дмитрович Ушинський. Серед сучасників, мабуть, немає рівних за глибиною і важливістю розкриття наукової проблематики, яка є важливою на даний час. Його погляди надзвичайно актуальними були для того часу, але вони є актуальні й до нині. Скажімо, його переконання щодо важливості мовної підготовки, про необхідність навчання рідною мовою. Це прямо перекликається з реальністю нинішнього «мовного питання» в боротьбі з російською агресією і викорінення «меншовартості», «другосортності» нашого народу. Бачимо, що недостатня кількість уваги до мови навчання призвела, свого часу, до негативних наслідків в суспільстві, не сприяла формуванню і згуртуванню українського народу. Лише тоді, коли катастрофічні події від 24 лютого 2022 змусили прокинутись і зрозуміти важливість рідної мови. І зараз, коли нас змушують стати на коліна, то ми гуртуємося і українська мова стає дедалі популярнішою. Люди активніше стали нею спілкуватися не тільки в громадському житті, а й в повсякденні. Ушинський доводив принципову важливість початкового навчання дітей саме материнською мовою, яка є найкращим виразником духовної культури народу. Говорив, «...відберіть мову – і він ніколи більше вже не створить її ... вимерла мова в устах в народу – вимер і народ», то це не як не інше як цитата, яку повинен знати кожен свідомий українець.

Ця проблема не давала спокою К.Д. Ушинському, він вважав, що «рідна мова – це дивовижний педагог – не лише навчає багато чому, а й вчить, на диво, легко, за якимось недосяжно полегшувальним методом». В його розумінні, рідне слово повинно бути основою всякого розвитку й скарбницею усіх знань як молодого покоління, так і дорослого, адже з нього починається будь-яке поняття. Ушинський закликав до створення якомога більшої кількості народних шкіл з хорошими вчителями, наголошував, що навчання у них має відбуватись рідною мовою. І хоча педагог писав свої праці російською мовою, бо так склалися обставини його життя, та й українська мова була під суворою забороною російського царя, але він був кровно і духовно зв'язаний з Україною. Та й по суті він мав таку ж тернисту особисту долю, як і Україна, зазнаючи наруг і свавілля. Діяльність Костянтина Дмитровича стала справжнім громадським подвигом в ім'я волі України і всіх пригноблених народів.

У статті „Про народність у громадському вихованні» поняття «народність» пояснено педагогом, як прагнення кожного народу зберігати свої

національні, історичні, соціальні й економічні особливості життя, риси ментальності й традиції, рідну мову і національну культуру [1]. Народність за достовірним визначенням педагога зумовлювалася географічними та природними умовами, в яких живе народ. Народність – це національна самобутність народу і коріниться вона, на думку видатного педагога, перш за все, у характері народу. Вживаючи термін «народна школа», він мав на увазі доступність, обов'язковість школи, перш за все початкової, для незаможних верств суспільства. У власне національній системі освіти та виховання поряд із загальнолюдськими цінностями вбачав поєднання і обов'язково їх розкриття і закріплення цих ідей. Ушинський закликав до створення якомога більшої кількості народних шкіл з хорошими вчителям. В його поглядах велику роль приділяв самовизначенню і врахуванню культурних особливостей у навчальному процесі учнівської молоді. Його вчення про народність пов'язано із завданнями формування особистості, виховання в дітей любові до батьківщини, гуманності, чесності, працелюбства, відповідальності. Всі ці якості виходять від народу і співвідносяться з його характером і традиціями [2]. Керуючись ідеєю народності, К. Ушинський прийшов до висновку, що народна освіта повинна знаходитися в руках народу, а навчання дітей здійснюватися рідною мовою, яка є найяскравішим вираженням народності. Навчання дітей рідною мовою, на думку Ушинського, має на меті: формування у дітей свідомого володіння скарбами рідної мови, пояснення їм логіки цієї мови, тобто граматичних законів у її логічній системі. Ці три цілі, зауважував педагог, досягаються не одна за одною, а разом. Погляди К.Д. Ушинського про значення рідної мови у навчальному процесі відіграли важливу роль у справі подальшого розвитку методики початковою навчання рідної мови, у науковій і педагогічній розробці питань початкового навчання [3]. Закономірним є широке використання в сучасних теоретичних дослідженнях та практичних рекомендаціях загальнодидактичних положень вченого, які пов'язані з розвитком мислення і мовлення учнів.

Отже, педагогічна концепція К.Д. Ушинського не втратила своєї актуальності і сьогодні. Сучасна педагогічна наука все більше звертається до багатого досвіду педагогів минулого, без глибокого осмислення і конструктивного застосування якого неможливе успішне розв'язання поставлених завдань сучасної вітчизняної освіти. Безперечно, важливою в цьому контексті є педагогічна спадщина Костянтина Дмитровича Ушинського і, зокрема, його ідея народності, яка нині успішно втілюється під час розбудови самостійної Української держави, у відродженні й розвитку української педагогіки.

Список використаних джерел

1. Ідея народності у вихованні / За творами К. Д. Ушинського. *Рідна школа*. 2004. №3. С. 66-67.
2. Ушинський К. Д. Загальний погляд на виникнення наших народних шкіл. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2-х т. Київ : Рад. школа, 1983. Т.2. С.191-202.

3. Ушинський К. Д. Питання про народні школи. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2-х т. Київ : Рад. школа, 1983. Т.2. С.219-228.
4. Шендеровський В. А. «Ні, я українець!» – Костянтин Ушинський. Нехай не гасне світ науки. Книга перша. Київ : ВД «Простір», 2009. 416 с.

**Каюн Вікторія Олександрівна
Харченко Тетяна Олексіївна
Дашевська Таміла Віталіївна
Перун Світлана Василівна**

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ФУНКЦІЯ МУЗЕЇВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодення української реальності ставить перед освітою величезну кількість завдань – від збереження психоемоційного клімату у середині освітнього середовища до забезпечення безпеки та життєдіяльності усіх його суб'єктів. У цьому контексті музеї постають основними популяризаторами недостатньо вивчених, але правдивих сторінок історії, носіями ціннісних засад суспільства. У закладах освіти музей є складовою компонентою освітнього процесу для здобувачів освіти. Адже відповідно до Закону України «Про вищу освіту», редакція від 27.10.2022, який передбачає «студентоцентроване навчання, як підхід до організації освітнього процесу, що передбачає, як заохочення здобувачів вищої освіти, орієнтування на задоволення їх потреб та інтересів, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії» [1, с.3]. Тож музей, на засадах взаємоповаги і партнерства між учасниками освітнього процесу, крізь призму експозицій, має на меті досягнення всебічного розвитку особистості з її цінностями та переконаннями. Адже, щоб зобразити основні цілі збережених цінностей, які експонуються, робота має проводитись в тісному контакті з експонатами, адже, як зазначає Ф.Вайдагер: «Музеї є результатом унікальних культурних досягнень, вони мають специфічне завдання, яке жодна інша установа не може в них відібрати: вони були створені для того, аби допомогти всім зацікавленим краще зрозуміти себе та своє місце у цьому світі. Музеї мають додати нашим поглядам іншої перспективи і тим самим уможливити глибше розуміння себе та інших» [3, с. 28]. Через призму цього підходу варто зазначити певну своєрідність і абсолютну ідентичність роботи музеїв як структурних підрозділів освітніх закладів. Адже саме серед музейних експонатів, звичайно, із студентоцентрованою орієнтацією самого матеріалу, можна простежити не лише становлення, розвиток та досягнення у певній сфері нашого життя, а й спрогнозувати можливий сценарій майбутнього прогресу у цій галузі освіти чи економіки. Долучаючись до здобутків минулого, здобувач освіти бачить процес розвитку та удосконалення речей і предметів, що оточують його повсякчас у навколишньому середовищі.

Абсолютним виглядає твердження, що у музеях оживає історія. Отож традиції в університетських музеях – це своєрідна культурно-освітня сфера,

осередок культурно-освітнього процесу, це живий організм у процесі людського пізнання (а не лише сховище), який розширює галузі освіти, базуючись на стандартах музейної педагогіки, сприяє розвитку комунікативної та креативної особистості, формуванню національної ідентифікації, забезпечує збереження традицій в медицині, науці, повернення до духовних цінностей, відроджує повагу до надбань та винаходів своїх попередників загалом, виконує роль громадянського та національно-патріотичного виховання.

Тож ми впритул підійшли до розуміння інформаційно-просвітницької функції, яку виконують музеї в організації освітнього процесу. По-перше, музей є інформаційним джерелом для здобувачів освіти, де кожен експонат чи експозиція надають знання. При цьому застосовуються прийоми, що задіюють всі види пам'яті (від механічної до словесно-логічної), а також формується уява та усвідомлення наукового прогресу людства. По-друге, музей на рівні з бібліотекою виступає просвітницько-мотиваційним центром для учасника освітнього процесу. І якщо бібліотека розвиває в основному уяву, то музей дає змогу тактильно відчувати подих історії, так би мовити, доторкнутися до різних предметів багатоманітних епох. Музей є мотиватором для розвитку науки, адже він показує сам процес прогресу або регресу, адже іноді помилкові судження викреслюють сотні років прогресивних тенденцій.

У цьому сенсі показовими є експозиції воєнних дій, наслідків війн чи руйнівних винаходів людства, як от зброя масового ураження та щось подібне. Коли читаєш про війну і бачиш її через призму музейних експонатів, то отримуєш зовсім іншу реакцію – бачачи понівечений предмет побуту людина чітко бачить, що таке жах руйнування. Як культурна спадщина всього людства, надбання віків зникає під вибухами ракет та залпів. При цьому, що найжахливіше – гинуть люди, які би мали жити і творити задля кращого життя нащадків нашої країни та й усієї планети.

Просвітницька функція музею якраз і полягає у тому, щоб оживити так званий «історичний брукхт», довести, що це не склад непотрібних, застарілих речей, а надбання сотень тисяч поколінь, і через дотик до яких – розкривається реалістичне бачення того чи іншого історичного періоду.

Тож прийоми музейної педагогіки передбачають оновлення експонатів, покращення їх візуалізації, переоцінку їх значення та вплив на підростаюче покоління. Саме завдяки цьому музей у закладі освіти стає інтерактивним центром розвитку студентства, яке саме по собі виступає «двигуном» прогресу, його передовим авангардом, який здатен зупинити деструктив та руйнацію у сучасному суспільстві.

Слід зазначити, що музеї не лише ознайомлюють з історією, наукою та культурою минулого, але й популяризують цінності, досягненнями науки й культури новітнього часу, як пріоритетні фактори необхідні для формування у молоді національної самоідентифікації та громадянської позиції. Крізь вище зазначену проекцію, музеї постають як одні з осередків освітнього процесу і можуть стати одним із ефективних закладів навчання та виховання.

Музей є провідним популяризатором новітніх тенденцій, засновником та впроваджувачем трендів та сучасних технологій. Тут архаїчне, переплітаючись із модерновим, утворюють неповторний тандем, який пробуджує у відвідувачів захоплення можливостями людського інтелекту. Зустрічаючись в одному місці, прадавнє і новітнє створюють симбіоз наукового, культурного, економічно-соціального і політичного розвитку потенціалу людини. Бачачи такі перспективи, молодь тягнеться до кращого у навчанні та подальшій роботі, при цьому озираючись на помилки, зроблені попередніми поколіннями.

Унікальність освітньої ролі музею полягає у тому, що в одному приміщенні зібрані всі досягнення та помилки людства, проказаний прогрес і регрес, конструктив і деструктив, винаходи, які підняли людей на новий рівень та скинули у безодню хаосу. Тут можна відчувати подих віків та зазирнути у майбутнє, спрогнозувати можливі наслідки та віднайти шлях порятунку людини, здобути безсмертя або назавжди зникнути.

Тож підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що музей є унікальним закладом у сфері освіти, а його функції важко переоцінити, особливо у інформаційно-просвітницькому значенні як для розвитку молоді, так і для людства в цілому.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>
2. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 липня 1995 р. № 250/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-вр#Text>
3. Удовиченко І. В. Музейна педагогіка: теорія і практика: науково-методичний посібник (2017) URL: https://www.academia.edu/33066932/Удовиченко_І_В_Музейна_педагогіка_теорія_і_практика_науково_методичний_посібник_2017

**Косенчук Олег Леонідович
Головко Андрій Юрійович**

ГРА В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ К. Д. УШИНСЬКОГО

Гра є одним із найважливіших видів діяльності у житті дитини, спосіб її повноцінного гармонійного розвитку. Коли діти залучені до гри, у них формуються навички зосереджуватися, самотійно міркувати, розвивається увага, бажання більше знати. Захопившись, діти можуть не помічати, що вони водночас і навчаються: пізнають щось нове, запам'ятовують, розвивають уяву та фантазію. Ще у далекому дев'ятнадцятому сторіччі, у зарубіжній і вітчизняній педагогічній теорії та практиці зростає інтерес до дитячих ігор. Дослідники цього періоду (П. Лесгафт, Н. Лубенець, М. Монтессорі, К. Ушинський, Ф. Фребель) рухливі ігри розглядали як важливий засіб фізичного виховання дітей [1]. Відомий польський педагог Януш Корчак зазначав: «Гра – це не тільки стихія дитини, але й єдина сфера, де ми дозволяємо їй ініціативу у вужчому чи ширшому діапазоні [2]. Під час гри дитина до певної міри відчуває себе

незалежною. Усе інше є швидкоплинною послугою, хвилиним правом, а дитина має право на гру» Основні погляди на гру, в працях великого українського педагога К.Д. Ушинського, викладені в його фундаментальному дослідженні ««Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології»», яке вийшло в світ окремим виданням в 1867 р., тобто майже за 30 років до появи перших робіт Грооса. Костянтин Ушинський часто у своїх творах звертається до ігрової діяльності дітей, педагогічного значення гри у фізичному та психічному розвитку особистості, до наукових теорій їх виникнення [3]. Зокрема, у монографії «Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології» є стаття «Виховне значення дитячих ігор». Педагог, описуючи дитячі заклади та родинне виховання у «Звіті відрядженого за кордон», звертається до ігор Ф. Фребеля. Хоча К.Д. Ушинський і розглядає гру в розділі про розвиток уяви, як один з його проявів, однак значення, яке він їй приписує, далеко виходить за межі цієї однієї психічної функції. Погляди К.Д. Ушинського а питання дослідження гри краще всього відображає така його думка: «Ми надаємо такого великого значення дитячим іграм, що коли б влаштовували вчительську семінарію, чоловічу чи жіночу, то зробили б теоретичне й практичне вивчення дитячих ігор одним із головних предметів». За Ушинським: «Для дитини гра - дійсність, і дійсність набагато цікавіша, ніж та, яка його оточує. Цікавіше вона для дитини саме тому що зрозуміліше, а зрозуміліше вона тому, що частково є його власним створенням. У грі дитина живе і сліди цього життя глибше залишаються в ній, чим сліди дійсного життя, в яке вона не змігла ще увійти по складності її явищ і інтересів. У дійсному житті дитина не більш, як дитини - істота і не має ще ніякої самостійності, сліпо і безтурботно захоплене течією, життя, в грі ж дитина, вже зріла людина, пробує свої, сили і самостійно розпоряджається своїми ж створеннями».

На думку Ушинського, гра це не особливий світ, в якому живе дитина і який китайською стіною відокремлений від світу дорослих - навпаки, гра є спосіб проникнення в дійсне життя, потужний для дитини спосіб увійти до всієї складності життя дорослих, що оточує його. «Але якщо дитина більше і діяльніше живе в грі, чим в дійсності, то, дійсність, що оточує його, має сильний вплив на його гру, вона дає для неї матеріал, набагато різноманітніший і дійсніший того, який пропонується іграшковою лавкою». Придивіться і прислухайтеся, як звертаються дівчатка з своїми ляльками, хлопчики з своїми солдатиками і конячками, і ви побачите у фантазіях дитини віддзеркалення дійсного, оточуючого його життя віддзеркалення, часто уривчасте, дивне подібно до того, як відбивається кімната в гранованому кришталіку, але вражає вірністю своїх подробиць. У однієї дівчинки лялька куховарить, шиє, мие і гладить; у іншої - валяється на дивані, приймає гостей, поспішає в театр або на раут, у третьої - б'є людей, заводить скарбничку, рахує гроші. Навіть траплялося бачити хлопчиків, у яких іграшкові чоловічки вже отримували, чини і брали хабарі. Не думайте ж, що все це пройде безслідно з періодом гри, зникне разом з розбитими ляльками і розламаними барабанщиками, напевно з цього, з часом

зав'язуються асоціації і уявлення, відчуття і думки не розірвуть і не перероблять їх на новий лад, зв'язуються в одну обширну мережу, яка визначить характер і напрям людини. У іграх суспільних, в яких беруть участь багато дітей, зав'язуються, перші асоціації суспільних відносин. Дитина, звикла командувати або підкорятися в грі, не легко відучується від цього напрямку і в дійсному житті. Нас, дорікають часто в лінощах, в пристрасті розпоряджатися і нічого не робити самим, але немає сумнівів що на утворення такої риси в нашому характері, що різко кидається в очі, особливо серед іноземців, мали великий вплив гри поміщицьких дітей з кріпацькими хлопчиками і дівчатками, які, виконуючи всі витребеньки свого маленького пана, позбавляли його від праці що-небудь зробити самому. Гра тому і гра, що вона самостійна для дитини, а тому всяке втручання, дорослого в гру позбавляє її особливого "шарму". Дорослі можуть мати тільки один вплив на гру, не руйнуючи в ній характеру гри, а саме - доставкою матеріалу для споруд, якими вже самостійно займеться сама дитина. Але не можна думати, що все це можна придбати в іграшковій лавці, так цим ми ж і нашкодимо дитині. Тут ми бачимо, що для Ушинського середовище - основне джерело того змісту, який єдино надає виховну дію на особу дитини, що формується. Звичайно, погляди Ушинського не позбавлені недоліків. До їх числа слід перш за все віднести звуження проблеми гри до проблеми однієї функції уяви. Гра, звичайно, не є, тільки діяльність уяви і взагалі навряд чи правильно розглядати гру як тільки прояв якої-небудь однієї з психічних функцій. Неправильними є і думки Ушинського про невтручання в дитячу гру з боку дорослих. Ця думка, Костянтина Дмитровича, була реакцією на надзвичайну регламентацію дитячих ігор, яка проповідувалася німецькою педагогікою, починаючи від системи Фребеля. Цей протест і привів Ушинського до заперечення можливості керівництва грою. Адже, при правильному розумінні суті гри таке керівництво і можливо і необхідно. Ґрунтовний аналіз наукового спадку Ф. Фребеля дозволив К. Ушинському сформулювати такі педагогічні висновки щодо гри. Ігри передбачають майбутній характер і долю дитини. Сама гра має великий вплив на розвиток дитячих здібностей і нахилів. Вихователь має великий вплив на гру дитини (навчаючи грі, підбираючи товаришів, даючи ідею ігор, надаючи їй засобів для виконання дитячих фантазій, припиняючи гру, якщо вона шкідливо впливає на дитину). Дитячі ігри мають свої національності, свою багатовікову історію. Це могутній виховний засіб, який виробило саме людство і в якому через це виявилась непідробною істинна потреба людської природи. Велику послугу справі виховання зробив би той педагог, який вивчив докладно якнайбільшу кількість дитячих ігор і, випробувавши їх на практиці з дітьми, проаналізував їх психічний вплив на дитячі характери. Діти безперестанно творять нові ігри, пристосовуючись до місцевості, речей, обставин, дня. У певній грі дитина зазнає труднощів і страждань у зв'язку з тією душевною діяльністю, яку дає гра (що в дорослому житті забезпечуватиме її життєве щастя) [3].

Список використаних джерел

1. Лубенець Н. Д. Фребель і Монтессорі. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / за заг. ред. З. Н. Борисової. К.: Вища шк., 2004. С. 283-290.

2. Русова С. Вибрані педагогічні твори. К. : Освіта, 1996. 304 с.
3. Ушинський К.Д. Твори в 6-ти томах, т. 1-6. К.: Радянська школа, 1954-1955.

Лядський Ігор Костянтинович

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ГОРМЕЗИС ЯК БАЗОВІ META-SKILLS ДЛЯ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Формування та підтримка позитивної атмосфери у колективі — важливі завдання сучасної педагогіки, психології та менеджменту. Кожна наука, предметом якої є комунікація між людьми, має долучитися до розв'язання проблеми булінгу, мобінгу та інших проявів насилля. Оскільки наукові обрії гуманітарних дисциплін перетинаються, не потрібно проводити чітке розмежування їх компетенції стосовно суспільно значущих тем. Зокрема мова йде про соціальний інтелект, який однаково актуальний для психологів, педагогів, соціологів та управлінців. Якщо раніше його відносили до soft-skills, то зараз цей вид розумової активності асоціюється з новим трендом — meta-skills, тобто глибинними властивостями психіки, які допомагають у навчанні, саморозвитку та професійному становленні [3, с. 3]. Окрім соціального інтелекту до них входять когнітивна гнучкість, креативність, критичне мислення тощо. Нещодавно з'явилася пропозиція до рядів meta-skills додати новітній напрям особистісного зростання під назвою «психологічний гормезис», що уособлює здатність людини орієнтуватися у соціальних ситуаціях, долати стрес та вибудовувати ефективну комунікацію.

Концепцію «психологічного гормезису» сформулював автор цієї публікації на підставі узагальнення фактичного матеріалу з соціального та емоційного інтелекту, нетворкінгу, гуморобіки, стресостійкості та основ менеджменту. Також новий напрям доповнено філософією стоїцизму, логотерапією Віктора Франкла, вченням про еустрес Ганса Сельє та розумінням потокового стану Міхая Чиксентміхаї. Психологічний гормезис — це помірний вплив стресових факторів на психіку, що викликають подальшу несприйнятливність до них людини. По суті, це перенесення фізіологічного явища в ментальну сферу.

Термін «гормезис» в початковому формулюванні — це стимулюючий вплив помірної дози різноманітних стресорів, зокрема отрут, на організм людини та тварин, завдяки якому вони стають менш чутливими до дії цих факторів. Паралель з гормезисом можна провести в багатьох сферах життя. Яскравий приклад — спорт та фізичні вправи. Тренування м'язів і серцево-судинної системи — це насильство над організмом, але їх результат корисний. Людина, яка займається спортом, стає витривалішою, впевненішою та домагається кращих результатів у житті.

Проведення численних тренінгів, відкритих лекцій та майстер-класів із соціального інтелекту та інших meta-skills виявило переважну впевненість

учасників цих заходів, що подолання проблеми булінгу і насильства у молодіжному середовищі можливо виключно шляхом виховання у жертв цих явищ вміння самотійно виправити ситуацію. Ця компетенція не тільки знижує рівень конфліктів у дитячому та молодіжному середовищі, вона міцно входить у свідомість людини, слугуючи профілактикою явища мобінгу в дорослому світі. Аналогічні результати були отримані під час онлайн опитування студентів Полтавського державного аграрного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавського державного медичного університету та Полтавського університету економіки і торгівлі [1, с. 112]. Респонденти з рівнем соціального інтелекту вище середнього показали значно менший відсоток потрапляння у конфліктні ситуації та підтримали пропозицію, згідно до якої найкращий шлях подолання конфліктів і булінгу – сформувані у їх жертв навички стресостійкості та впевненості у власних силах. Інша частина респондентів частіше вказувала на можливість залучення поліції, психологів, педагогів та родичів, що свідчить про меншу здатність до самотійної соціалізації. Таким чином можна припустити, що питання протидії насильству булінгу та мобінгу має характер загально філософського феномену самоактуалізації особистості та її опірності до негативних факторів середовища. В даному аспекті роль соціального інтелекту, як однієї із базових meta-skills, вирішальна для формування комунікативних навичок та соціальних компетенцій людини.

Дослідження тайських науковців виявили тісний зв'язок соціального інтелекту з нормалізацією відносин у колективі школярів [2, с. 344]. Що найголовніше, вони відзначили можливість розвитку соціального інтелекту та його складових частин шляхом щотижневих занять, з якісними змінами вже через перший місяць роботи, що відобразилося на зниженні кількості конфліктів серед учнів.

Ще один цікавий феномен, який привертає увагу дослідників — широкий діапазон наслідків слабого розвитку соціального інтелекту, які можуть бути діаметрально протилежними. В одному випадку це призводить до схильності ображати інших людей через брак емпатії. В інших ситуаціях — може навпаки проявитися у надмірній вразливості.

З певною обережністю, що враховує вірогідність упередженого сприйняття даного твердження, можна припустити наявність конструктивного ефекту від конфліктів у молодіжному середовищі, з позицій адаптації особистості до викликів дорослого світу. Якщо їх рівень не переходить певну межу за якою починається ризик для здоров'я та життя людини, чи доречно гасити явище сторонніми агентами, позбавляючи дитину можливості самотійно врегулювати непорозуміння в колективі. Взагалі питання конфлікту в його філософському та практичному значенні далеко не завжди означає негативне явище. Будь-яка дискусія та обмін протилежними думками частково набуває ознаки конфлікту, при цьому не маючи деструктивних наслідків. Можна провести аналогію із психологічною категорією еустрес, який є своєрідною

точкою зростання особистості. Це певний виклик, що змушує людину актуалізувати всі свої знання та вміння, сприяючи індивідуальному зростанню та прогресу.

Люди, які з дитинства навчилися долати конфліктні ситуації, виростають пристосованими до дорослого життя. Вони швидше соціалізуються, активніше розширюють коло знайомств. Дитячі конфлікти за своєю природою найбезпечніші для людини. Це як «полювання» левенят або вовченят один на одного, що в ігровій формі допомагає їм соціалізуватися, знаходячи своє місце у колективі. Дитячі та підліткові сварки допомагають навчитися домовлятися, стримувати особисті амбіції, співвідносячи їх з інтересами однолітків. Шкільний чи університетський булінг — індикатор нездатності особистості до соціалізації.

З цих позицій можна припустити, що механізм гормезису доречно застосувати до соціальної складової людського життя. Тим паче, що насильство не зменшується з рівнем розвитку цивілізації, набуваючи загрозливих масштабів у дитячому, підлітковому та молодіжному середовищі. Сучасні глобальні виклики, зокрема пов'язані з військовими діями, сталять під питання ефективність заходів, що намагаються знизити рівень насилля в закладах освіти без урахування індивідуальної здатності людини до самозахисту, виключно за рахунок сторонньої допомоги у вигляді поліції, омбудсмена, психологічної служби чи педагогічних працівників. Суспільство ризикує отримати величезний відсоток громадян, які апріорі нездатні адаптуватись до конфліктних ситуацій з усіма відповідними наслідками для обороноздатності держави.

Список використаних джерел

1. Лядський І.К., Дячков Д.В. (2022) Управління соціальним інтелектом як фактором впливу на формування soft-skills у здобувачів вищої освіти. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. Випуск 13. С. 108-114.
2. Jueajinda S, Stiramon O, Ekpanyaskul C. Social Intelligence Counseling Intervention to Reduce Bullying Behaviors Among Thai Lower Secondary School Students: A Mixed-method Study. J Prev Med Public Health. 2021. Vol. 54(5). pp. 340-351.
3. Spencer E. & Lucas B. Meta-Skills: Best practices in work-based learning A literature review. 2021. 75 p.

Міщенко Володимир Артурович

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Ресурсно-орієнтоване навчання (РОН), зазначають науковці, – це освітня модель, яка базується на використанні різноманітних ресурсів, у тому числі освітніх технологій, для забезпечення ефективного навчання учнів (Кононець, Новописьменний, 2020). РОН має ряд переваг, які роблять його особливо цінним для виховання сучасної молоді. По-перше, РОН є доступним для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Це досягається за рахунок використання різноманітних форм і методів навчання, які дозволяють

кожному учневі знайти те, що йому найбільше підходить. По-друге, РОН сприяє розвитку діалогу між учнями, викладачами та батьками. Це відбувається завдяки тому, що РОН передбачає активну участь всіх учасників освітнього процесу в проектуванні, реалізації та оцінюванні навчального процесу. По-третє, РОН є динамічним і дозволяє швидко реагувати на зміни в освітньому середовищі. Це досягається за рахунок використання сучасних освітніх технологій, які дозволяють швидко створювати та адаптувати навчальні ресурси.

Проаналізувавши праці науковців щодо суті РОН, висловимо власне бачення, що РОН може бути ефективно використано для виховання сучасної молоді за такими напрямками (рис. 1):

- *Формування особистісних якостей.* РОН дозволяє розвивати в учнів такі особистісні якості, як самостійність, критичне мислення, креативність, здатність до співпраці та комунікації.
- *Формування громадянської позиції.* РОН сприяє формуванню в учнів свідомого громадянина, який готовий брати участь в житті суспільства.
- *Підготовка до професійної діяльності.* РОН допомагає учням набути необхідні для успішної професійної діяльності навички та компетентності.

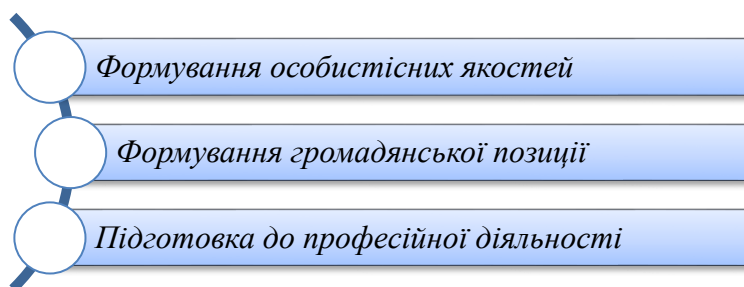

Рис. 1. Напрями використання РОН у процесі виховання сучасної молоді

Слід наголосити на тому, що саме критичне мислення є важливою складовою громадянської компетентності. Воно дозволяє молодим людям аналізувати та критично оцінювати суспільні процеси, що є необхідною умовою для їх активної участі в суспільному житті.

На підставі аналізу праць науковців (Н. Кононець (2022), К. Петрик (2022), О. Тягло (2008) та ін.), доходимо висновку, що РОН дозволяє формувати критичне мислення молоді у виховному процесі за рахунок наступних факторів:

- *Доступність інформації.* Молодь повинна мати доступ до різноманітної інформації про суспільні процеси. Це забезпечується використанням різноманітних форм і методів навчання, а також використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- *Діалогічність у вихованні.* У процесі навчання й виховання молодь повинна мати можливість обмінюватися ідеями та досвідом з педагогами, однолітками, загалом з різними людьми. Це сприяє розвитку критичного мислення, оскільки молоді люди вчаться аналізувати різні точки зору та аргументи.

- *Динаміка.* Освітній процес (навчання й виховання студентської молоді) має бути гнучким і динамічним, повинен бути спрямований на розвиток молодих людей, а не на передачу їм готових знань і умінь. Це забезпечується використанням проблемного навчання, проектної діяльності та інших форм навчання, які стимулюють активність молоді та вимагають від них самостійного мислення.

Заняття з дисциплін комп'ютерного циклу є основними, на яких студенти знайомляться з РОН. Як зазначає Н. Кононець, на них викладач повинен розвивати особистість студента, його творче і критичне мислення, вміння аналізувати, робити висновки, формувати, формулювати та відстоювати власну точку зору (Кононець, 2018).

Приклади для формування у молоді критичного мислення:

- Використання інтерактивних освітніх ресурсів, таких як онлайн-курси, віртуальні музеї та екскурсії, дозволяє молоді отримати доступ до різноманітної інформації про суспільні процеси.
- Організація дискусій, круглих столів та інших заходів, на яких молодь може обмінюватися ідеями та досвідом з іншими людьми, сприяє розвитку критичного мислення.
- Застосування проблемного навчання, проектної діяльності та інших форм навчання, які вимагають від молоді самостійного мислення, дозволяє їм розвинути критичне мислення.

Активне громадянство є здатністю молодих людей брати участь у суспільному житті, відстоювати свої права та інтереси, а також ефективно взаємодіяти з іншими людьми (Круглашов, Ротар, Цікул, 2022). Ресурсно-орієнтований підхід дозволяє формувати навички активного громадянства, чіткої громадянської позиції у молоді за рахунок таких факторів:

Доступність ресурсів. Ресурси, необхідні для формування навичок активного громадянства, повинні бути доступні для молоді незалежно від її соціального статусу, місця проживання та індивідуальних особливостей. Це забезпечується використанням різноманітних форм і методів навчання, а також використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад, молоді люди можуть отримати доступ до інформації про суспільні процеси, беручи участь у навчальних програмах, які використовують онлайн-ресурси, такі як YouTube, Вікіпедія або веб-сайти громадських організацій. Вони також можуть брати участь у громадських заходах, які проводяться в їхніх громадах.

Комунікація та громадянська діяльність. У процесі навчання молоді повинні мати можливість спілкуватися з іншими людьми, обмінюватися ідеями та досвідом. Це сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і соціальних навичок, які необхідні для активної участі в суспільному житті. Наприклад, молоді люди можуть брати участь у дискусіях, обговореннях або дебатах на теми, пов'язані з громадянською діяльністю. Вони також можуть брати участь у проектній діяльності, яка вимагає співпраці з іншими людьми.

Розвиток особистості через громадські проекти. Виховання й розвиток особистості передбачає використання проблемного навчання, проектної діяльності та інших форм навчання, які стимулюють активність молоді. Наприклад, молоді люди можуть брати участь у проекті, спрямованому на вирішення проблеми в їхній громаді. Це допоможе їм розвинути навички планування, організації та реалізації проектів. У рамках РОН для формування навичок активного громадянства молоді можуть використовуватися такі методи і форми навчання: онлайн-курси та вебінари, які надають інформацію про суспільні процеси та громадянську діяльність; громадські заходи, такі як круглі столи, конференції та фестивалі, які дозволяють молоді обмінюватися ідеями та досвідом з іншими людьми; проектна діяльність, яка вимагає від молоді самостійного пошуку інформації, вирішення проблем та співпраці з іншими людьми. Підготовка до професійної діяльності як третій напрям використання РОН у процесі виховання сучасної молоді передбачає реалізацію в освітньому процесі різноманітних виховних заходів на засадах професійно орієнтованої інтеграції, виховних технологій та педагогічних технологій РОН.

Отже, РОН є ефективним інструментом для виховання сучасної молоді. Воно дозволяє забезпечити доступність, діалог та динаміку навчального процесу, що є необхідними умовами для успішного виховання молоді в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с.
2. Кононець Н. В. Метод сінквейну при ресурсно-орієнтованому навчанні інформатики: робота з підручником. *Інновації в освіті: здобутки та перспективи: матеріали Всеукр.наук.-практ. інтернет-конф.* Умань: ВПЦ "Візаві", 2018. С.46-48
3. Кононець Н. В., Новописьменний С. А. Ресурсно-орієнтоване навчання дисципліни «Педагогіка вищої школи» в умовах дистанційної освіти. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць.* Вип. 26. Полтава, 2020. С. 106–113.
4. Петрик К. Б., Кононець Н. В. Діалогічне спілкування як метод виховання студентів у вищій школі. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка» : збірник тез доповідей (електронне видання)* (м. Полтава, 22–23 лютого 2022 року). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 226-228.
5. Тягло О. В. Критичне мислення: навчальний посібник. Х.:, 2008. 192 с.

**Молчанова Карина Костянтинівна
Лупаренко Світлана Євгенівна**

БУЛІНГ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У сучасному світі існують певні проблем, які вимагають негайного втручання і швидкого розв'язання, адже від того, наскільки швидко і ефективно вони будуть розв'язане залежить фізичне і психічне самопочуття особистості, її

самооцінка і самореалізація. У всі часи молодь відігравала важливу роль у формуванні сильної держави, саме молодь спонукає весь світ до розвитку та модернізації. Але все це доволі складні процеси, які сповнені певними перешкодами і труднощами, й однією з найактуальніших та найгостріших проблем в житті сучасної молоді є булінг у дитячому і молодіжному середовищі.

Термін «булінг» походить від англійського дієслова «to bull», що в перекладі українською означає «переслідувати, знущатися» [2]. Згідно з визначенням ЮНІСЕФ булінг – небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей. Мета цих дій – продемонструвати власні сили шляхом приниження та залякування інших людей. За статистикою, зібраною ЮНІСЕФ, 67 % українських дітей віком від 11 до 17 років тією чи іншою мірою зіткнулися з цією проблемою. Жертвами були 24 % дітей, замовчували цю проблему – 48 %, а кількість дітей, які просто спостерігали булінг, не перешкоджаючи цьому процесу через страх, сягає 44 % [3].

Булінг відрізняється від конфлікту та має такі ознаки:

- систематичність (повторювані дії, які чинять психічний, фізичний, економічний, сексуальний тиск);
- цілеспрямованість (усі дії булери чинять навмисно з метою приниження, нанесення психічної та/або фізичної шкоди. Іноді принижувальні дії з боку зловмисників можуть спричинити соціальну ізоляцію жертви);
- вияв як у діяльності, так і в бездіяльності;
- відсутність каяття у булера/булерів;
- залучення до булінгу трьох сторін: булера (кривдника), жертви булінга (особи, на яку спрямовані дії булера); спостерігачі;
- дисбаланс сил (нерівність може бути спричинена різними соціальними статусами, різницею у фізичному або ментальному розвитку учасників, а також їх кількістю: часто сторона булера представлена групою осіб, а жертвою часто є одна особа);
- однобічний характер (у булінгу наявні булер і жертва, але якщо змінюються обставини і особа, на яку були спрямовані принижувальні дії кривдника, виконує роль булера, то в цьому випадку дане протистояння не можна назвати булінгом) [2].

Причинами булінгу є: змагання дітей за лідерство; розбіжність поглядів та цінностей учасників освітнього процесу; відсутність у булерів толерантності та емпатії; заздрість; протистояння різних субкультур [5].

Існує шість типів булінгу:

1. Фізичний булінг – тип залякування, який виявляється в регулярному нанесенні фізичної шкоди жертві (удари, поштовхи, підніжки тощо).
2. Вербальний булінг – тип знущання, який виявляється в системних словесних знущаннях (погрози, образи, неприємні коментарі з будь-якого приводу).

3. Соціальний булінг – реляційна агресія. У цьому випадку булери чинять дії, що спрямовані на соціальну ізоляцію жертви. З метою досягнення поставленої цілі кривдники намагаються завдати шкоди стосункам жертви та/або зіпсувати її репутацію.

4. Кібербулінг – тип приниження, який здійснюється за допомогою засобів цифрових технологій. Цей тип цькування може виражатися через різноманітні додатки, соціальні мережі, повідомлення тощо.

5. Сексуальний булінг – тип цькування, який може відбуватися як у віртуальному, так і в реальному житті. Цей вид булінгу виявляється у зневажливих поглядах, жестах, жартах, погрозах, а також поширенні чуток, фото та/або відео сексуального характеру.

6. Упереджений булінг – тип приниження, який може виявлятися як за допомогою інтернету, так і при особистій зустрічі. Його основою є зневага кривдника до представників інших рас, релігій та осіб, які мають нетрадиційну сексуальну орієнтацію [1].

Об'єктом булінгу зазвичай стає особа, яка відрізняється від інших. Відмінність необов'язково має бути негативною, навпаки – особа, на яку спрямований булінг, може мати високу академічну успішність, бути всебічно розвинутою та привабливою особистістю, а дії кривдників спричинені заздрістю та бажанням здаватися кращими. Окрім того, жертвою може стати людина іншого етнічного походження, яка є симпатичною, але яка має незвичайну зовнішність з унікальними характеристиками.

Щоб ефективно боротися з булінгом, важливо якомога швидше помітити його ознаки та виявити всіх його учасників. Після початку булінгу жертва зазвичай змінює свою поведінку, і їй властиві такі ознаки:

- погіршення настрою;
- відчуття пригніченості;
- замкненість, небажання вести активне соціальне життя;
- мінімальна взаємодія з однолітками;
- зниження рівня академічної успішності;
- відсутність бажання відвідувати заклад освіти, оскільки це одне з найпопулярніших місць, де відбувається булінг;
- погіршення стану фізичного здоров'я (людина часто має захворювання різного типу, у тому числі вірусні).

Булінг завдає шкоди не лише жертві, а й булеру також. Ця ситуація спричинена різноманітними емоційними проблемами, які переживає сучасна молодь, а також відсутністю у них уміння будувати здорові стосунки з людьми, які їх оточують. Тож для розв'язання проблеми булінгу необхідно надати підтримку обом його сторонам. Перш за все, щоб допомогти людині, на яку був спрямований булінг, необхідно заспокоїти її, вислухати, підтримати та пояснити, що вона в цьому невинна. Щоб надати необхідну допомогу булеру та припинити його негативні, принижувальні дії щодо жертви, з ним також необхідно поговорити та дізнатися мету його вчинків, його ставлення до цих дій, а також

реакцію оточуючих. Під час розмови потрібно концентруватися на фактах та не робити поспішних висновків. Необхідно пояснити агресору, які дії вважаються неправомірними та пояснити їх шкоду і вплив на жертву, на самого булера та людей, які їх оточують. Іноді для припинення цькування та подолання його наслідків для обох сторін необхідно залучити психолога [4].

Отже, для створення комфортних умов перебування особистості в закладі освіти і формування позитивної емоційної атмосфери навчання важливо вчасно виявити булінг та припинити його ще на етапі зародження. У жодному разі не можна ігнорувати цькування, адже чим довше вони ігноруються, тим більших масштабів вони набувають, і тим складніше буде подолати булінг та його наслідки.

Список використаних джерела

1. Вінні С. Булінг: що це таке, види булінгу. 2023. URL : <https://psychologer.com.ua/bulinh/> (дата звернення: 22.01.2024).
2. Корнійченко А. Дефінітивна характеристика булінгу як юридичної категорії адміністративного права. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. № 3-4. С. 18-25. URL : https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3-4_2020-18-25.pdf (дата звернення: 18.01.2024).
3. Протидія булінгу. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/protidiya-bulingu> (дата звернення: 17.02.2024).
4. Протидія булінгу. Бранепільська гімназія Медвинської сільської ради. URL : <https://brp.school.org.ua/protidiya-bulingu-14-54-29-17-03-2021/> (дата звернення: 17.02.2024).
5. Система захисту дітей від жорстокого поведіння : навч.-метод. посіб. / Л. Волинець, Т. Дорошок, М. Євсюкова та ін.; [ред.: К. Левченко, І. Трубавіна]; Держ. соц. служба для сім'ї, дітей та молоді. Міжнар. Жіночий правозахисн. центр «Ла Страда Україна». К. :Держсоцслужба, 2005. 395 с.
6. Тілікіна Н. В., Гольцберг К. О., Мельниченко А. А. Модуль 1. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники. 19 с. URL : <https://nupr.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/ps/buling/module1/buling-iak-iavische.pdf> (дата звернення: 11.02.2024).

**Моргуль Олена Миколаївна
Балюк Вікторія Олександрівна**

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНИХ БАР'ЄРІВ У СПІЛКУВАННІ НА СТУПІНЬ КОНФЛІКТНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Проблема взаємовідносин, що складаються і розвиваються серед підлітків, – одна з найважливіших у педагогіці та психології. Зокрема, питання конфліктності і труднощів у спілкуванні є дуже важливим у підлітковому віці. Тому актуальним є дослідження емоційних перешкод у спілкуванні в підлітків з наявними ознаками конфліктності. Врахування наявності емоційних бар'єрів спілкування у підлітків є значущим етапом у корекційній та консультативній роботі з учнями, що мають труднощі у міжособистісній взаємодії.

Дослідження проведено у межах підготовки наукової роботи у Малій академії наук з теми «Вплив емоційних бар'єрів у спілкуванні на ступінь

конфліктності підлітків. Метою нашого дослідження є: визначити особливості впливу емоційних бар'єрів спілкування на формування конфліктної поведінки підлітків та дослідити, які саме емоційні бар'єри є найпоширенішими серед учнів.

У першу чергу було розглянуто спілкування, як процес взаємодії між людьми, особливості комунікації у підлітковому віці, психологічні бар'єри спілкування, конфліктність підлітків.

Отже, спілкування - це процес взаємодії принаймні двох осіб, спрямований на взаємне пізнання, на встановлення і розвиток взаємин, надання взаємовпливу на стани, погляди і поведінку, а також на регуляцію їхньої спільної діяльності.

Аналізуючи особливості комунікації у підлітковому віці, варто сказати, що центральне місце у житті підлітка займає спілкування з однолітками. Під час спілкування підлітки відмічають дві протилежні тенденції: розширення його сфери з одного боку і зростаючу індивідуалізацію з іншого.

Психологічний бар'єр – це психічний стан людини, що виявляється як неадекватна її пасивність. Це внутрішня перешкода психологічної природи, яка виникає у ділових і міжособистісних відносинах і створює труднощі під час встановлення відкритих і довірливих стосунків. З появою психологічних бар'єрів посилюються негативні переживання установки (страх, тривога, сором, відчуття провини, низька самооцінка, тощо), пов'язані з виконанням певного завдання.

Конфліктною особистістю науковці називають людину, яка є учасником конфліктних взаємодій, тобто має підвищену схильність до сприйняття ситуацій як конфліктних або визначає її як схильну до конфліктного реагування на ті чи інші обставини (Ілійчук, 1996). Помітну роль в стосунках з оточуючими грають негативні почуття та емоції підлітків такі, як гнів, страх, помста, ворожість. Така конфліктна, агресивна поведінка підлітків пов'язана з негативними формами поведінки: бійками, образами, тілесними ушкодженнями тощо.

Також розглянуто програму дослідження та методики психологічного діагностування, за допомогою яких, воно здійснене.

Під час дослідження нами використані такі методи, як теоретичний та емпіричний. Для здійснення експерименту нами обрано такі методики психологічної діагностики:

- методика «Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні» за В. Бойко;
- методика «Конфліктна особистість» за Є. Ільїним.

У ході дослідження, проведеного серед учнів (45 осіб, дівчата та хлопці), визначено категорії учнів з різним ступенем конфліктності. Так, виявлено 53% опитуваних з низьким рівнем конфліктності, 36 % - з підвищеним рівнем конфліктності і 11% - з високим.

Наступним етапом дослідження було визначення наявності і вираженості емоційних бар'єрів спілкування в учнів з різним ступенем конфліктності. Під час опрацювання результатів дослідження, висновки про наявність певного емоційного бар'єра спілкування в опитуваного приймався за умови набору ним

більше як 6 балів по кожній із 5 шкал: 1. невміння керувати емоціями, дозувати їх; 2. неадекватний прояв емоцій; 3. негнучкість, нерозвиненість та невиразність емоцій; 4. домінування негативних емоцій; 5. небажання зближуватися з людьми на емоційній основі.

Відповідно, чим більше балів набрав опитуваний, тим більша емоційна проблема окремої особистості у повсякденному спілкуванні. У результаті дослідження наявності емоційних бар'єрів спілкування у підлітків з різним рівнем конфліктності нами отримано такі результати: серед учнів з низьким рівнем конфліктності - 38% мають різні емоційні бар'єри спілкування. Серед учнів з підвищеним рівнем конфліктності, емоційні бар'єри спілкування спостерігаються у 63%, з високим рівнем – у 80%. Такий емоційний бар'єр, як неадекватний прояв емоцій, властивий усім трьом категоріям учнів і відповідно дана проблема є для них однаково актуальною. Негнучкість, нерозвиненість та невиразність емоцій виявлено лише в учнів з низьким рівнем конфліктності. Невміння керувати емоціями, дозувати їх, визначене в учнів з підвищеною конфліктністю, імовірно має прояв в імпульсивній поведінці, що може ускладнювати стосунки з оточуючими. А от емоційний бар'єр небажання зближуватися з людьми на емоційній основі виявлено лише у підлітків з підвищеним і високим рівнем конфліктності і може свідчити про труднощі у міжособистісній взаємодії. Також у підлітків з високими показниками конфліктності визначено домінування негативних емоцій і можливо вони схильні виражати їх під час конфлікту.

Тож враховуючи усе вищесказане, можна зробити наступні висновки. Отримані результати свідчать про те, що емоційні бар'єри спілкування частіше зустрічаються в підлітків з підвищеним і високим ступенем конфліктності, ніж з низьким, що вказує на наявність зв'язку між цими показниками. Виявлено, що у підлітків з вираженими ознаками конфліктності найпоширенішими є такі емоційні бар'єри спілкування як домінування негативних емоцій; небажання зближуватися з людьми на емоційній основі.

Список використаних джерел

1. Ілійчук В. І. Саморегуляція підлітків у подоланні конфліктної поведінки. К.: ЛИБІДЬ, 1996.
2. Ільїн Е. П. Психологія індивідуальних відмінностей. К., 2002.
3. Методика «Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні» (за В. В. Бойко). Режим доступу: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/c497532026a08131460d90a255206eda.pdf>

Мороз Наталія Володимирівна
Мороз Аріна Андріївна

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В умовах євроінтеграційних процесів надзвичайно важливим в Україні є формування громадянського суспільства та правової держави. Як свідчить

світовий досвід, даний процес є тривалим та потребує значних зусиль громадян. У цьому контексті надзвичайно важлива роль належить громадянській освіті, яка фактично має стати напрямом освітньої політики. При цьому в Україні політична культура та громадянська освіта продовжують зберігати риси пострадянської епохи, хоча політична культура держави поступово стає національною та незалежною [5].

Під час перебування України в складі СРСР існувала добре розвинена система політичної (громадянської) освіти. Вона мала на меті обслуговування однієї правлячої партії. Її складниками були освітні установи (дитячі садки, школи, професійно-технічні училища, вищі навчальні заклади), у яких відбувалося виховання в дусі комуністичного світогляду, формувалося лояльне ставлення до радянського політичного ладу, переконання у правильності партійних ідей. Для дорослих існувала фактично неперервна комуністична освіта. Вона реалізовувалася під час проведення конференцій, теоретичних семінарів, регулярних політичних інформацій на підприємствах та установах, у будинках політичної просвіти. З розпадом Радянського Союзу зникла і радянська громадянська освіта, хоча наслідки її виховного впливу ще належало подолати, повертаючись до загальнолюдських цінностей та моральних норм цивілізованого світу [3, с. 61-61].

Громадянська освіта з'явилася в нашій державі в якості освітнього предмету на початку 2000-го року. Розробка її першої концепції будувалася на основі прийнятої 1999 року Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства. У подальшому концепції і підходи у громадянській освіті здійснювалися завдяки першим значним проєктам із громадянської освіти. Останні співфінансувалися різними міжнародними донорами. Проте у той час громадянська освіта не стала частиною освітньої програми. Відповідні програми та навчальні посібники були рекомендовані як факультативний предмет. У 2005–2009 роках було підготовлено посібник «Громадянська освіта: основи демократії», призначений для учнів 11 (12) класів, а також підручник для студентів педагогічних спеціальностей під назвою «Громадянська освіта: основи демократії та методика його навчання». Нині традиційні підходи до громадянської освіти поступово змінюються. Громадянське виховання визнане наскрізною дисципліною, котра має охоплювати викладання на уроках, позаурочні заходи, організацію шкільного життя [2].

Зростання громадянської й політичної культури українського суспільства є надзвичайно важливим явищем. Я. Пилинський зауважує: «Події кінця 2013 – початку 2014 року та подальший перебіг політичної історії України показали силу й водночас небезпеку політичного невігластва як громадян, так і політиків. Щоб уникнути небезпеки політичної руйнації, є лише один засіб – навчання: освіта, виховання, інформування і обов'язково практичне застосування знань і навичок кожним громадянином у повсякденному житті» [3, с. 65].

В усіх школах України з 2018–2019 навчального року в 10-х класах було запроваджено навчальну дисципліну «Громадянська освіта» обсягом 70 годин, що складає 2 години на тиждень. Її зміст визначено інтересами особистості усвідомлювати власні і суспільні потреби, розуміти механізми їхнього втілення у життя, а також суспільним запитом щодо компетентного громадянина. Метою громадянської освіти проголошено створення умов для соціального і професійного самовизначення, отримання соціального досвіду, що мав сприяти активній життєвій та громадянській позиції випускника/випускниці школи. Перед цим було здійснено відповідне пілотування курсу «Громадянська освіта та методика її навчання» у 5 педагогічних закладах вищої освіти [1].

Важливим у контексті запровадження нової дисципліни є наявність підготовлених педагогічних кадрів, здатних забезпечити якісне опанування дисципліни. Як зауважують О. Пометун та Т. Ремех, «Накопичення громадянських навичок і вмінь учнів здійснюється через засвоєння ними знань про відповідні способи діяльності, систематичне застосування цих способів діяльності в процесі спілкування та взаємодії при виконанні інтерактивних вправ та через планомірно-керований педагогічний вплив на учнів у ході навчання предмета. Учителю, який навчає десятикласників курсу «Громадянська освіта», важливо володіти методикою, що стимулює конструктивно-критичне мислення учнів, а також інтерактивними методами, що забезпечують їхню активну позицію у навчанні, взаємодію, співпрацю та взаємонавчання» [4].

Отже, вивчення громадянської освіти в освітніх закладах має надзвичайно важливе значення у контексті розвитку демократичної держави та свідомого громадянського суспільства в Україні. Інтегрований предмет «Громадянська освіта» було запроваджено в 10-х класах українських шкіл з 2018–2019 навчального року. Його важливість полягає у забезпеченні підготовки молоді до існування у системі суспільних відносин глобалізації, поліваріантного світу, соціальної взаємодії, активної відповідальної участі в суспільній діяльності.

Список використаних джерел

1. В українських школах запроваджують громадянську освіту: у Ніжинському державному університеті вже підготувалися/ URL: <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/component/k2/item/1757-v-ukrainskykh-shkolakh-zaprovadzhuut-hromadiansku-osvitu-u-nizhynskomu-derzhavnomu-universyteti-vzhe-pidhotuvalysia> (дата звернення: 26.01.2024).
2. Громадянська освіта – це про компетенції, які допомагають будувати успішну країну. URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/hromadianska-osvita/2021/02/16/243780/> (дата звернення: 26.01.2024).
3. Пилинський Я. М. Громадянська освіта в Україні. *Наукові записки НаУКМА*. 2016. Том. 186. Політичні науки. С. 62–66.
4. Пометун О., Ремех Т. Особливості громадянської освіти як предмета й питання підготовки вчителів. *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 15-16 листопада 2019 р.). Випуск 11. Наукове видання. Харків, 2019. С. 57–60.
5. Мелеганіч Г. Громадянська освіта як необхідна передумова євроінтеграції України. *Міжнародний науковий вісник*. 2018. № 2 (18). С. 22–37.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА-МЕДИКА

У сучасному світі волонтерська діяльність стає все більш важливою складовою професійної компетентності студента-медика. Волонтерство – це не просто добровільна допомога, це ключ до успішної кар'єри медика.

Волонтерська діяльність дає можливість розвинути емпатію та відповідальність для налагодження контакту з пацієнтами та розуміння їхніх потреб; вдосконалити вміння знаходити спільну мову з людьми незалежно від їхнього досвіду чи соціального становища; проявити лідерські якості; набутти практичного досвіду; підвищити мотивацію до навчання [1].

Приклади успішної реалізації волонтерських проєктів у Кам'янському фаховому медичному коледжі.

Волонтерська діяльність – це шлях до саморозвитку, допомоги людям та розвитку культури волонтерства. Студенти-волонтери допомагають викладачам коледжу у проведенні навчальних заходів (тренінгів, майстер-класів) для населення міста та області.

Студенти волонтерського загону «Милосердя» надають допомогу людям, які перебувають у складних життєвих обставинах: розвантажують фури з речами першої необхідності для внутрішньо переміщених осіб, ініціюють благодійні акції для вихованців будинку дитини [2]. Студенти-волонтери здійснюють догляд за людьми, які потребують підтримки: надають допомогу дітям у відділенні педіатрії та самотнім людям; працюють у пансіонаті для літніх людей, у геріатричному відділенні та місцевому хоспісі, де набувають практичних навичок догляду за людьми похилого віку.

Волонтерська робота у школах міста сприяє профорієнтації та формує життєві навички. Студенти проводять заняття про медичні професії, навчають наданню домедичної допомоги, беруть участь у профілактичних заходах. Створення позитивного простору під час повітряних тривог виховує культуру волонтерства та командної роботи. Завдяки цій діяльності студенти удосконалюють свої фахові компетентності, формують професійну спрямованість, набувають навичок активної доброчинної діяльності, розвивають такі загальнолюдські цінності, як милосердя, турбота та допомога; набувають соціальних навичок комунікації з пацієнтами та їхніми близькими.

Волонтерство – це шлях до перемоги. Студенти допомагають пораненим військовим у шпиталях, готують потрібні речі для фронту. Зустрічі з реабілітованими воїнами виховують шанобливе ставлення до захисників України. Така волонтерська робота виховує справжній патріотизм та милосердя у молодого покоління.

Волонтерство – це досвід подолання труднощів під час криз. Під час пандемії COVID-19 студенти-волонтери надавали допомогу медикам, займалися оформленням документації та санітарною просвітою. Така волонтерська діяльність формує у студентів навички долати перешкоди у майбутній професії, а також можливість на власні очі побачити роботу закладів охорони здоров'я.

Донорство – це волонтерство, яке рятує життя. Студенти-медики активно пропагують донорство, адже воно врятовує життя. Участь та перемога у міському літературному конкурсі «Донорство – це життя» спонукали самих стати донорами та поширювати розуміння його важливості серед молоді.

Волонтерство – це шлях до збереження нашого довкілля для майбутніх поколінь. Студенти беруть участь у прибиранні території коледжу, долучаються до акції "World Cleanup Day", поширюють соціальну рекламу про економію енергії. Такі заходи виховують культуру чистоти, об'єднують зусилля задля екологічного майбутнього.

Отже, волонтерська діяльність є важливим ресурсом для професійного становлення та формування компетентностей студентів-медиків. Волонтерство – це цінний досвід, який допомагає стати чуйною, відповідальною та комунікабельною людиною; можливість набути практичних навичок на базах закладів охорони здоров'я, вдосконалювати професійні якості, розвивати особистісні характеристики, необхідні для ефективної роботи. Під час волонтерської роботи відбувається активний діалог студента з пацієнтами, медперсоналом, іншими волонтерами. Динаміка здобуття та вдосконалення професійних компетентностей у волонтерів є досить високою завдяки насиченості та інтенсивності їхньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. – Київ, 2021.
2. Соснова В.А., Кушнір І., Пітченко Ю. Формування професійної спроможності через участь студентського самоврядування в суспільному житті. *Інновації медичної освіти: перспективи, виклики та можливості: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (23 січня 2023 р.). / під ред. Т.Ю. Четвертак. Запоріжжя, 2023. С.161-166.

**Ященко Вікторія Володимирівна
Щербань Іванна Василівна**

ВИКОРИСТАННЯ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Виклики сучасності чітко підкреслили необхідність активізації процесу національно-патріотичного виховання, яке представляє собою важливий елемент у формуванні української національної та громадянської ідентичності. Умови війни роблять це виховання ключовим для культивування громадянської свідомості та національної позиції кожного студента.

«Виховання патріотичне, зазначають науковці, – це формування патріотичних поглядів і переконань особистості; (патріотизм – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури)» (Мафтин, Білоус, 2022, с. 58). Критерії патріотизму визначаються принципами любові, вірності та служіння Батьківщині, турботи про забезпечення її цілісності та суверенітету, сприяння її сталому розвитку в рамках демократичного національного відродження, а також сприяння гармонізації державних, суспільних та особистісних інтересів у повсякденному житті.

З метою вдосконалення освітнього процесу у коледжі загалом важливим є використання у національно-патріотичному вихованні студентів української етнопедагогіки.

На нашу думку, використання у національно-патріотичному вихованні студентів української етнопедагогіки може здійснюватися за такими напрямками:

- ✓ актуалізація української етнопедагогіки (засоби народознавства, народні традиції, фольклор, символи, ігри, педагогіка народного календаря українців, виховний потенціал головних свят, виховні впливи святкових обрядодій тощо) у змісті усіх освітніх компонентів та виховних заходів;
- ✓ виховання поваги до героїчно-патріотичного минулого українського народу, героїко-патріотичне виховання засобами історичного краєзнавства (інтеграція знань з предметів «Історія України», «Захист України»);
- ✓ виховання поваги до культурної спадщини українського народу, до української мови (інтеграція знань з предметів «Історія України», «Громадянська освіта», «Захист України», «Українська мова», «Українська література», «Культурологія» та ін.).

На підставі аналізу праць учених (І. Батрун, О. Білоус, В. Гресько, Л. Мафтин, М. Стельмахович) виявлено, що структурними складниками української етнопедагогіки є (рис. 1):

Рис. 1. Структурні складники української етнопедагогіки

Так, під час проведення занять та виховних заходів у коледжі викладачі разом зі студентами практикують: майстер-класи, вікторини, конкурси, брейн-ринги «З Україною в серці», ігри, цікаві хвилинки на заняттях (казки, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети та ін.), історико-краєзнавчі квести, акції, толоки, відвідування музеїв, театру, перегляд українських історичних фільмів та багато інших івентів, які формують розуміння та виховують повагу до традицій, звичаїв українського народу, прищеплюють інтерес до української історії. Про різні заходи детальніше можна ознайомитися на сторінках коледжу у соціальних мережах (рис. 2).

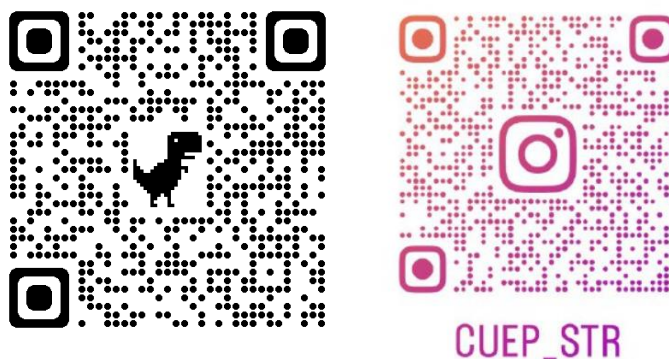

Рис.2. QR-код Facebook та Instagram сторінок ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Ми переконані, що вище згадані структурні складники української етнопедагогіки мають бути актуалізовані й використані під час проведення занять та виховних заходів, що сприятиме національно-патріотичному вихованню студентів.

Список використаних джерел

1. Батрун І.В. Етнопедагогіка в системі вітчизняного національного та патріотичного виховання ХХІ століття. 2020. № 73. Т.1. С.17-22.
2. Гресько В.В. Етнопедагогіка як провідний механізм формування етнонаціональної ідентичності. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 1. С. 67-70.
3. Мафтин Л.В., Білоус О.В. Етнопедагогіка України: метод. реком. до вивчення курсу. Чернівці, 2022. 82 с.
4. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.

DIGITILIZED EDUCATIONAL ENVIRONMENT: CONDITIONS FOR ADAPTIVITY

Introduction. In investigating digitalization processes in education, it is advisable foremost to study thoroughly the issue of creating and further modernization of the respective adaptive environment for students and educators. Some scientists argue that such an environment should be named the informative and consultative environment of educational institution [1]. The author of the paper discusses the problem of forming such an environment and underlines its importance, suggests ways aimed at increasing the efficiency of e-education in these environments.

Importance of forming an effective adaptive e-environment. Informative and consultative environment of higher educational establishment is an urgent and necessary part of informational space. This environment is very important for digitalized society, for it enables information interchange and consultative support of educational subjects, as a result – enabling a better adaptation. The environment mentioned above is also informative, adaptive, communicational, professional, developmental, reflexive-contextual, reflexive-active environment of innovation type [2]. The conditions provided in these environments and by these environments are capable to secure realization of diagnostical, interactive, coordinative and other functions, as well as functions of educational and methodic support. Researchers state in their scientific works that the process of formation of effective digitalized/e-environment envisages a reconstruction of an educator's consultative services on the personal and activity basis, includes some changes in the approaches to the work with information and work with students, ... reconstruction of the channels of keeping, preserving and processing of data, with application of corresponding digital instruments, tools, and technologies [2].

Considering the importance of such environments through the prism of adaptivity possibilities, one can note that such environments also secure:

- proper quality of “immersivity” – engagement of emotional and cognitive structures of students' minds in cognition and research;
- high level of interactivity – educational process subjects' mutual participation in forming educational content and offering its modifications [1].

Analyzing the scientific empirical and experimental data obtained by scientific research, one can reveal some ways of improving academic performances by students in adaptive e-environments, among them: interactivity, feedback, gaming, reconstruction of educators' services etc.

Conclusion. Thus, we can conclude that an effective and properly formed e-environment with modern software applied has more resources /both technical and psychologic/ to provide better adaptation for students and educators in terms of

improving their cognitive abilities, psychologic comfortable state and, as a result – gives the possibility to demonstrate better academic performance and greater chances for success in future.

References

1. Adaptivni protsesy v osviti [Adaptive processes in education] : zbirnyk materialiv 6-ho Vseukrainskoho naukovofo forumu z mizhnarodnoiu uchastiu. Ed. 3. 2021.
2. Lavrentieva, O., Skrypnyk, L. (2021). Adaptivni pidhody do orhanizatsii informatsiino-consultatyvnoho seredovyscha zakladu vyshchoi osvity [Adaptive approaches to the organization of informative and consultative environment of higher educational institution]. In *Adaptivni protsesy v osviti* [Adaptive processes in education]: zbirnyk materialiv 6-ho Vseukrainskoho naukovofo forumu z mizhnarodnoiu uchastiu. Vyp. 3. 2021.

Grynyov Roman

CREATING AN ECOLOGICAL AND DEVELOPMENTAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT: THE EXPERIENCE OF ARIEL UNIVERSITY (ISRAEL)

Green spaces in the courtyards of educational institutions are successfully used in the educational and educational process of students, students through cognition and caring nature. This can be achieved if you introduce students, students with its secrets, show interesting in the life of plants and animals, learn to enjoy the aesthetics of nature. The perception of nature helps to develop such qualities as cheerfulness, emotionality, attentive attitude towards everything living.

Planned, landscaped and tidy courtyard of the educational establishment promotes the acquisition of practical skills in indoor and outdoor landscaping; deepening the knowledge of students, students of open and closed flower gardening, dendrology and horticulture; contribute to the aesthetic education of students and students. In addition, floral ornamental plants in the courtyard of the educational establishment is a convenient object for the organization of research (Grin'ova, Velichko, 2019).

The territory of Ariel University is greened by the creation of vertical green fields. At the heart of the green walls is a strong and lightweight construction that moves on a modular principle that allows you to vary the height and the total area. The standard modules are rectangular parts of size 30x40 cm, which in turn consist of smaller cells of size 6x15 cm. The modules are made of particularly durable plastic. Plants are planted tightly, which saves not only the area, but also the flow of water, which, thanks to a special drainage system, penetrates from cell to cell without losing moisture. Water supply is strictly controlled, as water in the southern latitudes is of great value.

Ariel University was originally blessed with the help of planted shrubs and trees with illumination. It is recommended to plant trees that have a long or year-round decorative effect. These can be pines, spruce.

You can also use beautiful flowering trees, bushes: cypress, ficus sycamore, tamarisk, oleander and pistachio. Concrete ledges serve as benches for rest. The landscaped design creates a seating area where students can spend their free time between classes. Concrete performances for benches, which are surrounded by greenery, are perfectly combined with the concrete buildings of the university. Lighting in the dark creates a bright green color and makes the school attractive. Created environmentally friendly environment favorable for the education and upbringing of students. Functional zones of educational establishment for realization of their landscaping are defined: educational, educational-production, educational-research, physical-sports, rest, economic, residential. The landscaping area of the land must be 45-50% of the total land area (including landscaped rest areas, vegetable and berry growing areas, protection strips and shrubs planting around the perimeter of the area). The landscaping of the backyard of the educational institution must be diverse and aesthetically pleasing, creating a favorable visual environment. Floral decoration should concentrate at the entrance to the courtyard, in front of the building facade.

The functions of green space in the courtyard of the educational establishment are substantiated: protective, sanitizing, decorative, educational. The usefulness of landscaping is the rational use of volatile, tonic, air-purifying properties of vegetation. All this in a complex creates a healthy and aesthetic environment. Knowing the nature of students, students become harmoniously developed and comprehensively aware personalities, which is an important element of the modern educational process.

The technology of landscaping of the yard of the educational establishment is developed, which includes an assortment of trees, shrubs and flowering plants. The international experience of landscaping the courtyard of an educational institution based on the example of Ariel University (Israel) is explored.

References

1. Grin'ova M. M., Velichko R. M. Organizacija konkursu z ekologii «Ozelenennja podvir'ja zakladu osviti» sered uchnivs'koï ta students'koï molodi jak skladova ekologichnogo vihovannja. *Materiali Mizhnarodnoï naukovo-praktichnoï konferencii «Metodika navchannja prirodnichih disciplin u serednij ta vishnij shkoli» (XXVI KARIShINS'KI ChITANNJa)* (m. Poltava, 30-31 travnja 2019 r.) / Za zag. red. prof. M.V. Grin'ovoï. Poltava: Astraja, 2019. 93 s.

**Rudyk Oleksandr Yuhymovych
Vavrenyuk Vitalii Oleksandrovyh
Nemesh Ivan Myhailovych
Pidgurnyak Vladyslav Olegovych**

MOODLE AS AN INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION

The basis of the educational process at the Khmelnytskyi National University (KhmNU – <https://khmnu.edu.ua/en/>) is the a modular learning environment (MLE – <https://msn.khmnu.edu.ua/>) [1], based on Moodle (an acronym for Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – an educational platform intended for to

unite teachers, administrators and students in one reliable, secure and integrated system to create a personalized learning environment [2].

Moodle is a free, open (Open Source) learning management system. It implements the philosophy of "social constructivism pedagogy" and is focused, first of all, on the organization of interaction between the teacher and students, although it is also suitable for the organization of traditional distance courses, as well as supporting face-to-face learning.

Moodle is written in PHP using a SQL database (MySQL, PostgreSQL or Microsoft SQL Server). Moodle can work with SCO objects and complies with the SCORM standard.

Moodle has a broad set of functionalities typical of e-learning platforms, course management systems (CMS), learning management systems (LMS) or virtual learning environments (VLE). Moodle enables educators to create effective online learning sites. Moodle can be used both in student training and in professional development and business training. By default, Moodle includes the TCPDF library, which allows you to generate PDF documents from pages. [2]. You can get more detailed information on the website [3].

In the Moodle environment, students receive:

- access to educational materials (texts of lectures, assignments for practical/laboratory and independent work; additional materials – books, handbooks, manuals, methodological developments and tools for communication and testing "24/7");
- tools for group work (Wiki, forum, chat, seminar, webinar);
- the possibility of reviewing the results of the distance learning course by the student;
- the possibility of communication with the teacher through personal messages, forum, chat;
- the ability to download files with completed tasks and use reminders about events in the course.

Teachers are given the opportunity to:

- use of tools for the development of author's distance courses;
- placement of educational materials (texts of lectures, tasks for practical/laboratory and independent work; additional materials – books, handbooks, manuals, methodological developments) in .doc, .odt, .html, .pdf formats, as well as video, audio and presentation materials in various formats and through additional plugins;
- adding various elements of the course;
- quick modification of educational materials;
- automation of the knowledge verification process, reports on students' completion of the course;
- adding various plug-ins to the course allows the teacher to use various third-party software tools for distance learning.

Let's take a closer look at the following Moodle options, such as the ability for students to view test results, and for teachers:

- use different types of tests (supported formats: GIFT, Aiken, Moodle XLS);
- автоматично формувати тести та звітів про їх проходження студентами.

Computer testing allows you to expand the possibilities of conducting individually adapted procedures for control and correction of knowledge of specific topics, to increase the objectivity of knowledge control, to increase the level of standardization of requirements for the volume and quality of knowledge and skills, to ensure the possibility of conducting preliminary self-control.

The environment in which pedagogical measuring materials are placed provides:

- formation and introduction of a bank of test tasks;
- authentication and identification of the tested person;
- input, correction and deletion of test tasks;
- formation of tests based on a bank of test tasks;
- flexible grading scale for each test;
- implementation of all possible parameters of the testing process: limitation of testing time (one task and the entire test as a whole), arrangement of different test options from available test tasks by the teacher or the system;
- implementation of the algorithms of the presented test tasks in a strict sequence, in a random order, according to increasing complexity or in accordance with the knowledge control algorithm;
- formation and storage of an administrative bank of test tasks, initial forms of test results; collection and processing of statistical information based on the results of testing.

The KhmNU website, in the MLE section, also contains a teaching methodology for the disciplines of the information block, which is based on the formulation of requirements for the level of training of students in a diagnostic form. One of the sections of the MLE is a system for computer interactive testing, which is built on client-server technology; an internet browser is used as a client. The client workplace can be any computer connected to a computer network with a browser installed on it. Installation of additional software on the client computer is not required.

The testing subsystem is an important part of MLE, as it partially takes over the functions performed by the teacher in the traditional system. The interactive system allows you to create one of the following types of test questions in the Word editor based on a special template:

- statement (Yes/No);
- on correspondence between the elements of two lists;
- a short answer (changing the status of the answer from correct to incorrect and vice versa);
- numerical question (answer in the form of a number);
- multiple choice (the question can allow both one and several correct answers);
- with a missing word (students see underscores on the screen; their task is to correctly enter the missing word in the phrase).

The editor of test tasks allows you to insert graphic objects and formulas into questions.

The main criteria for creating a test shell:

- a test containing questions on one or more pages;
- question bank, which stores copies of all questions, grouped into categories;
- random order of questions – a student receives different questions at each test attempt, different students may receive different questions.

The test package consists of several software modules:

1. Editing test parameters:

a) general parameters of the test (name of the test; description);

b) time selection:

– selection of the start and end time of testing (possibility of testing in a certain period of time, for example, after studying this section of the curriculum);

– time limit (test duration and countdown timer are displayed) – s., min., h., days, weeks;

– when the time is running out (this parameter determines what will happen if the student does not meet the allotted time for passing the test);

– the answers must be sent by the user before the end of the time, otherwise they will not be counted;

– ready answers are sent automatically;

– a grace period is provided, when ready answers can be sent without the possibility of answering other questions.

c) assessment:

– assessment category (current or credit);

– number of allowed attempts (unlimited, 1-10);

d) assessment method (if students are allowed to take the test several times, the resulting assessment for the test can be calculated differently):

– the best grade (the best grade from all attempts is considered the final grade);

– average grade (the average grade of all attempts is calculated);

– the first attempt (the first attempt is taken into account, other attempts are ignored);

– the last attempt (the final grade is the grade of the last attempt).

e) format:

– order of questions (random or specific order);

– a new page (for long tests, it is better to stretch the test to several pages by setting a limit on the number of questions per page; when adding questions to the test, page breaks will be inserted automatically, according to the settings; the page break can then be moved manually on the editing page) – all questions on one or more pages;

– navigation method (when sequential navigation is enabled, the student will be forced to answer questions sequentially and will not be able to return to the previous page or skip a page with the possibility of returning) – free, sequential.

f) presentation of a separate issue:

- random order of answers (questions are shuffled randomly on each test attempt) – yes or no;
- g) obtaining the result:
 - adaptive mode (learning mode – hint of correct answers-comments);
 - adaptive mode without penalty points;
 - interactively after several attempts (after an incorrect answer, you get the right to retry with a lower grade;
 - immediately after the answer;
 - immediately after the answer with a mark of the degree of confidence;
 - after sending the entire test;
 - after sending the entire test with a mark of the degree of confidence;
 - manual assessment;
 - each attempt depends on the previous attempt (indication of the result of the previous attempt – allows you to complete the test within several attempts) – yes or no;
- g) options for viewing the test result (during the attempt; immediately after the attempt; while the test is still open; after the test is closed):
 - the entire test (if the student can consider the attempts);
 - whether the answer is correct ("correct", "partially correct" or "incorrect" with color highlighting);
 - points for the test (for each question and for the entire attempt);
 - comments for individual questions (feedback that depends on the student's answer);
 - summary of the correct answer (explanation of the correct solution for feedback);
 - comment on the result (feedback is given at the end of the test).
- h) show:
 - student's photo and name (if the checkbox is checked, the student's name and image will be shown on the screen during the test, which allows you to check the student's identification) – yes or no;
 - the number of decimal places in the assessment for the test – 0-5;
 - the number of decimal places in the evaluations for individual questions – 0-5;
 - blocks when trying to pass the test – yes or no.

2. Editing of the test (possibility of changing the name of the test; the number of points; the maximum score; bank and category of questions; random questions from the category and subcategories, etc.).

3. Viewing the test (possibility of changing the category, title and text of each question; number of correct answers; answer numbering and answer options; settings for multiple attempts; penalties for each incorrect attempt; text hints; tags; locally assigned roles; rights in the test, etc.).

4. Management of grades (grades log; resulting report; user scale – ECTS, passed/failed, domestic – unsatisfactory, satisfactory, good, excellent; setting of course

grades); the course grade setting options determine how the grade log will look for all course participants.

5. Additional parameters:

- import of CSV files, XML files;
- export of OpenDocument spreadsheets, Excel, XML files, text files;
- the possibility of creating backup copies, importing data from other courses,

restoring parameters.

The use of computer testing allows you to test the knowledge of large groups of students in the shortest possible time, to identify shortcomings in the presentation of educational material, and to apply methods of mathematical statistics to assess the degree of its assimilation. Often, students prefer testing to other methods of knowledge control, considering it more objective.

The purpose of tests and testing systems is to act as a learning process management tool, an element of feedback that makes it possible to analyze the learning process, make adjustments to it, that is, to fully manage the learning process. In this case, the educational process can be defined as a system of continuous monitoring and self-monitoring of students, which, together with the modular approach to the construction of the educational course, makes it possible to improve the quality of education as a whole.

References

1. Psyol S. V., Rudyk O. Yu., Tokarchuk M. M. Methods and means for intensifying the assimilation of educational material from technical and military disciplines. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences* / head. ed. O. V. Didenko. Khmelnytskyi: NADPSU Publishing House, 2021. No. 1(24). P. 366-392.
2. Moodle. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Moodle>
3. Materials for developers on creating electronic educational resources. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=131>

Soloshych Iryna

THE MODEL OF FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE ELECTRICAL SPECIALISTS AS A DIRECTION OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION

In the context of the processes of European integration in education, the education system of Ukraine has undergone significant structural and substantive changes. The learning process should be aimed at the gradual formation of the appropriate system of knowledge, abilities, skills and professional competences in students, including digital competence (DC) as an important component of professional competence. At the same time, the construction and implementation of a model for the formation of digital competence of future electrical specialists during distance learning is one of the directions of the development of the information and educational environment of the educational institution.

The formation model of digital competence of future specialists in electrical engineering during distance learning of the computer technologies in design in our study is built on the principles of not only a narrative-digital but also a resource-oriented approach (Kononets, Ilchenko, Mokliak, 2020, Kononets, Grynova, Zhamardiy, Mamon, Liulka, 2020). Thanks to this approach, the model will make it possible to ensure flexibility and the ability to adapt to rapidly changing conditions, by improving the content, methods, means and organizational forms of resource-based learning, which is aimed at developing the ability of students to work in an information environment, independently find and analyze information, process it with the help of special computer programs and Internet services, build knowledge using modern digital technologies.

Thus, we consider the developed model as a complex of organizational and methodological conditions - specific interrelated factors (goals, content, forms and methods of education, informational educational resources, digital narratives, etc.), necessary for the systematic influence on the personality of students with the aim of forming all of its components. This model consists of 4 blocks: *target*, *content*, *organizational* and *resulting* blocks (Fig. 1).

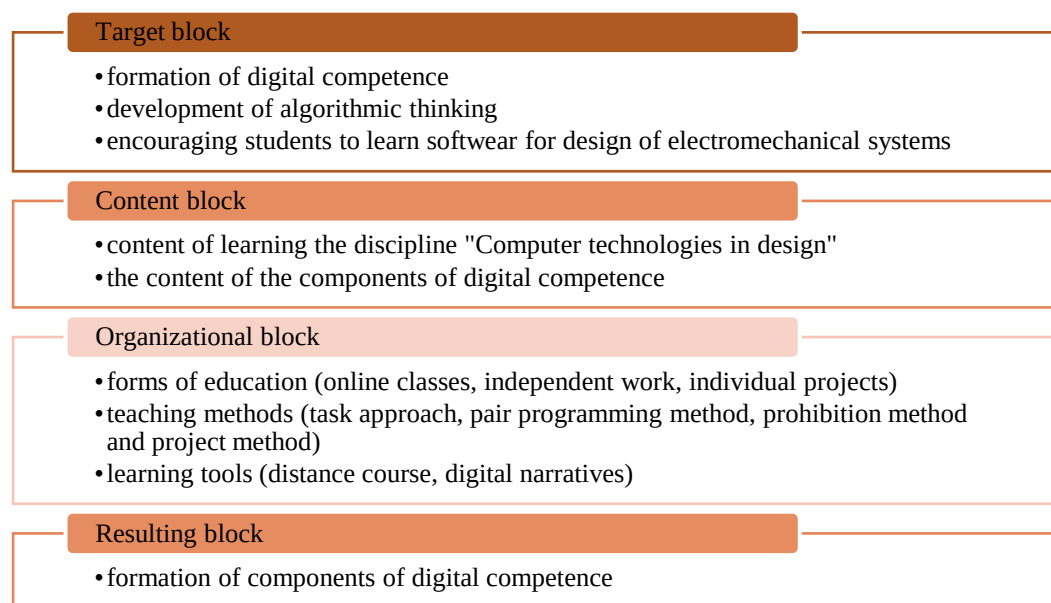

Fig. 1. Formation model components of digital competence of future specialists in electrical engineering during distance learning

The process of professional training of future specialists in electrical engineering consists of the following components: information and activity components. In the process of professional training of future specialists, which is based on teaching students in the vast majority of disciplines of the computer cycle, the information component is the initial stage of the formation of each component of the DC. It generally includes theoretical material for the study of all disciplines, which must be presented in the form of digital narratives for distance learning. The activity component is based on the information and consists of the formation of a system of knowledge,

abilities, skills and practical experience in the use of computer programs and digital technologies. The level of effectiveness of the activity component depends on the number and complexity of practical tasks performed by students. Increasing the complexity of tasks contributes to the formation of activity experience and raises the level of the DC in general (Grynova, Shvedchykova, Kononets, Soloshych, Bunetska, 2023).

By developing the model of formation of digital competence of future electrical specialists and filling its blocks with content, each block ensures the development of the information and educational environment of the educational institution.

References

1. Grynova Maryna, Shvedchykova Iryna, Kononets Natalia, Soloshych Iryna, Bunetska Iryna. (2023). Formation of Digital Competence of Future Specialists in Electrical Engineering during Distance Learning. *Conference: 2023 IEEE 5th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES)*. September 2023. DOI:10.1109/MEES61502.2023.10402472
2. Kononets N., Grynova M., Zhamardiy V., Mamon O., Liulka H. (2020). Problems of Implementation of The System of Resource-Based Learning of Future Teachers of Physical Culture. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*. Vol. 9 (12). Pp.50–60.
3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

**Бацуровська Ілона Вікторівна
Баранова Олена Володимирівна**

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Інформаційно-освітнє середовище змінює парадигму вивчення технічних дисциплін, роблячи їх більш доступними та інтерактивними. У цій статті ми розглянемо ключові особливості цього нового підходу до навчання і його вплив на сучасних студентів та викладачів. Розглянемо збільшений доступ до інформації, роль викладача як наставника, інтерактивність навчання, завдання для студентів та необхідність адаптації до швидких змін технологій. В сучасному світі інформаційні технології і освітнє середовище стрімко змінюються і вдосконалюються. Ці зміни впливають на різні аспекти життя суспільства, включаючи освіту. Однією з ключових галузей, де ці зміни особливо помітні, є вивчення технічних дисциплін[1, 5]. Розглянемо основні особливості вивчення технічних дисциплін в умовах інформаційно-освітнього середовища та їх вплив на сучасних студентів та викладачів.

Збільшення доступу до інформації. Однією з основних переваг інформаційно-освітнього середовища є легкий доступ до величезної кількості інформації. Сучасні студенти можуть легко знаходити ресурси в Інтернеті, завдяки чому вони можуть долучитися до вивчення технічних дисциплін у своєму власному темпі та обирати інформаційні джерела, які відповідають їхнім

потребам і інтересам. Однак це також вимагає від студентів навичок критичного мислення та вміння відділяти надійну інформацію від ненадійної.

Роль викладача як наставника. Умови інформаційного середовища перетворюють роль викладача. Вже не вистачає простого передачі інформації студентам. Тепер викладачі повинні бути наставниками, які допомагають студентам аналізувати, оцінювати та застосовувати інформацію. Вони повинні стати фасилітаторами навчання, сприяючи активному обміну знаннями та використанню нових технологій в навчанні.

Зростання інтерактивності навчання. Інформаційно-освітнє середовище сприяє зростанню інтерактивності в навчанні. Сучасні технології дозволяють використовувати відеолекції, віртуальні лабораторії та інтерактивні завдання, що робить навчання більш захопливим і зрозумілим. Важливо, щоб викладачі активно впроваджували ці можливості в навчальний процес і навчали студентів використовувати їх для поглибленого розуміння технічних дисциплін.

Завдання і виклики для студентів. Інформаційно-освітнє середовище вносить завдання і виклики для студентів. З одного боку, вони мають доступ до безлічі ресурсів, але з іншого боку, вони повинні бути самостійними та відповідальними у своєму навчанні. Сучасні студенти повинні розвивати навички саморегуляції, планування та критичного мислення, щоб успішно вивчати технічні дисципліни.

Адаптація до змін. Технології швидко змінюються, і студенти, які вивчають технічні дисципліни, повинні бути готові до постійного навчання та адаптації. Інформаційне середовище вимагає від них постійного оновлення знань та вмінь.

Вивчення технічних дисциплін в умовах інформаційно-освітнього середовища вимагає нового підходу до навчання і викладання. Важливо розуміти, що цей підхід відкриває багато можливостей, але також ставить перед нами величезну відповідальність перед сучасними студентами [2]. Сучасні технічні дисципліни включають в себе широкий спектр знань та навичок, від програмування та інженерії до робототехніки та штучного інтелекту. Зараз не існує обмежень щодо місця та часу для отримання цих знань. Студенти можуть навчатися вдома, в університеті, у бібліотеці або навіть в онлайн-курсах і вебінарах [4, 6].

Важливим фактором є розуміння того, що вивчення технічних дисциплін не обмежується лише теоретичними знаннями. Практичний досвід та можливість застосування теоретичних знань в реальних ситуаціях є надзвичайно важливими. Інформаційне середовище надає студентам доступ до великої кількості симуляцій, віртуальних лабораторій та інструментів, що допомагають їм здобувати цей практичний досвід [3, 6]. Однак, разом із новими можливостями, інформаційно-освітнє середовище також накладає виклики. Важливо бути обізнаними з можливими джерелами дезінформації та надмірної інформації, які можуть відвести студентів від головного завдання - отримання якісних технічних знань.

Отже, інформаційно-освітнє середовище робить вивчення технічних дисциплін більш доступним та захоплюючим, але водночас вимагає від студентів та викладачів адаптації до нових реалій. Важливо поєднувати традиційні методи навчання з інноваційними технологіями та підтримувати студентів у їхньому навчальному процесі. Тільки так ми зможемо підготувати нове покоління фахівців, які будуть вміло впроваджувати технічні рішення в сучасний світ інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Anderson T. Towards a Theory of Online Learning // In: Anderson T., Elloumi F. (eds.) *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University Press, 2008. P. 45-74.
2. Bates T. *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning for a Digital Age*. Tony Bates Associates Ltd., 2015.
3. Garrison D. R., Anderson T., Archer W. Critical Inquiry in a Text-Based Environment: Computer Conferencing in Higher Education. *The Internet and Higher Education*. 2000. Vol. 2, No. 2-3. P. 87-105.
4. Oblinger D. G., Oblinger J. L. *Educating the Net Generation*. EDUCAUSE, 2005.
5. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*. 2001. Vol. 9, No. 5. P. 1-6.
6. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*. 2005. Vol. 2, No. 1.

**Горбенко Олена Андріївна
Іванов Генадій Олександрович
Степанов Сергій Миколайович**

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩА

Робота майбутнього інженера пов'язана з технікою і технологіями. Тому під час навчання таких фахівців важливим є розвиток інженерної думки, що може забезпечуватись введенням індивідуальних інженерних завдань в умовах навчального онлайн середовища. Навчальне онлайн середовище закладу вищої освіти поєднує широкий вибір навчального програмного забезпечення та мережних технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відео конференції, записи аудіо та відео, та широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні Веб-технологій. Технічний прогрес в освіті не стоїть на місці, тому важливим є не лише опанування набору технічних знань та вмінь, але й розвитку інженерної думки, що може забезпечити впровадження індивідуальних завдань з інженерних дисциплін в освіті (Доценко та ін., 2022).

Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі технологій, фахівці біо- та нано-технологій. Творчі інженерно-технічні завдання розвивають здібності до

дослідницької, аналітичної роботи, експериментування та критичного мислення (Балик, Шмигер, 2013).

Метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. В розрізі впровадження інженерних завдань в умовах навчального онлайн середовища необхідно виконати проект щодо створення конструктивного вдосконалення машини. Для виконання проекту необхідно мати знання з наступних дисциплін: інженерна та комп'ютерна графіка, механіка матеріалів і конструкцій, теоретична механіка, теорія механізмів і машин, володіти навичками математичного моделювання та аналізу, мати досвід роботи з програмним забезпеченням: AutoCAD, MathCAD, MicrosoftOffice. Результати виконання проектів індивідуальних інженерних завдань обговорюються під час круглих столів та конференцій (Dotsenko, 2021).

Підсумки виконання проектів із використанням індивідуальних інженерних завдань в умовах навчального онлайн середовища обговорюють на конференціях чи круглих столах, представляючи презентацію свого проекту та створюючи тестові тренажери на профілі в навчальному онлайн середовищі. У курсі необхідно виконати завдань згідно до етапів виконання проектів і відправити їх у якості відповіді на елемент «Завдання» в умовах зазначеного середовища.

Зважаючи на орієнтацію сучасної освіти на компетентнісний підхід, під час формування завдань для проекту з використанням індивідуальних інженерних завдань, в умовах навчального онлайн середовища необхідно закласти компетенції для кожного завдання. Компетенції вибираються з репозиторію компетентностей. Наступним кроком є формування шаблонів навчального плану для здобувачів вищої освіти, на основі цього формується показник набуття компетентностей під час виконання зазначених завдань (Самойленко, 2013).

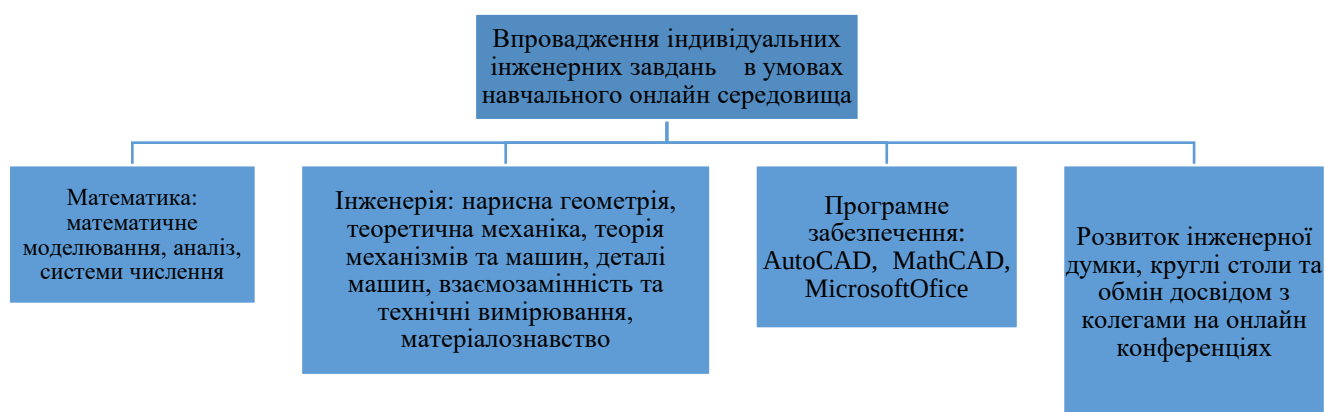

Рис.1. Впровадження індивідуальних інженерних завдань в умовах навчального онлайн середовища

Кожен етап проекту реалізується здобувачем вищої освіти за допомогою відповіді на завдання в умовах навчального онлайн середовища. Нижче детально описані завдання для виконання індивідуальних інженерних завдань бакалаврами з агроінженерії.

1. Вибір технологічного процесу. Креслення технологічної схеми. Із запропонованого нижче списку Вам необхідно обрати технологічний процес та накреслити технологічну схему. Спочатку креслять схему в системі AutoCAD. Список тем надається викладачем. Технологічні схеми можуть стосуватися виробництва чи переробки сільськогосподарської продукції, наприклад технологія попередньої, первинної або вторинної обробки зерна; технологія виробництва рослинної олії; технологія виробництва борошна; технологія виробництва круп; технологія виробництва ковбас; технологія виробництва соків або консервів; технологія виробництва комбікормів; технологія транспортування зерна та насіння тощо. Виконане завдання необхідно завантажити на OutlookOneDrive або гугл-диск, (можливо збереження креслення та завантаження у форматі PDF), звідки взяти код впровадження та завантажити як відповідь на завдання 1.

2. Пропозиція щодо конструктивного впровадження машини, що виконує певний етап технологічного процесу. Обрати етап технологічного процесу та машину, що здійснює дану технологічну операцію. Виконати патентний пошук та на його основі запропонувати конструктивне вдосконалення машини. Створити доповідь, вказати посилання на патент або авторське свідоцтво, створити документ Word. Виконане завдання необхідно завантажити на OutlookOneDrive або гугл-диск, звідки взяти код впровадження та завантажити як відповідь на завдання 2.

3. Розрахунок вдосконаленого елемента. Виконати типовий розрахунок вдосконаленого елемента, створити документ Word. Виконане завдання необхідно завантажити на OutlookOneDrive або гугл-диск, звідки взяти код впровадження та завантажити як відповідь на завдання 3.

4. Креслення вдосконаленого елемента. Необхідно накреслити схему вдосконаленого елемента в системі AutoCAD. Виконане завдання необхідно завантажити на Outlook OneDrive або гугл-диск, (можливо збереження креслення та завантаження у форматі PDF), звідки взяти код впровадження та завантажити як відповідь на завдання 4.

5. Створення презентації та тестових завдань. Створити презентацію, яка включає в себе креслення технологічної схеми, доповідь щодо конструктивного вдосконалення, розрахунки, креслення конструктивного вдосконалення. Завантажити презентацію в навчальне онлайн середовище, створити у своєму профілі тестовий тренажер згідно до презентації, ознайомитись із презентаціями інших здобувачів вищої освіти та пройти тестові навчальні тренажери. Після проходження курсу здобувачам вищої освіти спеціальності «Агроінженерія» пропонується пройти анкетування з метою покращення контенту.

Отже, здобувачі вищої освіти інженерних спеціальностей під час навчання мають специфічні потреби, які об'єднують набуття компетентностей та формування інженерної думки. Реалізацію цих потреб забезпечує поєднання навчання в умовах навчального онлайн середовища та виконання інженерних завдань. Для набуття компетентностей в умовах навчального онлайн середовища викладач закладає компетенції під час формувань завдань курсу. Для використання інженерних завдань під час виконання проекту, для здобувача вищої освіти завдання формуються таким чином, що містять розрахункову, проектну, наукову складові. Поєднання навчального онлайн середовища та інженерних завдань, забезпечує розвиток інженерної думки та набуття технічних компетенцій. Перспективами подальших досліджень можуть бути рекомендації стосовно покращення контенту завдань для проектів із застосуванням інженерних завдань на основі пройденого здобувачами вищої освіти анкетування.

Список використаних джерел

1. Доценко Н.А., Горбенко О.А., Галєєва А.П. Набуття фахових компетентностей із загальнотехнічних дисциплін бакалаврами із агроінженерії в умовах медіакомунікаційного навчального середовища. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. №56. 212-217.
2. Dotsenko N. Implementation of Tutorials with Interactive Elements for the Study of General Technical and Electrical Engineering Disciplines in the E-environment. *2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES)*. 2021. 1-6. doi: 10.1109/MEES52427.2021.9598781
3. Самойленко О.М. Створення нормативної бази навчального процесу ВНЗ як засіб забезпечення дистанційної форми навчання студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. № 3(35). 2013. 99-105.
4. Балик Н.Р., Шмигер Г.П. Підходи та особливості сучасної STEM освіти. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. Випуск 2(12). 2017. С.26-30.

Даниско Оксана Володимирівна

СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗМІШАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕХНОЛОГІЯ SAMR

Змішане навчання в умовах цифрового освітнього процесу спонукало викладачів до створення ефективного змішаного освітнього середовища за допомогою технологічних інструментів, які б уможливили реалізацію будь-якої моделі змішаного навчання [1]. Технологія SAMR слугувала педагогам гайдом у цьому напрямі, оскільки різні технології навчання (і традиційні, і дистанційні) можна використовувати різними способами, від простої заміни до більш творчого і складного перетворення навчального досвіду студентів.

Реалізація змішаного навчання у закладах освіти передбачає проведення роботи зі створення ефективного змішаного освітнього середовища на підставі дидактично й методично обґрунтованого вибору інноваційних і традиційних підходів, методів і технологій з використанням технології SAMR як потужного

концептуального інструмента допомоги педагогам з метою уніфікації методики персоналізованого онлайн-викладання різних академічних дисциплін [2].

Рівні реалізації технології SAMR в освітньому процесі зображено на рис. 1. Як свідчить аналіз запропонованих Р. Пуентедурою рівнів, цілком логічно і дидактично доцільно їх адаптувати до процесу створення ефективного змішаного освітнього середовища.

Рис. 1. Кроки реалізації технологій SAMR в освітньому процесі

Рівні «Заміна» та «Доповнення» слід розглядати як стратегії покращення, а кроки «Модифікація» і «Перетворення» як трансформації освітньої практики. Так, на перших двох кроках у моделі SAMR, заміщення і доповнення технологій приводить до розширення та різноманітності інструментів і ресурсів для навчання, покращуючи їхню ефективність під час виконання завдань. Разом із тим, на рівнях модифікації та перетворення технології використовуються з метою створення нових освітніх продуктів.

На практиці, при впровадженні описаних стратегій, передбачається послідовне застосування технологій у навчальному процесі. *На першому рівні («Заміна»)*, маємо на увазі заміну традиційних видів діяльності та матеріалів цифровими. Наприклад, заміна очних лекцій в аудиторії відеоконференціями через сервіс Zoom або перетворення зошитів з паперовою основою на електронні

документи. Тобто, використання технологій на цьому рівні полягає у зміні не суті навчального матеріалу, а способів його подання. У цей перелік також входять індивідуальні навчальні відео, конвертовані у формат PDF лекції, посібники, завдання для семінарів або самотійної роботи, розміщені у доступному для студентів середовищі, які майбутні вчителі фізичної культури можуть переглядати у зручний час та у власному, індивідуальному темпі.

Другий рівень («Доповнення») включає можливість використання інтерактивних цифрових сервісів й інструментів, які забезпечують миттєву взаємодію між учасниками освітнього процесу у віртуальному середовищі. На цьому рівні зміст залишається незмінним, але тепер учасники освітнього процесу можуть користуватися перевагами цифрових інтерактивних інструментів для покращення навчальних занять, включаючи коментарі, гіперпосилання та мультимедійні ресурси.

Наприклад, майбутні вчителі фізичної культури можуть створювати цифрові портфоліо та мультимедійні презентації, що дозволяють виявити їхнє індивідуальне і творче розуміння матеріалу. Викладач, зі свого боку, може використовувати онлайн-тести та опитування з елементами гейміфікації, створювати віртуальні дошки оголошень для публікації запитань, інтернет-посилань, зображень і відео, а також для оцінювання та обговорення.

На рівні «Модифікації» технології використовуються для створення інтерактивних і динамічних завдань, які розширюють межі традиційної аудиторії завдяки застосуванню систем управління навчанням, таких як Google Workpiece, Moodle або Canvas та інших аналогічних платформ. Ця логістична система спрямована на організацію навчання в онлайн середовищі і включає відстеження відвідування, тривалості перебування та видів активностей у віртуальному класі, автоматизацію розкладу та оцінювання. Саме в таких середовищах студенти можуть колективно працювати над документами і виконувати групові проекти, сприяючи обміну знань.

На цьому рівні загальні завдання в класі та комп'ютерні технології існують не як самоціль, а як інструменти для підтримки навчання, спрямованого на майбутніх учителів фізичної культури. Модифіковані технологічно завдання також надають можливість студентам створювати креативні та інноваційні цифрові продукти, такі як подкасти, відеопрезентації, мультимедійні довідники, інфографіку, віртуальні бібліотеки з певною тематикою, до яких мають доступ інші учасники.

На рівні «Перетворення», у процесі навчання відбуваються суттєві зміни, оскільки цифрові технології дозволяють таку організацію занять, яка раніше була недоступною в межах традиційного аудиторного навчання. Наприклад, завдяки онлайн-екскурсіям або віртуальним подорожам студенти можуть відвідувати віддалені міста або об'єкти, запросити на заняття відомих фахівців у відповідній галузі, залучити реальну аудиторію до віртуального класу, а також об'єднувати віддалені групи для дискусій і розв'язання професійних завдань. Вони можуть

створювати власні сайти та блоги для публічного використання, проводити моделювання об'єктів у віртуальних лабораторіях і багато іншого.

Список використаних джерел

1. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Варіативні моделі змішаного навчання (blended learning) у вищій школі: досвід ПУЕТ. *Вища школа : науково-практичне видання*. 2021. № 11. С. 7–20.

2. Puentedura R. SAMR and Bloom's Taxonomy: Assembling the Puzzle : website. URL: <https://www.common sense.org/education/articles/samr-and-blooms-taxonomy-assembling-the-puzzle> (date of access: 02.04.2022).

**Доценко Наталія Андріївна
Полянський Павло Миколайович**

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ІЗ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Переосмислення системи підготовки сучасних агроінженерів вимагає нових підходів, пов'язаних із міждисциплінарністю навчання та використанням сучасних технологій. Такий рівень підготовки майбутніх агроінженерів може бути забезпечений в умовах онлайн навчального середовища закладу вищої освіти. Формування навчального контенту в умовах онлайн середовища вимагає особливого підходу, оскільки в цьому форматі важливо враховувати інтерактивність, доступність та ефективність для здобувачів вищої освіти.

Під час формування зазначеного контенту із загальнотехнічних дисциплін необхідно дотримуватися деяких основних принципів, а саме: інтерактивності, доступності, використання різноманітних форматів, організації навчального контенту. Використання відеолекцій, вебінарів, інтерактивних вправ та завдань сприяє залученню здобувачів вищої освіти до групової роботи та стимулює сприйняття та засвоєння навчального контенту (Babenko, etc., 2022).

Навчання в умовах онлайн середовища закладу вищої освіти підтримує постійний доступ до процесу навчання. Воно може бути реалізовано за допомогою таких пристроїв як телефон, ноутбук або планшет. Здобувачі вищої освіти мають можливість підготувати домашнє завдання, переглянувши відео, яке викладач поставив онлайн. Варіант з більшим ступенем взаємодії можливий, коли використовуються мобільні пристрої під час занять. Наприклад, викладач ставить запитання, а здобувачі вищої освіти відповідатимуть на них на мобільних пристроях. Також є можливість отримати прямий зворотний зв'язок під час навчання вдома. Також викладачі можуть взаємодіяти із здобувачами вищої освіти під час лекцій (Бацуровська та ін., 2021).

Організації по всьому світу визнають, що існує велика кількість допоміжного контенту, який часто доступний, але він ігнорується. Для успішного використання цього контенту необхідний куратор, який використовує спеціалізовані знання, щоб об'єднати відповідні навчальні засоби

та шляхи для здобувачів вищої освіти. Важливим заходом у розвитку мобільного навчання є надання здобувачам вищої освіти можливості внести свій внесок та збагатити програму куратора. Використання аудіовізуальних матеріалів збільшується в геометричній прогресії під час навчання. Інтерактивне навчання на основі відеоролика пропонує набагато вищий рівень залученості та досвіду навчання, а також зростає рівень як формального, так і неформального навчання. Для створення навчального контенту зручними є мобільні додатки, оскільки вони оптимізовані для мобільних пристроїв. Вони пропонують додаткову гнучкість навчання, оскільки здобувачі вищої освіти можуть завантажувати навчальний контент і переглядати його в автономному режимі. Використання гейміфікації для навчання є зручним з розширенням перегляду навчального контенту на мобільних пристроях (Бацуровська, 2021).

Навчання в умовах онлайн середовища закладу вищої освіти надає можливість доступу до освітнього контенту, в умовах зазначеного середовища можна забезпечити роботу колег, експертів, ознайомитись з достовірними джерелами для опрацювання відповідних тем. Воно може бути активоване за допомогою смартфона або планшета, ноутбука або особистого комп'ютера, але доступ є постійним, що, у свою чергу, перекладає навантаження для вивчення на здобувача вищої освіти. Хмарні технології є засобом забезпечення мобільності (Ткаченко, Хмельницька, 2021). Маючи доступ до хмари, для здобувачів вищої освіти всі джерела даних та навчальні матеріали є постійно доступні, що дозволяє досягати раніше недоступних рівнів навчання та співпраці. Прозорість є продуктом підключення, мобільності та співпраці. Оскільки планування, мислення, продуктивність та відображення є мобільними та цифровими, вони отримують безпосередню аудиторію як з місцевих, так і з глобальних спільнот через платформи соціальних мереж. Для підготовки агроінженерів доцільно застосовувати наступну схему навчання (рис.1).

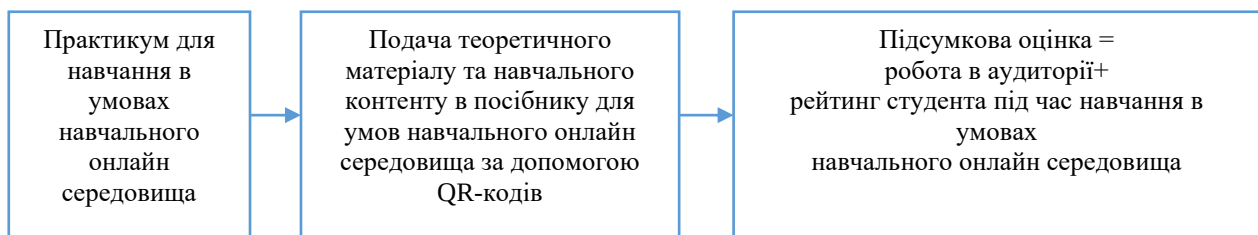

Рис.1. Схема мобільного навчання майбутніх агроінженерів в умовах інформаційно-освітнього середовища

Схема навчання за допомогою практикумів для навчання в умовах навчального онлайн середовища здійснюється наступним чином: здобувачі вищої освіти ознайомлюються попередньо з теоретичним матеріалом. Потім в аудиторії вони починають практичне виконання завдань, які представлені в навчальному посібнику за допомогою QR-кодів. Здобувачі вищої освіти, за допомогою додатків для зчитування QR-кодів переходять на відповідний розділ курсу та приступають до виконання завдань на мобільному телефоні, що

представлені за допомогою інтерактивних електронних інструментів, а саме: мультимедійні презентації до практичних робіт, інтерактивні лабораторні роботи, лекції з аудіовізуальним супроводом, інтерактивні комп'ютерні навчальні тренажери тощо. Виконавши з мобільного телефону завдання, інформаційно-освітнє середовище формує оцінку для здобувачів вищої освіти та статистичні показники щодо виконання завдання для викладача. Таким чином, для майбутніх агроінженерів формується рейтинг під час навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища, який впливає на підсумкову оцінку.

Для підготовки майбутніх агроінженерів доцільно формувати сучасні електронні інтерактивні посібники із загальнотехнічних дисциплін для вивчення кожної дисципліни в умовах навчального онлайн середовища. Такі посібники є допомогою в опануванні як теоретичного матеріалу, так і навігацією по курсу, де представлені інтерактивні електронні навчальні інструменти для виконання завдань в умовах зазначеного середовища. Такі завдання здобувачі вищої освіти виконують прямо в аудиторії за допомогою гаджетів або персональних комп'ютерів. Підсумкова оцінка формується з балів, отриманих в аудиторії та рейтингу здобувачів вищої освіти під час навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища. Окреслений підхід здатен допомогти в якісному опануванні навчального контенту за обраним фахом.

Список використаних джерел

1. Babenko D., Dotsenko N., Gorbenko O. System of Blended Learning in the Studying of Electrical Engineers. 2022 *IEEE 4th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES)*. Kremenchuk, Ukraine. 2022. P. 1-5. doi: 10.1109/MEES58014.2022.10005714.
2. Бацуровська І.В., Доценко Н.А., Горбенко О.А., Кім Н.І. Застосування відкритих освітніх ресурсів при вивченні загальнотехнічних дисциплін в системі підготовки фахівців електричної інженерії. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Вип. 32. Том 1. 2021. С.46-49
3. Batsurovska I.V. Technological model of training of Masters in Electrical Engineering to electrical installation and commissioning. *Journal of Physics: Conference Series. ICon-MaSTEd 2021*. IOP Publishing. 2021. doi:10.1088/1742-6596/1946/1/012015
4. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75, Т. 3. С.91-96.

Кір'янова Марина Сергіївна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

У сучасному світі, насиченому технологіями та постійними змінами, інформаційно-освітнє середовище стає ключовим фактором, що визначає якість та ефективність освіти. Взаємодія учнів з інформаційними технологіями, доступ до електронних ресурсів та сучасні методи навчання визначають формування компетентностей, які є важливими для успішного функціонування в сучасному суспільстві. У цьому контексті, дослідження впливу інформаційно-освітнього

середовища на розвиток компетентностей учнів стає актуальною темою, що вимагає уваги та ретельного аналізу. В даній статті ми приступимо до розгляду цього питання, спробуємо розкрити ключові аспекти взаємодії учнів із сучасним інформаційним середовищем та визначимо, як це впливає на їхні здібності та готовність до життя в цифровому віці.

За сучасних умов у навчальному процесі з'являються нові можливості та розширюються горизонти засвоєння знань завдяки застосуванню інформаційних технологій. Вони роблять навчання більш інтерактивним, доступним та індивідуалізованим. Учні мають можливість вивчати матеріал в режимі реального часу, використовуючи різноманітні цифрові ресурси, мультимедійні засоби та інтерактивні платформи. Тому визначальним фактором, що перетворює та змінює парадигму навчання та виховання, стає інформаційно-освітнє середовище.

Завдяки стрімкому розвитку технологій та доступу до невичерпних інформаційних ресурсів, навчальні заклади стають ареною, де взаємодія педагогів, учнів та інформаційних технологій формує нову реальність навчального процесу. Інформаційно-освітнє середовище в сучасних навчальних закладах не лише визначає, але й революціонізує підходи до навчання та виховання, перетворюючи їх у новий, високотехнологічний вимір. В епоху високих технологій це середовище стає необхідністю, враховуючи стрімке зростання доступу до інформації та швидкі технологічні зміни (Галета, 2012).

Інформаційно-освітнє середовище – це комплексний набір умов, ресурсів та технологій, що визначає навчальне оточення і впливає на процеси навчання та виховання в навчальному закладі. Воно включає в себе доступ до інформаційних технологій, наявність електронних ресурсів, інфраструктуру для навчання та спілкування, а також педагогічні підходи, спрямовані на інтеграцію інформаційних засобів у навчальний процес.

Завдяки інформаційно-освітньому середовищу учні мають можливість ефективно вивчати предмети через використання електронних підручників та інтерактивних матеріалів, розвивати критичне мислення шляхом аналізу різноманітних джерел, співпрацювати та обмінюватися думками на онлайн-платформах, долучатися до глобальних освітніх ініціатив, самостійно вивчати нові теми через онлайн-ресурси, розвивати творчість та інноваційний підхід за допомогою цифрових інструментів, збагачувати свої знання у різних галузях завдяки різноманітним онлайн-курсам, вивчати мови та розуміти культурні особливості через мовні програми та мультимедійні ресурси, активно взаємодіяти з викладачами та експертами за допомогою електронної комунікації, а також вдосконалювати навички роботи з інформаційними технологіями використовуючи різноманітні цифрові інструменти (Топузов, 2017).

Однак інформаційно-освітнє середовище не тільки змінює підхід до навчання учнів, але й перетворює роль вчителя. Тепер вчителі виступають не лише посередниками в передачі теоретичних знань, але і активними керівниками у навчанні учнів практичним навичкам в роботі з інформаційними технологіями.

Вони стають фасилітаторами у процесі вивчення, сприяючи самостійному дослідженню та творчому використанню інформації. Здатність вчителя ефективно впроваджувати цифрові технології та створювати стимулююче інтерактивне середовище стає важливою передумовою для розвитку інформаційно-цифрової компетентності учнів. Таким чином, роль вчителя в епоху інформаційних технологій перетворюється в активного наставника, спроможного відкривати перед учнями світ інновацій та креативності, а також сприяти розвитку критичного мислення та уміння ефективно використовувати інформаційні ресурси (Яновський, 2019).

Отже, інформаційно-освітнє середовище створює унікальний контекст для розвитку учнів та удосконалення майстерності вчителів. Для учнів це означає доступ до різноманітних навчальних ресурсів, інтерактивних методів навчання та можливість самостійного дослідження та творчого використання інформації. У той час як для вчителів, здатних ефективно інтегрувати цифрові технології в навчальний процес, це вимагає розвитку нових педагогічних підходів та навичок. Вони стають фасилітаторами навчання, сприяючи активному залученню учнів, розвитку критичного мислення та інформаційно-цифрової компетентності. Інформаційно-освітнє середовище тим самим визначає новий стандарт для якісної освіти, де взаємодія між технологіями та педагогікою створює сприятливі умови для повноцінного розвитку учнів та професійного зростання вчителів.

За таких умов інформаційно-освітнє середовище має значний вплив на формування компетентностей учнів, що є важливим аспектом, оскільки відзначається сучасними реаліями інформаційного суспільства та вимагає адаптації освітнього процесу до нових технологічних викликів. Це сприяє розвитку інформаційно-цифрових компетентностей, робить навчання більш доступним та цікавим, активізує учнів у навчальному процесі, а також готує їх до викликів сучасності, розвиваючи критичне мислення та аналітичні здібності. Такий підхід визначає не лише якість освіти, але й підготовку учнів до активної участі у суспільстві, де влада над інформацією та технологіями є ключовою складовою успішної інтеграції в сучасний світ.

У 2016 році в Україні була прийнята Концепція впровадження державної політики у сфері трансформації загальної середньої освіти під назвою «Нова українська школа» на період до 2029 року. Основною її метою є створення школи, в якій навчання буде забезпечувати комфортні умови, а також розвивати не лише знання, але й практичні навички для їх застосування в повсякденному житті. Це навчальний заклад, де акцент робиться на розвитку критичного мислення, експериментуванні та вільному висловленні власної думки учнями. В українських школах наразі активно реалізується план заходів на період 2017-2029 років, спрямований на впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері трансформації загальної середньої освіти під назвою «Нова українська школа» (Гриневич, Елькін, Калашнікова та ін., 2016).

Дана концепція визначає 10 ключових компетентностей, що є основою для всебічного розвитку учнів. Вони визначають широкий спектр навичок та знань,

необхідних для гармонійного розвитку особистості та успішної адаптації до вимог сучасного суспільства. Десять ключових компетентностей, зазначених у концепції НУШ, визначають основні напрями освітнього процесу, спрямовані на формування учнів як грамотних, творчих та відповідальних громадян: «спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість; соціальна та громадянська компетентності; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя» (Гриневич, Елькін, Калашнікова та ін., 2016).

Варто відзначити те, що на формування в учнів компетентностей значний вплив має інформаційно-освітнє середовище, яке включає в себе не лише доступ до інформаційних технологій, але й взаємодію з різноманітними віртуальними ресурсами, онлайн-платформами, електронними навчальними матеріалами та іншими цифровими засобами.

Визначимо основні напрямки впливу інформаційно-освітнього середовища на формування різних компетентностей учнів:

- електронні засоби комунікації та онлайн-ресурси сприяють вдосконаленню мовленнєвих навичок учнів, а можливість взаємодії з електронними підручниками та мовними додатками сприяє розвитку лексичних та граматичних навичок;
- віртуальні платформи та мультимедійні ресурси створюють інтерактивне середовище для вивчення та вдосконалення іноземних мов, а онлайн-комунікація з носіями мови сприяє розвитку усного та писемного мовлення;
- використання спеціалізованих інтерактивних програм та віртуальних лабораторій полегшує розуміння та застосування математичних концепцій. Крім цього, електронні навчальні ресурси допомагають у вирішенні завдань та розвитку логічного мислення;
- використання віртуальних експериментів та симуляцій сприяє кращому розумінню природничих явищ, а інтерактивні ресурси розширюють можливості досліджень та допомагають розвивати практичні навички;
- робота з комп'ютерними програмами та онлайн-інструментами сприяє розвитку навичок роботи з інформацією та цифровими ресурсами. При цьому критичне мислення та аналітичні здібності розвиваються через оцінку та обробку інформації з різних джерел;
- використання онлайн-курсів, вебінарів та інших електронних ресурсів сприяє постійному самовдосконаленню та розвитку навичок самостійного навчання;
- відкритий доступ до інформації та можливість власного вибору навчального матеріалу сприяють розвитку ініціативи та самостійності;

– взаємодія через соціальні мережі та онлайн-форуми розвиває навички співпраці та взаєморозуміння, а електронні ресурси підтримують розуміння глобальних громадянських питань;

– використання онлайн-ресурсів сприяє поглибленню знань учнів у сфері мистецтва, літератури та інших культурних аспектів. При цьому власне створення контенту та обмін ним розвиває навички самовираження;

– інформаційно-освітній підхід сприяє формуванню учнівської усвідомленості екологічних питань та підтримки здорового способу життя.

Таким чином, інформаційно-освітнє середовище стає ефективним засобом для розвитку широкого спектру компетентностей учнів, сприяючи їхньому повноцінному інтегрованому росту. Тому важливо активно впроваджувати це середовище в освітній процес з метою максимального розвитку учнів та підготовки їх до викликів сучасного світу.

На нашу думку, у майбутньому можна очікувати постійне вдосконалення інформаційно-освітнього середовища, яке буде трансформуватися відповідно до змін, які відбуватимуться у технологічних та освітніх вимогах. Зростання доступності та якості технологій, розвиток штучного інтелекту, впровадження новітніх форматів навчання, таких як віртуальна реальність та розширена реальність, а також посилення фокусу на індивідуалізацію навчання стануть важливими напрямками розвитку.

Заохочення гнучкості та адаптації до потреб учнів, розширення можливостей електронних навчальних ресурсів, інтеграція технологій у кожен аспект освіти – це лише кілька аспектів, які можуть визначати майбутні тенденції розвитку інформаційно-освітнього середовища. За таких умов важливо враховувати етичні та безпекові аспекти цього розвитку, забезпечуючи збалансований та доступний освітній простір для всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Галета Я. Інформаційно-освітнє середовище як засіб навчання. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2012. Вип. 106. С. 128–134.
2. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанаєва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шиян Р. ; за заг. ред. Грищенка М.]. 2016. 40 с.
3. Топузов М. О. Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 1. С. 26–36.
4. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2019. Том 14, № 30. С. 310–315.

РОЛЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сучасна бібліотека завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, наявності висококваліфікованого персоналу та широким партнерським зв'язкам може виступати провайдером освітніх послуг для різних категорій користувачів та суб'єктом освітнього середовища. Провідні освітянські бібліотеки України, як ресурсні центри галузі та вагомий складник національного інформаційного простору, відіграють важливу роль у науково-інформаційному супроводі наукових досліджень та освітнього процесу в закладах освіти, виконують лише їм притаманні функції кумуляції, збереження й використання документованих знань [3].

Освітянські бібліотеки визначають як мережу бібліотек навчальних установ різних рівнів [2]. Їх мета – це створення цифрових інформаційних ресурсів та надання доступу до них на основі широкого застосування новітніх ІКТ для задоволення інформаційних потреб користувачів – здобувачів освіти, педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників. Відповідно до мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України виокремлюють: бібліотеки закладів загальної середньої освіти (шкільні бібліотеки), професійно-технічної освіти, позашкільної освіти, бібліотеки закладів вищої освіти педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Науково-методичне забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України здійснює Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського [3]. Бібліотека також надає інформаційну підтримку своїм користувачам: педагогічним і науково-педагогічним, науковим працівникам, здобувачам освіти.

Виходячи із завдань навчальних закладів кожна бібліотека розвиває власне інформаційно-освітнє середовище: зокрема як інформаційно-комунікаційна система, виробляє, зберігає, концентрує та поширює ресурси в традиційному та електронному вигляді, сприяє вільному доступу до них, є посередником у соціальній комунікації. Наприклад шкільна бібліотека це обов'язковий структурний підрозділ закладу загальної середньої освіти, який здійснює бібліотечно-інформаційне, культурно-просвітницьке забезпечення навчально-виховного процесу як в урочний, так і в позаурочний час. Бібліотека в позашкільному закладі освіти виконує функцію інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу. Бібліотека закладу професійної освіти (професійно-технічної освіти) є невід'ємною структурною ланкою навчального закладу, безпосереднім учасником освітнього процесу, відіграє важливе

значення в інтелектуальному та духовному збагаченні молоді. Бібліотека закладу вищої освіти педагогічного та інженерно-педагогічного профілю планує свою діяльність як відкритий і гнучкий інтелектуальний простір, науково-інформаційний та соціально-комунікаційний комплекс, ключовий інформаційний ресурс університету, що сприяє якості не тільки наукових досліджень, а й підтримки дослідницької діяльності, навчання й викладання. Формуючи та використовуючи інформаційні ресурси, бібліотеки обласних (міських) інститутів післядипломної педагогічної освіти забезпечують створення високоефективної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування наукових, науково-педагогічних та управлінських кадрів, вчителів, студентів та інших користувачів, які потребують професійної інформації [3].

Бібліотеки закладів освіти формують і використовують інформаційні ресурси для забезпечення оперативного отримання достовірної інформації для багатоцільового використання в освітньому процесі, ефективного задоволення інформаційних потреб. Сучасні бібліотеки закладів освіти поступово трансформуються в електронні бібліотеки, що дає змогу користувачам – учням, студентам, педагогам, науковцям, дослідникам, отримувати матеріали для освітнього процесу в електронному вигляді. Пріоритетом кожної бібліотеки закладу освіти має бути створення власних інформаційних ресурсів та надання користувачам віддаленого доступу до інформаційних ресурсів, про що зазначають бібліотечні фахівці та користувачі. Зокрема інформацію про книги, статті з наукових збірників, періодичних і продовжуваних видань, електронні ресурси України і зарубіжних країн із актуальних питань теорії, методики та практики бібліотечної діяльності, організації роботи бібліотек на сучасному етапі представлено в науково-допоміжному бібліографічному покажчику «Бібліотека в інформаційно-освітньому середовищі» [1]. З 2023 року відділом науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського реалізується наукове дослідження «Освітнянські бібліотеки як суб'єкт проєктування освітнього середовища в умовах цифровізації». Його мета – теоретичне визначення, наукове обґрунтування та практична реалізація проєктування наукового інформаційно-бібліографічного забезпечення освіти як складника освітнього середовища на основі цифровізації ресурсів та послуг освітянських бібліотек. Протягом виконання теми передбачено підготовку та видання наукової продукції (науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 2005–2024», науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Нова українська школа – ключова реформа шкільної освіти в умовах цифровізації суспільства: стан, досягнення та перспективи розвитку»; науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Бібліотека в епоху цифровізації освіти і науки»; довідник «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек – 2023»; довідник «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек – 2025»; електронний ресурс – фактографічна база даних «Знаменні та пам'ятні дати у сфері освіти»). Всі зазначені ресурси сприятимуть лише

посиленню ролі освітянських бібліотек у розвитку інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів. Серед сучасних викликів – удосконалення інформаційного середовища освітянських бібліотек, яке потребує об'єднання зусиль всіх бібліотек з метою розбудови в Україні цілісного науково-освітньо-інформаційного простору, підтримки та розуміння самих користувачів.

Таким чином, сучасна освітянська бібліотека як інформаційно-комунікаційна система, виробляє й концентрує ресурси у традиційному й електронному вигляді та сприяє вільному доступу до них. Подальший розвиток інформаційно-освітнього середовища освітянських бібліотек вбачаємо в спільній партнерській діяльності, переходу від моделі бібліотеки, яка використовує в роботі тільки свої фонди, до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні ресурси.

Список використаних джерел

1. Бібліотека в інформаційно-освітньому середовищі: наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: А. І. Рубан, І. Г. Лобановська; наук. ред. Л. О. Пономаренко; наук. консультант Т. В. Добко]. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2022. 195 с.
2. Бібліотеки освітянські / П. І. Рогова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-39810>
3. Інформаційні ресурси бібліотек закладів освіти: формування та використання: практ. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [Григоревська О. В., Матвійчук О. Є., Вараксіна Н. В., Кропачева Н. М., Бойко С. Т. ; наук. ред.: Пономаренко Л. О.]. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2022. 181 с.
4. Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [авт. Березівська Л. Д., Зозуля С. М., Страйгородська Л. І.]; за заг. ред. Л. Д. Березівської. Київ, 2017. 29 с.

Медведєва Марія Олександрівна

ВИКОРИСТАННЯ CLASSROOMSCREEN В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасному освітньому середовищі, де технології стають все більш необхідним інструментом для навчання, використання інноваційних технологій стає ключовим аспектом забезпечення ефективного навчання та створення стимулюючого навчального середовища. Одним з таких інструментів є віртуальні інтерактивні дошки, зокрема Padlet, Jamboard [1], Miro, ClassroomScreen, Twiddla та інші. Віртуальні дошки використовуються для візуалізації навчального матеріалу, спільної роботи над завданнями, організації мозкового штурму тощо. Проте все більшої популярності серед учителів у всьому світі набуває онлайн-дошка ClassroomScreen.

ClassroomScreen – це вебплатформа, спеціально розроблена для використання в класних кімнатах з метою оптимізації освітнього процесу та

покращення організації робочого простору для вчителя та здобувачів освіти. Цей інструмент має широкий набір функцій, які дозволяють вчителю ефективно управляти класом та забезпечувати ефективну комунікацію із здобувачами освіти.

Завдяки своїм багатофункціональним можливостям та легкій використовуваності, ClassroomScreen є важливим інструментом для сучасних вчителів, які прагнуть забезпечити ефективне та цікаве навчання для своїх здобувачів освіти. Ця платформа допомагає створити стимулююче та інтерактивне навчальне середовище, яке сприяє активному навчанню та досягненню високих результатів.

Однією з ключових переваг ClassroomScreen є можливість використання різноманітних інструментів навчання на одній платформі. Він містить такі корисні елементи, як таймер, зміну кольору фону для візуального розподілу часу, годинник, лічильник звуків та деякі інші інструменти, які допомагають у веденні уроків та організації часу.

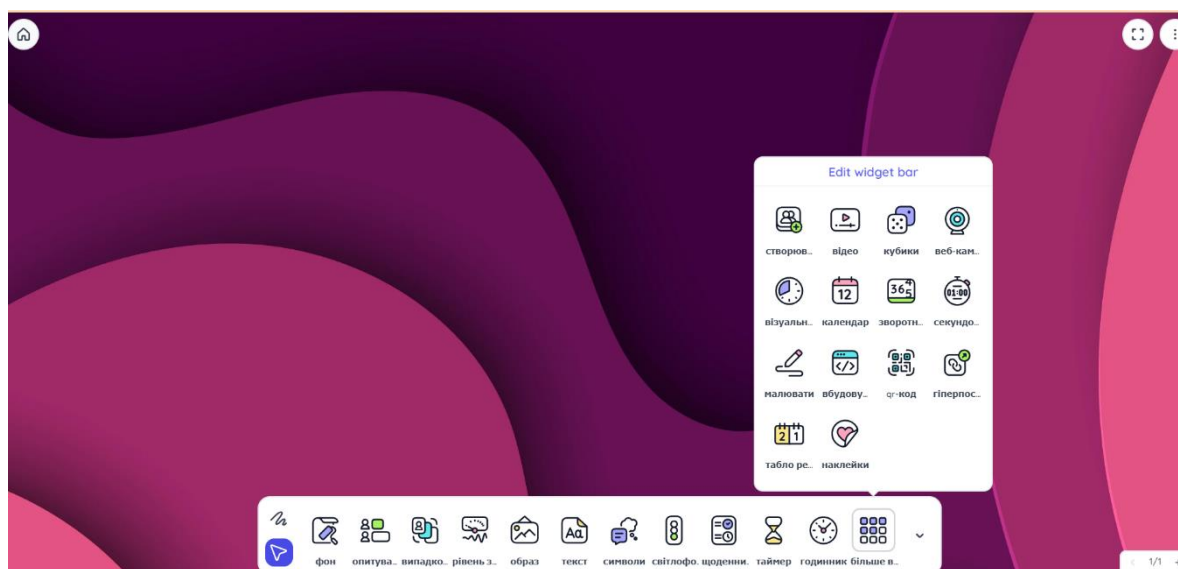

Рис. 1. Головне меню ClassroomScreen

ClassroomScreen також дозволяє вчителям створювати власні налаштування, що відповідають конкретним потребам їх класу та методам навчання. Вони можуть додавати власні фони, звуки, текстові блоки та зображення, щоб зробити навчання більш цікавим та змістовним для учнів.

Крім того, ClassroomScreen може бути використаний як інструмент для організації групової роботи та колективного навчання. Він дозволяє вчителям швидко розділити учнів на групи, надати завдання та навіть встановити таймер для обмеження часу, що сприяє ефективному та продуктивному співробітництву. Також є можливість використовувати функцію «Шумомір», яка допомагає контролювати рівень шуму в класі та забезпечувати спокійне навчання. ClassroomScreen надає можливість вчителям та здобувачам освіти спілкуватися

та співпрацювати за допомогою чату, що забезпечує зручну комунікацію та обмін інформацією.

Необхідно також відзначити зручність та доступність ClassroomScreen. Платформа не вимагає встановлення додатків чи програмного забезпечення, оскільки вона працює в онлайн-режимі та може бути використана на будь-якому пристрої з доступом до Інтернету.

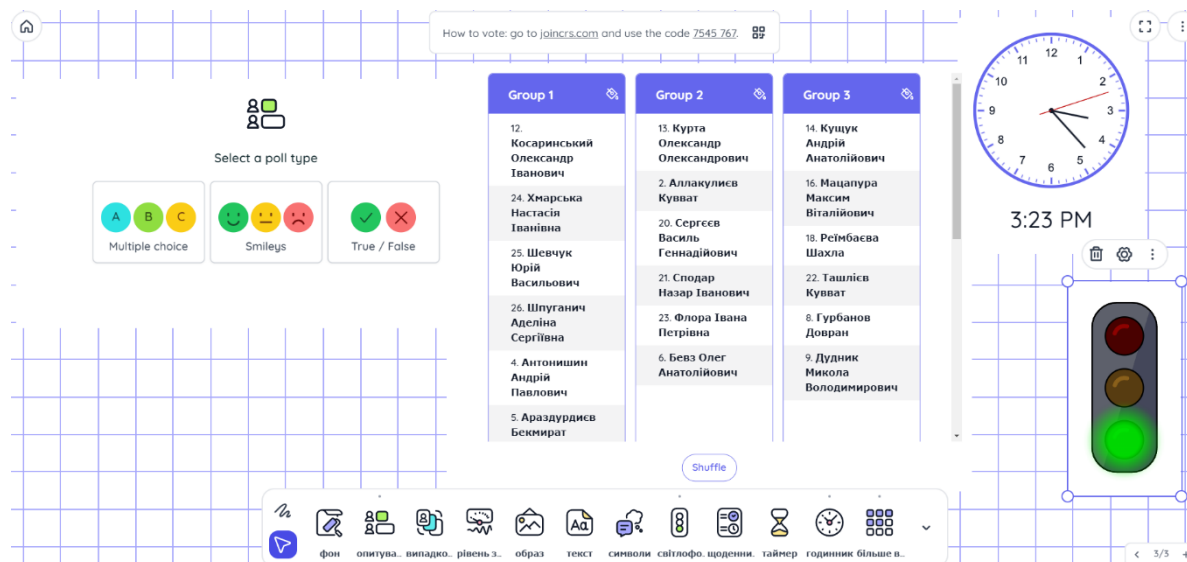

Рис. 2. Інструментарій ClassroomScreen

Отже, використання ClassroomScreen в освітньому процесі може значно полегшити роботу вчителя та покращити здатність створювати стимулююче та продуктивне навчальне середовище для здобувачів освіти. Завдяки своїм функціям та можливостям налаштування, він стає важливим інструментом для сучасних вчителів, які прагнуть забезпечити ефективне та цікаве навчання у класі.

Список використаних джерел

1. Медведєва М.О., Жмурко О.І., Криворучко І.І., Ковтанюк М.С. Організація продуктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: аналіз сучасних додатків. *Науковий часопис*. 2021. Т. 1, № 80. С. 248–255.

Моренко Вікторія Михайлівна

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Навчально-методична література є необхідним елементом забезпечення процесу ефективного вивчення англійської мови. Вибір якісних підручників та посібників відповідно до рівня знань та компетенцій здобувачів освіти допомагає їм отримувати системні та комплексні знання, розвивати всі аспекти мовлення та підвищувати ефективність навчання.

Підручник - це один з основних педагогічних засобів (з поміж багатьох інших), що дозволяє розв'язувати освітні завдання, визначені навчальною програмою.

Викладач може використовувати одразу декілька підручників з тих, які мають відповідний гриф МОН, а також створювати додаткові навчальні матеріали, які відповідають потребам закладу освіти .

Студенти Криворізького фахового медичного коледжу (бази 9 класів) навчаються за Державним стандартом повної загальної середньої освіти (Постанова №1392 від 23.11.2011) з внесеними корективами за новою навчальною програмою 2018 року.

Сучасна навчально-методична література з викладання англійської мови представлена: візуальними словниками, лексичними посібниками, лексико-граматичними підручниками та посібниками, граматичними посібниками, підручниками з вивчення та тренування фонетики, посібниками та серіями книг для тренування окремих навичок: читання, аудіювання, використання мови.

У Криворізькому фаховому медичному коледжі викладачі англійської мови використовують широкий спектр навчальної та методичної літератури для викладання. Більшість підручників та посібників є в електронному варіанті, що дуже зручно для онлайн навчання.

Підручники та посібники українських видавництв, які використовуємо у Криворізькому фаховому медичному коледжу та рекомендуємо для використання здобувачами освіти: Карпюк Оксана, Англійська мова 10 та 11 класи (рівень стандарту) 2018, 2019 роки для бази 9 класів 1 та 2 курсу студентів всіх спеціальностей. Видання містить лексико-граматичний матеріал, реалізує компетентнісний потенціал галузі «іноземні мови», забезпечує інтеграцію з іншими предметами .

Закордонні видавництва також популярні в Україні: "Pearson", "Cambridge University Press", "Learners'Book Company" "Express Publishing", "Heinle Cengage Learning", "Oxford University Press", "Macmillan Education", "MM Publications", "Collins ELT", "Hueber", "Cornelsen", "Hachette", "CLE International", "Edilingua", "Edelsa", "Prolog", "Langenscheidt" та ін. пропонують широкий асортимент навчально-методичної літератури, різні посібники з вивчення лексики, граматики, бізнес-матеріали, підручники з підготовки до іспитів, автентичну і адаптовану художню літературу, словники, відео та аудіо матеріали, плакати і карти. Більшість підручників можна знайти у загальному доступі в мережі інтернет у PDF форматі, що дуже зручно для реалізації змішаного навчання.

Корисним є підручник «ZNO Leader for Ukraine» рівнів B1, B2 Student's book + CD-ROM від авторів H.Q. Mitchell - Marileni Malkogianni видавництва M.M. Publications. Це абсолютно новий формат підручника, у якому представлені завдання з усіх обов'язкових видів мовленнєвої діяльності та аспектів вивчення мови (Listening, Reading, Use of English, Writing, Speaking). Лексичний матеріал подається на початку кожного розділу, є безліч різноманітних вправ націлених на відпрацювання лексики в контексті. Також детально розписана секція Writing

зі зразками, корисними лексичними структурами та методичними порадами щодо ефективного виконання розділу “Писемне мовлення”. Є завдання на розвиток усного мовлення, глосарій до кожного розділу підручника з перекладом слів та виразів українською мовою з аудіосупроводом, є культорологічні коментарі. Підручник охоплює всі сфери спілкування. Перевага підручника в тому, що розділи підручника можуть бути опрацьовані в будь-якому порядку. Підручник «ZNO Leader» складається з: Student’s Book з Student’s CD (audiotranscripts, recorded vocabulary list), Class CDs або audio downloadable, Teacher’s Book.

Застосовуємо підручник з фонетики видавництва Collins від авторів Helen Ashton Sarah Shepherd 2020 року. Рекомендуємо видання для пояснення особливостей вимови англійської мови.

Викладачі англійської мови коледжу часто використовують візуальні словники для подачі нового лексичного матеріалу, а саме: «English for everyone» (illustrated English dictionary- ілюстрована тематична книга виробника Dorling Kindersley, 2022 рік) та книга «English-Ukrainian Bilingual Visual Dictionary» Dorling Kindersley 2022 рік - це цікаві візуальні словники для рівнів A1, A2, B1 Є також у PDF форматі. Переваги: дуже зручні у використанні, слова розбиті по темам з ілюстрованою лексикою, що є корисним способом вивчення слів для візуалів.

Також викладачі англійської мови Криворізького фахового медичного коледжу застосовують книги для вивчення лексики у якості лексичних тренажерів. Наприклад, книга «4000 essential English words.», автор Пол Нейшен. Необхідно зазначити, що це серія з 6 книг для вивчення лексичного матеріалу з аудіосупроводом (кожна книга має 700 слів, розділених на 30 тем). Слова вводяться за допомогою визначень і прикладу речення.

Ми також використовуємо та пропонуємо для застосування «English vocabulary in use» (Видавництво: Cambridge University Press, рік видання: 2017). Даний посібник містить слова у контексті з 101 теми із зрозумілими поясненнями і практичними вправами за різним рівнем знань.(є електронна версія з аудіо <https://dictionary.cambridge.org/shop/vocabulary/advanced>).

Цікавим є «Speakout» від авторів Дж. Дж. Уілсон, Антонія Клер, Деміан Уільямс, видавництва Longman (Pearson Education) – комплексний курс англійської мови, який допомагає здобувачам освіти набутти впевненості в усіх сферах навичок, використовуючи автентичні матеріали BBC з різних лексичних тем. Завдяки широкому спектру допоміжних матеріалів він задовольняє різноманітні потреби студентів у різноманітних навчальних ситуаціях.

Корисним для викладачів та здобувачів освіти може бути серія підручників з англійської мови «Focus» видавництва Longman (Pearson Education, 2020 рік) для студентів рівня B2, що поєднує сучасний і мотивуючий контент для інтенсивного вивчення англійської мови. Можна використовувати елементи підручника на заняттях для студентів з більш високим рівнем знань. Підручник містить послідовний інтегрований розвиток всіх 4-х мовленнєвих навичок та ґрунтовне

опанування граматичними структурами. Також підручник забезпечує ефективну підготовку до іспитів різного формату. Курс пропонується у 5 рівнях: від А2 до С1.

Рекомендуємо використовувати лексико-граматичний онлайн-ресурс «English File Student's Site» (Oxford university press), який пропонує інтерактивні вправ, корисні завантаження, ігри і вебпосилання, практику граматики, словникового запасу, вимови, аудіювання та читання за певним рівнем знань (<https://elt.oup.com/student/englishfile/?cc=gb&selLanguage=en>).

Щодо інновацій з вивчення граматичного матеріалу, то нестандартним, новим підходом є використання нами інноваційної візуальної методики вивчення граматики англійської мови, а саме: ілюстрація граматичного матеріалу в реченні. За основу беремо «English grammar guide» Dorling Kindersley, 2019 рік, підручник з граматики з серії English for everyone.

Викладачі англійської мови Криворізького фахового медичного коледжу широко застосовують серію книг з граматики «Round-up» автор - Вірджинія Еванс, видавництво -Longman (Pearson Education (Півні від 1 до 6) з чудово ілюстрованими вправами та іграми з вивчення граматики.

Рекомендуємо ненудний курс граматики англійської мови - серію посібників «MyGrammarLab», видавництва Pearson, створений як об'єднання книг, онлайн ресурсу та мобільного додатку. Серія складається з 3 рівнів.

Також пропонуємо застосовувати електронний довідник з граматики Grammarway (<https://grammarway.com/ua>) та книгу з граматики Top_50_Grammar_Mistakes_How_to_Avoid_Them_, видавець - Springer ; автор-Адріан Волворк, 2018, які забезпечують систематичне вивчення та відпрацювання граматичних структур, регулярне повторення граматичного матеріалу, зменшення кількості граматичних помилок.

Для викладача англійської мови корисними будуть видання для тренування окремих видів мовленнєвої діяльності здобувачів освіти. Наприклад, для покращення навички розуміння прочитаного рекомендуємо «Read and understand» «Прочитай і зрозумій» — Learners Publishing Pte Ltd; серія з чотирьох робочих зошитів, написаних для середнього рівня знань.

Цікавою є книга «Correct your English errors», автор Тім Коллінз, видання – Kindle, яка запобігає використанню студентами кальок з рідною мови на іноземну. Тому теж стає у нагоді при викладанні та вивченні англійської мови.

Корисним є посібник «English collocations in use» («Словосполучення у вживанні»), видавництво Cambridge University Press, який допомагає тренувати словосполучення та сталі вирази у контексті речення.

Є велика кількість сучасної навчально-методичної літератури для викладання та навчання англійської мови. Кожен викладач може обрати необхідні видання згідно рівня знань своїх здобувачів освіти та навичок, які він буде розвивати та тренувати у своїх студентів та з користю використовувати цю літературу на своїх заняттях для успішного оволодіння здобувачами освіти англійською мовою.

Список використаних джерел

1. Іноземні мови: Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень); Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. К. : УОВЦ «Оріон», 2018. 88 с.
2. Наказ міністерства освіти і науки України від 01.06.2018 № 570 «Про затвердження типової освітньої програми профільної середньої освіти закладів; освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти».
3. <https://oxford-book.com.ua/uk/3-vidavnictvo-oksford#>
4. <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/42/28.pdf>
5. <https://www.libra-terra.com.ua/catalog/metodychna-literatura/>
6. <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-anglijskoyi-frantsuzkoyi-ta-nimetskoyi-movy-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/>
7. <https://zakinppo.org.ua/novyny/vykladannia-inozemnoi-movy-u-2023-2024-navchalnomu-rotsi-metodychni-rekomendatsii/>
8. https://znayshov.com/News/Details/navchalno-metodychni_posibnyky_dlia_pedagogichnykh_pratsivnykiv/6#news-pager-label

Мосійчук Галина Савівна
Куденчук Леся Андріївна

ПЛАТФОРМА MOODLE ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗРОБКИ І РОЗМІЩЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ОНЛАЙН-МАТЕРІАЛІВ ВИКЛАДАЧА

Дистанційне навчання розширює можливості освіти, надаючи здобувачам можливість вивчати матеріал без фізичної присутності в закладі освіти. Сучасні технології та різноманітні платформи, які підтримують дистанційне навчання, роблять його доступним та ефективним. Такий підхід розширює можливості отримання освіти для багатьох осіб, зокрема тих, хто не може фізично відвідувати заняття через географічні чи інші обмеження. Що стосується законодавчого регулювання, встановлене положення про дистанційне навчання визначає стандарти та принципи проведення такої освіти, включаючи вимоги до викладання та оцінювання, забезпечення доступу до матеріалів, організацію взаємодії між викладачем і здобувачами освіти через технічні засоби тощо. Це положення створює каркас для забезпечення якості та стандартів у дистанційній освіті, регулює її основні аспекти та забезпечує правовий фундамент для розвитку цієї форми освіти.

Основними рисами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі навчання із виокремлення часу для самостійного освоєння матеріалу, консультаційний супровід у процесі навчання. Дистанційна освіта має багато переваг, які включають зручність та доступність, можливість гнучко використовувати інтерактивні технології, сприяє розвитку самостійності та саморегуляції у здобувачів освіти. Існують також виклики, з якими стикається дистанційне навчання. Потрібна надійна технічна база для ефективної роботи платформи, а також вміння користуватися нею. Для викладачів це означає не лише оволодіння новими технологіями, але й перегляд і переформатування

підходів до навчання, організації, підготовки матеріалу та взаємодії зі здобувачами освіти.

Цікавим моментом в історії освіти України є впровадження дистанційної школи «Оптіма», вже більше десяти років, відомої як ініціатор у цьому напрямку, виявивши бажання та можливості створити альтернативу традиційному навчанню через розвиток дистанційного навчання. Ця ініціатива відобразила стрімкий розвиток технологій та їхній вплив на сферу освіти. Це сприяло збільшенню можливостей для навчання та створило додатковий шлях доступу до знань для різних верств населення [3].

2020 рік був переломним роком для системи освіти на всій планеті. Пандемія COVID-19 вимагала швидкого реагування та адаптації освітнього процесу до нової реальності. Україна, так само як і багато інших країн, швидко впроваджувала дистанційні технології та інновації, забезпечуючи доступ до навчальних матеріалів через різноманітні онлайн-платформи та інструменти спілкування.

Використання таких засобів, як Viber, Zoom, Google Meet, Messenger та інші, виявилось надзвичайно корисним для забезпечення комунікації між здобувачами, викладачами та освітніми закладами в цей важливий період. Подальша несприятлива ситуація через вторгнення російських військ, введення воєнного стану та потреба в постійному наданні навчальних матеріалів закликали багато освітніх закладів до створення надійної та безпечної інтегрованої системи — персоналізованого навчального середовища.

У Рожищенському фаховому коледжі ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького основним навчальним середовищем для розробки і розміщення навчальних онлайн-матеріалів, їх поширення для вільного спільного доступу, а також керування освітнім процесом стала навчальна платформа MOODLE.

MOODLE є потужною системою управління навчанням, яка дозволяє створювати онлайн-курси, розміщувати навчальні матеріали, спілкуватися зі здобувачами і багато іншого. Саме його гнучкість і можливості зробили його популярним серед освітніх закладів у всьому світі. За допомогою MOODLE можна створювати різноманітні завдання, спостерігати за прогресом здобувачів освіти, проводити тести та обговорення, а також забезпечувати доступ до навчальних ресурсів з будь-якого місця з Internet. Це потужний інструмент як для традиційного, так і для дистанційного навчання [2].

Безкоштовність та відкритість MOODLE — важливі переваги, які роблять його доступним для широкого кола користувачів. Це дає можливість закладам освіти адаптувати та модифікувати платформу відповідно до їхніх потреб без обов'язкових витрат на платне програмне забезпечення [1].

MOODLE має широкий спектр функціональності, яка дозволяє використовувати різноманітні методи навчання та сприяє взаємодії між викладачами і здобувачами освіти:

- здобувачі можуть здавати завдання онлайн, а викладачі оцінювати їх та надавати зворотний зв'язок (здача завдань);

- можливість здобувачам обговорювати матеріал, обмінюватися думками, задавати питання та взаємодіяти один з одним і з викладачами (дискусійні форуми);
- викладачі можуть додавати навчальні матеріали для доступу здобувачам або для спільного використання (завантаження файлів);
- інструменти для створення та проведення тестів, оцінювання робіт здобувачів та виставлення оцінок (оцінювання);
- обмін особистими повідомленнями між користувачами (обмін повідомленнями);
- інтегрований календар дозволяє викладачам та здобувачам відстежувати дедлайни, нагадування про події тощо (календар подій);
- викладачі можуть розміщувати новини та інформацію про майбутні події для здобувачів (новини та анонси подій);
- можливість проведення тестів та оцінювання знань здобувачів прямо в онлайн-форматі (онлайн тестування).

Ці функції створюють універсальне середовище для навчання та співпраці між учасниками освітнього процесу.

У MOODLE здобувачі освіти отримують широкі можливості:

- різноманітні типи матеріалів (лекції, завдання, додаткові ресурси), які доступні у будь-який час, що робить можливим навчання в режимі «24/7»;
- форуми, чати, семінари та вебінари, які дозволяють здобувачам спілкуватися, обговорювати матеріали та працювати разом в режимі онлайн;
- переглядати свій прогрес у курсі, оцінки та статистику щодо виконання ними завдань;
- переглядати результати тестів, оцінок та їх аналізувати, що допомагає здобувачам розуміти свої сильні та слабкі сторони;
- звертатися до викладачів для отримання підтримки, уточнень або консультацій, завантажувати виконані завдання для перевірки та оцінювання викладачем;
- не пропустити важливі події, дедлайни та іншу важливу інформацію, що стосується курсу через функцію нагадувань.

Ці можливості роблять навчання більш доступним, гнучким та зручним для здобувачів, дозволяючи їм активно взаємодіяти з матеріалами та отримувати необхідну підтримку під час навчання.

В MOODLE викладачі отримують широкий функціонал для розробки та управління курсами:

- мають доступ до інструментів для створення та розробки власних курсів;
- можуть завантажувати різні типи матеріалів (тексти, відео, аудіо, презентації) у різних форматах, щоб здобувачі мали доступ до різноманітного навчального контенту, також завдання, тестування, лекції, спеціальні завдання або ресурси для самостійного вивчення;

- можуть швидко змінювати та оновлювати навчальні матеріали відповідно до потреб курсу чи здобувачів;
- є можливість створення різних типів тестів, їх автоматичне оцінювання та відслідковування прогресу здобувачів, отримання звіту про проходження курсу та результати тестування;
- можуть розширювати можливості курсів за допомогою різних плагінів та сторонніх програмних засобів для покращення досвіду навчання.

Ці можливості надають викладачам широкий спектр інструментів для створення та керування навчальними курсами, що дозволяє створювати багатофункціональні та ефективні програми навчання.

Час, необхідний для розробки навчального курсу в MOODLE, залежить від кількох факторів, таких як рівень складності курсу, наявність готових матеріалів та досвід розробки. Чим більшим і складнішим є курс (з багатьма лекціями, завданнями, різноманітними ресурсами), тим більше часу зазвичай потрібно для його розробки. Якщо є готові матеріали (лекції, завдання, тестові питання) або шаблони, це може значно зменшити час, необхідний для розробки курсу. Особистий досвід роботи з платформою також може вплинути на час, необхідний для розробки курсу.

Викладачі з більшим досвідом можуть швидше та ефективніше розробляти курси. Також важливо враховувати процес тестування та виправлення помилок під час розробки курсу, що може зайняти частину часу. Взагалі, від кількох тижнів до кількох місяців – це реальний діапазон часу, який може бути витрачений на створення повноцінного та якісного навчального курсу в MOODLE.

Із власного досвіду, якщо потрібно оперативно організувати дистанційне навчання в обмежений час, то можна створити простий та базовий курс для початку, що дасть можливість швидко розпочати процес навчання, а потім поступово розвивати його. Ось кілька можливих кроків для швидкого початку, так званої стратегії «поступового підходу»:

- розмістіть основні матеріали, необхідні для початку навчання (ключові лекції, основні завдання або ресурси, необхідні для початку роботи);
- налаштуйте способи оцінювання, щоб отримувати зворотний зв'язок щодо освітнього процесу здобувачів;
- додавайте новий матеріал та завдання поступово, враховуйте зворотній зв'язок від здобувачів та адаптуйте курс під їхні потреби;
- постійно вдосконалюйте курс, додаючи нові матеріали, змінюючи способи оцінювання та адаптуючи його до потреб групи.

Можливість «приховати» матеріали на платформі MOODLE до завершення їх розробки або до виконання попередніх завдань здобувачами є дуже корисною функцією для контролю та керування освітнім процесом, а саме: дозволяє викладачам розробляти та налаштовувати матеріали, перевіряти їх якість та вміст, не роблячи їх доступними для здобувачів; надає можливість приховувати матеріали чи завдання до завершення попередніх етапів навчання; допомагає

створювати послідовність навчання, де здобувачі отримують доступ до нового матеріалу лише після успішного завершення попереднього. Такий контроль допомагає підтримувати структурованість та послідовність освітнього процесу.

В MOODLE ресурси відіграють ключову роль у наданні різноманітного контенту та інформації учасникам курсу. Ось кілька типів ресурсів, які можна використовувати:

- «Веб-сторінки» дозволяють викладачам створювати статичний вміст, який може включати текст, зображення, таблиці, відео та інші елементи;
- «Текстові сторінки» схоже на веб-сторінки, але може мати більш структуровану форму для презентації текстової інформації;
- «Посилання на файли («Файл»))» дозволяють завантажувати файли будь-якого типу, які можуть бути доступні для завантаження здобувачами;
- «URL-веб посилання» дозволяють вставляти посилання на зовнішні веб-сторінки або ресурси, щоб здобувачі могли швидко переходити за ними;
- «Тека» - каталог для зберігання та організації файлів, які можуть бути доступні для скачування;
- «Книга» дозволяє створювати структурований контент у форматі книги з різними розділами та підрозділами.

Ці ресурси дають викладачам можливість створювати різноманітний та структурований контент для здобувачів освіти, надаючи їм доступ до різноманітної інформації, матеріалів та джерел для навчання.

Отже, впровадження платформи MOODLE стає все більш важливим і необхідним в освітньому середовищі. Ця навчальна система надає низку переваг, які стають ключовими в сучасному освітньому процесі: можливість доступу до навчального матеріалу з будь-якого місця та у будь-який час; структурування навчального матеріалу, включаючи розміщення лекцій, завдань, відеоматеріалів та інших ресурсів у зручному для використання форматі; актуалізація та змінювання навчального матеріалу у відповідності зі змінами в програмі курсу чи новими методами викладання, забезпечуючи актуальність інформації; можливість використання різноманітних методів оцінювання, спрощуючи та автоматизуючи процес оцінювання здобувачів; економія часу, потрібного для організації та підготовки курсів, спілкування та контролю. В цілому, MOODLE стає важливим інструментом для ефективної та сучасної організації освітнього процесу, полегшуючи роботу викладачів і забезпечуючи здобувачам освіти доступ до якісного навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Moodle#Історія>
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання
4. Шандра Р. Організація дистанційного навчання в Moodle. Освіта.ua Статті та аналітика https://osvita.ua/vnz/high_school/72285/

ЗВИЧАЙНІ ТА НЕДОКУМЕНТОВАНІ МОЖЛИВОСТІ СИСТЕМИ MOODLE У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ

Сьогодні, враховуючи сучасну соціальна динаміку, глобальний розвиток суспільства, кризові явища, загрози пандемій та війни, все важливішими стає електронне забезпечення навчання. Системи управління навчанням в сучасному світі стають надзвичайно актуальними також в контексті розвитку освіти та впровадження інформаційних технологій у навчальний процес. Вони дозволяють студентам та викладачам отримувати доступ до навчального матеріалу з будь-якого місця та у будь-який час за допомогою інтернету, що є особливо корисно у сучасному світі, де змінюється темп життя та зростає потреба в гнучкості. У кожної з таких систем управління навчанням є свої переваги та недоліки. Водночас завжди актуальним є питання створення умов для дотримання принципів академічної доброчесності, як при дистанційному навчанні так і при аудиторному. Деколи з використанням електронних курсів складно забезпечити добросовісність виконання завдань та тестів. Не завжди навчальні заклади можуть організувати постійний нагляд та закриті системи, які б не дозволяли користуватися пошуковими сервісами, наприклад під час тестування, при цьому використовуючи водночас мережеві з'єднання для доступу до електронних курсів. До того ж це потребує додаткових ресурсів від надавача освітніх послуг.

Тестування є важливою частиною навчального процесу. У системах управління навчанням зазвичай реалізовані різні можливості налаштувань та контролю, поєднуючи які можна впливати на зменшення зловживань здобувачами. Проте все залежить від функціональних можливостей системи. Відмінності, переваги та недоліки різних систем потребують окремого висвітлення. Наразі можна лише сказати, що вони є, і в багатьох випадках очевидні. Найпростішим прикладом може бути порівняння процесу тестування у Google Classroom та Moodle.

У Classroom тестування реалізоване за допомогою сервісу Google Forms, що передбачає набір тестових запитань так само як для анкетування, тільки з можливістю оцінювання. Тобто база запитань не є динамічною і всі здобувачі виконують один і той самий набір завдань тільки з можливістю зміни їх послідовності та порядку варіантів відповідей. Також в Classroom за замовчуванням відсутня можливість встановлення таймера для виконання тестування з моменту його початку. Доступ до форми потрібно закривати вручну, до того ж результати можуть бути неврахованими при повному чи частковому виконанні, якщо здобувач з певних причин їх не надіслав. Також форма дає можливість копіювати тест запитань та варіанти відповідей, що спрощує процес використання пошукових сервісів для отримання відповідей.

Система Moodle дозволяє: створити банк питань для тестів та відбирати випадковим чином необхідну кількість для тестування здобувача, встановити кількість питань з певних тем (коли банк питань розділений на різні теми), встановити час доступу до тестування, встановити таймер для часу самого тестування від моменту його початку, налаштувати зарахування та оцінювання вже зроблених відповідей навіть у випадку раптового завершення тестування (вичерпаний час, втрата зв'язку з базою системи, раптова неспроможність здобувача виконувати завдання, та інші можливі причини). Такі налаштування створюють кращі можливості для дотримання принципів академічної доброчесності. Випадковий підбір запитань, зарахування всіх відповідей, які здобувач встиг зробити, обмеження в часі, обмеження в доступі – все це сприяє об'єктивності оцінювання та дотриманню академічної доброчесності здобувачами.

Слід зазначити, що веб-реалізація системи Moodle теж дає можливість здобувачам копіювати текст завдань на сторінці електронного курсу освітньої компоненти і заблокувати таку можливість, у випадку потреби, стандартний набір функцій наразі не дозволяє. Загалом такий функціонал цілком можна було б реалізувати в програмному забезпеченні Moodle на рівні адміністративних налаштувань курсу, проте це вимагає ініціативи і додаткових витрат від виробника. Водночас, наявні можливості системи є дещо ширшими завдяки вже існуючій програмній реалізації.

Модульне середовище Moodle містить набір інструментів схожих на конструктор для редагування та адаптації завдань. Зокрема текст завдання, окрім звичайного режиму, можна редагувати увімкнувши режим коду HTML, що дозволяє, за рахунок кодування розмітки, розширити можливості системи в частині формату представлення завдань.

Саме режим редактора HTML дозволяє використати не тільки документовані можливості системи. Зрозуміло, що режим редактора не дозволяє виправляти всю розмітку сторінки, адже завдання, які налаштовуються в конструкторі, пізніше будуть сформовані в окрему сторінку, або інтегровані до іншої сторінки. Тобто по суті вносити можна лише частини коду, які стосуються контейнера `<body>` в розмітці HTML, призначеного для зберігання тіла веб-сторінки, тобто самого контенту, що відображається у вікні браузера. На інші складові контейнера `<html>`, такі як `<head>`, `<title>`, `<meta>`, користувач системи впливу не має. Проте враховуючи механізм роботи браузерів з кодом HTML, можна скористатися деякими особливостями.

Згідно правил побудови HTML-документа та стандартів його структурні елементи повинні розміщуватися в певному порядку. Так документ розпочинається з `<!DOCTYPE html>`, далі все інше розміщується в контейнері `<html>`. Водночас контейнери `<head>`, `<title>`, `<meta>`, `<style>`, `<script>`, `<body>` повинні бути на одному рівні всередині `<html>` і не вкладатися один в інший. Проте браузери налаштовані таким чином, що зчитують та задіють, наприклад стилі CSS, навіть якщо контейнер `<style>` інтегрувати всередину контейнера

`<body>` і прописати всередині прямий CSS-код, замість посилання на зовнішній файл стилів. Це вважатиметься неправильним, порушенням стандартів, некоректною версткою, валідатори розмітки згідно затверджених стандартів World Wide Web Consortium вказуватимуть на помилки та порушення, це впливатиме на зрозумілість та послідовність коду, проте це працюватиме і стилі застосовуватимуться до відповідної сторінки. Так не слід робити при верстанні веб-сторінок. Однак, яким чином діяти, якщо користувач має справу з конструктором і не має доступу до редагування усієї сторінки. Більше того, деколи це навіть технічно неможливо, оскільки формування сторінки відбувається під керуванням програмного забезпечення, а користувачу надається лише можливість вносити дані в певні частини майбутнього документа, які система пізніше опрацює і інтегрує в потрібні області. Аналогічно мали б працювати і скрипти з інтегрованого в `<body>` контейнера `<script>`, проте враховуючи особливості Moodle та браузерів результат може бути іншим ніж передбачався. Можливості скриптів є більшими, проте їх застосування в таких системах потребує окремого дослідження та тестування.

Отже, в системі управління навчанням Moodle користувач, з правами викладача чи розробника курсу, має доступ до редагування полів для тексту завдань або тестових запитань із можливістю увімкнення редактора HTML для написання власної розмітки. Тобто у випадку запису кодування стилів з контейнером `<style>` прямо в поле редагування завдання, вони мали б працювати як і вся інша звичайна частина сторінки. Таке нестандартне рішення дає змогу компенсувати відсутність потрібних функціональних налаштувань системи шляхом використання можливостей HTML.

Наприклад, як раніше вже згадувалося, відсутність налаштувань, які давали б можливість заблокувати здобувачу в Moodle копіювання тексту завдання чи тестового запитання збільшує ризики порушення академічної доброчесності через спрощення використання пошукових сервісів та чатів штучного інтелекту. Частково це можна виправити через інтеграцію відповідних стилів. Залишається з'ясувати які селектори та налаштування стилів слід використовувати. Для побудови сторінки з тестовими завданнями система Moodle формує ряд стандартних елементів та класів. Так, можна побачити в коді сторінки сформованого тестового завдання, що програма створює елементи `<div>` для контейнерів із запитаннями присвоюючи їм `class="qtext"`. Для варіантів відповідей також створюються контейнери `<div>` з своїм `class="answer"`, які, в свою чергу, містять `<input type="radio">` для одного варіанта відповіді або `type="checkbox">` для кількох варіантів відповідей, та поряд пов'язаний контейнер текстової мітки `<label>` з текстом варіанта відповіді.

Звичайно в цих блоках присутні і інші параметри, імена, ідентифікатори, проте більшість з них генеруються з окремими значеннями в кожному випадку і передбачити їх складно. В даному випадку для селекторів можна відштовхуватися від стандартних для системи класів (`class="qtext"`, `class="answer"`), та деяких елементів (`<label>`) залежно на яку саме частину

тестового питання ми хочемо вплинути стилями. Доцільно використати поєднання селекторів класу ".qtext, .answer", якщо ми хочемо заблокувати цілий контейнер з текстом запитання та контейнер з текстом відповіді, або поєднання селектору класу та елемента ".qtext, label", щоб в частині варіантів відповіді до запитання блокувалися лише окремі елементи, які містять текст відповіді. При цьому таке блокування не заважатиме користувачу обирати варіанти відповідей, оскільки перемикачі та прапорці працюватимуть нормально.

Для заборони копіювання контенту, потрібно, при редагуванні тексту завдання, або у запитання з банку тестових питань, увімкнути режим наявного в Moodle редактора HTML та, окрім тексту самого завдання, записати наступний код контейнера стилів:

```
<style>
.qtext, .answer {
    user-select: none;
    -webkit-user-select: none;
    -moz-user-select: none;
    -ms-user-select: none;
    -webkit-touch-callout: none;
}
</style>
```

Даний стиль з властивістю user-select із значенням "none" заборонятиме виділення (вибір) тексту на сторінці за допомогою миші або дотику на сенсорних пристроях. Додаткові правила встановлюються для забезпечення сумісності з різними браузерами. Також можна застосовувати і більш глобальні і універсальні селектори, на зразок "body", проте тоді стилі застосовуватимуться до всієї видимої частини сторінки і блокуватимуть виділення всього контенту, а це може бути зайвим.

Результатом таких налаштувань буде заборона копіювання тексту запитань та варіантів відповідей, що, поряд із обмеженням часу на виконання завдання, ускладнюватиме використання пошукових сервісів та чатів штучного інтелекту для вирішення цих завдань замість здобувача. Це сприятиме дотриманню академічної доброчесності при виконанні завдань та об'єктивності оцінювання знань здобувачів.

Є ряд недоліків такого способу застосування стилів. Про недолік, який полягає порушенні стандартів розмітки ми вже згадували, проте враховуючи відсутність потрібних інструментів для налаштувань системи виробник не залишив користувачам вибору.

Також потрібно сказати, що редактор HTML в Moodle непередбачений для такого використання, тому інтегровані в розмітку стилі CSS, хоч і будуть працювати, проте при спробі повторного редагування тексту запитання чи завдання код стилів пропадатиме, і його потрібно буде щоразу знов додавати при кожному редагуванні і перед збереженням.

Ще одним недоліком є можливість обійти відпрацювання стилів на сторінці за допомогою різних інструментів розробки, які часто інтегровані в браузері, проте це вимагатиме додаткових маніпуляцій, від користувача, та ускладнюється завантаженням кожного запитання окремою сторінкою при переході між ними і обмеженістю часу на виконання завдання. Крім того, зазначені недоліки є типовими і характерними для будь-яких систем у випадках використання їх недокументованих можливостей.

Чжан Вей
Школяр Сергій Петрович

ДЕЯКІ РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СПРЯМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КНР

Досліджуючи регіональні особливості спрямування освітньої та інноваційної діяльності менеджменту в КНР, автором був даний аналіз характеристик середовища регіону, в якому він навчався, отримавши ступінь бакалавра Пекінського інститут нафтохімічних технологій, розташованого в м. Пекін. Тому торкаючись аспектів освітньої сфери зауважимо, що даний інститут був створений у 1978 році і став одним із ключових інститутів Китаю у сфері вищих навчальних закладів. Інститут займає територію площею 299 078 квадратних метрів, складається з двох кампусів, має 17 аудиторій для практичних занять, 17 навчальних експериментальних центрів та лабораторій, а також багата бібліотека книг [1]. Побудований сучасний комплекс для реалізації навчання, інформаційних та адміністративних приміщень, навчальних аудиторій, також інвестовано багато коштів для внутрішніх та зовнішніх спортивних об'єктів та споруд, є кілька гуртожитків. Гуртожитки для іноземних студентів відрізняються підвищеним рівнем комфорту, що сприяє міжнародному співробітництву.

В рамках розвитку внутрішнього ринку освітніх послуг в інституті існують програми спільно з Пекінським Хіміко-Технологічним Університетом, а також з Китайським Нафтовим Університетом (Пекін) та іншими університетами з нафтохімічними спеціальностями про спільне проведення захисту ступеня магістранта. Крім того, на відділенні міжнародної освіти та кафедри підвищення кваліфікації здійснюється міжнародний обмін студентами, та ведеться подальше навчання і підвищення рівня кваліфікації у працюючого населення у сфері нафтохімічних технологій. Інститут прагне, поряд із навчанням студентів за спеціальністю, підвищувати його інтелектуальний рівень і культуру поведінки.

Щодо стимулювання розвитку науки, то слід зазначити, що багато випускників ЗВО отримали вчений та докторський ступінь, 8000 колишніх випускників працюють у великих нафтових компаніях і обіймають як керівні посади, так і висококваліфіковані інженерно-технічні спеціальності. У січні 1995

року інститут спільно з Норвезьким Університетом Технологій підписав першу міжвузівську угоду про обмін інформацією та співробітництво. Ведеться спільна робота з Норвегією, США, Канадою, Францією, Росією, Великою Британією, Німеччиною, Кореєю, Гонконгом, Україною й іншими країнами та регіонами, близько 30 університетів та дослідницьких інститутів підписали угоду про спільну співпрацю та на участь академічних обмінів, наукових спільних досліджень, конференцій, експериментів, взаємного обміну студентами.

Оцінюючи деякі регіональні особливості спрямування інноваційної діяльності в КНР, зазначимо, що місто Пекін, який є столицею Китайської народної республіки та відноситься до міст центрального підпорядкування, серед найбільш швидкозростаючих секторів економіки має нерухомість і автомобілі [1]. Центральний діловий район Пекіна знаходиться в Гомао із значною кількістю торгових центрів, елітного житла і регіональних штаб-квартир корпорацій, які переважно розташовані у традиційному фінансовому центрі міста, - на Пекінській фінансовій вулиці в районах Фусінмень і Фученмень. Серед основних торговельних районів слід відзначити Ванфуцзін та Сідані. Це необхідно враховувати при визначенні стратегії розвитку міжнародного маркетингу, місць розташування офісів іноземних компаній, їх топ менеджерів.

Розглядаючи таку локацію як село Чжунгуаньцунь слід мати на увазі, що його називають «Кремнієвою долиною Китаю». Воно розвивається як важливий центр електронної і комп'ютерної промисловості, а також досліджень в області фармацевтики, концентруючи інноваційні світові напрацювання цих галузей та втілюючи їх у виробництво. Крім того новим центром фармацевтичної та ІТ-промисловості, а також технології матеріалів поступово стає район Ічжуан, розташований на південний схід від міської зони. Слід зазначити, що основна промислова зона міста - район Шицзіншань, розташований на західній околиці міста, а компанія Aluminum Corporation of China Limited - третя за виробництвом глинозему у світі. Не для кого не секрет, що компанія Lenovo – один з найбільших у світі виробників персональних комп'ютерів (поряд з HP, Dell та Acer), - вона також має свій офіс в Пекіні.

Останнім часом Пекін здобуває все більшу популярність як центру інноваційного підприємництва та успішного венчурного бізнесу. Це зростання посилюється завдяки великій кількості китайських і зарубіжних фірм, що спеціалізуються на венчурному фінансуванні, таких як Sequoia Capital, штаб-квартири яких розташовані в районі Чаоян. Попри те, що економічним центром Китаю вважається Шанхай, багато в чому це відбувається завдяки тому, що там розташовано багато компаній, однак центром підприємництва в Китаї називають Пекін. Крім того, Пекін є світовим лідером у виробництві меламина і меламинових сполук (аммеліна, аммеліда і цианурової кислоти).

На сьогодні в рамках розвитку міжнародного маркетингу в освіті, науці та інноваціях актуальним є те, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент». Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проєктами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР. Автор, пройшовши навчання у Пекінському інституті нафтохімічної технології, також навчається в ПНПУ за даною спеціальністю, порівнюючи аспекти китайської національної культури у формуванні професійної культури проєктних менеджерів з українськими [2, 3]. При цьому, для розвитку управлінської майстерності вивчаються програми полтавського регіонального розвитку, проводиться порівняльний аналіз напрямків діяльності інноваційного менеджменту регіонів для подальшого прийняття рішень в управлінні проєктами [4, 5].

Опубліковані тези є фрагментом досліджень проблемної групи «Дослідження впливу особливостей національної культури на формування професійної культури менеджерів проєктної діяльності» (науковий керівник Школяр С.П., доцент, кандидат технічних наук, наукові консультанти з питань: запобігання конфліктів – Жданова-Неділько О.Г., професор кафедри, доктор педагогічних наук; стандартизації - Шпильвий В.Д., доцент, кандидат технічних наук; проєктно-кошторисної документації - Школяр Т.А., інженер, аналітик консолідованої інформації).

Список використаних джерел

1. Чжан Вей, Школяр С.П. Порівняльний аналіз напрямків діяльності інноваційного менеджменту регіонів. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 234-237 <http://surl.li/oxunt>
2. Чжан Фен., Школяр С.П. Особливості китайської національної культури, їх вплив на формування професійної культури менеджерів проєктної діяльності. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 239-241.
3. Чжан Фен, Школяр Сергій, Аспекти китайської національної культури у формуванні професійної культури проєктних менеджерів. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.32.
4. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині. *Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні»*. К., 2008. С. 104-135.
5. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні. *Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»* / Упор. Г.О. Андрощук, М.М. Шевченко. К.: Парламентське вид-во, 2007. С.60-62.

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ФОНДИ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В МОДЕЛІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Без практики реалізації інноваційних проєктів на сьогодні не представляється діяльність сучасного закладу вищої освіти [1-3], модель якого розглядається науковцями в рамках системного підходу. В загальному вигляді система налічує елементи та зв'язки між ними на різних рівнях, які самі по собі з одного боку вимагають певного забезпечення, а з іншого самі є забезпеченням успішного конкурентоспроможного функціонування реальної системи, створеної на засадах ідеальної моделі.

Існує значна кількість представлень моделей закладу вищої освіти, які в тій чи іншій мірі відображають систему функціонування ЗВО. Нам вважається, що розробка Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя про систему внутрішнього забезпечення якості є такою, що без зайвих ускладнень відображає на різних рівнях структурну організацію ЗВО (рис.1.) і дозволяє її удосконалювати без втрати комплексного розуміння системи управління на рівні керівництва та структурних підрозділів.

Як бачимо, на рисунку 1 показана взаємопов'язаність основних інституційних п'яти рівнів системи (моделі), які розділені за ступеню відповідальності за загальну стійкість і функціональність закладу і з точки зору ієрархії:

- перший рівень – здобувачі освіти ЗВО та їх ініціативні групи, безвідносно їх належності до програм;
- другий рівень – рівень безпосередньої реалізації освітніх програм, поточного моніторингу: кафедри, гаранті програм, робочі проєктні групи програм, викладачі які забезпечують освітні компоненти та ініціативні групи здобувачів освіти за програмою, конкретні роботодавці;
- третій рівень – рівень впровадження і адміністрування освітніх програм, щорічного моніторингу програм і потреб галузевого ринку праці: структурні підрозділи які здійснюють освітню діяльність (факультети), органи студентського самоврядування, ради роботодавців;
- четвертий рівень – рівень розроблення, експертизи, апробації, моніторингу академічної політики, загально-університетських рішень, документів, процедур, проєктів: загально-університетські структурні підрозділи, дорадчі та консультативні органи, органи студентського самоврядування, ради роботодавців - функції та повноваження визначаються Статутом та затвердженими в установленому порядку положеннями.
- п'ятий рівень – рівень прийняття загально університетських рішень щодо формування стратегії і політик забезпечення якості, затвердження нормативних актів, програм дій і конкретних заходів, затвердження і закриття

освітніх програм: Наглядова Рада, Ректор, Вчена рада - функції визначаються Законом України «Про вищу освіту» та Статутом.

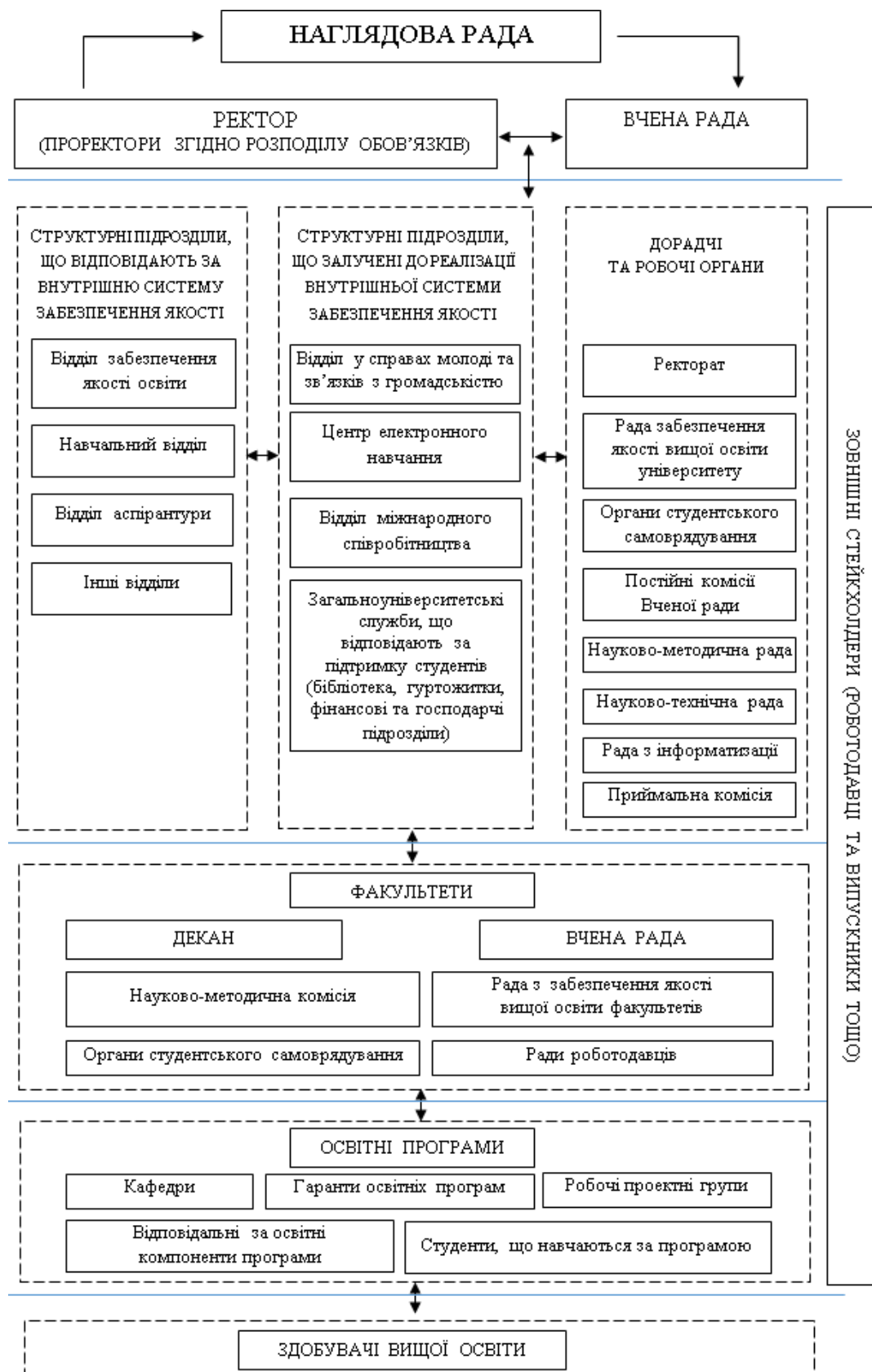

Рис. 1. Модель закладу вищої освіти (розробка ТНТУ імені І. Пулюя)

Згідно представленої моделі, бібліотека закладу структурних підрозділів четвертого передостаннього п'ятого рівня - рівня прийняття загально університетських рішень щодо формування стратегії і політик. Тому безумовним є те, що в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка його бібліотеці імені М.А.Жовтобрюха приділяється значна увага як з точки зору матеріально-технічного забезпечення, так і з точки зору дотримання права інтелектуальної власності в науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробках науково-педагогічних працівників, студентів Університету.

У попередніх публікаціях [4-7] автори оприлюднювали фрагменти досліджень перевірок працівниками бібліотеки на академічний плагіат, його механізму та принципам перевірки кваліфікаційних робіт, досліджень та проєктів. Слід зазначити, що дані перевірки проводяться відповідно до положення «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату», Кодексу академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Статуту університету. При цьому в рамках внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка створена Комісія з академічної доброчесності. Перевіряються тексти на оригінальність, тобто відсутність плагіату, можна за допомогою спеціальних програм, так ПНПУ імені В. Г. Короленка у своїй роботі використовує сертифіковану програму Unicheck на договірних засадах. Методичні рекомендації визначають порядок перевірки таких робіт на антиплагіатній платформі Unicheck.

Як зазначалося вище, керівництво приділяє значну увагу бібліотеці, тому розглядаючи результати виконання цільових показників діяльності закладу вищої освіти відповідно до умов контракту з Міністерством освіти і науки України за 2023 р. ректор Гриньова Марина Вікторівна оприлюднила об'єктивні факти функціонування бібліотеки імені М.А.Жовтобрюха (Гриньова М.В., 2023). Наведемо та проаналізуємо деякі з них з точки зору забезпечення інноваційних проєктів в моделі розвитку закладу вищої освіти.

Здійснено аналіз стану наповнення інституційного репозитарію Університету інформаційно та навчально-методичними працями викладачів. Результати розглянуто на засіданні ректорату від 05 червня 2023 р. Загальна кількість ресурсів: 20095. Наповнення репозитарію за видами документів: Макаренкіана – 103; Автореферати та дисертації – 42; Авторські свідоцтва, патенти – 90; Бібліотека – 60; Наукові фахові видання – 6420; Наукові праці студентів – 1069; Факультети та кафедри – 12134. Упродовж 2023 р. проведено два моніторинги стосовно публічної відкритості освітньої діяльності Університету: Аналіз інформативності електронних сторінок та сайтів кафедр (результати заслухано на засіданні ректорату 15 травня 2023 р.).

У 2023 році основним завданням бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха було надання вільного доступу до інформаційних ресурсів для якісного забезпечення освітнього, науково-дослідного та виховного процесів університету, а також

розширення спектру онлайн-послуг і популяризація власних ресурсів в інтернет-просторі.

Станом на 15.12.2023 р. загальний фонд бібліотеки налічує 581877 одиниць, зберігання яких відбувається як на традиційних, так і на електронних носіях інформації. Серед них книжкові видання становлять 447165 примірників книг. За 2023 рік нові надходження до бібліотеки склали 2667 примірників книг. У звітному році проведено плановий переоблік бібліотечного фонду абонементів навчальної літератури, оформлено акти перевірки. Значна робота велася зі списання російськомовних навчально-методичних видань.

Інформаційно-бібліотечне забезпечення учасників освітнього процесу здійснюється як у приміщеннях бібліотеки, так і дистанційно. Функціонують: 3 абонементи та 3 спеціалізовані читальні зали. У читальному залі обладнані місця для роботи з комп'ютерами (8 місць) з доступом до інтернету, а також є змога користуватися персональними ноутбуками, планшетами з використанням технологій WI-FI. Також тут систематично використовується мультимедійний екран для проведення освітніх, наукових, культурно-просвітницьких заходів, а саме: науково-практичних конференцій, семінарів, лекцій, тренінгів, презентацій тощо.

Інформаційне забезпечення здобувачів вищої освіти здійснювалося диференційовано. За звітний рік користувачі здійснили понад 18000 відвідувань, видано 32560 примірників різних книг.

Для якісного та ефективного забезпечення інформаційних потреб учасників освітнього процесу в університетській бібліотеці діє (з 2003 р.) ліцензована автоматизована інформаційна бібліотечна система «УФД / Бібліотека». Продовжує формуватися й наповнюватися освітня електронна бібліотека, яка активно використовувалася в навчальному процесі. Ведеться робота зі створення в електронному каталозі бази даних «Книги з автографами», оцифровано понад 150 автографів.

Електронний архів наукових і творчих здобутків науково-педагогічної спільноти університету – Інституційний репозитарій Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – «IRPNPU» (Institutional Repository of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University) активно використовують учасники освітнього процесу. Репозитарій постійно наповнюється новими електронними ресурсами. Нині він містить 21660 електронних документів. Щорічно прослідковується динаміка як наповнення ресурсами, так і їх переглядів. За звітний рік розміщено 2448 ресурсів, зафіксовано 122 008 переглядів та 23 515 відвідувачів.

Інституційний репозитарій університету «IRPNPU» зареєстрований у Міжнародному рейтингу репозитаріїв «RANKING WEB OF REPOSITORIES», де він серед світових репозитаріїв та електронних архівів «Transparent Ranking of Repositories: All Repositories» (за лютий 2023 р.) посідає 356 позицію серед 4048 репозитаріїв світу за даними «Рейтингу кращих репозитаріїв світу». Для порівняння: у серпні 2021 року 431 місце.

Загалом значної популяризації та поширення в бібліотеці набуває робота з віртуальним користувачем. Слід зазначити, що існує тенденція до збільшення аудиторії саме шляхом залучення віддалених користувачів. Це вказує на те, що бібліотека впроваджує у свою роботу нові організаційні форми і технологічні розробки, спрямовані на ефективне обслуговування в дистанційному режимі. Так, кількісний склад віртуальних довідок складає 33% до загальної кількості довідок (тематичного, консультаційного, науково- методичного характеру).

У 2022–2023 н. р. розпочато роботу зі створення та наповнення Електронного архіву кваліфікаційних робіт студентів, розміщених на Гугл-диску На 15.12. 2023 р. завантажено 821 кваліфікаційна робота студентів.

Як зазначалося вище, з метою контролю якості освітнього процесу та перевірки академічних текстів ПНПУ імені В. Г. Короленка має доступ до перевірки академічних текстів на ознаки плагіату засобами сервісів: сервісом Unicheck (ТОВ «Антиплагіат»), створеного українськими розробниками та польською платформою – StrikePlagiarism.com. У 2023 році система Unicheck надала 20 тисяч сторінок для перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів освітнього ступеня бакалавр / магістр (Договір про співпрацю №В 06 – 021012 від 06.02.2023 р.). За 2023 рік означеними системами перевірено академічних текстів на плагіат 2042 академічних тексти.

Значна робота проведена з надання Університету доступу до наукових контентів авторитетних міжнародних видавництв, електронних баз даних та авторитетних наукометричних баз даних, а саме: Scopus, ScienceDirect, Web of Science, Bentham Science та інших. У 2023 р. продовжено безкоштовний, відкритий доступ до освітніх повнотекстових електронних ресурсів у межах проекту платформи Research4Life, а працівники бібліотеки університету долучилися до вивчення можливостей і популяризації її серед учасників освітньо-наукового процесу. Бібліотека щорічно здійснює заходи із упорядкування інституційного профілю Полтавського національного педагогічного університету в міжнародних базах даних Scopus, Web of Science та профілів науковців. Кількість публікацій викладачів ПНПУ імені В.Г. Короленка у наукометричних базах Scopus /Web of science (на 12.12.2023) за 2023 рік складає: Scopus - 24, Web of science - 37.

Бібліотека систематично проводять соціокультурні заходи, але незмінною і дієвою залишається форма популяризації книги за допомогою книжкової виставки. Так, у 2023 році до уваги користувачів було запропоновано 119 тематичних виставок, на яких представлено 2778 примірників наукової, навчальної та художньої літератури, періодичних видань. Організовано та проведено 10 презентацій книг, серед яких і викладачів університету. Для студентів проведено «Наукові шоу» (3) спільно зі студентською радою – вечір поезії та інші. Також для діток внутрішньо переміщених осіб було проведено квест «Гайда за мовними скарбами» до Дня української писемності.

Список використаних джерел

1. Школяр С. П. Щодо права інтелектуальної власності в Плані реалізації Стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади. *Гуманістичні орієнтири*

професійного становлення вчителя: Макаренківська традиція і місія нової української школи : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2021. С. 246-247.

2. Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 285-286.

3. Школяр С.П., Новописьменний С.А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів)* (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М.В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258-259.

4. Гура М.В. Школяр С.П. Принципи, механізм та деякі статистичні показники перевірки кваліфікаційних робіт, досліджень та проєктів на плагіат. *Шості Череванівські наукові читання (на пошану професора А. С. Череваня) : збірник наукових статей.* Випуск VI. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 319-326ю

5. Гура М. В. Щодо системи перевірки на плагіт при підготовці менеджерів з управління проектами. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: *Всеукр. наук.-практ. семінарів* (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.162-165.

6. Гура М.В., Школяр С.П. Система перевірки на плагіат у формуванні професійної культури менеджера проєктної діяльності. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.93-96.

7. Гура М., Школяр С. Застосування принципів доброчесності у підготовці професійної культури менеджера. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.31.

Секція 6. Інноваційні методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців

**Rudyk Oleksandr Yuhymovych
Vasylyshyn Dmytro Volodymyrovych
Grynkov Sergii Anatoliyovych
Popov Andrii Mykolayovych**

INNOVATIVE LEARNING METHOD USING SOLIDWORKS

Focus on innovative technologies in the field of education, modern material and technical base, highly professional teaching staff - everything is aimed at producing competent specialists, qualitatively prepared to create high-tech developments, thinking progressively and creatively solving assigned problems [1].

The main educational value of innovative technologies is that they make it possible to create a more vibrant interactive learning environment with unlimited possibilities at the disposal of both teachers and students [2].

The advantages of innovative computer technologies compared to traditional ones are manifold. In addition to the possibility of a more illustrative, visual presentation of the material, effective testing of knowledge and everything else, these include the variety of organizational forms in the work of students, methodological techniques in the work of a teacher [3].

Unlike conventional technical teaching aids, innovative technologies make it possible not only to saturate the student with a large amount of knowledge, but also to develop intellectual and creative abilities, their ability to independently acquire new knowledge and work with various sources of information [4].

The extreme operating conditions of the elements of modern structures, the complexity of their shape and large dimensions make it extremely difficult and expensive to carry out full-scale or semi-full-scale experiments, especially when it comes to establishing limit (destructive) loads. The creation of structures (stands) of this type is impossible without improvement and automation of the design process.

At the moment, such stands are not used in car repair shops, and the existing designs are not unified (they are used only for a certain model and its modification). All operations are carried out on metalworking machines. Therefore, the authors of [5] developed a stand for simplifying and accelerating the process of disassembling and assembling gearboxes of car bridges. Compared with a similar rack, both the mechanization and automation of the process, as well as the convenience and quality of disassembling and assembling units, increase, and the work becomes easier.

But the performance of the stand depends on the strength characteristics of its parts. Therefore, with the help of SolidWorks Simulation, the following studies were carried out:

– the authors [6] analyzed the model of the movable leaf to obtain a picture of its stress-deformed state;

- in work [7], a similar study of a fixed leaf was performed;
- the authors [5] carried out a static calculation of the stand lock.

Since the stand contains other parts, we will conduct a static calculation of the stand finger. At the same time, we will complicate the calculations: we will determine the maximum load it can withstand in the event of a violation of safety techniques during the operation of the stand with the planned safety factor $n = 2.5$.

The process of conducting a static analysis begins with the creation of a geometric model of the finger in SolidWorks. The next stage is the selection of the material planned for its manufacture from the SolidWorks Simulation library.

After determining the grade of steel from which the finger is made (steel 40X) and its mechanical characteristics ($\sigma_B = 845$ MPa, $\sigma_T = 590$ MPa), steel DIN 1.7030 (28Cr4) was selected from the SolidWorks library – an approximate analogue of the material of the finger, for which $\sigma_B = 850$ MPa, $\sigma_T = 650$ MPa (fig. 1).

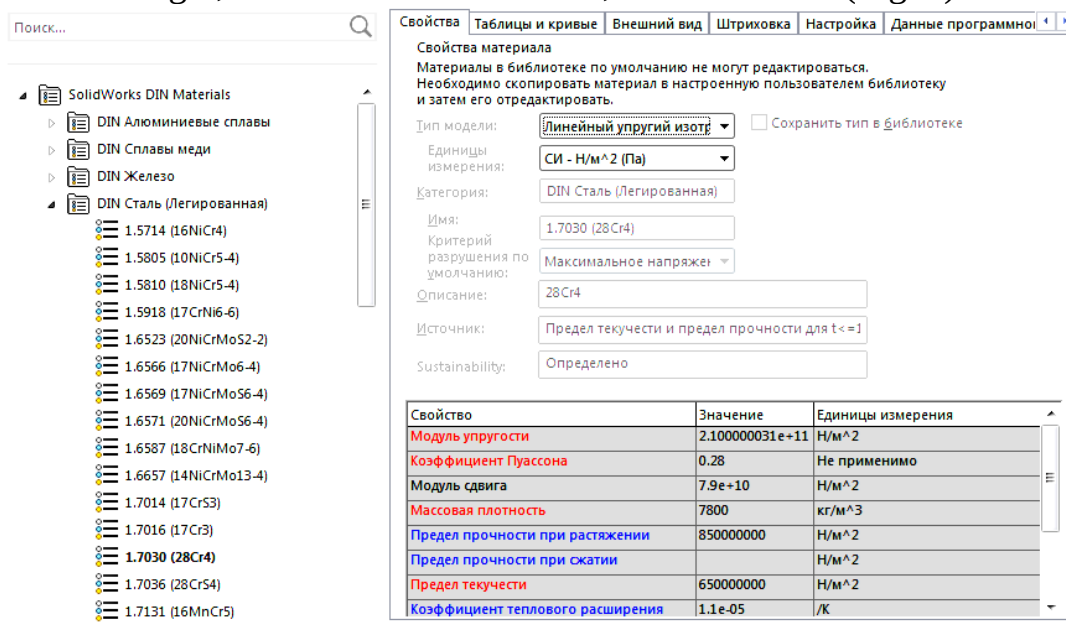

Figure 1 – An approximate analogue of the material of the finger

After that, the finger model is fixed and a load is applied to it (fig. 2).

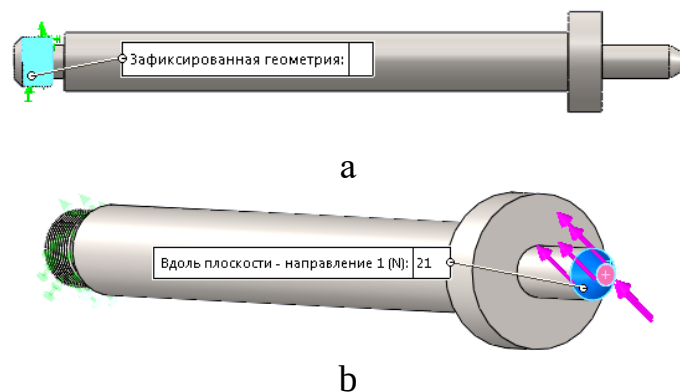

Figure 2 – Working with a 3D model of a finger in SolidWorks Simulation: a – fixing, b – applying a load

Thus, the model is divided into elements connected at common nodes: the finite element analysis program considers the model as a grid and predicts its behavior by comparing the information obtained from all the elements that make up the model (fig. 3).

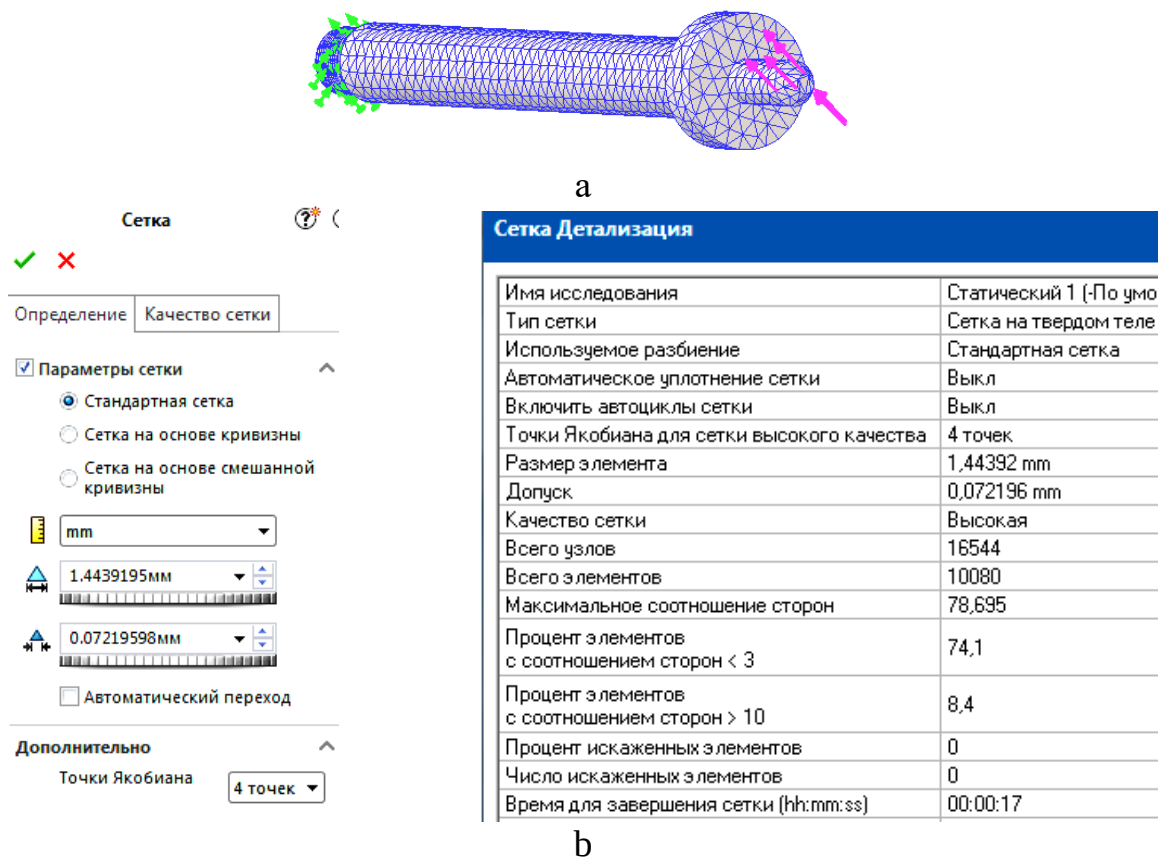

Figure 3 – Finger model mesh (a) and its detailing (b)

The result of the static analysis of the finger is the resulting forces and moments (fig. 4), the fields of stresses, displacements, deformation, margin of safety, the limit values of which are shown in fig. 5 and in table. 1.

Результирующие силы

Силы реакции

Выбранный набор	Единицы	Сумма X	Сумма Y	Сумма Z	Результирующая
всей модели	N	-0,000566006	-20,9902	-0,00314093	20,9902

Моменты реакции

Выбранный набор	Единицы	Сумма X	Сумма Y	Сумма Z	Результирующая
всей модели	N.m	0	0	0	0

Силы свободных тел

Выбранный набор	Единицы	Сумма X	Сумма Y	Сумма Z	Результирующая
всей модели	N	0	0	0	0

Моменты свободных тел

Выбранный набор	Единицы	Сумма X	Сумма Y	Сумма Z	Результирующая
всей модели	N.m	0	0	0	0

Figure 4 – The resulting forces and moments

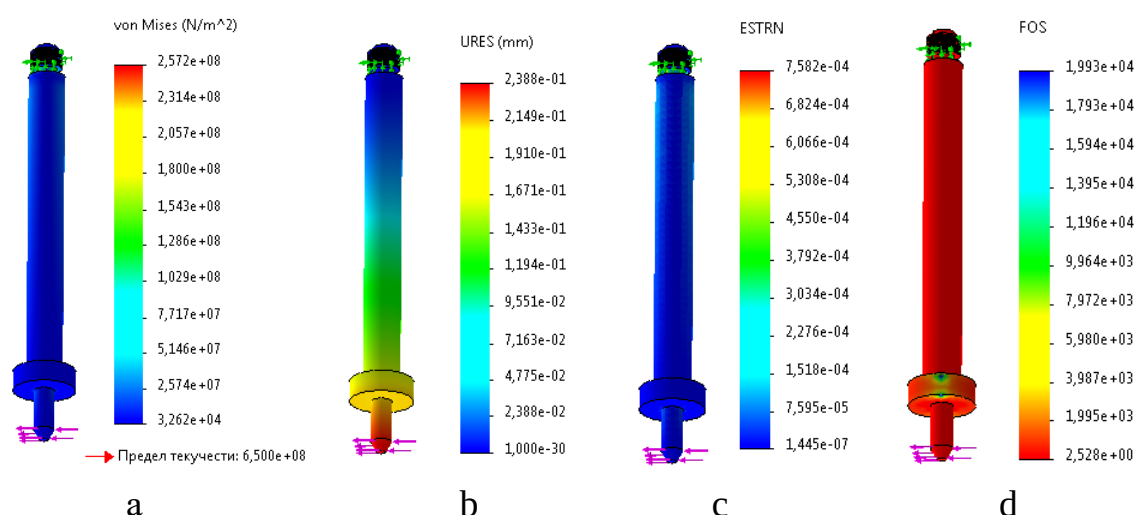

Figure 5 – The results of the static analysis of the finger – field:
a – tension; b – movements; c – deformations; g – margin of safety

According to fig. 5, d, with the planned safety factor $n = 2.5$ (see Table 1), the finger will withstand a load of 21 N.

Table 1 – Results studies of finger

Name	Type	Min.	Maks.
Tension	VON: Tension Von Mises	3,262e+04N/m ² Node: 9376	2,572e+08N/m ² Node: 12880
Movements	URES: As a result movements	0,000e+00mm Node: 318	2,388e-01mm Node: 13097
Deformations	ESTRN: Еквівалентна деформація	1,445e-07 Element: 7606	7,582e-04 Element: 1947
Margin of safety	Auto	2,528e+00 Node: 12880	1,993e+04 Node: 9376

Therefore, the capabilities of modern computers provide, with the help of SolidWorks, modeling of various processes and obtaining an acceptable result without time-consuming field experiments.

References

1. Рудик О. Ю. SolidWorks як інноваційний засіб вивчення дисциплін автомобільного профілю / О. Ю. Рудик, О. В. Диха // «Системні технології» 3 (128) 2020. С. 21-35.
2. Rudyk Oleksandr. SolidWorks as an innovative means of researching automotive engineering / O. Rudyk, M. Barnych, O. Humeniuk, V. Shchur // Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти: зб. наук. праць матеріалів IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17 лютого 2023 р., м. Київ, Національний авіаційний університет. К.: НАУ, 2023. С. 130-141.
3. Псьол Сергій. Застосування комп'ютерного моделювання для розрахунків автомобільного транспорту / Сергій Псьол, Олександр Диха, Олександр Рудик, Костянтин Голенко // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки / гол. ред. О. В. Діденко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2023. № 1(32). С. 148-170.

4. Rudyk O. Yu. The use of innovative technologies as a means of enhancing student learning / O. Yu. Rudyk, V. V. Korzun, A. A. Antonov // Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 року). Полтава: ПУЕТ, 2023. С. 1068-1073.
5. Rudyk O. Yu. Project development and performance study of the repair stand for reducers of rear axles of cars using SolidWorks / O. Yu. Rudyk, V. V. Korzun, A. A. Antonov, V. V. Nechyporov // Scientific research in the modern world. Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference. – Toronto, Canada: Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua”, 24-26 August 2023. Pp. 126-134.
6. Блінніков Г. П. Дослідження працездатності стану для ремонту вузлів автомобілів / Г. П. Блінніков, О. Ю. Рудик, М. Є. Топалян // Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. Житомир: ЖДТУ, 2019. С. 196.
7. Рудик О. Ю. SolidWorks Simulation у дослідженні працездатності стедів ремонту автомобільної техніки / О. Ю. Рудик, Д. А. Барчишин // Інформатика, інформаційні системи та технології: тези доповідей шістнадцятої всеукраїнської конференції студентів і молодих науковців. Одеса, 23 квітня 2021 р. Одеса: ОНУ, 2021. С. 75-77.

Tkachenko Olena Viktorivna
Chentir Wassim
Bourtal Yassir
Baidi Ayman
Darkouch Ayman

DEPENDENCE OF ORGANISM SENSITIVITY TO EXTERNAL FACTORS ON HUMAN TYPOLOGICAL BELONGING

Modern life is characterized by increase in population mutational load and ecological problems, disturbances in life style that result into rising in pathological conditions weight, human being bigger sickness and weaker health; appearance of new syndromes and diseases, new distinguishing features in known diseases and syndromes course; a row of new allergens appearance lead to significant autoimmune and allergic pathology distribution in modern human beings. It is on the one hand. On the other hand, specialists from many Earth parts address more and more often to so called typological belonging or typological aspects in part in relation to human health representing integral category, one of which component is sensitivity to external factors.

Correlations between locus of control and health are tried to be studied widely and there exists a term “health locus of control”; there exist Multidimensional Health Locus of Control scales; health locus of control was and is assessed at many diseases, in part at diabetes mellitus in Nigeria [1], insulin-dependent and insulin-independent diabetes mellitus, in correlations with body mass index [2], ovarian cancer (while gender typological aspect taking into consideration) [3] as well as at breastfeeding in Nigeria (ethno-gender-age typological aspect), aging, in part, at ischemic heart disease as well as because of pathological conditions significant set and vast distinguishing

features in reactions to external and internal stimuli, including medicines because they can give opposite effects comparatively to other people, their work together with other medicines can result into bad and non-predictable consequences, the old as children have weakened inhibiting and their coping with external factors is hardened rather often. Assessing the control locus is important in Sport together with coping as one of behavioral strategies. Coping strategies and control locus are very contributive in Narcology, Medical Psychology, Obstetrics-Gynecology, Pediatrics, Neurology, Endocrinology. Imbalance of the organism regulatory reactions can cause down-regulation as an answer reaction to internal and external factors. Stress can be acute and chronic; there are the data about gender peculiarities in degree of answer to stress as well as its consequences and coping strategies used by men and women.

Modern life is characterized by climate changing and many ecological problems that require human physical adaptation influenced by people typological belonging. They write about climate vulnerability assessment to plan human adaptation in different continents, countries, regions/areas, cities, social groups and populations while paying attention to varieties in remote, rural, semi-rural, semi-urban and urban areas with national programs development, countries vulnerability ranks establishment; people react differently under disasters conditions dependently on their psycho-physiological distinguishing features; the question about climate change impact on health is discussed in literature in many countries. There is a term “solastalgia” meaning the distress caused by environmental changes. Epidemic malaria occurrence correlation was found out in Eastern Africa. There is a discussion of important questions concerning seasonality in infectious diseases occurrence and course peculiarities in scientific references from many countries; adolescents’ weak physical activity in part because of non-resistance to physical loadings and improper physical training, weather and climate conditions impact, sitting life style dominance; adaptation to aeroallergens; maternal and child undernutrition; global warming and human activity; health state in older patients in various countries at climate change; women less radiosensitivity than men, left-handed females bigger radiosensitivity in comparison to their right-handed counterpart; children more expressed sensitivity to radiation than the adult.

Therefore, human typological belonging contributes in sensitivity to external factors at a great extent and should be taken into obligatory consideration. We don’t pretend to complete describing of all possible aspects of this question because problems are really multiple; ethnic, gender, age, interhemispherical asymmetry individual profile, control locus, behavioral strategies separately and in complex contribute into human sensitivity to external factor; specialists of any profiles of theoretical and applied Science, in part, ecologists, biologists, climatologists, physiologists and doctors worldwide delt and deal to the questions of our brief literary review.

References

1. Ifeagwazi C.M., Adimaso D.C., Onu D.U., Chinweze U.C., Agbo A. Health locus of control, personality and social support in treatment adherence among diabetic patients. *Journal of Psychology in Africa*. 2023; 33(6): 618-624.

2. Assari S., Najand B. Race, socioeconomic status, health locus of control and body mass index. *Journal of mental health and Clinical Psychology*. 2023; 7(2): 9-15.
3. Wang R., Zhou C., Parry M. Health locus of control and self-management behaviours among individuals with ischaemic heart disease: protocol for a scoping review. *BMJ Open*. 2023; 13(10): e075277. DOI: 10.1136/bmjopen-2023-075277.

**Vesnina Lyudmyla Eduardivna
Tkachenko Olena Viktorivna
Sokolenko Valentyna Mykolayivna
Shlykova Oksana Anatoliyivna**

SOME PEDAGOGICAL APPROACHES TO TEACHING THE TOPICS ON HEMOSTASIS SYSTEM FOR INTERNATIONAL FACULTY APPLICANTS IN PHYSIOLOGY AND LABORATORY DIAGNOSTICS

The applicants' qualified education in part in higher medical establishments represents especially important task because it deals to future doctors preparing and they in turn are responsible for human health.

Future doctors must acquire deep knowledge and manage practical skills rather well to be able to be competitive wherever they are after their graduation from higher educational establishment. There must be tight interdisciplinary and intradisciplinary integration especially while teaching Medicine that will result into knowledge survival so important particularly in this speciality. This integration must concern both theoretical and clinical academic disciplines and be realized between the theoretical subjects first and then the second ones and also – between the theoretical and the applied ones. Only this approach plus teaching and education maximal individualization will define managing all necessary competencies by the tutors and therefore by the applicants. They are highly-motivated to receive deep knowledge and acquire good practical skills. That is why they did and do all their best to get as much useful and new information as they can, therefore their concepts can be 5-8 sheaves and even more, performed with different-colored markers, pens, pencils. They like thematical schemes that is also comfortable if to make concepts about intra- and interdisciplinary integration.

Our article is dedicated to working activity with International faculty students during their managing Physiology at the second course, Laboratory Diagnostics at the fourth one. If the students get acquainted to mechanisms, participants, normal indices and regulation patterns during their learning Physiology, they deepen their knowledge about diagnostics, differential diagnostics and modern diagnostic methods with their advantages and applying substantiation when they study Laboratory Diagnostics. It is important that Physiology is studied not only by medical but by dental students as well, that is why the second ones get acquainted to maxillary-facial area as a whole and oral cavity partially contribution in hemostasis process and fibrin clot dissolving mechanisms. They learn this material when discussing so called maxillary-facial area and oral cavity non-specific functions the defensive ones belong to; protective or

defensive functions for sure include participation in vascular-platelet and coagulational hemostasis as well as helping blood to dissolve blood clot or to prevent its formation; the students are paid their attention that oral liquid possesses bigger procoagulant features than saliva, parotid saliva enforces blood coagulation at the greatest extent than the one received from other big salivary glands; it is also important to emphasize to the fact that saliva does not contain fibrinogen and prothrombin and that is why is not capable to coagulate but can accelerate and inhibit proaggregative and antiaggregative, procoagulative and anticoagulative properties of blood. A separate attention is paid to peculiarities of teeth extraction at vasopathies, thrombocytopenias, thrombocytopathies, coagulopathies (parahemophyries, hemophyries A, B, C and D) as well as proper local hemostasis physiological bases; the accent is made to dental manipulations careful character. It is rather well that methodical instructions to the International faculty students are with topical glossary at the beginning of them and possible inter-disciplinary connections; it is possible to use glossaries in several languages on the board during practical lessons that is very helpful to them.

It is especially of crucial importance if the materials deal to the worldwide health problems: hemostasiopathies both on vascular-platelet and coagulational hemostasis, cardio-vascular system pathology, endocrinopathies and oncological problems. The applicants must receive profound and multi-faceted theoretical and practical knowledge about them that can be reached only at conjugant activity of the tutors at various chairs as well as ability to have practice in the hospitals that represents often problem particularly because the patients don't want to share their life details with foreign students and because of language barriers both from their side and from the applicants'. We hope that a course to Eurointegration with obligatory managing English will change this situation positively. Of course, both medical and dental faculty applicants must have developed pre-clinical and clinical thinking and the alphabet of it is given to them during Physiology and Laboratory Diagnostics managing.

We follow so called wide approach concerning hemostasis as unity of proaggregative and antiaggregative, procoagulative and anticoagulative pathways and mechanisms [1] and we emphasize this at our lessons in Physiology and Laboratory Diagnostics.

The students can't recognize pathology without understanding norm. We pay a significant attention to analyzing and interpreting total blood analyses, express and differential coagulograms at our lessons of Physiology, Laboratory Diagnostics with emphasizing the data about new diagnostic methods and their applying backgrounding. Of course, tests and situational tasks of different levels are used with an accent to Krok 1 and 2, because the second one started using the questions in our both subjects.

There is a separate lesson on differential coagulogram in Physiology, this method is described as an important diagnostic tool for the 4th-year students at Laboratory Diagnostics lessons; separate attention is paid to DIC-syndrome ethiopathogenesis, clinics, diagnostics, differential diagnostics, treatment and prevention [2] the teachers emphasize hemostasis system connection to other protective

system for example the inflammation one with hypercoagulation first phase to catch the microorganisms with fibrin and formed elements in a prison and then hypocoagulation and fibrinolysis activation to wash them all away; fibrin role as procoagulant and participant in inflammatory acute-phased proteins system is also discussed as well as main primary and secondary thrombophilies etiopathogenesis, contributive factors, developmental mechanisms, modern diagnostic means and principles to correction; the tutors mention the connections between blood group belonging by ABO system and hemostasis peculiarities such as a tendency to have maximal thromboses for people with A(II), less – AB(IV) and abundant bleedings for O(I).

Lessons in Laboratory Diagnostics are hold at the 4th course when the students managed theoretical subjects; it can be like a connection mean between theory and practice with possible reviewing the theoretical data, if it is necessary, - widening and deepening them. We add the data about DIC-syndrome immune mechanisms which are also known [3], hemostasis changes at tumors while emphasizing to developed hypercoagulation because cancerous thromboplastin belongs to the strongest, separate pro-coagulants congenital deficiencies. We widen platelets functions in norm and pathology as well as platelets activation pathways and mechanisms.

In our opinion, the students are ready to percept the information from the point of view about only one defensive or protective system and a number of its subsystems – buffer, non-specific and specific cellular and tissular mechanisms, antioxidants, hemostasis in a wide aspect, kallikrein-kinine and inflammation systems can be proposed as a brilliant examples. It is of crucial importance to understand that they have interconnections both in norm and pathology, and that down-regulation at humoral or nervous level defines pathology appearance reason.

Also it is rather interesting to use ethnic peculiarities on the topics studied received in the countries International applicants are from and to discuss them at the lessons orally or in printed/written form additionally to the main program questions at Laboratory Diagnostics classes. There is an idea to combine this activity form with literary reviews making and further abstracts and articles writing to unite scientific and educative activity that increases motivation, proposes to vary activity forms and gives an unforgettable and unique experience especially for those applicants who will unite medical and educative activity in future, who will become PhD, candidates and doctors of sciences or will deliver lectures in Medicine in their own centers, countries and abroad.

We have a hope that mentioned approaches will be effective and fruitful for the students and their further professional activity. They should understand that every organ and every system has blood supply, a proper blood stream and therefore rheology maintaining on the one hand and a proper hemostasis realizing can become an important task of a doctor of any speciality. Hemostasis problems take a dominant position in a structure of morbidity that enforces essentiality to manage the questions concerning hemostasis in a wide aspect significantly. Tutors have an important task of giving deep knowledge having pronounced theoretical and applied aspects. Situational

tasks discussing can help not only to pass Krok 1 and 2 well but to get oriented in similar situations in working activity.

References

1. Мищенко В.П., Мищенко И.В. Физиология системы гемостаза. Полтава, 2003. 124 с.
2. Фізіологія системи крові. Модуль 2. Фізіологія вісцеральних систем: навч.-метод. посіб. для студентів мед. вузів України / І. В. Міщенко, Г. П. Павленко, О. В. Коковська. Полтава: Астроя, 2019. – 210 с.
3. Popescu NI, Lupu C, Lupu F. Disseminated intravascular coagulation and its immune mechanisms. Blood. 2022; (139): 1973-1986.

Бажан Євгеній Анатолійович

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ "БІОЛОГІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ" В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Освіта у 21 сторіччі зосереджена на вдосконаленні людської особистості. Це відображено в ідеї народної середньої освіти, яка покликана формувати відповідальну особистість, здатну до неупередженого сприйняття та вдосконалення, здатну кардинально мислити та творчо вирішувати проблеми, використовуючи отримані знання та навички.

Одним із шляхів модернізації академічної системи в Україні є впровадження сучасних педагогічних методів і технологій у навчальний процес. Передові міжнародні стандарти вимагають від викладачів використання нових, сучасних методів навчання, а також проблемно-орієнтованих повністю і творчих тактик в межах концепції "подивись на себе", а також вміння користуватися ноутбуком і працювати з віртуальною документацією.

Інноваційний метод у навчанні – це систематичний і функціональний обмін, спрямований на оновлення способу навчання та адаптацію до нових ситуацій у суспільстві [4].

Інновації охоплюють нові стратегії управління та організації діяльності, а також нові технології, що захищають різноманітні фактори існування.

Однією з найважливіших проблем сучасного закладу вищої чи передвищої освіти є стимулювання інтересу здобувачів до навчання. Це вимагає оновлення змістовної тканини навчання, розвитку самостійності студентів, стимулювання пізнавальних пошуків і активної діяльності.

При домінуючій тенденції вдосконалення вищої освіти, активізація пізнавального інтересу студентів набуває особливого значення у зв'язку зі швидкою зміною епох і поколінь, а також потребою суспільства в обізнаних людях.

Сучасна майстерність педагога включає в себе готовність викладача до постійного вдосконалення своєї картини світу. Такі викладачі, які створюють педагогічні інновації, мають розвинене дзеркальне відображення, саморозвиток,

самопізнання і постійно прагнуть підвищувати свою професійну майстерність шляхом самоосвіти. Поява сучасних методик і технологій, у тому числі інтерактивних методів і використання комп'ютерних систем, сприяє підвищенню ефективності навчання і виховання. У надсучасному світі вміння користуватися інформаційними ресурсами має фундаментальне значення, оскільки вони впливають на всі сфери життя і розвитку суспільства [5].

Мультимедійні технології стали важливим елементом сучасного навчального процесу, особливо в контексті викладання біології. Вони відкривають безліч можливостей для викладачів і студентів, сприяючи більш глибокому і чіткому засвоєнню матеріалу.

Першим пунктом у нашому списку є навчальні програми. Ці додатки структурують базу на логічні блоки і включають тести та питання, які допомагають студентам краще засвоїти нову інформацію.

Другий тип – освітні пакети. Вони допомагають новачкам закріпити вивчений матеріал, пропонуючи повторення та систематизацію ноу-хау.

Третій тип програмного забезпечення – це симуляції та моделювання. Вони дозволяють студентам розглянути різні фактори теми на основі моделі. В біології це може бути модель екологічної системи або еволюційного процесу.

Діагностичні програми використовуються для оцінки знань студентів, зазвичай за допомогою тестів.

Бази даних надають доступ до великої кількості статистичних даних і можуть бути використані для пояснення складних стандартів і термінів.

Інструментальні програми дозволяють студентам коледжів вирішувати проблеми з меншою кількістю спроб, допомагаючи їм з розрахунками та аналізом записів [3].

Нарешті, інтегровані навчальні програми об'єднують спеціальні форми програм, щоб запропонувати комплексне навчання.

Іншою важливою складовою сучасного освітнього процесу є мультимедійні технології. Саме вони забезпечують ілюстрацію складних процесів, демонструють мікросвіт клітини, еволюцію живих організмів, допомагають у виконанні практичних і лабораторних робіт. Мультимедіа-технології роблять навчання цікавішим та ефективнішим, сприяють розвитку інформаційних та творчих навичок студентів.

Застосування комп'ютерних технологій та мультимедійних матеріалів у навчальному процесі не тільки полегшує роботу педагога, а й активізує пізнавальну діяльність студентів, роблячи навчання більш доступним та ефективним. [2]

Мультимедійні презентації та використання сучасних технологій запису сприяють ефективному засвоєнню матеріалу. Логічні опорні сигнали (ЛОС) та структурно-логічні схеми (СЛС) активізують інтерес студентів і допомагають їм краще зрозуміти інформацію. Крім того, техніка "Бачено-небачено" Г.Д. Верещагіної прискорює складання іспитів і закріплює знання. Критичне мислення, яке формується під впливом правильного застосування інноваційних

технологій, важливе для здорового аналізу та прийняття обґрунтованих рішень не тільки в біології та екології, але і в житті [1].

Отже, застосування інноваційних технологій покращує сприйняття матеріалу для здобувачів, а викладачу допомагають візуалізувати, контролювати та поглиблювати знання для студентів.

Список використаних джерел

1. Верещагіна Г.Д. Впровадження інноваційних технологій на уроках біології з використанням опорних конспектів (методичний посібник). – Харцизька українська гімназія з класами загальноосвітньої школи I ступеня, 2011. 50 с.
2. Коваль М.С. Роль мультимедійних та інформаційних технологій на практичних заняттях із спеціальних дисциплін. *Педагогіка та психологія професійної освіти*. 2009. № 6. С.70-76.
3. Ротаєнко П., Семко Л. Мультимедійні засоби навчання. *Інформатика*. 2003. № 36. С. 11-15.
4. Руснак Т.М. Сучасні технології навчання. Х.: Основа, 2007. 95 с.
5. Сліпчук І.Ю., Мороз І.В. Використання комп'ютерних технологій у процесі реалізації цілей і завдань сучасної біологічної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2008. № 5. С. 34-41.

Бацуровська Ілона Вікторівна

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОФІЗИКИ

У сучасному світі, де швидкість розвитку науки та технологій неупинно зростає, освітня сфера зустрічається з новими викликами та можливостями. Особливо це стосується таких складних і міждисциплінарних наук, як біофізика. Вивчення біофізики, яке поєднує в собі принципи біології та фізики, вимагає не тільки глибокого розуміння теоретичних основ, але й практичних навичок застосування цих знань у реальних дослідженнях. У цьому контексті, важливість інноваційних підходів до навчання стає особливо актуальною. Використання інноваційних методик навчання в біофізиці не тільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентами, але й відкриває нові горизонти для викладання, дозволяючи зробити навчальний процес більш гнучким, інтерактивним та мотивуючим. Ця стаття покликана розкрити потенціал інноваційних методик у вивченні біофізики, аналізуючи різноманітні сучасні підходи та вказуючи на їх значущість та ефективність у освітньому процесі.

Біофізика - це міждисциплінарна наука, яка об'єднує принципи фізики та біології для вивчення живих систем. Завдяки своїй складності та важливості, біофізика потребує інноваційних підходів до навчання [2, 5]. Розглянемо кілька таких методик [1, 3, 4].

1. Інтерактивне моделювання та симуляції: Сучасні технології дозволяють створювати деталізовані комп'ютерні моделі біологічних процесів. Це дає студентам можливість експериментувати з моделями, змінюючи умови та

спостерігаючи результати. Такий підхід допомагає краще зрозуміти динамічні процеси у біофізичних системах.

2. Гейміфікація: Використання елементів гри у навчальному процесі може значно підвищити мотивацію студентів. Це може бути реалізовано через використання навчальних ігор, які симулюють біофізичні процеси, або через введення системи досягнень та нагород за виконання певних навчальних завдань.

3. Віртуальна та доповнена реальність: Віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR) надають нові можливості для візуалізації складних біофізичних концептів. Наприклад, VR може бути використаний для віртуальних лабораторних робіт, де студенти можуть взаємодіяти з тривимірними моделями біологічних молекул.

4. Колаборативне навчання: Співпраця і командна робота є ключовими в біофізиці. Організація проєктів, у яких студенти працюють у групах для розв'язання складних задач, сприяє розвитку комунікативних навичок і глибшому розумінню матеріалу.

5. Фліпований клас (Flipped Classroom): Цей підхід передбачає, що студенти знайомляться з новим матеріалом вдома, а на заняттях фокусуються на розв'язанні задач та обговореннях. Такий метод дозволяє краще зосередитись на практичному застосуванні теоретичних знань.

6. Онлайн курси та вебінари: Використання онлайн платформ для проведення лекцій та семінарів забезпечує гнучкість і доступність навчання. Особливо це актуально для студентів, які не можуть бути присутніми на заняттях особисто.

7. Міждисциплінарний підхід: Оскільки біофізика є міждисциплінарною наукою, важливо інтегрувати знання з різних областей. Це може включати спільні проєкти зі студентами інших спеціальностей, а також курси, які включають елементи хімії, математики, комп'ютерних наук та інших дисциплін.

8. Кейс-методи та реальні сценарії: Розробка навчальних сценаріїв, що базуються на реальних наукових відкриттях та дослідженнях, допомагає студентам зрозуміти практичне застосування біофізичних принципів.

Використання цих інноваційних методик навчання може значно підвищити ефективність вивчення біофізики, роблячи процес більш цікавим і зрозумілим для студентів.

Отже, інноваційні методики, такі як інтерактивне моделювання, гейміфікація, та використання VR/AR, значно підвищують ефективність та зацікавленість у вивченні біофізики. Колаборативне навчання і міждисциплінарний підхід сприяють глибшому розумінню матеріалу та розвитку навичок командної роботи, важливих у наукових дослідженнях. Фліпований клас і онлайн курси забезпечують гнучкість та доступність навчання, відкриваючи можливості для більш ефективного самостійного вивчення. Реалістичні кейс-методи та сценарії, засновані на реальних наукових дослідженнях, демонструють практичне застосування біофізичних принципів. Інноваційні методики в навчанні здатні відкрити нові перспективи у підходах до

викладання біофізики, роблячи процес навчання більш ефективним і цікавим. Оновлення традиційних підходів до викладання біофізики з використанням інноваційних методик є ключовим для підготовки студентів до сучасних наукових викликів.

Список використаних джерел

1. Методології та пропозиції для значущого навчання в біофізиці. Режим доступу: rsdjournal.org.
2. Методи в сучасній біофізиці. Режим доступу: link.springer.com.
3. Методи викладання на курсі університетської біофізики. Режим доступу: www.researchgate.net.
4. Сучасні техніки в біофізиці. Режим доступу: link.springer.com.
5. Вплив інноваційних методів викладання на освіту. Режим доступу: www.mdpi.com.

**Близнюк Анастасія Русланівна
Балюк Вікторія Олександрівна**

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

З розвитком новітніх технологій все помітнішим став їх вплив на людину, суспільство в цілому. Виникають нові типи відносин між людьми, нові концепції щодо організації соціуму, зокрема – інформаційне суспільство, що є соціологічною концепцією, що визначає головним фактором розвитку суспільства виробництво та використання науково-технічної та іншої інформації.

Інформаційне суспільство також постійно змінюється та розвивається під впливом нових технологій та соціальних процесів, і це відображається в усіх аспектах нашого життя. Глобальні проблеми інформаційного суспільства охоплюють широкий спектр аспектів, оскільки інформація та цифрові комунікації переплітаються в усіх сферах нашої діяльності. Деякі з найважливіших проблем, які я можу підкреслити: кібербезпека, приватність даних, доступ до інформації, дезінформація та фейки, цифровий розрив та етика технологій.

Кібербезпека - це заходи, які впроваджуються для захисту цифрового простору. Зростання кількості кібератак та загроз кібербезпеці, заз це є важливою проблемою для інформаційного простору.

З кожним роком підприємства все більше долучаються до сучасного інформаційного простору, імплементуючи диджитал-інструменти, як-от: CRM-системи, ERP-системи, CAD-системи та системи з WEB-доступом. Інноваційні технології допомагають підприємствам бути на зв'язку зі своїми клієнтами в режимі 24/7, оптимізувати свої бізнес-процеси, вивільнити час від оперативних завдань на користь стратегічних та більш креативних. Водночас цифрова ера готує й низку випробувань для систем захисту інформації та кібербезпеки сучасних підприємств.

Приватність даних - взаємозв'язок між збором і розповсюдженням даних, технології, суспільне очікування недоторканності приватного життя, а також правові та політичні питання, пов'язані з ними. Також це збільшення обсягу персональних даних, які збираються та обробляються компаніями та урядовими структурами, породжує питання щодо приватності та контролю за власними даними.

Доступ до інформації - нерівномірний доступ до інтернету та інших інформаційних ресурсів у різних частинах світу викликає проблеми з рівнем доступу до знань та можливостей.

Дезінформація та фейки - зростання поширення дезінформації та фейкових новин через соціальні мережі та інші платформи створює загрозу для демократії та громадської думки. Відколи людство отримало доступ до каналів інформування, виникло явище під назвою "дезінформація" – як окремого виду брехні. Він має на меті розповсюдження неправдивої інформації для досягнення конкретних цілей. Ще з давніх часів дезінформація стала частиною боротьби за владу та широко використовувалася під час збройних конфліктів.

Цифровий розрив - розрив між тими, хто має доступ до технологій інформаційного суспільства, і тими, хто не має, стає джерелом нерівності та викликів для соціальної справедливості. Цифрова трансформація економіки супроводжується збільшенням запиту на автоматизацію виробничих процесів, у результаті чого формується необмежений резерв роботизованої робочої сили в секторі, схильному до автоматизації, що деформує міжнародний ринок праці.

Така «резервна армія роботів» поступово витісняє робочу силу із сектора, схильного до автоматизації, до сектору, стійкого до автоматизації, у процесі, який можна назвати «цифровим витісненням», і який супроводжується зростанням безробіття і зменшенням вартості оплати праці, що свідчить про загострення соціально-економічної нерівності.

Етика технологій - поява нових технологій, таких як штучний інтелект, постає питання їхньої етичної використовуваності та впливу на суспільство.

Рис. 1. Класифікація глобальних проблем людства

Ці проблеми потребують уважної уваги та спільних зусиль для забезпечення сталого та ефективного розвитку інформаційного суспільства. Вирішення цих проблем потребує спільних зусиль технологічних компаній, урядових організацій, громадських організацій та громадянського суспільства. Важливо підтримувати інновації, що сприяють ефективному розвитку інформаційного суспільства, забезпечуючи при цьому захист приватності, безпеки та доступ до інформації для всіх його учасників.

Список використаних джерел

1. <http://tr.knute.edu.ua/files/2021/05.pdf>
2. <https://uk.wikipedia.org/>
3. <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/08/11/241935/>
4. <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12894/>
5. <https://www.researchgate.net/publication/>

Булага Костянтин Миколайович

МЕТОДИКА ПОБУДОВИ ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ВИХОВАНЦЯМИ ДИТЯЧОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

У процесі розроблення програми індивідуальних занять з вихованцями дитячого хореографічного колективу, окрім пріоритетного компетентнісного підходу, варто враховувати також особистісно орієнтований, індивідуальний та діяльнісний підходи, які у комплексному поєднанні дадуть нам змогу ефективно організувати навчальну діяльність вихованців та сформувати дидактично доцільний змістовий компонент навчання мистецтва хореографією.

При розробці програми індивідуальних занять з вихованцями дитячого хореографічного колективу слід дотримуватися наступної структури (рис. 1).

Подібні рубрики служать певними блоками, куди розподіляється відповідний інформаційний та навчальний матеріал, що забезпечує викладачу (балетмейстеру) орієнтири та настанови для організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу.

Наприклад, програма індивідуальних занять з вихованцями Театру народного танцю «Барви» Полтавської дитячої музичної школи №1, розроблена за лінійно-концентричним способом, передбачає 4 роки навчання:

- 1-й рік – вищий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень;
- 2-й рік – вищий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень;
- 3-й рік – вищий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень;
- 4-й рік – вищий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень.

Рис. 1. Орієнтовна структура програми індивідуальних занять з вихованцями дитячого хореографічного колективу

Зміст програми індивідуальних занять з вихованцями Театру народного танцю «Барви» для усіх 4 років навчання відображено за такою структурно-логічною схемою і являє собою інформаційно-дидактичну модель навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу (рис. 2).

Рис. 2. Зміст програми індивідуальних занять

1. Вступ (2 год.): введення в основну тематику, планування індивідуальної роботи вихованців, безпека життєдіяльності та здоров'язбереження;
2. Екзерсис біля станка (26 год.);
3. Алегро (14 год.);
4. Оберти (10 год.);
5. Народний танець (18 год.): активна робота над вивченням та відпрацюванням художніх номерів для виступу;
6. Підсумок (2 год.): підведення підсумків роботи за рік.

Лінійно-концентричний спосіб, як зазначає І. Зайченко (2016), передбачає, що навчальний матеріал вибудовується послідовно, із зупинками на окремих темах, які вивчаються більш поглиблено. Відтак, кожна тема у логічному ланцюжку (рис. 2) «Вступ – Екзерсис біля станка – Алегро – Оберти – Народний танець – Підсумок» упродовж років повторюється і поступово ускладнюється.

Лінійно-концентричний спосіб побудови змісту навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу актуалізує *принцип концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу*. Так, якщо звернути увагу на тему програми «Екзерсис біля станка», то цей принцип є дидактично виправданим, адже екзерсис – це постійне й послідовне тренування кісткового та суглобо-м'язового апарату, а також психічного настрою танцюриста (учня), що сприяє розвитку вольових якостей, рухової пам'яті, ритмічності, музикальності, засвоєнню танцювальної техніки, яка закладає основи виразного руху. Основне завдання хореографічного навчання – створення "музичного тіла", яке в змозі розкрити суть музичного твору в танцювальній пластиці. Саме екзерсис допомагає «закласти» основний пластичний фундамент для подальшого відтворення танцювальних рухів. Зазначимо, що екзерсис складається з двох компонентів: елементи і вправи класичного та народно-характерного танцю; музичний матеріал, на основі якого виконуються елементи та вправи екзерсису.

Аналіз наявних альтернатив у розробці змісту дитячої хореографії наводить на думку, що враховуючи специфіку навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу, можна припустити, що перспективною може бути поетапно-концентрична організація навчального процесу, суттю якої є чергування періодів *традиційного* (у межах 2 годин на тиждень) й *інтенсивного* (репетиції до конкурсів, оглядів, фестивалів, концертів тощо) навчання. Зміст такого навчання полягає в тому, що спочатку танцювальні навички вихованців формуються послідовно та систематично у режимі щотижневих занять, а потім ґрунтовно закріплюються у режимі інтенсивної підготовки (*принцип інтенсифікації навчання*).

Суттєвою перевагою принципів концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу та інтенсифікації навчання може бути можливість створення сприятливих передумов для гармонійного поєднання

навчальної та концертної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу.

Зміст авторської програми індивідуальних занять з вихованцями Театру народного танцю «Барви» Полтавської дитячої музичної школи №1» базувався на урахуванні принципів енергетичної мотивації, систематичності та послідовності навчання, свідомості й активності, емоційності навчання, інтеркультуралізму, природовідповідності, етапності навчання, які у своїй інтегрованості вибудовували репертуар на основі уподобань та індивідуальних можливостей дітей. Відтак, він складається з автентичного фольклорного матеріалу, більшість якого зібрали і записали самі вихованці дитячого хореографічного колективу. Крім того, ураховувалися пропозиції вихованців щодо варіантів сценічно-композиційного втілення, які зберігають відтворюване дійство в первозданному вигляді (Булага, 2020).

Список використаних джерел

1. Булага К. М. Дидактичні умови організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу. (Дис. канд. пед. наук). Полтава, 2020.
2. Булага К. М. Удосконалення змісту навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу на засадах компетентнісного підходу. *Наукові записки. Серія педагогічні науки*: зб. наук. статей / Нац. пед. ун-т М. П. Драгоманова; упоряд. Л. Л. Макаренко. Київ, 2020. Вип. СХХХХVII (147). С. 5-15.
3. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.

Бунецька Ірина Миколаївна

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ КНР

Розвиток вищої освіти в КНР завжди служив країні, суспільству та людям, що призвело до стрімкого покращення економічної, політичної, соціальної та міжнародної сили КНР. Китайська парадигма розвитку вищої освіти поєднує глобалізм та національні особливості, а отже, адаптується до глобальних тенденцій та національних умов КНР. Політика відкритості, започаткована ще у 1978 році, активно коригує відносини Китаю зі світом. Протягом більше 160 років з моменту створення першої урядової професійної школи в 1862 році, китайська вища освіта швидко розвивалася. Історія розвитку сучасної вищої освіти в Китаї ознаменована заснуванням Тяньцзінської китайської та західної школи в 1895 році. Останні 40 років історії сучасної вищої освіти в Китаї визначаються політикою "поваги до знань і талантів", заснованою Ден Сяопінем у 1977 році [1].

Національні стратегії, що впливають на розвиток галузі електронної інформації, включають: "Зроблено в Китаї 2025" (має на меті покращити інноваційну спроможність обробної промисловості, покращити інноваційну систему, зміцнити ключові основні технології, прискорити індустріалізацію

досягнень та покладатися на інновації, щоб підняти обробну промисловість до середнього та високого класу) [2], «Штучний інтелект 2.0»(розкриває керівну ідеологію, стратегічні цілі, ключові завдання та захисні заходи для розвитку штучного інтелекту нового покоління в Китаї в 2030 році) [3], промислова трансформація та модернізація старих промислових баз у Північно-Східному Китаї, а також індустрії, що розвиваються, такі як Інтернет речей, великі дані та хмарні обчислення для висококваліфікованих талантів, сприяння розвитку нових технологій та електронної інформаційної науки [4].

В епоху електронної інформації, коли наука і техніка стрімко розвиваються, індустрія електронної інформації переживає неабиякі трансформації, визначені стрімкістю модернізації та структурною перебудовою. Новітні технології не тільки кардинально змінюють спосіб взаємодії людей із світом, але й ставлять перед суспільством виклик – необхідність у висококваліфікованих технічних фахівцях для інноваційного розвитку інформаційного сектору. Зазначимо, що нове покоління інформаційних технологій визначено як одна із стратегічних галузей розвитку КНР, що підкреслює його ключову роль у стимулюванні економічного прогресу країни [5]. У даному контексті виникає необхідність активного подальшого розвитку вищої освіти для забезпечення ринку праці та формування високопрофесійних кадрів у сфері електронної інформації.

Розглядаючи сучасний стан інженерної освіти в КНР, можна визначити важливі тенденції, які свідчать про перехід цієї країни від «великої» до «сильної» країни в інженерній освіті. Феномен наукової інженерної освіти в Китаї вже привертає увагу, але існує важливий аспект, який залишається недоліком – «орієнтована на викладання» модель. Ця модель, яка акцентує увагу на передачі знань, не завжди враховує розвиток здібностей студентів, зокрема в області електронної інформації.

Традиційна модель освіти не пройшла фундаментальних трансформацій, і, як результат, розвиток ключових інженерних здібностей студентів у галузі електронної інформації відстає від вимог сучасного суспільства. Це невирішене питання призводить до того, що випускники вищих навчальних закладів не можуть повністю задовольнити потреби індустрії, і, відповідно, не можуть ефективно взаємодіяти з трансформацією, модернізацією та стрімким розвитком індустрії електронної інформації.

Для того, щоб не відставати від темпів трансформації та структурної перебудови індустрії електронної інформації, удосконалити національний план підготовки фахівців та підвищити конкурентоспроможність студентів у працевлаштуванні та надати можливості розвитку кар'єри, модель професійної підготовки бакалаврів електронної інформації та технологій повинна пройти комплексну та глибоку інновацію [5].

Розглянемо існуючі проблеми навчання професійних талантів електронної інформації у нову еру.

1. Недостатні економічні інвестиції та нечітке розуміння суспільних потреб

У 21 столітті, ері цифрових технологій та бурхливого розвитку електронної інформації, освітні системи стикаються з численними викликами, які породжують серйозні недоліки у підготовці фахівців. Однією з основних проблем є недостатні економічні інвестиції та нечітке розуміння суспільних потреб у сфері електронної інформації [5, 4].

У світлі стрімкого розвитку електронних інформаційних технологій, виникає гостра необхідність у висококваліфікованих кадрах, здатних відповідати сучасним вимогам соціального та економічного прогресу. Проте, багато університетів, що спеціалізуються на електронній інформації, стикаються із викликом недостатнього ресурсного забезпечення для своєчасного оновлення професійних програм та апаратного забезпечення.

Сучасні великі університети КНР, визначаючи стратегічні напрямки розвитку, активно інвестують у програмне та апаратне забезпечення, а також інноваційні платформи [3]. Однак, відсутність визначених ресурсних забезпечень призводить до того, що багато з них не можуть в повному обсязі використовувати можливості сучасних технологій для навчання.

Також існує недолік у моделі підготовки талантів, яка не завжди відповідає потребам сучасного суспільства, особливо на рівні місцевого та регіонального економічного розвитку [1]. Це може впливати на якість навчання та призводити до невідповідності випускників до викликів реального ринку праці.

Недосконалість професійної підготовки в університетах, які здійснюють підготовку за спеціалізацією «Електронна інформації та технології», може стримати подальший розвиток цієї галузі та має потенціал погіршити інтеграцію випускників у сучасне суспільство. Необхідність у внесенні реформ для вдосконалення навчальних практик і моделей підготовки талантів визначає важливі завдання для університетів та регуляторів освітньої сфери.

2. Зміст навчання є переважно теоретичним і не може задовольнити практичні потреби.

Зміст вищої інженерної освіти, особливо у галузі електронної інформації та технологій, переважно теоретичний, що не враховує реальних вимог індустрії [4]. Традиційна модель викладання, орієнтована на теоретичні знання, не створює умов для розвитку практичних навичок, яких вимагає сучасний розвиток інженерії [6]. Викладачі, хоч і мають докторські ступені, часто не володіють необхідним корпоративним досвідом. Розрив між теорією та практикою веде до неспроможності студентів адаптуватися до вимог сучасного суспільства, обмежуючи їх інноваційні та підприємницькі здібності. Студентам необхідні не лише технічні навички, але й комунікативні та міждисциплінарні уміння для ефективної роботи в сучасному робочому середовищі [7, 8].

3. Модель навчання є однотипною, а зацікавленість студентів у навчанні недостатньою.

Для вищої освіти КНР характерні «пасивні» методи навчання. Профільні дисципліни у коледжах та університетах відзначаються моделями викладання, де викладачі є основним джерелом знань [4]. Це призводить до недостатньої

розвиненості самостійності студентів і втрати інтересу до професійних знань. Спеціалізації електронної інформації та технологій висувають високі вимоги до базових знань, що може викликати труднощі та створити психологічний тиск на студентів. Коледжі та університети повинні адаптувати навчальні плани, забезпечуючи буферний період для студентів після вступу в університет, щоб створити плавний перехід та підтримувати зацікавленість через цікаві елементи у програмах навчання.

Запропонуємо наступні реформи моделі підготовки бакалаврів з електронної інформації та технологій у відповідності з зазначеними проблемами.

1. Реформа методів підготовки фахівців

21-й століття відзначається стрімким розвитком цифрових технологій, що супроводжується швидким ростом електронної інформації як засобу цифрової передачі та технологічного розвитку. Підприємства у сфері електронної інформації потребують високоякісних фахівців, які оволоділи не лише широким спектром знань, але й умінням застосовувати їх комплексно. Інтеграція професійних знань у галузі електронної інформації дозволяє відстежувати модернізацію цієї індустрії та розуміти напрямки нового покоління інформаційної індустрії. З метою покращення підготовки фахівців університетам КНР пропонується співпрацювати з гігантами промисловості, як от Huawei Technologies Co., Ltd., та ін. Така співпраця дозволить змінити методи та зміст навчання, що є ключовими для підготовки фахівців, готових адаптуватися до поточних вимог галузі електронної інформації.

2. Реформа навчальних планів спеціалізації електронної інформації та технологій на основі концепції OBE

Відмінність OBE (Output Based Education) від традиційної освіти полягає в переході від змістової (теоретичної) орієнтації до акценту на розвитку практичних здібностей студентів. Реформа підготовки фахівців у галузі електронної інформації, заснована на концепції OBE, має враховувати потреби професійної компетенції та практичних навичок. Важливу роль у цьому відіграють навчальні плани та викладання різноманітних інформаційних дисциплін. З урахуванням швидкого розвитку електронних технологій важливо поєднати класичні знання із здатністю адаптуватися до мінливої індустрії електронної інформації.

3. Проведення конкурсів для популяризації викладання та реформування змісту викладання практичних модулів спеціалізації електронної інформації та технологій

Практичне навчання в галузі електронної інформації охоплює перевірку, проектування та інноваційне застосування професійних знань. Викладачі можуть реагувати на галузеві потреби, коригуючи цілі та зміст навчання в реальному часі. Для підвищення інноваційної обізнаності студентів рекомендується розширити перелік курсів за вибором. Участь у конкурсах та залучення

корпоративних наставників можуть сприяти розвитку інновацій та підприємницької здатності студентів, що також підвищить їх мотивацію.

4 Реформа підвищення рівня обізнаності та здібностей щодо інноваційної зайнятості на основі здатності до самостійного навчання бакалаврів

Теперішня система оцінювання освіти в КНР породжує «мертвих учнів» з жорстким мисленням та недостатньою інноваційною обізнаністю [5]. Розвиток сучасного суспільства вимагає гнучкості та інновацій. Університетам КНР, важливо переосмислити навчання, впроваджуючи студентоцентровані методи, що сприяють саморегуляції та самовдосконаленню студентів. Активне планування, самооцінка та навчання, підвищують рівень здатності до самостійного навчання студентів, що веде до поліпшення їхніх підприємницьких здібностей [8]. Участь у науково-дослідницьких проектах розвиває інтерес до досліджень та створює основу для подальших інновацій. Завдяки реформі моделі підготовки талантів, рівень освіти підвищується, студенти здатні самостійно навчатися, а університет вирощує інноваційних фахівців для розвитку галузі електронної інформації.

5 Реформа практичних здібностей викладачів спеціальностей електронної інформації з акцентом на впровадження та навчання талантів

Викладачі університету є ключовим чинником для формування професійних навичок та теоретичного багажу знань студентів, особливо в галузі електронної інформації. Кваліфікованість та інноваційність викладачів є вирішальними для підготовки кваліфікованих фахівців, що відповідають вимогам сучасного суспільства. Однак деякі викладачі відстають від швидкого розвитку технологій, викладаючи застарілі знання та маючи слабкий інноваційний потенціал. Університети повинні залучати викладачів з багатим досвідом та підтримувати їхню інтеграцію з командою через систему представлення талантів, проведення сертифікації та інших стимулів. Для забезпечення практичного досвіду викладачів університети можуть регулярно направляти їх на підприємства для стажування. Це полегшить навчання студентів за сучасними технологіями та сприятиме взаємодії між університетами та промисловістю.

Реформування стандартів оцінювання вчителів і заохочення їх до інновацій у викладанні є ключовим для створення високоякісної команди вчителів. Інтеграція шкіл, підприємств, індустрії та університетів є необхідною для забезпечення взаємодії та співпраці для підготовки фахівців, які відповідають потребам ринку. Така співпраця дозволяє ефективно впроваджувати інновації, підвищувати якість освіти та розвивати практичні навички студентів.

Отже, сучасне суспільство, зазнаючи стрімкого розвитку науки та техніки, а також зростання обсягів цифрової інформації, ставить перед вищою освітою високі вимоги до підготовки фахівців в галузі електронної інформації та технологій. Університетам КНР необхідно терміново адаптувати та оптимізувати свої моделі підготовки талантів відповідно до змін. На шляху реформи моделі підготовки фахівців з електронної інформації та технологій акцент робиться на

системі навчальних програм, професійних дисциплінах, методах навчання, складі викладачів та залученні студентів до виконання практичних завдань.

Список використаних джерел

- [1] 陈伟, «高等教育发展的中国智慧: 历史生成与本体界定», 高教探索 *Higher Education Exploration*, № 1, pp. 7-13, 2022.
- [2] 中国政府网, «文津圆桌论坛系列之“‘中国制造2025’的机遇与挑战», 08 06 2015. Available: https://www.gov.cn/zhuanti/2015-06/08/content_2875259.htm.
- [3] 中国政府网, «国务院印发《新一代人工智能发展规划》», 21 07 2017. Available: http://www.mohrssi.gov.cn/SYrlzyhshbzb/dongtaixinwen/shizhengyaowen/201707/t20170721_274323.html.
- [4] 董玮, 张歆东, 王墨涵 та 沈亮, «新工科背景下电子信息科学与技术专业建设 ——以吉林大学电子信息科学与技术专业为例», 高教学刊 *Journal of Higher Education*, № 2, pp. 88-91, 2022.
- [5] 陈宇, 温欣玲, 胡晋暄, 刘建强, 马鹏阁 та 王丹, «新时期电子信息类专业人才培养模式改革探索», 数字经济, pp. 187-190, 2023.
- [6] Bunetska I. Leading trends in the preparation of electronic information bachelors in the higher education system of the People's Republic of China. XXX Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства», Кременчук, 2023.
- [7] Бунецька І. Тенденції розвитку вищої освіти у Китаї. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція, 2023.
- [8] Soloshych I., Grynova M., Kononets N., Shvedchykova I., Bunetska I. Competence and Resource-Oriented Approaches to the Development of Digital Educational Resources. *Proceedings of the 20th IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems, MEES 2021*, 2021.
- [9] 教育部政务, «2022年全国教育事业发展统计公报», 05 07 2023. Available: http://m.moe.gov.cn/jyb_sjzl/sjzl_fztjgb/202307/t20230705_1067278.html.
- [10] Гриньова М. В., Бунецька І. М. Сучасний стан підготовки бакалаврів електронної інформації та технологій в університетах Китайської Народної Республіки. *Витоки педагогічної майстерності*, 2023. № 31, С. 39-47.
- [11] Grynova M., Shvedchykova I., Soloshych I., Bunetska I., Soloshych S. Project Approach in the Formation of Scientific and Research Competence of Students of Energy Specialities. *Proceedings of the 2022 IEEE 4th International Conference on Modern Electrical and Energy System, MEES 2022*, 2022.

**Галицька Руслана Романівна
Ковальчук Назар Мар'янович**

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Суспільство не може існувати без мови, адже мова – основний засіб спілкування, незалежно від того, на якому рівні воно знаходиться.

Мовленнєва компетенція – це вміння адекватно й доречно практично послуговуватися мовою в конкретних ситуаціях: висловлювати свої думки,

бажання, наміри, прохання, тощо. Використовувати для цього як вербальні (мовні) засоби спілкування, так і невербальні (міміка, жести, рухи), які доповнюють усне мовлення додатковою інформацією.[3,с.7]

Формування мовленнєвої компетенції майбутніх вчителів трудового навчання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням є важливим етапом їхньої підготовки. Це допомагає їм засвоїти необхідні навички спілкування та використання мови в професійному контексті.

Мова - найбільша суспільна цінність народу.

Державний статус української мови, закріплений Конституцією України.

Розширення сфери функціонування державної мови протягом останнього десятиліття зумовили потребу запровадження в закладах вищої освіти України обов'язкового курсу української мови за професійним спрямуванням, зокрема для студентів технологічного профілю[1,с.6]

Формування мовленнєвої компетенції майбутніх вчителів трудового навчання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням є актуальним завданням в сучасній освітній системі. Забезпечення вчителів трудового навчання знаннями, вміннями і навичками ефективного використання української мови є потрібним кроком у підготовці фахівців з даної галузі.

Мовленнєва компетенція вчителів трудового навчання є ключовою у формуванні комунікативних можливостей учнів.

Вона дозволяє вчителям ефективно та зрозуміло передавати інформацію, вести діалог з учнями, використовувати різноманітні методи та прийоми навчання. Крім того, володіння мовою вчителями є прикладом для учнів, що сприяє створенню комфортного мовного середовища в умовах воєнного часу.

Для вчителя технологічного напрямку важливим етапом є знання професійної лексики, адже в трудовому навчанні присутня велика кількість термінів та значень, які він повинен якісно та доступно донести до учнів.

Заняття можуть включати вивчення та використання спеціалізованої термінології та фахової лексики, яка використовується в трудовому навчанні. Це допоможе майбутнім вчителям не лише розуміти предметну область краще, але й використовувати правильну термінологію у власній мові.

Учасники освітнього процесу можуть виконувати практичні вправи, де вони навчатимуться вести діалоги та обговорювати теми, що стосуються трудового навчання.

Студентам можна дати можливість виступати перед аудиторією з презентаціями професійних тем, що стосуються їхньої майбутньої роботи як вчителів трудового навчання.

Публічні виступи на заняттях з української мови за професійним спрямуванням можуть бути корисними елементом для розвитку комунікаційних, творчих та практичних навичок студентів, та підготовки їх до майбутньої професійної діяльності. Основною метою таких виступів є навчання студентів позиціонувати себе перед аудиторією, передавати інформацію про свою професію чітко та переконливо, а також розвивати вміння аргументувати свої

думки. Під час публічних виступів студенти можуть використовувати різні типи презентацій з використанням мультимедійних засобів. Підготовка до публічного виступу має включати ретельну підготовку, матеріал повинен бути змістовним, аргументованим та мати певну структуру і достатню кількість прикладів. Це дає можливість не тільки продемонструвати свої знання та вміння, а й можливість отримати зворотній зв'язок від слухачів, зокрема викладача та одногрупників, тим самим вдосконалюючи свій рівень мовлення.

У результаті, публічні виступи на заняттях з української мови за професійним спрямуванням стимулюють студентів більше вивчати мову, допомагають розвивати вміння висловлювати свою думку, розвивати навички виступу та впевненість у собі, що має позитивний вплив на майбутню професійну кар'єру.

Важливу роль у формуванні мовленнєвої компетенції майбутніх вчителів трудового навчання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням відіграє диспут.

У процесі диспуту учасники мають можливість висловити свої думки, та власну точку зору щодо певної ситуації, аргументують їх, роблять висновки та пробують переконати інших у правильності своїх позицій. Диспут допомагає вдосконалювати навички висловлювання власних думок, вміння слухати думку співрозмовника, а також розвитку критичного мислення та вміння аргументувати свою точку зору. Він сприяє активному використанню мовленнєвих навичок, покращенню словникового запасу, та комунікативної компетенції.

Під час ведення диспуту важливо дотримуватись певних правил, а саме: поважати думку інших учасників, чітко та логічно висловлювати власну думку. Варто брати участь у диспутах на різні теми, це допомагає розширити кругозір, просторову уяву, та сприяє збагаченню словникового запасу.

Групова робота є необхідною складовою у розвитку мовленнєвої компетенції майбутніх вчителів з трудового навчання. Вона включає в себе заохочення студентів до спільної роботи, співпраці та комунікації між собою.

Цей вид діяльності сприяє активному спілкуванню, створює різноманітні ситуації, стимулює використання мовних засобів, розвиває навички слухання, забезпечує зворотний зв'язок між учасниками. Це впливає на взаємодію студентів між собою, спонукає до обговорення тем, зокрема тих, що відповідають спеціальності, висловлюють свої думки та ідеї, щодо вирішення тієї чи іншої проблеми, що сприяє розвитку усного мовлення. Під час спілкування студенти використовують різні мовні конструкції, лексику та граматичні структури, для висловлювання своїх думок та ідей. Участь у груповій роботі вимагає вміння слухати інших учасників та реагувати на їхні висловлення, що сприяє розвитку навичок активного слухання.

Знання термінології є важливим етапом у розвитку мовленнєвої компетенції, особливо у професійному контексті. Воно включає в себе такі складові розвитку: розширення словникового запасу, підвищення мовленнєвої точності, підвищення впевненості в мовленні, розвиток аналітичних навичок,

підготовка до професійної діяльності, тощо. Вивчення термінології допомагає студентам ознайомитися з новими для них термінами та означеннями, які застосовуються у технологічному напрямку. Це збільшує їхній словниковий запас та дозволяє використання точної та спеціалізованої термінології у власному мовленні. Знання термінології дозволяє уникати невідповідностей та непорозумінь у комунікації з учнями. Володіння термінологією допомагає студентам відчувати себе впевненіше під час спілкування з колегами у відповідній професійній галузі. Вивчення термінології вимагає аналізу та розуміння конкретних понять та їхніх взаємозв'язків у певній галузі. Це допомагає студентам розвивати свої аналітичні навички та розуміння предметної області. Студенти, які володіють не лише загальною мовною компетентністю, а й спеціалізованою термінологією, готові до ефективної роботи в своїй обраній сфері.

Знання термінології є не лише важливою складовою мовленнєвої компетенції, а й ключовим фактором у підготовці до професійної діяльності та успіху у спеціалізованій галузі. Навчитися аргументувати свої думки займає одну з провідних позицій підготовки майбутніх вчителів на уроках української мови за професійним спрямуванням.

Цей етап включає в себе декілька ключових аспектів: розвиток критичного мислення, використання доказів та прикладів, уміння структурувати власне мовлення, розвиток навичок переконливого мовлення, сприйняття альтернативних точок зору.

Для аргументації своїх думок студент повинен аналізувати певну інформацію та виявляти ключові аргументи оцінюючи їхню достовірність. Студент вчиться підтримувати свої думки конкретними фактами, доказами, та прикладами, що вимагає пошуку інформації і вміння її аналізувати та використовувати задля підтримки власної позиції. Аргументація думок передбачає чітку організацію мовлення. Це потребує чіткого структурування своїх висловлювань, та вмінь розподіляти аргументи за логічними блоками та впевнено подавати їх. Студент повинен навчитися використовувати переконливі стратегії, задля переконання аудиторії у правильності своєї точки зору. Ці аспекти сприяють не лише розвитку мовленнєвих навичок, а й загального розвитку критичного мислення й здатності до вираження власних думок та переконань. Аргументація є важливою складовою ефективної комунікації і сприяє розвитку як особистісних, так і професійних навичок.

Загалом метою формування мовленнєвої компетенції майбутніх вчителів трудового навчання на заняттях з української мови за професійним спрямуванням є підготовка студентів до ефективного використання української мови в процесі професійної діяльності і не тільки. Розвиток навичок правильної вимови, інтонації і артикуляції української мови, формування навичок письма, зокрема навчання грамотності в уживанні мовних норм і правил, розширення словникового запасу специфічної для трудового навчання термінології, розвиток навичок ведення діалогів, монологів і публічних виступів формують

всебічно розвинену особистість та майбутнього педагога, який буде компетентним у своїй справі.

Список використаних джерел:

1. Біловус Л. І., Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2020. 322 с.
2. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник / Н. М. Савчук. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 160 с.
3. Формування мовленнєво-комунікативної компетенції майбутніх фахівців на заняттях з української мови за професійним спрямуванням / І. В. Гарбар, А. І. Гарбар. Миколаїв : НУК, 2023. 48 с.

**Галицька Руслана Романівна
Харчук Яна Ярославівна**

**ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА
ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)**

Культура спілкування вчителя – це соціально значущий показник його здібностей, уміння здійснювати свої взаємини з учнями, іншими людьми, здатність та вміння сприймати, розуміти, засвоювати зміст думок, почуттів, намагань, цілей педагогічної діяльності.

Особливості культури спілкування вчителя.

Рідна мова – один із основних засобів виховання культури спілкування. Через неї здійснюється духовне становлення особистості, а також складний процес самоусвідомлення і самоствердження. Мова забезпечує духовно-моральне зростання, і занепад людини [1]. Саме зараз у наш складний воєнний час, коли мова має надзвичайно велике значення, бо є кодом нації, бажання вивчати українську мову і майстерно володіти нею є актуальним. Таким чином, починаючи з дитячого садка, школи, дітям необхідно прищеплювати любов до рідної мови, бажання вивчати її і майстерно володіти нею. Тому серед ряду дієвих і оптимальних шляхів удосконалення мовленнєвої культури можна виділити такі:

1. Вивчати мову і читати тексти вголос із дотриманням нормативних вимог.
2. Користуватися словниками, довідниками.
3. Систематичне використання мовленнєвих вправ і завдань на уроках української мови. Це може включати різноманітні види усних та письмових вправ, спрямованих на розвиток лексичного запасу, граматичних навичок, навичок мовної артикуляції та інтонації.

1. Використання інтерактивних методів навчання, таких як ігри, дебати, дискусії тощо, що стимулюють учнів активно вживати мову та вдосконалювати свої комунікативні навички.

2.Проведення виховних заходів, спрямованих на підвищення інтересу до вивчення української мови за професійним спрямуванням та її значення для національної самосвідомості.

3.Організація позакласних заходів, таких як літературні читання, конкурси, поезії, театралізовані постановки тощо, які сприяють поглибленню знань учнів про українську мову та літературу.

4.Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес, наприклад, використання мультимедійних засобів, інтерактивних дошок, відеоматеріалів тощо, що сприяє підвищенню зацікавленості учнів у вивченні рідної мови.

Культура спілкування вчителя завжди відображає, наскільки ефективно він вдається до реалізації загальних принципів навчально-пізнавальної діяльності учнів через вирішення конкретних педагогічних завдань та способів взаємодії. Чим більшим розмаїттям засобів та прийомів спілкування користується педагог, тим вище його рівень культури.

Педагогічне спілкування - це форма духовного виробництва, яка передбачає не лише передачу знань, умінь та навичок, а й формування нового - розвиток позитивних рис особистості учня. Важливим показником професіоналізму вчителя є його здатність підтримувати розвиток учня, відображати власне ставлення до нього, оцінювати вчинки та відповідно реагувати на поведінку, враховуючи індивідуальні особливості студента.

У культурі спілкування завжди лежать конкретні мотиви, такі як потреби, інтереси, суспільні обов'язки, звички та цілі. У професійному спілкуванні вчителя мотиви завжди є соціально значущими. Важливим аспектом професійної культури вчителя є використання різноманітних міжособистісних зв'язків для сприяння розвитку здібностей дитини у колективі.

На сьогоднішній час описано структуру педагогічного спілкування, що є складним багатоплановим процесом взаємодії у системі «вчитель — учні», і з'ясовано найважливіші особистісні якості та комунікативні вміння педагога, потрібні для ефективного спілкування.

Проблемі педагогічного спілкування присвячена значна кількість досліджень, аналіз яких виявляє декілька аспектів в її вивченні. Зокрема, у працях таких учених : Л.А. Кандибович, Я.Л. Коломинського, М.І. Дяченка, В.А. Петровського та інших розглядалися проблеми педагогічного спілкування. У результаті вчені дійшли висновку про необхідність готувати майбутнього вчителя до спілкування з учнями до початку професійної діяльності.

Важливо є те, що саме педагогічна діяльність — її зміст і умови здійснення — визначає зміст, характер і головні риси педагогічного спілкування. Таке спілкування, побудоване як комунікативно-мовленнєва взаємодія між вчителем і учнем, виконує принаймні три головні функції: комунікативну (обмін інформацією), інтерактивну (має на меті взаємодію і взаємовплив його суб'єктів) і перцептивну (спрямовану на сприймання і розуміння сутності іншої людини).

Отже, змістом взаємодії в системі «вчитель — учні» є обмін інформацією і взаємовплив, а засобом (інструментом) їх реалізації в навчально-виховному процесі виступає професійна комунікативна культура. Вчитель як суб'єкт педагогічного спілкування повинен володіти високорозвиненою комунікативною культурою, що являє собою систему морально спрямованих якостей і комунікативних вмінь, потрібних для успішного фахового спілкування і особистісного розвитку його суб'єктів — вчителя і учня.

Педагогічному спілкуванню властиві дві форми, що реалізуються за допомогою вже сформованої фахової культури вчителя і культури спілкування учня, яка тільки-но починає формуватися:

- позаситуативно-особистісне спілкування педагога з учнем, покликане сформувати в дитини вміння уважно слухати і розуміти вчителя, адекватно сприймати його професійну роль;

- ділове спілкування між учнями як суб'єктами спільної навчальної діяльності, упродовж якого педагог має виробити в них уміння успішно взаємодіяти, виконуючи спільні навчальні дії.

Сам термін «культура спілкування» у його відношенні до педагогічного спілкування, що традиційно розглядається як різновид професійного спілкування, набув особливого поширення в 90-ті роки з появою досліджень про шляхи активізації соціально-психологічного навчання. У цих дослідженнях (Т. К. Яценко, В. А. Кан-Калік та ін.) узагальнювався досвід пізнання спілкування як психічної реальності і пропонувалися комплексні методи соціально-психологічного навчання людини вміння спілкуватися, підвищення рівня культури його суб'єкта з метою забезпечення якості і результативності комунікативного процесу.

Оптимальне педагогічне спілкування неможливе без високого рівня розвитку культури тих, хто навчає. Тому особливої актуальності набули теоретичні дослідження психології педагогічного спілкування і практичні розробки шляхів підвищення культури його носіїв в умовах нинішнього реформування системи шкільної освіти в Україні.

Серед останніх досліджень в Україні також певною мірою розглядається проблема засобів та принципів ефективного педагогічного спілкування. Наприклад, Т.В. Василюшина розглядає емпатію як фактор ефективності педагогічного спілкування, В.Є. Іонова досліджує проблему розвитку ефективного професійного спілкування у педагогів. У цьому ж напрямі працювали вчені П. Массен, Дж. Конджер та інші, які досліджували проблему ефективного та неефективного заохочення, яке направлене на розвиток в учня впевненості в собі, в своїх силах та у своєму потенціалі.

Педагогічне спілкування розглядається як складний багатоаспектний процес взаємодії в системі «вчитель — учень». Це невід'ємна складова і важливий засіб вирішення завдань педагогічної діяльності, покликаної забезпечувати організацію процесів навчання, виховання та розвитку школярів. Педагогічна діяльність (її зміст і умови здійснення) визначає загальний зміст,

характер і основні риси педагогічного спілкування, а також важливий рівень розвитку культури вчителя як його суб'єкта.

Педагогічне спілкування як різновид професійного спілкування забезпечує соціально-психологічну взаємодію вчителя з учнями. Змістом такої взаємодії виступають обмін інформацією, здійснення виховних впливів, створення оптимальних умов для розвитку мотивації навчання школярів, забезпечення творчого характеру їх навчальної діяльності тощо.

Отже, до особистості майбутнього педагога поставлена низка важливих вимог. Без задоволення цих вимог неможливо стати висококваліфікованим педагогом. Ці вимоги належать до психології діяльності та спілкування педагога, до його здібностей, до його знань, навичок і вмінь, потрібних для навчання та виховання дітей. Успішна педагогічна діяльність неможлива не тільки без спеціальних знань у тій галузі, якої вчитель навчає людей, без професійного володіння різними методами навчання і виховання дітей, любові до них, а й без високого рівня загальної та комунікативної культури [3]. Педагогічна культура спілкування має важливе значення на заняттях української мови за професійним спрямуванням. Вона сприяє створенню сприятливого середовища для ефективного навчання і розвитку мовних навичок. Забезпечується відкрите, довірливе взаємне ставлення між вчителем і учнями, що сприяє підвищенню мотивації до навчання. Крім того, педагогічна культура спілкування сприяє розвитку критичного мислення, толерантності та вмінню конструктивно співпрацювати, що є важливими аспектами у навчанні української мови.

Отже, в процесі дослідження теми "Формування педагогічної культури учителя початкових класів на заняттях української мови за професійним спрямуванням" було виявлено ряд ключових аспектів, що визначають ефективність педагогічної діяльності вчителя. Вчителі початкових класів, навчаючи учнів української мови, перш за все повинні мати глибокі та ґрунтовні знання з даного предмету, володіти його методикою викладання, а також проявляти високий рівень культури спілкування та взаємодії з учнями. Одним із важливих аспектів формування педагогічної культури є розвиток педагогічної рефлексії. Вчителі повинні вміти аналізувати власну діяльність, виявляти сильні та слабкі сторони, постійно вдосконалювати свої педагогічні методи та прийоми. Крім того, важливо формувати вчителям навички емпатії та толерантності, що сприяє побудові довірливих стосунків з учнями та сприяє їхньому успіху в навчанні. Зазначена тема актуальна і потребує подальших досліджень, оскільки ефективне формування педагогічної культури вчителя початкових класів на заняттях української мови є важливим чинником для забезпечення якісної освіти та розвитку сучасного українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. К. : Академвидав, 2011. 256 с.
2. Культура спілкування викладача вищої школи. реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29236/> (дата звернення: 16.02.2024).
3. Культура спілкування педагога: психологічний вимір. URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/247> (дата звернення: 16.02.2024).

Гомля Людмила Миколаївна
Гуляєв Максим Сергійович
Новописьменний Сергій Анатолійович
Школяр Сергій Петрович

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

Процеси управління регіональними проектами і програмами в екологічній сфері є актуальними в глобалізованому світі. Вони вимагають підготовки компетентних фахівців у даній галузі, здатних збирати достовірну інформацію, адекватно її аналізувати та оцінювати, виконувати, управляти та контролювати всі етапи екологічних заходів на будь-якому рівні, - від регіонального до державного, і врешті-решт глобального. Питання концепції підготовки фахівців у галузі екології, а також здатності їх аналізувати стан екосистеми, давати йому реальну оцінку, вивчала низка вітчизняних дослідників. Серед них: М. Гриньова, М. Дяченко-Богун, Л. Гомля, С. Дубінін, С. Новописьменний, Т. Плужнікова, В. Закалюжний, Г. Єльнікова, Г. Зікій, Л. Рибалко, Т. Гулько, Н. Смоляр, О. Ханнанова, Т. Шкура В., В. Рокотянська, О. Орловський [1-6]. Вивченням процесу управління проектами і програмами, в тому числі в екологічній сфері, займалися М. Гриньова, Л. Гомля, С. Новописьменний, С. Школяр та інші автори [7-21]. В даній статті здійснено спробу дати аналіз показників процесів управління та оцінку екологічної ефективності реалізації програми охорони навколишнього природного середовища регіону, а саме регіональної екологічної програми «Ліси Кіровоградщини» з урахуванням продовження попередніх досліджень [22-25]. Зазначимо, що числовим значенням індексів та інтегральних показників оцінки виконання програми відповідають якісні оцінки, що наведені в табл. [26], в якій відповідно до числового значення індексу та інтегрального показника надаються їх якісні оцінки щодо реалізації екологічних програм, починаючи від незадовільне виконання та закінчуючи повним виконанням, що є найбільш затребуваним.

Таблиця

Оцінка значення індексу та інтегрального індексу якості реалізації екологічних програм

Числове значення індексу та інтегрального показника, %	Якісні оцінки значення індексу та інтегрального показника
< 30 %	«незадовільне виконання»
> = 30 % < 75 %	«задовільне виконання»
> = 75 % < 100 %	«гарне виконання»
= 100 %	«повне виконання»

Крім вищенаведених екологічних показників оцінювання ефективності

виконання програм, широко використовується система критеріїв та розрахункові формули показників ефективності екологізації об'єкта дослідження. Зауважимо, що з існуючих основних способів опису показників для оцінки часто використовують текстовий послідовний опис, регламентуючі документи, частина з яких являється процесними регламентами і являє собою не що інше як текстовий опис, який для аналізу та оптимізації діяльності не завжди підходить у зв'язку з тим, що у текстовому вигляді системно розглянути і проаналізувати показники та дати повну оцінку неможливо.

Проаналізуємо Регіональну екологічну програму «Ліси Кіровоградщини» на 2021-2025 роки», яка розроблена відповідно до Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням обласної ради від 12 березня 2020 №743. Як зазначалося вище, авторами вже отримані попередні результати щодо деяких розділів екологічної ефективності реалізації даної програми, і представлена комплексна оцінка являє собою продовження та розвиток попередніх досліджень [22-25].

Аналіз показав, що згідно паспорту програми ініціатором розроблення, розробником, відповідальним виконавцем Програми є Кіровоградське обласне управління лісового та мисливського господарства, співрозробники програми Департамент екології, природних ресурсів та паливно – енергетичного комплексу Кіровоградської облдержадміністрації, учасниками програми є Кіровоградське обласне управління лісового та мисливського господарства; Департамент екології, природних ресурсів та паливно – енергетичного комплексу Кіровоградської облдержадміністрації; органи місцевого самоврядування; державні лісогосподарські підприємства. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, усього складає 1430215,80 тис. грн., у тому числі: державний бюджет 218504,10 тис. грн., обласний бюджет 11496,00 тис. грн., інші джерела 1200215,70 тис. грн. (Рис.1, а.).

Рис.1, а) Прогнозні обсяги та джерела фінансування; б) Площа лісозведення

Програма передбачає розвиток лісового господарства області, в тому числі, збільшення лісистості області за рахунок територій, що внаслідок

деградації землі вже не можуть використовуватися для сільськогосподарських робіт. Метою цієї Програми є визначення основних напрямів збалансованого розвитку лісового господарства області, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій, охорону і захист лісів. Програма спрямована на охорону навколишнього природного середовища, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації, в тому числі – ерозії ґрунтів та виснаження річок. При цьому слід зазначити, що спостерігається масове розорювання степів, що викликало прогресуючі процеси водної і вітрової ерозії. Також проблемою є те, що робота по наросуванню обсягів захисного лісорозведення стримується відсутністю фінансування з державного бюджету та довготривалими процедурами передачі земель під заліснення.

В програмі показані шляхи і способи розв'язання проблеми, наведені прогнозні обсяги та джерела фінансування, визначені завдання і заходи, спрямовані на забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів, ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних, економічних і лісорослинних умов, породного складу лісів та їх цільового призначення, збільшення площі лісів та створення умов для досягнення оптимальних показників рівня лісистості. Також наведені очікувані результати, ефективність, обсяги та джерела фінансування, контроль за виконанням Програми.

Визначено, що організаційне супроводження Програми здійснює обласне управління лісового та мисливського господарства. Перш за все Програма спрямована на охорону навколишнього природного середовища, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації, в тому числі – ерозії ґрунтів та виснаження річок.

Аналіз показує, що основними завданнями Програми є підвищення рівня лісистості, згідно якого показником виконання завдання є площа лісорозведення (Рис.1, б). Як видно з рис.1, б передбачено, площа лісорозведення повинна постійно наросуватися загалом до 835 га за період 2021-2025 р.р.

Наросування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку, згідно якого показниками виконання завдання є площа відновлення лісів із позитивною тенденцією їх збільшення, площа лісів, на якій проведені рубки формування і оздоровлення лісів, обсяг загального запасу заготовленої під час проведення рубок формування і оздоровлення лісів деревини, обсяг середніх витрат на 1 тис. гектарів (Рис.2, а, б).

Рис.2, а) площа відновлення лісів; б) обсяг середніх витрат на 1 тис. гектарів

Відтворення, охорона і раціональне використання мисливської фауни, згідно якого показником виконання завдання є обсяг середніх витрат на 1 тис. гектарів, кількість диких копитних тварин у мисливських угіддях, а також обсяги створення захисних лісових насаджень на еродованих землях наведені на Рис.3, а, б. Проведення моніторингу стану лісів, згідно якого показником виконання завдання є обсяги створення захисних лісових насаджень на еродованих землях показало, найбільші обсяги на протязі всіх років виконання програми передбачаються для Кропивницького району. (Рис.3, б).

Рис.3, а, б. Обсяги створення захисних лісових насаджень на еродованих землях

Вирішення раціонального використання лісових ресурсів, згідно якого показником виконання завдання є обсяг заготовленої під час проведення рубок головного користування ліквідної деревини 185 тис. куб. метрів; протяжність збудованих, реконструйованих і відновлених доріг лісогосподарського призначення 21,5 кілометрів збереження біологічного різноманіття лісових екосистем.

Важливим є критерій підвищення ефективності управління лісами, згідно якого показником виконання завдання є кількість штатних одиниць територіального органу площа, на якій проведене базове лісовпорядкування, тис. гектарів; площа, на яку оформлені речові права на право постійного користування, тис. гек.; площа, на якій проведено благоустрій рекреаційних ділянок, гектарів. Також необхідним є поліпшення кадрового забезпечення лісового господарства, згідно якого показником виконання завдання є кількість осіб, які закінчили курси підвищення кваліфікації; кількість проведених семінарів, конференцій; кількість учнівських лісництв.

Як показав аналіз виконання завдань Програми забезпечується такими заходами:

- створення захисних лісових насаджень на еродованих землях: площа лісорозведення: 835 гектарів, площа відновлення лісів 990 гектарів;

- оформлення правовстановлюючих документів на право постійного користування землями для лісорозведення;

- створення лісових культур, сприяння природному поновленню лісів;

- виращування садивного матеріалу, створення і утримання селекційних комплексів, плантацій, розсадників;

- проведення рубок формування і оздоровлення лісів: площа лісів, на якій проведені рубки формування і оздоровлення лісів 32,3 тис. гектарів, обсяг загального запасу заготовленої під час проведення рубок формування і оздоровлення лісів деревини 620 тис. куб. метрів;

- придбання і оновлення парку лісогосподарської техніки і знарядь;

- будівництво об'єктів лісогосподарського призначення;

- проведення заходів з виявлення запасів природних рослинних ресурсів, затрати на їх охорону і відтворення;

- забезпечення охорони лісів від пожеж, утримання відомчої пожежної охорони, гасіння лісових пожеж, протипожежне облаштування лісів: протяжність створених протипожежних розривів, мінералізованих смуг, що доглядаються 17360 км;

- придбання пожежних автомобілів та іншої пожежної техніки, засобів пожежогасіння та зв'язку;

- здійснення лісозахисних заходів, придбання препаратів та проведення винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб;

- ведення мисливського господарства, здійснення державного контролю у галузі мисливського господарства та полювання, охорона, використання і відтворення мисливської фауни, збереження та поліпшення стану мисливських угідь;

- упорядкування мисливських угідь та розроблення перспективних планів ведення мисливського господарства;

- заготівля ліквідної деревини під час проведення рубок головного користування;

забезпечення капітального ремонту та реконструкції доріг лісогосподарського призначення;

заготівля другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних користувань;

проведення безперервного лісовпорядкування;

оформлення речових прав на постійне користування землею;

установлення в натурі меж об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;

забезпечення розвитку рекреаційної та туристичної інфраструктури;

підвищення кваліфікації працівників та спеціалістів у галузі лісового господарства;

забезпечення екологічного виховання підростаючого покоління.

Аналіз показників процесів управління та оцінка екологічної ефективності реалізації регіональної екологічної програми «Ліси Кіровоградщини» показують, що виконання Програми дасть змогу: поліпшити стан та якісний склад лісів, посилити їх екологічні функції та підвищити продуктивність; створити умови для досягнення оптимальних показників рівня лісистості області; забезпечити соціальний захист працівників галузі лісового господарства; забезпечити ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку; зменшити загрозу деградації земель.

Список використаних джерел

1. Гомля Л. М., Дяченко-Богун М. М., Шкура Т. В., Рокотянська В. О., Орловський О. В. Сучасний стан та шляхи підвищення якості підготовки фахівців спеціальності «Екологія» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. *Витоки педагогічної майстерності: журнал*. Полтава, 2023. Випуск 31. С. 35-39.

2. Гомля Л. М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей у процесі проведення польової практики. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць*. Вип. 21. Полтава, 2018. С. 39-43.

3. Гомля Л. М., Калашник Н. П. Дендрологічна оцінка стану атмосферного повітря для Полтавського міського парку. *Біорізноманіття: теорія, практика, формування здоров'язберезувальної компетентності у школярів та методичні аспекти вивчення у закладах освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (присвячена пам'яті видатного вченого ботаніка П.Є. Сосіна)* (30 жовтня 2020 р., м. Полтава) ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка / За заг. ред. проф. Гриньової М.В. Полтава, 2020. С. 166-167.

4. Гомля Л. М. До питання про сутність понять в біоценології - біогеоценоз та екосистема. *Біорізноманіття України в світлі ноосферної концепції академіка В.І. Вернадського. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* / За загальною редакцією проф. М.В. Гриньової. Полтава: Астроя, 2014. С. 107-109.

5. Гомля Л. М. Шляхи та принципи наукового використання сучасного вчення про екосистеми біосфери в світлі ідей академіка В.І. Вернадського. *Біорізноманіття України в світлі ноосферної концепції академіка В.І. Вернадського. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* / За загальною редакцією проф. М.В. Гриньової. Полтава: Астроя, 2014. С. 14-16.

6. Гомля Л. М. Особливості рослинного покриву Карадазького природного заповідника. *Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Полтава: Астроя, 2012. С. 57-58.

7. Новописьменний С. А. Деякі особливості розвитку факультету в умовах викликів сьогодення. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 22-26.

8. Новописьменний С. А. Комунікаційне забезпечення розвитку структурного підрозділу університету. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 173-174.

9. Новописьменний С. А. Проблеми та напрямки розвитку факультету як структурного підрозділу університету. *Управлінський дискурс макаренківської педагогіки : матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.)* / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава, 2022. С. 6-12.

10. Новописьменний С. А. Стан та напрямки управлінської діяльності факультету при форс-мажорних обставинах. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 26-27 травня 2022 р.)* / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. С. 5-7.

11. Школяр С. П., Новописьменний С. А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава)* / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258–259.

12. Школяр С. П., Новописьменний С. А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава)* / за заг. ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258–259.

13. Св. №65280 від 11.05.2016 р. Гриньова М.В., Школяр С.П., Арканова А.А. Авторський екскурсійний маршрут територією ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби» (на основні досвіду іноземних країн).

14. Школяр С.П., Гриньова М.В., Арканова А.А., Гомля Л.М. Спосіб декоративного відтворення ботанічної пам'ятки природи «Кочубеївські дуби», Патент України №109845 від 12.09.2016 р, Заяв. №u201602548 від 16.03.2016 р.

15. Св. №68184 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Кривенко В.В. Менеджмент соціального проекту «Залучення територіальної громади Полтави до функціонування місцевого дендропарку як рекреаційного та еколого-просвітницького центру».

16. Св. №68183 від 07.10.2016 р. Школяр С.П., Гриньова М.В., Мастюх К.В. Менеджмент авторського соціального проекту «Зелений туризм для всіх».

17. Св. №67939 від 23.06.2016 р. Гриньова М.В., Онипко В.В., Боловацька Ю.І., Школяр С.П., Мастюх К.В., Арканова А.А. Зелений кизилловий ансамбль садиби В. Г. Короленка: науково-популярні нариси.

18. Св. №71590 від 24.04.2017 р. Гриньова М. В., Школяр С. П., Арканова А. А. Інтелектуальний потенціал схеми регулювання транспортного руху у межах основних автодоріг міста.

19. Св. №75484 від 21.12.2017 р. Гриньова М. В., Ходунай В. В., Школяр С. П. Методи залучення полтавської студентської громади до оздоровлення ландшафту музею-садиби І. П. Котляревського в м. Полтава.

20. Св. №85033 від 30.01.2019 р. Мороз А. В., Гриньова М. В., Школяр С. П. Збереження людського капіталу в об'єднаній територіальній громаді засобами співпраці з педагогічним університетом (на прикладі Засульської об'єднаної територіальної громади).

21. Св. №93726 від 06.11.2019 р. Величко Р. М., Гриньова М. В., Гриньов Р. С., Школяр С. П. Технологія озеленення подвір'я закладу освіти як основа екологічного навчання і виховання учнівської та студентської молоді.

22. Гуляєв М. С. Аналіз екологічної програми охорони навколишнього природного середовища регіону. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.160-162*

23. Гуляєв М. С. Оцінка елементів регіональної екологічної програми охорони навколишнього природного середовища. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX КАРІШИНСЬКІ ЧИТАННЯ): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 91-93.*

24. Гомля Л.М., Гуляєв М.С. Освітнє середовище ЗВО та природне середовище регіону: спільні проекти і програми. *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору: світовий і вітчизняний вимір: Програма III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27 жовтня 2023 р.): Львів, 2023. С.10.*

25. Гомля Л.М., Гуляєв М.С. Оцінка регіональної екологічної програми: світоглядний підхід. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.32.*

26. Ризик-менеджмент суб'єктів енергетичного ринку як складова механізму забезпечення енергетичної безпеки : монографія / Н. В. Караєва, І. І. Гусєва, В. О. Бараннік, А. О. Савицька; за заг. ред. Н. В. Караєвої. К. : Софія-А, 2012. 256 с.

Горда Тетяна Михайлівна

ПЛАНУВАННЯ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ФІЗИКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Зміни у сфері сучасної фахової передвищої освіти стосуються практично всіх учасників освітнього процесу – освіта має забезпечити конкурентоспроможність особистості, суспільства і держави в цілому.

Результати закладу освіти складаються з досягнень здобувачів освіти, які формуються через методи й технології, що застосовують викладачі, і ними ж мають відстежуватися. Проблема моніторингу як системи є, таким чином, актуальною для всіх закладів фахової передвищої освіти.

Вимірювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти ЗФПО з фізики на різних етапах навчання – одне з важливих завдань навчально-виховного процесу. Реалізувати його можна за умови проведення систематичних моніторингових досліджень. Сьогодні моніторинг є невід’ємним компонентом навчально-виховного процесу у ЗФПО.

Моніторинг у закладах освіти є досить складним як у плані підготовки, так і в плані його проведення та аналізу результатів. Оскільки оцінюваних результатів досить багато, щоб процедура моніторингу не стала надто громіздкою, форму контролю (оцінювання) сформованості дій, що виявляються через уміння, треба проектувати таким чином, щоб одночасно перевірялися рівні сформованості різного виду вмінь.

З урахуванням перелічених умов реалізується мета моніторингу – виявлення позитивних або негативних змін у сфері освітньої діяльності. На основі зроблених вимірювань може плануватися, змінюватися, коригуватися спільна освітня діяльність викладача та здобувачів освіти у межах академічної групи та і закладу освіти в цілому.

У залежності від об’єкта дослідження, науковці розрізняють різні види моніторингу. Так Г. Єльнікова виділяє наступні види моніторингу у загальній середній освіті: державний, регіональний та локальний [2, с. 178-179].

На нашу думку, у ЗФПО на різних управлінських рівнях слід впроваджувати такі види моніторингу: моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти з фізики (Ф1), кафедральний моніторинг (Ф2) та загальний моніторинг (Ф3).

Зазначимо, що модель є ефективною формою вираження представлення про об’єкт дослідження. Тому перш ніж впроваджувати моніторинг в навчально-виховний процес ЗФПО під час викладання фізики, необхідно чітко спланувати, яким чином краще здійснювати дану діяльність.

На думку Владики Л., Матвійчука О. та Подласова С. моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання фізики має включати наступні етапи: синхронний режим (розрахунково-графічна робота, модульні контрольні роботи, екзамен) та асинхронний режим (звітність за виконану роботу) [1].

Ми ж зупинимось детальніше на розгляді першого етапу моніторингу Ф1 – попереднє завдання (планування).

На початковому етапі впровадження моніторингу Ф1 в навчальний процес під час вивчення фізики викладачам, на чолі із головою циклової комісії, необхідно спланувати свої дії. На засіданні циклової комісії слід визначитися з нормативно-правовими документами, які надають можливість офіційно здійснювати моніторингове дослідження та визначають обов’язковий порядок,

функціональні обов'язки учасників моніторингу, терміни проведення, правила організації, здійснення та подальшого розвитку моніторингу тощо.

Крім того, на даному етапі треба визначитися з метою, завданнями та об'єктом дослідження, обрати еталони для порівняння, показники та критерії для порівняння з еталонними об'єктами, визначитися з групою викладачів, які здійснюватимуть моніторинг ФІ, обговорити можливі результати дослідження та прийняті на цій основі управлінські рішення.

Досить важливим моментом є підготовка та розробка діагностичного інструментарію для вимірювання якості підготовки здобувачів освіти з фізики. Викладачі фізики повинні обговорити всі можливі форми, які можна застосовувати для проведення вимірювання реального рівня підготовки здобувачів освіти з фізики, методи та засоби навчання, обрати найефективніші.

Не менш важливою частиною моніторингу є збір та обробка отриманих результатів. Тому колектив викладачів фізики повинен завчасно спланувати, які статистичні і математичні методи будуть ними використовуватися для подальшого опрацювання і обробки отриманих результатів моніторингового дослідження та яким чином і в якому вигляді вони будуть представлятися.

Отже, планування – необхідний елемент організації моніторингу навчальних досягнень з фізики здобувачів фахової передвищої освіти. Його чітка постановка та організація забезпечує підвищення якості підготовки з фізики здобувачів освіти ЗФПО.

Список використаних джерел

- 1 Владика Л., Матвійчук О., Подласов С. Організація моніторингу навчальних досягнень студентів в умовах синхронного навчання фізики в технічному університеті. *Актуальні питання гуманітарних наук: зб. наук. праць*. Дрогобич, 2021. Вип. 38, том 1. С. 167-172
- 2 Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Київ: ДАККО, 1999. 303 с.

**Гордієнко Оксана Вікторівна
Пенькова Ольга Владиславівна**

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА «ЗДОРОВА ЗЕМЛЯ, ЗДОРОВА РОСЛИНА, ЗДОРОВА ЛЮДИНА» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ

«Людина народжується здоровою, всі хвороби приходять з їжею; ми є те, що ми їмо», – казав ще древньогрецький вчений Гіппократ. Тому щоб бути здоровим необхідно вирощувати екологічно чисту продукцію без наявності шкідливих хімічних речовин, які утворюються та накопичуються у рослині завдяки використанню пестицидів. Виникає необхідність у впровадженні органічного землеробства. Велика заслуга в розвитку цього напрямку належить В.М. Самородову – вченому-ботаніку, педагогу, заслуженому винахіднику України, С.В. Поспелову – доктору с.г. наук, професору (Полтавський

державний аграрний університет), а також видатному практику та вченому С.С. Антонцю, який на прикладі свого господарства «Агроекологія» вирощував лише екологічно чисту продукцію, при цьому вносив органіку з власних ферм, застосовував сівозміну.

Розвиваючи тему екологічно чистої продукції необхідно згадати грядки Розума. Володимир Розум – інженер-винахідник, автор запатентованих "Теплих грядок Розума". Саме тому ці грядки мають приставку "Розум", а не тому, що вони розумні. Хоча і розумні вони теж, тому що створюють найсприятливіші умови для проживання ґрунтової біоти (а це наявність там завжди вологи, свіжого повітря і оптимальних температур), дати цій біоті вдосталь поживи: бактеріям і мікроорганізмам – трав'янистої рослинності (різноманітні трави, листя, гній, гнилі овочі і фрукти...), грибам – дерев'янистої органіки (гілки, щіпки, тирса...), а черв'яки, поїдаючи цю напіврозкладену ферментами бактерій і грибів органіку, стають виробниками біогумусу – найкращого і найефективнішого природнього добрива, яке виробляється безпосередньо на таких грядках у великих кількостях. Цю технологію важко використовувати у промислових масштабах, але, на нашу думку, це найефективніша технологія на присадибних ділянках, городах, садах.

Технологія проста у використанні: клиноподібна форма рівчака, заповненого різноманітною органікою, яка відтворює лісову підстилку (спочатку рівчак заповнюється великими стовбурами дерев, потім невеликими гілками, зверху притрушується соломною та свіже скошеною травою або бур'янами, також можна використовувати кухонні відходи) і є найбільш сприятливою для проникнення вглиб землі свіжого атмосферного повітря. Тому аеробні (дихаючі киснем) мікроорганізми заселяють в таких грядках не 10-15 см поверхневої товщини землі як у звичайних грядках, а всі 30-35 см. А якщо до того врахувати ще й підвищену кількість органіки, яка закладається у ці грядки, то концентрація і загальна чисельність мікроорганізмів-аеробів тут є незрівнянно більшою. Така багаточисельна співдружність бактерій, грибів і черв'яків, яка проживає в такому великооб'ємному аеробному прошарку землі, інтенсивно виробляє величезну кількість поживних речовин, різноманітних антибіотиків і інших біологічно активних елементів, які разносяться на відстань до 3 м.

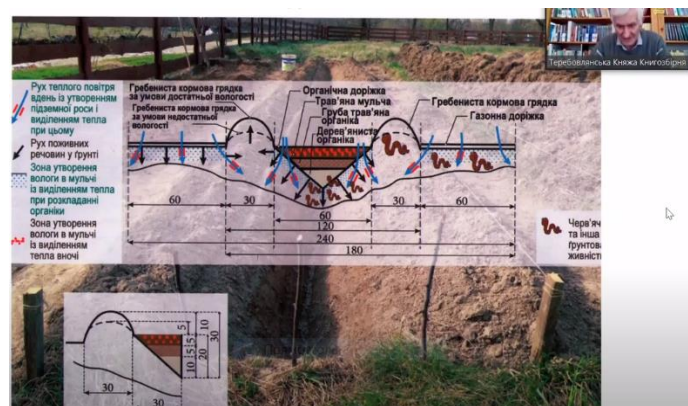

Рис. 1. Схема грядки Розума

Таким чином ефективно оздоровлюють землю грядок від різних хвороб і патогенів і, що особливо важливо, відразу по всій товщині родючого ґрунту, а не лише поблизу його поверхні як на звичайних грядках. І потужність такої величезної кількості різноманітних аеробних організмів здатна забезпечити поживними речовинами значно більшу кількість рослин, що дає отримувати врожай у 4-5 разів більше.

Рис. 2. Закладка грядки Розума

Слід зауважити, що все робиться без жодного використання мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, тому що в таких грядках на перший план виходить посадка і вирощування поруч алелопатично сумісних рослин, які захищають одна одну або утворюють сприятливі умови для сусідів, а також налагодження природних коловоротів із утворенням теплових зон, захисту від пануючих холодних вітрів і суховіїв. Такі грядки дають можливість людині в повній мірі відчувати себе нерозривною частинкою Природи, а не бути її володарем. У грядках Розума наочно поєднуються основні принципи органічного землеробства – це «здорова земля, здорова рослина, здорова людина».

ФОРМИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ З УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління системою економічної безпеки підприємства є сукупністю взаємозалежних організаційних, правових і технічних заходів, спрямованих на зниження й протидію реальним і потенційним, внутрішнім та зовнішнім ризикам і загрозам діяльності підприємства, які можуть привести до істотних економічних втрат, зупинити або загальмувати розвиток підприємства.

У основі управління системою економічної безпеки лежать скоординовані дії:

- служби економічної безпеки підприємства;
- всіх структурних підрозділів підприємства;
- органів державної влади та силових структур.

Завданням управління системою економічної безпеки підприємства є:

- прогнозування можливих загроз економічної безпеки підприємства, попередження та локалізація шкідливих дій з боку співробітників, конкурентів, клієнтів та інших осіб;
- виявлення, аналіз і оцінка реальних та потенційних загроз та ризиків економічної безпеки підприємства;
- прийняття рішень і організація заходів по боротьбі з загрозами і ризиками та ліквідації їх наслідків;
- взаємодія з іншими підприємствами, установами та організаціями щодо протидії загрозам економічної безпеки підприємства;
- постійне вдосконалення системи безпеки.

По суті, організаційним ядром управління системою економічної безпеки підприємства є служба економічної безпеки, яка є структурним підрозділом підприємства. Служба економічної безпеки підприємства - це структурний підрозділ, що підпорядковується керівникові (власнику) і взаємодіє з іншими структурними підрозділами та зовнішніми суб'єктами господарювання для вирішення завдань щодо попередження і протидії загрозам та ризикам, і тим самим створює умови для стійкого функціонування й розвитку підприємства.

У кожній конкретній ситуації на службу економічної безпеки підприємства покладається виконання наступних завдань:

- збір, обробка, систематизація, аналіз інформації про процеси що відбуваються на ринку й, особливо в тому його сегменті, де працює підприємство;
- підготовка аналітичних записок, довідок і рекомендацій керівництву (власнику) підприємства для прийняття рішень щодо розвитку бізнесу;
- визначення ступеня вірогідності інформації про позитивні й негативні фактори зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, що

використовується керівництвом (власником) підприємства для визначення політики, розробки стратегії й здійснення стратегічного керування;

- цілеспрямований пошук та отримання інформації необхідної для прийняття правильних рішень у виробничій і діловій сферах;

- захист комерційної таємниці;

- захист електронних носіїв інформації від несанкціонованого доступу.

У рамках реалізації своїх функцій служба економічної безпеки підприємства здійснює наступні повноваження:

- організовує і забезпечує пропускний режим у приміщеннях, порядок несення служби охорони, контролює дотримання вимог встановленого режиму на підприємстві співробітниками, партнерами та відвідувачами;

- керує роботами щодо правового та організаційного регулювання відносин по захисту комерційної таємниці;

- бере участь в розробці головних документів з метою дотримання в них вимог щодо комерційної таємниці, положень в підрозділах, а також трудових договорах, угодах, посадових інструкціях;

- розробляє та здійснює спільно з іншими підрозділами заходи щодо забезпечення роботи з документами, які містять відомості, котрі вважаються комерційною таємницею при всіх видах робіт, організовує та контролює виконання вимог інструкцій по захисту комерційної таємниці;

- вивчає всі сторони виробничої, комерційної та фінансової діяльності для виявлення й закриття можливих каналів витоку конфіденційної інформації;

- веде облік та аналіз покращення режиму безпеки, накопичує та аналізує дані про наміри конкурентів та інших організацій по відношенню до підприємства та її клієнтів;

- організовує та проводить службові розслідування по фактах розголошення, втрати документів та інших порушень безпеки підприємства;

- розробляє, веде, поновлює і поповнює список даних, які становлять комерційну таємницю та інші нормативні акти, які регламентують порядок забезпечення безпеки і захисту інформації;

- організовує і регулярно проводить навчання персоналу підприємства за всіма напрямкам захисту комерційної таємниці, забезпечуючи обізнаність усіх працівників в охороні комерційної таємниці;

- підтримує контакти з правоохоронними органами та службами безпеки споріднених підприємств.

За організацію і управління системою економічної безпеки підприємства відповідає його керівник (власник). Для вирішення завдань щодо забезпечення економічної безпеки необхідно задіяти весь персонал підприємства, всі його структурні підрозділи. І одним із важливих інструментів для вирішення цих завдань є системна організація навчальних занять персоналу, які покликані забезпечити професійний розвиток кожного працівника.

Як зазначають О. Морозов та В. Гончар, система розвитку персоналу підприємства – це дидактична система, яка включає сукупність організаційних

структур, форм навчання, методик, засобів, процесів і ресурсів, котрі необхідні для ефективного виконання завдань у сфері розвитку персоналу, а також оптимального задоволення запитів працівників, пов'язаних із самореалізацією, професійною підготовкою і кар'єрою (Морозов, Гончар, 2017).

Організація навчання з управління системою економічної безпеки підприємства передбачає: способи мотивації; методики отримання актуальних знань у площині розробки механізму управління системою економічної безпеки підприємства; вивчення принципів і критеріїв оцінки економічного стану господарюючого суб'єкта, які дозволять виявляти й усувати можливі загрози та розробляти стратегічні рішення, що забезпечать найбільш повною мірою його надійний захист; оцінка результатів навчання.

Орієнтовні форми навчання персоналу з управління системою економічної безпеки підприємства систематизовано й унаочнено на рисунку 1.

Рис. 1. Форми навчання персоналу з управління системою економічної безпеки підприємства

Наведемо приклад кейс-навчання для працівників приватної охоронної компанії.

Кейс «Ефективна реакція ГШР на несанкціоноване відкриття дверей»

Мета: Навчити учасників групи швидкого реагування (ГШР) приватної охоронної компанії ефективно реагувати на сигнал тривоги "несанкціоноване відкриття дверей", забезпечити безпеку об'єкту та його мешканців, мінімізувати потенційні ризики.

Матеріали даного кейсу (сценарії для рольової гри, протоколи та процедурна документація, демонстраційні матеріали (аудіо записи, відео матеріали, заяви, скарги та повідомлення).

I етап. Вступ

- Учасникам пояснюються цілі та важливості ефективної реакції на сигнал тривоги "несанкціоноване відкриття дверей".

Мета полягає в тому, щоб учасники розуміли серйозність загрози, яку може створити така ситуація, та здатність швидко та ефективно реагувати на неї для забезпечення безпеки об'єкту та його мешканців. Неправильна або повільна реакція може призвести до серйозних наслідків, таких як порушення цілісності об'єкту, крадіжка майна, загроза життю і здоров'ю мешканців.

Висвітлюються очікувані результати цього навчання, такі як підвищення рівня готовності та впевненості учасників у реагуванні на подібні ситуації.

З метою досягнення максимальної ефективності акцентується увага на активній участі у навчальному процесі, дозволяється задавати питання та висловлювати свої думки, взаємодіяти та обмінюватися досвідом, що може збагатити навчальний процес.

- Роз'яснення процедур та протоколів дій під час подібних ситуацій.

Цей етап спрямований на ознайомлення учасників з процедурами та протоколами дій, які необхідно виконувати під час подібних ситуацій несанкціонованого відкриття дверей. Мета полягає в тому, щоб учасники розуміли стандартні кроки та рекомендації, які слід дотримуватися в подібних екстрених ситуаціях для забезпечення безпеки об'єкту та його мешканців.

Учасникам пояснюються основні кроки, які слід виконувати при отриманні сигналу тривоги несанкціоноване відкриття дверей, звертається увага на важливість швидкої та координованої дії в таких ситуаціях.

Представляються протоколи та стандартні процедури, розроблені для вирішення ситуацій несанкціонованого відкриття дверей, детально пояснюється кожен крок протоколу та його значення.

Задаються запитання про можливі сценарії, які можуть виникнути під час несанкціонованого відкриття дверей, розглядаються приклади та визначаються оптимальні стратегії реагування на кожен із них.

Пояснюються різні ролі та відповідальність членів охоронної групи під час вирішення ситуацій несанкціоноване відкриття дверей. Учасники групи повинні чітко розуміти свої обов'язки та взаємодіяти згідно з встановленими протоколами. Звертається увага на чітку та ефективну комунікацію між учасниками групи та іншими зацікавленими сторонами.

II етап. Теоретична підготовка

Пояснення можливих причин несанкціонованого відкриття дверей.

Цей етап має на меті ознайомлення учасників з процедурами та протоколами, які слід дотримуватися в разі несанкціонованого відкриття дверей. Розуміння цих процедур допоможе забезпечити організовану та ефективну реакцію на подібні ситуації.

Учасникам пояснюються основні протоколи та процедури, які використовуються в компанії під час подібних ситуацій, це може включати в себе виклик поліції чи інших правоохоронних органів, організацію пошуку інформації про потенційні загрози або евакуацію мешканців об'єкту.

Визначаються ролі кожного учасника групи та їхні обов'язки у випадку несанкціонованого відкриття дверей, пояснюються, які кроки потрібно вжити

для забезпечення безпеки об'єкту та мешканців, а також які процедури слід виконувати відповідно до внутрішніх правил компанії та законодавства.

Підкреслюється важливість дотримання встановлених протоколів та процедур для ефективного та безпечного вирішення ситуації, звертається увагу на те, що навіть найменші порушення процедур можуть призвести до серйозних наслідків і загроз безпеці.

Розглядається питання співпраці з іншими службами, такими як поліція, пожежна охорона або медичні служби, пояснюється, яким чином слід взаємодіяти з цими службами в разі потреби, і які інформаційні матеріали можуть бути корисними для них.

Після роз'яснення процедур та протоколів дій, учасникам надається час на запитання та уточнення.

III етап. Рольова гра

Учасники розділяються на групи, кожній групі надається роль (наприклад, охоронці, диспетчери, представники правоохоронних органів). Створюється сценарій несанкціонованого відкриття дверей на об'єкті, після чого групи повинні спільно розробити та виконати план дій з вирішення ситуації, дотримуючись протоколів та процедур.

IV етап. Аналіз та обговорення

Після закінчення рольової гри проводиться обговорення результатів, визначаються сильні та слабкі сторони кожної групи, виділяються найефективніші стратегії та методи.

V етап. Підсумки

Підбиваються підсумки навчання, підкреслюються ключові вивчені навички та принципи, нагадується важливість практичної підготовки та постійного вдосконалення. Учасники оцінюються за їхню здатність ефективно співпрацювати в групі, дотримання протоколів та процедур, швидкість реагування на ситуацію, а також за аналіз результатів та готовність до вдосконалення своїх навичок.

Таким чином, форми навчання персоналу з управління системою економічної безпеки підприємства мають у своєму змісті відображати ресурсно-орієнтований підхід до планування забезпечення економічної безпеки, включати певний набір дидактичних інструментів, котрі сприятимуть досягненню поставлених цілей і завдань підприємства. Вочевидь, навчання персоналу з управління системою економічної безпеки підприємства має охоплювати наступні напрями діяльності служби економічної безпеки: участь у плануванні заходів загально організаційного характеру, забезпечення матеріально-технічної безпеки, фізична охорона, охорона об'єктів, професійний розвиток працівників та інше. Служба економічної безпеки підприємства завжди має бути готовою до подолання критичної (кризової) ситуації, що може постати через зіткнення інтересів бізнесу та злочинного світу. Для управління системою економічної безпеки на підприємстві створюється так звана «кризова група», в яку входять керівник підприємства, юрист, фінансист і начальник служби економічної

безпеки. Тож особливу увагу слід приділяти розвитку професійних компетентностей учасників «кризової групи».

Список використаних джерел

1. Гаврилюк А.М., “Формування системи управління економічною безпекою підприємства. *Економіка та держава*. 2005. №10.
2. Морозов О. Ф., Гончар В. О. Система управління розвитком персоналу підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_1_3
3. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З. Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М. О. Живко, О. Б. Баворовська, В.О. Занора; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.

**Ємець Анатолій Васильович
Скріннік Євгенія Олександрівна**

ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ЕРГОТЕРАПІЇ ТА ЕТАПІВ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

У сучасний період перед системою вищої освіти України, що знаходиться на етапі своєї сутнісної трансформації в реаліях глобалізованого суспільства ХХІ століття, нагальною стає проблема такої організації навчально-виховного процесу, ключовою домінантою якої є зорієнтованість на професійну підготовку майбутніх фахівців, компетентних, здатних до ефективної роботи, професійно мобільних і конкурентоздатних на ринку праці. У вітчизняній педагогічній науці, проте, практично не дослідженими залишаються питання модернізації змісту й технологій підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії, не розроблена інтегрована система освіти, не окреслені шляхи реалізації соціальної вимоги щодо забезпечення єдності теоретичних знань з практикою навчально-тренувальної, методичної й самоосвітньої діяльності фахівців. Отже, провідні тенденції оновлення змісту і форм підготовки фахівців з ерготерапії в умовах розбудови національної системи освіти та ринкових економічних відносин виявили потребу в дослідженні, присвяченому модернізації підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії у вищому навчальному закладі на засадах посилення світоглядної спрямованості та розвитку компетентностей.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних концептів педагогічних компетентностей майбутнього фахівця з ерготерапії та етапів її формування.

Для досягнення мети нами використано комплекс методів дослідження, зокрема, теоретичних: аналіз і синтез наукової та науково-методичної літератури, методичних та нормативних документів (стандартів освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик та програм професійної підготовки ерготерапевтів), які дали змогу виявити наявні суперечності, сформулювати проблеми підготовки майбутніх фахівців з ерготерапії, а також знайти можливі

шляхи їх вирішення; узагальнення й систематизації даних наукових досліджень, що дозволили сформувати теоретико-методологічну базу дослідження; синтез наукових теорій, підходів і концепцій – для виявлення умов формування майбутніх фахівців з ерготерапії; емпіричних: спостереження та опитування. Обґрунтування сутності компетентності фахівця з ерготерапії вважаємо за доцільне розпочати з базових понять, які зумовлюють специфіку й закономірності підготовки майбутнього фахівця з ерготерапії.

Поняття професійна підготовка тлумачиться нині вченими як формування сукупності спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією процес повідомлення відповідних знань і вмінь здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю, як сукупність знань, умінь, якостей, професійного досвіду і правил поведінки, які забезпечують успішність роботи в обраній сфері. Вивчення комплексу джерел з проблеми засвідчує, що професійна підготовка фахівця з ерготерапії є складним полісемантичним утворенням, компонентом якого визначається педагогічна система підготовки.

У той же час “професійна підготовка майбутніх фахівців з ерготерапії” розглядається нами як процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямовані на формування протягом періоду навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації реабілітаційної діяльності різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках структури з урахуванням сучасних вимог ринку праці. Модифіковано відповідно ідеї модернізації підготовку як систему, що узгоджує зовнішні (соціальні) і внутрішні (особистісні) ресурси майбутнього фахівця в напрямі їх оптимального використання та зорієнтованості на професійні цінності.

Результатом засвоєння знань є сформованість ключових і предметних компетентностей, що реалізується через компетентнісну складову розробленого наукового підходу. В процесі дослідження поняття доповнено здоров’язберігальним аспектом, оскільки когнітивний компонент компетентності є провідним у формуванні здоров’язберігального освітнього простору. Відповідно, в гносеологічному контексті компетентність майбутнього фахівця з ерготерапії складається із здоров’язберігальної, медичної та біологічної предметних компетентностей.

Модернізацію підготовки фахівця з ерготерапії трактуємо нині як удосконалення процесу формування його [1]; компетентності відповідно до нових потреб та вимог актуального суспільного замовлення. Це поняття модифіковане нами з позиції оптимізації підготовки через застосування інформаційно-комунікаційних технологій та доповнене здоров’язберігальним аспектом, що дозволяє синергетично регулювати зміст окремих модулів програм фахових дисциплін, до складу яких входять знання здоров’язберігального спрямування. Предметні компетенції розглядаються нами як сукупність знань,

умінь та навичок у межах комплексу предметів, які формують професійні якості фахівця з ерготерапії, необхідні для якісного виконання ним професійних функцій. Медичну компетентність у структурі педагогічних компетентностей[1;2]; трактуємо як систему знань, умінь та характерних якостей особистості у межах змісту дисциплін медичного циклу необхідних для виконання фахівцем певних дій з метою розв'язання навчальних проблем, задач, ситуацій. До медичних предметних компетенцій відносимо загальномедичні, гігієнічні, екологічні, профілактичні, відновлювально-реабілітаційні, діагностичні. До них належать знання про основні ознаки і прояви захворювань та пошкоджень; ускладнення та небезпеку при виникненні різних патологічних станів; принципи і методику застосування засобів при наданні невідкладної допомоги; особливості впливу різних факторів зовнішнього середовища на організм людини для розробки гігієнічних рекомендацій, норм і правил створення сприятливих умов[3]; праці, побуту і занять фізичними вправами; показання та протипоказання для застосування; характеристику фізичних вправ, які використовують для проведення та інше.

Оскільки за даними теоретичного аналізу джерел дослідження, компетентність фахівця інтегрує в собі такі діяльнісні аспекти – когнітивний (знання), операційний (способи діяльності й готовність до її здійснення) і аксіологічний (наявність відповідних мотивів і цінностей), то здоров'язберігальну компетентність[3]; розуміємо як інтегративну якість особистості фахівця з ерготерапії, що має складну системну організацію, розглядається як сукупність, взаємодія і взаємопроникнення аксіологічного, когнітивного й операційного компонентів, сформованість яких відображає готовність і здатність майбутнього фахівця з ерготерапії до збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я пацієнтів. Аксіологічний компонент включає сприйняття системи формування здоров'я і дотримання здорового способу життя, як найвищої загальнолюдської цінності; когнітивний компонент передбачає володіння певною сукупністю знань про фактори й складники фізичного та психічного здоров'я індивіда і нації в цілому; операційний компонент характеризує досвід поведінкових реакцій і дій у напрямі збереження власного здоров'я та створення здоров'язберігального освітнього середовища.

Отже, на основі проведеного вивчення та узагальнення літературних джерел з проблеми в структурі компетентностей пропонуємо розглядати здоров'язберігальну компетентність як інтегративну якість особистості майбутнього фахівця з ерготерапії, яка має складну системну організацію і становить сукупність, взаємодію і взаємопроникнення аксіологічного, когнітивного та операційного аспектів, ступінь сформованості яких відображає здатність майбутнього фахівця з ерготерапії до збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я індивідів.

Список використаних джерел

1. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики : «К. І. С.». 2004. С.112.

2.Шевчук Т., Сідельник О. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід'ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна*. 2017. С. 189–193.

3.Бабич Н. Організація та зміст практичної підготовки бакалаврів напряму «Здоров'я людини». *Наука і освіта*. 2013. С.60–63.

Жамардій Валерій Олександрович
Гордієнко Оксана Валеріївна

ПАУЕРЛІФТИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ДІВЧАТ- СПОРТСМЕНOK

Інтеграція українських закладів вищої освіти у загальноєвропейський освітній простір, підвищення мобільності учасників освітнього процесу висувають нові вимоги до програм підготовки дівчат-спортсменок. Дослідження в галузі фізичної культури і спорту свідчать про стійку тенденцію зниження рівня рухової активності студентської молоді, яка може призвести до негативних наслідків щодо фізичного здоров'я. Основною причиною даної тенденції науковці вважають недостатню ефективність занять, які не завжди забезпечують можливість вибору форми та не достатньо стимулюють їх зацікавленість до рухової активності.

Теоретичний аналіз проблеми пошуку сучасних та ефективних засобів підвищення рухової активності та фізичної підготовленості здобувачів освіти говорить про те, що практично відсутні науково-методичні розробки, які дозволяють комплексно використовувати сучасні види рухової активності у процесі фізкультурно-оздоровчих занять зі здобувачами освіти залежно від їх вікових особливостей, фізичної підготовленості, статевих відмінностей і сприяють розвитку позитивної мотивації до занять фізичною культурою, формують основи самостійної спортивно-оздоровчої діяльності та прагнення до здорового способу життя [1; 2].

Актуальним є оновлення змісту програми фізичного вдосконалення здобувачів освіти шляхом введення нових видів рухової активності, що відповідають їхнім потребам та інтересам. Пауерліфтинг як вид спорту – це не тільки засіб зміцнення здоров'я, але й складова частина навчання та професійної підготовки спортсменок, виховання потреби у систематичних заняттях фізичними вправами. Чітко дозовані тренувальні навантаження, відповідно до віку і статі сприяють покращанню роботи серцево-судинної системи, регуляції ваги, корекції фігури, слугують найбільш ефективним засобом загальної фізичної і спеціальної підготовки в спорті. Пауерліфтинг – це один із небагатьох силових видів спорту, спрямованих на гармонійний розвиток особистості та вирішення конкретних завдань силової підготовки [3].

Найбільшу частину навчального процесу в підготовці спортсменок становлять практичні заняття; їх головне завдання – покращання фізичної

підготовленості (постави, фізичних якостей тощо). Основою змісту практичних занять із пауерліфтингу є вправи з обтяженнями (штангою, гантелями) й на тренажерах. У поєднанні з вправами інших видів спорту, такими як легка атлетика, спортивні ігри, плавання, пауерліфтинг надає достатнє фізичне навантаження на всі групи м'язів.

Список використаних джерел

1. Donchenko V. I., Zhamardiy V. O., Shkola O. M., Kabatska O. V., Fomenko V. H. Health-saving Competencies in Physical Education of Students. *Wiadomości Lekarskie*. 2020;LXXIII (1):145–150. doi: 10.36740/WLek202001128.
2. Griban G., Prontenko K., Zhamardiy V., Tkachenko P., Kruk M., Kostyuk Y., Zhukovskiy Y. Professional stages of a physical education teacher as determined using fitness technologies. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018;18 (2):565–569. doi:10.7752/jpes.2018.02082
3. Zhamardiy V., Shkola O., Boichenko A., Prystynskiy V., Kornosenko O., Dmytrenko K., Kabatska O., Staroselska Yu., Hordiienko O., Postova S. Dynamics of physical fitness of students during powerlifting classes. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020;9(9):49–60.

**Іващенко Олена Дмитрівна
Копанцева Лариса Миколаївна
Стрижак Світлана Володимирівна
Стрижак Діана Олександрівна**

КОНСУЛЬТАЦІЙНА РОБОТА З ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ЗАОЧНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ

Фармацевтичну освіту в Україні сьогодні можна здобути як за денною (очною або вечірньою), так і за заочною формами навчання.

Система заочної освіти має певні особливості як у контингенті студентів, так і в організації навчального процесу. Студент при заочному навчанні має набагато менше часу на навчання, ніж студент стаціонару. При цьому ж, навчальний процес у більшості випадків будується так, що основна увага приділяється викладачем “проходженню” програмного матеріалу, а засоби оволодіння ним студентами не висвітлюються; від малої його ефективності страждає і міжсесійна позааудиторна самостійна робота студентів.

Кожен педагог має на меті забезпечити позитивну мотивацію навчання та активізувати пізнавальну діяльність студентів-заочників. Для досягнення цієї мети необхідні ефективні методики та інновації у викладанні хімії.

Освітній процес підготовки майбутніх фармацевтів повинен включати інноваційні педагогічні методи, засновані на інтерактивності й максимальному наближенні до професійної діяльності: імітаційні технології (ігрові форми організації, реальності), колективні технології навчання, ситуативне моделювання, обговорення питань, інтерактивне, інформаційне, диференційоване навчання [1].

Характерною ознакою сучасних інновацій у професійній підготовці майбутніх фармацевтів є реалізація моделі студентоцентричного навчання, що має на увазі особистісно-орієнтоване навчання, яке реалізується через проектування навчального процесу, що є предметом спільної діяльності викладача і студента, способом їх життєдіяльності як суб'єктів освіти, а навчальний процес набуває вигляду дослідження, пошуку, навчальної гри, стає джерелом досвіду [2].

У заочній освіті має місце невідповідність між великим обсягом навчального матеріалу, що пропонується студенту, і можливістю його ефективного засвоєння.

Але звернімо увагу і на позитивні фактори заочного навчання:

- значна мотивація до навчання (повна усвідомленість і відповідальність, самостійність і активність студента);
- значна частка праці з літературою, порівнюючи зі студентом стаціонару.

Ці фактори і потрібно використати, щоб якість підготовки спеціалістів відповідала вимогам часу, не дивлячись на труднощі навчального процесу. Це є центральним завданням навчання. Один із шляхів вирішення цієї проблеми, на наш погляд, – міжсесійні консультації.

Студентів молодших курсів (саме з ними в основному кафедра працює) на прикладі хімічних дисциплін ми повинні навчити самостійному пізнанню, усвідомленню матеріалу, що проявляється в умінні зрозуміти питання, задачу, відшукати шляхи їх вирішення, в умінні робити висновки з одержаних знань, у здатності виділяти суттєве і головне.

Настановча сесія повинна дати базу для подальшої самостійної роботи студента, повне орієнтування у наступній міжсесійній роботі. Формально вона полягає у захисті контрольної роботи на консультаціях, що проводяться 1-2 рази в міжсесійний період. Принципово важлива методика їх проведення. За звичаєм консультація будується так: викладач відповідає на питання студентів і допомагає їм виконувати контрольну роботу.

При викладанні дисципліни хімічних дисциплін наведена вище методика малоефективна: студенти “не ходять”. Не з'являються тому, що не бачать для себе користі. Наші консультації відвідують приблизно 48-50% студентів потоку, а інколи й більше – приходять ті, хто хоче вчитися.

Зміст консультації у нас будується наступним чином. Спочатку з'ясовуються ті питання, з якими студент не справився самостійно. Викладач з досвідом (вже достатньо працює саме на заочному факультеті) а priori знає, чому ті чи інші завдання за словами студентів “не виходять”: вони вирішують їх формально, не розуміючи змісту дій, – звідси і помилки. Тому відповідь викладача повинна включати і теоретичний матеріал. Після з'ясування труднощів виділяються 2 – 3 задачі, які розглядаються детально.

Друга частина консультації присвячується захисту виконаних контрольних робіт. Студент одержує два-три невеликих рівняння або дві-три неважких задачі, вирішення яких не займає багато часу. При виконанні їх виявляється

самостійність опрацювання тієї чи іншої теми. Крім того, студенти завжди можуть одержати дистанційно індивідуальну консультацію з конкретних питань. У результаті всі залишаються задоволеними, викладач у тому числі. Йому, між іншим, потрібно витратити більше часу, ніж заплановано, консультації продовжуються по 5-6 годин. Але результат справджує засоби.

Виникає питання про частоту консультацій. Часті консультації розслаблюють студентів, вони перестають працювати з підручником, розраховуючи на викладача. Тому, ми вважаємо, краще консультацію проводити один раз на 2 місяці. Залишається ще питання: як контролювати якість консультацій? Опосередковано, а саме: через якість виконання домашніх робіт, через виконання лабораторних робіт у сесійний період і навіть через відповіді на екзаменах.

Список використаних джерел

1. Kudenko O., Makhortov Yu., Tiukhtii M., Kashina G., Ablova O. Assessment Of Target Segments Of Enterprises In The Regional Market In Terms Of Attractiveness. *International journal of scientific & technology research*, Volume 9, ISSUE 03, 2020. P. 3275-3280.
2. Рідей Н. М. Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : моногр. / за ред. акад. Д. О. Мельничука. 2-ге вид. перероб. і доп. Херсон : Олді-плюс, 2011. 650 с.

**Ісаков Рустам Ісроілович
Герасименко Лариса Олександрівна**

КЕЙС-МЕТОД ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Досвід впровадження та практичної реалізації методу кейсів у процесі професійної підготовки майбутнього лікаря, фахівця з медичної психології свідчить про зростання лікарської майстерності та фахової компетентності учасників інноваційних процесів, покращення якісних показників навчальних досягнень здобувачів [1]. Суть кейс-методу полягає у пропозиції здобувачам освіти осмислити реальну професійну ситуацію, що може виникати під час роботи медичного психолога, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які потрібно засвоїти для її вирішення [2]. Подібний метод створює умови для формування та закріплення професійних знань, умінь та практичних навичок медичних психологів. Під час навчання на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології на циклі спеціалізації з фаху «Медична психологія» викладачами застосовуються інноваційні методи, що сприяють виробленню нових підходів до професійних ситуацій, розвитку творчих, креативних здібностей здобувачів освіти та впливають на формування особистісних якостей майбутнього фахівця. Інноваційні методи викладання дисципліни «Медична психологія» передбачає творчий та нестандартний підхід у вивченні дисципліни, а також уміння поєднувати теоретичну та практичну частину предмету. Таким чином, медична

психологія стає цікавим та захоплюючим процесом, що сприяє особистісному та професійному зростанню.

Метод кейсів є одним із ефективних та цікавих технологій навчання на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології під час проходження спеціалізації з фаху «Медична психологія». Саме кейс є описом конкретної реальної ситуації, підготовлений за певним форматом і призначений для навчання майбутніх лікарів-психологів аналізу різних видів інформації, її узагальнення, навичок формулювання проблеми та вироблення можливих варіантів її вирішення відповідно до встановлених критеріїв [3]. Досвід застосування кейс-методу дозволяє нам стверджувати, що засвоєння знань та формування практичних навичок відбувається за рахунок творчого оволодіння професійними знаннями, навичками, вміннями та розвитком розумових здібностей. Значною та відмінною перевагою кейс-методу при опануванні медичної психології є можливість оптимально поєднувати як теоретичні питання, так і опрацьовувати практичні навички, зокрема, відпрацьовувати застосування психодіагностичних методик, шкал, опитувальників. Застосування кейс-методу полягає у тому, щоб сформувати та закріпити у здобувачів освіти наступні навички: самостійного або групового аналізу, структурування інформації, виявлення ключових проблем та пошук альтернатив їхнього вирішення. Використання кейс-методу надає змогу підвищити пізнавальний інтерес до навчальної дисципліни, а також сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок. Цінність даного інноваційного методу полягає у можливості об'єднувати теоретичні та практичні питання. Під час занять за даним методом майбутні лікарі-психологи навчаються приймати нестандартні та оригінальні рішення, проявляти ініціативність та аналітичні здібності, знаходити найбільш раціональні рішення, формувати професійну компетентність. Даний інноваційний метод сприяє як командній роботі, так і навчає працювати у групі.

Таким чином, впровадження кейс-методу, як інноваційної методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців зі спеціальності «Медична психологія» в умовах європейської та світової інтеграції забезпечить реалізацію професійного та інтелектуального потенціалу здобувачів освіти, а також дозволить підготувати кваліфікованого фахівця з медичної психології.

Список використаних джерел

1. Особливості дистанційного навчання у закладах вищої медичної освіти в умовах невизначеності / В. М. Ждан, В. Г. Лебідь, М. Ю. Бабаніна, О. А. Кир'ян, Є. М. Кітура, Т. О. Жукова // *Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Полтавські дні громадського здоров'я», 26 травня 2023 року* / ПДМУ ; [ред. кол.: В. М. Ждан, В. П. Лисак, І. А. Голованова та ін.]. Полтава, 2023. С. 34–38.
2. Гребенькова Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні. Режим доступу: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/>
3. Скрипніков А. М., Кидонь П. В., Рудь В. О. Електронний посібник «Зворотній зв'язок» як метод вивчення ефективності навчання. *Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю*, м. Полтава, 30 березня 2023 р. Полтава, 2023. С. 231–232.

ІНФОМЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ БАКАЛАВРІВ ПРАВА: СУТЬ ПОНЯТТЯ

Сучасній епосі інформаційно-цифрового суспільства характерно динамічне поширення мас-медіа в усі сфери життєдіяльності людини.

Потужний розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту породжує глобальні виклики в освітньому середовищі закладів вищої освіти, пріоритетним завданням яких є підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця, що здатний вільно орієнтуватися в інформаційно-цифровому просторі, знаходити необхідну інформацію, безпечно взаємодіяти з сучасною системою мас-медіа.

Варто уточнити, що в Україні з 2017 року в системі освіти реалізовується масштабний проєкт «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» Також як зазначено в Концепції медіаосвіти в Україні (ред. 2016 р.), здійснення медіаосвіти у закладах вищої освіти має бути відображено в навчальних програмах циклу професійної підготовки усіх спеціальностей [1]. Згідно цього документу, наразі Україна вступила в третій етап розвитку медіаосвіти (2021-2025 рр..).

Вивчення порушеної проблеми насамперед передбачає визначення суті поняття «інфомедійна грамотність». Як зазначено в документі ЮНЕСКО, феномен інфомедійна грамотність є результатом інтеграції таких понять, як медіа-грамотність та інформаційна грамотність [1].

Аналіз вивчення наукових вітчизняних та зарубіжних джерел дозволив зробити висновок про те, що під поняттям інфомедійна грамотність учені розуміють:

- уміння людини критично сприймати та правильно створювати різні медіапродукти, враховуючи динаміку подій у світі (Н. Курмишева);
- особистісне утворення, що включає критичне мислення, медіа, інформаційну та візуальну грамотність, креативність, інноваційність, медіаінформаційну безпеку, стійкість особистості щодо впливу медіа на емоції (О. Кучерук);
- особистісне утворення, що поєднує знання, вміння, навички, установки, що необхідні особистості для здійснення нею: критичного аналізу та оцінювання інформації, створення та поширення інформаційних і медійних продуктів (А.Ткачов, Н.Ткачова, Т.Собченко);
- результат інтеграції основних елементів освіти, що сприяють розвитку навичок роботи з інформацією, використанню медіазасобів у навчанні та особистому житті (О.Слижук);
- комплекс наскрізних знань, умінь, навичок, необхідних для активної взаємодії особистості з медіа та інформацією, що полягають в здатності критично осмислювати інформацію, здійснювати її пошук та аналіз, створювати

та використовувати медіапродукти для освітніх та особистих потреб (О.Ішутіна, Ю.Чернікова).

Отже, на основі аналізу вітчизняної науково-педагогічної літератури можна зробити висновок про те, що під інфомедійною грамотністю бакалаврів права слід розуміти *складне особистісне утворення, що синтезує комплексні знання, вміння, навички, що необхідні людині для здійснення пошуку різного типу інформації, критичного аналізу та осмислення цієї інформації, створення та розповсюдження інформаційних і медійних продуктів відповідно професійних та особистісних потреб.*

Структура інфомедійної грамотності бакалаврів права складається з таких компонентів, які перебувають у тісному взаємозв'язку: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний.

У пригоді стали проведені дослідження А.Ткачова, Н.Ткачової, Т.Собченко, в якому автори представили методи, прийоми, форми, засоби формування інфомедійної грамотності майбутніх педагогів [2] тощо.

Доцільно уточнити, що в Україні склалася складна ситуація у зв'язку із запровадженням воєнного стану з лютого 2022 року, призвела до значних освітніх втрат, зокрема й здобувачів вищої освіти. Тимчасове призупинення освітнього процесу на початку вторгнення російських окупаційних військ, частково або повністю зруйновані заклади вищої освіти, вимушене внутрішнє та зовнішнє переміщення громадян України, відновлення освітнього процесу за змішаною та дистанційною формами навчання тощо - фактори, які суттєво вплинули на появу розривів у результатах навчання студентів вітчизняних закладів вищої освіти. З огляду на це перед університетами постає першочергове завдання компенсувати втрати в результатах навчання студентів та організувати процес надання якісної освіти в умовах трансформації освіти і науки в Україні. Ефективному подоланню освітніх втрат здобувачів вітчизняних закладів вищої освіти сприятиме забезпечення:

- формування ціннісно-особистісного ставлення майбутніх фахівців до набуття професійних компетентностей, до сфери діяльності, а також усвідомлення свідомої відповідальності за свої дії;
- підвищення інфомедійної грамотності всіх учасників освітнього процесу;
- з урахуванням вимог до ефективної організації освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання, оцінювання рівня освітніх втрат здобувачів вищої освіти;
- розроблення комплексної системи освітніх оцінок та програми (плану, алгоритму) дій щодо подолання освітніх втрат;
- створення безпечних умов для організації освітнього процесу відповідно до Концепції безпеки закладів освіти як під час введення воєнного стану, так і після його завершення [3].

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М.М. Слюсаревського. Київ. 2016. 16 с. Режим доступу: <https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/> (дата звернення 28.10.2023).

2. Ткачов А.С., Ткачова Н.О., Собченко Т.М. Формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів засобами педагогічних дисциплін. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. №2 (180). С.70-82. DOI: 10.12958/2227-2747-2022-2(180)-70-81

3. Sobchenko Tetiana, Kyrylenko Sergiy Some issues of overcoming educational losses of higher education students in Ukraine. *Learning & Teaching: after War and during Peace* [Electronic Edition]: Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference, Kharkiv, Ukraine, 10 November, 2023 / H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; [editorial board: I. Kostikova (editor-in-chief) etc.]. Kharkiv, 2023. 246 p. P.154. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10085340>

**Кобилинська Марія Михайлівна
Лимар Марина Олександрівна**

СКЛАДАННЯ ПРОФЕСІОГРАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ ПІДСУМКУ ЗАСВОЄНИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

Вступ до спеціальності є однією з обов'язкових дисциплін у навчальних закладах України. Вона вивчається на початкових курсах і спрямована на підготовку студентів до вступу до професії.

Мета дисципліни "Вступ до спеціальності" - ознайомити студентів з:

- основними поняттями та категоріями професійної діяльності;
- історією становлення і розвитку обраної професії;
- вимогами до фахівців даної спеціальності;
- сучасними тенденціями розвитку професії;
- методами професійного самовизначення.

Ця дисципліна має на меті підготувати студентів до ефективного адаптування до вибраної галузі знань і формування необхідних навичок для успішного навчання та подальшого працевлаштування.

Дисципліна "Вступ до спеціальності" вивчає основні поняття та категорії професійної діяльності, її структуру та види, вимоги до фахівців. Це допомагає студентам краще зрозуміти, їх майбутню професійну діяльність, і вимоги, що висуваються до неї.

Тому, завершуючи її вивчення, студенти повинні сформувати чіткі знання і уявлення про власну майбутню професію, вимоги до фахівців цієї професії, професійні обов'язки, необхідні знання та вміння.

Саме тому, для узагальнення та систематизації набутих знань, для студентів на занятті можна запропонувати скласти професіограму.

Професіограма (від лат. Professio - спеціальність, gramma - запис) являє собою опис особливостей конкретної професії, що розкриває специфіку професійної праці і вимог, які пред'являються до фахівця. Вона включає опис виробничо-технічних, соціально-економічних умов трудової діяльності, а також психофізіологічних вимог, що пред'являються професією до людини. [1]

З професіограми людина отримує відомості про об'єктивний зміст праці, психологічних якостей, необхідних від людини, і на підставі порівняння індивідуальних особливостей працівника з нормативами, описаними в професіограмі, можна зробити висновок відповідно та професійної придатності до даного виду праці.

У той же час професіограма - це і документ, що включає опис як змісту роботи за певною професією (функції, обов'язки, завдання, операції), так і вимог до носія певної професії (професійні, ділові, особисті якості).

Професіограма - це також і науково обґрунтовані норми і вимоги професії до видів професійної діяльності та якостей особистості фахівця, які дозволяють йому ефективно виконувати вимоги професії, отримувати необхідний для суспільства продукт і разом з тим створюють умови для розвитку особистості самого працівника. [2]

Професіограма може включати в себе такі основні розділи:

- Загальні відомості про професію. Цей розділ містить інформацію про назву професії, її класифікацію, галузь діяльності, місце в системі професій.
- Умови праці. Цей розділ містить інформацію про сукупність факторів виробничого середовища і трудового процесу, які впливають на стан здоров'я і працездатність працівника.
- Зміст професійної діяльності. Цей розділ описує основні завдання та обов'язки працівника, а також засоби та методи їх виконання.
- Вимоги до працівника. Цей розділ визначає освітні, професійні, особистісні вимоги до працівника, якості, що перешкоджають ефективності професійної діяльності.
- Історія професії. Цей розділ описує основні етапи зародження, розвитку і сучасні тенденції професії.
- Можливості професійного розвитку. Цей розділ описує можливі кар'єрні шляхи працівника, а також шляхи підвищення його кваліфікації.
- Споріднені професії. Цей розділ містить професії, які мають спільні риси, наприклад, використовують подібні знання, навички та інструменти. Споріднені професії можуть бути пов'язані між собою за галуззю діяльності, функціями, технологіями, або ж за іншими ознаками.

Отже, професіографія є важливим документом, який може використовуватися для різних цілей. Вона допомагає людям отримати інформацію про професію, а також допомагає організаціям ефективно управляти персоналом.

Список використаних джерел

1. Манухіна С.Ю. Психологія праці. К., 2015. 290 с.
2. Леся Гуцан, Як скласти професіограму : майстер-клас. *Шкільний світ : Всеукраїнська газета для вчителів*. 2015. № 3. С. 20-24.

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЛОГІСТИКИ

Важливість інформаційних систем в логістичній діяльності важко переоцінити. Інформаційні системи виконують ключову роль у покращенні ефективності, оптимізації процесів та взаємодії всіх ланцюга постачання. Ось кілька аспектів, які відображають важливість інформаційних систем у логістиці:

Точність та Ефективність управління запасами:

Інформаційні системи дозволяють в режимі реального часу відстежувати рух товарів в усьому ланцюгу постачання. Забезпечують точні дані про рівень запасів, що дозволяє уникати надлишків або нестачі та мінімізує витрати на утримання запасів.

Точність та ефективність управління запасами означають здатність ефективно контролювати, відстежувати та управляти існуючими запасами товарів або матеріалів у логістичному ланцюгу постачання підприємства. Це важливий аспект управління ланцюгом постачання, оскільки точне управління запасами впливає на ефективність виробництва, обслуговування клієнтів та загальну економічну продуктивність.

Основні аспекти точного та ефективного управління запасами включають:

- Мінімізація надлишкових запасів: Забезпечення належного рівня запасів для задоволення попиту.
- Уникнення нестачі та втрати продажів: Забезпечення наявності товарів в момент пікового попиту, щоб уникнути втрат продажів через недостатню кількість запасів.
- Моніторинг та аналіз руху товарів: Систематичний моніторинг та аналіз руху товарів для виявлення паттернів попиту, а також для прогнозування та управління запасами.

Точність та ефективність управління запасами в сучасній логістиці значно полегшуються завдяки використанню спеціалізованого програмного забезпечення. Ось деякі приклади програм, які відіграють ключову роль у цьому аспекті:

SAP Integrated Business Planning (IBP):

- Опис: SAP IBP - це інтегрована система для управління ланцюгом постачання, яка включає модуль для управління запасами.

- Функціональність:

Прогнозування попиту та оптимізація запасів за допомогою аналітики.

Автоматизоване прийняття рішень для забезпечення належного рівня запасів.

Fishbowl Inventory:

- **Опис:** Fishbowl Inventory - це програма для управління запасами, спрямована на малі та середні підприємства.

- **Функціональність:**

Система автоматичного відстеження руху товарів і контролю запасів.

Інтеграція з різними електронними комерційними платформами.

Ці приклади програмного забезпечення демонструють, як сучасні технології можуть сприяти точнішому та ефективнішому управлінню запасами. Вони дозволяють автоматизувати процеси, покращувати точність прогнозів та оптимізувати рівень запасів для забезпечення оптимальної продуктивності ланцюга постачання.

Оптимізація Маршрутів та Транспорту:

Оптимізація маршрутів та транспорту - це стратегічний підхід до управління та планування переміщення товарів чи послуг в найбільш ефективний та економічний спосіб. Цей процес включає в себе визначення оптимальних маршрутів для транспортних засобів, щоб мінімізувати витрати та забезпечити своєчасну доставку.

Основні аспекти оптимізації маршрутів та транспорту включають:

- **Аналіз географічних даних:** Використання географічних інформаційних систем (ГІС) для аналізу географічних параметрів, таких як відстані, транспортні вузли, трафік та інші фактори, які впливають на вибір оптимального маршруту.

- **Оптимізація завантаження транспортних засобів:** Максимальне використання потужності транспортного засобу, щоб зменшити кількість поїздок та оптимізувати вантажопідйомність.

- **Врахування трафіку та умов доріг:** Використання реальних чи прогнозних даних про трафік для вибору оптимального часу та маршруту для доставки.

- **Розробка алгоритмів маршрутизації:** Створення алгоритмів, які враховують різні фактори, такі як вартість пального, час руху, пріоритети клієнтів та інші.

Для оптимізації маршрутів та транспорту в логістиці можна використовувати різноманітне програмне забезпечення, яке пропонує різні функціональності для планування, відстеження та управління транспортними операціями. Ось деякі приклади популярного програмного забезпечення для оптимізації маршрутів та транспорту:

Route Planning & Optimization:

OptimoRoute: Це програмне забезпечення для оптимізації маршрутів, яке враховує різні обмеження, включаючи час, витрати пального та об'ємні обмеження.

Route4Me: Система, яка дозволяє оптимізувати маршрути для різних видів транспорту та враховує усі аспекти маршрутного планування.

Fleet Management & Tracking:

Geotab: Система відстеження та управління автопарком, яка включає в себе функції для оптимізації маршрутів та витрат пального.

Samsara: Платформа для управління транспортом та відстеження, яка надає різні інструменти для підвищення ефективності.

Logistics & Supply Chain Management:

Descartes Systems Group: Система для управління логістикою та ланцюгом постачання, яка включає рішення для оптимізації транспортних процесів.

Oracle Transportation Management (OTM): Це програмне забезпечення для управління транспортом в рамках логістичного ланцюга, що допомагає в плануванні та оптимізації.

Ці програмні рішення можуть використовуватися окремо або в комбінації, залежно від конкретних потреб вашого бізнесу та розмірів операцій. Вони допомагають управляти ресурсами більш ефективно, зменшуючи витрати і підвищуючи продуктивність в галузі маршрутизації та управління транспортом.

Безпека та Захист Даних:

Безпека та захист даних є критичними аспектами в області логістики, оскільки вона включає в себе обробку та обмін великих обсягів конфіденційної інформації, такої як дані клієнтів, відомості про запаси та транспортні маршрути. Важливо вживати ефективні заходи безпеки для запобігання несанкціонованому доступу, втраті даних та іншим загрозам. Ось ключові аспекти безпеки та захисту даних в логістиці:

- **Шифрування даних:** Використання шифрування для захисту даних в транзиті та в спокійному стані. Зашифровані дані надійно захищені від несанкціонованого доступу, навіть якщо вони потрапляють в невірні руки.
- **Управління правами доступу:** Налаштування строгого управління правами доступу для обмеження доступу до конфіденційної інформації лише авторизованим користувачам. Кожен працівник отримує доступ лише до необхідної для його обов'язків інформації.
- **Фізична безпека інфраструктури:** Забезпечення фізичної безпеки серверних приміщень та інших інфраструктурних об'єктів, що зберігають та обробляють конфіденційні дані.
- **Аудит та моніторинг:** Здійснення систематичного аудиту та моніторингу для виявлення будь-яких аномалій чи несподіваних активностей в системі. Це допомагає вчасно реагувати на можливі загрози.
- **Захист від кібератак:** Використання заходів для захисту від кібератак, таких як файерволи, антивірусне програмне забезпечення та системи виявлення вторгнень.
- **Резервне копіювання та відновлення:** Здійснення регулярних резервних копій важливої інформації та розробка планів відновлення для відновлення даних в разі втрати чи пошкодження.
- **Культура безпеки в організації:** Впровадження культури безпеки серед працівників, включаючи тренінги з питань безпеки та свідомості щодо загроз та зобов'язань у сфері захисту даних.

- Дотримання регуляторних вимог: Впровадження та дотримання регуляторних стандартів та вимог з охорони даних, таких як GDPR, HIPAA та інші, які регламентують обробку та зберігання особистих даних.

Ці заходи взяті разом сприяють створенню надійної системи безпеки та захисту даних в області логістики, забезпечуючи конфіденційність, цілісність та доступність інформації.

Для дотримання вимог безпеки та захисту даних в логістиці можна використовувати різноманітне програмне забезпечення, яке допомагає впроваджувати та забезпечувати високий рівень захисту. Ось кілька категорій програмного забезпечення та приклади конкретних інструментів:

- Системи Управління Безпекою (Security Management Systems):

Symantec Endpoint Protection: Це рішення для антивірусного та анти-шпигунського захисту, що дозволяє ефективно захищати комп'ютерні системи та дані.

- Системи Шифрування Даних:

Vormetric Data Security Platform: Ця платформа забезпечує шифрування даних у спокійному стані, у транзиті та при використанні великих обчислювальних потоків.

- Acronis Cyber Protect:

Це інтегроване рішення для резервного копіювання даних, антивірусного захисту, антизагроз та інших заходів забезпечення безпеки.

- Fortinet FortiGate:

Універсальний пристрій безпеки, який комбінує в собі брандмауер, антивірусний захист, систему виявлення вторгнень та інші функції для комплексного захисту мережі.

- McAfee Total Protection for Data Loss Prevention (DLP):

Рішення для запобігання втрати даних, яке допомагає виявляти, моніторити та контролювати потоки конфіденційної інформації.

- Trend Micro Deep Security:

Платформа для безпеки віртуалізованих та хмарних середовищ, яка забезпечує антивірусний захист, інтрузійний виявлювач та інші функції безпеки.

Обирайте програмне забезпечення в залежності від конкретних вимог та характеристик вашого логістичного бізнесу.

Вище зазначенні різні аспекти логістики та управління ланцюгом постачання, зосереджуючись на важливих питаннях, таких як використання інформаційних ресурсів у логістиці, оптимізація маршрутів та транспорту, а також безпека та захист даних в цьому контексті. Розглянули програмне забезпечення, що допомагає вирішувати ці завдання, включаючи системи управління ідентифікацією, захист від кіберзагроз, системи моніторингу та виявлення вторгнень та інше. Засвідчено важливість впровадження сучасних технологій для оптимізації процесів та забезпечення безпеки в сучасному логістичному середовищі.

ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасні професійні бухгалтери - одна з найвідповідальніших, багатогранних та креативних професій, яка користується попитом та об'єднує такі напрямки діяльності, як облік, економіка, бізнес-аналітика, експертиза, аудит, податкова та митна справа, ІТ-технології, трудове, фінансове та господарське законодавство, фінансово-економічна безпека і інші. Бухгалтери забезпечують: облік та контроль за фінансовою діяльністю підприємства, вивчають економічну діяльність підприємства і розробляють стратегії для підвищення прибутковості підприємства, забезпечують аналіз фінансових результатів та перевіряють їх відповідність законодавству та стандартам, здійснюють аудиторську перевірку фінансових звітів для забезпечення їх достовірності та відповідності стандартам.

Спочатку розглянемо взаємозв'язок між вивченням політичної економії та підготовку майбутнього бухгалтера. Політична економія служить основою для розуміння економічних процесів і явищ, які бухгалтер відображає у своїй роботі. Вона допомагає бухгалтеру розуміти сутність фактів господарської діяльності, таких як предмети праці, засоби праці, прибуток, рентабельність тощо. З іншого боку, бухгалтерський облік забезпечує політичній економії первинні дані для її аналізу та узагальнення. Отже, між собою вони взаємодіють та впливають, посиляючись одне на одного, сприяючи розвитку.

Наприклад, в історії політичної економії перша течія, яка згодом отримала назву меркантилізм, виникла як результат проведення досліджень у сфері торгово-грошового обліку, накопичення національних капіталів в період епохи "великих географічних відкриттів" у Європі XV-XVІІІ. Наслідком реалізації ідей меркантилізму було формування державної економічної політики, спрямованої на активне втручання держави в економіку з метою збільшення національного багатства. Меркантилізм відіграв важливу роль у формуванні економічних поглядів і політики в Європі та інших частинах світу в період "великих географічних відкриттів", впливаючи на розвиток торгівлі, колоніальний розквіт та формування державних економічних стратегій.

Найсуттєвіший вплив на професію бухгалтера здійснюють економічні теорії, домінуючі в певний період історичного розвитку в економічно розвинутих країнах світу. Виходячи з визначення бухгалтерського обліку, що дає законодавство, професійна діяльність бухгалтера полягає, насамперед, в організації облікового циклу як певної визначеної послідовності процедур, спрямованих на формування первинної, зведеної та звітної інформації про діяльність суб'єкта господарювання.

Спеціальна компетентність СК 1 «Здатність аналізувати економічні події і явища» (володіють майбутні бухгалтери) -включає в себе не лише знання з

обліку, аналізу та контролю, але й суміжні економічні дисципліни, такі як «Політична економія», «Економіка підприємств», «Статистика» та інші. Цей набір дисциплін допомагає бухгалтеру розуміти ширший контекст економічних процесів і явищ, що відбуваються в суспільстві, та забезпечує йому комплексні знання для виконання своїх функцій у період кризи.

Наприклад, вміння аналізувати політично-економічні процеси допомагає бухгалтеру розуміти вплив законодавчих та регуляторних змін на фінансові показники підприємства і вживати необхідні заходи для адаптації до нових умов. Знання економіки підприємств допомагає зрозуміти специфіку господарської діяльності конкретного підприємства та розробляти ефективні стратегії фінансового управління. Мікро- та макроекономічні знання дозволяють бухгалтеру оцінювати вплив економічних та фінансових процесів на макрорівні та вживати відповідних заходів для забезпечення стійкості підприємства у складних умовах. Навички статистичного аналізу допомагають збирати та обробляти інформацію для виявлення тенденцій розвитку та ризиків. Кожна з теорій, які вивчають в політичній економії, може впливати на те, як організується бухгалтерський облік, які методи та підходи використовуються в обліковому процесі, які показники та звіти є важливими для аналізу фінансового стану підприємства.

Отже, комплексне знання з різних економічних дисциплін не лише розширює професійні можливості бухгалтера, але і забезпечує його здатність прогнозувати та реагувати на економічні зміни та кризові ситуації.

Список використаних джерел

1. Гевлич Л.Л. Професія бухгалтера в цифровій економіці. *Економіка і організація управління*. 2021. №3. С. 138-144.
2. Метелиця В.М. Вплив економічних теорій на формування професії бухгалтера. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/vpliv-ekonomichnih-teoriy-na-formuvannya-profesii-buhgaltera.html> (дата звернення 14.02.2024)

**Коритько Олексій Станіславович
Зобенько Ірина Володимирівна
Шпильовий Василь Дмитрович**

РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНОЇ КАМПАНІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ AI

Розробка стратегії рекламної кампанії є необхідним фактором опанування вибраних сегментів ринку для бізнес-структур, важливим також є вплив рекламної діяльності в підборі, управлінні та мотивації професійного розвитку персоналу, мотивації інновацій [1-3]. Розроблення стратегії рекламної кампанії з використанням штучного інтелекту (AI) передбачає інтеграцію передових технологій для покращення ефективності та цільової адресності рекламних зусиль основою якої є аналіз великих даних, автоматизація процесів, персоналізація звернень до споживачів та оптимізація рекламних бюджетів [4-6].

Використання AI дозволяє глибше зрозуміти поведінку і потреби цільової аудиторії, автоматично адаптувати рекламні матеріали під інтереси конкретного користувача, а також прогнозувати результати рекламних кампаній з вищою точністю. Розроблення стратегії - це комплексний підхід до створення та впровадження рекламних ініціатив, що оптимізовані завдяки можливостям AI. Цей процес включає в себе декілька ключових етапів.

Аналіз даних та цільової аудиторії. Використання AI для збору та аналізу великих обсягів даних про потенційних клієнтів, їхні переваги, поведінку в інтернеті та історію покупок, що допомагає визначити цільову аудиторію більш точно та розробити персоналізовані рекламні повідомлення.

Створення контенту. AI може допомогти в автоматичному створенні або адаптації рекламного контенту для різних платформ і аудиторій, забезпечуючи високу релевантність та персоналізацію повідомлень.

Оптимізація каналів розповсюдження. Штучний інтелект аналізує ефективність різних рекламних каналів (соціальні мережі, електронна пошта, пошукові системи тощо) та коригує стратегію розподілу бюджету для досягнення максимального охоплення і залучення.

Персоналізація в реальному часі. AI дозволяє адаптувати рекламні кампанії в реальному часі, реагуючи на зміни в поведінці аудиторії або трендах ринку, забезпечуючи більшу актуальність та ефективність реклами.

Аналітика та оптимізація. Після запуску кампанії AI аналізує результати в реальному часі, дозволяючи швидко ідентифікувати ефективні елементи стратегії та вносити корективи для покращення результатів.

Розроблення стратегії рекламної кампанії з використанням AI вимагає глибокого розуміння як самої технології, так і потреб цільової аудиторії та у разі правильного підходу дозволяє створити високоефективні рекламні кампанії, що забезпечують значне покращення показників взаємодії та конверсії. Такий підхід надає ряд переваг в рекламній діяльності, зокрема:

- підвищення ефективності завдяки автоматизації процесів;

- можливість надавати кожному користувачу унікальний досвід, що підвищує шанси на конверсію;

- автоматизація рутинних завдань звільняє час для креативних та стратегічних завдань;

- гнучкість та швидкість адаптації: дозволяє швидко реагувати на зміни в поведінці аудиторії або на ринку.

Використання штучного інтелекту в рекламному бізнесі відкриває нові можливості для підвищення ефективності кампаній та персоналізації реклами, однак, існує ряд проблем, що перешкоджають широкому впровадженню AI у цій сфері:

- розробка та інтеграція AI-рішень вимагають значних фінансових інвестицій, що може бути обтяжливим для малих та середніх підприємств;

- AI ефективно працює з великими обсягами даних, збір та обробка яких обумовлюють використання додаткових ресурсів та виникнення непорозумінь в

питаннях конфіденційності;

інтеграція AI в існуючі маркетингові системи та процеси може бути складною через технічні обмеження або несумісність платформ;

дефіцит кваліфікованих спеціалістів, які можуть розробляти та керувати AI-рішеннями, що підвищує вартість таких спеціалістів на ринку праці;

використання AI у рекламі порушує питання про конфіденційність даних, згоду на обробку персональної інформації та можливість упередженості в алгоритмах;

існує побоювання, що інтенсивне використання AI може викликати негативну реакцію з боку споживачів, які вважають таку рекламу надто в маніпулятивною та такою, що занадто втручається в особисте життя;

попри значний прогрес в розвитку AI, існують технічні обмеження, що впливають на його здатність точно інтерпретувати складні людські емоції, що може знижувати ефективність рекламних повідомлень;

підвищена залежність від технологій використання AI може збільшувати ризики, що пов'язані з кібербезпекою та втратою даних.

Розвиток технологій та подолання цих перешкод можуть значно підвищити прийняття та використання AI в рекламному бізнесі, відкриваючи нові можливості для інновацій та персоналізації.

Використання AI в рекламних кампаніях не тільки підвищує їхню ефективність, але й значно знижує витрати за рахунок автоматизації процесів та здатності швидко адаптуватися до змін ринкового середовища

Опубліковані тези є фрагментом досліджень студентського гуртка «Формування проєктних пропозицій в регіональних програмах інноваційного розвитку» (науковий керівник Школяр С.П., доцент, кандидат технічних наук; наукові консультанти з питань: стандартизації - Шпильвий В.Д., доцент, кандидат технічних наук; проєктно-кошторисної документації - Школяр Т.А., інженер, аналітик консолідованої інформації).

Список використаних джерел

1. Тесленко Ю.В., Школяр С.П., Шпильовий В.Д. Вплив рекламної діяльності в підборі, управлінні та мотивації професійного розвитку персоналу. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.210-212.

2. Коритько Олексій. Аспекти застосування рг-технологій у підготовці майбутніх менеджерів. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.21.

3. Коритько О.С., Школяр С.П. Важелі реклами та PR-технологій в сучасній інноватиці. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX Каришинські читання) : мат-ли Міжн. науково-практ. конф., присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі* (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С.124-126.

4. Коритько Олексій. Аспекти застосування PR-технологій у підготовці майбутніх

менеджерів. *Європейський вектор розвитку вищої освіти України: Програма Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 14–15 листопада 2023 р.): Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. С.21.

5. LIFT - Online University. Нейромережі для бізнесу. Практикум. 03-06 грудня 2024 року.

6. LIFT - Online University. Бренд-стратегії та відеомейкінг через AI. Практикум. 22-25 січня 2024 року.

7. Workshop. Using Generative Artificial Intelligence in Everyday Life. Матеріали Ukraine Global Faculty 12/02/24

**Кузьменко Антон Ігорович
Маслак Вікторія Володимирівна
Коношенко Оксана Яківна**

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЯК ОБ’ЄКТ ІНВЕСТИВАННЯ: РИЗИКИ ТА ГАРАНТІЇ ДЛЯ ІНВЕСТИТОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми в контексті інвестиційного клімату в Україні полягає в тому, що корпоративне інвестування є одним із пріоритетів економічної політики уряду. Україна має значний потенціал для залучення інвестицій в корпоративні права, оскільки вона має багатий природний ресурс, висококваліфіковану робочу силу, розвинуту інфраструктуру та географічне положення. Україна є членом Світової організації торгівлі та підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що сприяє її інтеграції в світову економіку.

Корпоративні права - це сукупність правомочностей, що належать учасникам (акціонерам, співвласникам) юридичної особи, що є юридичною особою. Вони передбачають право на участь у управлінні підприємством, отримання частини прибутку та вихід із підприємства. Корпоративні права можуть мати різні форми, такі як акції, паї, частки, облігації, сертифікати тощо. Корпоративні права підпадають під дію Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок”, який встановлює правила їх випуску, обігу, обліку та захисту.

Інвестування в корпоративні права є одним із важливих джерел фінансування для підприємств. Воно дозволяє залучити додаткові кошти для розвитку бізнесу, розширення виробництва, виходу на нові ринки тощо. Інвестування в корпоративні права вимагає від інвесторів дотримання певних вимог, таких як реєстрація, ліцензування, подання звітності, сплата податків тощо. Інвестування в корпоративні права має свої особливості в залежності від типу юридичної особи, в яку вкладаються кошти, наприклад, акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, повного товариства тощо.

Гарантії для інвесторів в сфері корпоративних прав в Україні включають ряд законодавчих норм та механізмів. До них відносяться:

1. Закони, що регулюють загальні питання корпоративного права:

- Цивільний кодекс України (2003) - визначає загальні положення про юридичні особи, включаючи корпоративні права та обов'язки.

- Господарський кодекс України (2003) - регулює господарську діяльність, включаючи діяльність корпоративних підприємств.

- Закон України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" (2018) - визначає особливості створення та діяльності товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

- Закон України "Про акціонерні товариства" (2022) - визначає особливості створення та діяльності акціонерних товариств.

2. Закони, що регулюють специфічні аспекти корпоративного права:

- Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" (2006) - регулює випуск та обіг цінних паперів, включаючи корпоративні цінні папери.

- Закон України "Про захист іноземних інвестицій в Україні" (1992) - гарантує права іноземних інвесторів, які вкладають кошти в українські корпорації.

- Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" (2003) - визначає порядок державної реєстрації юридичних осіб, включаючи корпорації.

- Закон України "Про управління активами державних підприємств" (2006) - регулює управління активами державних підприємств.

- Закон України "Про корпоративне управління" (2016) - визначає принципи та рекомендації щодо корпоративного управління.

3. Кодекси:

- Кодекс України з процедур банкрутства (2019) - регулює процедури банкрутства, включаючи банкрутство корпоративних підприємств.

4. Податкові закони:

- Податковий кодекс України (2010) - визначає податки та збори, що сплачуються корпоративними підприємствами.

5. Інші нормативні акти:

- Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (2019) - визначає повноваження та функції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, яка є регулятором фондового ринку.

Інвестування в корпоративні права несе певні ризики:

Правовий ризик - недосконалість законодавства про корпоративне управління, непередбачуваність судової практики, корупційні ризики тощо можуть призвести до порушення прав інвесторів. Зокрема, це може проявлятися у таких формах:

- Порушення права на участь у управлінні компанією, наприклад, через обмеження прав голосу інвесторів або через непрозорість корпоративного управління.

- Порушення права на отримання частини прибутку, наприклад, через несвоєчасну або неповну виплату дивідендів.

- Порушення права на вихід із компанії, наприклад, через завищені вимоги до викупу корпоративних прав.

Економічний ризик - нестабільність економічної ситуації, валютні ризики, погіршення кон'юнктури на ринках тощо можуть негативно вплинути на фінансовий стан компанії та призвести до втрати капіталу інвесторами. Зокрема, це може проявлятися у таких формах:

- Зменшення вартості корпоративних прав.
- Зниження дивідендних виплат.
- Зниження ліквідності корпоративних прав.

Операційний ризик - недостатня прозорість діяльності компанії, неналежне управління компанією тощо можуть призвести до погіршення фінансових результатів компанії та втрати капіталу інвесторами. Зокрема, це може проявлятися у таких формах:

- Зниження обсягів продажів.
- Збільшення витрат.
- Зниження ефективності виробництва.

Перспективи розвитку корпоративного інвестування в Україні

Після завершення війни в Україні прогнозується зростання інвестицій в корпоративні права. Це пов'язано з такими факторами:

- Зростання довіри інвесторів до корпоративного сектору. Війна в Україні призвела до ряду негативних наслідків для корпоративного сектору, зокрема до зниження обсягів виробництва, збільшення витрат та погіршення фінансових результатів. Однак, після завершення війни, очікується відновлення економіки та зростання прибутковості компаній. Це сприятиме підвищенню довіри інвесторів до корпоративного сектору та зростанню інвестицій в корпоративні права.

- Розвиток інфраструктури ринку корпоративних прав. Уряд України вживає заходів щодо розвитку інфраструктури ринку корпоративних прав. Зокрема, передбачається створення єдиного реєстру корпоративних прав, розвиток фондового ринку та запровадження нових інструментів корпоративного фінансування. Це сприятиме підвищенню ефективності та прозорості ринку корпоративних прав, що також позитивно вплине на зростання інвестицій в корпоративні права.

- Взаємодія з міжнародними стандартами корпоративного управління. Україна прагне інтегруватися в світову економіку та приєднатися до міжнародних організацій. Це передбачає відповідність українського законодавства та практики корпоративного управління міжнародним стандартам. Зміцнення корпоративного управління сприятиме підвищенню привабливості України для іноземних інвесторів.

Сприятливі та ризиковані аспекти інвестування в корпоративні права в Україні

Інвестування в корпоративні права в Україні є перспективним видом інвестицій. Однак інвесторам необхідно усвідомлювати ризики, пов'язані з таким видом інвестицій.

Сприятливі аспекти:

- Великий потенціал розвитку економіки України. Україна має значні природні ресурси, висококваліфіковану робочу силу, розвинуту промисловість та сільське господарство, а також географічне положення, що сприяє торгівлі з Європою та Азією. Це створює можливості для зростання економіки та підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг.

- Відновлення економіки після війни. Після припинення військових дій на сході України, очікується відновлення інфраструктури, виробництва та соціальної сфери. Це вимагатиме значних інвестицій, які можуть залучатися з внутрішніх та зовнішніх джерел. Інвестори, які вкладуть кошти в повоєнне відновлення, можуть розраховувати на високу рентабельність своїх інвестицій.

- Посилення довіри інвесторів до корпоративного сектору. Після війни, українські компанії показали свою стійкість та адаптаційні здібності до складних умов. Багато компаній змогли зберегти свої позиції на ринках, а деякі навіть розширили свою діяльність. Це свідчить про високий потенціал та перспективи розвитку корпоративного сектору в Україні, що збільшує довіру інвесторів до нього.

- Розвиток інфраструктури ринку корпоративних прав. Уряд України вживає заходів щодо розвитку інфраструктури ринку корпоративних прав. Зокрема, передбачається створення єдиного реєстру корпоративних прав, розвиток фондового ринку та запровадження нових інструментів корпоративного фінансування. Це сприятиме підвищенню ефективності та прозорості ринку корпоративних прав, що також позитивно вплине на зростання інвестицій в корпоративні права.

Взаємодія з міжнародними стандартами корпоративного управління. Україна прагне інтегруватися в світову економіку та приєднатися до міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, НАТО, Світова організація торгівлі тощо. Це передбачає відповідність українського законодавства та практики корпоративного управління міжнародним стандартам, які вимагають високого рівня прозорості, відповідальності, захисту прав акціонерів та інших зацікавлених сторін. Зміцнення корпоративного управління сприятиме підвищенню привабливості України для іноземних інвесторів, які шукають надійних та перспективних партнерів. Однак, взаємодія з міжнародними стандартами корпоративного управління також ставить перед Україною певні виклики та проблеми. По-перше, необхідно забезпечити ефективне впровадження та дотримання цих стандартів на національному рівні, що вимагає політичної волі, законодавчих змін, інституційного розвитку та громадського контролю. По-друге, необхідно враховувати специфіку та інтереси українського корпоративного сектору, який складається переважно з малих та середніх підприємств, що потребують підтримки та стимулювання. По-третє,

необхідно знаходити оптимальний баланс між адаптацією до міжнародних вимог та збереженням національних інтересів, особливо в умовах геополітичної конкуренції та гібридної війни.

Таким чином, взаємодія з міжнародними стандартами корпоративного управління є важливим фактором розвитку корпоративного інвестування в Україні, який має свої переваги та недоліки. Україні необхідно використовувати можливості, які надаються міжнародними організаціями, але також бути готовою до вирішення проблем, які виникають у процесі інтеграції. Це вимагає стратегічного підходу, діалогу зі всіма зацікавленими сторонами та постійного моніторингу та оцінки результатів.

Список використаних джерел

1. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія / За загальною редакцією професора В. А. Васильєвої. Харків : «Право», 2018 р.
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
3. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/11.pdf>
4. http://www.lsej.org.ua/8_2022/32.pdf
5. <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/h-korporatyvni-prava/>
6. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf
7. http://market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf

**Куліш Ірина Миколаївна
Зінченко Анна Володимирівна**

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОГО ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ

Одним з інноваційних підходів, який широко обговорюється та застосовується в рамках пілотних проектів або на постійній основі є предметно-мовне інтегроване навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL). Під поняттям «Предметно-мовне інтегроване навчання» розглядають будь-яку діяльність, в якій іноземна мова використовується як інструмент у вивченні немовного предмету, в якому обидві складові мають спільну мету [1]. Розширюються також параметри дослідження CLIL. Науковці зазначають, що підхід CLIL підвищує іншомовну компетентість студентів, розвиває навички вирішення проблем, розширює лексичні навички, мотивує та заохочує самостійну роботу студентів, покращує мовну грамотність [2].

Дослідники визначають особливості європейського CLIL, а саме, що на педагогіку CLIL в значній мірі вплинули теорії засвоєння мови, та що підходи, орієнтовані на передачу знань у викладанні CLIL, спонукали вчителів зосереджуватися на поданні змісту. При цьому, підхід має інтегративний характер, базуючись на принципах (1) змісту, який передбачає не лише отримання знань та навичок, а створення студентами власних знань, розуміння та розвиток навичок; (2) пізнання, пов'язаного зі створенням студентами власної інтерпретації змісту; (3) комунікації, оскільки мова вивчається у тісному зв'язку

з контекстом, навчання за допомогою цієї мови (іноземної мови); та (4) культури, оскільки міжкультурні зв'язки є основою для предметно-мовного інтегрованого навчання [3]. Мова навчання має багатофункціональну роль при такому підході, оскільки виступає (1) мовою навчання, базується на аналізі мови, яка необхідна студентам, щоб набутися основні концепції та уміння стосовно змісту навчання; (2) мовою для навчання, оскільки зосереджується на виді мови, яку потребують студенти, щоб оперувати іноземною мовою; (3) та мовою через навчання, оскільки студенти озвучують те, що розуміють іноземною мовою [3]. Отже, ключовим аспектом підходу CLIL є те, що студенти набувають нових знань про зміст предмету під час використання та вивчення іноземної мови.

Застосування таких підходів у вищій освіті має свої особливості та різні інтерпретації. Дослідники зазначають, що у закладах вищої освіти англійська мова має особливу функцію, оскільки виступає як мова навчання і як інструмент передачі змісту предмета CLIL. Тому у підході CLIL рівне значення мають навчальні цілі змісту і навчальні цілі мови. Як зауважують освітяни, найбільш доречним вибором є викладання предметів англійською мовою, тобто, мовою освітнього процесу виступає англійська мова (English-Medium Instruction - EMI) [4]. В той же час, на нашу думку, викладання ряду предметів англійською мовою, не є чистим підходом CLIL, оскільки основна увага зосереджується на змісті, і не приділяється увага мовній складовій освітнього процесу. Підхід же CLIL, як зазначалося вище, і про що свідчить сама назва підходу, поєднує і змістову, і мовну складові.

На етапі досліджень, розробок та різних інтерпретацій CLIL у вищій освіті, ми розглядаємо варіанти використання іноземної мови в освітньому процесі таким чином: (1) іноземна мова як предмет, основна увага зосереджується на розвитку іншомовних навичок; (2) іноземна мова професійного спрямування – дисципліна, яка зосереджується на використанні іноземної мови у сфері професійного спілкування; (3) викладання дисципліни іноземною мовою, коли основна увага зосереджується на змісті предмету, який викладається; (4) предметно-мовне інтегроване навчання – поєднання уваги і на змісті предмету, і на вивченні іноземної мови. Іноземна мову та іноземну мову професійного спрямування ми розглядаємо як підготовчі етапи до можливості викладання ряду дисциплін іноземною мовою і до предметно-мовного інтегрованого навчання. Крім цього, іноземна мова професійного спрямування може розглядатися як елемент предметно-мовного інтегрованого навчання, або як модульне предметно-мовне інтегроване навчання, оскільки опрацювання матеріалу фахового спрямування сприяє як формуванню базових знань з предмету, так і розвитку іншомовних навичок, що може розглядатися, як дуально-орієнтований освітній підхід, що є визначенням CLIL.

Для прикладу, розглянемо деякі складові розробленого нами змістового модулю “Agroecology” з навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» для здобувачів освіти 4 курсу освітньо-професійної програми «Агрономія».

Першим етапом планування та розробки інтегрованого модуля є змістове наповнення (складова змісту, фахова складова) та лексичне наповнення (мовна складова). Таблиця 1 демонструє приклади двох складових за темою “Agroecology Definition” (Див.табл.1).

Таблиця 1

Мовна та предметна складові інтегрованого модуля “Agroecology Definition”

Мовна складова	Предметна складова
1. Find the English equivalents in the text: Зв'язок між сільським господарством і екологією, стосунки між фермерами, вплив на навколишнє середовище, комплексний підхід, застосовувати екологічні концепції, проектування харчових систем, управління сільськогосподарськими системами, взаємодія між людиною та навколишнім середовищем, стійка та справедлива система харчування, соціальний рух за сталість, державна політика. 2. Translate the English terms and terminological expressions: Agroecology, agriculture, ecology, the impact on the environment, integrated approach, social principles, to optimize the interactions, an invention, scientific literature, farmers’ practices, social movements, sustainability. 3. Find (in b) the verbs with similar meaning (to a): a) to interrelate, to call, to look at, to mean, to apply, to optimize, to take into consideration; b) to name, to improve, to denote, to take into account, to consider, to use, to connect.	1. Mark the following statements as true (T) or false (F): 1) Agroecology means studying the relation between plants and animals. 2) Agroecology is an approach to the management of agricultural systems. 3) Agroecology aims at improving the interactions between plants, animals, humans, and the environment. 4) Agroecology is a modern concept. 2. Match the notions with their definition: 1) Agriculture 2) Ecology 3) Agroecology 4) Sustainability 5) Environment 6) Farming a) <i>the activity or business of growing crops and raising livestock</i> b) <i>the surroundings or conditions in which a person, animal, or plant lives or operates</i> c) <i>the ability to be maintained at a certain rate or level</i> d) <i>the application of ecological principles to agricultural systems and practices, or the branch of science concerned with this</i> e) <i>the branch of biology that deals with the relations of organisms to one another and to their physical surroundings</i> f) <i>the science or practice of farming, including cultivation of the soil for the growing of crops and the rearing of animals to provide food, wool, and other products</i> 3. Answer the following questions: 1) What does agroecology mean? 2) What does the approach of agroecology apply? 3) What is the purpose of agroecology? 4) Is agroecology a modern phenomenon?

Другий етап підготовки модульного CLIL заняття пов'язаний з розглядом організаційних форм подачі мовного матеріалу та чотирма видами мовленнєвої діяльності (читанням, аудіюванням, говорінням та письмом). Лексичні завдання організовуються на рівні слова (терміну, термінологічного висловлювання, словосполучення) та на рівні фрази (речення). Для прикладу пропонуємо вправи:

6) прочитайте фрагмент тексту та знайдіть англійські еквіваленти поданих українських словосполучень (рівень слова, словосполучення);

7) перекладіть наступні англійські терміни та термінологічні висловлювання рідною мовою (рівень слова, словосполучення);

8) погодьтеся або спростуйте наступні твердження (рівень фрази, речення);

9) дайте відповіді на запитання (рівень фрази, речення);

10) знайдіть визначення до наступних фізіологічних понять (рівень фрази, речення).

Студентам, як правило, потрібна допомога у розвитку навичок мислення та висловлювання засобами іноземної мови. Корисними можуть стати речення-кліше та зразки фраз для формулювання спеціальних висловлювань іноземною мовою, наприклад:

- *To solve the problem, I should ...*
- *I solved the problem by ...*
- *A graph shows that ...*
- *The steps I followed were: ...*
- *I decided to use ... because ...*
- *I got the same answer by ...*
- *I can prove the problem by ...*
- *The strategy I used was ...*

Для заохочування студентів продукувати мовлення іноземною мовою варто застосувати різні типи запитань англійською мовою (загальні, альтернативні, розділові та спеціальні), які допоможуть формулювати спочатку відповідь, а потім і власне висловлювання змістового компоненту засобами іноземної мови.

Стосовно організаційних форм роботи, застосовуємо групові види, а також роботу у підгрупах, парах та індивідуально. Індивідуальна робота надає можливість і час самостійно обдумувати зміст та виконувати завдання. Поєднання парної та групової роботи уможливорює допомогу студентів один одному, враховуючи різний рівень іншомовної підготовки, а також застосування отриманих знань на практиці [6].

Третій етап підготовки модульного CLIL заняття передбачає визначення гнучкої системи оцінювання, яка буде враховувати як предметне виконання завдання, тобто фаховий зміст, так і мовне оформлення завдання, тобто правильне використання англійської мови для виконання завдання [6]. На нашу думку, загальний бал може включати дві оцінки.

Таким чином, інтегроване навчання змісту та мови у вищій освіті полягає у викладанні навчальної дисципліни засобами іноземної мови та вимагає

ретельно розробленої навчальної програми. Підготовка конкретного модульного CLIL заняття, на нашу думку, буде включати декілька основних кроків, а саме: визначення лексичного наповнення теми; визначення організаційних форм навчального процесу; визначення системи оцінювання.

Список використаних джерел

1. Marsh, D. (2002). Content and Language Integrated Learning: The European Dimension-Actions, Trends and Foresight Potential. Retrieved from: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index.html>
2. Coyle, D. (2007). Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Volume 10, 2007 - Issue 5. P. 543-562. <https://doi.org/10.2167/beb459.0>
3. Coyle, Do/Hood, Philip/Marsh, David (2010): CLIL – Content and Language Integrated Learning. Cambridge: CUP. Retrieved from: https://assets.cambridge.org/97805211/30219/excerpt/9780521130219_excerpt.pdf
4. Barbara Schmidt-Unterberger (2018). The English-medium paradigm: a conceptualization of English-medium teaching in higher education (Austria). *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Volume 21, 2018 - Issue 5: Content and Language Integration in Higher Education: Instructional Practices and Teacher Development. P. 527-539. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13670050.2018.1491949>
5. English for Agronomists. Part II: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Агрономія». Частина II. Укладачі: І.М. Куліш, А.В. Зінченко. Черкаси: Вертикаль, видавець Кандич С.Г., 2023. 110 с.
6. Куліш І.М., Королюк Г.О., Некоз І.В. До проблеми підготовчого етапу інтегрованого навчання фізичної реабілітації та англійської мови майбутніми реабілітологами. Мовна особистість: лінгвістика і лінгводидактика / МОН України, Київський націон. лінгвістичний ун-т., Черкаський націон. ун-т. ім. Б. Хмельницького. Київ-Черкаси : вид-во ФОП Гордієнко Є.І., 2020. С. 314-319.

**Куліш Ірина Миколаївна
Рогульська Анна Володимирівна
Глущенко Анна Володимирівна**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОГО ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОВОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Ключову роль у навчанні та викладанні всіх навчальних дисциплін відіграє мова, оскільки вона є способом передачі ідей та певного змісту. Серед лінгвістичних ресурсів науковці розглядають поняття «мова навчання», «мова для навчання» та «мова через навчання». Мова навчання охоплює слова та граматичні структури, необхідні, щоб говорити та писати про певний предмет, спеціальну технічну термінологію. Мова для навчання включає мову, яка є необхідною в освітньому процесі, мова передачі своєї думки, погодження/непогодження з точкою зору інших. Мова через навчання передбачає нову мову, яка набувається застосовуючи навички мислення [1].

Мова є необхідною складовою предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL). Науковці розглядають CLIL як

гнучке поняття та виокремлюють різні моделі в залежності від спектру контекстуальних факторів: (1) викладання цільовою мовою (дослідження предмета з різних перспектив, розвиваючи одночасно спеціальні навички іноземної мови); (2) міжпредметні проекти (охоплення і викладачів мови, і викладачів предметів, які залучені до спільного планування освітнього процесу); (3) розробка викладачами мови контентно-типового (змістового) підходу до теми; (4) ре-концептуалізація освітньої програми інтегрованим способом (застосування мови до простору і місця); (5) глобальний проект, який охоплює вивчення ідентичних тем в різних країнах різними мовами і порівняння результатів [2].

Застосування CLIL, як зазначають освітяни, варіюється від започаткувань відповідних органів освіти до індивідуальних ініціатив та може підтримуватися політиками, стейкхолдерами, європейськими закладами, та на рівні індивідуальних ініціатив: освітніми закладами, шкільними спільнотами, викладачами, вчителями, батьками, тощо [3].

За висновками Європейської Комісії [4] CLIL застосовували в ряді європейських шкіл, і цей процес виявився ефективним в усіх секторах освіти, проте, зазначається різноманітність моделей цього підходу у Європейському Союзі. У більшості випадків іноземною мовою виступала англійська. Визначаючи CLIL як дуально-фокусований підхід, Європейська Комісія називає ключовим той факт, що студент набуває нових знань про зміст предмета, використовуючи та вивчаючи іноземну мову. Серед негативних аспектів на той час зазначалися невідповідна компетентність вчителів, спрощення матеріалу, пізнє занурення [4].

Серед підходів CLIL у закладах вищої освіти дослідники зазначають важливість викладання англійської мови професійного спрямування (English for Specific Purposes – ESP) та англійської мови академічного спрямування (English for Academic Purposes – EAP) [5]. ESP спрямовується на підготовку студентів до їх професійної кар'єри та характеризується застосуванням таких методів, як заохочення індуктивного навчання, автономію студентів, використання автентичних матеріалів, командне викладання. Викладачі ESP намагаються активізувати та розширити існуючі термінологічні знання студентів та допомогти їм визначити закономірності і структури у відповідних професійних сферах [5]. Курси EAP знайомлять студентів із широким спектром академічного спілкування, розвиваючи навички конспектування, презентацій, участі у дискусіях, читання та написання академічних статей [5]. Експерти рекомендують включати обидва курси у англomовні навчальні плани [5].

Дослідники висновують щодо потреби ретельної розробки навчальної програми із застосування CLIL підходу, найбільш реалістичної моделі цього підходу у вигляді поєднання англійської мови професійного спрямування, академічного спрямування та викладання ряду предметів англійською мовою, а також щодо складових, які доповнюють навчання англійською мовою у формі “передсесійної ESP/ EAP”, “вбудованої ESP/ EAP” та додаткової ESP” [5].

Розглянемо для прикладу деякі складові розробленого нами змістового модулю із застосуванням CLIL підходу “Montessori Education” з навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» для здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Дошкільна та початкова освіта» [6].

Першим етапом планування та розробки інтегрованого модуля є визначення цілей та завдань модуля стосовно предметної складової та мовної складової (Див. таблицю 1), а також змістове наповнення (складова змісту, фахова складова) та лексичне наповнення (мовна складова) (Див. таблицю 2).

Таблиця 1

Визначення цілей та завдань модуля “Montessori Education” стосовно предметної складової та мовної складової

Тема: “Montessori Method” – Modular CLIL
Предметна мета: <i>ознайомлення студентів з визначенням методу Монтессорі, його головним акцентом, історією та сучасним підходом, основними принципами та ключовими сферами.</i>
Мовна мета: <i>ознайомлення з термінологією за темою, автоматизація лексичних умінь, використання нових термінів та словосполучень в реченнях та новому контексті, розвиток мовленнєвих навичок за темою модуля.</i>
Афективна мета: <i>студенти вчаться сприймати точку зору інших, співпрацювати з іншими членами групи.</i>
Матеріали: <i>підручник, робочий зошит, презентація.</i>

Таблиця 2

Мовна та предметна складові інтегрованого модуля “Montessori Education”

Мовна складова	Предметна складова
1. Find the English equivalents in the text: Навчальний метод, природні інтереси, робити наголос, практичне навчання, розвиток навичок реального світу, підкреслювати самостійність, прагнути знань, достатньо сприятливе середовище, не заохочувати до звичайних вимірювань досягнень, оцінки, тести.	1. Agree or disagree with the statements: 1) Maria Montessori was an Italian engineer. 2) Maria Montessori became one of the first women to attend medical school in Italy. 3) Her educational method is in use only in public schools. 4) Maria Montessori’s idea is that education of a child aims at preparing a child for school. 5) Maria Montessori’s idea is that the most important period of life is university study.
2. Translate the following terms and expressions: The Montessori method, educational method, formal teaching method, hands-on learning, real-world skills, learning environment, measures of achievement, to develop a theory, scientific	2. Match the notions (1-4) and their definitions (a-d): 1) Development 2) Environment 3) Intelligence 4) Skill a) <i>the surroundings or conditions in which a person lives or operates</i> b) <i>the ability to do something well</i> c) <i>the ability to solve complex problems or make decisions</i> d) <i>process that creates growth, progress, positive change</i>
	3. Answer the questions for summary: 1) What does the Montessori method involve?

experimentation, public school, private school.	2) What is the main emphasis in the Montessori classroom?
3. Find (in b) the verbs with similar meaning (to a):	3) How does the Montessori classroom view children?
c) to interrelate, to call, to look at, to mean, to apply, to optimize, to take into consideration;	4) What does the Montessori classroom discourage?
d) to name, to improve, to denote, to take into account, to consider, to use, to connect.	5) When was the method started?
	6) How did Maria Montessori develop her theory?
	7) What is the main approach of the method?
	8) What are the main principles of the method?
	9) What are the key areas of learning in the Montessori environment?
	10) What activities foster the cognitive development?

Наступний етап підготовки модульного CLIL заняття стосується розгляду організаційних форм подачі мовного матеріалу та чотирма видами мовленнєвої діяльності (читанням, аудіюванням, говорінням та письмом). Лексичні завдання організовуються на рівні слова (терміну, термінологічного висловлювання, словосполучення) та на рівні фрази (речення). Для прикладу пропонуємо вправи:

1) перекладіть наступні англійські терміни та термінологічні висловлювання рідною мовою (рівень слова, словосполучення);

2) прочитайте фрагмент тексту та знайдіть англійські еквіваленти поданих українських словосполучень (рівень слова, словосполучення);

3) знайдіть визначення до наступних фізіологічних понять (рівень фрази, речення).

4) погодьтеся або спростуйте наступні твердження (рівень фрази, речення);

5) дайте відповіді на запитання (рівень фрази, речення)[6].

Студентам, як правило, потрібна допомога у розвитку навичок мислення та висловлювання засобами іноземної мови, що є способами скаффолдингу, тобто, інструментами підтримки студентів. Корисними можуть стати речення-кліше та зразки фраз для формулювання спеціальних висловлювань іноземною мовою. Для заохочування студентів продукувати мовлення іноземною мовою варто застосувати різні типи запитань англійською мовою (загальні, альтернативні, розділові та спеціальні), які допоможуть формулювати спочатку відповідь та виступати інструментами скаффолдингу, а потім і власне висловлювання змістового компоненту засобами іноземної мови [7].

Організаційні форми роботи спрямовані на досягнення загальної мети модуля. Доречним є застосовування групових видів роботи, а також роботи у підгрупах, парах та індивідуально. Індивідуальна робота надає можливість і час самостійно обдумувати зміст та виконувати завдання. Поєднання парної та групової роботи надає можливість розвитку таких важливих навичок, як співпраця та робота в команді.

Наступний етап підготовки модульного CLIL заняття передбачає визначення гнучкої системи оцінювання, яка буде враховувати як предметне виконання завдання, тобто фаховий зміст, так і мовне оформлення завдання,

тобто правильне використання англійської мови для виконання завдання. На нашу думку, загальний бал може включати дві оцінки [7].

Таким чином, інтегроване навчання змісту та мови у вищій освіті полягає у викладанні навчальної дисципліни засобами іноземної мови та вимагає ретельно розробленої навчальної програми. Підготовка конкретного модульного CLIL заняття, на нашу думку, буде включати декілька основних кроків, а саме: визначення лексичного наповнення теми; визначення організаційних форм навчального процесу; визначення системи оцінювання.

Список використаних джерел

1. Morton T. Cognitive Discourse Functions: A Bridge between Content, Literacy and Language for Teaching and Assessment in CLIL. *Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education* 3(1):7-17 Follow journal. DOI: 10.5565/rev/clil.33. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/338913366_Cognitive_Discourse_Functions_A_Bridge_between_Content_Literacy_and_Language_for_Teaching_and_Assessment_in_CLIL.
2. Coyle, D., (2005). CLIL. Planning Tools for Teachers. University of Nottingham. Retrieved from: http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/coyle_clil_planningtool_kit.pdf
3. Ruiz de Zarobe Y. (2013). CLIL implementation: from policy-makers to individual initiatives. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Volume 16, 2013 - Issue 3: Content and Language Integrated Learning: Language Policy and Pedagogical Practice. Pages 231-243 Cite this article <https://doi.org/10.1080/13670050.2013.777383>
4. European Framework for CLIL Teacher Education. Retrieved from: <https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2008-2011/EuropeanFrameworkforCLILTeacherEducation/tabid/4444/Default.aspx>
5. Schmidt-Unterberger B. The English-medium paradigm: a conceptualization of English-medium teaching in higher education. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Volume 21. Issue 5. 2018. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13670050.2018.1491949>
6. English for Future Preschool Teachers: Навчальний посібник для майбутніх педагогів дошкільної освіти. Укладачі: Куліш І.М., Трубенко І.А., Цюра С.В. Черкаси, 2024. 79 с.
7. Куліш І.М., Королюк Г.О., Некоз І.В. До проблеми підготовчого етапу інтегрованого навчання фізичної реабілітації та англійської мови майбутніми реабілітологами. Мовна особистість: лінгвістика і лінгводидактика / МОН України, Київський націон. лінгвістичний ун-т., Черкаський націон. ун-т. ім. Б. Хмельницького. Київ-Черкаси : вид-во ФОП Гордієнко Є.І., 2020. С. 314-319.

**Купіна Ірина Олександрівна
Радченя Ірина Вікторівна**

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ «ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА ЗІ СПЕЦМЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ» ТА «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

У реаліях сьогодення актуальним є ресурсно-орієнтоване навчання (РОН) – це «комплекс форм, методів та засобів навчання, націлених на цілісний підхід до організації навчального процесу, який зорієнтований не тільки на засвоєння

знань і набуття навичок, але і на тренінг здібностей самостійного й активного перетворення інформаційного середовища шляхом пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів» [2, с. 76].

РОН ототожнюють із «цілісним динамічним процесом організації і стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, пов'язаним з оволодінням навичками активної трансформації інформаційного середовища з оптимальним застосовуванням суб'єкт-суб'єктних взаємин між студентом і викладачем та спільним використанням кадрових, матеріально-технічних, навчально-методичних, фінансових та інформаційних ресурсів закладу вищої освіти (ЗВО)» [1, с. 6].

Виокремлюємо характерні риси ресурсно-орієнтованого навчання: *зручність* (навчання в зручний для здобувача час із використанням доступних інформаційних ресурсів), *інноваційність* (комплексне використання різноманітних інноваційних технологій навчання), *індивідуалізація* (змога працювати за індивідуальним освітнім графіком), *рівнобіжність* (вивчення однієї дисципліни здійснюється паралельно з іншою), *діапазон* (залучення багатьох джерел інформації), *технологічність* (охоплення в освітньому процесі новітніх досягнень ІКТ), *міжнародність* (ринок освітніх послуг), *неороль викладача* (підвищення педагогічної майстерності й кваліфікації відповідно до новацій), *неороль бібліотекаря* (мотиватор і пришвидкувач навчальної діяльності).

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди на факультеті природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти програма «Логопедія» (першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) містить 42 обов'язкові освітні компоненти (180 кредитів), тому велику увагу приділено ресурсно-орієнтованому підходу. На навчальних дисциплінах «Основи природознавства зі спецметодикою викладання» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» використовують різноманітні інноваційні технології навчання (розвивальне, диференційоване, діалогічне, креативне навчання; метод проєктів, ігрові методи; навчання у співробітництві, кейс-технології).

Викладачі підвищують творчий та інтелектуальний потенціал здобувачів освіти, орієнтуючи останніх на самоорганізацію, прагнення до знань, формування уміння взаємодіяти із засобами ІКТ, пошук будь-якої інформації й самостійне ухвалення відповідальних рішень.

Практичний досвід реалізації РОН в освітньому процесі викладачів уможливорює здійснення аналітико-синтетичних досліджень щодо особливостей організації навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення зазначених дисциплін. Окрім ресурсів університетської бібліотеки, фонду факультету, кафедр, навчання здобувачів освіти здійснюється завдяки використанню засобів онлайн-комунікацій та цифрових узаємодій: сайтів, блогів, форумів, чатів, діалогів чи листування, конференцій із використанням традиційних засобів інтернет-зв'язку: Facebook, Telegram, Viber, YouTube, різноманітних платформ,

зокрема Moodle, Kahoot, Microsoft Teams, Discord. Використання мережевих додатків інтенсифікує змоги РОН для організації освітнього процесу, пов'язаного з пошуком у мережі інформації, виготовленням та вдосконаленням цифрових ресурсів. Для ефективної організації РОН, однією з форм якого є дистанційне навчання, маніфестують інтерес такі сервіси: сайти, блоги; вікі; YouTube, віртуальні дошки (Padlet); Canva; повноцінні дистанційні курси на різноманітних онлайн-платформах, тобто системах управління навчальним процесом; сервіси для проведення відеоконференцій, вебінарів (ZOOM, Meet).

Отже, ресурсно-орієнтоване навчання під час вивчення освітніх компонентів «Основи природознавства зі спецметодикою викладання» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» має важливе значення, особливо сьогодні. Сучасний світ характеризується активним проникненням інформаційних технологій у всі сфери людського життя. Царина освіти, перебуваючи в стадії активного реформування, акцентує увагу саме на зазначеному. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми й у подальшому потребує цілісного та системного розгляду.

Список використаних джерел

1. Буряк В. Г. Ресурсно-орієнтоване навчання фахових дисциплін професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference* (Vol. 2), September 3, 2021.

2. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76 – 80.

**Лимар Марина Олександрівна
Дорогобід Оксана Степанівна**

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ ПАНАСА МИРНОГО ТА ІВАНА БІЛИКА «ХІБА РЕВУТЬ ВОЛИ, ЯК ЯСЛА ПОВНІ?»

Однією із ключових ознак української мови є її лексичне багатство, окремою складовою якого є фразеологізми. Серед основних джерел стійких виразів є жива народна мова, багата усталеними висловами, прислів'ями, приказками тощо. У них відбито моральні погляди народу, вікові традиції, культурні особливості, виражено ставлення до праці, оцінено людські риси, відображено психологічний стан [1].

Уживаючи фразеологічні одиниці (ФО), ми збагачуємо власне мовлення, робимо його колоритним, надаємо йому виразності та емоційності, індивідуального стилю.

У художніх текстах ФО виконують різні функції: експресивно-оцінну, образно-виразову, роблять мову лаконічною, полегшують висловлення думки, підкреслюють авторський стиль. Стійкі сполуки допомагають авторові твору

відтворити мовний колорит історичного періоду, місцевості, соціальних груп, окремих людей.

У творах українського письменника Панаса Мирного знаходимо багато фразеологізмів, які дають нам уявлення про особливості поведінки, манери спілкування, ставлення до навколишньої дійсності літературних персонажів, викликають симпатію чи антипатію до сказаного [4].

Вибір для дослідження роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» не є випадковим. По-перше, співавтори твору представляють письменництво полтавського краю кінця XIX – початку XX століття. По-друге, брати Рудченки – Іван Білик та Панас Мирний – проявляли інтерес до скарбів народного мовлення, були активними збирачами, дослідниками, упорядниками фольклорної спадщини українців, що, безперечно, залишило відбиток на їх творчості. По-третє, аналіз ФО, використаних у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», є одним із ключів для розуміння зображуваних у творі подій, настроїв, прагнень народу, його світогляду та характерів персонажів.

Поділяємо думку, що саме в контексті та живому мовленні, ФО виявляють свій зміст повною мірою. Окрім того, через художній твір ми не тільки засвоюємо значення або відтінки значень відомих фразеологізмів, але й збагачуємо свою пам'ять новими ФО [6].

Працюючи з текстом роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», ми зосередили увагу на фразеологічних сполуках, які виражають риси персонажів, позначають емоційний стан, містять оцінно-експресивну характеристику та порівняння з предметами чи явищами.

Головний персонаж, Чіпка Варениченко, зображений у різні періоди життя, тому й фразеологізми, пов'язані з його характеристикою, викликають у читача як позитивні, так і негативні емоції. Звернімося до тексту: *бистрий на розум* «кмітливий, розумний», *в очах засвітилась отрада* «задоволена людина», *очима світить, очі горять* «дивитися зі злістю», *не спускає очей* «тримати в полі зору», *голову на груди звісив, очі в землю потупив* «журитися, засмучуватися», *бути у відчаї* «втрачати надію на щось», *як той сич насуплений* «невеселий, похмурий», *дивиться не злим оком* «дивитися доброзичливо», *очима не виглядав смуток* «не мати смутку в погляді», *мчався стрілою* «швидко пересувався», *душі не чув* «дуже любити», *в рот води наливо* «нічого не говорити», *аж за живіт береться* «дуже сміятися, реготати», *жити душа в душу* «жити дружно, у злагоді», *рвеш на голові волосся* «впадати у великий відчай, розпач» [5;7;8].

Для формування ставлення читача до Грицька Супруненка, Панас Мирний та Іван Білик використовують ФО, які дають оцінку людських якостей персонажа, відображають зміни в його свідомості. Наприклад: *закипіла робота* «швидко й вправно щось робити», *дивився іншими очима* «інакше сприймати, по-іншому ставитися», *таке плете, що й на голову не налізе* «говорити дурниці, нісенітниці, що-небудь несерйозне, необдумане», *пускав їм ману в вічі* «обдурювати, змушувати вірити в що-небудь нереальне», *дівчата пришивали*

квітки «ображати когось в'їдливими репліками, насміхатися», збило пиху «позбавляти кого-небудь гонору, зарозумілості, чванливості» та інші [5;7;8].

Життєві поневіряння Мотрі, її характер, вчинки, емоційний стан допомагають зрозуміти ФО: *як на світ народилася* «відчувати душевний спокій після страждань, переживань, фізичних мук», *спини не розгинаючи, до кривавого поту робити* «працювати багато, без відпочинку», *лиця на ній не стало* «змінюватися на виду, стати дуже блідим від раптового сильного хвилювання, приступу хвороби», *не бачила світа перед собою* «тяжко страждати, мучитися, переживати», *загубила спокій* «втратити спокійне життя», *з серця гірко плакала* «кому-небудь дуже прикро, досадно», *пропадати як собаці під тином* «залишитися просто неба, без притулку», *ледве...на той світ не переставилась* «померти» та інші [5;7;8].

Щоб підкреслити негативне ставлення до Максима Гудзя, письменники використовують цілий ряд фразеологізмів із негативною семантикою. Підтверджуємо свою думку прикладами ФО зі значенням дії: *позаливають очі* «дуже напиватися», *точив баляси та баляндраси* «розмовляти, розповідати про що-небудь», *здоровкається з скляним богом* «випити спиртного, напитися, бути п'яним», *не раз і за чуби бралися* «битися чи починати бійку», *ні знобить ні гріє* «зовсім байдуже, ніскільки не турбує», *зарубав собі на умі* «добре, надовго запам'ятати», *у славу ввів* «знеславити, осоромити»; *товариші душі в ньому не чаяли* «бути ним дуже захопленим» та *став душею* «бути в центрі уваги» (мають позитивну семантику) [5;7;8].

Для досягнення більшої яскравості зображення, образної характеристики душевного стану людини й процесів Панас Мирний та Іван Білик використовують порівняльні фразеологізми, основою яких є зіставлення предметів чи явищ [3]. Наведемо приклади: *як стрель стрельнув* «бути враженим, здивованим чим-небудь»; *скрекотять, як ті сороки* «пліткувати, лихословити»; *почали періщити, як снопи молотили* «сильно бити, сікти, шмагати»; *пропадати, як собаці під тином* «залишитися просто неба, без притулку»; *як серцем чуєш якесь лихо* «мати погане передчуття»; *німий, як стіна* «безмовний»; *як огню, боялися* «дуже боятися, стерегтися» тощо [5;7;8].

Доповнюють характеристику психологічного стану Мотрі такі порівняльні фразеологізми: *поблідла, як крейда* «стати дуже блідим, дуже збліднути»; *затряслась, як лист на осочині* «затремтіти, задрижати»; *сльози, як горох* «гірко плакати»; *як важкий камінь налягала на душу* «перебувати в гнітючому настрої, дуже страждати, переживати» [5;7;8].

Емоційний та фізичний стан Чіпки передають стійкі порівняльні звороти, як-от: *як дзига крутиться* «швидко, хапливо рухатися»; *як стріла пушиться* «швидко»; *як ведмідь на цепу* «повільний, незграбний, вайлуватий»; *як колода, повалився на лаву* «відчувати недомагання»; *упала ця вістка, як грім* «несподівано, раптово»; *сам як палець* «зовсім самотній, самотній людина» [5;7;8].

Панство, зображене у творі, влучно характеризують ФО: *чужими руками жар загрібати* «користуватися результатами чужої праці», *вродились, як з землі*

виросли «з'явитися несподівано». Дії селян, життя яких «круто повернуло своїм важким колесом», виражені фразеологічними синонімами зі значенням «тікати»: *налягли на ноги, накивали п'ятами, тягу дали, мандри бігати* [5;7;8].

Отже, аналіз тексту роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» свідчить про широкі можливості використання фразеологічних одиниць народно-розмовного походження для увиразнення тексту, глибокого відтворення світогляду, характеру, емоційного стану персонажів у різних життєвих обставинах, відтворення мовного колориту епохи, яка зображена у творі.

Список використаних джерел

1. Александрова С. П. Фразеологізми у загальнонародній мові та в художньому тексті. *Мовознавство*. 1996. №6. С. 7–8.
2. Вегеш А. Фразеологізми-складники літературно-художніх антропонімів у творах сучасних українських письменників. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*. 2020. Т. 1, № 43. С. 54–60.
3. Алефіренко М. Ф. Від порівняння до нового значення слова. Режим доступу: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine13-13.pdf>
4. Глуховцева І. Фраземікон твору Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: етнолінгвістичний аспект. Режим доступу: <http://fch.udpu.edu.ua/article/viewFile/192022/192236>
5. Панас Мирний. Твори в двох томах. Т.1. Київ: Наукова думка, 1989. 752 с.
6. Петленко Л. П. Українська фразеологія: морально-психологічний аспект характеристики людини. Суми: Джерело, 2005. 158 с.
7. Сучасний фразеологічний словник української мови. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. 640 с.
8. Фразеологічний словник української мови онлайн. Режим доступу: <https://123.slovaronline.com/>.

Листопад Наталія Петрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ НАВИЧОК ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Системне вивчення чисел і дій з числами розпочинається у 1 класі. Згідно з чинною програмою з математики [3] здобувачі освіти у першому класі засвоюють нумерацію чисел у межах 100; склад чисел від 2 до 10 з двох менших; запам'ятовують випадки додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10; ознайомлюються із обчисленнями в межах сотні на основі нумерації, а також із випадками додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд.

Уміння швидко і правильно знаходити результати додавання і віднімання в межах 10 є необхідною умовою успішного засвоєння усних і письмових прийомів виконання цих дій у наступних концентрах. Тому потрібно прагнути, щоб учні запам'ятали результати додавання і віднімання, тобто засвоїли таблиці. Це є одним із основних очікуваних результатів вивчення змістової лінії «Числа. Дії з числами» у 1 класі.

Існує кілька методичних підходів до формування в першокласників обчислювальних умінь і навичок:

- дії додавання і віднімання вводяться паралельно або послідовно через певний проміжок часу;
- різна послідовність введення прийомів обчислень;
- різна кількість годин на опрацювання певного змісту тощо.

Проте всі методики містять велику кількість завдань на засвоєння табличних результатів додавання і віднімання в межах 10.

Враховуючи вікові особливості учнів І циклу навчання (їх мислення, увагу, пам'ять, сприйняття), автори у своїх підручниках і посібниках пропонують різноманітні за змістом та формою завдання, які спрямовані на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Педагоги на уроках намагаються урізноманітнити діяльність дітей, щоб процес формування обчислювальних навичок був цікавим і ефективним.

Загальновідомо, що одним із основних видів діяльності дитини є гра. На відміну від навчальних завдань, де сформульована безпосередня вимога запам'ятати склад числа чи таблицю додавання, у дидактичній грі це відбувається опосередковано. Спостереження за навчальним процесом показують, що вчителі початкових класів у своїй практиці часто використовують відомі ігри – «Магазин», «Футбол», «Естафета», «Лабіринт», «Підкорення вежі» тощо.

Упровадження в освітній процес ІТ-технологій розширює можливості використання дидактичної гри під час вивчення нумерації чисел та формування обчислювальних умінь і навичок в учнів початкової школи.

Серед різноманіття запропонованих онлайн-ресурсів, зміст яких спрямований на реалізацію завдань навчальної програми з математики для початкової школи, проаналізуємо освітню платформу Faino. Платформа Faino містить контент, який здатний забезпечити освітній процес в умовах аудиторного, дистанційного та змішаного навчання. Платформа має набір інструментів для вчителя з організації навчання: вибір форми навчання, інтерактивні презентації і відеофрагменти для кожного уроку; призначення та перевірка індивідуальних завдань; можливість будувати індивідуальну навчальну траєкторію кожного учня, відстежувати динаміку його розвитку в реальному часі.

Батьки також мають доступ до освітньої платформи, що відкриває їм можливість відстежувати поступ дитини в опануванні програмовим змістом, якщо дитина працює під керівництвом учителя, та організовувати індивідуальне навчання, якщо батьки приєднують дитину до платформи самостійно.

Умови організації різних форм роботи на платформі висвітлено у відеопрезентації [1]. Зауважимо, що платформа Faino схвалена для використання в освітньому процесі у ЗЗСО України, відповідає концептуальним засадам НУШ.

Окремим пунктом серед запропонованих на платформі інструментів ідуть дидактичні ігри [2], спрямовані на засвоєння програмового змісту математики.

Інтерактивний додаток містить близько 200 ігор математичного змісту, кожна з яких має захоплюючий сюжет (спортивні змагання, побут, свята, довкілля, природні явища тощо). Героями окремих ігор є звірята (їжаки, рибки, дельфіни, черепашки, лелеки та інші). Вони рухаються поодиноці та групами з різною швидкістю та різними траєкторіями, мають спільні або різні ознаки, виконують певні дії. Першокласник/першокласниця, дотримуючись указаних у завданні умов, встановлює їх кількість (отримує числа) та виконує відповідні арифметичні операції.

До кожної гри можна повертатися безліч разів, оскільки кількість об'єктів щоразу змінюється завдяки генератору випадкових чисел. Лічильник відповідей (правильна/неправильна) у підсумку вказує рівень досягнення дитини, вказує на наявні помилки та рекомендує повторити гру, щоб досягти вищого рівня.

Використання інтерактивних ігор, представлених на освітній платформі Faino, здатне перетворити навчання на захоплюючий, особистісно зорієнтований процес, де формування обчислювальних навичок відбувається опосередковано.

Вчителі-експериментатори відзначають високий інтерес першокласників і першокласниць до інноваційного продукту, який мотивує досягти успіху, а також той факт, що обчислювальні навички, здобуті у процесі гри, формуються набагато легше, швидше й ефективніше. У процесі гри діти також розуміють, для чого їм потрібні математичні знання і обчислювальні навички. Таким чином у життя втілюються основні концептуальні засади Нової української школи – досягати того, щоб кожна дитина була успішною і щасливою.

Список використаних джерел

1. Використання нової освітньої платформи Файно на уроках математики в 1 класі. Відеопрезентація. URL: https://www.youtube.com/watch?v=rwh7n1gnLbg&ab_channel=%D0%A3%D0%9E%D0%92%D0%A6%D0%9E%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%BD. (Дата звернення 19.02. 2024 р.)
2. Освітня платформа Faino. Навчальні ігри. URL: <https://faino.school/educational-games>. (Дата звернення 19.02.2024 р.)
3. Типова освітня програма для учнів 1–2 класів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (Дата звернення 19.02. 2024 р.)

**Магда Валерія Дмитрівна
Коношенко Оксана Яківна**

МОНОПОЛІЯ І КОНКУРЕНЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ ЯК ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема «Монополія і конкуренція в ринкових умовах» залишається вкрай актуальною в сучасному економічному середовищі, а тому важлива при вивченні дисципліни «Економіка підприємства». Зростання глобалізації, стрімкий розвиток технологій та постійні зміни у суспільстві створюють нові виклики для

бізнесу та економіки загалом. Ця тема вражає не лише на економічний аспект, а й на соціальний, технологічний, та політичний, і дозволяє досліджувати важливі аспекти сучасного економічного ландшафту.

Монополія — це ринок з настільки обмеженою кількістю продавців, що кожен з них може впливати на загальний обсяг пропозиції, а значить, і ціну товару або послуги. У сучасному світі монополії зазвичай контролюють не 100% ринку, а його частину. Ступінь, до якого такі компанії вважаються монополіями, зазвичай регулюється національним законодавством. Компанії можуть виступати монополістами не лише країни в цілому, а бути монополією на місцевому регіоні. До монополій належать: державні підприємства, приватні компанії та міжнародні організації.

Олігополія — ситуація, коли на ринку домінує не одна компанія, а кілька великих (виробляють ідентичний товар або надають аналогічні послуги), які конкурують між собою, але не дозволяють «вирости» дрібним гравцям.

Для вимірювання ступеня монополії використовується так званий індекс Херфіндала-Хіршмана: $HHI = S_1^2 + S_2^2 + \dots + S_n^2$, де S_1 — частка ринку 1-ої фірми, n — кількість фірм на ринку. Високий рівень конкуренції визначається як індекс від нуля до 1000, а середній - від 1000 до 1800. Якщо він вищий, то це свідчить про високу концентрацію ринку, низьку конкурентоспроможність та загрозу монополії.

Форми монополій:

- Природня монополія: розвиваються там, де історично, через технічні особливості виробництва, ефективніше задовольняти попит на ринку за відсутності конкуренції і де витрати суттєво знижуються зі збільшенням пропозиції.
- Адміністративна монополія: виникають в результаті заходів, вжитих органами державної влади, і проявляються в наданні певним суб'єктам (як правило, державним) виключного права на здійснення певних видів діяльності.
- Економічна монополія: домінування на ринку набувають суб'єкти господарювання, які більш успішно, ніж інші, розвивають свій бізнес, збільшують його розміри, концентрують капітал та/або виводять на ринок нові товари чи розробляють власні технології.

Конкуренція означає суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, продажу і купівлі товарів. Конкуренція передбачає постійні зусилля, спрямовані на отримання переваг і досягнення успіху.

Основна мета конкуренції - завоювати ринок, перемогти конкурентів у боротьбі за споживача та забезпечити стабільний прибуток.

Негативні наслідки конкуренції: витіснення дрібних виробників великим капіталом, розорення одних і збагачення інших, зростання соціальної несправедливості, помітне посилення майнової нерівності в країні, зростання безробіття та інфляції.

Позитивні риси конкуренції: є рушійною силою ринкової економіки (перемагає той, хто виробляє продукцію найвищої якості за найнижчих витрат виробництва, спираючись на науково-технічні досягнення та передову організацію праці); стимулює економію матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, змушує постійно оновлювати асортимент продукції, ретельно стежити за науково-технічними новинками та активно впроваджувати їх у виробництво.

Функції конкуренції: забезпечує рівновагу між попитом і пропозицією, регулюючи національне споживання і виробництво; сприяє кооперації та узгодженню інтересів виробників, що взаємодіють через ринковий механізм; змушує виробників знижувати витрати виробництва, що стимулює технологічний прогрес та ефективність; підтримує підвищення якості продукції та послуг, що особливо важливо в умовах науково-технічного розвитку; формує ринкові ціни, забезпечуючи збалансоване співвідношення між суспільними потребами і виробництвом.

Існує чотири типи конкурентних ринків:

- Ринок «чистої» конкуренції.
- Ринок «чистої» монополії.
- Ринок монополістичної конкуренції.
- Ринок олігополії.

Таким чином, монополія і конкуренція мають протилежний вплив на ринкову економіку. Монополія може обмежувати вибір споживачів, підвищувати ціни та затримувати розвиток. У той же час, конкуренція стимулює ефективну роботу ринку, забезпечує більший вибір, низькі ціни і інновації.

Результати дослідження свідчать про те, що оптимальною ситуацією для ринку є конкуренція, яка сприяє створенню конкурентного середовища, на якому фірми змагаються за кращі результати, приносять нові ідеї і пропонують високоякісні товари та послуги. Водночас, необхідно враховувати можливість деякої державної регуляції, щоб запобігти появі монополістичних структур, які можуть призвести до негативних наслідків для споживачів та ринкової економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Назва сайту: dsnews.ua. Режим доступу: <http://surl.li/ibdsk>
2. Назва сайту: osvita.ua. Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21842/
3. Назва сайту: studies.in.ua. Режим доступу: <https://studies.in.ua/bzakon/112-48-formi-konkurencyi-ta-tipi-rinkovih-situacyi.html>

Марюхніч Тетяна Вікторівна

МОВЛЕННЄВО-ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ

Рівень підготовки фахівців будь-якої галузі визначається сформованістю їхньої мовленнєвої компетенції, яка є невід'ємною складовою професійної

компетенції. За сучасних умов розвитку інформаційного суспільства мова, що його обслуговує, стала більш багатою, поліфункціональною. У зв'язку з цим уміння вести гармонійний діалог у професійній діяльності й досягати успіху в комунікації розглядаються як найважливіші складові професійної компетентності в різних сферах діяльності людини, адже за всієї предметної ерудиції нестача професійно-мовленнєвих навичок може стати причиною серйозних професійних похибок, невдач, навіть чинником тривалого особистісного недооцінювання. Тому високий рівень володіння професійним мовленням стає обов'язковою умовою професійної компетентності кожного фахівця.

Проблемі формування професійного функціонального мовлення як важливого напрямку професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти присвячено праці Г.Бондаренко, Л.Златів, Н. Костриці, Л. Любашенко, Т.Окуневич, М. Пентилук, Т. Симоненко. Провідними у визначенні характеристики і взаємодії різних компонентів професійного мовлення стали погляди Л.Виготського, І.Зимньої, І.Зязюна, О.Леонтьєва, Л.Нечепоренко, Г.Сагач, Н.Тарасевич та ін., що вказують на об'єктивну потребу й необхідність формування цього важливого компонента професійної діяльності. Питанням формування мовленнєвої компетентності студентів-нефілологів, зокрема культури мовлення, професійного мовлення, приділяли увагу сучасні дослідники з проблем навчання української мови у ЗВО С. Вдовцова, Л. Головата, І. Дроздова, Н. Костриця, В. Михайлюк, Л. Романова, Н. Тоцька та інші.

Готуючи майбутніх фахівців у закладах фахової передвищої освіти, де комунікативна компетентність є ваговою складовою ділового процесу, викладачі повинні розвивати в них мовленнєво-комунікативні вміння. Це відбувається як на лекційних, так і на практичних, семінарських і лабораторних заняттях. Аудиторні практичні заняття з української мови за професійним спрямуванням відіграють виключно важливу роль у процесі розвитку мовленнєвої компетентності студентів. Вони спрямовані на застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань у процесі спільної діяльності з викладачем. Головне завдання практичних занять – поглибити, розширити, деталізувати знання, сприяти виробленню навичок професійної діяльності. Ця форма організації навчального процесу розвиває наукове мислення та мовлення студентів, дозволяє перевірити знання. Погоджуємося з думкою І. Дроздової, що в системі вищої освіти на нефілологічних факультетах кожне практичне заняття має формувати креативні вміння студентів з професійного мовлення за фахом [2, с.225].

Навчально-тренувальні вправи у поєднанні з завданнями творчого характеру сприяють осмисленню й запам'ятовуванню теоретичного матеріалу, активізують пізнавальну діяльність студентів, формують навички, необхідні для подальшого підвищення рівня мовленнєвої майстерності. Розвитку мовного самоконтролю студентів сприяють вправи на виправлення мовних помилок у запропонованих викладачем словоформах, словосполученнях, реченнях, робота

за індивідуальними картками з деформованим текстом тощо. Ефективним є залучення студентів до аналізу помилок мови засобів масової інформації та реклами: самостійно аналізуючи мовне довілля студент звикає до свідомого ставлення до слова. Також варто при виконанні таких завдань проаналізувати частотність мовних порушень і запропонувати правильний варіант написання. Після виконаного завдання студентам потрібно зробити висновки, які ж мовні норми в їх професійному мовленні є слабкі, а які сильні. Такий досвід надалі захистить індивідуальне мовлення від негативного зовнішнього впливу.

Забезпечують формування творчої усної й писемної мовленнєвої компетентності здобувачів освіти й прийоми навчання творчого професійного мовлення, такі як «Інтерв'ю з фахівцем», «Мозкова атака», «Асоціювання», «Ведення щоденника практики», «Аналіз творів студентів» тощо, які спрямовані на формування умінь і навичок усного й писемного мовлення, методичних умінь, а також на розвиток творчих здібностей. Наприклад, основне завдання «Мозкової атаки» – одержати якнайбільше несподіваних, оригінальних ідей. А темою такої дискусії може бути – «Шляхи вирішення мовного питання в Україні», яке нині є актуальним.

Комплексні завдання, що є складовими лінгводидактичних стратегій, сприяють формуванню в студентів не лише мовної та мовленнєвої, а й професійної комунікативної компетенції, спонукають їх уважніше, чіткіше, доцільніше добирати й послуговуватися в мовленні різноманітними мовними засобами, остерігаючись невмотивованого вживання слів, словосполучень, термінів. [1]. У цьому контексті особливої значущості набувають такі форми навчання, як комунікативний тренінг, дидактична гра, самостійна робота тощо. Комунікативний тренінг – форма організації навчання, спрямована на засвоєння змісту освіти, комунікативний і професійний розвиток особистості. Комунікативний компонент змісту пропонованого тренінгу має стати професійно спрямованим, що дає змогу створити цілісний процес колективної діяльності студентів, детермінує розвиток пізнавальних здібностей і вмінь міжособистісних стосунків учасників спілкування, містить значні потенційні можливості для активізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування фахівці будь-якої галузі повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійної діяльності. У зв'язку з цим важливим у мовленнєво-професійній підготовці здобувачів освіти є оволодіння фаховою лексикою, оскільки успішність професійного спілкування значною мірою визначається таким рівнем володіння лексичними навичками, який забезпечить здатність студентів розуміти і вживати в потрібній ситуації саме ту лексичну одиницю, яка найточніше передає висловлену думку.

Отже, формування мовного фахового контенту у навчальному процесі є важливою складовою загальної підготовки студентів до самостійної професійної діяльності за обраною спеціальністю та передумовою успішного кар'єрного зростання.

Список використаних джерел

1. Борисенко В. В. Компоненти науково-методичної системи поетапного формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців економічних спеціальностей. *Українська мова і література в школі*. 2009. №7. С. 33–36.
2. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей: монографія. Х.: ХНАМГ, 2010. С. 320.

Мехед Ольга Борисівна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ БІОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

Концепція "Нової української школи" визначає стратегічні напрямки реформ у системі освіти, включаючи вдосконалення змісту, методів та технологій навчання. Впровадження інновацій у підготовку фахівців біології та здоров'я людини відповідає цим вимогам, сприяючи формуванню гнучких та компетентних кадрів. Зокрема, це може включати в себе використання сучасних технологій у навчальних програмах, підвищення практичної спрямованості навчання, а також розвиток навичок критичного мислення та проблемного підходу до вирішення завдань у сфері біології та здоров'я людини. Такий підхід відповідає потребам сучасного суспільства та сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, готових до ефективної роботи в сфері біології та охорони здоров'я в умовах постійних змін і викликів.

Впровадження інноваційних технологій в професійну підготовку фахівців біології та здоров'я людини в рамках Концепції НУШ має кілька ключових особливостей, до яких відносяться, зокрема інтеграція сучасних методів навчання - здійснення активної інтеграції інтерактивних та практичних методів навчання дозволяє студентам активно взаємодіяти з матеріалом, сприяє формуванню практичних навичок та розвитку критичного мислення; використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що розширює можливості отримання інформації, сприяє взаємодії студентів та педагогів через онлайн-платформи, а також підвищує доступність навчального матеріалу. При цьому акцент робиться на практичному навчанні - враховується значення практичних занять та вирішення реальних завдань в галузі біології та здоров'я. Застосування інновацій дозволяє підвищити практичну спрямованість навчання, що є важливим для формування навичок, необхідних у професійній діяльності. Концепція "Нової української школи" покликана сприяти розвитку творчого потенціалу студентів. Впровадження інновацій стимулює творчість, самостійність та ініціативу у вивченні предмету. Все вищеперелічене сприяє

формуванню компетентностей для сучасного ринку праці, оскільки забезпечується адаптація навчальних програм до потреб сучасного ринку праці, зокрема, враховуючи високий рівень змін у галузі біології та здоров'я. Це дозволяє випускникам бути конкурентоспроможними та готовими до викликів професійного середовища.

Інноваційні методи та засоби навчання можуть значно полегшити процес засвоєння матеріалу, сприяти більш глибокому розумінню теорії, а також підготувати студентів до викликів, з якими вони зіткнуться у сучасному професійному середовищі. Вивчення особливостей впровадження інноваційних технологій в професійній підготовці фахівців у галузі біології та здоров'я людини в контексті Концепції "Нової української школи" виявляється надзвичайно актуальним у сучасних умовах. Зростаюча потреба в якісних медичних та біологічних послугах, а також швидкий темп розвитку технологій у цих галузях, вимагають постійного оновлення підходів до навчання майбутніх фахівців. Підтримка впровадження інноваційних підходів у професійну підготовку у біологічних та медичних спеціальностях сприятиме підвищенню рівня підготовки фахівців, забезпечить їхню конкурентоспроможність на ринку праці та дозволить відповідати вимогам сучасного світу. Такий підхід також сприятиме створенню інноваційного середовища в освітніх установах, що сприятиме розвитку креативності, самостійності та інтелектуальної активності майбутніх фахівців. Особливо акцентується увага на взаємодії між педагогічними кадрами та студентами у контексті нового навчального середовища. Освітлюються позитивні аспекти впровадження інновацій, такі як зростання мотивації студентів, покращення якості освоєння матеріалу та розвиток креативності. Зазначається, що інтеграція інновацій у професійну підготовку підкреслює важливість формування конкурентоспроможних та адаптованих до сучасних вимог спеціалістів у галузі біології та здоров'я людини.

Застосування інновацій в освітньому процесі дозволяє значно підвищити практичну спрямованість навчання у закладі вищої освіти. Це досягається через впровадження сучасних методів та технологій, спрямованих на практичне застосування теоретичних знань та розвиток реальних навичок студентів. Основні особливості цього підходу включають впровадження методів проблемного навчання, де студентам пропонується вирішувати реальні завдання та сценарії, що відображають практичні виклики їхньої майбутньої професії; дозволяють створити віртуальні середовища та симуляції, де студенти можуть практикувати навички та вирішувати завдання, що відтворюють реальні умови їхньої професійної діяльності; дозволяють студентам вивчати матеріал в практичному контексті, отримуючи доступ до актуальної інформації, відеоматеріалів та віртуальних лабораторій. Залучення індустрійних партнерів для організації практичних занять, стажувань та реальних професійних проєктів сприяє практичному використанню здобутих знань. Ну і нарешті використання інтерактивних методів, таких як групові обговорення, кейси, інтерактивні лекції та дискусії, створює можливість для студентів активно застосовувати свої знання

у вирішенні конкретних проблем. Ці підходи допомагають не лише зміцнити теоретичні знання, але й надають студентам можливість отримати практичний досвід, який буде цінним у їхній подальшій професійній діяльності.

Таким чином, питання впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки фахівців у галузі біології та здоров'я людини є надзвичайно актуальним в рамках Концепції "Нової української школи". Основні принципи та стратегії впровадження інновацій в навчальний процес включає, зокрема, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, інтерактивних методів навчання та педагогічних інновацій. Особливо важливим є увага до взаємодії між педагогічними кадрами та студентами в умовах нового освітнього середовища, що передбачає позитивні аспекти впровадження інновацій, такі як підвищення мотивації студентів, покращення якості засвоєння матеріалу та розвиток креативності. Завдяки інтеграції інновацій у професійну підготовку, підкреслюється важливість формування конкурентоздатних та адаптованих до сучасних вимог спеціалістів у галузі біології та здоров'я людини.

Подальшими можливими напрямками дослідження розглянутого питання можна назвати пошук ефективних методів підвищення рівня інформаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу, від адміністраторів та науково-педагогічних працівників закладу освіти до студентів, спрямований на стимулювання їхньої зацікавленості у використанні інформаційно-комунікаційних технологій та пошуку власних творчих виражень завдяки створенню та підтриманню освітнього середовища, яке сприяє доступу до інформації та розвитку їхнього професійного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Мехед О. Б., Мехед Д. Б. Професійно-розвивальні технології підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності, направленої на збереження здоров'я молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ, 2022. Вип. 3К (147) 22. С. 281-285.
2. Носко М. О., Мехед О. Б. Впровадження освітніх практик здоров'язбереження при підготовці STEM фахівців. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 20 (176). Чернігів : НУЧК, 2023. С. 194-199
3. Gregory Griban, Serhii F. Kudin, Hanna I. Zhara, Andrii V. Kuzhelnyi, Tamara V. Mazur, Yuliya M. Nosko, Olha B. Mekhed (2023). Formation and Preservation of Students' Mental Health in the Process of Studying at Pedagogical Universities. *Acta Balneologica*, VOL. LXV, 1(173). С. 55-61.

Мішкулинець Олена Олексіївна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ

Питання критичного мислення посідає одне з найважливіших місць серед проблем, які супроводжують прогресивний розвиток українського інформаційного суспільства. Сучасні роботодавці дедалі частіше шукають не

просто виконавців, а людей, які готові мислити поза шаблонами. Працівник майбутнього повинен бачити «крізь час» і втілювати в життя ідеї, котрі до нього ніхто не пропонував. Майбутнє – це період, коли головною цінністю стане мозок, емоції й розвиток.

Одним із основних напрямків розвитку сучасної освіти є використання інноваційних технологій навчального процесу. Їх використання допомагає викладачу підвищити мотивацію здобувачів освіти, більш раціонально побудувати процес навчання. Це й зумовлює необхідність для викладача самому постійно вчитися. Однією з таких технологій, що допомагає здобувачеві не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє його розвитку особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення.

В рамках дослідження даного явища здійснювалось цілим рядом зарубіжних та вітчизняних науковців. До зарубіжних науковців, які займалися вивченням критичного мислення особистості можна віднести: Д. Дьюї, Д. Клустера, А. Кроуфорда, М. Ліпмана, С. Метьюз, Ж. Піаже, Д. Халперна та ін. Серед українських учених вивченню цього питання приділяють значну увагу: І. Бондарчук, Т. Воропай, О. Пошетун, С. Терно, О. Тягло, Л. Терлецька та інші (Козира, 2017).

Критичне мислення сьогодні один з модних трендів в освіті. Його розвиток є одним з наскрізних завдань освітнього процесу в закладах вищої освіти. Здобувачеві освіти недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами здобувача, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Провідна ідея досвіду полягає у виробленні певної системи роботи над формуванням критичного мислення здобувачів освіти. Застосування технології розвитку критичного мислення - один із шляхів виховання активної особистості, що може взяти на себе ініціативу і діяти у межах правового поля. Це засіб формування критичного мислення і водночас розвитку творчих здібностей особистості.

Розглядаючи питання розвитку навичок критичного мислення у здобувачів освіти під час вивчення психології хочемо спочатку зацентрувати увагу на понятті «критичне мислення». Передусім зазначу, що це поняття настільки різнобічне, що спеціалісти різних галузей освіти сприймають його по-різному.

В психології представлені різні трактування критичного мислення. З точки зору філософів, критичне мислення - це вміння логічно мислити та аргументувати. З точки зору психології, критичне мислення - це таке мислення, яке має наступні характеристики:

- глибина (проникливе мислення) - вміння проникати в суть, бачити неясне там, де іншим усе здається цілком ясним і зрозумілим;
- послідовність - вміння дотримуватися логічних правил, не суперечити самим собі, обґрунтовувати висновки;
- самостійність - вміння ставити питання, знаходити нові підходи до їх

з'ясування;

- гнучкість - уміння змінювати спосіб розв'язання проблеми, знаходити нові шляхи, бути вільним від шаблону;
- швидкість - уміння швидко впоратися з пізнавальними завданнями;
- стратегічність - послідовне висування гіпотез, визначення ознак під час розв'язання завдань.

З точки зору педагогічної теорії розвивального навчання, в якому в учня як суб'єкта пізнавальної діяльності розвивається і формується механізм мислення, а не експлуатується пам'ять, критичне мислення має наступні ознаки: аналітичність; асоціативність; самостійність; логічність; системність (Тягло, 2008).

Цілком зрозуміло, що до критичного мислення ми звертаємося для виконання завдань, формулювання висновків, оцінки інформації та для прийняття якогось життєво важливого для нас рішення. Слово «критичне» припускає насамперед оцінювальний компонент: чи вдало вибрані джерела, чи добре ми проаналізували інформацію, чи правильні висновки зробили з неї, чи правильне рішення ми прийняли тощо. Критичне мислення часто називають «спрямованим мисленням», тому що воно спрямоване на одержання бажаного результату.

Доречно зазначити п'ять складових критичного мислення (Тимоха, 2011):

1. Критичне мислення - мислення самостійне. Самостійність - перша і, можливо, найважливіша ознака критичного мислення.

2. Інформація є відправним, а не кінцевим пунктом критичного мислення. Знання створюють базу, без якої людина не може мислити критично. Завдяки критичному мисленню процес пізнання стає осмисленим, безперервним і продуктивним.

3. Критичне мислення починається з постановки питань і з'ясування проблем, які потрібно розв'язати. Основне завдання викладача, який навчає здобувачів освіти мислити критично, - це навчити їх ставити запитання та формулювати проблеми, тому що вміння розв'язувати проблеми - шлях до досягнення мети, шлях до успіху.

4. Критичне мислення прагне до переконливої аргументації. Критично мисляча людина може знайти власне розв'язання проблеми й обґрунтувати його розумними доказами. Будь-яка аргументація містить у собі чотири основні елементи: твердження; доведення; докази; підстава.

5. Критичне мислення - це мислення соціальне. Особлива думка перевіряється й удосконалюється, коли її розділяють з іншими. Коли ми дискутуємо, сперечаємося, обмінюємося думками з іншими людьми, ми уточнюємо й поглиблюємо свою власну позицію. Тому для формування в здобувачів освіти навичок критичного мислення необхідно використовувати інтерактивні методи: парну й групову роботу, дискусії й дебати, проекти й письмові роботи.

Відтак, найкращим видом навчальної діяльності, в якій формуються навички критичного мислення, є письмова робота. У написанні процес мислення

стає видимим. Той, хто пише, завжди активний. Він завжди висловлює на папері свої думки і знаходить аргументацію для їх підкріплення. Письмова робота містить у собі пошук розв'язання якоїсь проблеми й пропонує його читачам. Крім того, письмова робота носить соціальний характер, оскільки той, хто пише, завжди орієнтується на читача. Всі п'ять складових критичного мислення можуть втілюватися в різних видах навчальної діяльності.

У своїй педагогічній практиці я використовую критичне мислення й намагаюся розвивати його в наших здобувачів освіти. Однак я не вчу їх саме технології, тобто не навчаю техніки критичного мислення. Часто можна почути, як викладач говорить здобувачу: «Думай!» Він відповідає: «Я думаю!», але проблема не розв'язується, тому що він не знає, що означає «думати», а викладач не може пояснити, що думати - це означає сформулювати питання щодо проблеми.

Отже, існує принаймні три причини, чому саме тепер необхідно розвивати критичне мислення.

Наразі ми користуємося мовою, яка часто є маніпулятивною і шкідливою. Ми мислимо стереотипами, говоримо стереотипами, інколи не замислюємося над значенням слів, які використовуємо. Також, інформаційне суспільство, в якому інформація ускладнюється, швидко змінюється і набуває якісно нових функцій, у якому інформаційний вплив часто має на меті маніпулювання поглядами та діями людей, потребує від людини нових компетенцій. Неменш важливим є також те, щоб створити демократичне суспільство неможливо без створення демократичної особистості, найважливішою характеристикою якої є критичне мислення. Люди, що володіють критичним мисленням, мають наступні головні характеристики: вони чесні самі із собою; вони долають сум і ін.; вони ставлять питання; вони базують судження на доказах; вони шукають зв'язок між предметами; вони можуть відокремити головне від риторики, коли дивляться телевизор або читають газети; вони інтелектуально незалежні; ними неможливо маніпулювати (Терно, 2011).

Так звана «традиційна» педагогіка, точніше сказати, авторитарна, мала на меті виховувати слухняного громадянина, а не мислячого. Для нашого стереотипного мислення часто і сьогодні термін «критичне» означає «критикувати» (тобто говорити про погане), а не мислити. Реформуючи нашу систему освіти, ми повинні створити їм більше можливостей саме для вибору: змісту, способу, типу навчання тощо, переглянути і зробити менш насиченими програми, дати можливість визнання на заняттях й у підручниках альтернативних думок і точок зору, тобто реально демократизувати процес навчання. Зауважу, що критична грамотність, як і демократія, визначає здатність діяти у спільноті як мисляча особистість (Пометун, 2018).

Отже, підсумовуючи вищесказане можна зазначити, що одним із основних напрямів розвитку сучасної освіти є технологізація навчального процесу. Використання різноманітних освітніх технологій допомагає викладачам підвищити мотивацію здобувачів освіти, більш раціонально побудувати процес навчання й

таким чином досягти більш високих та гарантованих результатів педагогічної діяльності. Однією з таких технологій, що допомагає здобувачу не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення.

Отже, критичне мислення представляє складний аналітико-синтетичний процес пізнання, який характеризується логічністю, рефлексивністю та осмисленістю і потребує спеціальних вмінь від людини, що критично мислить. Основними складовими поняття виявляються проблемне мислення, творча уява, рефлексивний та діалогічний компонент. Серед спеціальних здатностей та вмінь, які сприяють розвитку критичного мислення, головне місце посідають ерудованість, самостійність, наполегливість, гнучкість, чесність, відкритість, обачність.

Зазначимо, що критичне мислення, насамперед стимулює інтелектуальний розвиток здобувачів освіти, сприяє вирішенню проблем, ухваленню продуктивних рішень, самовдосконаленню. Критично мисляча особистість здатна перевіряти достовірність знань та інформації та змінювати спосіб мислення, шукаючи дієвих рішень.

Список використаних джерел

1. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі. Тернопіль: Астон, 2017. 60с.
2. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С.89-98.
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
4. Тимоха С. Теоретичні основи розвитку критичного мислення студентів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Випуск LV. Частина II. Слов'янськ 2011// http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/2011_55_2/8.pdf
5. Тягло О. В. Критичне мислення. Х.: Основа, 2008. 187 с.

Мороз Наталія Володимирівна

МЕТОДОЛОГІЯ ЛІНГВОКУЛЬТОРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІКИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

У сучасній лінгвістиці, у зв'язку з тим, що антропоцентризм вважається ключовим поняттям, а мовна особистість знаходиться в центрі культури та культурної традиції, аналіз ономастичного матеріалу з точки зору взаємодії мови та культури, в рамках якого онім розглядається як показник культурних цінностей, набуває актуального інтересу. Самі ж ойконіми важливі для реконструкції фізичної географії минулого, матеріал якої вдало використовується на уроках географії.

Незважаючи на значний досвід у сфері етимологічної, лексико-семантичної та структурно-дериваційної характеристики ойконімів в Україні, лінгвокультурологічний аспект аналізу назв населених пунктів майже не враховано. Це зумовлено як суб'єктивними, так і об'єктивними факторами.

Ономастичні дослідження, розпочаті ще в минулому столітті, були спрямовані на синхроніко-діахронний семантичний, структурний і етимологічний аналіз назв населених пунктів і мали завершитися укладанням і виданням повного історико-етимологічного словника назв населених пунктів нашої країни. Такий словник має велике значення, але він ще знаходиться в стадії укладання і його прототипами стали регіональні ономастичні словники разом із більшими чи меншими словниками топонімів України (Торчинський, 2003).

Об'єктивні чинники – це, по-перше, межа між реальною та народною етимологією, яку важливо не перетинати, аналізуючи ойконіми в лінгвокультурологічному аспекті. Важливо мати на увазі застереження Білецького про те, що відсутність хронологічних, географічних, лінгвістичних та культурно-історичних визначень або приділення їм малої уваги може позбавити ономастичні дослідження наукової цінності (Білецький, 2012, с. 235). Тому лінгвокультурологічний аналіз ойконімів має бути спрямований на відбір даних, які не суперечать мовним законам і водночас є результатом культурних традицій іменотворення.

По-друге, аналіз мови з точки зору її культурної функції передбачає віднесення до тексту як культурно-мистецького, культурно-історичного, національно-культурного явища. У лінгвокультурологічних дослідженнях під ойконімом слід розуміти текст – скорочений, втілений в одній лексичній одиниці, але насичений лінгвокультурологічною, історичною, географічною, етнографічною, енциклопедичною та іншою інформацією.

По-третє, основним поняттям теорії антропоцентризму є світогляд (концептуальний і лінгвістичний). Ойконімічна система існує у свідомості носіїв мови як організований фрагмент мовного світогляду. Концептуальний світогляд, який можна широко моделювати при аналізі концептів «село», «місто», «мала батьківщина», «Батьківщина» тощо, має обмежене поле вираження (інтерпретації) на рівні ойконіміки.

Слід зазначити, що якщо йдеться про лінгвокультурологічний аспект аналізу ойконімічного матеріалу, то мається на увазі саме лінгвокультурологічний аспект в ономастиці, а не лінгвокультурологічна ономастика як така. Більш того, дослідження привело до такої думки, що це не тільки зарано, але й навряд чи потрібно, особливо якщо говорити про аналіз ойконімів. Лінгвокультурологія не може замінити ономастичне обґрунтування власних назв. Вона вказує на культурну основу і спрямовує теоретичні лінгвістичні дослідження в антропоцентричну, культуроцентричну, національну, духовну сфери.

Реконструкція культури творення українських ойконімів передбачає наявність в онімі як мовної, так і культурної інформації. Мовна інформація існує завдяки певним законам мови, культурна – зумовлена самою культурою та об'єктивується через різні культурні коди (Матвеева, 2005).

Тож питання взаємодії мови та культури є одним із найактуальніших у сучасній науковій парадигмі, оскільки мова створює культуру і, водночас,

розвивається в ній. Одним із аспектів лінгвокультури є культура іменотворення, а саме процес найменування людьми поселення, заснованого та населеного ними. Найяскравіше в онімах реалізуються коди культури, засновані на символізації дійсності: вони репрезентують світогляд і світосприйняття людей, історичні, соціальні, культурні фактори, які вже не зустрічаються в апелятивах. Лінгвокультурологічні дослідження ойконімів передбачають використання методів і прийомів лінгвокультурології та ономастики. Розмаїття сучасної ойконіміки, традиції й новаторство українського іменотворення, багатство принципів, мотивів, способів і засобів найменування є вагомими підставами розглядати назви населених пунктів як редуковані мовно-культурні тексти, що репрезентують мову та культуру, історію та географію, національні традиції та природний менталітет, соціальну ідеологію, живу та самотутню душу людини, яка назвала поселення. А сам урок географії, як місце де вдало можна застосувати методологію, яку ми досліджуємо, що цим самим розкриє сутність предметних зв'язків в повній мірі.

Список використаних джерел

1. Білецький А., Основи етимологічних досліджень ономастичного матеріалу. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. С. 792.
2. Матвеева Л. Л. Культурологія. Київ : Либідь, 2005. С. 512.
3. Торчинський М. М. Українська ойконімія як джерело етнолінгвістичної інформації. *Наука і сучасність*. Київ : НПУ, 2003. Т. 36. С. 131–138.

**Ольховська Олена Володимирівна
Черненко Оксана Олексіївна**

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НАПРЯМУ «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»

Полтавський університет економіки і торгівлі (ПУЕТ) відомий своїм постійним прагненням до інновацій та вдосконаленням освітнього процесу. У галузі підготовки фахівців напрямку «Комп'ютерні науки» це особливо важливо, оскільки швидкий розвиток технологій вимагає постійного оновлення навчальних програм та методик навчання.

У роботі розглянуто кілька інноваційних методик [1, 2], які успішно впроваджуються у ПУЕТ для підготовки майбутніх фахівців у галузі комп'ютерних наук.

Однією з найбільш передових методик є використання ресурсно орієнтованого навчання в 3D. Цей підхід забезпечує студентам можливість вивчати складні концепції через віртуальне середовище. За допомогою тривимірних візуальних ефектів та інтерактивних ресурсів, здобувачі освіти можуть краще розуміти та застосовувати теоретичний матеріал.

У ПУЕТ також активно використовується метод проблемно-орієнтованого навчання. Цей підхід полягає в тому, щоб студенти вивчали та розв'язували

реальні проблеми, що зустрічаються у сфері комп'ютерних наук. Це дозволяє здобувачам освіти набувати практичний досвід та розвивати критичне мислення.

ПУЕТ активно сприяє використанню онлайн-курсів та масових відкритих онлайн-курсів. Ці курси надають студентам можливість вивчати актуальні теми та технології власним темпом, використовуючи онлайн-ресурси провідних університетів та експертів галузі.

У ПУЕТ великий акцент робиться на практичному навчанні через реалізацію проектів. Студенти активно займаються розробкою програмного забезпечення, створенням веб-сайтів, аналізом даних та іншими проектами, що дозволяють їм отримувати практичний досвід та розвивати командну роботу. Віртуальні лабораторії та симуляції надають можливість отримати важливий практичний досвід.

Використання інноваційних методик навчання у процесі підготовки фахівців у галузі комп'ютерних наук дозволяє підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які здатні ефективно працювати в умовах сучасного технологічного середовища. Ці методики допомагають студентам розвивати не лише технічні навички, а й креативне мислення, комунікативні здібності та здатність до самостійного навчання - навички, які є надзвичайно важливими у сучасному світі технологій.

Список використаних джерел

1. Biggs, J., Tang, C. (2011). Teaching for quality learning at university. McGraw-Hill Education (UK).
2. Laurillard, D. (2012). Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology.

**Ольшанська Тетяна Іванівна
Овсієнко Юлія Іванівна**

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА

Необхідність інноваційної спрямованості освітньої діяльності в сучасному контексті соціального, культурного та освітнього розвитку визначається кількома обставинами: соціально-економічні перетворення, що відбуваються, зумовлюють необхідність докорінного оновлення системи освіти, методів і прийомів організації навчально-виховного процесу в різних типах навчальних закладів.

Інноваційна спрямованість діяльності педагогів є засобом оновлення освітньої політики. Зростаюча гуманізація змісту освіти, постійні зміни в обсязі та складі навчальних дисциплін зумовлюють необхідність постійного пошуку нових організаційних форм і педагогічних технологій. Слід зазначити, що змінюється саме ставлення викладачів до факту опанування і застосування педагогічних інновацій.

Сучасний педагог – це освітянин, який перетворює педагогічне середовище і педагогічну реальність. Це активна і компетентна особистість, яка виконує дослідницьку функцію в процесі своєї професійної діяльності.

Суспільний запит вимагає від викладача постійного розвитку професійної майстерності: опанування сучасними технологіями і методами навчання й уміння ефективно використовувати їх у своїй практичній професійній діяльності; підвищення якості освіти шляхом удосконалення методів викладання, участі в інноваційній діяльності, опанування нових методик викладання й активного поширення власного досвіду для підвищення якості освіти й виховання.

Уточнимо зміст поняття «інновація».

Термін інновація походить із латинської мови («novatio»). У перекладі це означає оновлення (або зміну), і префікс «in» перекладається з латинської «у напрямку». Дослівний переклад «Innovatio» означає «у напрямку змін, оновлення».

У цілісному розумінні поняття «innovation» вперше згадується в науково-дослідницьких працях учених XIX століття. А в XX столітті остаточно цей термін було введено в економічну науку.

Інновацію іноді розглядають як процес (масштабна або часткова зміна системи і відповідної діяльності) і продукт (результат) цієї діяльності.

Отже, інноваційні педагогічні технології як процес – це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [1, с.39]. У значенні продукту діяльності інновацію визначають як оригінальні, новаторські способи і прийоми педагогічних дій, іноді засоби.

Науковці-дослідники вважають, що інновація належить не тільки до створення і поширення нововведень, але і до перетворень, змін у способах діяльності і способах мислення, пов'язаних із цими нововведеннями. Також це стосується поняття «інноваційна діяльність» [2].

Під інноваційною діяльністю у педагогіці розуміємо цілеспрямовану освітню діяльність, що ґрунтується на осмисленні (рефлексії) власного практичного досвіду через порівняння і дослідження, а також зміну і розвиток освітніх процесів з метою досягнення кращих результатів, набуття нових знань і розвитку якісно інших освітніх практик [3, с. 10-12].

Основною метою інноваційної діяльності є розвиток педагогів як творчих особистостей, перехід від репродуктивної до самостійної діяльності. Тобто, пошук інноваційних методичних прийомів полягає у перетворенні викладачів на розробників і авторів інноваційних методик та освітніх, розвиваючих і виховних засобів для їх реалізації. Нагальним завданням в освіті стає не тільки озброєння молоді певною сукупністю знань, а й вироблення бажання продовжувати навчання впродовж усього життя, вміння працювати в команді та здатність змінюватись і розвивати себе через рефлексивну діяльність.

Для підготовки фахівців нової формації недостатньо лише традиційних форм і методів організації навчально-виховного процесу, необхідно використовувати інноваційні технології навчання, тобто принципово нові способи і методи взаємодії педагогів і здобувачів освіти, які гарантують ефективне досягнення освітніх результатів.

Метою професійної діяльності викладача є створення умов для становлення і розвитку кожного студента як високо моральної та компетентної людини через його навчальну діяльність.

Якість знань молоді і рівень їх духовного розвитку безпосередньо залежать від характеру навчання. Найглибші і найміцніші знання – це саме ті, що набуваються в процесі активної розумової діяльності на основі інноваційних методів і форм навчання.

Інноваційна діяльність у роботі педагога – це методично-орієнтовані інноваційні процеси, що ґрунтуються на впровадженні конкретних освітніх технологій і методик. Це застосування викладачем новітніх інформаційних технологій і принципів інтеграції змісту освіти, розвивального й диференційованого навчання, проектного і проблемного навчання, програмованого й модульного навчання.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
2. Козак Л. В., Гаращенко Л. В., Кочмар Д. А. Творчість як основа інноваційної діяльності майбутнього педагога. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* 2020, № 69, Т. 2. С. 169 – 173.
3. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник /Упорядник Г.О. Сиротенко. Полтава : ПОППО, 2006. 124 с.

Онiпко Валентина Володимирiвна

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Із появою, розвитком і активним поширенням Інтернету світове співтовариство стало функціонувати в умовах глобального комунікаційного простору, в якому розгортається освітня діяльність. Технологічні зміни в інформаційно-комунікаційній сфері, поява та інтенсивний розвиток Інтернету передбачають появу нового, інформаційного, типу суспільства. Незважаючи на широкі дискусії щодо особливостей і перспектив становлення інформаційного суспільства, усі оцінки даного феномена мають загальну характеристику – інформація є на сьогоднішній день одним із ключових ресурсів професійної освіти [1, 2]. У зв'язку з цим необхідно провести аналіз актуальної практики використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а також розглянути особливості їх впливу на розвиток комунікативної культури майбутніх викладачів професійної освіти.

Сьогодення професійної освіти потребує викладачів здатних реалізуватися в модернізованому інформаційно-освітньому середовищі закладу. Поява швидкісних телекомунікацій та розробка технологій реального часу дає можливість реалізації нової моделі освітнього середовища, побудованого на технологіях віддаленого доступу до інформаційних ресурсів та комп'ютерних засобах комунікації. ІКТ розширюють можливості освітнього середовища, як різноманітними програмними засобами, і методами розвитку креативності здобувачів. Комунікаційні технології дозволяють по-новому реалізовувати методи, що активізують творчу активність. Здобувачі можуть включитися у дискусії, які проводяться не тільки в аудиторії, а й віртуально, наприклад на сайтах періодичних видань, освітніх центрів.

Застосування ІКТ у системі професійної освіти актуалізує її комунікативну складову, зростання міжнаціональних, міжкультурних узаємин та соціально-професійних контактів, що ініціює появу нових освітніх практик та у свою чергу посилює вимоги до комунікативних якостей викладачів професійної освіти, які дозволяють йому бути конкурентоспроможним у трансформаційних умовах освітньої системи. забезпечують [4]. Саме тому здобувачі вищої освіти освітньої програми Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) потребують вмотивованості у використанні різних дидактичних матеріалів, чітко орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, бути здатними до визначення ролі, місця, призначення та часу використання електронних освітніх ресурсів та комп'ютерних засобів навчання, володіти навичками самопрезентації, мобільності, умінням вирішувати професійні інформаційно-комунікативні завдання. Викладач професійної освіти є організатором середовища, яке виховує й управляє не тільки пізнавально-інформаційними процесами здобувачів, а й забезпечує формування умінь застосовувати їх у фаховій діяльності, що обумовлює потребу вести пошук ефективних форм і методів навчання, розроблення нових освітніх методик [6, с. 23].

Основними компетентностями, яких потребує ринок освітніх послуг є такі: соціальні (здатність брати на себе відповідальність, участь у функціонуванні та розвитку демократичних інститутів суспільства, у суспільному прийнятті рішень,); полікультурні (передбачають взаємоповагу до мови, релігії, культури тощо); саморозвитку та самоосвіти (потреба і готовність до постійного професійного та особистісного вдосконалення). інформаційні (зумовлені зростанням ролі інформації у сучасному суспільстві й передбачають оволодіння інформаційними технологіями) [3]. Окремо виділяється комунікативна компетентність, що передбачає досконале володіння вербальними і невербальними засобами з метою побудови ефективної педагогічної комунікації.

Сучасна інформаційно-комунікативна культура сприяє ефективності процесу інформатизації, що охоплює всі сфери суспільного життя, особливо професійну, змінюючи соціально значну діяльність, що підвищує її ефективність та сприяє подоланню негативних наслідків інформатизації за допомогою

соціокультурної та професійної діяльності майбутнього фахівця. Інформація стає професійним ресурсом, що екстраполюється в нових вимогах до професійної діяльності майбутніх викладачів професійної освіти та виражаються у специфічній самоорганізації особистісного освітньо-розвивального простору, вироблення індивідуального творчого стилю, виховання духовно-моральних якостей особистості. Однак сучасна освіта все ще орієнтована на підготовку вузьких фахівців, які не здатні найчастіше до професійної мобільності та самоосвіти. [5].

З огляду на сучасні освітні реалії, викладач професійної освіти потребує розширення можливості накопичення і переробки інформації, володіння різноманітними формами комунікації, новим методами подачі інформації з використанням комп'ютерних мереж і онлайнових засобів, задовольнити індивідуальні запити кожного здобувача. Необхідно навчити майбутнього викладача поєднувати два концепти «культуру» та «інформація», що забезпечується безпосередньо у процесі комунікації. Дуже важливо організувати процес професійної підготовки так, щоб здобувач активно, вмотивовано і з захопленням працював на занятті, зміг оцінити результати своєї праці. Активна пізнавальна позиція здобувача у процесі оволодіння знаннями – необхідна умова, яка разом з результативними методами, прийомами, формами комунікації забезпечує належний рівень їх засвоєння.

Допомогти викладачу у вирішенні цих професійних завдань може поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційно-комунікативних технологій, у тому числі і комп'ютерних. Адже використання комп'ютера в освітньому процесі дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним, допомагає краще оцінити здібності і рівень знань здобувача, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи передачі інформації.

Основу технологічного процесу навчання під час інформаційної технології складає отримання і перетворення інформації. На нашу думку, самі по собі технології без свого концептуального осмислення і відповідного змісту наповнення передбачають лише наявність певних технологічних можливостей та багатоваріантностей потенційних векторів розвитку професійної освіти, (при цьому такі можливості багато в чому залежить від рівня концептуального і змістового осмислення існуючих технологій). Безумовно, самі по собі технології комунікації є не більше чим інструмент, практика та особливості, використання якого визначаються безпосередньо суб'єктами освітнього процесу. Так при відборі навчального матеріалу викладач професійної освіти має дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін.

Отже, основною цінністю, сьогодні є можливість комунікаційної взаємодії учасників освітнього процесу, у зв'язку з чим сучасні комунікаційні технології націлені на створення ефективних глобальних форм комунікації, нових механізмів комунікаційної взаємодії. Нові технології навчання в галузі

професійної освіти на основі інформаційних і комунікаційних методів дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань, забезпечити формування комунікативної культури майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Амеліна С. М. Теоретико-методичні основи формування культури професійного спілкування у студентів вищих аграрних навчальних закладів : теорія і практика : монографія. Донецьк : ДДАУ, 2007. 360 с.
2. Волкова Н. П. Аналіз стану готовності студентів та викладачів до професійно-педагогічної комунікації. *Проблеми формування ціннісних орієнтирів професійної діяльності : зб. наук. пр.* / ред. Г. Є. Гребенюк. Харків, 2005. С. 23–33
3. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя: теоретичний і методичний аспекти. Харків : Основа, 1998. 300 с.
4. Зверева Н. Л. Сучасні підходи до формування комунікативної культури викладача. *Освітній простір України*. 2018. Вип. 14. С. 155–159.
5. Кричківська О. В., Лиса Н. С. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічної діяльності. *Наук. журн. «Молодий вчений»*. Херсон, 2016. № 12.1 (40). С. 444 – 448
6. Мариновська О. Я. Формування готовності вчителів до проектно-впроваджувальної діяльності: теорія і практика. Івано Франківськ: Симфонія форте; Полтава : Довкілля-К, 2009. 500 с.

**Осадченко Інна Іванівна
Данилюк Оксана Климівна**

ПСИХОДИДАКТИЧНІ УМОВИ ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Продуктивність діяльності викладача, який застосовує інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи, передусім залежить від того, яких психодидактичних принципів він дотримується у своїй діяльності. Деякі принципи викладацької діяльності у контексті застосування сучасних технологій навчання схарактеризовані у працях Л. Безтелесної С. Бекера, С. Дмитрієвої, В. Майкельніса, О. Сидоренка, С. Смирнова, В. Чуби та ін.

На основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу, нами виокремлено такі психодидактичні принципи як умови продуктивної діяльності викладача у підготовці майбутніх учителів початкових класів:

1. *Принцип творчості* полягає в тому, що використовуючи інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх учителів початкових класів, викладач «змушений тримати в голові не стабільну, відпрацьовану систему знань, а певний динамічний процес» [1, с. 22]. З одного боку, творчість викладача повинна бути домінантною: щоб дотримуватися всіх інших принципів необхідно постійно демонструвати педагогічну творчість. З іншого – надмірне

експериментування може порушити принцип науковості. Викладач повинен пам'ятати про те, що його «творіння» (сформульована педагогічна ситуація, кейс, заняття і т. п.), яким би не було досконалим для нього самого, має пройти апробацію на практичному рівні і тільки студенти зможуть гідно оцінити його, або ж не визнавати на рівні навчання, з чим педагогу тоді, слідуючи принципам позитивної психологічності та співпраці, доведеться погодитися. І яким би не був важким шлях творчості, його треба пройти до отримання бажаного для всіх результату навчання.

2. Принцип позитивної психологічності. В умовах застосування інноваційних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів початкових класів студентські коментарі часто виходять за рамки інтелектуального обговорення, перетворюючись у настирливі, іноді навіть образливі для інших. Тому викладач зобов'язаний «зберегти відкриту і толерантну атмосферу на занятті. Дуже важливо вирішити, коли саме втрутитися, але зробити це треба негайно і радикально, якщо студенти говорять неістотно і прикро, що загрожує зашкодити атмосфері довіри» [3, с. 33]. Педагог не тільки повинен не допускати гострої критики під час обговорення навчальної ситуації, але і повинен групувати почуті вислови, регулюючи студентські фрази щодо позитивних емоцій [1, с. 208]. Визначати помилки студентів треба делікатно, щоб не здатися їм незрозумілими і зарозумілим [2, с. 30]. Стараннями педагога студенти повинні почуватися невимушено, не боячись образ [3, с. 25].

Загальновідомо, що викладач повинен бути джерелом позитивних емоцій і стабільності. На жаль, загальновідомо, але не загальноприйнято: як показали результати нашого опитування студентів педагогічних закладів вищої освіти, 66 % викладачів не дотримуватися принципу позитивної психологічності.

3. Принцип адаптивності. Йдеться, перш за все, про стимулювальну функцію викладача: у кожній групі є пасивні студенти, непрацюючі без вчасного заохочення педагога. У цьому випадку викладачеві важливо з'ясувати причину пасивності (прийняття позиції ворожості до педагога або до студентської групи; страх перед можливою помилкою або ганьби перед студентами і викладачем; переконаність у неможливості повідомити щось цікаве; різко занижена самооцінка, надмірна сором'язливість студента тощо) [2, с. 31]. Адаптація інноваційної технології навчання до таких студентів буде відбуватися шляхом пошуку ефективного методу їхнього стимулювання.

4. Принцип модеративності. Ключовим моментом ефективності активних методів навчання є роботу модератора (лат. *Moderator* – той, хто стимулює – виконуючи функції коментатора, диктора, інтерв'юера) – викладача, що прагне до того, «щоб студенти навчалися працювати в одній команді і швидко ухвалювати рішення в умовах обмеженого часу і дефіциту інформації» [4, с. 208]. Модеративні, у нашому випадку – майстерність володіння аудиторією студентів, виражена в динамізмі тренінгової організації моментального поточного аналізу того, що відбувається з подальшою мобільною творчою модифікацією запланованої конструкції заняття. Вважаємо, що цей принцип

визначається виконанням керівної функції викладача, дотримуючись якої, він, перш за все, організовує шляхом формулювання чітких питань (що спрямовує і підтримує активність студентів) дискусії, визначає рамки правильних рішень від випадкових і спонтанних, паралельно оцінюючи виступи і підбиваючи загальні підсумки [3, с. 43–44].

Цей принцип, на наш погляд, за своєю сутністю об'єднує інші і є в контексті застосування інноваційних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів початкових класів ключовим: модерація однозначно передбачає постійний творчий процес (в умовах заняття, переважно – інсайтне) використання адаптованого дидактичного арсеналу, створюючи і утримуючи позитивну психологічну атмосферу, як передумову для співпраці зі студентами, що і є критерієм професійного викладацької майстерності.

Отже, викладачам, які застосовують інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх учителів початкових класів, необхідно дотримуватися таких психодидактичних принципів: творчості, позитивної психологічності, адаптивності, модеративності. Лише доцільне дотримання викладачем цих принципів забезпечить якісно вищий рівень навчання майбутніх учителів початкових класів.

Список використаних джерел

1. Безтелесна Л. Студент і викладач: мотиви та цілі сторін. Ситуаційна методика навчання: український досвід : *збірник статей* / упор. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. С. 71–75.
2. Використання нових методів викладання для вдосконалення навчального процесу / Ю. Дж. Одет, С. Бекер, В. М. Майкельніс, О. І. Сидоренко // Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / упор. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ: Центр інновацій та розвитку, 2001. С. 23–28.
3. Дмитрієва С. М. Психолого-педагогічні фактори організації співтворчості викладача і студентів у процесі навчання у ВНЗ. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін* / за ред. проф. О. А. Дубасенюк : зб. наук.-метод. праць. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2014. С. 86–93.
4. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 786 с.

**Пастух Ангеліна Віталіївна
Галицька Руслана Романівна**

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯ

Хто якою мовою думає, той до того народу належить (В. Даль).

Українська мова - єдина національна мова українського народу [1. с.15].

Етикет – це кодекс правил поведінки, що регламентують взаємини між людьми у різних ситуаціях.[1, с.77-79].

О.Бігич визначає мовленнєвий етикет як прийняту в певній культурі сукупність вимог до форми, змісту, порядку, характеру і ситуативної доречності використання мовних виразів та правил мовленнєвої поведінки. Ці правила регулюють і регламентують мовленнєву поведінку через систему національно-специфічних стереотипів, стійких формул спілкування, прийнятих суспільством для встановлення, підтримання або припинення контакту між співрозмовниками [3, с.61].

Мовленнєвий етикет - реалізація мовного етикету в конкретних актах спілкування, вибір мовних засобів вираження [1, с.79].

Мовленнєвий етикет українців постає із живої мовної практики українського народу. Він вироблявся впродовж тисячоліть і відбиває культурні традиції українського народу, відповідає його духовним засадам. Без сумніву, в основі національних традицій спілкування лежать загальнолюдські морально-етичні цінності — доброзичливість, повага, привітність, гречність. Це засвідчує Я. Головацький у статті «Слова вітання, благословенства, чемності і обичайності у русинів» Його народу вітання, прощання, просьби, перепроси, понука, благословення дихають одним духом доброти, сердечні, ніжні, богобійні, а заодно чесні та гідні чоловіка.[2,с.75]

Мовленнєвий етикет, необхідний для досягнення комунікації, реалізується спеціальними мовними засобами, скерованими на з'ясування, підтримання, припинення комунікації. Отже, установлення і припинення контакту обов'язково передбачає додержання певних норм мовної поведінки (мовного етикету) співрозмовниками – уваги до партнера, врахування його потреб, доброзичливого ставлення [3].

Багато відомих педагогів класичного періоду віддавали велику увагу мовленнєвому етикету та важливості правильного спілкування. Ось деякі з їхніх висловлювань:

Ян Амос Коменський: "Слово - сіяння, мовлення - поливання, а справа - збір врожаю".

Йоганн Георг Песталоцці: "Для вчителя говорити значить бути першим учнем"

Жан-Жак Руссо: "Головний закон у вихованні - це вміння вміти говорити з дітьми".

Коменський: "Слово не може бути забуте, якщо воно знайшло своє місце у серці і думці людини".

Філософи різних часів висловлювали свої думки щодо формування мовленнєвого етикету, розглядаючи його як важливий аспект соціальної взаємодії та розвитку особистості. Ось деякі з їх висловлювань:

Арістотель: "Мовлення - це найважливіша риса відмінності між людьми і тваринами. Мовлення - це не тільки набір звуків, але і засіб вираження думок та ідей".

Мартін Хайдеггер: "Мова є діянням буття. Ми маємо сприймати мовлення як дійсність, яка відкриває наш світ і наші можливості"

Міхаїл Бахтін: "Мовлення - це соціальна подія. Воно формується в процесі взаємодії з іншими, і мовленнєвий етикет - це спосіб виявлення нашої поваги до інших людей".

Джон Стюарт Мілль: "Вільному вираженню думки слід бути гарантованою кожному, але це також передбачає відповідальність за наслідки нашого мовлення".

У сучасному освітньому контексті, де взаємодія вчителя із учнем вважається важливою складовою успішного навчання, формування мовленнєвого етикету у майбутніх учителів трудового навчання набуває особливого значення. Заняття з української мови стають не лише платформою для вивчення мови, але й місцем, де формується професійна ідентичність та педагогічні компетенції.

Українська мова за професійним спрямуванням допоможе сформувати мовленнєвий етикет, яким допоможе майбутньому молодому учителю, в спілкуванні з учнями, в розмовах з класним керівником та керівництвом школи.

Процес підготовки майбутніх учителів трудового навчання до майбутньої роботи в часовому вимірі триває безперервно та реалізується поетапно. Взаємодія етапів та блоків має мобільний характер, забезпечує необхідність поступового формування у студентів дослідницьких умінь та навичок, за рахунок «покрокового» нарощування складності з доведенням на прикінцевому етапі повної концентрації всіх елементів структури моделі науково-дослідницької діяльності [3, с.216]

У сучасному світі важливу роль відіграє мовна культура та етикет, особливо у професійному оточенні. Учителі праці відіграють ключову роль у формуванні мовної культури учнів, тому вивчення мовної етики має велике значення для їх професійного успіху.

Формування мовленнєвого етикету починається з ознайомлення студентів з основними правилами мовлення та мовного спілкування. Українські мовні звичаї та традиції ретельно вивчаються для того, щоб майбутні вчителі могли ефективно впроваджувати їх у своєму професійному житті. Важливим етапом у формуванні мовленнєвого етикету є вивчення етикету мовного спілкування в різних ситуаціях, таких як ведення уроків, спілкування з колегами та батьками учнів. Також важливою частиною є розвиток мовленнєвих навичок, таких як артикуляція, інтонація та акцентуація, що сприяє якісній мовній взаємодії.

Формування мовленнєвого етикету починається з базового розуміння мовних норм і суспільних умовностей. Майбутні вчителі знайомляться з принципами шанобливого спілкування, включаючи ввічливу мову, активне слухання та невербальні сигнали. Особлива увага приділяється вивченню української мови за професійним спрямуванням, розвитку комунікативних навичок, адаптованих до контексту трудового навчання, таких як ефективна передача технічної інформації та сприяння спільним дискусіям.

Можна сказати, що формування мовленнєвого етикету у майбутніх учителів трудового навчання є багатограним процесом, який потребує

цілеспрямованої уваги та постійного вдосконалення. Віддаючи пріоритет тренінгу з мовленнєвого етикету в рамках освітніх програм для вчителів, навчальні заклади можуть надати педагогам-початківцям можливість стати ефективними комунікаторами та прикладом для наслідування у своїх галузях.

Важливою складовою є також побудова позитивного психологічного клімату на заняттях, який сприяє відкритій комунікації та взаєморозумінню між вчителем і учнями.

Мовленнєвий етикет є важливою складовою професійної компетенції майбутніх учителів трудового навчання. Його формування на заняттях української мови за професійним спрямуванням дозволяє студентам не лише вдосконалити мовні навички, але й стати висококваліфікованими педагогами з високим рівнем мовленнєвої культури. Враховуючи це, важливо розробляти та впроваджувати в навчальний процес програми, спрямовані на формування мовленнєвого етикету, що враховують особливості професійного спрямування майбутніх учителів трудового навчання.

Список використаних джерел

1. Шевчук СВ., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 2-ге вид., випр. і допов. К Алерта, 2011. 696 с.
2. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування : Навчальний посібник 2-е вид. К.: Каравела, 2008. С 7-377.
3. Кулик Є. В. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2006. 34 с.

Перебийніс Юлія Василівна

ДИДАКТИЗАЦІЯ АНГЛОМОВНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА ДО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ

Перед викладачем іноземної мови у ЗВО стоїть досить складне лінгвопрофесійне завдання формування готовності майбутнього фахівця до професійно орієнтованого іншомовного спілкування. Ефективність взаємодії учасників освітньої діяльності в умовах освітнього середовища університету у процесі досягнення зазначеної цілі значною мірою залежить від вибору дидактичного інструментарію та рівня мотивації здобувачів освіти. Без сумніву, на останню суттєво впливає залучення для аудиторної, позааудиторної та самостійної роботи студентів ефективних едукативних ресурсів, у тому числі й використання англомовних художніх та науково-популярних творів, зокрема книг, кіно- й мультиплікаційних фільмів, серіалів, дотичних до тематики навчальних занять.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє нам підсумувати, що питання дидактизації іншомовної художньої літератури у вищій школі вивчає низка дослідників, зокрібно О. Бернацька, Л. та В. Гронь, М. Долматова І. Мінчак

та ін. Так, дослідження О. Бернацької присвячене моделюванню ситуацій мовленнєвої діяльності завдяки покладенню в основу аудиторних і позааудиторних занять аналізу англomовних творів фольклору, літератури й кінематографу (Бернацька, 2016). Що ж стосується послуговування аудіовізуальними матеріалами, Я. Литвиненко оглядає специфіку їх використання задля розвитку комунікативної компетентності студентів (Литвиненко, 2017). Нами також попередньо проводився аналіз залучення відеоресурсів з метою формування готовності майбутніх юристів до професійно орієнтованого іншомовного спілкування, однак ми переважно зупинилися на огляді спеціальних дидактичних матеріалів, указуючи на етапи аудиторної роботи із ними та доречні прийоми («Мовчазний перегляд», «Стоп-кадр») (Перебийніс, 2023). Наразі доречним вважаємо дослідження такого практичного аспекту діяльності викладача іноземної мови у юридичному ЗВО, як дидактизація літературних і кінематографічних творів для досягнення поставленої мети.

Насамперед підкреслимо, що читання іншомовної художньої й науково-популярної літератури та перегляд фільмів і серіалів іноземною мовою суттєво розширює світогляд здобувачів освіти, розвиває їхні соціокультурну й лінгвістичну компетентності, впливає на психофізіологічні параметри: увагу, пам'ять та мислення. До переваг іншомовного художнього тексту для формування готовності до іншомовної комунікації відносять і те, що він певним чином реконструює природне мовне середовище (Бернацька, 2016: 25). Очевидно, справедливо стверджувати подібне й щодо кінематографічних творів, які, до того ж, розвивають аудитивну компетентність. Їхнє використання значною мірою мотивує студентів до вивчення іноземної мови не тільки упродовж опанування навчального курсу «Іноземна мова (за правознавчим спрямуванням)» на першому курсі, але й налаштовує на подальшу самоосвіту.

Окреслимо практичні аспекти залучення зазначених едукативних ресурсів до викладання курсу іноземної мови у юридичному університеті. Для унаочнення приведемо приклад використання уривка із науково-популярного твору Н. Макбрайда *“Letters to a Law Student”* у поєднанні із дискусійним методом «Шкала думок» упродовж вивчення теми «Професійна підготовка юристів». Проведення диспуту щодо характеристики рис успішного майбутнього правника на основі попереднього ознайомлення і обговорення розділу *“The Right Stuff?”* виявляється цілком плідним для посилення мотивації до успішної освітньої діяльності.

Цікавим для студентів є ознайомлення з художніми творами, тому до авторського електронного навчально-методичного посібника *“English for Future Lawyers”* ми додали як активні посилання на публіцистичні праці, пов'язані із обраним ними фахом, так і лінки на романи й повісті Ч. Дікенса, С. Туроу, Дж. Грішема, Х. Лі, С. Графтон, Дж. Піколт. Основний підручник, який використовується нами (*“English for Lawyers”*), у підрозділі *“Over to you”* наприкінці деяких модулів пропонує здобувачам освіти із вищим рівнем

іншомовної компетентності ознайомитися із уривками із творів Дж. Грішема й С. Шелдона, що відповідають тематиці занять.

Підвищення рівня культури майбутніх спеціалістів у галузі права, розвиток низки загальних компетентностей засобами кінематографу може відбуватися як упродовж освітнього процесу, так і у вільний час. Саме тому нами було складено й оприлюднено список із художніх, документальних фільмів та серіалів на юридичну тематику із активними посиланнями на їхні трейлери англійською мовою. Що ж стосується перегляду художніх і мультиплікаційних фільмів, присвячених, наприклад, діяльності правозахистних організацій, та їхньому аналізу на аудиторних заняттях, вважаємо такими, що мають потужний дидактичний потенціал при вивченні тем «Міжнародні організації», «Захист прав людини», «Права людини в Україні й світі» документальний фільм “30 words” і мультиплікаційний фільм “The Power of Words”. Підготовка до їхнього перегляду за допомогою ігрових методів (мовних ігор) та обговорення з використанням дискусійного методу «Шкала думок» сприяє не тільки успішному закріпленню лексичного матеріалу, але й розвиває навички говоріння та усуває психологічні бар’єри.

Наприкінці опанування навчального курсу відбувається презентація студентами результатів їхньої індивідуальної роботи, що супроводжується розробленою мультимедійною презентацією на обрану ними тему, дотичну до захисту прав і свобод громадян. З цією метою викладач має не тільки надати кожному здобувачеві освіти право вибору теми дослідження зі списку запропонованих й відповідні едукативні ресурси (зокрема, із сайту *TEDEd*), але й провести попередню підготовку. Службовим є розміщення у *Google Classroom* для самостійного опрацювання відеотutorialу “The Three Magic Ingredients of Amazing Presentations”, опрацювання в аудиторії зразка презентації шляхом його аудіювання та подальшої роботи із мовним матеріалом. Убачаємо ефективним при цьому і перегляд та детальний аналіз уривка із кінофільму “King’s Speech”, зважаючи на його роль у розвитку комунікаційної і лексичної компетентностей.

Безперечно, створення відкритого іншомовного комунікативного простору усередині освітнього середовища юридичного університету відбувається й завдяки позааудиторній роботі. Як правило, студенти залюбки беруть участь у щомісячних засіданнях дискусійної групи “English Club”, учасниками якого можуть бути також викладачі спеціальних дисциплін, юристи-практики, навіть носії мови. Досить цікавими для диспуту за результатами ознайомлення із художніми та публіцистичними творами виявляються такі теми: «Злочин і кара у часи В. Шекспіра», «Професія юриста», «Смертна кара: за і проти», «Бути чи не бути» та ін. Ба більше, під час першого із названих засідань свої артистичні здібності здобувачі освіти мають змогу продемонструвати під час постановки фрагменту комедії В. Шекспіра “The Merchant of Venice”, що стосується слухання у суді справи Шайлока, головного героя п’єси. Його варто проводити у аудиторії, обладнаній для модельних судових засідань, а логічним завершенням стане дискусія «присяжних» із числа незадіяних у виставі учасників клубу щодо

провини підсудного, тяжкості злочину й доцільного покарання за нього. Корисним є і попереднє ознайомлення студентів з екранізацією п'єси.

Беручи до уваги прагнення молоді до конкуренції, самоствердження та пам'ятаючи про значний виховний потенціал, доцільно проводити конкурси читців громадянської поезії чи інтимної лірики, що уможлиблює ознайомлення студентів із творчістю класиків англо-американської літератури (як-от Р. Бернс, Е. Дікінсон, Т.-С. Еліот, В. Вітмен, В. Шекспір) та сучасних авторів (приміром, Л. Глік, А. Горман) та, серед іншого, розвиток ораторської майстерності.

Формуванню загальної культури й ерудиції студентів-юристів сприяє й перегляд на засіданні “*English Club*” мультиплікаційного фільму на основі трагедії В. Шекспіра “*Hamlet*” та фрагменту із однойменної кінокартини (монологу головного героя у виконанні М. Гібсона) з його подальшим лінгвістичним аналізом. Це засідання доречно поєднати із диспутом стосовно можливостей та викликів, що стоять перед молодим поколінням. Вивчення теми «Покарання» слушно супроводити дискусією щодо інституту присяжних й доцільності смертної кари на основі художнього фільму “*12 Angry Men*”, питання екологічного права – із обговоренням екологічних проблем, як-от шкода довкіллю, що завдається промисловими підприємствами, завдяки аналізу стрічки “*Erin Brockovich*”, а огляд прав і свобод людини, зокрема питання гендерної рівності, – шляхом дискусії щодо реалізації права на освіту й права на працю після перегляду студентами кінофільму “*On the Basis of Sex*”. Цілком слушно під час вивчення тем «Адвокат у цивільному та кримінальному процесах», «Правоохоронні органи України», «Правоохоронні органи Великої Британії та США» використовувати для обговорення етичних дилем, із якими зустрічається правник, популярні американські серіали на юридичну тематику (“*American Crime Story. Inside Look: The People v. O. J. Simpson*”, “*The Suits*”, “*Good Wife*” тощо).

Підсумовуючи, зауважимо, що читання художніх і публіцистичних творів та перегляд фільмів і серіалів іноземною мовою є дієвим засобом формування у здобувачів освіти іншомовної компетентності, розвитку їхньої пам'яті, уваги, мислення. Водночас мотивація студентів до вивчення іноземної мови за правознавчим спрямуванням також зазнає позитивного впливу. Крім того, оскільки художні твори й кінофільми реконструюють природне мовне середовище, неоціненною є їхня роль у формуванні відкритого іншомовного комунікативного середовища у межах освітнього простору ЗВО.

Список використаних джерел

1. Бернацька О. В. Моделювання ситуацій мовленнєвої діяльності як основа мовленнєвої компетенції студентів. *Науковий вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 55. С. 22-26.
2. Литвиненко Я. В. Особливості використання аудіовізуальних матеріалів у процесі формування комунікативної компетенції студентів немовних вузів. *Інноваційні технології навчання іноземних мов професійного спрямування: тези доп. наук.-метод. семінару* (Київ, 23 лютого 2018 р.) / ред. кол.: О. В. Василенко, І. Г. Галдецька. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 42-46.

3. Перебийніс Ю. В. Використання відеоресурсів з метою формування готовності майбутніх юристів до професійно орієнтованого іншомовного спілкування. *III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка»*: збірник тез доповідей (електронне видання) (м. Полтава, 22-23 лютого 2023 р.). Полтава: ПУЕТ, 2023. С. 475-476.

Сбітнєва Світлана Олександрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Основна мета системи освіти є інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування творчого мислення та вміння працювати з інформацією. Система освіти надає студентам можливість самостійно розмірковувати, співвідносити різні точки зору та формулювати свою власну, спираючись на знання фактів та на власні спостереження. Є формування нового підходу до активізації навчальної діяльності у навчальних закладах та впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки фахівців [1].

Інновації в освіті – це процес створення, упровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей, методів та прийомів, технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу [2].

У студентів має бути формування системного підходу до аналізу професійних завдань, мислення, здатності до соціальної мобільності, прагнення до самонавчання, самовиховання та самовдосконалення.

До *психолого-педагогічних інновацій* у системі освіти належать нововведення:

- зміст, методи, прийоми і форми навчальної діяльності та виховання особистості (методики і технології);
- зміст і форми організації управління освітньою системою, а також в організаційну структуру закладів освіти;
- засоби навчання і виховання;
- особистісні настанови викладача, оскільки навчальний процес має бути діалогом особистостей викладача і студента, що суттєво покращує мотивацію студентів до навчання [1].

Готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати ряд складових: здатність до саморозвитку, зайняття активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивне ставлення до інновацій.

Завдяки використанню ІТ майбутні фахівці стають активними учасниками навчального процесу, що сприяє свідомому засвоєнню інформаційного матеріалу, розвитку критичності мислення. Необхідно приділити увагу не тільки формуванню знань із фундаментальних і професійних дисциплін із залученням

засобів ІТ, а й організувати навчальний процес так, щоб максимально сприяти розвитку визначених особистісних якостей у студентів.

Інновації у освіті мають доповнюватися і реалізовуватися через оволодіння інноваційними методами і формами навчання (діалоговими, діагностичними, активними, інтерактивними, дистанційними, комп'ютерними, мультимедійними, телекомунікаційними, тренінговими, проєктними), а також шляхом запровадження альтернативних навчально-виховних технологій, таких як алгоритмізована, індивідуалізована, диференційована, модульна, колективна (у малих групах) тощо [1].

Методи проблемного навчання. Проблемне навчання передбачає послідовні і цілеспрямовані пізнавальні завдання, які студенти розв'язують під керівництвом викладача і активно засвоюють нові знання. Викладач надає цим завданням проблемного характеру і поєднує проблемний підхід з іншими методичними. Завдання стає пізнавальною проблемою, якщо воно потребує роздумів над проблемою, викликає в студентів інтерес, спирається на попередній досвід. Основні способи і прийоми створення проблемних ситуацій: проблемна ситуація створюється в результаті ознайомлення студентів з різними трактуваннями одного і того ж факту; проблемна ситуація виникає тоді, коли студент стикається з новими практичними умовами використання наявних знань (виконання практичних робіт, написання доповідей тощо); умовою для виникнення проблемної ситуації є також суперечність між теоретично можливим способом розв'язання проблеми і практично досягнутим результатом виконання завдання та відсутністю його теоретичного обґрунтування [2].

Проблемно-пошукові методи: демонстраційне вирішення проблеми викладачем (показовий проблемний виклад, демонстраційний експеримент); самостійна проблемно-пошукова діяльність студентів (студентське дослідження, навчальний експеримент вирішення практичних і теоретичних проблем); колективна проблемно-пошукова діяльність студентів (навчальний диспут, дискусія, колективне дослідження); спільна проблемно-пошукова діяльність викладачів і студентів (дискусія - це форма колективного обговорення, мета якої виявити істину через різні погляди, правильне розв'язання проблеми). Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує бажання активно мислити; продуктивний діалог; евристична бесіда - це діалогічний метод творчої взаємодії викладача та студентів, що базується на розв'язанні проблемної задачі за допомоги основних та навідних запитань пошукового характеру для активізації студентів самостійного пошуку істини; ділова гра - це метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації. Елементи ділової гри: розподіл за ролями, змагання, особливі правила і т.п. Ділова гра застосовується як метод активного навчання її учасників з метою вироблення у них навичок прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, а також як засіб тестування здібностей.

З метою кращого сприйняття, усвідомлення та засвоєння навчального матеріалу важливим засобом посилення розумової активності студентів є вміла

постановка проблеми, створення проблемної ситуації, в якій загострюється суперечність між наявними в студентів знаннями, способами дії та новими завданнями, для розв'язання яких набутого досвіду недостатньо. Шляхи вирішення поставленої проблеми розкриває викладач. Але при цьому ставиться цілий ряд запитань або завдань для студентів, що залучає їх до розв'язання проблеми. Шляхом такої лаконічної бесіди викладача зі студентами з'ясовується відповідь на поставлене завдання. Шукаючи розв'язання ситуації методом аналогії, студенти виявляють причини порушень технологічного процесу, які і є факторами, що на нього впливають. Такий метод вивчення нового матеріалу сприяє активізації розумової діяльності студентів, спонукає до розвитку творчого мислення. Аналіз і вирішення конкретних виробничих ситуацій є одним із методів, який застосовує кожен викладач практично на кожному занятті, особливо на етапах узагальнення і систематизації та закріплення знань. Застосування такої технології навчання дає можливість сформувати у студентів вміння використовувати набуті знання для вирішення навчально-виробничих, в тому числі нестандартних ситуацій [1].

Методи ділової гри. Ділова гра – метод активного навчання, належить до тренінгів. Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками гри різних ролей у заданій проблемній ситуації. Ділова гра – це своєрідна система відтворення управлінських процесів, в результаті яких встановлюється зв'язок і закономірність взаємодії методів пошуку рішень на результати виробництва в даний час і на перспективу. Цей метод забезпечує навчання студентів в діяльності, сприяє організації колективної діяльності мислення та використання групи, як засобу розвитку індивідуальності, розвиває у студентів вміння спілкуватися, мислити, здатність до прийняття рішень [2].

Методика групової роботи. Стосунки між викладачем та студентами набувають ознак співпраці, тому що викладач безпосередньо втручається у роботу груп тільки в тому разі, якщо у студентів виникають запитання і вони самі звертаються за допомогою до викладача. Це їхня спільна діяльність. Групова навчальна діяльність не ізолює студентів один від одного, а навпаки, дає змогу реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги та співпраці. Групова навчальна діяльність активізує студентів, підвищує результативність навчання, сприяє вихованню гуманних стосунків між ними, самостійності, умінню доводити та відстоювати свою точку зору; розвиває у студентів навички культури ведення діалогу. Групова діяльність як вид навчальної діяльності студентів багатофункціональна, вона включає наступні функції: навчальну, виховну, організаційну, мотиваційну. У процесі групової навчальної діяльності студенти показують високі результати засвоєння знань та формування вмінь. Групова форма роботи на заняттях сприяє досягненню виховної функції навчання, тому що допомагає формуванню колективізму, моральних та гуманних якостей особистості. Цьому сприяють і особливості організації групової роботи, і розподіл функцій та обов'язків між учасниками діяльності, обмін думками, взаємоконтроль і взаємооцінка у процесі навчання [2].

Метод проєктів. У професійному навчанні проєктування це основний вид пізнавальної діяльності студентів. Використовуючи проєктування як метод пізнання, студенти приходять до переосмислення ролі знань на практиці, а головне оцінка досягнутих результатів допомагає їм усвідомити, що знання забезпечують здатність грамотно вибудовувати свої розумові та життєві стратегії, приймати рішення та самореалізуватися як особистість [1].

Уміння, напрацьовані студентом у процесі проєктування, формують осмислене виконання життєво важливих розумових і практичних дій. Формуються складові пізнавальної, інформаційної, соціальної, комунікативної та інших компетенцій. До таких належать: уміння розуміти поставлене завдання, суть завдання, характер взаємодії з одногрупниками та викладачем, вимоги до виконаної роботи або її частин; уміння планувати остаточний результат роботи; уміння планувати дії.

Сполучати послідовність дій з орієнтовними оцінками витрат часу на етапи: уміння виконувати узагальнений алгоритм проєктування; уміння вносити корективи в раніше ухвалені рішення; уміння конструктивно обговорювати результати та проблеми кожного етапу проєктування; формулювати конструктивні питання та запити про допомогу (поради, додаткова інформація, оснащення та ін.); уміння виражати думки, конструктивні рішення використовуючи технічні рисунки, схеми, ескізи креслень, макетів; уміння пошуку та знаходження інформації самостійно; уміння складати схеми розрахунків (конструктивних, технологічних, економічних); уміння оцінювати результати за досягненням запланованого, за обсягом і якістю виконаного, за працезатратами; уміння розуміти критерії оцінювання проєктів; уміння захищати свій проєкт під час захисту; уміння конструювати уявлення про професійну проєктну діяльність, про індивідуальність проєктувальника, що проявляється у результаті, готовому виробі; уміння розшифровувати задум, ідеї, рішення проєктувальника за «посиланням» («знаком», «змістом»), яким є готовий виріб.

Особливу роль при підготовці кваліфікованих фахівців приділяють письмовим роботам, так званим проєктам. Проєкти розвивають логічне мислення, навички стилістичного оформлення своєї думки, правильного добору слів тощо.

У процесі дискусії у роботі з малими групами інколи виникає потреба у конкретних завданнях-проєктах, які отримує кожна група студентів. Формулює проблему викладач та контролює різні підходи до вирішення і їх аргументацію.

Інноваційні методи на базі інтернет-технологій. Використання Інтернет-ресурсів перекладає на якісно новий рівень підготовку і проведення занять, відкриває широкі можливості. Одне із завдань вдосконалення освіти полягає в тому, щоб озброїти студентів знаннями і навичками використання сучасної техніки [1]. Специфіка технологій Інтернет полягає в тому, що вони надають величезні можливості вибору джерел інформації та головною перевагою є можливість швидко знайти потрібну інформацію.

Технології, які використовуються для зв'язку студентів з спільнотами та один з одним, можуть зробити процес навчання більш цікавим, що відповідає реаліям сьогодення, надаючи потрібну інформацію у потрібний час.

Використання різних інтернет-ресурсів [1] має свої плюси у порівнянні з традиційною формою проведення занять:

- інтерактивність: сайти можна використовувати, як і в навчальному закладі, на заняттях, так і вдома для самостійної підготовки;
- використання Інтернету на заняттях підвищує інформаційну культуру студентів і розвиває прагнення використовувати всесвітню павутину для самоосвіти;
- це дозволяє використовувати при проведенні заняття більш широкую інформацію, ніж та, яка представлена в традиційних джерелах;
- використання сайту забезпечує оперативність поповнення навчального матеріалу новими відомостями, що з'являються в наукових журналах та інших спеціалізованих джерелах.

Використання блогів у педагогічній діяльності несуть наступні переваги: можна доповнити викладений на занятті матеріал цікавими фактами, відео-експериментами, різноманітними задачами та коментарями; дати довільне оголошення, анонс, нагадування, котре обов'язково буде прочитане; займатись зі студентами додатково, готуючи їх до найрізноманітніших конкурсів, олімпіад та до розв'язання завдань підвищеної складності; вести дискусії зі студентами; проводити різні домашні дослідження, результати яких студенти мають можливість презентувати у блозі; навчальний інтернет-блог стає незамінним під час карантинів, дозволяючи при цьому не переривати навчальний процес та успішно вивчати програму; дозволяє вести журнал успішності у вільному доступі до інтернету; дозволяє підвищити інтерес студентів до своєї дисципліни та заохочує їх до освоєння персонального комп'ютера.

Список використаних джерел

1. Ващук Ф. Г. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія*. Ужгород, 2011. № 16. С. 290-305.
2. Гончаров С. М. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія*. Ужгород, 2011. № 16. С. 353-362.

Семко Лариса Петрівна

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ В 7-9 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Навчання інформатики має велике значення для реалізації потенціалу загальної середньої освіти і змінюється в умовах фундаменталізації змісту освіти, що, у свою чергу, впливає на методичну систему навчання інформатики. Нині стає все більш зрозуміло, що в курсі інформатики необхідно освоювати не

лише часткові аспекти прикладної спрямованості, а й формувати загальні основи взаємодії з інформаційними технологіями, узагальнені методи і засоби.

Реалізація змісту освіти в 7-9 класах, відображає засадничі ідеї концепції «Нова українська школа» та орієнтована на реалізацію мети інформатичної освітньої галузі через окремий навчальний предмет Інформатика, охоплюючи в повному обсязі всі обов'язкові результати навчання школярів за Державним стандартом базової середньої освіти зазначеної галузі для 7-9 класів (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898) [1].

Викладання курсу інформатики орієнтоване на формування загальної культури і більшою мірою пов'язане зі світоглядними, виховними і розвиваючими завданнями загальної освіти, завданнями соціалізації. Методологічною основою предмета є системно - діяльнісний підхід, в рамках якого реалізуються сучасні стратегії навчання, які передбачають використання інформатики під час вивчення всіх шкільних предметів, у позаурочній та позашкільній діяльності.

Метою вивчення курсу «Інформатика» в 7-9 класах є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, здатного критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві, а також формування високого рівня інформаційної культури та інформаційної компетентності. Інформаційна компетентність забезпечує навички і досвід діяльності учнів з інформацією, яка міститься в навчальних предметах і освітніх галузях в навколишньому світі.

Мета курсу досягається вирішенням завдань щодо реалізації обов'язкових результатів навчання інформатичної освітньої галузі, які передбачають, що учні:

- ✓ знаходять, аналізують, перетворюють, узагальнюють, систематизують та подають дані, критично оцінюють інформацію для розв'язання життєвих проблем;

- ✓ створюють інформаційні продукти і програми для ефективного розв'язання задач, творчого самовираження індивідуально та у співпраці з іншими особами за допомогою цифрових пристроїв чи без них;

- ✓ використовують інформаційні та комунікаційні технології і цифрові інструменти для доступу до інформації, спілкування та співпраці як споживачі або творці, а також самостійно опановують нові технології;

- ✓ усвідомлюють наслідки використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього природного середовища, дотримуються етичних, культурних і правових норм інформаційної взаємодії.

Завданнями навчання інформатики в 7-9 класах закладів загальної середньої освіти є:

- ✓ засвоєння системи базових знань, які включають в себе вклад інформатики у формування сучасної наукової картини світу, роль інформаційних процесів в суспільстві, біологічних і технічних системах;

✓ оволодіння уміннями застосовувати, аналізувати, перетворювати інформаційні моделі реальних об'єктів і процесів, використовуючи при цьому інформаційні і комунікаційні технології (ІКТ), у тому числі під час вивчення інших шкільних дисциплін;

✓ розвиток пізнавальних інтересів, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом освоєння і використання методів інформатики і засобів ІКТ під час вивчення інших шкільних предметів;

✓ виховання відповідального відношення до дотримання етичних і правових норм інформаційної діяльності;

✓ набуття досвіду використання інформаційних технологій в індивідуальній і колективній навчальній, пізнавальній, проєктній діяльності тощо [3].

Основне завдання полягає у вивченні загальних закономірностей функціонування, створення і застосування інформаційних систем, переважно автоматизованих. З точки зору змісту це дозволяє розвинути основи системного бачення світу, розширити можливості інформаційного моделювання, яке повинно забезпечити значне розширення і поглиблення міжпредметних зв'язків інформатики з іншими дисциплінами. З точки зору діяльності це дає можливість сформулювати методологію використання основних автоматизованих інформаційних систем в рішенні конкретних завдань, які пов'язані з аналізом і представленням основних інформаційних процесів: автоматизовані інформаційні системи (АІС); зберігання масивів інформації (системи управління базами даних, інформаційно-пошукові системи, геоінформаційні системи тощо); АІС обробки інформації (системне програмне забезпечення, інструментальне програмне забезпечення, автоматизоване робоче місце, офісні пакети тощо).

З методичної точки зору слід звернути увагу на пріоритетні цілі викладання курсу інформатики у 7-9 класах:

✓ пробуджувати в дитини інтерес до навчання;

✓ формувати вміння вчитися протягом життя, використовуючи різні джерела інформації, вчити методів та прийомів навчання; вчити визначати навчальні цілі та добирати цифрові інструменти для їх досягнення;

✓ надати можливість для творчого розвитку та самореалізації учнів, зокрема із застосуванням цифрових інструментів;

✓ формувати навички пошуку, опрацювання, аналізу, подання, застосування та створення інформації;

✓ вчити опрацювання текстових, графічних, мультимедійних та цифрових даних, опановуючи як загальні прийоми, так і ознайомлюючи учнів з особливостями конкретних програмних середовищ;

✓ формувати громадянську позицію учнів, зокрема вчити критично оцінювати інформацію, яка поширюється медіаресурсами;

✓ формувати логічне, системне, структурне та алгоритмічне мислення учня / учениці; формувати уявлення про світ професій, зокрема в ІТ-галузі;

✓ забезпечувати всебічний розвиток дитини [2].

Вивчення інформатики у 7-9 класах може здійснюватися за будь-якою модельною програмою, що пройшла відповідну процедуру експертизи. Обов'язковою умовою вивчення інформатики у 7-9 класах є постійне використання на уроках комп'ютерної техніки, різних цифрових пристроїв, з метою формування діяльнісної складової освітньої компетентності.

Співробітниками відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України була розроблена «Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти» (автори Завадський І. О., Коршунова О. В., Твердохліб І. А.), яка затверджена Наказом МОН № 1001 від 16.08.2023 року. В програмі визначено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності учнів [2].

Спираючись на модельну навчальну програму, заклади освіти можуть розробляти власні навчальні програми. Згідно з модельною навчальною програмою «Інформатика. 7–9 класи», метою курсу є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язування проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного та суспільного добробуту, критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві.

Освітня мета інформатики як навчального предмета повністю збігається з метою навчання інформатичної освітньої галузі.

Програма передбачає системний розвиток трьох змістових ліній: робота в наявних та створення власних цифрових середовищ; моделювання та структури даних; алгоритми й програми. Перша і третя змістові лінії є традиційними для шкільного курсу інформатики, а у другій змістовій лінії основним навчальним інструментом обрано табличний процесор.

Час, необхідний для досягнення очікуваних результатів, який відводиться даною програмою, визначається вчителем залежно від рівня попередньої підготовки учнів, обраної методики навчання, наявного обладнання тощо.

За необхідності вчитель може змінювати порядок вивчення тем, не порушуючи змістових зв'язків між ними. Допускається комбінування змісту кількох тем для створення інтегрованих проектів чи модулів. У такому разі важливо охопити всі очікувані результати навчання, передбачені модельною програмою. Методична свобода вчителя полягає і у вільному виборі методів, прийомів, форм та педагогічних технологій навчання. Водночас, слід надавати пріоритет активним навчальним діяльностям (інтерактивним, дослідницьким, проектним), які відповідають запитам та інтересам учнів, а також передбачають здійснення вибору та висловлення власної позиції. Учні повинні мати можливість досліджувати програмні поняття та творити власне їх розуміння на підставі особистого досвіду. Потрібно створювати умови для розвитку допитливості учнів, підтримувати ініціативу під час вирішення проблемних ситуацій та самовираження через цифрову творчість. Але й пам'ятати про

системність та послідовність формування стійких навичок під час виконання тренувальних вправ, практичних та лабораторних, практикумів тощо [4].

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
2. Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Завадський І. О., Коршунова О. В., Твердохліб І. А.)
3. Лапінський В.В., Семко Л.П. Методичні аспекти вивчення інформатики в ліцеї на рівні стандарту. *Наукові записки. Кіровоградський: РВВ ЦДПУ ім. В.Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 177. Ч. І. С. 212–216.
4. Модельна навчальна програма «Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Пасічник О. В., Козак Л. З., Ворожбит А. В.)

**Сільничий Олександр Миколайович
Овсієнко Юлія Іванівна**

**ПРО РОЛЬ І МІСЦЕ SOFT SKILLS У ПІДГОТОВЦІ
АГРОІНЖЕНЕРА**

Сучасні психолого-педагогічні дослідження з вищої професійної освіти все більше уваги приділяють питанню формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Це зумовлено низкою причин, серед яких виділяємо ті, що, на нашу думку, найбільш пов'язані з відсутністю професійної мотивації молоді: недостатня сформованість професійного самовизначення та професійної компетентності; відсутність мотивації працювати за здобутою спеціальністю. Особливо гостро зазначені проблеми прослідковуються в аграрному секторі, деталізуємо їх на прикладі підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство. Серед найбільш поширених причин небажання працювати за обраною спеціальністю випускники аграрних закладів освіти зазначають наступні: складність умов праці, сезонність видів діяльності й фінансових надходжень, необхідність проживання у сільській місцевості, де, зазвичай, відсутній розвиток міської інфраструктури. Часто трапляється так, що, розпочавши професійну кар'єру аграрія, молодий фахівець змінює її, обравши інший, на його погляд, більш престижний професійний шлях.

Однією із причин існування зазначеної проблеми вбачаємо у відсутності в достатній мірі психолого-педагогічної підготовки що є складовою освітнього процесу для спеціальностей галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство, у порівнянні, наприклад, із спеціальностями галузі знань 07 Управління та адміністрування. Аналіз результатів опитування студентів аграрних закладів освіти, дає підстави зробити висновки про недостатній рівень психолого-педагогічної підготовки сучасної молоді, майбутня професійна діяльність якої опосередковано пов'язана із взаємодією «людина-людина» на сільськогосподарських підприємствах. Як свідчить практика, саме така взаємодія є часто визначальною у професійній діяльності і саме від неї залежить

психологічний клімат колективу й перспективи подальшого кар'єрного зростання фахівця.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти ступеня вищої освіти бакалавр, галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство, спеціальності 208 Агроінженерія у переліку програмних результатів навчання майже 21 % положень нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти пов'язані саме із формуванням знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів і цінностей для побудови взаємодії «людина-людина»: 1) володіти гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями; формулювати ідеї, концепції з метою використання у професійній діяльності; 2) формулювати нові ідеї та концепції розвитку агропромислового виробництва; 3) аналізувати ринок продукції та сільськогосподарської техніки; складати бізнес-плани виробництва сільськогосподарської продукції; виконувати економічне обґрунтування технологічних процесів, технологій, матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва; застосовувати методи управління проектами виробництва продукції рослинництва та тваринництва; 4) організовувати виробничий процес підрозділів з технічного забезпечення агропромислових виробництв [1, с. 8-9].

Забезпечення програмних результатів навчання здійснюється у поєднанні із формуванням спеціальних (фахових) компетентностей. Серед яких зазначимо ті, що найбільш відповідають специфіці майбутньої професійної діяльності, пов'язаної із взаємодією «людина-людина»: 1) здатність організовувати використання сільськогосподарської техніки відповідно до вимог екології, принципів оптимального природокористування й охорони довкілля; 2) здатність організовувати роботу та забезпечувати адміністративне управління виробничими підрозділами, що здійснюють технічне забезпечення агропромислового виробництва відповідно до реалізації правових вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці; аналізувати показники техногенних та природних небезпек, а також планувати і виконувати відповідні захисні заходи [1, с. 7-8].

Таким чином, професійна діяльність майбутнього бакалавра з агроінженерії пов'язана, серед іншого, з виконанням організаційно-управлінських функцій, що вимагає управлінських, економічних, політичних, етичних, соціальних та психологічних знань і навичок, здатності творчо мислити, готовності ризикувати та брати на себе відповідальність, здатності передбачати та критично оцінювати наслідки діяльності, здатності критично оцінювати отримані результати, володіти інноваційними методами й технологіями управління в ринковому середовищі.

Отже, сучасний фахівець-аграрій повинен не тільки формувати компетентності, що безпосередньо визначають специфіку галузі знань і майбутньої спеціальності, а й розвивати під час навчання у закладі вищої освіти комунікативні навички, критичне мислення, лідерські якості, емоційний інтелект

і позитивне мислення, уміння працювати в команді і самоорганізацію, тобто «soft skills».

У перекладі з англійської «soft skills» – «гнучкі» або в буквальному перекладі «м'які» навички. У результаті аналізу наукової літератури, визначено природу «м'яких навичок» наступним чином: уніфіковані навички та особистісні якості, що підвищують ефективність роботи і взаємодії з людьми [2; 3]; комунікаційні й управлінські таланти [2]; соціальні і психологічні навички [4]; комунікативні та лідерські навички [3]; навички й особистий досвід, отримані завдяки додатковій освіті для професійного розвитку [3; 4]. Отже, зміст «м'яких навичок» полягає ще й у здатності приймати рішення, у вмінні вести перемовини, управляти людьми і саморозвиватися, тайм-менеджменті, лідерстві, командних і комунікативних навичках, що є універсальними й необхідними для людей всіх професій і в повсякденному житті.

Визначивши сутність і значення універсальної компетентності для сучасної людини, розглянемо питання її формування в освітньому процесі аграрного університету на прикладі аналізу змісту освітніх компонент першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 208 Агроінженерія.

У переліку обов'язкових дисциплін загальної й професійної підготовки відсутні освітні компоненти, що безпосередньо пов'язані із формуванням і розвитком м'яких навичок. Обов'язкові дисципліни загальної підготовки у своїх програмах містять матеріали, що опосередковано формують певні soft skills. Тоді як перелік вибіркового дисциплін має надзвичайно широкий спектр освітніх компонент, опанування яких націлене переважно на задоволення освітніх потреб майбутніх фахівців саме у формуванні універсальних компетентностей. Це, зокрема: самомотивація, загальна конфліктологія, психологія, ораторське мистецтво, психологія безпеки праці, основи лідерства, психологія спілкування та інші.

Таким чином, умови для формування й подальшого розвитку soft skills у майбутніх агроінженерів цілком задано. Якщо зважити на той факт, що діяльнісна природа компетентності визначається педагогічними прийомами, які ефективно формують її саме в процесі активної взаємодії, то рівень їх сформованості пов'язаний зі ступенем залучення студента до освітнього процесу. Залишається відкритим питання про усвідомлений вибір здобувачами вищої освіти тих освітніх компонент, опанування яких сприятиме особистісному розвитку і становленню фахівця, який готовий до виконання організаційно-управлінських функцій на виробництві.

Слід відмітити, що відповідно до чинного законодавства й положень про організацію освітньо-виховного процесу університету, однією із форм наукової діяльності студентів є їх добровільна участь у роботі студентських наукових гуртків, об'єднань і товариств. Така форма роботи викладачів і студентів передбачає співпрацю не тільки із керівником гуртка, а й із членами кафедри, які очолюють роботу наукових шкіл, є керівниками дипломних робіт, активно займаються науково-дослідницькою діяльністю. Саме в процесі такої взаємодії

здобувачі вищої освіти набувають і поглиблюють не тільки професійні компетентності, а й здобувають досвід практичної взаємодії між членами студентського наукового гуртка, викладацьким складом кафедри, адміністрацією закладу вищої освіти, студентами інших освітніх закладів, організаторами конференцій, журі конкурсів наукових робіт та ін.

Слід відмітити, що навчально-виховний процес і організація позааудиторної пізнавальної діяльності забезпечує всі умови для творчої активності та самодіяльності молоді в навчальній, пізнавальній, науковій, професійній і культурній складових процесу формування сучасного фахівця. Щоб цей процес був більш ефективним й усвідомленим, студенту необхідно розуміти які саме особистісні компетенції йому потрібно розвивати й спрямовувати всі пізнавальні зусилля, під керівництвом викладачів на їх формування й подальших розвиток.

Список використаних джерел:

1. Стандарт вищої освіти України : перший (бакалаврський) рівень освіти ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності – 208 Агроінженерія. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 05.12.2018 № 1340. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/630/63027/208-agroinzheneriya-bakalavr.pdf>.
2. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Навички для України 2030: погляд бізнесу. Київ, 2016. 36 с.
3. Зінукова Н. Гнучкі навички як вимога часу та їх розвиток у майбутніх перекладачів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, № 193, 2023. С. 399-412.
4. Шевчук О.Ю., Агеєва І.В. Актуальність soft skills в процесі професійного розвитку співробітників та управління змінами компанії. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки), №1(43), 2021. С. 106-113.

**Скрипніков Андрій Миколайович
Рудь Вадим Олексійович**

УСКЛАДНЕНІ KEYC-СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ КЛІНІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПСИХІАТРІЇ

Серед сучасних інноваційних методик навчання у процесі професійної підготовки медичних фахівців вагоме місце посідає метод кейсів. Ця технологія є однією з найбільш ефективних та цікавих методик навчання на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології, оскільки кейс є описом конкретної реальної ситуації, підготовлений за певним форматом і призначений для навчання майбутніх лікарів аналізу різних видів інформації, її узагальнення, навичок формулювання проблеми та вироблення можливих варіантів її вирішення відповідно до встановлених критеріїв [1].

Під час вивчення здобувачами освіти психіатрії застосування кейс-методу не тільки сприяє більш глибокому засвоєнню теоретичних знань, формуванню клінічного мислення, оволодінню практичними навичками та вміннями, а й

сприяє розвитку клінічної креативності: здатності здобувача освіти поглянути на проблему з різних боків й віднайти правильне рішення (або варіанти рішень) з використанням творчого інтелектуального потенціалу.

Як відомо, кейс-метод поділяють на три класичні форми [3]:

- *кейс-випадок*, тобто короткий кейс, що розповідає про окремий клінічний випадок, який використовують під час заняття для того, щоб проілюструвати певну теоретичну інформацію або поставити питання для обговорення. Для роботи з таким кейсом здобувачі освіти не потребують ретельної самопідготовки;

- *кейс-вправа* – форма навчання, що надає здобувачеві освіти можливість застосувати на практиці здобуті навички. Найчастіше використовується там, де необхідно провести аналіз типової клінічної ситуації з визначенням діагностично-лікувальних стратегій без значущих відхилень від клінічних протоколів;

- *кейс-ситуація*, тобто класичний кейс, що вимагає від майбутнього лікаря аналізу ситуації. Узагальнено, у ньому найчастіше ставиться запитання: “Чому ситуація набула такого розвитку і як її можна вирішити?”. Кейс-ситуація, як правило, вимагає чимало часу для ознайомлення, тому потребує попереднього самостійного опрацювання як теоретичного матеріалу, так і практичних навичок та вмінь.

Застосування в процесі вивчення психіатрії саме кейс-ситуацій й сприяє, на нашу думку, активізації клінічної креативності здобувачів освіти.

Типова кейс-ситуація будується у вигляді моделі клінічної ситуації, відповідної змісту конкретного практичного заняття. Питання задачі відбивають послідовність етапів лікарської практики і формулюються наступним чином:

- діагностуйте психічний розлад (синдромально чи нозологічно);
- проведіть диференційну діагностику між двома захворюваннями;
- складіть план лікування захворювання тощо.

На початку роботи з кейс-ситуаціями здобувачам освіти пропонується ряд типових завдань на тему практичного заняття (кейс-випадки). Це сприяє багатобічному відпрацюванню та закріпленню основних ознак даного захворювання. Далі підключаються більш складні питання, пов'язані із суміжними захворюваннями, тобто з постановкою диференційного діагнозу. Завдання можуть включати також основні теоретичні моменти логіко-дидактичної структури або практичні вміння, зафіксовані орієнтовною основою дії (ООД) з цієї проблематики. Вирішення завдань йде за наростанням складності, від простих за формою та змістом до більш складних за цими показниками.

Основу ускладнених кейсів (кейс-ситуацій) складає проблемна медична ситуація, що розв'язується покроково, виходячи зі сформульованих умов.

Виділяють декілька типів кейс-ситуацій [2]:

1. Кейси з відсутніми вихідними даними, для вирішення яких потрібно отримати додаткові відомості з анамнезу захворювання, параклінічних

досліджень тощо. Тільки за умови самостійного отримання цих значущих даних можна здійснити діагностику й призначити лікування.

2. Кейси з надмірними вихідними даними, що містять відомості, які не становлять необхідних підстав для діагностики та лікування захворювання. Ці завдання створюють певний «інформаційний шум» з метою його послідовного виключення з пошукової діяльності здобувача для знаходження правильної відповіді.

3. Кейси з невизначеністю у постановці питання, що потребують додаткових міркувань щодо ідентифікації причин та наслідків, тверджень та обґрунтувань, явищ та ознак на різних етапах перебігу захворювання.

4. Кейси з суперечливими (частково невірними) відомостями в умові, що відображають: результати досліджень за різними методиками, показники, отримані на різних етапах перебігу хвороби, додаткові дані щодо супутніх захворювань тощо. Пошукова діяльність здобувачів освіти при вирішенні таких кейсів спрямована на виключення протиріч, уточнення адекватних стану хворого даних і, на їх підґрунті, знаходження правильної відповіді.

5. Кейси, що допускають лише ймовірнісне рішення, що є досить характерним для клінічної психіатрії, яка не відноситься повною мірою до точних наук. У цьому випадку здобувачі освіти відтворюють низку міркувань, встановлюють логічні зв'язки з точною орієнтацією обґрунтування на твердження та їх взаємозалежність.

6. Кейси з обмеженим часом на рішення, що відтворюють екстремальні медичні ситуації, вирішення яких спрямоване на відпрацювання швидкості постановки діагнозу та здійснення лікувальних заходів.

7. Кейси, що вимагають використання предметів з незвичайною для них функцією (ложка при огляді горла, гілка при накладанні шини, валик бинта при епілептичному нападі т.ін.), вирішення яких допомагає сформувати «лікарську кмітливість».

Уся відповідальність за вибір і реалізацію методу вирішення проблеми «віртуального пацієнта» лежить на здобувачеві освіти. Він таким чином максимально наближається до рішення клінічної ситуації, що повсякденно зустрічається в лікарській практиці. Є всі підстави вважати, що такий тренінг прийняття рішень сприяє формуванню основ клінічного мислення майбутнього лікаря.

Серед описаних вище типів кейс-ситуацій в активізації клінічної креативності здобувачів освіти на нашій кафедрі перевага надається кейсам, що допускають лише ймовірнісне рішення, оскільки вони найбільш наближені до реальної психіатричної практики. Такі кейси мають елементи ситуацій з недостатніми / надлишковими вихідними даними, невизначеністю у постановці питання. Вони легко модифікуються в конкретний варіант багатоетапного клінічного завдання. Можна визнати, що подібні кейс-ситуації є нетиповими, і в першу чергу, пропонуються здобувачам освіти з високим рейтингом навчання. Тут ми цілковито згодні з К. Ясперсом, який вважав «...неприпустимим

орієнтуватися на нижчі рівні розуміння. Навпаки, розраховувати потрібно на кращих студентів, які цікавляться предметом заради нього самого, навіть якщо такі студенти становлять меншість» [3].

Помилки здобувачів освіти при вирішенні ускладнених кейс-ситуацій вказують на порушення логічної правильності діагностичних суджень та понять. Справжнім судженням вважається таке, у якому зв'язок понять про предмет і його ознаки відповідає об'єктивному зв'язку цього предмета та його ознак в реальності. Хибним – якщо виражена у судженні думка про предмет не відповідає реальності, не збігається з предметом думки. Тому недбалий, неточний зв'язок понять робить судження не лише неправильним, а й несправжнім. Для побудови достовірних діагностичних висновків необхідні достовірні посилення, тобто логічно правильні діагностичні судження та поняття.

Використання ускладнених кейс-ситуацій під час викладання психіатрії дозволяє урізноманітнити активні методи навчання, підвищити зацікавленість та творчу самостійність студентів, сформувані вміння пізнавальної діяльності. З іншого боку, стають добре зрозумілими суб'єктивні причини помилок діагностичного рішення, можливість їх оперативного вирішення. В процесі обговорення нетипових кейсів з'являються можливості корекції навчання, оскільки встановлюється зворотний зв'язок з кожним здобувачем освіти, що інформує викладача про хід процесу засвоєння. Це дозволяє регулювати поопераційний процес опрацювання навчального матеріалу й, таким чином, істотно покращити якість навчання.

Список використаних джерел

1. Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Застосування кейс-методу як інноваційної технології у підготовці здобувачів вищої освіти на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 22-24.11.2023.* Полтава, 2023. С. 62-65.

2. Гребенькова Г.В. Кейс-метод у професійному навчанні. Режим доступу: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/>.

3. Козак Л.В. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс.* 2015, № 3 (11). С 153-162.

**Соколенко Валентина Миколаївна
Весніна Людмила Едуардівна
Шарлай Наталія Миколаївна
Шевченко Костянтин Васильович**

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Професія викладача вищого навчального закладу - одна з найбільш творчих і складних професій, у якій поєднані наука та мистецтво. Ця професія споріднена з працею письменника (творчість у підготовці матеріалу), режисера

й постановника (створення задуму та його реалізація), актора (у педагогічній діяльності інструментом є особистість викладача), педагога, психолога та науковця.

Діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у підтримці державності, формуванні національної свідомості та духовної культури українського суспільства. Професійна педагогічна діяльність викладача може розглядатися як цілісна динамічна система.

Проблема самовдосконалення, саморозвитку, становлення цілісної особистості завжди хвилювала усе прогресивно мисляче людство. Усвідомлене самовдосконалення особистості та її духовне зростання – категорії вічні, притаманні всім епохам та історичним періодам. Саме осмислення сутнісного духовного ядра й відтворення цілісного образу процесу самовдосконалення особистості – необхідна умова для забезпечення ефективної діяльності викладача вищої школи. Світові тенденції формування системи вищої освіти свідчать про посилення уваги до ціннісносміслових, духовно-моральних аспектів розвитку особистості викладача вищого навчального закладу, здатного до самовдосконалення, творчого, нестандартного вирішення питань у всіх формах діяльності. Окреслені процеси мають глобальний характер, об'єднуючи зусилля науковців, фахівців, усіх освітян.

Феномен самовдосконалення розглядається науковцями в найрізноманітніших аспектах: як протистояння своєму Его, самоподолання (О.Вишневський); безкінечне самовіддалення, прагнення вищої мети, що спричиняє створення «Я» (І.Бех); самоздійснення, вибір власної історії, автентичність життя (К.Черемних); прагнення представити світові своє «Я», самоствердження в результатах своєї діяльності (Т.Антоненко); спрямований внутрішній саморозвиток (В.Семиченко, Г.Топчій); шлях наближення викладача до ідеалу (Е.Панасенко); головний чинник удосконалення навчально-виховного процесу (Р.Скульський, В.Хомич); критерій професіоналізму (Н.Гузій, О.Дубасенюк, А.Маркова, П.Харченко, В.Хомич);

Визначення структурних елементів професійної діяльності викладача, шляхів його самовдосконалення залишається одним із невирішених питань педагогіки вищої школи. У сучасній педагогічній науці є спроби автоматичного ототожнення діяльності викладача ВНЗ та шкільного вчителя, що пояснюється спільним видом їхньої діяльності. Однак професійна діяльність викладача вищого навчального закладу істотно відрізняється від функцій, компонентів діяльності вчителя загальноосвітньої школи.

Професійно-педагогічна діяльність викладача ВНЗ – багаторівнева та складноорганізована. Вона поєднує наукову, викладацьку, навчальну та методичну роботу. Тобто викладач одночасно є фахівцем у певній галузі знань, педагогом, ученим і головне, організатором та мотиватором особистісного самовдосконалення. Співвідношення усіх видів діяльності, ролей розгортається у структурі особистості нерівномірно, що пов'язано з етапами проходження

педагогом професіоналізації. Саме гармонійне поєднання прикладної, педагогічної, науково-дослідної діяльності на шляху до самовдосконалення є найбільш продуктивним підґрунтям саморозвитку

Складовою частиною професійного саморозвитку є самоосвітня робота педагога. Оволодіння уміннями і навичками самостійної роботи починається із встановлення гігієнічно і педагогічно обґрунтованого режиму дня. Потрібно так спланувати свою навчальну та позанавчальну діяльність, щоб залишався час і для самоосвітньої роботи, і для культурного відпочинку. У діяльності педагога, для якого характерна культура розумової праці, проявляються наступні компоненти: - культура мислення як сукупність умінь аналізу і синтезу, порівняння і класифікації, абстрагування і узагальнення, „перенесення” отриманих знань і прийомів розумової діяльності в нові умови; - стійкий пізнавальний процес, уміння і навички творчого рішення пізнавальних завдань, уміння зосередитися на головних, найважливіших у даний момент проблемах; - раціональні прийоми й методи самостійної роботи здобуття знань, досконале володіння усною і письмовою мовою; - гігієна розумової праці та його педагогічно доцільна організація, уміння розумно використати свій час, витратити фізичні і духовні сили [1].

Найефективніший шлях професійної самоосвіти педагога - його участь в творчих пошуках педагогічного колективу, в розробці інноваційних проєктів розвитку освітньої установи, авторських курсів і педагогічних технологій тощо. Професійний саморозвиток має як би подвійний педагогічний результат. З одного боку - це ті зміни, які відбуваються в особистісному розвитку та професійному зростанні, а з іншого - оволодіння самою здатністю займатися саморозвитком. Судити про те, чи опанував викладач цією здатністю, можна за тим, чи навчився він здійснювати наступні дії: - цілепокладання: ставити перед собою професійно значимі цілі і завдання саморозвитку; - планування: вибирати засоби і способи, дії і прийоми саморозвитку; - самоконтроль: здійснювати зіставлення ходу і результатів саморозвитку із поставленими цілями; - корекція: вносити необхідні поправки в результати роботи над собою. Оволодіння такими діями вимагає часу і певних умінь. Тому дослідники виділяють наступні етапи професійного саморозвитку [2]. На початковому етапі оволодіння професійним саморозвитком його мета і завдання неконкретні, їх зміст недостатньо точно визначений. Вони існують у вигляді невизначеного бажання стати краще взагалі, яке з'являється при дії зовнішніх стимулів. Засоби і способи саморозвитку ще не цілком освоєні. Процес протікає як навчальна діяльність, тому молодий викладач потребує допомоги з боку значимого іншого (викладача). На другому етапі оволодіння саморозвитком цілепокладання стає визначенішим і конкретнішим. При цьому цілі і завдання, які ставить перед собою особа, торкаються конкретних якостей. Багато що в процедурах саморозвитку залежить від зовнішніх обставин. Проте у міру накопичення досвіду, процедури реалізації саморозвитку скорочуються. Розсудливість, самокритичність - істотні прояви саморозвитку на цій стадії. На третьому етапі саморозвитку педагог самостійно

і обґрунтовано формулює його цілі і завдання. При цьому зміст саморозвитку зростає від особистісних якостей до глобальних або загальних професійно значимих властивостей особи. На четвертому етапі – це здійснення викладачем програми самовдосконалення, що ґрунтується на засобах самовираження та самореалізації. Співвіднесення знань про себе відбувається в системі «Я» та «Я». Викладач оперує вже готовими знаннями про себе, він співвідносить свою професійну поведінку з мотивацією, що реалізує. Переосмислюються і самі мотиви з погляду суспільних та вже нових внутрішніх вимог. На п'ятому етапі відбувається оцінювання ефективності роботи із самовдосконалення з внесенням корективів у подальшу роботу над собою, над своїм професійним розвитком, що забезпечує досягнення більш високого рівня досконалості, формування нових горизонтів саморозвитку, нової якості професійних домагань та прагнень фахівця.

Отже, постійне самовдосконалення є важливим засобом професійного розвитку викладача вищого навчального закладу, підвищення ефективності його педагогічної діяльності та навчально-виховного процесу у ВНЗ, фактором активізації і розширення самосвідомості особистості та показником досягнення фахівцем свого педагогічного ідеалу.

Список використаних джерел

1. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. 332 с.
2. Бех І.Д. Я як джерело духовного саморозвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. К., 2011. №3. С. 5–16.
3. Вишневський О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів. *Педагогічна думка*. 2008. №4.

Стаценко Дмитро Володимирович

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ ПРО ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УРСР ПОВОЄННИХ ЧАСІВ)

Робота з джерелами є невід'ємною складовою проведення занять з історії, оскільки активізує навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та сприяє формуванню історичної компетентності. Чинна з 2018 р. «Програма зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України, здобутих на основі повної загальної середньої освіти», передбачає перевірку рівня сформованості насамперед історичної компетентності, одним із елементів якої є інформаційна компетентність. Остання включає «... уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел ...» [1, с. 1]. Реалізація визначених вище завдань забезпечується під час практичних занять.

Однією з тем для проведення практичних занять із вітчизняної історії в 11 класі є повсякденне життя населення УРСР в повоєнні часи. Для дослідження стану її розробки у шкільній літературі було проаналізовано шість підручників з історії України для 11 класу закладів загальної середньої освіти рівня стандарту, що були видані різними авторами 2019 р.

У підручнику Олександра Гісема та Олександра Мартинюка у розділі «Україна в перші післявоєнні роки» запропоновано три різні теми практичних занять: «Людський вимір війни: демографічні зміни в УРСР»; «Війна пішла, а горе залишилось...»: повсякденне життя післявоєнних років»; «Вирвані з коренем. Депортації українців і українок у 1944–1951 рр.: причини, етапи, наслідки (на підставі дослідження документальних джерел)» [3, с. 45]. Підручник супроводжує електронний освітній ресурс [3, с. 3], а тому матеріали до практичних занять можна отримати, скориставшись QR-кодом. Рекомендації стосовно роботи на практичних заняттях наведено на 285-й сторінці підручника [3, с. 45].

У підручнику Віталія Власова та Станіслава Кульчицького в розділі «Україна в повоєнний період (1945–1955)» практичне заняття на тему «Повсякденне життя» виділено в окремий параграф [2, с. 54-61]. Його змістове наповнення включає текстові джерела та фотодокументи, до яких поставлені різні запитання та завдання. Матеріали згруповано відповідно до трьох пунктів, сформульованих у формі запитань. До першого пункту («Як тогочасні джерела висвітлювали повсякденне життя робітництва») подано два документа. Перший із них є фрагментом текстового джерела «З аналітичного огляду ОУН «Шахтарі Донбасу – чорні невідьники сталінського режиму» (1948)». Другий документ складається з фрагментів текстових джерел. Наприкінці першого пункту параграфа подано завдання, яке передбачає самостійне заповнення учнями таблиці «Повсякденне життя робітників у повоєнні часи в УРСР».

До пункту 2 «Що розповідали очевидці про селянське повсякдення» подано два текстові документа, а також три фотографії. Першим документом є фрагмент джерела «З інформаційних вісток про становище на Житомирщині, укладених емісаром Крайового проводу ОУН ПЗУЗ на Сході Т. Березденем (псевдо Семен) (1949)». Другим документом є фрагмент спогадів Валентини Борисенко. Завершується цей пункт параграфа двома завданнями. Одне з них передбачає роботу в парах із трьома фотографіями, які засвідчують явища повсякденного життя українців («Політвиховна година в колгоспі ім. Сталіна на Львівщині. 1949 р.», «Житомирські колгоспниці на відкритті Всесоюзної сільськогосподарської виставки. Москва. 1952 р.», «Колгоспниці колгоспу ім. В. Леніна розвантажують хліб на пункті заготзерна. Бровари, Київська обл. 1946 р.»).

Пункт 3-й «Що довідуємося з історичних джерел про життя городян у повоєнні часи (на прикладі Одеси)» містить два документа. Перший із них є фрагментом, узятим із праці «Повоєнні роки в Одесі. Повсякденне життя». Інший

документ – фрагмент джерела «З репортажу підпільниці, яка живе на західноукраїнських землях, про поїздку в Одесу (вересень 1948 р.)». Завершується цей пункт параграфа таким завданням: «Поділіться враженнями про повсякденне життя мешканців Одеси у повоєнні часи: наведіть 5–6 фактів, що вразили найбільше, зробіть висновок про наслідки державної соціальної політики».

Наприкінці параграфа міститься рубрика «Враження від уроку», в якій автори підручника сформулювали низку запитань. Крім цього, здобувачам освіти пропонується поставити собі оцінку за урок [2, с. 54-61].

У підручнику Олексія Струкевича та Степана Дровозюка до розділу «Україна в повоєнний період» розроблено практичне заняття на тему «Повсякденне життя повоєнних років» [6, с. 52-55]. Його змістове наповнення складають текстові джерела, до яких поставлені запитання та завдання: інформація про забезпечення населення продуктами за картковою системою; спогади Марії Василюк про ідеологічний самоконтроль громадян на рівні побутового спілкування; факти про безкарткову торгівлю продовольчими та промисловими товарами; факти про життя радянських громадян в умовах надзвичайного перенаселення; переклад листа, виявленого в архіві Служби безпеки України, надісланого 6 березня 1947 р. з Житомира до родичів у Польщу, в якому міститься натяк на соціально-психологічний механізм, за допомогою якого радянська влада «завоювала» симпатії населення; уривки з нарису, які дозволяють визначити типові ознаки життя й побуту політичних в'язнів ГУТАБу (ГУЛАБу). Одним із запропонованих джерел є історична задача. Крім цього, автори підручника розмістили поряд із текстовими джерелами фотографію «Хлібна картка на квітень 1947 р. Сталінська обл. (нині Донецька)», проте запитань до неї не передбачено [6, с. 52-55].

У підручнику Віктора Даниленка та Мирослави Смольницької до розділу «Україна в перші повоєнні роки» в якості окремого параграфа розроблено практичне заняття на тему «Війна пішла, а горе залишилось...»: повсякденне життя повоєнних років» [4, с. 39-42]. Його змістове наповнення складають переважно текстові джерела, до яких поставлені запитання та завдання.

У першому, шостому та сьомому пунктах джерел не міститься, а здобувачам освіти пропонується виконати завдання та відповісти на запитання [4, с. 39-42]. Другий пункт параграфа містить спогади Йосипа Гриба, Олександра Гриба «Голгофа». Третій пункт передбачає роботу з термінами, надання відповідей на поставлені запитання, а також опрацювання свідчень п'яти осіб, які повернулися в Україну з німецької неволі. У четвертому пункті подано текст історикині Т. Вронської про долю на спецпоселенні «політично репресованих» вихідців із Західної України. П'ятий пункт параграфа містить такі джерела: фрагмент інтерв'ю «Нас харчують тут добре» у газеті «Вільне життя» (1945 р.); фрагмент інтерв'ю із статті «Приїжджайте в Донбас!» у газеті «Радянська Україна» (1947 р.); фрагменти з листів робітників важкої

промисловості рідним (1945–1947 рр.); плакат авторства О. Бурової та В. Іванова «Відбудуємо на славу!» (1945 р.).

З'ясувалося, що у двох підручниках з історії України для 11 класу закладів загальної середньої освіти рівня стандарту, що були видані різними авторами 2019 р., авторами подано інші теми практичних занять. Так, у підручнику Наталії Сорочинської та Ольги Гісем у розділі «Україна в повоєнний період» передбачене практичне заняття на тему «Депортації українців у 1944–1951 рр.: причини, етапи, наслідки» [5, с. 38–41]. У підручнику, створеному авторським колективом у складі Ганни Хлібовської, Оксани Наумчук, Марії Крижановської, Ігоря Гирича та Ігоря Бурнейка, до розділу «Україна в першому повоєнному десятилітті» запропоновано практичну роботу на тему «Вирвані з коренем. Депортація українців у 1944–1951 роках: причини, етапи, наслідки (дослідження тематичних документів)» [7, с. 48–52].

Отже, повсякденне життя населення УРСР повоєнних часів є однією з тем для проведення практичних занять з вітчизняної історії в 11 класі. Вона представлена у чотирьох із шести підручників з історії України для 11 класу закладів загальної середньої освіти рівня стандарту, що були видані різними авторами 2019 р. При цьому в одному з них розміщено три різні теми практичних занять, одна з яких стосується післявоєнного повсякдення. Змістове наповнення таких занять складають історичні джерела, переважно текстового характеру. Подані матеріали супроводжують різні запитання та завдання. Робота з ними сприяє організації навчально-пізнавальної діяльності відповідно до компетентнісного підходу, вдосконаленню вмінь та навичок, активізує пізнавальні можливості здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Програма зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. 2018. 37 с. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2016/12/Programa_2020_istoriya.pdf (дата звернення: 26.01.2024).
2. Власов В., Кульчицький С. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД, 2019. 256 с.
3. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Харків : Ранок, 2019. 288 с.
4. Даниленко В., Смольницька М. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Генеза, 2019. 224 с.
5. Сорочинська Н. М., Гісем О. О. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2019. 240 с.
6. Струкевич О., Дровозюк С. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2019. 240 с.
7. Хлібовська Г. М., Наумчук О. В., Крижановська М. Є., Гирич І. Б., Бурнейко І. О. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2019. 256 с.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗФПО ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ

Заклади фахової передвищої освіти (ЗФПО) відіграють ключову роль у підготовці кваліфікованих фахівців для різних галузей економіки України. Їх діяльність спрямована на те, щоб надати здобувачам знання, навички та компетенції, необхідні для успішного працевлаштування та кар'єрного зростання.

Основні завдання ЗФПО:

- Підготовка фахівців з базовою вищою освітою за освітньо-кваліфікаційними рівнями "фаховий молодший бакалавр" та "бакалавр".
- Забезпечення здобувачів знаннями та навичками, необхідними для їхньої майбутньої професійної діяльності.
- Формування у здобувачів загальних та спеціальних компетенцій, що відповідають потребам ринку праці.
- Виховання у здобувачів відповідальності, самостійності, творчого мислення та інших особистих якостей, необхідних для успішного життя та роботи.

Значення професійної підготовки фахівців у ЗФПО:

- Забезпечує економіку України кваліфікованими кадрами.
- Сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку.
- Знижує рівень безробіття.
- Підвищує рівень життя населення.

Переваги навчання у ЗФПО:

- Широкий спектр спеціальностей та освітніх програм.
- Сучасне матеріально-технічне оснащення.
- Висококваліфікований викладацький склад.
- Можливість проходження практики на провідних підприємствах України.
- Доступні ціни на навчання.

ЗФПО пропонують здобувачам якісну освіту та широкий спектр можливостей для розвитку та самореалізації. Навчання у ЗФПО – це інвестиція у майбутнє, яка гарантує успішне працевлаштування та кар'єрне зростання. Тому із впевненістю можна сказати, що здобуття освіти у ЗФПО – це перший крок до успішної кар'єри!

Невід'ємним елементом педагогічної майстерності сучасного викладача ЗФПО є використання інноваційних методик навчання у процесі професійної підготовки фахівців.

Сучасні виклики ринку праці та динамічні зміни в технологіях роблять впровадження інноваційних методик навчання у ЗФПО не просто актуальним, а

й необхідним. Ці методики дають можливість не лише озброїти здобувачів знаннями та навичками, але й сформувати у них компетенції, необхідні для успішної кар'єри.

Ось деякі з інноваційних методик, які можуть ефективно використовуватися у ЗФПО:

1. Проблемне навчання:

- Суть: Здобувачам ставлять проблемні завдання, які їм потрібно вирішити, використовуючи свої знання, навички та аналітичні здібності.
- Переваги: Розвиває критичне мислення, креативність, самостійність, вміння знаходити та використовувати інформацію.
- Приклад: Вирішення кейсів з реальних практичних ситуацій.

2. Проектна діяльність:

- Суть: Здобувачі працюють над проектами, що дає їм можливість застосувати свої знання на практиці, розвинути навички командної роботи, тайм-менеджменту, планування та презентації.
- Переваги: Формує проектне мислення, відповідальність, комунікативні навички, вміння працювати в команді.
- Приклад: Розробка та реалізація проекту з розвитку нового продукту або послуги.

3. Кейс-метод:

- Суть: здобувачі аналізують реальні кейси, що дає їм можливість навчитися приймати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях, враховувати різні фактори та ризики.
- Переваги: Розвиває аналітичні навички, вміння приймати рішення, системне мислення.
- Приклад: Аналіз кейсів з історії успіху або невдач відомих компаній.

4. E-learning:

- Суть: Використання онлайн-курсів, платформ та інструментів для дистанційного навчання, що дає можливість здобувачам вчитися у власному темпі та в зручний для них час.
- Переваги: Доступність, гнучкість, можливість самостійного навчання.
- Приклад: Використання онлайн-платформ для вивчення мови програмування або курсу з ділової етики.

5. Гейміфікація:

- Суть: Використання ігрових механік та елементів в освітньому процесі, що робить навчання більш цікавим та захоплюючим.
- Переваги: Підвищує мотивацію, залученість та активність здобувачів.
- Приклад: Використання онлайн-симуляторів для навчання управлінню бізнесом або мобільних додатків для вивчення термінології.

6. Перевернутий клас:

➤ Суть: Здобувачі вивчають матеріал самостійно перед заняттям, а на занятті обговорюють його та виконують практичні завдання.

➤ Переваги: Розвиває відповідальність за власне навчання, навички самоорганізації та критичного мислення.

➤ Приклад: Перегляд лекції онлайн перед заняттям з наступним обговоренням та дискусією.

Аналізуючи вищесказане можна із впевненістю твердити про переваги інноваційних методик навчання: підвищують мотивацію здобувачів до навчання; розвивають критичне мислення, креативність та самостійність здобувачів; навчають здобувачів працювати над проектами та приймати рішення; готують здобувачів до реальних умов роботи; впровадження інноваційних методик навчання – це важливий крок у модернізації освіти та підвищенні її якості; використання інноваційних методик навчання дає можливість зробити процес навчання більш цікавим, ефективним та результативним, а також підготувати здобувачів до успішного життя та роботи.

Важливо зазначити, що ефективне впровадження інноваційних методик навчання потребує:

➤ Підготовки викладачів: викладачі повинні володіти знаннями та навичками використання інноваційних методик.

➤ Матеріально-технічного забезпечення: доступ до сучасних технологій та інструментів навчання.

➤ Методичного забезпечення: розробка методичних рекомендацій та навчальних посібників.

➤ Мотивації здобувачів: створення сприятливого середовища для навчання та розвитку.

Впровадження інноваційних методик навчання у ЗФПО – це шлях до підвищення якості освіти, підготовки конкурентоспроможних фахівців та розвитку інноваційного потенціалу краї

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Проблеми та перспективи розвитку методики навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2012. № 124. С. 78-82.

2. Інноваційні форми, методи і технології навчання. URL: <http://invnz.blogspot.com/>

3. Вербова Н. М. Інноваційні методи навчання: сутність, класифікація, дидактичні можливості. Херсон: ХДУ, 2013. 204 с.

Стрижак Діана Олександрівна

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАВЧАННІ ХІМІЇ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ХІМІЇ

У сучасному освітньому середовищі, що стрімко розвивається, практична підготовка майбутніх учителів хімії є важливою складовою професійного розвитку. Викладання хімії вимагає не лише теоретичних знань, але й

практичного досвіду, який можна отримати завдяки застосуванню практико-орієнтованих методів і форм навчання. Зокрема важливим є хімічний експеримент.

Багато вчених досліджували роль хімічного експерименту в успішному засвоєнні теоретичного знання. Видатна педагогиня Н.М. Буринська стверджує у своїх роботах, що «навчальний хімічний експеримент є відтворенням хімічних явищ в умовах, найбільш зручних, з використанням хімічних реактивів, приладів, хімічного посуду.» [2]

При розгляді та аналізі поняття «лабораторна робота» виділяємо два класи методів їх організації: традиційні та сучасні.

Традиційні методи лабораторної роботи насамперед передбачають демонстраційний метод та роботу з підручником. Демонстраційний метод передбачає, що саме вчитель або викладач проводить експеримент або демонструє реакцію перед учнями. Вони в цей час спостерігають і аналізують результати. Цей метод часто використовується під час введення нової теми або демонстрації конкретної хімічної реакції. Однак демонстраційний метод обмежений тим, що не дозволяє учням брати активну участь у навчальному процесі та самостійно проводити експерименти. А ці фактори суперечать принципам практико-орієнтованого навчання, яке є однією з основних змістових ліній концепції НУШ та оновленого Державного стандарту про освіту.

Натомість у методі підручника учні виконують готові експерименти, описані в навчальному матеріалі, вони дотримуються конкретних інструкцій та вказівок. Цей метод ефективний за демонстраційний. Однак підручковий метод унеможливорює творче мислення і самостійність, оскільки студенти не зобов'язані брати активну участь у плануванні та виконанні експерименту.

На основі традиційних методів розвивають сучасні які можна класифікувати на: проблемно-орієнтовані лабораторні роботи, кооперативні лабораторні роботи, лабораторні роботи з використанням віртуальної або доповненої реальності. Кожен із сучасних методів організації активно використовується у освітньому процесі та допомагає розвивати основні компетентності необхідні на світовому ринку праці: критичне та творче мислення, самостійність та відповідальність, комунікабельність. [1]

При застосуванні вище перерахованих методів можна спостерігати активну участь та зацікавленість студентів до практичного застосування теоретичних знань. У проблемно-орієнтованих лабораторних роботах часто використовуються проблемні ситуації, що мотивують учасників освітнього процесу до пошуку теоретичного знання та попередньої підготовки.

Окреме місце у методах організації лабораторних робіт посідає впровадження проєктної діяльності на заняттях. Таким чином реалізується міждисциплінарний зв'язок хімії та інших предметів, відбувається розвиток логічного, критичного та творчого мислення, зростає відповідальність та самостійність учнів. Під час організації такого виду роботи вчитель з традиційної ролі передавача знань переходить у роль помічника та фасилітатора. [3]

Отже, лабораторні роботи при вивченні хімії є невід'ємною частиною освітнього процесу, так як зумовлює особистісний розвиток студента, надаючи йому можливість стати активним учасником цього процесу, відчутти на собі роль дослідника. Лабораторні роботи організовані сучасними методами з використанням практико-орієнтованих технологій допомагають підготувати випускника закладу освіти спроможного задовольнити світові потреби ринку праці.

Список використаних джерел

1. World Economic Forum. «Top 10 Work Skills of Tomorrow: How Long It Takes to Learn Them?» World Economic Forum, October 21, 2020. Режим доступу: https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/?utm_content=21%2F10%2F2020+21%3A30&utm_medium=social_scheduler&utm_source=facebook&utm_term=Education+and+Skills
2. Буринська Н.М. Хімія, 7кл.: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. К.: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2007. 112 с.
3. Освіта і наука. № 1/2 (2022): Науковий журнал / за ред. Л.М. Литвиненко. К.: Інститут педагогіки НАПН України, 2022. 224 с.

Стрижак Світлана Володимирівна

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ХІМІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Індивідуалізація навчання в процесі вивчення хімії у вищій школі є важливим аспектом, оскільки кожен здобувач освіти має власні особливості, темп навчання, стилі вивчення та індивідуальні освітні потреби.

Серед основних методичних методів та прийомів індивідуалізації навчання хімії ефективними, на думку учених, є такі [1-4]:

Використання диференційованих завдань, які дозволяють забезпечити добір завдань на різному рівні складності та обсягу в залежності від освітніх потреб та здібностей здобувачів освіти. Для одних студентів можуть бути складні завдання, для інших – спрощені, щоб кожен з них міг розвиватися на своєму рівні.

Використання різних методів викладання, таких як лекції, демонстрації, групова робота, індивідуальні консультації, інтерактивні вправи тощо, допомагає враховувати різноманітні стилі навчання здобувачів освіти.

Індивідуальні консультації, забезпечують можливості для студентів отримувати додаткову допомогу та підтримку під час індивідуальних консультацій з викладачем з тих аспектів освітнього компоненту, які їм важко зрозуміти або вивчити.

Використання онлайн-ресурсів, відеозанять, симуляцій та інших технологій дозволяє здобувачам освіти вивчати матеріал у своєму темпі та у зручний для них спосіб.

Сприяння розвитку особистих навичок та Soft skills, таких як критичне мислення, аналіз та вирішення проблем, допомагає майбутнім фахівцям застосовувати свої знання з хімії у реальному житті.

Індивідуальні проекти, що дозволяють здобувачам освіти обирати теми для власних досліджень, проектів або лабораторних робіт, викладачі надають можливість самостійного дослідження та розвитку в обраних темах.

Індивідуалізація навчання хімії допомагає кожному студенту максимально розвинутися та досягти власних цілей, стимулюючи активність, зацікавленість та самостійність у навчанні.

Одним із ефективних методів індивідуалізації навчання хімії, на нашу думку, є метод проектів, який активно використовується нами для підготовки здобувачів освіти на освітніх програмах «Середня освіта (Хімія)» та «Хімія». Він передбачає організовану роботу студентів над конкретним проектом з метою досягнення певних цілей та результатів.

Проектна діяльність студентів – це метод навчання, який передбачає організовану роботу групи студентів над конкретним проектом з метою досягнення певних цілей та результатів. Цей метод активно застосовується в сучасній вищій освіті і має декілька важливих переваг:

Активне навчання, студенти активно залучаються до власного дослідження, що стимулює їхній інтерес та мотивацію.

Розвиток особистих навичок та Soft skills, тому що проектна робота сприяє розвитку навичок роботи в команді, критичного мислення, аналізу, проблемного мислення та самостійності.

Інтердисциплінарність, дає можливість здобувачам освіти розглядати проблему з різних точок зору, виходячи з того що проекти можуть об'єднувати різні предмети або аспекти.

Практичне застосування знань, ґрунтується на тому, що під час роботи над проектом студенти застосовують отримані теоретичні знання на практиці, вирішують реальні проблеми та завдання, що підвищує їхню мотивацію та інтерес до навчання.

Реальність: Проекти можуть включати реальні проблеми або ситуації, що дозволяє студентам зануритися у реальний світ та вирішувати практичні завдання.

Розвиток самостійності та відповідальності. Робота над проектом спонукає студентів до самостійності, вони відчувають відповідальність за результат своєї роботи та вчаться приймати обґрунтовані та зважені рішення.

Метод проектів дозволяє студентам глибше засвоювати матеріал, розвивати критичне мислення та навички роботи в команді. Він є ефективним інструментом для активного навчання та підготовки студентів до викликів сучасного світу.

Проектна діяльність реалізується під час вивчення хімічних дисциплін у формі виконання індивідуальних проектів, що передбачено у робочій програмі та силабусі. До прикладу, для дисципліни Аналітична хімія пропонується

виконання індивідуально-дослідницького проекту з якісного та кількісного аналізу. А саме, підготовка доповіді та презентації за результатами дослідження (експериментальної роботи) за обраною індивідуальною тематикою:

- проведення аналітичних визначень та вимірювань стану стічних вод певної місцевості;
- проведення аналітичних визначень та вимірювань якості питної води певної місцевості;
- проведення аналітичних визначень та вимірювань стану ґрунтів певної місцевості;
- проведення аналітичних визначень якості і безпеки продукції харчової промисловості;
- проведення аналітичних визначень та вимірювань якості лікарських препаратів;
- проведення аналітичних визначень та вимірювань якості косметичних засобів.

Тему здобувач освіти може обрати самостійно, узгодивши з викладачем.

Робота здобувачів освіти над проектом сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу та підготовці їх до практичної діяльності у майбутньому.

Сучасні підходи до використання методу проектів у навчанні хімії спрямовані на стимулювання активної участі студентів, розвиток їхніх навичок мислення, дослідницької діяльності та співпраці. Аналіз сучасних практик використання методу проектів у навчанні хімії дозволив виокремити основні інноваційні підходи їх реалізації:

1. Інтерактивність та цифрові технології. Використання цифрових технологій, онлайн-ресурсів, відеоматеріалів та інтерактивних інструментів дозволяє створювати цікаві та змістовні проекти, які сприяють активному навчанню.

2. Застосування дослідницького підходу. Сучасні проекти з хімії можуть ставити перед студентами реальні наукові та практичні завдання та дослідження, що дозволяє їм отримати практичний досвід роботи в лабораторії та розвивати навички наукового мислення.

3. Інтердисциплінарність. Проекти можуть охоплювати різні аспекти хімії та інших наукових дисциплін, таких як біологія, фізика, екологія тощо, що дозволяє студентам розглядати проблеми з різних точок зору та розвивати комплексне мислення.

4. Використання проблемно-орієнтованого навчання. Проекти можуть базуватися на реальних проблемах сучасного світу, таких як енергетика, екологія, медицина тощо, що спонукає студентів до активної участі та пошуку інноваційних рішень.

5. Залучення зовнішніх експертів та партнерів. Співпраця з науковцями, представниками індустрії або громадськими організаціями може збагатити проекти студентів новими ідеями, ресурсами та практичним досвідом.

6. Формування креативних навичок. Проекти можуть сприяти розвитку креативності, самовираження та самореалізації студентів, дозволяючи їм виявити свій потенціал та власні інтереси у хімічних дослідженнях.

Використання сучасних підходів до індивідуалізації навчання хімії сприяє покращенню якості освіти, розвитку творчих здібностей студентів та підготовці їх до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Блажко, О. А., Блажко, А. А. Реалізація компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя хімії. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: Методологія, теорія, досвід, проблеми* Вип. 48. С.67-70.
2. Євдоченко, О. С. Підготовка хіміків до експериментальної діяльності засобами індивідуалізації навчання. В: *Актуальні задачі хімії: дослідження та перспективи: матеріали Всеукраїнської наукової конференції*. Житомир, 17-18 травня 2017 року. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 229-230.
3. Шиян Н. І. Формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя. *IV Менделєєвські читання : зб. наук. праць міжнарод. наук.-практ. конф. : м. Полтава, 25 лютого 2021 р.* С. 156-158.
4. Ярошенко О.Г. Підвищення ефективності навчання хімічним дисциплінам у вищій школі засобами інформаційних технологій. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка та психологія :зб. ст.* Ялта: РВВ КГУ, 2011. Вип. 31, Ч. 2. С. 138-144.

Счастливцева Ірина Василівна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У зв'язку з реформуванням освітньої галузі, одним із основних завдань дошкільної освіти є створення умов для різнобічного розвитку наймолодшого покоління: обізнаність у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення активізації інтелекту, інтуїції, креативного мислення, рефлексії, аналітико-синтетичних умінь і навичок з урахуванням можливостей кожної дитини. Таким чином, важливими умовами якісної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є використання інноваційних технологій, залучення до творчої, цікавої діяльності практичного спрямування, формування системи ціннісних орієнтацій, необхідних у самопізнанні, самооцінці і самовдосконаленні.

Особливості використання інноваційних технологій при підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти проаналізовано в працях Т. Поніманської, Н. Гавриш, Т. Демиденко, Л. Ващенко, Л. Кідіної, Л. Козак, Ю. Косенко та ін. Науковці вважають, що інноваційна творча діяльність фахівця уособлює в собі особистісну своєрідність людини, показує рівневий саморозвиток особистості, ступеневу сприйнятливність стосовно інновацій в педагогіці.

При підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти варто враховувати, що соціалізація особистості має обов'язково включати в наш час володіння інформаційною культурою, яка дає можливість полегшити засвоєння матеріалу, здійснити інформаційний обмін використовуючи сучасні інформаційні технології (Дичківська, 2015).

Сфера освіти змінюється настільки швидко, що потрібно не відставати та адаптуватися до більш сучасних стратегій. Інноваційна педагогічна техніка стосується сучасних і творчих підходів до викладання та навчання, які виходять за рамки традиційних методів. Інноваційні технології стосуються використання нових стратегій навчання. На відміну від традиційного викладання, яке в основному зосереджується на тому, скільки знань викладач може передати своїм студентам, інноваційні способи викладання глибоко вивчають те, що здобувачі освіти справді вилучають із того, що ви викладаєте під час лекцій. На даний час існує дуже багато сучасних інноваційних освітніх технологій, які можуть використовувати в своїй роботі викладачі (Балаєва, 2015).

Інтерактивні заняття. Односторонні заняття є дуже традиційними і іноді виснажливими для викладача і студентів, тому можна створити середовище, в якому вони відчуватимуть бажання висловлювати свої ідеї.

Використання технології віртуальної реальності. Увійдіть у новий світ за допомогою технології віртуальної реальності. Як сидячи в 3D-кінотеатрі здобувачі освіти можуть зануритися в різні простори та взаємодіяти з «реальними» об'єктами замість того, щоб бачити речі на плоских екранах.

Використання штучного інтелекту в навчанні допомагає викладачам, зменшити навантаження, персоналізувати курси та навчати студентів ефективніше.

Змішане навчання поєднує як традиційне навчання, так і високотехнологічне онлайн-викладання. Це дає більшу гнучкість для створення ефективних освітніх середовищ і налаштування досвіду навчання.

Процес дизайн-мислення заснований на рішеннях, щоб розв'язати проблеми, співпрацювати та розпалити творчість студентів. Це нелінійний процес, тому можна налаштувати його на основі своїх лекцій та діяльності.

Навчання за проектом дозволяє студентам вирішувати реальні проблеми та придумувати нові рішення протягом більш тривалого періоду часу. Здобувачі освіти розвивають такі навички, як дослідження, групова та самостійна робота, критичне мислення тощо.

Навчання на основі запитів є різновидом активного навчання. Замість лекції заняття починається із питань, проблем. Таке заняття включає проблемне навчання і не дуже залежить від викладача; у цьому випадку викладач, швидше за все, буде фасилітатором, а не лектором. Студентам необхідно дослідити тему самостійно або з групою, щоб знайти відповідь. Цей метод значною мірою допомагає їм розвинути навички вирішення проблем і дослідження.

Навчання «рівний». Здобувачі освіти краще розуміють і опановують знання, коли вони можуть їх чітко пояснити. Під час презентації вони можуть

заздалегідь вчити напам'ять і говорити вголос те, що запам'ятали, але щоб навчити своїх однолітків, вони повинні добре розуміти проблему. Студенти можуть взяти на себе провідну роль у цій діяльності, вибравши сферу інтересів у рамках предмета. Надання студентам такої автономії допомагає їм розвинути почуття причетності до предмета та відповідальності, підвищує їхню впевненість, стимулює самостійне навчання, покращує навички презентації (Машкіна, 2018).

Отже, інноваційна діяльність є особистісною якістю кожного майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, визначає можливості студента до сприйнятливості педагогічних інновацій, рівень його особистісно-професійного саморозвитку. Інноваційні технології мають невичерпні можливості в підготовці здобувачів освіти, у формуванні та розвитку їхньої особистості, удосконаленні провідних індивідуально-психічних і професійних якостей, збагаченні світоглядно-культурологічної, психолого-педагогічної та фахово-методичної підготовки, у формуванні педагогічної майстерності студентів як майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Балаєва К. С. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності : дис. ... кандидата пед. наук. Івано-Франківськ, 2015. 294 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 3-тє видання, виправлене, 2015. 304 с.
3. Машкіна Л. Теоретичні засади інноваційно-професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2018. Вип. 38. С. 114 –119.

Таранцева Олена Олександрівна

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКУМУ З ТЕАТРАЛЬНОГО ТАНЦЮ

Підготовка майбутніх хореографів під час практикуму з театрального танцю передбачає формування необхідних теоретичних знань, умінь і навичок виконання стильових напрямів театрального танцю: танець «модерн» (різновиди «модерн-джаз-танець», експресіоністичний танець, «contemporary dance», «стилізований народний танець», «анкоку-буто»), неокласичний танець і джаз-танець (Погребняк, 2021).

Система ресурсно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів як реалізація сукупності педагогічних технологій – кайдзен-технологія, хмарні технології, вебтехнології, технологія освітніх проєктів, майндмеппінг, мобільне навчання, використання відеоконтенту тощо (Kononets, Ilchenko, Mokliak, 2020) під час практикуму з театрального танцю включає такі підсистеми:

Рис. 1. Система ресурсно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів під час практикуму з театрального танцю

Мотиваційно-цільова підсистема включає мотивацію майбутніх хореографів під час практикуму з театрального танцю до формування необхідних теоретичних знань, умінь і навичок виконання стильових напрямів театрального танцю.

Змістово-процесуальна підсистема практикуму з театрального танцю вміщує три змістові модулі:

- Змістовий модуль 1. Танець «модерн» як стильовий напрям сучасного театрального танцю.
- Змістовий модуль 2. Неокласичний танець як стильовий напрям театрального танцю.
- Змістовий модуль 3. Джазовий танець як стильовий напрям сучасного театрального танцю.

Цю підсистему підсилюють методи викладання театрального танцю, дидактично доцільних у межах практикуму:

- методи отримання теоретичних знань стильових напрямів театрального танцю (міні-лекції, інтерактивні лекції, відео за запитом, майстер-класи викладачів та відомих хореографів тощо);
- постановка уроків практикуму, орієнтованих на розвиток інтересу до театрального танцю з використанням педагогічних технологій ресурсно-орієнтованого навчання;
- методи візуалізації практичних вправ (наочність виконання рухів, танцювальних кроків, хореографічних ras і комбінацій театрального танцю, схеми танців тощо);
- вербально-образні методи навчання театрального танцю та оволодіння власним тілом і м'язами;

- практичні методи навчання театрального танцю (багаторазове повторювання вправ, їх комбінацій і поєднань, метод імпровізації типу сольна і ансамблева, вільна і обмежена, колективна гра тощо);

- методи самоосвіти (спрямовані на виховання у майбутніх хореографів самоконтролю і здатності до самонавчання).

Також ми погоджуємося з Л. Сало і доповнюємо цей перелік такими інноваційними методами:

- *менторинг креативного процесу*, що активізує мета-когнітивні навички майбутніх хореографів шляхом розмивання чи виокремлення відносин між мистецькими намірами, студійною практикою та новими формами і значеннями;

- *критика під час репетицій*, котра культивує хореографічний винахід, його оцінку і визначає методи, щоб максимізувати цінність студійної роботи з танцюристами;

- *провокативні майстерні* передбачають залучення різноманітних технік «мислення в русі» з метою відкриття різних шляхів розкриття хореографічного номеру. Практика також враховує інтерпретаційну та оціночну перспективи майбутніх хореографів, розкриваючи різні способи сприйняття та оцінювання хореографічного матеріалу (Сало, 2021).

Навчально-методична підсистема включає навчально-методичні посібники, електронні посібники, відеоматеріали, які рекомендовано студентам для опанування змістом практикуму.

Цінною складовою навчально-методичного забезпечення вважаємо книгу Ж. Сміт-Отард «Композиція танцю» («Dance Composition»), однієї із зарубіжних дослідниць ресурсно-орієнтованого навчання (Smith-Autard, 2000). Вона охоплює різноманітні теми, такі як: *аспекти матеріального змісту* – про рух і його значення; *методи навчання танцю*, зокрема початок, використання мотиву в композиції, розгортання мотиву для групи, форми танцю, елементи структури, стиль, імпровізація в процесі побудови, альтернативні та експериментальні підходи до композиції танцю; *ресурсно-орієнтоване навчання у композиції танцю та використання новітніх технологій*; *відступ від процесу*: творча свобода композитора; практичні завдання для студентів.

Презентаційно-результативна підсистема включає низку освітньо-хореографічних івентів, під час яких студенти демонструють результати навчально-виконавської діяльності та усього того, що вони навчилися під час практикуму з театрального танцю.

Список використаних джерел

1. Погребняк М.М. Нові напрями театрального танцю ХХ - початку ХХІ ст.: історико-культурні передумови, крос-культурні зв'язки, стильова типологія. (Автореф. дис. д-ра мистецтвознавства). Київ, 2021. 40 с.

2. Сало Л. В. Професійна підготовка фахівців з хореографії в університетах США. (Дис. канд. пед. наук). Умань, 2021. 322 с.

3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. Volume. 21. Number: 3 Article 14. P. 199–220.
4. Smith-Autard J. *Dance Composition*. New York : Routledge, 2000. 194 p.

**Тихонович Надія Олексіївна
Ільченко Олена Юріївна**

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Сучасна педагогічна наука характеризується пошуком інновацій, спрямованих на створення умов формування і розвитку цілісної, творчої, вільної особистості, здатної до соціалізації, адаптації й самореалізації в суспільстві, а також розкритті суті інноваційних підходів у навчальному процесі та врахуванні основних компонентів впливу на їх реалізацію.

По мірі розвитку технічного прогресу та у зв'язку із швидкозмінною реальністю зростає необхідність у висококваліфікованих фахівцях, адаптованих до умов сьогодення, здатних прийняти виклики сучасності, підготовку яких і має на меті сьогодняшня вища, зокрема педагогічна, освіта.

Зрозуміло, що підготовка нового, сучасного вчителя вимагає нових методів та підходів, зокрема застосування інноваційного навчання, зорієнтованого на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку творчих здібностей, різноманітних форм логічного та образного мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми [1].

Впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, тобто повинні стати засобом вирішення актуальних завдань для конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім це має полягати: у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційних, практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; використанні кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління [4].

Інноваційні технології у закладах вищої освіти характеризують як технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості); які дозволяють студентам: ефективно використовувати навчально-методичну літературу та матеріали; засвоювати професійні знання; розвивати проблемно-пошукове мислення;

формувати професійне міркування; активувати науково-дослідницьку роботу; розширювати можливості самоконтролю отриманих знань.

Сьогодні найпопулярнішими інноваційними методами навчання, які дозволяють використовувати нові технології викладання є: контекстне навчання; проблемне навчання; а також та дистанційне навчання як різновид заочного навчання, що опирається на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і засобів і яке набирає дедалі більше обертів у непростих реаліях сьогодення [3].

Контекстне навчання ґрунтується на інтеграції різних видів діяльності студентів: навчальної, наукової, практичної. Так, наприклад, студенти Полтавського національного педагогічного університету, завдяки чисельним виробничим та навчальним практикам, мають можливість випробувати свої знання і здобути безцінний досвід. Здобуті навички під час теоретичних та практичних занять, свій перший педагогічний досвід студенти можуть описувати в наукових статтях та роботах, у в такий спосіб доносячи до науково-педагогічної спільноти своє бачення освітніх проблем та вносячи свої пропозиції щодо їх подолання.

Також неймовірно важливим для майбутніх педагогів є саме проблемне навчання. Різні форми проблемного навчання створюють необхідні умови для розвитку особистості майбутнього педагога, навчають критичному мисленню, творчому підходу до вирішення тої чи іншої проблеми. Рівень ефективності занять за проблемною технологією залежить від професійної компетентності, методичної грамотності викладача та потенційних можливостей студентів. Проблемне навчання використовують у процесі викладання багатьох предметів у вищій педагогічній освіті, воно дає змогу творчо підходити до самостійного розв'язання проблеми, сприяє розвитку особистісних рис сучасного фахівця.

Проблемне навчання особливо важливе під час вивчення педагогічних дисциплін через своє практичне значення: це не тільки один із ефективних способів закріплення матеріалу, а й певне тренування перед майбутньою професійною діяльністю. Наприклад, викладач може брати як задачу деяку педагогічну ситуацію та пропонувати студентам її розв'язати у якості майбутніх фахівців у галузі педагогіки. Варто зазначити про важливість надання саме неординарних, а не типових ситуацій, адже це не тільки сприяє критичному та творчому розвитку мислення здобувачів освіти, а й сприяє формуванню розуміння необхідності бути творчими у своїй майбутній професії, у якій недостатньо теоретичних та шаблонних знань [2].

Також справедливим буде зазначити, що останні роки, ознаменовані карантинном та війною, довели актуальність впровадження таких засобів та методів навчання, які би дозволили продовжувати освітній процес за будь-яких умов. Безперечно, освітній процес має бути безпечним і для здобувачів, і для педагогів. Отже, стрімко зросла і необхідність навичок роботи з інтерактивними джерелами та інтернет-ресурсами, які можуть забезпечити неперервність освітнього процесу.

Завдяки впровадженню в освітній процес, зокрема вищів, інтерактивного навчання, майбутні фахівці мають можливість розвивати свої навички у цій галузі й під час та поза вивчення загального курсу інформатики. Неабияку роль у цьому відіграв саме перехід на часткове або повне дистанційне навчання. Протягом останніх чотирьох років під час занять студенти безпосередньо могли познайомитись та випробувати різноманітні інтерактивні платформи: Zoom, Google Meet, Google Drive, Google Classroom, Quiz, Moodle, Classtime, «На Урок», «Всеосвіта» тощо. Справедливим буде зазначити, що отриманні навички неодмінно стануть у пригоді під час майбутньої педагогічної діяльності сьогоденними здобувачами освіти.

Не слід забувати про інноваційні технічні засоби й під час очного формату навчання. Наявність інтерактивних дошок, відео-матеріалів, графічних та динамічних презентацій для кращої візуалізації матеріалу та студентські проекти із залученням інтерактивних засобів можуть допомогти зробити освітній процес більш творчим яскравим, цікавим та, звичайно же, пізнавальним.

Підсумовуючи, варто зазначити, що сучасний педагог має бути адаптованим та підготовленим до всіх викликів сьогодення. Українське суспільство стрімко розвивається та видозмінюється, що відображається й в освітніх інтеграціях. Педагогічним вишам недостатньо орієнтуватися лише на перебіг сьогоденних подій – потрібно постійно зазирати вперед і робити все можливе для швидкої адаптації майбутніх фахівців, у чому й зарадять інноваційні методи навчання. Прогрес не стоїть на місці, а освітяни мають найпершими реагувати на всі швидкоплинні зміни в житті суспільства, адже саме від них залежить майбутнє української нації, яке несуть у собі наші діти.

Список використаних джерел

1. Бахтіярова Х. Ш., Арістова А. В., Волобуєва С. В., Старовойт С. М., Ципко В. В., Лавринович О. А., Ліпич Л. М., Балагура О. О., Алексєєва К. І., Рibaкова Л. М., Дуденко В. І., Середіна І. А., Клименко М. М. Інноваційні технології навчання: навчальний посібник. Київ, 2016. С. 171.
2. Наталія Щокіна. Проблемне навчання у підготовці майбутніх викладачів. Харків, 2013. С. 8.
3. Сучасні інноваційні методи викладання у вищій школі. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/42>
4. Юлія Колісник-Гуменюк. Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання»: науково-методична розробка. Львів, 2018. С. 24.

**Циганенко Ярослав Сергійович
Коношенко Оксана Яківна**

ДОСЛІДНИЦЬКЕ ЗАВДАННЯ «ЦІНА ТА РИНКОВА РІВНОВАГА» ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Презентуємо результати дослідницької роботи «Ціна та ринкова рівновага» під час вивчення дисципліни «Економіка підприємства». У першу чергу досліджено ключові поняття (рис. 1).

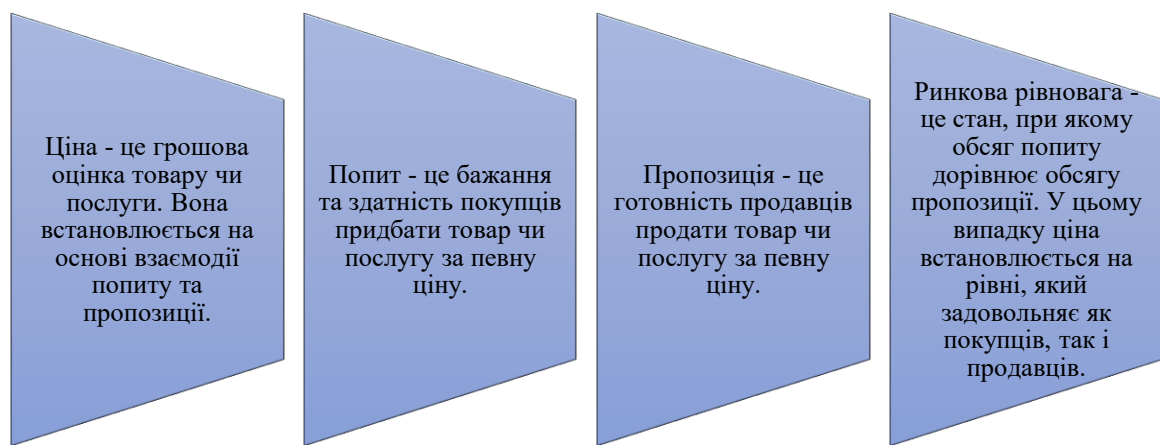

Рис. 1. Ключові поняття дослідження

Ринкова рівновага є важливим механізмом, що забезпечує ефективне функціонування ринкової економіки. Вона забезпечує ефективне використання ресурсів, стимулює виробництво та споживання, сприяє економічному зростанню.

Як це відбувається?

Ефективне використання ресурсів

Ринкова рівновага забезпечує ефективне використання ресурсів, оскільки вона забезпечує баланс між попитом та пропозицією. Якщо ціна занижена, то обсяг попиту перевищуватиме обсяг пропозиції. У цьому випадку виробники не будуть мати стимулів виробляти достатню кількість товарів або послуг, що призведе до нестачі. Якщо ціна завищена, то обсяг пропозиції перевищуватиме обсяг попиту. У цьому випадку виробники вироблятимуть забагато товарів або послуг, що призведе до надлишку. Тобто, якщо ціна відповідає рівновазі, то виробники вироблятимуть саме стільки товарів або послуг, скільки потрібно покупцям. Це означає, що ресурси будуть використані найбільш ефективно.

Стимулювання виробництва та споживання

Ринкова рівновага стимулює виробництво та споживання. Якщо ціна підвищується, то це дає стимули виробникам виробляти більше товарів або послуг, оскільки вони зможуть отримати більший прибуток. З іншого боку, підвищення ціни зменшує попит, оскільки покупці стають менш зацікавленими в придбанні товарів або послуг за вищою ціною. Тобто, якщо ціна підвищується, то виробники будуть виробляти більше товарів або послуг, щоб отримати більше прибутку. А покупці будуть купувати менше, щоб не переплачувати.

Сприяння економічному зростанню

Ринкова рівновага сприяє економічному зростанню, оскільки вона забезпечує ефективне використання ресурсів, стимулює виробництво та споживання. Ефективне використання ресурсів означає, що економіка виробляє більше товарів та послуг з меншою кількістю ресурсів. Це призводить до зростання продуктивності праці та доходів. Стимулювання виробництва та споживання також сприяє економічному зростанню.

Фактори, що впливають на ціни та ринкову рівновагу

Ціни та ринкова рівновага можуть змінюватися під впливом різних факторів. До основних факторів належать:

Доходи покупців: збільшення доходів покупців збільшує попит, що призводить до підвищення цін.

Ціни на ресурси: зростання цін на ресурси збільшує витрати виробництва, що призводить до підвищення цін.

Технологічні зміни: впровадження нових технологій може знижувати витрати виробництва, що призводить до зниження цін.

Державне регулювання: встановлення цінових обмежень може впливати на ціни та ринкову рівновагу.

Зміни в будь-якому з цих факторів можуть призвести до зміни ринкової рівноваги.

Ринкова рівновага як динамічний процес

Ринкова рівновага є динамічним процесом, який постійно адаптується до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Зміни цін та ринкової рівноваги відбуваються постійно, оскільки фактори, що на них впливають, також постійно змінюються.

Розуміння взаємозв'язку факторів та механізмів формування ринкової рівноваги є стратегічно важливим для створення стабільної та конкурентоздатної економічної системи.

Список використаних джерел

1. Баланс О. В. Основи мікроекономіки: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 320 с.
2. Василенко В. А. Мікроекономіка: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2017. 624 с.
3. Гордієнко В. П. Мікроекономіка: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
4. Катюк М. В. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2018. 480 с.
5. Мікроекономіка: теорія і практика: підручник / за ред. В. М. Гейца, І. В. Чугунова. К.: Лібра, 2017. 656 с.
6. <https://diplom.com.ua/uk/yak-oformiti-spisok-literaturi/>
7. <https://diploms.com.ua/ua/avtomatichnij-spisok-literaturi-u-microsoft-word/>
8. <https://referat.kiev.ua/uk/blog/avtomatichnij-spisok-literaturi-u-word/>

**Циганенко Ярослав Сергійович
Кузьменко Антон Ігорович
Худолій Іван Іванович**

РІЗНИЦЯ МІЖ WINDOWS 10 ТА WINDOWS 11: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Windows 10 та Windows 11 представляють собою дві етапні еволюції операційних систем від Microsoft. Windows 10 славиться своєю стабільністю, широкою сумісністю та довготривалою підтримкою, виграючи довіру

користувачів і бізнес-сегменту. З іншого боку, Windows 11 вносить важливі зміни в дизайн, включаючи поліпшені можливості мультитаскінгу, інтеграцію з Microsoft Teams та графічні покращення для геймерів.

Однак, Windows 11 вимагає високих технічних характеристик, що може створити проблеми для деяких старіших пристроїв. Хоча новий дизайн може здивувати та сподобатися, він також може потребувати часу для адаптації користувачів. Для більш традиційно налаштованих користувачів, Windows 10 може залишатися зручним та практичним вибором.

У виборі між цими операційними системами важливо враховувати індивідуальні потреби, технічні можливості пристрою та готовність до нововведень. Обидві системи мають свої переваги та недоліки, і кінцевий вибір залежить від того, що важливіше для конкретного користувача.

Обидві операційні системи Windows 10 та Windows 11 мають свої особливості та переваги.

Windows 10:

Переваги:

- ✓ **Стабільність та Надійність.** Windows 10 відома своєю стабільністю та надійністю, що дозволяє користувачам працювати без перебоїв.

- ✓ **Широка Сумісність.** Висока сумісність з різноманітними програмами та пристроями, що робить її доступною для різних користувачів.

- ✓ **Постійні Оновлення безкоштовно.** Користувачі отримують безкоштовні оновлення протягом тривалості підтримки, що забезпечує безпеку та функціональність.

Недоліки:

- ✓ **Дизайн, заснований на інтерфейсі Windows 8.** Відсутність повноцінної зміни дизайну порівняно зі своїм попередником, Windows 8.

- ✓ **Обмеженість функціоналу.** Деякі інноваційні функції можуть відсутні або бути обмеженими.

Windows 11:

Переваги:

- ✓ **Модернізований Дизайн.** Windows 11 пропонує сучасний та привабливий дизайн, спрямований на поліпшення користувацького досвіду.

- ✓ **Покращена Мультитаскінгова Підтримка.** Розширені можливості мультитаскінгу, зокрема, Snap Layouts та Snap Groups.

- ✓ **Підвищена Швидкодія.** Оптимізація продуктивності та швидкодії завдяки новим технологіям.

Недоліки:

- ✓ **Вимоги до апаратної частини.** Вищі вимоги до апаратної частини можуть викликати проблеми для деяких старіших пристроїв.

- ✓ **Несумісність із Деякими Програмами.** Деякі програми можуть виявитися несумісними або потребувати оновлення.

Порівняння функцій Windows 10 і Windows 11:

Windows 10:

✓ Стабільність та Довгий Термін Підтримки. Windows 10 отримала позитивні відгуки за стабільність та довгий термін підтримки, що робить її вибором для бізнес-сегменту та користувачів, які цінують надійність.

✓ Cortana та Інтеграція з Особистими Асистентами. У Windows 10 вперше був представлений Cortana, особистий асистент від Microsoft, але відсутня в подальших оновленнях.

✓ Штучний Інтелект та Машинне Навчання. В Windows 10 реалізовані функції штучного інтелекту та машинного навчання, але не на тому рівні, який пропонує Windows 11.

Windows 11:

✓ Оновлений Магазин та Приклади Додатків. Windows 11 впроваджує оновлений Microsoft Store та новий формат додатків, який може бути привабливим для розробників.

✓ Інтеграція з Microsoft Teams. Інтеграція вбудованого Microsoft Teams спрощує спілкування та спільну роботу в бізнес-сегменті.

✓ Графічні Покращення для Геймерів. DirectX 12 Ultimate та інші графічні покращення роблять Windows 11 привабливим вибором для геймерів.

Недоліки Windows 11: відсутність Деяких Функцій Windows 10 (деякі користувачі можуть виявити відсутність або обмеження деяких функцій, які були доступні в Windows 10); перехід на Новий Дизайн (для деяких користувачів перехід на новий дизайн може вимагати часу для адаптації та зміни звичок).

Загалом, обидві операційні системи, Windows 10 та Windows 11, пропонують користувачам різноманітні можливості та функціонал. Windows 10 визначається своєю стабільністю, широкою сумісністю та довготривалою підтримкою, що робить його надійним вибором для різних категорій користувачів, зокрема, бізнес-сегменту. З іншого боку, Windows 11 вводить інновації в дизайні, покращені можливості мультитаскінгу та графічні покращення, роблячи акцент на сучасності та зручності використання. Проте, відзначається вищими вимогами до апаратної частини, і є ризик несумісності з деякими програмами. Вибір між ними залежить від індивідуальних потреб користувача, його готовності до змін та технічних можливостей пристрою. Той, хто цінує стабільність та довготривалу підтримку, може віддати перевагу Windows 10, в той час як ті, хто прагне нововведень та сучасності, можуть вибрати Windows 11, беручи до уваги його нові функції та покращений інтерфейс.

Циганок Валентин Олександрович

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ – ОСНОВА СТУДЕНТСЬКОГО ПРОГРЕСУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ

Заняття з історії відкривають здобувачам освіти вікно в минуле, дозволяючи їм досліджувати події, людей і рухи, які сформували світ, у якому

ми живемо сьогодні. Щоб гарантувати, що студенти розвинуть глибоке та детальне розуміння історії, педагоги повинні запроваджувати ефективні практики формувального та підсумкового оцінювання.

Формувальне оцінювання – це постійний процес збору зворотного зв'язку та інформації про розуміння та прогрес здобувачів освіти під час процесу навчання. На заняттях з історії формувальне оцінювання має на меті виявлення областей хибних уявлень, оцінку залученості студентів та інформування про навчальні недоліки [1, с. 22].

Методи формувального оцінювання, такі як опитування, та обговорення в аудиторії, дозволяють педагогічним працівникам регулярно оцінювати розуміння студентами історичних концепцій. Ці швидкі оцінки дають цінну інформацію про те, як здобувачі освіти розуміють ключові ідеї, і допомагають викладачам адаптувати свої інструкції, щоб усунути непорозуміння.

Зворотній зв'язок і спільна діяльність студентів дають можливість оцінити розуміння їхніми однолітками історичного змісту. Беручи участь у таких заходах, як рецензування есе, групові дискусії та спільні проекти, студенти не лише отримують відгуки про свою роботу, але й розвивають своє критичне мислення та комунікативні навички.

Заохочення студентів до самооцінки та рефлексії сприяє метакогнітивному усвідомленню та володінню процесом свого навчання. Здобувачі освіти можуть оцінити своє розуміння історичних концепцій, поставити цілі для вдосконалення та обмірковувати свій прогрес з часом. Цей процес сприяє зростанню мислення та дає можливість студентам брати активну участь у навчальній подорожі.

Формувальні тести та оцінювання надають педагогам цінні дані про засвоєння студентами історичного змісту. Ці оцінки можуть мати різні форми, включаючи короткі тести, концептуальні карти, і використовуються для оцінки розуміння студентами конкретних тем або навичок. Зворотній зв'язок від цих оцінок інформує про навчальні недоліки та допомагає педагогам відповідно скорегувати освітній процес.

Безумовно формувальне оцінювання на заняттях з історії має безліч переваг. Воно дозволяє викладачам виявляти та усувати неправильні уявлення та залучати до навчання студентів у режимі реального часу. Забезпечуючи своєчасний зворотний зв'язок і коригуючи навчання відповідно до потреб здобувачів освіти, викладачі можуть забезпечити усіх студентів підтримкою, необхідною для успішного навчання на заняттях з історії [2, с. 261].

Залучення здобувачів освіти до регулярних заходів формувального оцінювання сприяє активному навчанню та мотивації. Коли студенти отримують відгуки про свій прогрес і розуміють, як вони можуть покращитися, вони, швидше за все, залишаться залученими та покладатимуть більше зусиль у своє навчання.

Формувальне оцінювання заохочує студентів критично мислити щодо історичного змісту, аналізувати первинні та вторинні джерела та будувати добре обґрунтовані аргументи. Залучення здобувачів освіти до регулярних

оцінювальних заходів розвиває навички критичного мислення, необхідні для оцінки історичних свідчень і отримання обґрунтованих висновків.

Формувальне оцінювання є потужним інструментом для покращення розуміння інформації на заняттях з історії. Застосовуючи різноманітні методики формувального оцінювання, викладачі можуть збирати цінні відгуки про розуміння та прогрес студентів, адаптувати навчання відповідно до індивідуальних потреб і сприяти залученню та мотивації. Віддаючи пріоритет формувальному оцінюванню в історичній освіті, викладачі можуть надати студентам змогу розвинути глибоке та деталізоване розуміння минулого та стати критичними мислителями та поінформованими громадянами.

Список використаних джерел

1. Буйдіна О. Актуальні проблеми здійснення формувального оцінювання в системі післядипломної освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 6. С. 21–25
2. Процюк І., Козаченко Р., Сокур О. Формувальне оцінювання на заняттях із гуманітарних дисциплін. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1. С. 259–267.

Шайхаєва Олена Мустафаївна

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ ТА ОБ'ЄКТ ОХОРОНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Одним із важливих методичних аспектів підготовки майбутніх юристів є вивчення теми «Адвокатська таємниця як соціально-правове явище та об'єкт охорони у кримінальному процесі».

Належне функціонування системи правосуддя було б неможливим без відносин, заснованих на довірі та взаємоповазі між різними її учасниками. Одним з головних учасників, який є невід'ємною частиною системи правосуддя є адвокат. Саме адвокати мають особливий статус посередника між громадянами та судом. Зважаючи на таке, коло прав та обов'язків адвоката має свої особливості, включаючи певні обмеження, ексклюзивні права та привілеї. Одним із таких привілеїв є – конфіденційність у роботі адвоката, тобто адвокатська таємниця, яка гарантується не тільки національним законодавством, а й прецедентною практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Захист адвокатської таємниці в кращому і найбільш характерному вигляді є важливою частиною нашої системи правосуддя. Вона являє собою своєрідний захисний бар'єр для клієнта, який представляє докази своєму адвокату. Варто зазначити, що хоча Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) не містить окремої норми про права адвокатів, гарантовані нею права і свободи мають загальний характер і розповсюджуються на всіх без винятку. «Однак прецедентна практика Європейського суду з прав людини в тлумаченні нею застосування деяких норм Конвенції (ст.ст. 6, 8, 10, 11) та передбачених ними прав, забезпечує режим посиленого захисту тих прав

адвокатів, які в національному законодавстві України умовно іменуються професійними правами адвоката й гарантіями адвокатської діяльності». Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Словосполучення «згідно із законом» не лише вимагає дотримання національного закону, а й стосується якості такого закону[6, с.58].

Адвокатська таємниця виступає важливим об'єктом охорони в кримінальному процесі, оскільки вона становить основу для забезпечення конфіденційності та довіри до правової системи. Це поняття визначається як правовий обов'язок адвоката зберігати конфіденційну інформацію, яка стосується його клієнта. Основні складові цього поняття та інші аспекти, пов'язані із сутністю адвокатської таємниці, включають наступне:

1. Адвокат має зберігати конфіденційну інформацію, яка була надана йому клієнтом під час надання правових послуг. Ця інформація може включати не тільки фактичні дані про справу, але й роздуми, поради та іншу інформацію, яка може бути важливою для справи клієнта. Адвокатська таємниця є фундаментальним правом для захисту інтересів клієнта та забезпечення довіри до адвоката.

2. Обов'язок збереження, який виражається у зобов'язанні адвоката зберігати таємницю клієнта під час та після завершення правового представництва. Цей обов'язок не обмежується тільки періодом надання послуг, і він може існувати незалежного від того, чи завершилася справа або її розгляд ще триває.

3. Адвокатська таємниця наділяє адвоката привілеєм не розголошувати інформацію, що є необхідним для забезпечення відкритості клієнта до їхніх адвокатів і вільного обговорення справи без страху перед розголошенням інформації. При цьому в певних випадках адвокатська таємниця може бути обмежена, наприклад, коли інформація стосується планування кримінального правопорушення або загрози громадській безпеці.

Частина науковців звертає увагу на те, що логіка загальнодержавної безпеки змушує дещо інакше поглянути на адвокатську таємницю та умови її збереження. Вона не повинна і не може бути абсолютною, тобто дотримуватися за будь-яких умов. Повинні обов'язково обумовлюватися випадки і ситуації, в яких адвокат повинен доводити до відома органів, які проводять розслідування та оперативно-розшукову діяльність, інформацію, котра стала йому відомою під час здійснення адвокатської діяльності. На думку науковців, інформацією, яку адвокат міг би і повинен був розголосити, є, насамперед, інформація про вчинення чи підготовку до вчинення таких злочинів, як тероризм та легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Вартою уваги є думка авторки А.Г. Кучерена, яка переконана, що,

розголошуючи інформацію про злочин, адвокат ставить інтереси суспільства або іншої особи вище інтересів свого довірителя, а тому точка зору, яка допускає подібне розголошення, не є безспірною.

Разом із тим має місце думка авторів І.Л. Трунов, Л.К. Трунова, які вважають, що дискусію щодо можливості розголошення адвокатської таємниці необхідно переводити з площини «можливості її розголошення чи ні» в площину «неможливо за яких жодних обставин», а основним питанням дискусії має бути міра відповідальності адвоката у формі кримінального, адміністративного, матеріального і морально-етичного покарання за таке розголошення [4, с.147-149].

Слід звернути увагу на те, що чинне законодавство України передбачає можливість розголошувати відомості, що становлять загрозу для держави. Так, зокрема, ч. 6 ст. 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] передбачено, що подання адвокатом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням адвокатської таємниці. Згідно з ч. 5 ст. 8 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», адвокати, адвокатські бюро та об'єднання можуть не повідомляти спеціально уповноваженому органу про свої підозри у разі, коли відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці, а також у випадках, коли вони виконують свої обов'язки щодо захисту клієнта, представництва його інтересів у судових органах та у справах досудового врегулювання спорів [3].

Водночас із таким підходом, на нашу думку, не можна у повній мірі погодитися, оскільки адвокат не повинен вирішувати питання про винуватість або невинуватість особи у вчиненні такого злочину, він не повинен полегшувати життя слідчому чи прокурору у розкритті злочину. Це є їх прямим обов'язком, адже, згідно зі ст. 25 КПК України [2], прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила [5, с.83-88].

Питання адвокатської таємниці в кримінальному процесі стають актуальними в умовах зростаючої складності кримінальних справ та нових технологій. Дослідження цієї теми включає рівновагу між правом на

конфіденційність та потребою у розслідуванні кримінальних правопорушень. Адвокатська таємниця відіграє важливу роль у забезпеченні справедливості і правопорядку, є ключовим елементом в професійній практиці адвокатів, визначається обов'язком збереження конфіденційної інформації, яка стосується клієнта та дозволяє вільно звертатися за правовою допомогою, знаючи, що їхня конфіденційність буде збережена, так як це є важливою складовою для забезпечення чесності між адвокатом і клієнтом та захисту прав та інтересів останнього. Однак вона також створює виклики для збалансування інтересів правосуддя та конфіденційності клієнта, що потребує уважного аналізу та дослідження.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI (ред. від 03.08.2023 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5076-17>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651- VI (ред від. 06.11.2023) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>
3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. №361-IX (ред. 29.10.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/361-20>
4. Крупнова Л.В. Адвокатська таємниця: сучасні реалії та міжнародний досвід. *Право. Людина. Довкілля*. №4. 2020. С.147-149.
5. Погорецький М.М., Старенький О.С. Щодо визначення поняття адвокатської таємниці. *Юрист України*. №3-4. 2015. С. 83-88.
6. Скупінський О.В. Практичні аспекти конфіденційної адвокатської діяльності. *Соціальне право*. №4. 2019. С.58.

Шевченко Віктор Петрович

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку середньої освіти пов'язаний з переходом до практичної реалізації нової освітньої парадигми, яка спрямована на створення цілісної системи безперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності старшокласників в умовах залучення до процесу пізнання інформаційних та телекомунікаційних комп'ютерних технологій, які формують навички самоорганізації та самоосвіти.

Самостійна навчальна діяльність школяра може здійснюватись через:

1. заучування певної інформації;
2. опрацювання літературних джерел (конспектування, рефератування);
3. підготовку тез (для доповіді, виступу) за літературними джерелами та іншими шляхами надходження інформації (постановка дослідів, робота з аудіовізуальними засобами тощо);

4. дослідницьку і пошукову діяльність;
5. участь в іграх (навчальних, розвиваючих та ін.);
6. тестування і самотестування;
7. алгоритмування.

Самостійна робота, як відомо, одна з важливих і широко обговорюваних проблем у сучасній дидактиці. Ми вважаємо, по-перше, що самостійна робота школяра є наслідком його точно організованої навчальної діяльності на уроці, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення й продовження у вільний час [1; 3].

По-друге, самостійна робота школяра є більш ширшим поняттям, ніж домашня робота (виконання заданих учителем домашніх завдань.). Вона може включати й позаурочне, задане вчителем школяру завдання. Але в цілому це паралельно існуюча зайнятість учня за виробленою ним самим програмою засвоєння матеріалу.

По-третє, самостійна робота повинна розглядатися як специфічна форма (вид) навчальної діяльності що характеризується вище переліченими її особливостями. Це вища форма його навчальної діяльності, яка є формою самоосвіти.

Розглядаючи самостійну роботу як єдність зовнішніх і внутрішніх ознак, можна виділити чотири їхніх екстремальних співвідношення й розташувати їх у порядку зростання рівня самостійності [4]:

- максимальна допомога, мінімальна напруженість;
- максимальна допомога, максимальна напруженість;
- мінімальна допомога, максимальна напруженість.

Мінімальна допомога полягає в тому, що вчитель тільки ставить певну мету. Максимальна допомога передбачає, що висувається навчальна мета і розкриваються засоби її досягнення у вигляді деталізованої алгоритмічної інструкції.

Мінімальна напруженість буде там, де діяльність має репродуктивний характер, а максимальна -там, де внутрішня діяльність учня є продукцією і наближається до творчого процесу.

Міра допомоги визначається кількістю й характером різного роду опор, пред'явлюваних у ході навчання: підказкою відповіді на запитання, словом чи виразом, планом висловлення тощо. Міра допомоги залежить і від співвідношення мовленнєвої діяльності вчителя і учнів.

Міра напруженості також залежить від кількох чинників, такі як:

1. характеру завдання;
2. наявності внутрішніх передумов для успішного його виконання;
3. від повної суми знань;
4. бажання виконати роботу від сформованості потрібних операцій;
5. міри допомоги вчителя.

Учням можна дати потрібні слова й вислови, нагадати граматичні явища. Ступінь напруженості прямо залежить від рівня автоматизації потрібної лексики й граматики.

Отже, самостійна робота може бути формою навчання, засобом досягнення визначеної навчальної мети і власне метою. Вона характеризується єдністю двох рядів ознак: зовнішньо-організаційних і внутрішньопсихічних, що не завжди враховують дослідники.

Формуючи здібності учнів до самостійної роботи, потрібно цілеспрямовано навчати їх її змістові. Таке, навчання повинне включати формування прийомів моделювання самої діяльності, визначення учнями оптимального розпорядку дня, осмислення й послідовне відпрацювання ними раціональних прийомів роботи з навчальним матеріалом [2]. Це навчання повинне включати оволодіння прийомами поглибленого і динамічного читання, складання планів різноманітних дій, конспектування, вирішення навчально-практичних завдань.

Використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи старшокласників дозволяє не тільки інтенсифікувати їх роботу, а й закладає основи їх подальшої постійної самоосвіти, отже, педагогічне інформаційно-освітнє середовище, яке створюється за допомогою інтеграції сукупності програмно-апаратних та традиційних форм навчання, й визначає самостійну роботу старшокласника як більш незалежну та творчу [4].

Самостійна навчальна діяльність учня буде лише тоді результативною, коли вона ґрунтуватиметься на внутрішній потребі. Звичайно, спочатку доводиться себе примушувати працювати самостійно – і на уроці, і після нього. В учня, у якої є чітко визначені цілі само спонукання, виробляються певні навички, і врешті-решт, навчальна діяльність стає внутрішньою потребою, без якої особистість не відчуватиме душевного комфорту.

У підсумку варто зауважити наступне, що самостійна навчальна діяльність старшокласників може здійснюватись через: заучування певної інформації; опрацювання літературних джерел (конспектування, рефератування); підготовку тез (для доповіді, виступу) за літературними джерелами та іншими шляхами надходження інформації (постановка дослідів, робота з аудіовізуальними засобами тощо); дослідницьку і пошукову діяльність; участь в іграх (навчальних, розвиваючих та ін.); тестування і самотестування; алгоритмування. Але кожна людина, крім загальноприйнятих методів, виробляє власні, притаманні лише їй, тому самостійну навчальну діяльність доцільно розглядати як особисту творчу працю, що має приносити плоди від певних розумових і психічних дій.

Список використаних джерел

1. Буряк В. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*. 2001. № 9. С. 49-51.
2. Гусак Т. Організація самостійної роботи студентів (учнів). *Рідна школа*. 2004. № 5. С. 47-48.
3. Платова Н. Формуємо уміння вчитися самостійно. *Початкова освіта*. 2005. № 10. С. 4-6.

4. Трубачова С. Роль методів самостійного набуття знань в організації пізнавальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2001. № 1. С. 39-40.

Шевченко Марія Вікторівна

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У шкільному процесі надзвичайно важливим є правильне впровадження методик, щоб навчання було ефективним та цікавим для дітей. До кожного уроку необхідно правильно підбирати матеріали та форми роботи, які будуть застосовані впродовж навчання. Наразі активно розвиваються інтерактивні технології навчання, оскільки виникла необхідність переходити від традиційного навчання до дистанційного формату. Вчитель має знаходити цікавий матеріал, щоб заохотити дітей до активної дослідницької діяльності. Застосування онлайн-ресурсів, як Kahoot, Geoboard, LearningApps, Classtime є популярними при вивченні математики, бо стимулюють дітей до змагання для отримання кращого результату.

Оригінальне мислення, творчий підхід до навчання з'являється тоді, коли діти вчаться ставити проблему та самостійно її вирішувати. Якщо вчитель ставить проблемне питання учням, то необхідно обов'язково залишити «нерозв'язане питання», щоб діти могли самостійно знайти розв'язок за допомогою різних джерел, як книжок, інтернету, обговорення між однокласниками, консультації з вчителем. Для розвитку активності учнів, необхідно зробити навчальний процес цікавим та пізнавальним, тому важливими складовими навчання є пошук інформації, дослідження, практичне розв'язування задач[4].

Наведемо декілька ефективних методів, які можна застосувати на уроках математики:

1. *Метод групової роботи.* Доцільний при повторенні вивченого раніше матеріалу. Вчитель дає завдання, при цьому учні його активно обговорюють, підбирають факти, приклади. Групову роботу також можна застосувати при вивченні нової теми, щоб зрозуміти і застосувати нові знання. Робота, при якій учням необхідно згадати раніше вивчений матеріал, спробувати знайти та дізнатися нове має розвивальний вплив на особистість[4]. У процесі групової роботи наявні елементи гри, які розвивають увагу, пам'ять, мислення. Гра створює всі умови для всебічного розвитку особистості, розвиває комунікативні здібності[1].

2. *Метод проєктів.* Суть даного методу полягає в самостійному дослідженні, пошуку інформації для виконання індивідуального завдання-проєкту. Головне завдання- правильне визначення теми, постановка завдань відповідно до неї. Наступним йде пошук інформації, аналіз дослідження, підведення підсумків. В основі даного методу лежить проблемне питання, яке

необхідно вирішити за допомогою творчого підходу. Наприклад, діти можуть підготувати проєкти про відомих математиків та їхній внесок в науку. Вчитель не дає готових тем дітям, оскільки самостійний пошук сприяє формуванню логічного та креативного мислення. Дослідження допоможе учням стати на крок ближче до безмежного світу науки[1].

3. «Мейкерство» – метод, суть якого полягає в створенні предметів своїми руками. За допомогою паперу можна з легкістю створити об'ємні фігури, як куб, паралелепіпед, конус, тим самим вивчаючи їхні основні елементи, властивості, розуміти краще матеріал, дивлячись на фігуру вживу. Даний метод чудово підходить і для вивчення найпростіших геометричних фігур, згинаючи папір, діти з легкістю можуть вивчати відрізки, кути[2].

4. «Мозковий штурм» - відомий метод, в процесі якого, при пошуку творчих ідей для вирішення проблемного питання, відбувається розвиток критичного мислення. За допомогою даного методу, учні вільно висловлюють свої теорії, думки, розвивають увагу та творчі здібності. Головна мета- зібрати якнайбільше ідей до вирішення проблеми за обмежений проміжок часу[3].

5. «Навчаючи-учусь» - метод, який можна застосувати при вивченні нового або повторенні вивченого. Головна мета- передача знань від одного учня до іншого. Даний метод викликає інтерес до навчання, зацікавлення предметом. Вчитель готує картки з фактами, що стосуються теми уроку, по одній на кожного учня. Завдання полягає в тому, щоб поділитися своєю інформацією з однокласником та дізнатися щось нове від нього. Після завершення вправи, можна запропонувати розповісти свою інформацію іншим. Після цього, проаналізувати відповіді та записати основні думки на дошці [3].

Отже, інноваційні методи відіграють важливу роль в сучасному світі. Їх використання в навчальному процесі є важливим, оскільки вони сприяють формуванню теоретичних знань, закликають учнів до активної дослідницької діяльності, забезпечують ефективне та цікаве навчання. Урок має вражати та захоплювати учня, розвивати логічне мислення. Від впливу вчителя на учнів залежить свідомість та рівень знань учнів.

Список використаних джерел

1. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
2. Як зробити навчання математики цікавим і продуктивним. Електронний ресурс. Режим доступу URL: <https://nus.org.ua/view/yak-zrobyty-navchannya-matematyky-tsikavym-i-produktyvnym/>. Дата звернення: 23.01.2024.
3. Пометун О. І., Пирожено Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
4. Авраменко О.В., Лутченко Л.І., Ретунська В.В., Ріжняк Р.Я., Шлянчак С.О. Інноваційні та сучасні педагогічні технології навчання математики: посібник для спецкурсу. Кіровоград: КДПУ, 2009. 200 с.

ІННОВАЦІЯ ОСВІТИ – ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ ПРОЦЕС ЗМІН

Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу [3].

Енергійний технологічний розвиток суспільства не лише вимагає від освітян формування нових професійних компетентностей, пов'язаних з активним упровадженням змішаного й дистанційного навчання, а й впливає на роль викладача коледжу, надаючи їй модерного сенсу. Сучасні педагоги мають навчитися виконувати ролі навчальних консультантів, наставників, тьюторів, тренерів, наставників, фасилітаторів, які вміють налагоджувати позитивну конструктивну взаємодію зі всіма суб'єктами освітнього процесу. Виконуючи роль навчальних консультантів, педагоги покликані стимулювати здобувачів освіти до широкозорого опрацювання дидактичного інформаційного наповнення, ставлячи за мету навчити їх усвідомлено уловлювати викладену в ньому інформацію, критично оцінювати, проєктувати, створювати й трансформувати її. Важливе завдання педагога полягає в наданні рекомендацій, пропозицій здобувачам освіти з метою допомогти їм сформувати відповідні компетентності в освітньому процесі. Найголовнішим у цьому є надання різних видів підтримки з метою повноцінної реалізації поставлених перед здобувачами освіти навчальних цілей. У сучасних умовах до першочергових функцій викладачів-консультантів також належить розвиток соціальних умінь (soft-skills), а також когнітивних та креативних процесів особистостей, а саме: інтелектуальної знаттєлюбності, умінь визначати проблеми і розв'язувати їх, здатності створювати нові знання самостійно або співпрацюючи з іншими.

Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в Україні має відбуватися випереджувальними темпами та відбуватися одночасно на усіх ланках освітнього процесу: від дошкільного виховання до підготовки наукових кадрів та «університетів третього віку». Головне завдання інформатизації освіти – створити умови, коли володіння інформаційними та комп'ютерними технологіями стає головною компетентнісною вимогою до кожної людини на кожній стадії її життя.

Чи можна вважати нововведенням удосконалення традиційних підходів до освітнього процесу, спрямованих на квалітатне засвоєння репродуктивного знання? Подібне вдосконалення не передбачає якісних змін, тому може трактуватися як покращення, а не інновація.

Характерною ознакою прогресивної освіти є особистісно-орієнтоване навчання, яке підпорядковане таким закономірностям [2]:

➤ освітня компонента є не фрагментом змісту освіти, а подією в житті особистості, що дає цілісний повсякденний досвід, в якому отримані знання є

його елементом, частиною;

- проектування освітнього процесу є предметом спільної діяльності викладача і здобувача освіти, способом їх життєдіяльності як суб'єктів освіти;
- освітній процес набуває вигляду дослідження, пошуку, ділової гри, що стають джерелом досвіду;
- змінюються функції міжособистісного спілкування між викладачем та здобувачем освіти: педагог стає фасилітатором (особою, що забезпечує успішну групову комунікацію) освітньо-пізнавальної діяльності студентів, одним із джерел інформації;
- розвиток «Я-концепції» суб'єктів освітньої діяльності здійснюється через усвідомлення цілісної життєдіяльності, що передбачає імітаційно-рольове відтворення повсякчасних ролей і ситуацій, конструювання і організацію навчального матеріалу у такий спосіб, щоб здобувач освіти сам міг вибрати зміст, форму і вид навчально-пізнавальної діяльності та засоби самоконтролю.

Звідси впливає можливість провести уподібнювальний аналіз основних засад інноваційного та традиційного навчання.

Інноваційність в освітньому процесі приводить до зміни взаємозв'язку між надавачами та здобувачами освіти. Якщо у традиційному навчанні простежується підсистема «суб'єкт» - «об'єкт», у якій студенту відводиться інертна та залежна роль, то в при інноваційному навчанні здобувач освіти перетворюється у важливий освітній суб'єкт, залучений до активної, творчої співпраці з викладачем, зацікавлений у здобутті фундаментальних і актуальних професійних знань. Зосередженість на суб'єкт-суб'єктну, діалогічну взаємодію вимагає реалізовувати освітній процес через поєднання традиційних та інноваційних методів та форм навчання. Отже, інновації у змісті освіти мають доповнюватися, впроваджуватися і реалізовуватися через оволодіння інноваційними методами і формами навчання (діалоговими, діагностичними, активними, інтерактивними, дистанційними, комп'ютерними, мультимедійними, телекомунікаційними, тренінговими, проєктними), а також шляхом запровадження альтернативних освітніх технологій, таких як алгоритмізована, індивідуалізована, диференційована, модульна, колективна (у малих групах) тощо [1].

Можна виокремити кілька основних і принципових напрямків інноваційної діяльності в системі навчального закладу:

1. Інновації педагогічної сфери;

- методи вдосконалення системи підготовки та роботи педагога;
- методи вдосконалення та підвищення ефективності роботи здобувача освіти;
- розробка та реалізація нових загальних та галузевих педагогічних методик, прийомів та форм діяльності;
- вдосконалення системи координації та взаємодії фахової, професійно спрямовано та компетентнісної системи освіти.

2. Інновації форм організації та проведенні освітньої діяльності:

- нові форми організації освітнього процесу;
- залучення стороннього інноваційного досвіду;
- модернізація освітніх парадигм та принципів;
- вдосконалення законодавства та державні методи підтримки та сприяння ефективності освітньої діяльності;

- методи гармонізації та оптимізації взаємодії різних рівнів підготовки.

3. Інновації в галузі комунікації учасників освітнього процесу:

- інтерактивні методики навчання;
- нові методики аудиторної та позааудиторної роботи;
- система практик та наближення до умов та вимог ринку праці;
- ігрові та імітаційні методики;
- індивідуалізовані та колективні методики навчання та освітньої діяльності;

- інноваційні психологічні та комунікаційні методи та форми освітньої діяльності.

4. Інновації технічні, та матеріально-технічного забезпечення:

- використання інформаційних та мережевих ресурсів в навчанні та освітній діяльності;

- технічне переоснащення навчальних закладів;

- віртуалізація освітнього процесу.

5. Інновації системи контролю та перевірки знань та вмінь:

- новітні форми контролю знань;

- поточний, проміжний, підсумковий, фахововизначальний контроль;

- урізноманітнення та вдосконалення форм контролю та оцінки знань.

Аналіз характеристик інноваційних принципів навчання показує, що вище наведені методи можуть бути ефективно використані в освітньому процесі кожний окремо, але на нашу думку більш ефективний результат можливо отримати від комплексного та системного використання деяких принципів, наприклад, модульне навчання можна поєднати з проблемним навчанням. Отже, враховуючи сучасне активне використання інноваційних методів навчання, інноваційний шлях розвитку та використання інноваційних технологій викладання у вітчизняних вищих навчальних закладах є запорукою їх конкурентоспроможності серед великої кількості, як вітчизняних навчальних закладах так й закордонних.

Отже, інновація освіти – цілеспрямований процес змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог, а сама освіта перетворюється на ефективний важіль економіки знань, на інноваційне середовище, у якому студенти отримують навички і вміння самостійно оволодівати знаннями у продовж життя та застосовувати це знання в практичній діяльності [4].

Нова парадигма освіти зумовила оновлення фахової освіти та відповідних форм, методів і технологій навчання, що базуються на електронному навчанні (e-

learning), в якому центральною фігурою є студент, який знаходиться у центрі навчального процесу, ґрунтується на повазі до його думки, на спонуканні до активності, на заохоченні до творчості. Такими технологіями навчання є інтерактивні, що дозволяють розв'язувати вище зазначені проблеми.

До інноваційних методик навчання, крім інших, відносяться:

➤ Електронне навчання (e-learning) – це система навчання, що пропонує використання Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедіа-матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо.

➤ Мобільне навчання (m-learning) – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP I GPRS технологій.

➤ Всепроникаюче навчання (u-learning) – це технології неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства.

➤ «Перевернуте» навчання (flipped learning) – це форма активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: студенти поза аудиторією переглядають відповідні навчальні матеріали, що будуть розглядатися на наступному занятті, самостійно вивчають теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання [3].

Ефективність e-learning, m-learning, u-learning, f-learning у чистому вигляді залишається проблематичним. Нині найчастіше в освітньому процесі використовується змішана модель (blended learning) навчання, яка поєднує вище зазначені технології з аудиторними заняттями за традиційною системою. Змішане навчання – це навчання, в межах якого студент одержує знання, очно і самостійно онлайн, воно передбачає створення комфортного освітнього інформаційного середовища, системи комунікацій, що представляють необхідну інформацію.

Таким чином, безумовно, інноваційні підходи навчання – шлях до підвищення якості фахової освіти, зацікавленості здобувачів освіти у навчанні. Вони дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоювання та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей здобувачів освіти, активізують розумову діяльність.

Список використаних джерел

1. Гавриляк І. С. Ідеї становлення освітніх інновацій в сучасній Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 3.1.
2. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1.
3. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/download/8097/8072>
4. <https://edublog.com.ua/blog/id1306053891/posts/moi-publikatsii-vykorystannya-innovatsiynykh-metodiv-navchannya-u-pidhotovtsi-fakhivtsiv-vyshchoyi-kvalifikatsiyi>

ІНОВАЦІЇ В МЕДИЦИНІ І МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Медицина, як одна із найбільш значимих галузей соціального життя суспільства, в усі часи свого розвитку була і сьогодні залишається самою консервативною сферою професійної діяльності людини.

Основні положення клінічної медицини, сформульовані Гіппократом в 700-х роках до н. е., понад 2,5 тисячі років були законодавчою нормою медичної практики як мінімум лікарів Європи і Близького Сходу і тільки дозвіл проводити розтини померлих та відкриття бактеріального світу Р. Кохом і Л. Пастером у другій половині XIX століття створили нову морфологічну і бактеріологічну базу розвитку сучасної доказової медицини. Майже в той же час П. Ерліх відкривши «чарівну пулю», яка здатна при прийомі всередину знайти свою мішень в організмі, створив новий напрямок в медицині - хіміотерапію, за що разом з І. І. Мечниковим, який відкрив новий напрямок медицини – імунологію, розділили Нобелівську премію 1908 року. Перша половина XX століття ознаменована відкриттям антибіотиків – пеніциліну А. Флемінгом у 1933 р. і стрептоміцину С. Ваксманом у 1943 р., що породило розвиток фармакоіндустрії, яка сьогодні є беззаперечним розробником нормативних правил лікувальної діяльності лікарів.

Основною рушійною силою науки XX століття стала фізика, яка заглибилась в структуру матеріальних часток, вийшла на їх хвильові і енергетичні властивості, породивши новітні технології діагностики і лікування. За фізикою потяглися всі науки, в тому числі хімія, біологія і медицина, яка тепер широко використовує нові досягнення базових наук у вивченні патогенезу, діагностики і лікування різних захворювань, застосовуючи як гістологічні, бактеріологічні, так і молекулярно-генетичні, квантові, інформаційно-хвильові технології в процесі обстеження і наданні хворому медичної допомоги. На яку б глибину фізико-хімічних процесів не заходила медична наука клінічні особливості розвитку хвороби, її симптоми, клінічні методи обстеження і діагностики традиційно залишаються базовими. За таких умов медицина не може не бути консервативною, хоча медична наука і медична освіта досягли сьогодні клітинного, генетичного, молекулярного, атомарного і квантового рівнів. Розрив теоретичної і практичної медицини створює ілюзію консерватизму і відставання медицини від досягнень науки, які не завжди можуть бути швидко реалізовані в практичному житті [1]. Тому поєднання традиційної медичної практики і сучасного ресурсно-орієнтованого навчання лікарів у форматі «3D» є актуальним, особливо з позиції доступності.

Наші наукові розробки із застосування інформаційно-хвильової терапії (ИХТ) реалізуються на квантовому рівні, проявляючи високу ефективність лікування чутливого і резистентного туберкульозу легень та інших захворювань,

а також у лікуванні і попередженні розвитку побічних реакцій організму на велике антибактеріальне навантаження [2; 3]. Така інформація суттєво поглиблює розуміння патогенетичних особливостей розвитку захворювань і викликає у студентів, лікарів-інтернів, курсантів зацікавленість і бажання освоїти новітні знання та сучасну технологію оздоровлення людини. Оскільки академік Колбун М. Д. - творець технології ІХТ помер від поранень, отриманих у Бучі, цей сучасний ефективний винахід тепер став недоступним.

Актуальною залишається і практична орієнтованість навчального процесу. Так в умовах реформування медицини внутрішньошкірний тест Манту було рекомендовано замінити на квантифероновий тест з визначенням гамма-інтерферону лімфоцитів після їх інкубації з туберкуліном. Цей тест відповідає сучасним новітнім технологіям діагностики. Як показала практика, відміна тесту Манту позбавила можливості медичних працівників здійснювати моніторинг ранньої інфікованості збудником туберкульозу дітей і підлітків, формувати групи диспансерного нагляду і проводити профілактичне лікування, діагностувати стан імунологічної реактивності організму і, головне, мати дешевий, вартістю 30-40 гривень, діагностичний тест, який може виконати кожний медичний працівник. Квантифероновий тест потребує організації лабораторії, закупівлі апаратури і реактивів, підготовки фахівців, внаслідок чого вартість такого обстеження досягає 2500 – 3000 гривень. Крім того, кров для дослідження беруть із вени, що виключає можливість проведення щорічного масового обстеження дітей.

В патентознавстві давно відомий принцип «негативної новизни», коли нове рішення ускладнює технологічний процес, погіршує умови виконання і робить його незрівнянно дорожчим. На щастя наказом Міністерства охорони здоров'я України №102 від 19 січня 2023 року передбачено використання і тесту Манту, і Квантиферонового тесту, що зберігає можливість освоєння простої технології туберкулінодіагностики в навчальному процесі і використання її в практичній медицині, особливо в напрямку діагностики латентного туберкульозу.

Як бачимо, сучасні досягнення медичної науки можуть носити глибоко інноваційний характер, ці знання можуть бути передані майбутнім спеціалістам, але реалізація їх в практичній діяльності майбутніх фахівців не завжди є оправданою і доступною. Із великого діапазону інноваційних технологій у навчанні лікарів можна використати далеко не всі, а тільки ті, які спрямовані на формування клінічного мислення, здатності до логічного аналізу результатів широкого спектру інформації лабораторних, апаратних і інструментальних обстежень пацієнта у співставленні з клінічними проявами хвороби. Тільки за умов, коли в проведенні діагностики і визначенні лікування лікар повністю уникає фантазій і здогадок, медицина може бути доказовою, точною, динамічною і ефективною. Така підготовка фахівця можлива тільки в умовах його постійної практичної діяльності, в якій він може бачити ті проблемні питання, які аудиторне заняття перед ним не поставить.

Список використаних джерел

1. Реєстраційна карта технологій № 0623U000112. Технологія універсальної патогенетичної терапії хвороб (на прикладі лікування чутливого і резистентного туберкульозу легень / заяв. А. Г. Яreshko, М. В. Куліш, М. Д. Колбун ; власник Полтавський державний медичний університет. № Держреєстрації НДДКР : 0117U000304. Дата реєстрації 14.07.2023.
2. Яreshko А.Г., Колбун М.Д., Куліш М.В. Інформаційно-хвильова терапія як спосіб ефективного лікування туберкульозу легень. *Infusion & Chemotherapy*, 2021. № 2.1. С. 33. <https://doi.org/10.32902/2663-0338-2021-2.1-28>
3. Яreshko А.Г., Куліш М.В., Костріков А.В. Сучасні фактори патогенезу хвороб у навчальному процесі. *Вісник проблем біології і медицини*. 2023. Вип. 2 (169). Додаток. С. 77-79.

НАШІ АВТОРИ

Baidi Ayman, International faculty student, Poltava State medical university, baidiayman1@gmail.com

Bilotserkivets I. P., junior research scientist, V. Sukhomlynsky State Scientific and Educational Library of Ukraine, iwelozz7@gmail.com

Bohdanova Nataliia Hryhorivna, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Professor of Educational Technologies and Labor Protection of the Department, Educational and scientific professional pedagogical institute of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, bogdanovang@ukr.net

Bourtal Yassir, International faculty student, Poltava State medical university, bourtalyassir6@gmail.com

Chentir Wassim, International faculty student, Poltava State medical university, wassimo2910@gmail.com

Danylyuk Serhiy Semenovich, Doctor in Pedagogy, Professor, Professor of Foreign Languages Department, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy, sergey.danilyuk75@gmail.com

Darkouch Ayman, International faculty student, Poltava State medical university, aymandkh2002@gmail.com

Grynkov Sergii Anatoliyovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, sergejgrinkov25@gmail.com

Grynyov Roman, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Faculty of Physics, Ariel University, Israel (Гриньов Роман Станіславович, доктор фізико-математичних наук, професор факультету фізики Аріельського університету, Ізраїль) ORCID:0000-0001-6500-5724

Hlyadyk Oleksandr Vitaliyovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, hlyadik2002@gmail.com

Holubnychya Liudmyla, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Yaroslav Mudryi National Law University, golubnichaya11@gmail.com

Kokovs'ka Oksana Valeriyivna, candidate of medical sciences, associate professor, Physiology chair associate professor, Poltava State medical university, kokovskja@gmail.com

Kolisnyk Roman Volodymyrovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, rkolisnik93@gmail.com

Nemesh Ivan Myhailovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, vania.nemesh.2216@gmail.com

Pidgurnyak Vladyslav Olegovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, zwilloxz@gmail.com

Popov Andrii Mykolayovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, 111@gmail.com

Rudyk Oleksandr Yuhymovych, Ph.D., Associate Professors of Department of Tribology, Automobiles and Materials Science of Khmelnytskyi National University, yuhymovych@gmail.com

Samsonov Pavel, Associate Professor, PhD, College of Education, University of Louisiana at Lafayette (USA)

Shlykova Oksana Anatoliyivna, candidate of medical sciences, Physiology chair assistant, Poltava State medical university, oksanashlyk19@gmail.com

Skinder Nataliia, lecturer, Kharkiv College of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, nataliia.skinder@gmail.com

Sokolenko Valentyna Mykolayivna, candidate of biological sciences, associate professor, Poltava State medical university, sokolenko.valentyna@gmail.com

Soloshych Iryna, Department of Ecological Safety and Natural Management, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine, soloishych@gmail.com

Tkachenko Olena Viktorivna, candidate of medical sciences, assistant, Physiology chair assistant, Poltava State medical university, elenatkachenko623@gmail.com

Vasylyshyn Dmytro Volodymyrovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, xykapaki@gmail.com

Vavrenyuk Vitalii Oleksandrovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, minsk7516@gmail.com

Vesnina Lyudmyla Eduardivna, doctor of medical sciences, professor, Physiology chair head, Poltava State medical university, vesn2008@ukr.net

Yastremskyi Yuriy Yuriyovych, undergraduate of Khmelnytskyi National University, yastrem03y@gmail.com

Zhukova Maryna Yuriyivna, candidate of biological sciences, associate professor, Physiology chair associate professor, Poltava State medical university, zhukova2016@ukr.net

Абизова Лариса Віталіївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», larisa.sofia7@gmail.com

Антоненко Анастасія Ігорівна, викладач медсестринства у внутрішній медицині, Комунальний заклад «Кам'янський фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», antonenko@med.cc.ua

Антонець Анатолій Вікторович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва та професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет, anatolii.antonets@pdaa.edu.ua

Бабенко Ірина Василівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, irinakimi817@gmail.com

Бажан Євгеній Анатолійович, викладач Фахового медико-фармацевтичного коледжу Полтавського державного медичного університету evgenbazhan1987@gmail.com

Балюк Вікторія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», baliukvika@gmail.com

Баранова Олена Володимирівна, асистент кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет, baranova.ovprime@gmail.com

Барбінова Алла Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, allo4ka30.08@gmail.com

Бацуровська Ілона Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри електроенергетики, електротехніки та електромеханіки, Миколаївський національний аграрний університет, batsurovska_ilona@outlook.com

Безкоровайна Оксана Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, o.bezkorovaina.pl@gmail.com

Близнюк Анастасія Русланівна, студентка 21ід групи ВСП «Фаховий коледж управління економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Бовсуновський Вадим Миколайович, аспірант першого курсу кафедри соціальної та практичної психології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, vadim.bovsunovskiy@gmail.com

Большая Оксана Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, orcid.org/0000-0003-0543-5196

Бондар Дарина Олександрівна, студентка спеціальності «Комп'ютерні науки», група КН м-11, Полтавський університет економіки і торгівлі, blogworld8b@gmail.com

Бородай Едуард Миколайович, кандидат педагогічних наук, заступник начальника з морально-психологічного забезпечення, начальник відділу з морально-психологічного забезпечення та зв'язків з громадськістю Полтавського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки, підполковник, ORCID: 0000-0001-9669-6812

Боярський Дмитро Едуардович, директор, Рокитненська гімназія з дошкільним структурним підрозділом виконавчого комітету Омельницької сільської ради Кременчуцького району Полтавської області, boyarskidm86@gmail.com

Бровко Лариса Василівна, завідувач навчально-методичним кабінетом, викладач економічних дисциплін, Відокремлений структурний підрозділ «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету», brovko-larisa@ukr.net

Булага Костянтин Миколайович, кандидат педагогічних наук, викладач, Полтавська дитяча музична школа №1 імені П.І. Майбороди, kostyabylaga@ukr.net

Бульченко Дмитро Володимирович, аспірант кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, bulchenko.dmytro@vu.cdu.edu.ua

Бунецька Ірина Миколаївна, аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський Національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, викладачка кафедри іноземних мов, Ланьжоуський університет, Китай, bunetska.iryna@icloud.com

Ван Сі, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Ван Чжен, здобувач третього року навчання третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри початкової і професійної освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, van.chzhen@hnpu.edu.ua

Варакіна Тетяна Павлівна, викладач спецдисциплін вищої категорії, ВСП „Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій”

Васюта Юлія Михайлівна, студентка 3 курсу освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит», ВСП «Фаховий коледж управління економіки і права Полтавського державного аграрного університету», julia.v.03.05@gmail.com

Васютіна Тетяна Миколаївна, докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри початкової освіти на інноваційної педагогіки, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, t.m.vasyutina@npu.edu.ua

Величко Руслана Миколаївна, аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, rvelicko98@gmail.com

Весніна Людмила Едуардівна, доктор медичних наук, професор, професор кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, vesn2008@ukr.net.

Вовкушевська Олена Віталіївна, вчитель початкових класів, вчитель-методист, Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №154 Харківської міської ради Харківської області, Elena34316@gmail.com

Вовчик Оксана Василівна, викладач математики, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», oksanashestopalpl@gmail.com

Волкова Лариса Миколаївна, викладач історії, права, громадянської освіти, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Відокремленого структурного підрозділу «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», lv297416@gmail.com

Волкова Наталія Іванівна, викладач вищої категорії, викладач-методист, ВСП «Ногайський фаховий коледж імені Дмитра Моторного», volkova2natalia@gmail.com

Воробйова Олена Анатоліївна, викладач професійної підготовки, ДНЗ «Деражнянський центр професійної освіти», vorobyova02@gmail.com

Ворожбіт-Горбатюк Вікторія Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, gorbatykvv@ukr.net

Галицька Руслана Романівна, кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії, КЗЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені М. Шашкевича», galruslana@ukr.net

Гафіна Тетяна Павлівна, бакалавр кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Герасименко Лариса Олександрівна, доктор медичних наук, професор, професор кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, Полтавський державний медичний університет, larysaherasymenko@gmail.com

Гладченко Олена Миколаївна, викладач історії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Комунальний заклад «Гімназія 2 м. Приморськ» Приморської міської ради Бердянського району Запорізької області, gladcenoolenamikolaivna@gmail.com

Глотова Людмила Іванівна, викладач, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, mfc@kntmu.edu.ua

Глуценко Анна Володимирівна, викладач кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, anna_gl_008@ukr.net

Говтвяниця Анастасія Олександрівна, студентка першого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Голованова Емілія Юрївна, студентка третього курсу освітньо-професійної програми Оціночна діяльність, ВСП «Фаховий коледж управління економіки і права Полтавського державного аграрного університету», golovanovaemilia@gmail.com

Головко Андрій Юрійович, студент ВСП «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», natalakosencuk@gmail.com

Гомля Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Горбатюк Андрій Андрійович, помічник начальника навчального відділу навчально-наукового центру організації освітнього процесу, Національна академія Національної гвардії України, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, кафедра теорії та методики професійної освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, gaal312@ukr.net

Горбенко Олена Андріївна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри агроінженерії, Миколаївський національний аграрний університет, gorbenko_ea@mnaui.edu.ua

Горбуньова Соф'я Олегівна, асистент кафедри ділової іноземної мови, Полтавський університет економіки і торгівлі, sophiegorbuniova@gmail.com

Горда Тетяна Михайлівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, ВСП «Полтавський політехнічний фаховий коледж Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», gtatana343@gmail.com

Гордієнко Оксана Валеріївна, старший викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Ksanagord@ukr.net

Гордієнко Оксана Вікторівна, викладач агрономічних дисциплін, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», gordienko@cuerp.ukr.education

Гриненко Ірина Олегівна, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст другої категорії, ВСП «Новокаховський політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка», grinenko12155@gmail.com

Гриньова Марина Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, член-кореспондент НАПН України, grinovamv@gmail.com

Гуль Олена Анатоліївна, магістрантка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, lenagul2999@gmail.com

Гуляєв Максим Сергійович, магістр зі спеціальності Екологія, фахівець екологічного відділу, ТОВ «Творчість-освіта-наука»

Гуляєв Олександр Валентинович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Гуляєва Дар'я Сергіївна, магістр зі спеціальності архітектура та містобудування, керівник відділу проектування, архітектури та дизайну ТОВ «Творчість-освіта-наука»

Гура Марія Вікторівна, магістр зі спеціальності управління проектами, Заступник директора бібліотеки імені М.А.Жовтобрюха, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Гурба Поліна Павлівна, студентка першого курсу освітньо-професійної програми Правознавство, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», polinaubivantos@icloud.com

Гуріна Софія Сергіївна, магістр факультету початкового навчання, Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди, sofiaurina88@gmail.com

Данилюк Оксана Климівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, oxana.danyliuk@gmail.com

Даниско Оксана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, oksana.danisko76@gmail.com

Дашевська Таміла Віталіївна, викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук, завідувач народного музею історії Полтавського державного медичного університету, dashevskaytamila3@gmail.com ;

Димарь Наталія Сергіївна, учитель німецької мови вищої кваліфікаційної категорії, Науковий ліцей №3 Полтавської міської ради, dymar.n@ukr.net

Дімітрова Ілона Вікторівна, студентка ВСП «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», ilonka.dimitrova.1989@gmail.com

Дмитренко Катерина Андріївна, студентка другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Донченко Вікторія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет, vik.donchenko@gmail.com

Дорогобід Оксана Степанівна, викладач дисципліни «Українська мова та література», викладач вищої категорії, викладач-методист, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», dorogobid.oksana@gmail.com

Доценко Наталія Андріївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет, dotsenkona@mnaeu.edu.ua

Драгунова Віра Валентинівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», dragunowa.v@ukr.net

Дрига Олександр Вікторович, аспірант першого року навчання, Полтавський університет економіки і торгівлі, sb@yavir2000.com

Дубина Денис Анатолійович, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст першої категорії, ВСП «Новокаховський політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка», dubyna.denys@nkpku.edu.ua

Ємельяненко Ганна Дмитрівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», yemelienenkoad@gmail.com

Ємець Анатолій Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет

Єрошенко Галина Анатоліївна, доктор медичних наук, професор, професор кафедри біології, Полтавський державний медичний університет, gala_umsa@ukr.net

Жамардій Валерій Олександрович, доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет, Shamardi@ukr.net

Жданова-Неділько Олена Григорівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, neonylla2015@ukr.net

Завалко Анастасія Олександрівна, здобувачка освіти освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Заліська Анна Анатоліївна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти другого року навчання, спеціальності 013 Початкова освіта, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, anyzaliska2005@gmail.com

Запорожець Тетяна Миколаївна, доктор медичних наук, професор, професор кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, zaporozhetstetiana1@gmail.com

Земляний Віталій Валентинович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Зінченко Анна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, zinchenkoann36@gmail.com

Зобенько Ірина Володимирівна, бакалавр кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Золотаренко Тетяна Олександрівна, аспірантка другого року навчання кафедри початкової освіти на інноваційній педагогіки, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, t.o.zolotarenko@npu.edu.ua

Іванов Генадій Олександрович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет, ivanovgo0708@gmail.com

Іващенко Олена Дмитрівна, кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри хімії, Полтавський державний медичний університет, ivaschenko.l51@gmail.com

Ільченко Олена Юріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, ilchenko.olena@gmail.com

Іонова Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, eni81930@gmail.com

Ісаков Рустам Ісроїлович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, Полтавський державний медичний університет, drrust@ukr.net

Іщенко Валентина Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри ділової іноземної мови, Полтавський університет економіки і торгівлі, isenkovalentina67@gmail.com

Іщенко Інна Сергіївна, кандидат економічних наук, асистентка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, iis.pauka@ukr.net

Іщенко Катерина Миколаївна здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Канівець Ірина Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва та професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет, ira.gorda80@gmail.com

Карманенко Василь Васильович, кандидат педагогічних наук, викладач менеджменту, директор, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», vkarmanenko@gmail.com

Каюн Вікторія Олександрівна, кандидат історичних наук, старший викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, vikakayun1975@gmail.com ;

Кириленко Сергій Анатолійович, аспірант першого року навчання, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, kirilenkos823@gmail.com

Кіндій Віктор Данилович, кандидат медичних наук, асистент кафедри ортопедичної стоматології та імплантології, Полтавський державний медичний університет, v.kindii@pdmu.edu.ua

Кіндій Дмитро Данилович, кандидат медичних наук, доцент кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології, Полтавський державний медичний університет, d.kindii@pdmu.edu.ua

Кір'янова Марина Сергіївна, викладач кафедри фізики, Полтавський державний медичний університет, Saenkomarina89@ukr.net

Кіяшко Світлана Григорівна, викладач вищої категорії, викладач-методист, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», kiyasko@cuер.ukr.education

Клименко Божена Володимирівна, здобувачка другого року навчання третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, bozhena.klymenko@hnpu.edu.ua

Кобилянська Марія Михайлівна, викладач, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», mariakobylynska@gmail.com

Коваленко Наталія Миколаївна, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, «Новокаховський політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка», kovalenkonatalia583@gmail.com

Ковальчук Назар Мар'янович, студент КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», nazarkoval720@gmail.com

Ковтанюк Максим Сергійович, викладач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, maksym-kovtanyuk@udpu.edu.ua

Кокарева Анастасія Віталіївна, аспірантка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, anastasiakokareva653@fmail.com

Колеснік Віталій Володимирович, викладач інформаційних систем ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», kolesnik@cuer.ukr.education

Колісник Катерина Василівна, студентка бакалаврату, групи 201-ФР, спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», katerina.kol.2005w@gmail.com

Колокольцева Анна Володимирівна, студентка першого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», annakolokoltseva8@gmail.com

Кононенко Жанна Андріївна, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем, Полтавський університет економіки і торгівлі, konon_ukr@ukr.net

Кононець Наталія Василівна, доктор педагогічних наук, доцент; завідувачка аграрно-економічного відділення, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», ORCID: 0000-0002-4384-1198

Коношенко Оксана Яківна, викладач економічних дисциплін, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», oksana.konoshenko21@gmail.com

Копанцева Лариса Миколаївна, старший викладач кафедри хімії, Полтавський державний медичний університет, larisakoranceva@gmail.com

Коритько Олексій Станіславович, бакалавр кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Король Дмитро Михайлович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології, Полтавський державний медичний університет, d.korol@pdmu.edu.ua

Королюк Галина Олександрівна, старший викладач кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, koroliukgalina@gmail.com

Косенчук Наталія Петрівна, викладач агрохімії, ВСП «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», natalya.kosenchuk@ukr.net

Косенчук Олег Леонідович, викладач, ВСП «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», oleg.kosenchuk74@gmail.com

Косовський Сергій Васильович, викладач-методист, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені М. Шашкевича», istoria.bpk@gmail.com

Костевський Олександр Едуардович, аспірант освітньо-наукової програми 011 освітні, педагогічні науки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, oleksandrkostevskij12@gmail.com

Котко Катерина Вікторівна здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Кошесєва Вікторія Олегівна, бакалавр кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Криворучко Інна Ігорівна, викладач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, krivoruchkoi43@udpu.edu.ua

Крутяк Марія Богданівна, старший викладач кафедри комп'ютерних наук, Львівський торговельно-економічний університет, kmb55@lute.lviv.ua

Куденчук Леся Андріївна, викладач спеціальних дисциплін, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, ВСП «Рожищенський фаховий коледж Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького», leanky@ukr.net

Кужим Віталій Анатолійович, магістр освітньо-професійної програми Економіка підприємства, Полтавський університет економіки і торгівлі

Кузьменко Антон Ігорович, студент другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Куленко Олена Анатоліївна, старший викладач кафедри хімії та методики викладання хімії, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, chemikulenko@gmail.com

Куліш Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, irinakulish@ukr.net

Куліш Марина Володимирівна, асистент кафедри внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією, Полтавський державний медичний університет, m.kulish@pdmu.edu.ua

Купіна Ірина Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання філологічних наук у дошкільній, початковій і спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, irinaregbyf@gmail.com

Курило Артем Ігорович, студент бакалаврату, групи 201-ФР, спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», artemkopro18@gmail.com

Куріпта Олег Сергійович, здобувач освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Куторжевська Софія Романівна, студентка третього курсу освітньо-професійної програми Бухгалтерський облік, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», student031@cuер.ukr.education

Кухарчук Оксана Петрівна, викладач англійської мови, Полтавський фаховий коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Лавецька Олена Володимирівна, викладач історії, Комунальний заклад «Кам'янський фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», lavetska@med.cc.ua

Лагай Олена Вікторівна, староста села Рокитне Омельницької сільської ради Кременчуцького району Полтавської області, lagayolena28091@gmail.com

Лагола Ірина Михайлівна, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», irinalagola78@ukr.net

Левицька Тетяна Олександрівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент, кафедра комп'ютерних наук ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», tlevitiisys@gmail.com

Левков Анатолій Анатолійович, к.м.н., доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», levkov.anatolij03@gmail.com

Лимар Марина Олександрівна, здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Бухгалтерський облік, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», lymar.marina001@gmail.com

Листопад Наталія Петрівна, науковий співробітник відділу початкової освіти ім. О.Я. Савченко, Інститут педагогіки НАПН України, nlystopad@ukr.net

Лічова Любов Миколаївна, вчитель географії вищої категорії, старший вчитель, Науковий ліцей №3 Полтавської міської ради, lyubovlichova@gmail.com

Лукіна Лія Русланівна, аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, викладач кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, lija-lukina@ukr.net

Лупаренко Світлана Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, svetlana.luparenko@gmail.com

Лядський Ігор Костянтинович, кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри маркетингу, докторант кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної, Полтавський державний аграрний університет

Лялін Андрій Володимирович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Магда Валерія Дмитрівна, студентка другого курсу освітньо-професійної програми Фінанси і кредит, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», magda.leral14@gmail.com

Мадані Марія Михайлівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри екології, води та природоохоронних технологій, Одеський національний технологічний університет, madanikader50@gmail.com

Марюхніч Тарас Леонідович, аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 100trk@gmail.com

Марюхніч Тетяна Вікторівна, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», tatvikro@ukr.net

Маслак Вікторія Володимирівна, здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Бухгалтерський облік, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Маслова Юлія В'ячеславівна, здобувачка факультету фізичного виховання, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», maslovajulia829@gmail.com

Масюк Олена Маратівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і

спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, lnamsk61@gmail.com

Матвійчук Оксана Євгенівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського, osvita-teka@ukr.net

Медведєва Анастасія Олександрівна, викладач-стажист кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, nastysha2398@gmail.com

Медведєва Марія Олександрівна, завідувач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, m.o.medvedeva@udpu.edu.ua

Мехед Ольга Борисівна, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри біології, професор, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, mekhedolga@gmail.com

Мізяк Олександра Віталіївна, аспірантка кафедри освітології та іноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, miziak23@gmail.com

Мішкулинець Олена Олексіївна, кандидат психологічних наук, заступник директора з навчальної роботи, викладач психолого-педагогічних дисциплін, викладач-методист, ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету», naukagprk@i.ua

Міщенко Володимир Артурович, аспірант першого року навчання групи МЕН PhD тр-11, Полтавський університет економіки і торгівлі

Міщенко Наталія Вікторівна, заступник директора Професійно-технічного училища № 31 м. Полтави

Мокляк Володимир Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, vovchik01071981@gmail.com

Молчанова Карина Костянтинівна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультет іноземної філології, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, molchanovakarina03@gmail.com

Моргуль Олена Миколаївна, здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Моренко Вікторія Михайлівна, викладач іноземної мови та іноземної мови за професійним спрямуванням, кваліфікаційна категорія спеціаліст вищої категорії, КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР» v.morenko@krmedkol.com

Мороз Аріна Андріївна, здобувачка третього курсу освітньо-професійної програми Фінанси і кредит, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», Morozarena2013@gmail.com

Мороз Наталія Володимирівна, викладач, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», moroznata1978@gmail.com

Мосійчук Галина Савівна, викладач спеціальних технологічних дисциплін, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, ВСП «Рожищенський фаховий коледж Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького», mosiyhuk@ukr.net

Москаленко Олександр Юрійович, аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, moskalenko.aspirantura@gmail.com

Мось Михайло Іванович, викладач вищої категорії, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», mihaylo.mos@gmail.com

Наклюцька Наталія Ярославівна, студентка, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж ім. Маркіяна Шашкевича», natalia.nakl07@gmail.com

Негода Сергій Андрійович, очільник волонтерського загону «Милосердя», Комунальний заклад «Кам'янський фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», nehoda.serhii.ls3@med.cc.ua

Некоз Ірина Веніамінівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, nekoz@email.ua

Нестуля Олексій Олексійович, доктор історичних наук, професор, ректор університету, Полтавський університет економіки і торгівлі, rector.puet@gmail.com

Нестуля Світлана Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та суспільних наук, директор навчально-наукового інституту лідерства, Полтавський університет економіки і торгівлі, snestulya@gmail.com

Новописьменний Сергій Анатолійович, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничих наук та менеджменту, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, snovop1978@gmail.com

Ночовна Наталія Вячеславівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Овсієнко Юлія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва та професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет, iuliia.ovsienko@pdau.edu.ua

Овчаренко Наталія Анатоліївна, завідувачка відділення управління й права, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», ovcharenko@cuер.ukr

Ольховська Олена Володимирівна, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Полтавський університет економіки і торгівлі, lena@olhovsky.name

Ольшанська Тетяна Іванівна, магістрантка групи 051 ПОмд_11, Полтавський державний аграрний університет, tetiana.olshanska@pdau.edu.ua

Онїпко Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри будівництва і професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет, valentya.onipko@pdau.edu.ua

Онопрієнко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу початкової освіти імені О.Я. Савченко, Інститут педагогіки НАПН України, oks_on@ukr.net

Осадча Оксана Георгіївна, викладач першої категорії циклової комісії комп'ютерних систем та мереж, ВСП «Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету», osadchayoksana160986@gmail.com

Осадченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України; практикуючий психолог; візитовий професор Білостоцького університету (Республіка Польща), osadchenkoinna1@mail.com

П'ятигора Лілія Сергіївна, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Павленко Юрій Олександрович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В.

Г. Короленка

Паламарчук Сергій Валерійович, аспірант першого року навчання групи МЕН PhD тр-11, Полтавський університет економіки і торгівлі, Sergey1900@i.ua

Пастух Ангеліна Віталіївна, студентка, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича» anhelinapastukh@gmail.com

Пенькова Ольга Владиславівна, здобувачка освіти третього курсу освітньо-професійної програми Агрономія, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», penkovaolga802@gmail.com

Перебийніс Юлія Василівна, доктор філософії, викладач кафедри теоретико-правових дисциплін, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, julia.v.pere@gmail.com

Перун Світлана Василівна, викладач закладу вищої освіти, кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, svetlanaperun84@gmail.com

Петраш Олександр Васильович, кандидат технічних наук, доцент кафедри механічної та електричної інженерії, Полтавський державний аграрний університет, oleksandr.petrash@pdaу.edu.ua

Петраш Руслан Васильович, кандидат технічних наук, доцент кафедри будівництва та професійної освіти, Полтавський державний аграрний університет, ruslan.petrash@pdaу.edu.ua

Петренко Леся Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, petrenko13333@gmail.com

Петренко Тетяна Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, moroz.tatyana@gmail.com

Петришин Олександр Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет, oleksandrpetrishin@gmail.com

Петрова Анна Валентинівна, магістрант першого курсу інженерно-технологічного факультету, Полтавський державний аграрний університет, anna.petrova@st.pdaу.edu.ua

Пивовар Ніна Михайлівна, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту ім. І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, pivovarnm965@ukr.net

Пилипенко Людмила Олександрівна, викладач математики, спеціаліст вищої категорії, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», puras.lyuda@gmail.com

Пискун Анастасія Сергіївна здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Плеша Василь Іванович, старший викладач кафедри комп'ютерних наук, Львівський торговельно-економічний університет, pleshav@lute.lviv.ua

Полтавець Роман Романович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, roma.poltavez@gmail.com

Полянський Павло Миколайович, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет, polyanskypm@mnaу.edu.ua

Пухай Олена Анатоліївна, аспірантка першого року навчання групи МЕН PhD тр-11, Полтавський університет економіки і торгівлі, puxayelena@gmail.com

Радченя Ірина Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, ira.radchenya@gmail.com

Рамусь Михайло Олександрович, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології, Полтавський державний медичний університет, m.ramus@pdmu.edu.ua

Решта Тетяна Миколаївна, викладач спецдисциплін першої категорії, ВСП «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Рогульська Анна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, pyuwe4ka@ukr.net

Рудченко Олексій Олексійович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Рудь Вадим Олексійович, кандидат медичних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, Полтавський державний медичний університет, vdood@ukr.net

Савченко Артем Леонідович, студент групи 3-34, факультет Агрономія та будівництво, ВСП «Донбаський аграрний фаховий коледж Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля», savchenkoart1989@gmail.com

Сбітнєва Світлана Олександрівна, викладач кваліфікаційної категорії «спеціаліст першої категорії», Слов'янський фаховий коледж транспортної інфраструктури, ssbitneva@slkti.edu.ua

Семеновська Лариса Аполлінаріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, larysasemenovskaya@gmail.com

Семко Лариса Петрівна, науковий співробітник математичної та інформаційної освіти, Інститут педагогіки НАПН України, L_Semko@ukr.net

Сєдаков Олексій Володимирович, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Синєок Григорій Олександрович, студент 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет соціально-педагогічних наук та іноземної філології, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, sineokg@gmail.com

Сільничий Олександр Миколайович, магістрант групи 051 ПОмд_11, Полтавський державний аграрний університет, oleksandr.silnychyi@st.pdau.edu.ua

Скрипніков Андрій Миколайович, доктор медичних наук, професор закладу вищої освіти, завідувач кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, Полтавський державний медичний університет, skrip1010@gmail.com

Скріннік Євгенія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини, Полтавський державний медичний університет, emecanatolij1974@gmail.com

Смоковська Євгенія Іванівна, викладач-методист, ВСП «Ногайський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного», evgeniasmokovskaya@ukr.net

Смолянюк Наталя Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій

та спеціальній освіті, Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди, smolnat02@gmail.com

Собченко Тетяна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди

Сокіл Анна Андріївна, аспірантка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, <https://orcid.org/0000-0001-5965-3506>

Соколенко Валентина Миколаївна, кандидат біологічних наук доцент кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, sokolenko.valentyna@gmail.com.

Сорока Світлана Іванівна, методист, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», soroaka.s@super.ukr.education

Соснова Валентина Анатоліївна, заступник директора з виховної роботи, Комунальний заклад «Кам'янський фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», sosnova@med.cc.ua

Співак Світлана Михайлівна, викладач, ВСП «Виноградівський фаховий коледж Мукачівського державного університету», svitlana.sp1007@gmail.com

Срібний Сергій Володимирович, магістр зі спеціальності управління проектами, співробітник АО "УКРГАЗВИДОБУВАННЯ"

Старікова Людмила Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання природничо–математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, luda.p.starik@gmail.com

Стаценко Дмитро Володимирович, кандидат історичних наук, викладач вищої категорії, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», statsenkodm@gmail.com

Стегній Тетяна Миколаївна, викладач, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», tanuta82@gmail.com

Степанов Сергій Миколайович, старший викладач кафедри загальнотехнічних дисциплін, Миколаївський національний аграрний університет, stepanovsm@mnau.edu.ua

Стеценко Олена Олексіївна, викладач економічних дисциплін, ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету», brovkoelena.aleks@ukr.net

Стрижак Діана Олександрівна, викладач кафедри хімії, Полтавський державний медичний університет, dianastr2014@gmail.com

Стрижак Світлана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хімії та методики викладання хімії, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, ssrijak.sv@gmail.com

Сухомлин Андрій Анатолійович, кандидат медичних наук, викладач кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, dr.andrew1203@gmail.com

Сухомлин Тетяна Анатоліївна, кандидат медичних наук, доцент кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, sukhomlynta@gmail.com

Счастливец Ірина Василівна, викладач вищої категорії, викладач дошкільної педагогіки та психології, Комунальний заклад Сумської обласної ради «Путивльський педагогічний фаховий коледж імені С.В. Руднева», irisha.2017@ukr.net

Таранцева Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, elenatarantsevamillenium@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-0657-2432>

Твердохліб Ганна Віталіївна, кандидат педагогічних наук, докторантка 1 року навчання кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, hannatverdokhlib10@gmail.com

Тереховська Віталія Михайлівна, студентка КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», terekhovska.v@brodydk.ukr.education

Титаренко Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, ludmilazory@ukr.net

Тихонович Надія Олексіївна, студентка III курсу факультету комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, tikhonovich.nasena@gmail.com

Тітова Любов Олександрівна, викладач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, l.o.titova@udpu.edu.ua

Ткаченко Андрій Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Тодорова Ірина Степанівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Полтавський університет економіки і торгівлі, todoro@meta.ua

Фурсов Ігор Сергійович, викладач, ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету», fursov1695@ukr.net

Ханас Марія Романівна, студентка, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», khanas.m@brodydk.ukr.education

Харченко Олена Вікторівна, кандидат педагогічних наук, заступник директора Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Харченко Світлана Євгенівна, викладач історії, Комунальний заклад «Кам'янський фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», kharchenko@med.cc.ua

Харченко Тетяна Олексіївна, кандидат історичних наук, викладач закладу вищої освіти кафедри філософії та суспільних наук, Полтавський державний медичний університет, lasker1@ukr.net ;

Харчук Яна Ярославівна, студентка, КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича», kharchuk.ya@brodydk.ukr.education

Хміль Наталія Анатоліївна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформатики, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, nkravc0@gmail.com

Холодняк Олена Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, elenakholodniak@hnpu.edu.ua

Худолій Іван Іванович, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», hudoliy.ivan@gmail.com

Циганенко Ярослав Сергійович, здобувач освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Циганок Валентин Олександрович, викладач, Кам'янський фаховий медичний коледж, tsiganvale1612@gmail.com

Чемерис Інна Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, chemerys1inna@gmail.com

Чень Цюнцун, аспірантка кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди 30302798@qq.com

Черевань Єлизавета Артурівна, здобувачка освіти другого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Черненко Оксана Олексіївна, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Полтавський університет економіки і торгівлі, galinachernenko7@gmail.com

Чжан Вей, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Чжан Ітін, здобувачка третього року навчання третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університету імені Г.С.Сковороди, zhang.yitin.edu@gmail.com

Чжоу Ань, здобувачка третього року навчання третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університету імені Г.С.Сковороди, chzhou.an@hnpu.edu.ua

Чобітько Олексій Вікторович, магістрант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Шайхасва Олена Мустафаївна, аспірантка Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, <https://orcid.org/0009-0002-8829-2695>

Шарлай Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри фізіології, Полтавський державний медичний університет, natasharlay38@gmail.com.

Шевченко Анна Сергіївна, здобувачка освіти першого курсу освітньо-професійної програми Інформаційна діяльність підприємства, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

Шевченко Віктор Петрович, аспірант групи ОПН-1, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, kdtzod@ukr.net

Шевченко Костянтин Васильович, доктор філософії, доцент кафедри біології, Полтавський державний медичний університет, kvshevchenko2017@gmail.com.

Шевченко Марія Вікторівна, студентка II курсу факультету комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, masha2005shevchenko@gmail.com

Шемчук Надія Костянтинівна, завідувач відділення «Загальноосвітньої підготовки», Володимир-Волинський фаховий коледж, 31051978nadia@gmail.com

Шеріпбасва Надія Сергіївна, викладач, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», sheripbaieva@cuerp.ukr.education

Шкіль Світлана Олександрівна, викладач вищої категорії, циклова комісія буріння свердловин, ВСП "Полтавський фаховий коледж нафти і газу Національного університету "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка", svshkil2017@gmail.com

Школяр Сергій Петрович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, nti-poltava@meta.ua

Школяр Тетяна Альбертівна, аналітик консолідованої інформації, інженер господарської частини з інфраструктурного розвитку та ресурсного забезпечення, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Шпильовий Василь Дмитрович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, ishpyl@gmail.com

Штефан Людмила Андріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Valeriy.61.sh@gmail.com

Шуліка Олександр Сергійович, здобувач III (освітньо-наукового) ступеня, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Шустваль Альона Станіславівна, здобувачка освіти напряму «Комп'ютерні науки», Полтавський університет економіки і торгівлі

Щербань Іванна Василівна, викладач дисципліни «Захист України (МСП)», ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету», ivanna12345678@ukr.Net

Юркевич Олена, здобувачка факультету початкового навчання, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, olenca1994a@gmail.com

Якименко Вікторія Миколаївна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, vikayakimenko82@gmail.com

Яковишена Людмила Олексіївна, доктор філософії, викладач, Вінницький медичний фаховий коледж ім. Д. К. Заболотного, ludmilayakovishena@gmail.com

Ярешко Анатолій Григорович, доктор медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією, професор, Полтавський державний медичний університет, a.yareshko@pdmu.edu.ua

Яцків Любов Федорівна, викладач, спеціаліст вищої категорії, методист, голова циклової комісії професійної підготовки спеціальності «Комп'ютерні науки» та інформатики, Стрийський фаховий коледж ЛНУП, lubovjackiv@gmail.com

Яцук Валерія Віталіївна, бакалавр кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Ященко Вікторія Володимирівна, здобувачка освіти першого курсу освітньо-професійної програми Бухгалтерський облік, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету»

НАШІ ПАРТНЕРИ

ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавського державного аграрного університету» (Україна)

Полтавський державний аграрний університет (Україна)

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (Україна)

Полтавський державний медичний університет (Україна)

Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна)

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Україна)

Миколаївський національний аграрний університет (Україна)

EDCI College of Education (США)

University of Louisiana at Lafayette (США)

Аріельський університет (Ізраїль)

Білостоцький університет (Польща)

Університет Яна Євангелісти Пуркине (Чехія)

Школа іноземних мов та літератури Університету Ланьчжоу (Китай)

УДК 004.92:378.147.091](062.552)

Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 лютого 2024 року). – Полтава : ФКУЕП ПДАУ, 2024. – 724 с.

**РЕСУРСНО-ОРИЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В «3D»:
ДОСТУПНІСТЬ, ДІАЛОГ, ДИНАМІКА**

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції,

22-23 лютого 2024 року

В авторській редакції

Дизайн обкладинки: Балюк В. О.